

Stefnumótun stjórnvalda og frumvörp um lagareldi

Október 2026

Sjávarútvegsþjónustan ehf.
Tölvupóstfang: valdimar@sjavarutvegur.is
Sími: + 354 695 2269

Titill:	Stefnumótun stjórnvalda og frumvörp um lagareldi		
Viðauki við bókina:	Lög um fiskeldi – „Þetta hefur eftirmála“		
Höfundur:	Valdimar Ingi Gunnarsson, sjávarútvegsfræðingur		
Viðauki nr. 8	**Útgáfa nr.** 1	**Dagsetning útgáfu:** 28. október 2026	**Fjöldi blaðsíðna:** 102 bls. + 213 bls. viðaukar

Skýrslan fjallar um stefnumótun stjórnvalda og þróun lagareldisfrumvarpa á árunum 2023–2026, með áherslu á laxeldi í sjókvíum. Stefnuskýrslan frá 2023 er borin saman við frumvarpsdrögin frá 2023 og 2025 og framlagðar útgáfur frumvarpanna frá 2024 og 2026. Nefndarálit og breytingartillögur eru skoðuð sérstaklega.

Undirbúningurinn einkenndist af metnaði og var að mörgu leyti faglegur. Umfangsmiklar greiningar og samráð nægðu þó ekki til að skapa samstöðu um umhverfisvernd, rekstrarskilyrði og skiptingu verðmæta.

Frumvarpið getur styrkt stöðu núverandi rekstrarleyfishafa. Fyrirhuguð upphafsúthlutun laxahluta byggist á fyrirliggjandi eldisheimildum, án útboðs eða sérstaks kaupverðs við umbreytinguna. Heimildir til sölu, leigu og veðsetningar geta jafnframt aukið fjárhagslegt notagildi laxahlutanna. Útboð óráðstafaðra laxahluta yrði aðeins opið þeim sem þegar hafa fengið úthlutað smitvarnasvæði. Það tryggir því ekki sjálfkrafa aðgang nýrra fyrirtækja eða virka samkeppni. Við útfærslu upphafsúthlutunar þarf að meta sérstaklega stöðu nýttra og ónýttra eldisheimilda og tryggja að úthlutunin samræmist þeirri réttindaskipan sem endanlega verður valin.

Við gerð frumvarpanna var vikið frá stefnunni frá 2023 í veigamiklum atriðum. Laxahlutakerfið bættist við, tengsl umhverfisárangurs og framleiðsluheimilda veiktust og fallið var frá lögfestingu friðunarsvæða og lokafresti til endurskipulagningar. Notkun meðaltalslífmassa í stað hámarkslífmassa á hverjum tíma getur aukið rekstrarsvigrúm, en krefst skýrra reiknireglna, takmarkana á tímabundnu álagi og samræmds mats á nýtingu.

Meginniðurstaða skýrslunnar er að frumvarpið sé enn ófullmótað í veigamiklum atriðum. Grundvallarspurningum um réttindi, framleiðslumörk, friðun og viðbrögð við frávikum er að hluta vísað til reglugerðarsetningar án nægilega skýrra lagaviðmiða. Það getur valdið ágreiningi, ósamræmi í framkvæmd og töfum á nauðsynlegum aðgerðum.

Endurskoða ætti frumvarpið í heild svo reglur um umhverfismörk, leyfi, framleiðsluheimildir, eftirlit og viðurlög styðji hver aðra. Forgangsverkefnin eru að skýra bindandi umhverfismörk og viðbrögð við frávikum, taka afstöðu til laxahlutakerfisins áður en verðmætum er úthlutað, afmarka smitvarnasvæði á faglegum grunni og skýra kostnaðarskiptingu og réttarvernd. Áður en kerfið tekur gildi þarf jafnframt að leggja fram drög að lykilreglugerðum og tryggja stofnunum fjármagn og getu til eftirlits. Þannig geti sveigjanleiki í rekstri farið saman við umhverfisvernd, jafnræði og samfélagslegan ávinning.

Kaflar 1–3 rekja undirbúning, samráð og þingmeðferð. Í kafla 4 eru stefnan og frumvarpstextarnir bornir saman eftir málefnum. Kaflar 5–6 fjalla um helstu álitaefni og erlendar fyrirmyndir og í kafla 7 eru settar fram tillögur að úrbótum. Í 25 viðaukum eru ítarleg gögn og röksemdir til stuðnings meginmálinu.

Efnisyfirlit

SAMANTEKT OG NIÐURSTÖÐUR 5

1. INNGANGUR 13

1.1 Tilgangur og hugtök 13
1.2 Sjókvíaeldi á Alþingi Íslendinga 14
1.2.1 Sáttmálar og framvinda málsins 14
1.2.2 Endurtekið viðfangsefni á Alþingi 15
1.3 Ólík sjónarmið og aðkoma að málinu 16
1.3.1 Hagsmunaaðilar 16
1.3.2 Frumvörpin og umsagnir 18
1.4 Aðferðafræði 18

2. STEFNUMÓTUN STJÓRNVALDA 20

2.1 Undirbúningur 20
2.2 Skýrsla Boston Consulting Group 22
2.2.1 Efni skýrslunnar 22
2.2.2 Umsagnir 22
2.3 Starfshópur um strok úr sjókvíaeldi 24
2.3.1 Efni skýrslunnar 24
2.3.2 Umsagnir 24
2.4 Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi 26
2.5 Stefnumótunarskýrslan og umsagnir 27
2.5.1 Stefnumótunarskýrslan 27
2.5.2 Umsagnir 29

3. FRUMVÖRPIN 32

3.1 Frumvarpsdrög 2023 32
3.1.1 Frumvarpsdrögin 32
3.1.2 Umsagnir 33
3.2 Frumvarp 2024 35
3.2.1 Breytingar frá drögunum 2023 35
3.2.2 Umsagnir 37
3.2.3 Umræðan og afgreiðsla þingsins 38
3.3 Frumvarpsdrög 2025 39
3.3.1 Breytingar frá frumvarpinu 2024 39
3.3.2 Umsagnir 41
3.4 Frumvarp 2026 43
3.4.1 Breytingar frá drögunum 2025 43
3.4.2 Umsagnir 44
3.4.3 Umræðan og afgreiðsla þingsins 46
3.4.4 Afdrif lagareldisfrumvarpsins á vorþingi 47

4. SAMRÆMI STEFNUMÓTUNAR OG FRUMVARPA 49

4.1 Burðarþol og áhættumat erfðablöndunar 49
4.2 Friðunarsvæði og vöktun villtra laxastofna 50
4.3 Strok og ábyrgð rekstrarleyfishafa 51
4.4 Laxalús og áhrif á villta laxfiska 52
4.5 Afföll, dýravelferð og kynþroski 53
4.6 Smitvarnasvæði, kynslóðaskipti og endurskipulagning 54
4.7 Rekstrarleyfi, úthlutun og nýting burðarþols 55
4.8 Laxahlutur og réttindaskipulag 57
4.9 Eftirlit, gögn og þvingunarúrræði 58
4.10 Gjaldtaka, umhverfissjóður og sveitarfélög 59
4.11 Mönnun, rannsóknir, menntun og loftslag 60
4.12 Atriði frumvarpsins sem ekki voru sérstakar tillögur í stefnunni 61
4.13 Tímaröð breytinga 2023–2026 62
4.14 Heildarniðurstöður og atriði til frekari skoðunar 63

5. FREKARI LÖGFRÆÐILEG SKOÐUN 65

5.1 RÉTTARSTAÐAN – LAXAHLUTIR OG ÚTHLUTUN 65
5.1.1 Lögfræðileg greining 65
5.1.2 Umsögn við frumvarpið 67
5.1.3 Laxahlutir og fjárhagsleg áhrif þeirra 70
5.2 STJÓRNSÝSLAN - TVÍÞÆTT BURÐARÞOLSHÁMARK 71
5.2.1 Lögfræðileg greining 71
5.2.2 Umsögn við frumvarpið 74
5.2.3 Erfitt í framkvæmd 74
5.3 UMHVERFISMÁLIN - FRIÐUNARSVÆÐI 75
5.3.1 Lögfræðileg greining 75
5.3.2 Umsögn við frumvarpið 77
5.3.3 Friðunarsvæði og laxeldi 79
5.4 UMHVERFISMÁLIN - LAXALÚS 80
5.4.1 Lögfræðileg greining 80
5.4.2 Umsögn við frumvarpið 80

6. ERLENDAR FYRIRMYNDIR AÐ LAGATEXTA 84

6.1 LÖG UM NORSKT FISKELDI 84
6.2 LÖG UM FÆREYSKT FISKELDI 86

7. ENDURSKOÐUN FRUMVARPS UM LAGARELDI 2026 89

7.1 MEGINNIÐURSTAÐA OG AFMÖRKUN 89
7.2 MARKMIÐ, GILDISSVIÐ OG ORÐSKÝRINGAR (I KAFLI) 89
7.3 STJÓRNSÝSLA (II KAFLI) 90
7.4 UMHVERFISVERND OG RANNSÓKNIR (III KAFLI) 90
7.5 SMITVARNASVÆÐI OG DÝRAHEILBRIGÐI (IV KAFLI) 91
7.6 ÚTHLUTUN SMITVARNASVÆÐA OG REKSTRARLEYFI (V KAFLI) 91
7.7 STARFRÆKSLA SJÓKVÍAELDISSTÖÐVA OG EFTIRLIT (VI KAFLI) 92
7.8 LAXAHLUTUR (VII KAFLI) 92
7.9 STROK (VIII KAFLI) 93
7.10 AFFÖLL (IX KAFLI) 94
7.11 LÚS (X KAFLI) 94
7.12 KYNÞROSKA LAX (XI KAFLI) 95
7.13 AFTURKÖLLUN REKSTRARLEYFIS TIL SJÓKVÍAELDIS (XII KAFLI) 95
7.14 AFFALLAGJALD (XIII KAFLI) 96
7.15 FRAMLEIÐSLUGJALD OG SAMFÉLAGSFRAMLAG (XIV KAFLI) 96
7.16 SMITVARNIR OG DÝRAHEILBRIGÐI (XV KAFLI) 97
7.17 ÝMIS SAMEIGINLEG ÁKVÆÐI (XXII KAFLI) 97
7.18 SKIL OG BIRTING UPPLÝSINGA (XXIII KAFLI) 98
7.19 GJALDTAKA OG VÁTRYGGING (XXIV KAFLI) 98
7.20 REGLUGERÐARHEIMILD, REFSIÁKVÆÐI OG FLEIRI ÁKVÆÐI (XXV KAFLI) 99
7.21 LAGASKIL, GILDISTAKA OG ÁKVÆÐI TIL BRÁÐABIRGÐA 99
7.22 FORGANGSRÖÐUN VIÐ LAGASMÍÐ OG INNLEIÐINGU 100

8. HEIMILDIR 101

VIÐAUKAR 103

VIÐAUKI 1. STEFNUMÓTUN Í LAGARELDI 103
VIÐAUKI 2. UMSAGNIR UM SKÝRSLU BCG UM LAGARELDI Á ÍSLANDI 107
VIÐAUKI 3. SAMRÁÐ UM SKÝRSLU STARFSHÓPS UM STROK ÚR SJÓKVÍAELDI 112
VIÐAUKI 4. STARFSHÓPUR UM SMITVARNIR Í SJÓKVÍAELDI 115
VIÐAUKI 5. UMSAGNIR VIÐ STEFNUMÓTUN Í LAGARELDI 119
VIÐAUKI 6. UMSAGNIR VIÐ FRUMVARPSDRÖG UM LAGARELDI 2023 132
VIÐAUKI 7. UMSAGNIR VIÐ FRUMVARP UM LAGARELDI 2024 147
VIÐAUKI 8. FRUMVARP UM LAGARELDI 2024 - ÞINGUMRÆÐA OG MEÐFERÐ ATVINNUVEGANEFNDAR 157
VIÐAUKI 9. UMSAGNIR UM FRUMVARPSDRÖG UM LAGARELDI 2025 161
VIÐAUKI 10. UMSAGNIR VIÐ FRUMVARP UM LAGARELDI 2026 184
VIÐAUKI 11. FRUMVARP UM LAGARELDI 2026 - ÞINGUMRÆÐA OG MEÐFERÐ ATVINNUVEGANEFNDAR 198
VIÐAUKI 12. LAXAHLUTUR – LÖGFRÆÐILEG GREINING Á RÉTTARSTÖÐU, VERÐMYNDUN, FRAMSALI, VEÐTENGINGU, JAFNRÆÐI OG MÖGULEGRI BÓTASKYLDU RÍKISINS 203

Viðauki 13. Lögfræðileg greining á tvíþættu burðarþolshámarki, hlaupandi tólf mánaða meðaltali og tengslum við rekstrarleyfi og forsendubrest 212
Viðauki 14. Lögfræðileg greining á staðbundinni bannheimild 220
Viðauki 15. Lögfræðileg greining á viðmiðum, eftirliti og viðbrögðum vegna laxalúsar 228
Viðauki 16. Umsagnir, fyrirspurnir og þingsályktunartillögur um sjókvíaeldi 237
Viðauki 17. Norsk fiskeldislög sem fyrirmynd að úrbótum á lagareldisfrumvarpinu 2026 242
Viðauki 18. Færeysk fiskeldislöggjöf og úrbætur á lagareldisfrumvarpinu 2026 258
Viðauki 19. Hagsmunaaðilar 268
Viðauki 20. Stefnuatriði rakin í gegnum fjórar frumvarpsútgáfur 272
Viðauki 21. Nýmæli og nýjar lagalegar útfærslur 274
Viðauki 22. Afdrif lagareldisfrumvarpsins á vorþingi 2026 276
Viðauki 23. Laxahlutir og fjárhagsleg áhrif þeirra 282
Viðauki 24. Tvíþætt burðarþolshámark í sjókvíaeldi 295
Viðauki 25. Friðunarsvæði og laxeldi 307

Samantekt og niðurstöður

Stefnumótun stjórnvalda og frumvörp um lagareldi 2023–2026
Tilvísanir í kafla og viðauka vísa til skýrslunnar sem þessi samantekt byggist á.

Metnaðarfullur undirbúningur en árangur lét á sér standa

Metnaður einkenndi undirbúning stefnumótunar og frumvarpa um lagareldi og að mörgu leyti var faglega staðið að vinnunni. Stjórnsýsluúttekt Ríkisendurskoðunar, greining Boston Consulting Group (BCG), starf starfshópa um strok og smitvarnir og umfangsmikið samráð lögðu grunn að henni. Þessi undirbúningur ber vott um viðleitni til að tengja uppbyggingu atvinnugreinarinnar við rannsóknir, umhverfisvernd og öflugri stjórnsýslu. [kaflar 2.1–2.5]

Þrátt fyrir þennan undirbúning tókst ekki að ljúka lagasetningunni og mikill ágreiningur var um efni hennar. Samkvæmt skýrslunni varð hvorki frumvarpið frá 2024 né frumvarpið frá 2026 að lögum á viðkomandi vorþingi. Ágreiningur um umhverfisvernd, rekstrarskilyrði, gjaldtöku og skiptingu verðmæta hélst í gegnum ferlið. Umfangsmikið samráð tryggði því ekki samstöðu um meginstefnuna eða útfærslu hennar. [kaflar 1.2.2, 2.1, 3.2.3 og 3.4.3]

Í skýrslunni er það metið svo að skortur á pólitísku samkomulagi, óleystur efniságreiningur og forgangsröðun við þinglok skýri afdrif frumvarpsins frá 2026 betur en tímaskortur einn og sér. Þar er þó hvorki staðfest hvert vægi þessara þátta var né að eitt fyrirtæki, einn flokkur eða einn hagsmunahópur hafi ráðið úrslitum. [kafli 1.2.2; viðauki 22]

Meginniðurstaða samantektarinnar

Samkvæmt greiningu skýrslunnar felur frumvarpið frá 2026 í sér mikilvægar umbætur, meðal annars á eftirliti, gagnaskilum og smitvörnum. Það getur jafnframt styrkt fjárhagslega stöðu núverandi rekstrarleyfishafa með framseljanlegum laxahlutum, aðgangi að auknum heimildum og meira svigrúmi í rekstri. Samhliða þessu hafa ýmis ákvæði sem tengdu umhverfisárangur beint við framleiðsluheimildir veikst. Veigamikil atriði um framkvæmdina bíða einnig útfærslu í reglugerðum. [kaflar 4.3–4.10 og 5.1–5.3]

Við endurskoðun frumvarpsins þarf því að ákveða skýrar hverjir fá réttindi, með hvaða skilyrðum og gegn hvaða endurgjaldi, áður en nýju kerfi er komið á. Sérstaklega þarf að skýra tvíþætt

burðarþolshámark, það er valið milli hámarkslífmassa á hverjum tíma og hámarks samkvæmt meðaltali. Einnig þarf að styrkja lagastoð ákvarðana sem ráða framleiðslusvigrúmi, verndarstigi og verðmæti leyfa. [kaflar 7.1, 7.4, 7.8 og 7.20–7.22]

Upphafsúthlutun og fjárhagslegt gildi laxahluta

Fyrirhuguð upphafsúthlutun laxahluta byggist á fyrirliggjandi eldisheimildum núverandi rekstrarleyfishafa, án útboðs eða sérstaks kaupverðs við umbreytinguna. Leyfishafarnir fengju skráða hlutfallslega hlutdeild í heildarlaxamagni. Þessa hlutdeild mætti selja, leigja og veðsetja að uppfylltum skilyrðum. Fyrirkomulagið varðveitir stöðu starfandi fyrirtækja og getur aukið möguleika þeirra til að ráðstafa heimildum og afla fjármögnunar. [kaflar 5.1.1 og 5.1.3; viðauki 23]

Ávinningurinn getur falist í betri nýtingu búnaðar og heimilda, tekjum af sölu eða leigu laxahluta, lægri kostnaði á hvert framleitt kíló og auknu verðmæti fyrirtækja. Hann er þó háður eftirspurn, svigrúmi á þeim svæðum sem taka við heimildum, samþykki stjórnvalda, nýtingarskyldu og fjárfestingaþörf. Laxahlutur tryggir hvorki fast tonnamagn né óbreyttan rétt til rekstrar. Núverandi leyfi hafa þegar fjárhagslegt gildi og því má ekki telja allt verðmæti þeirra nýjan ávinning af breytingunni. Skýrslan staðfestir ekki heildarfjárhæð viðbótarávinningsins. [kaflar 5.1.1 og 5.1.3]

Útboð opna ekki sjálfkrafa markaðinn

Greina þarf á milli aðgangs að smitvarnasvæði, rekstrarleyfis, laxahlutar og leyfilegs lífmassa. Útboð nýrra smitvarnasvæða getur opnað nýjum aðilum leið inn á markaðinn. Útboð óráðstafaðra laxahluta er hins vegar aðeins opið þeim sem þegar hafa fengið smitvarnasvæði. Úthlutun vegna aukins burðarþols beinist jafnframt að leyfishöfum á viðkomandi svæðum. Kaup á laxahlut einum og sér nægja því ekki til að hefja eldi. [kaflar 4.7–4.8 og 5.1.2]

Núverandi leyfishafar hafa þannig forskot vegna aðgangs að svæðum, innviða, reynslu og fjárhagslegrar stöðu. Innköllun og endurúthlutun heimilda geta fyrst og fremst leitt til tilfærslu þeirra innan þess hóps. Þegar aðeins einn eða fáir aðilar uppfylla skilyrði til að bjóða tryggir útboð ekki sjálfkrafa verð sem myndast við virka samkeppni eða eðlilegt endurgjald til samfélagsins. Birta þarf matsviðmið og vægi þeirra og tryggja nýjum aðilum raunhæfa leið til að afla bæði svæðis og framleiðsluheimilda. [kaflar 5.1.2, 7.6 og 7.8]

Viðbótarávinningur af öðrum breytingum

Brottfall sérstakrar skerðingar laxahluta vegna stroks dregur úr hættu leyfishafa á að missa framtíðartekjur varanlega vegna slíkra viðurlaga. Brottfall lokafrests til endurskipulagningar árið 2028 getur gert eldri leyfishöfum kleift að halda óbreyttu rekstrarfyrirkomulagi. Meðaltalsleiðin getur aukið svigrúm til að hafa meiri lífmassa í sjó á tilteknum tímum. Undanþágur vegna lokaðs eða hálflokaðs búnaðar geta einnig skapað nýja rekstrarmöguleika fyrir þá sem ráða við fjárfestinguna. [kaflar 4.3, 4.6 og 5.2–5.3]

Meirihluti atvinnuveganefndar lagði jafnframt til að nýtingarviðmið laxahlutar yrði 90% í stað fullrar nýtingar og að framleiðslugjald miðaðist við grunnframleiðslugjald með afsláttum til ársloka 2030. Hér er um sérstakar breytingartillögur að ræða sem geta auðveldað aðlögun og haft áhrif á greiðslubyrði fyrirtækja. [kaflar 5.1.1, 7.8 og 7.15]

Ávinningur leyfishafa jafngildir ekki sjálfkrafa ávinningi þjóðarbúsins. Við heildarmat þarf einnig að taka tillit til eftirlitskostnaðar, umhverfisáhrifa, áhrifa á aðra nýtingu svæðanna og áhrifa á samkeppni. [kafli 5.1.3]

Ný réttindaskipan kom til viðbótar

Stefnan frá 2023 fjallaði um sveigjanlega nýtingu lífmassa og varðveislu stöðu eldri leyfishafa. Hún útfærði hins vegar ekki sérstakt laxahlutakerfi með hlutfallslegri hlutdeild, skráningu, framsali, leigu og innköllun. Það kerfi birtist í frumvarpsdrögunum sama ár. Markmið um hagkvæmari nýtingu skýra ekki ein og sér hvers vegna úthluta eigi upphaflegri hlutdeild án sérstaks kaupverðs. Slík úthlutun felur einnig í sér ákvörðun um skiptingu verðmæta sem gagnast fyrst og fremst núverandi leyfishöfum. [kaflar 4.8 og 5.1.3; viðauki 23]

Tenging umhverfisárangurs og heimilda veiktist

Stefnan og fyrstu frumvarpsdrögin tengdu strok, afföll og lús með beinum hætti við framleiðsluheimildir. Árið 2024 komu sérstakar sektir vegna stroks í stað skerðingar laxahluta. Í útgáfunum frá 2025 og 2026 féllu bæði þessar sektir og eldri hvatar vegna affalla og lúsar, sem tengdust framleiðsluheimildum, brott. Breytingarnar geta gagnast leyfishöfum með því að draga úr hættu á varanlegri skerðingu heimilda. Það þýðir þó ekki að allir efnahagslegir hvatar hverfi eða að sektir séu alltaf vægari en skerðing. Almenn sektarákvæði, afturköllun leyfa og ábyrgð á kostnaði geta áfram haft veruleg áhrif. [kaflar 4.3–4.5 og 5.1.3]

Burðarþol og áhættumat fengu nýja útfærslu

Tvíþætt burðarþolshámark var ekki sett fram sem sérstök tillaga í stefnunni. Ávinningur meðaltalsleiðarinnar ræðst af þeim mörkum sem verða sett og því hvernig framleiðslan er skipulögð. Hann getur því verið mismikill eftir fyrirtækjum. Jafnframt var fallið frá viðmiði stefnunnar um fiskafjölda í áhættumati erfðablöndunar og í frumvarpinu frá 2024 var þess í stað miðað við lífmassa. Þetta eru efnislegar breytingar sem þarf að rökstyðja og meta sérstaklega. [kaflar 4.1 og 5.2; viðauki 24]

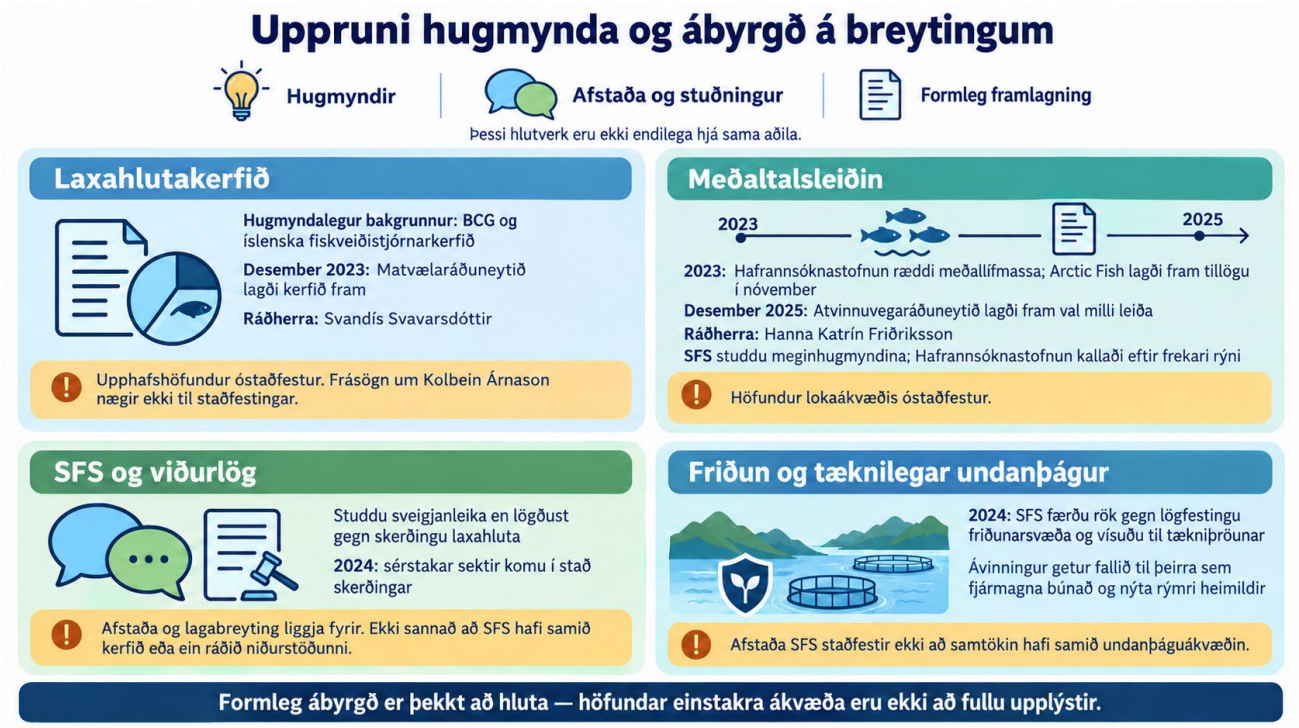
Óvissa um friðun og endurskipulagningu

Upptalning friðunarsvæða í lagatextanum vék fyrir heimild ráðherra til að ákveða friðun með reglugerð. Jafnframt komu fram heimildir til undanþága vegna lokaðs eða hálflokaðs búnaðar. Þetta getur aukið rekstrarmöguleika fyrirtækja sem geta fjármagnað slíka tækni. Undanþágurnar veita þó ekki sjálfkrafa rekstrarleyfi og þurfa að byggjast á staðfestum árangri búnaðarins. Brottfall upptalningarinnar afnemur heldur ekki sjálfkrafa eldri friðun. Skýra þarf hvernig eldri reglur víkja fyrir nýjum, hvaða vernd gildir og hvernig svæði eru afmörkuð. [kaflar 4.2 og 5.3]

Bindandi lokafrestur til endurskipulagningar árið 2028 féll einnig brott. Eldri leyfishafar gætu því áfram starfað saman á sama smitvarnasvæði og fengið leyfi sín endurnýjuð. Það gerir þeim kleift að halda rekstrinum áfram en veikir kröfuna um að endurskipulagningu verði lokið innan þess tíma sem stefnan gerði ráð fyrir. [kafli 4.6]

Fjármögnun opinberra verkefna var ekki tryggð að fullu

Föst skipting fjár úr Umhverfissjóði milli Hafrannsóknastofnunar og samkeppnissjóðs, í hlutfallinu 80/20, féll brott. Markmið um fyrirsjáanlega hlutdeild sveitarfélaga náði aðeins að hluta fram, þar sem heildarframlagið er háð árlegum fjárlögum. Frumvarpið bindur ríkið heldur ekki við tölusett markmið stefnunnar um mönnun, þótt stofnunum séu falin fleiri verkefni. Þessi frávik kalla á skýra fjármögnunaráætlun. Þótt tiltekin mennta- eða loftslagsaðgerð sé ekki í frumvarpinu sannar það þó ekki að hún hafi verið felld niður; hún kann að vera útfærð annars staðar. [kaflar 4.10–4.11]

Laxahlutakerfið

Matvælaráðuneytið lagði laxahlutakerfið fram í desember 2023 undir ábyrgð Svandísar Svavarsdóttur matvælaráðherra. BCG hafði áður fjallað um sveigjanlegri nýtingu lífmassa og íslenska fiskveiðistjórnarkerfið var skýr hugmyndaleg fyrirmynd. Þessar upplýsingar sýna hver lagði kerfið

formlega fram og hver hugmyndalegur bakgrunnur þess var. Þær staðfesta hins vegar ekki hver samdi fyrstu útfærslu þess. [kafli 5.1.3; viðauki 23, kaflar 3–4]

Í viðauka 23 er lýst opinberu hlutverki Kolbeins Árnasonar við kynningu stefnumótunarinnar. Þar er einnig rakin síðari frásögn um að hann hafi kynnt hugmyndina um laxahluti á samráðsfundi. Í skýrslunni kemur fram að frásögninni fylgi hvorki fundargerð né samtímagögn sem staðfesti samtalið. Gögnin nægja því ekki til að fullyrða að Kolbeinn hafi verið upphafsmaður kerfisins. [viðauki 23, kafli 4.1]

SFS og breytingar á viðurlögum

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) studdu aukinn sveigjanleika framleiðsluheimilda en lögðust gegn skerðingu laxahluta sem viðurlögum. Í skýrslunni eru rakin tengsl þeirrar gagnrýni við breytinguna árið 2024, þegar sérstakar sektir komu í stað skerðingar. Afstaða samtakanna og breyting lagatextans liggja fyrir. Gögnin sanna þó hvorki að SFS hafi samið upphaflega kerfið né að samtökin hafi ein ráðið niðurstöðunni. [viðauki 23, kafli 4.3]

Meðaltalsleiðin

Hugmyndin um að miða við meðallífmassa er eldri en ákvæðið frá 2025 sem heimilar val milli tveggja leiða. Í úttekt Ríkisendurskoðunar frá 2023 var haft eftir Hafrannsóknastofnun að færa mætti rök fyrir því að miða við meðallífmassa. Arctic Fish lagði í nóvember sama ár til að burðarþol og leyfilegur lífmassi miðuðust við meðallífmassa, meðal annars til að nýta sumarsvöxt og velja hagstæðari sláturtíma. Tillagan útfærði þó ekki að fullu val fyrir hverja kynslóð eða viðmið sem byggðist á hlaupandi tólf mánaða meðaltali. [viðauki 24, kafli 3]

Atvinnuvegaráðuneytið lagði ákvæðið um val milli leiðanna fram í desember 2025 undir ábyrgð Hönnu Katrínar Friðrikssonar atvinnuvegaráðherra. SFS studdu síðar meginhugmyndina og óskuðu eftir skýrari útfærslu. Hafrannsóknastofnun kallaði eftir frekari rýni og benti á áhættu vegna tímabundinna toppa í lífmassa. Fyrri umræða stofnunarinnar um meðallífmassa jafngildir því ekki samþykki fyrir því að nota óbreytt tonnamörk sem nýtt meðaltalsviðmið. Gögnin staðfesta ekki hver samdi endanlega ákvæðið. [viðauki 24, kafli 3]

Friðunarsvæði og tæknilegar undanþágur

SFS færðu árið 2024 rök gegn lögfestingu friðunarsvæða og vísuðu til tækniþróunar. Það sýnir afstöðu samtakanna en staðfestir ekki að þau hafi samið undanþáguákvæðin sem birtust síðar. Þeir sem geta fjármagnað búnaðinn og nýtt rýmri heimildir geta haft ávinning af þessum breytingum. [kafli 5.3.3; viðauki 25]

Greina þarf á milli þess hver setur hugmynd fram, hver styður hana og hvaða stjórnvald leggur fram ákvæði sem byggist á henni. Þessi hlutverk eru ekki endilega hjá sama aðila. Fyrir liggja upplýsingar um formlega ábyrgð ráðuneyta, tilteknar opinberar tillögur og afstöðu umsagnaraðila. Ekki er hins vegar að fullu upplýst hverjir sömdu einstaka þætti endanlegs lagatexta. [viðaukar 23–25]

Grundvallarákvarðanir þurfa að liggja fyrir í lögum

Á grundvelli greiningarinnar er það mat skýrslunnar að frumvarpið sé ófullmótað í veigamiklum atriðum. Það hefur að geyma umfangsmikinn lagaramma en skilur eftir óleystar spurningar um raunverulegt inntak réttinda, skyldna og umhverfisverndar. Vandinn felst ekki í fjölda reglugerðarheimilda einum og sér. Meginspurningin er hvort Alþingi hafi afmarkað nægilega hvað ráðherra og stofnanir mega ákveða og hvaða afleiðingar þær ákvarðanir geta haft. [kaflar 5.2–5.4, 7.1 og 7.20]

Í tillögum 7. kafla skýrslunnar er lögð áhersla á að meginreglur um réttindi, gjöld og íþyngjandi aðgerðir komi fram í viðkomandi lagagreinum. Tæknilegar mæliaðferðir og nánari framkvæmd megi síðan útfæra í reglugerð innan þess ramma. Samkvæmt þessu mati nægir reglugerðarsetning ein og sér ekki til að leysa óskýrar grundvallarspurningar um skiptingu verðmæta, verndarstig eða skilyrði þess að leyfishafi missi réttindi. [kaflar 7.4, 7.8, 7.11, 7.13 og 7.20]

Atriði sem þarf að útfæra nánar

Burðarþol og nýting. Lögin þurfa að skýra samband hámarkslífmassa og meðaltalslífmassa, heimildir til að samræma viðmiðin og áhrif breytinga á réttindi og skyldur leyfishafa. Áður en heimildir eru skertar eða leyfi felld úr gildi þurfa reikniaðferðir að liggja fyrir. Jafnframt þarf að vera skýrt hvernig tekið er tillit til mælióvissu og hvernig tryggt er að nýting sé metin með sambærilegum hætti. [kaflar 5.2, 7.4 og 7.13]

Friðun og búnaður. Ákveða þarf grunnvernd, afmörkun svæða, áframhaldandi gildi eldri friðunar og skilyrði undanþága. Tækniflokkun búnaðar ein og sér nægir ekki. Sýna þarf fram á árangur hans, meta þá áhættu sem eftir stendur og skilgreina viðbrögð við bilun. Minni áhrif á hvert framleitt tonn tryggja ekki minni heildaráhrif ef framleiðslan eykst. [kaflar 5.3, 7.2 og 7.4]

Lús, afföll og viðbrögð. Skýra þarf hvaða mælingar kalla á aðgerðir og innan hvaða fresta skuli bregðast við. Einnig þarf að skilgreina hvenær meðferð telst árangurslaus og hvenær brottnám, slátrun eða förgun verður nauðsynleg. Gjald vegna affalla kemur ekki í stað sjálfstæðra krafna um velferð fiska. Tryggja þarf að ábyrgð á bráðaaðgerðum sé skýr og fjármögnun þeirra tryggð, einnig þegar uppruni strokufisks er óþekktur. [kaflar 7.9–7.11 og 7.14]

Réttindi, útboð og gjöld. Skýra þarf forsendur upphafsúthlutunar, útboðsviðmið og verðmyndun þegar fáir geta boðið. Einnig þarf að ákveða hvernig farið er með lítt nýttar heimildir og hvernig laxahlutir tengjast rekstrarleyfum og veðsetningu. Reglur um gjaldstofna, frádrátt, afslætti, leiðréttingar og samspil gjalda og viðurlaga þurfa jafnframt að vera skýrar og fyrirsjáanlegar. [kaflar 7.6, 7.8, 7.14–7.15 og 7.19–7.20]

Hætta á ágreiningi og töfum við framkvæmd

Verði þessi atriði áfram óleyst getur ágreiningur færst frá lagasmíðinni yfir í reglugerðarsetningu og daglega framkvæmd. Þá kann að þurfa að leysa úr því með kærum eða dómsmálum hvaða lífmassi sé heimill, hvernig nýting skuli mæld, hvaða friðun gildi eða hvenær stjórnvöldum beri að bregðast við. Óvissan getur einnig tafið viðbrögð og valdið því að sambærilegir aðilar fái mismunandi meðferð. Hér er um áhættumat að ræða, en ekki staðfesta niðurstöðu um að allar reglugerðarheimildir séu ólögmætar eða að bótaskylda ríkisins stofnist sjálfkrafa. [kaflar 5.1.1, 5.2.1, 5.3.1 og 7.20–7.22]

Endurskoðuðu frumvarpi þurfa því að fylgja drög að lykilreglugerðum, mat á áhrifum breytinganna og raunhæf áætlun um innleiðingu. Starfsfólk, fjármögnun, gagnakerfi og viðbúnaður þurfa að vera til staðar þegar nýjar skyldur taka gildi. [kaflar 7.20–7.22]

Meginniðurstaða skýrslunnar er að metnaðarfullur undirbúningur hafi ekki skilað nægilega skýrri niðurstöðu eða samstöðu um réttindaskipan, umhverfismörk og skiptingu ávinnings. Frumvarpið getur skapað verðmæti og aukið sveigjanleika, en þær breytingar nýtast fyrst og fremst þeim sem þegar hafa leyfi, svæði og innviði. Við lagasmíðina þarf því sérstaklega að rökstyðja upphafsúthlutunina og tryggja nýjum aðilum raunhæfan aðgang. [kaflar 2.1, 4.14 og 5.1]

Áður en endurskoðað frumvarp er lagt fram

Taka þarf afstöðu til laxahlutakerfisins og bera það saman við leið þar sem magnheimildir tengjast tímabundnum leyfum. Meta þarf viðbótarverðmæti kerfisins, áhrif á samkeppni og aðgang nýrra aðila, ásamt því hvernig tryggja megi samfélaginu eðlilegt endurgjald. Jafnframt þarf að birta forsendur þess að bæði nýttar og lítt nýttar heimildir myndi grunn að upphafsúthlutun. [kaflar 7.6, 7.8 og 7.21]

Ljúka þarf mótun aðferðar við mat á burðarþoli áður en tekin er ákvörðun um meðaltalsleiðina. Verði henni haldið þarf að sannreyna að hámarkslag sé innan ásættanlegra marka, tryggja jafnræði við mat á nýtingu og skýra sameiginlega stýringu innan svæða. Alþingi þarf jafnframt að ákveða grunnvernd

svæða, skilyrði undanþága vegna búnaðar og hvernig áframhaldandi heimildir tengjast umhverfisárangri. [kaflar 7.1 og 7.4]

Áður en rekstrarákvæði taka gildi

Reiknireglur, lúsamörk, aðgerðafrestir, tæknikröfur og kæruleiðir þurfa að liggja fyrir. Samræma þarf gildistöku, aðlögunartíma og upphaf gjaldtöku. Einnig þarf að skýra hvernig farið verður með eldri leyfi og fyrirmæli um friðun. Stofnanir þurfa að hafa mannafla, gögn og fjármuni til að framfylgja reglunum með sambærilegum hætti gagnvart öllum rekstraraðilum. [kaflar 7.20–7.22]

Eftir innleiðingu

Meta þarf raunverulegan árangur í umhverfismálum og dýravelferð, nýtingu heimilda, samþjöppun í greininni, aðgang nýrra aðila og tekjur samfélagsins. Endurskoðun kerfisins á að byggjast á þessum gögnum. Hærra verðmæti leyfa eða aukin framleiðsla ein og sér sýnir ekki að markmið löggjafarinnar hafi náðst. [kafli 5.1.3 og kafli 7.22]

Ljúka þarf því mótun meginreglna kerfisins áður en framkvæmd þess er útfærð í reglugerðum. Það er forsenda þess að aukinn sveigjanleiki í rekstri fyrirtækja fari saman við skýr umhverfismörk, jafnræði, réttaröryggi og samfélagslegan ávinning. [kaflar 4.14, 5.2 og 7.1–7.22]

1. Inngangur

1.1 Tilgangur og hugtök

Tilgangur og leiðsögn um skýrsluna

Skýrslan fjallar um stefnumótun stjórnvalda og þróun tillagna að lögum um lagareldi á árunum 2023–2026. Áherslan er á laxeldi í sjókvíum. Borin eru saman stefnuskýrslan frá 2023, frumvarpsdrög frá 2023 og 2025 og frumvörp frá 2024 og 2026. Nefndarálit og breytingartillögur eru aðgreind frá framlögðum frumvörpum. [15–19, 43–44]

Kaflar 1–3 rekja undirbúning, samráð og þingmeðferð. Kafli 4 ber saman stefnu og frumvarpstexta eftir málefnum. Kaflar 5–6 fjalla nánar um álitaefni og erlendar fyrirmyndir. Í kafla 7 eru tillögur að úrbótum. Í viðaukunum 25 eru ítarleg gögn og rök fyrir umfjöllun meginmálsins.

Helstu hugtök

Lagareldi er víðara hugtak en laxeldi og nær í þessari umfjöllun til eldis og ræktunar lífvera í vatni eða sjó. Sjókvíaeldi er sá hluti starfseminnar þar sem fiskur er alinn í kvíum í sjó. Laxfiskar eru hópur fiska; þegar aðeins er átt við lax er það tekið fram.

Lífmassi er samanlögð þyngd lifandi fiska á tilteknum tíma. Hámarkslífmassi er því ekki sama stærð og árleg framleiðsla eða slátrað magn. Hlaupandi tólf mánaða meðaltal er meðaltal lífmassa yfir síðustu tólf mánuði og breytist eftir því sem tímabilið færist áfram. Lágt gildi fyrr á tímabilinu getur vegið upp hátt gildi síðar. [13, 49]

Burðarþolsmat fjallar hér um hversu mikið eldi tiltekið hafsvæði geti borið miðað við þau umhverfisviðmið sem matið byggist á. Áhættumat erfðablöndunar fjallar hins vegar um hættu á að eldislax blandist villtum laxastofnum. Þessi möt þjóna ólíkum tilgangi og hvorugt leysir hitt af hólmi. [15–19]

Rekstrarleyfi heimilar tiltekna starfsemi með skilyrðum. Úthlutun smitvarnasvæðis snýr að aðgangi að svæði. Laxahlutur er fyrirhuguð hlutfallsleg hlutdeild í heildarlaxamagni og laxamagn er það magn sem hluturinn samsvarar hverju sinni. Leyfishafi þarf að uppfylla fleiri en eitt þessara skilyrða til að geta nýtt framleiðsluheimild. [19, 3., 5., 25.–31. og 39.–42. gr.]

Smitvarnasvæði er afmarkað svæði þar sem skipulag eldis og smitvarnir eru samhæfð. Kynslóð er sá fiskahópur sem skilgreindur er út frá útsetningartímabili. Hvíld merkir tímabil án eldisfisks milli kynslóða. Afföll merkja að fiskur drepst eða er aflífaður; við útreikning gjalda þarf jafnframt að fylgja sérstakri skilgreiningu viðkomandi frumvarps. [19, 3., 12.–23. og 49.–61. gr.]

Brunnbátur er skip með tönkum til flutnings á lifandi fiski. Lífrænt álag getur meðal annars stafað af fóðurleifum og úrgangi frá fiskinum. Erfðablöndun verður þegar eldisfiskur æxlast með villtum fiski og erfðaefni hans berst þannig inn í villtan stofn.

Skammstafanir

MAST er Matvælastofnun og Hafró er stytt heiti Hafrannsóknastofnunar. BCG er ráðgjafarfyrirtækið Boston Consulting Group. SFS eru Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi, LV er Landssamband veiðifélaga, NASF er Verndarsjóður villtra laxastofna og IWF er Íslenski náttúruverndarsjóðurinn. Skammstafanirnar vísa því ýmist til opinberra stofnana, ráðgjafa eða hagsmunasamtaka.

Hvernig lesa á tillögur og niðurstöður

Við lestur skýrslunnar er mikilvægt að greina á milli stefnumótunar, lagafrumvarpa og gildandi reglna:

- ✓ **Stefnumótun** lýsir markmiðum stjórnvalda og þeim aðgerðum sem þau hyggjast ráðast í. Hún er ekki í sjálfu sér lagasetning.

- ✓ **Frumvarp** er tillaga að lögum. Framlagning þess á Alþingi breytir ekki þeim reglum sem gilda. Í skýrslunni er því fjallað um ákvæði frumvarps sem fyrirhugaðar breytingar.
- ✓ **Reglugerð** útfærir nánari reglur á grundvelli heimildar í lögum. Þegar frumvarp gerir ráð fyrir að atriði verði ákveðin í reglugerð getur endanleg útfærsla þeirra því enn verið óákveðin.

Þegar sagt er í skýrslunni að frumvarp „heimili“, „banni“ eða „kveði á um“ eitthvað er verið að lýsa því sem lagt er til í frumvarpinu. Til dæmis merkir „frumvarpið heimilar“ að samkvæmt tillögunni eigi að veita heimildina, en ekki að hún sé þegar í gildi.

1.2 Sjókvíaeldi á Alþingi Íslendinga

1.2.1 Sáttmálar og framvinda málsins

Stjórnarsáttmáli ríkisstjórnarinnar 2021

Sáttmáli um ríkisstjórnarsamstarf Framsóknarflokks, Sjálfstæðisflokks og Vinstrihreyfingarinnar – græns framboðs var lagður fram í nóvember 2021. Stefnumótun stjórnvalda í lagareldi á árunum 2022–2023 byggðist á sáttmálanum og lagði grunn að vinnu við frumvarp um lagareldi. Í sáttmálanum segir: [41]

> „Mótuð verður heildstæð stefna um uppbyggingu, umgjörð og gjaldtöku fiskeldis. Við þá vinnu verður lögð áhersla á tækifæri til atvinnusköpunar og mikilvægi þess að greinin byggist upp á grundvelli sjálfbærni, vísindalegrar þekkingar og verndar villtra laxastofna“.

Matvælaráðuneytið víkkaði verkefnið þannig að það tæki til lagareldis í heild, þ.e. sjókvíaeldis, landeldis, úthafseldis og þörungaræktar. [1] Skeldýrarækt fékk þó ekki sérstaka umfjöllun í stefnunni, eins og bent er á í umsögnum í viðauka 5. [5]

Drögin að stefnunni *Uppbygging og umgjörð lagareldis* voru kynnt í október 2023. Þau setja fram framtíðarsýn til ársins 2040 og 45 aðgerðir um sjókvíaeldi fyrir árin 2024–2028, auk aðgerða um aðrar greinar lagareldis. Þessi greinargerð beinist fyrst og fremst að sjókvíaeldi á laxi. [1, 15]

Drög að frumvarpi um lagareldi voru birt til umsagnar í samráðsgáttinni í desember 2023. [16] Stjórnarfrumvarp um lagareldi var síðan lagt fram á 154. löggjafarþingi vorið 2024. [17]

Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnarinnar 2024

Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins var lögð fram í desember 2024. Þar segir um lagareldi: [42]

> „Ríkisstjórnin mun styrkja lagaumgjörð fiskeldis til að sporna gegn neikvæðum áhrifum á lífríki og innleiða hvata til eldis á ófrjóum laxi og til eldis í lokuðum kvíum“.

Drög að frumvarpi um lagareldi voru birt til umsagnar í samráðsgáttinni í desember 2025. [18] Stjórnarfrumvarp um lagareldi var síðan lagt fram á 157. löggjafarþingi árið 2026. [19] Frumvarp um lagareldi náði ekki fram að ganga á vorþingi 2026. Umfjöllunin hér á eftir tekur því eingöngu til ósamþykkts frumvarps og breytingartillagna atvinnuveganefndar við það. [11, 47; 19, þingferill 529. máls]

1.2.2 Endurtekið viðfangsefni á Alþingi

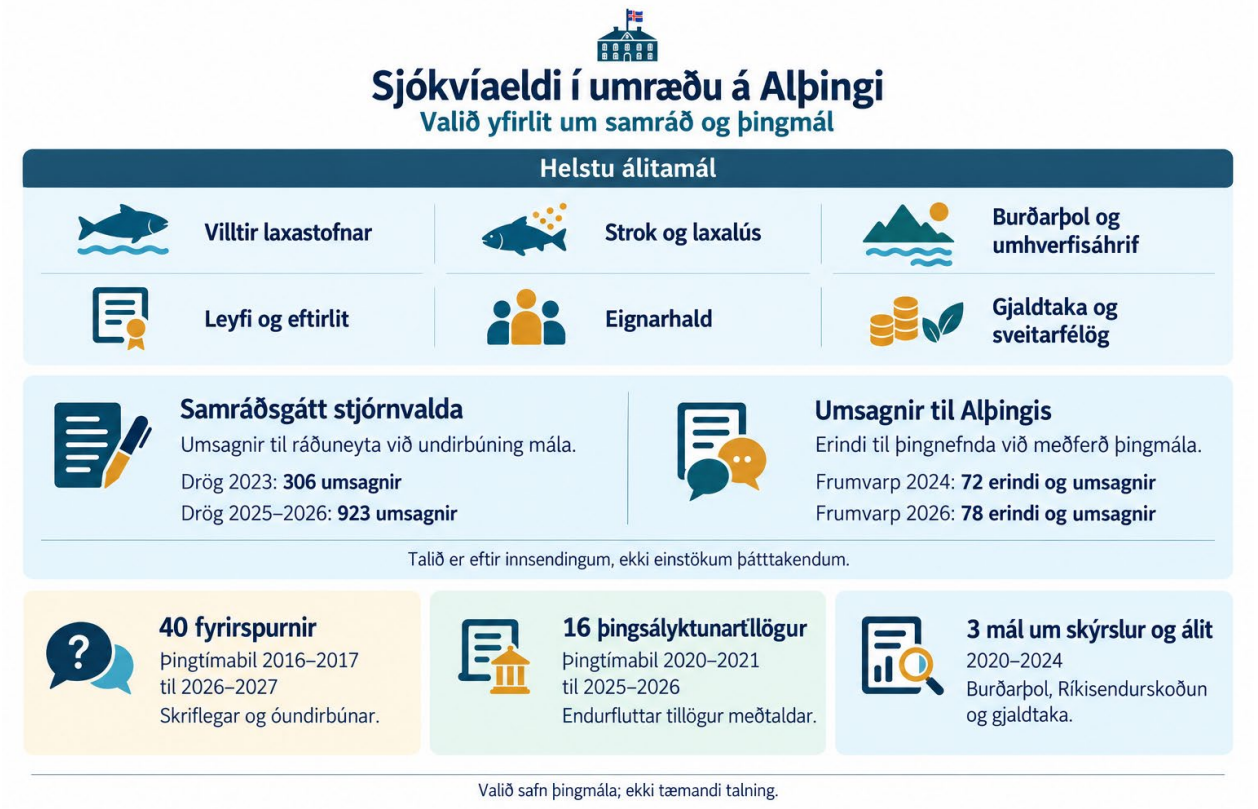
Sjókvíaeldi hefur ítrekað verið til umfjöllunar á Alþingi um árabil. Umræðan hefur birst í lagafrumvörpum, fyrirspurnum, þingsályktunartillögum og skýrslum. Helstu álitamálin hafa verið umhverfisáhrif, vernd villtra laxastofna, leyfisveitingar, eignarhald, gjaldtaka og gæði stjórnsýslu og eftirlits. [35]

Fyrirspurnir

Fyrirspurnir þingmanna á árunum 2016–2026 hafa meðal annars fjallað um erfðablöndun, strok eldislaxa, laxalús, burðarþol fjarða og rekstrarleyfi. Einnig hefur verið spurt um atvinnusköpun, skatttekjur sveitarfélaga, skiptingu tekna af gjaldtöku og viðbrögð við ábendingum Ríkisendurskoðunar. Umræðan hefur því bæði snúist um ávinning af atvinnugreininni og leiðir til að takmarka áhættu og tryggja fullnægjandi eftirlit. [35]

Þingsályktunartillögur

Á 151.–157. löggjafarþingi voru lagðar fram 16 þingsályktunartillögur sem tengjast sjókvíaeldi. Fimm fjölluðu um eignarhald, fjórar um endurskoðun regluverks, fjórar um sjálfstæðar fiskeldisrannsóknir, tvær um bann við fiskeldi í opnum sjókvíum og ein um burðarþolsmat. Nokkrar tillögur voru endurfluttar og því var ekki um 16 sjálfstæðar stefnumótunartillögur að ræða. [35]

Þátttaka í umsagnarferlum

Þátttaka í umsagnarferlum hefur einnig verið umfangsmikil. Í Samráðsgátt bárust 306 umsagnir um frumvarpsdrögin frá desember 2023 og 923 um drögin frá desember 2025. Til Alþingis voru skráð 72 erindi og umsagnir um lagareldisfrumvarpið 2024 og 78 um frumvarpið 2026. Tölurnar sýna umfang þátttökunnar en segja hvorki til um fjölda einstakra umsagnaraðila né hlutfall þeirra sem styðja frumvarpið eða eru því andvígir. [35]

Grundvallarspurningar

Sömu grundvallarspurningar hafa þannig ítrekað komið til umræðu. Hvernig má samræma uppbyggingu sjókvíaeldis og umhverfisvernd? Hvernig má tryggja vísindalegan grundvöll ákvarðana og skýra réttindi, skyldur og ábyrgð rekstraraðila? Endurflutningur tillagna og endurteknar fyrirspurnir sýna að þessi viðfangsefni hafa áfram kallað á athygli Alþingis. [35]

1.3 Ólík sjónarmið og aðkoma að málinu

1.3.1 Hagsmunaaðilar

Skiptar skoðanir og hörð umræða um sjókvíaeldi

Umræða um sjókvíaeldi á Íslandi snertir bæði atvinnuuppbyggingu og byggðaþróun, vernd náttúrunnar og aðra nýtingu hennar. Ólíkir hagsmunir og gildi hafa áhrif á afstöðu þátttakenda. Við lestur umsagna þarf því að greina á milli gagna um áhrif eldisins, mats á þeim gögnum og tillagna um hvað stjórnvöld eigi að gera. Í þessari skýrslu eru sjónarmið umsagnaraðila rakin sem slík; þau eru ekki sjálfkrafa niðurstaða skýrslunnar.

Mismunandi hagsmunahópar

Í yfirliti skýrslunnar er hagsmunaaðilum skipt í þrjá meginhópa: aðila tengda laxeldi, aðila tengda laxveiðiám og umhverfis- og önnur hagsmunasamtök. Skiptingin auðveldar samanburð en hóparnir eru

ekki einsleitir og hagsmunir þeirra geta skarast. Þeir hafa komið sjónarmiðum sínum á framfæri með umsögnum, fundum með atvinnuveganefnd, rannsóknum og skýrslum, opinberri umræðu og á samfélagsmiðlum. [39]

Hagsmunaaðilar laxeldis

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi gegna mikilvægu hlutverki í hagsmunagæslu laxeldisfyrirtækja. Þau miðla upplýsingum um greinina, svara gagnrýni og senda inn umsagnir um fyrirhugaða löggjöf. Hringborð hafs og eldis styður jafnframt uppbyggingu atvinnugreinarinnar. Sveitarfélög á eldissvæðum, Vestfjarðastofa og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga leggja áherslu á störf, verðmætasköpun og samfélagsleg áhrif eldisins. Vestfjarðastofa hefur meðal annars staðið að samfélagssáttmála, viðhorfskönnunum og greiningum á áhrifum fiskeldis. [39]

Hagsmunaaðilar laxveiðiáa

Landssamband veiðifélaga og einstök veiðifélög leggja áherslu á vernd villtra laxastofna og hagsmuni veiðiáa. Landssambandið hefur meðal annars látið rýna áhættumat erfðablöndunar, tekið þátt í mótmælum og undirskriftaherferðum, sent inn umsagnir og miðlað upplýsingum um eldislax sem finnst í ám. Sveitarfélög á laxveiðisvæðum hafa einnig gert athugasemdir við sjókvíaeldi. [39]

Umhverfissinnar og önnur hagsmunasamtök

Meðal umhverfis- og verndarsamtaka er sérstaklega fjallað um Íslenska náttúruverndarsjóðinn, NASF, VÁ, SUNN og Náttúrugrið. Þau hafa beitt sér með upplýsingamiðlun, undirskriftasöfnunum, mótmælum og kærum. IWF og NASF leggja áherslu á vernd villtra laxfiska, VÁ á Seyðisfjörð og SUNN á Eyjafjörð. Náttúrugrið hafa meðal annars veitt stjórnvöldum aðhald með kærum vegna mála sem tengjast sjókvíaeldi. Þátttaka samtakanna er mismikil og áherslur þeirra bæði almennar og staðbundnar. [39]

Alþjóðlegar herferðir og stuðningur við málarekstur

Hagsmunagæslan náði einnig út fyrir formlega umsagnarferla. Hinn 22. maí 2024 fengu matvælaráðherra og formaður atvinnuveganefndar afhentar 46.000 undirskriftir gegn fiskeldi í opnum sjókvíum, frá bæði innlendum og erlendum þátttakendum. Talan sýnir því þátttöku í herferðinni en segir ekki til um fjölda íslenskra kjósenda sem eru andvígir eldinu. Hún er heldur ekki niðurstaða úrtakskönnunar. Vefirnir Let's Undo This og Patagonia sýna jafnframt alþjóðlega miðlun og áskoranir til almennings. [57, 54, 59]

Málarekstur var önnur leið til aðhalds. Børsen greindi í mars 2025 frá fjárhagsstuðningi Bjarkar við málarekstur veiðiréttarhafa gegn ríkinu og Arctic Fish. [55, 58]

Heimildarmyndin Árnar þagna var einnig notuð til að vekja umræðu fyrir kosningarnar 2024. Samkvæmt Vísi voru framleiðendur Íslenski náttúruverndarsjóðurinn og norsku samtökin Redd Villaksen. Umfjöllun um myndina varpar ljósi á miðlunarleiðir og samfélagsáhrif umræðunnar. [56]

1.3.2 Frumvörpin og umsagnir

Fjöldi umsagnaraðila við frumvörp

Þátttaka hagsmunaaðila í samráði um lagareldi var mismikil milli samráðsstiga. Í uppfærðu yfirliti, þar sem stofnanir og fagaðilar eru taldir með, eru taldir 277 aðilar vegna frumvarpsdraganna 2023, 55 vegna frumvarpsins 2024, 793 vegna frumvarpsdraganna 2025 og 54 vegna frumvarpsins 2026. Umsagnir einstaklinga skýra stóran hluta þátttökunnar vegna draganna 2023 og 2025: annars vegar 216 einstaklingar og hins vegar 715. [53]

Ólíkar talningaaðferðir

Fjöldinn er annar en í Samráðsgátt og erindaskrám Alþingis, enda eru talningaraðferðirnar ólíkar. Opinberu skrárnar telja innsend erindi, en hér er hver aðili aðeins talinn einu sinni á hverju samráðsstigi. Nafngreindir meðsendendur sameiginlegrar umsagnar eru taldir sérstaklega. Umsagnir utan Samráðsgáttar vegna draganna 2025 eru ekki taldar með og sumir óflokkaðir lögaðilar geta enn staðið utan talningar. Yfirlitið er því ekki heildartalning allra umsagnaraðila. [53]

Fjöldi umsagnaraðila eftir flokkum

Flokkurinn „Umhverfi og aðrir hagsmunir“ er fjölmennastur á fyrstu þremur samráðsstigunum, með 226, 21 og 700 aðila. Vegna frumvarpsins 2026 eru aðilar tengdir laxeldi flestir, eða 18. Aðilar tengdir laxveiðum eru 17 og aðilar í umhverfisflokknum 11. Stofnanir og fagaðilar eru 15, 13, 15 og 8 á stigunum fjórum; óflokkaðir aðilar eru 2, 0, 12 og 0. [53]

1.4 Aðferðafræði

Undirbúningur, ritun og yfirferð skýrslunnar

Skýrslan byggist að stórum hluta á 25 viðaukum um afmörkuð viðfangsefni tengd stefnumótun og frumvarpsvinnu um lagareldi. Meginniðurstöður þeirra eru dregnar saman í köflum skýrslunnar og aðrar heimildir nýttar eftir þörfum.

ChatGPT var notað við heimildaöflun, samanburð skjala, gerð textadraga og vinnslu flestra skýringarmynda og taflna. Einnig var það nýtt við lokayfirferð til að bæta málfar og benda á hugsanlegar staðreyndavillur. Höfundur yfirfór drögin, sannreyndi upplýsingar eftir föngum og leiðrétti og endurbætti textann.

Greiningin skiptist í fjóra meginþætti:

1. **Samanburður stefnumótunar og frumvarpa.** Í kafla 4 eru bornar saman stefnumótun stjórnvalda frá 2023, tvenn frumvarpsdrög og tvö frumvörp um lagareldi. Grunnsamanburðurinn byggist á þessum fimm skjölum á PDF-sniði. Umsagnir, nefndarálit, breytingartillögur og reglugerðir eru aðeins teknar með þegar sérstaklega er vísað til þeirra. Niðurstöður eru í kafla 4 og viðaukum 20 og 21.
2. **Nánari skoðun álitaefna.** Í kafla 5 eru fjögur álitaefni úr samanburðinum skoðuð nánar, ásamt athugasemdum höfundar. Fjallað er um tilurð hugmynda, rök að baki þeim og mögulegan fjárhagslegan ávinning af innleiðingu þeirra.
3. **Erlendar fyrirmyndir.** Í kafla 6 eru borin saman lög um fiskeldi í Noregi og Færeyjum og metið hvaða ákvæði gætu nýst sem fyrirmyndir eða varpað ljósi á mögulega annmarka íslenska lagareldisfrumvarpsins.
4. **Tillögur að endurskoðun.** Í kafla 7 eru settar fram niðurstöður greiningar á mögulegum breytingum og viðbótum við lagareldisfrumvarpið 2026. Sú greining byggðist á völdum viðaukum og skýrslunni í heild eins og hún lá þá fyrir.

Umfjöllunin felur í sér efnislegan samanburð og greiningu álitaefna. Hún er hvorki tæmandi lögfræðileg úttekt né sjálfstætt lögfræðiálit sérfræðings.

Heimildir og tilvísanir

Heimildir eru númeraðar og tilvísanir í hornklofum tengja texta og töflur við heimildaskrána. Viðaukar 1–14 bera heimildanúmer [1–14], viðaukar 15–19 bera númer [34–37] og [39], og viðaukar 20–25 bera númer [45–50]. Númer heimildar er því ekki alltaf númer viðauka. Viðaukarnir eru skráðir sérstaklega í heimildaskránni, ásamt frumheimildum og öðrum opinberlega aðgengilegum heimildum sem vísað er til.

Í kafla 4 er eftirfarandi tilvísanalykill notaður: F1 = stefnumótun 2023 [15]; F2 = frumvarpsdrög 2023 [16]; F3 = frumvarp 2024 [17]; F4 = frumvarpsdrög 2025 [18]; F5 = frumvarp 2026 [19]. Samanburðartöflur eru í viðaukum 20 og 21 [45, 46].

2. Stefnumótun stjórnvalda

2.1 Undirbúningur

Reynt var að vanda til verka

Mikil vinna var lögð í stefnumótun stjórnvalda í lagareldismálum og metnaður einkenndi verkefnið að mörgu leyti. Umfang vinnunnar bendir til þess að leitast hafi verið við að vanda undirbúninginn og ýmsir þættir hans geta talist til fyrirmyndar. Umfang og metnaður nægja þó ekki ein og sér til að tryggja árangur.

Þrátt fyrir þessa vinnu hefur ekki tekist að leiða verkefnið til lykta. Miklar deilur hafa verið um fyrirhugaðar breytingar og þótt lögð hafi verið fram tvenn frumvarpsdrög og tvö frumvörp er verkefninu enn ólokið. Því er ástæða til að greina á milli þess metnaðar sem lagður var í undirbúninginn og þess árangurs sem náðst hefur við að skapa samstöðu um nýja löggjöf.

Undirbúningavinnan

Undirbúningurinn hófst árið 2022 með greiningu á stjórnsýslu, efnahagslegum og samfélagslegum áhrifum, gjaldtöku og umhverfismálum. Þrjár meginstoðir lágu að baki stefnunni: stjórnsýsluúttekt Ríkisendurskoðunar, skýrsla Boston Consulting Group (BCG) og niðurstöður starfshópa ráðuneytisins um smitvarnir og strok. Í úttekt Ríkisendurskoðunar frá febrúar 2023 var stjórnsýslu og eftirliti með sjókvíaeldi lýst sem veikburða og brotakenndu. Þar voru settar fram 23 ábendingar, meðal annars um leyfisveitingar, burðarþol, erfðablöndun, eftirlit og gjaldtöku. [1]

BCG-skýrslan

BCG-skýrslan „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“, sem kom út í febrúar 2023, fjallaði um framtíðartækifæri, áskoranir, verðmætasköpun, umhverfisáhrif og regluverk. Hún byggðist meðal annars á alþjóðlegum samanburði og upplýsingum frá 76 sérfræðingum og hagsmunaaðilum. Skýrslan var undirbúningsgagn fyrir stefnumótun stjórnvalda en hafði ekki sjálf stöðu stjórnvaldsstefnu. Hún var birt í Samráðsgátt 28. febrúar 2023 og bárust 22 umsagnir. [1, 2, 20]

Kynning fyrir hagsmunaaðila og umsagnir

Sjálf stefnumótunin var í höndum sérfræðinga matvælaráðuneytisins. Í júní 2023 voru fyrstu hugmyndir kynntar skilgreindum hagaðilum. Boðaðir voru 77 einstaklingar frá 44 aðilum, en ekki er staðfest að allir hafi mætt. Í kjölfarið bárust 32 skriflegar umsagnir. Sérstaklega var óskað umsagna sveitarfélaga um Fiskeldissjóð 1. september og bárust svör frá sex sveitarfélögum. Helstu atriði stefnumótunarinnar voru kynnt hagaðilum 29. september 2023. [1]

Almenn kynning og umsagnir

Drög að „Uppbyggingu og umgjörð lagareldis – Stefnu til ársins 2040“ voru kynnt opinberlega 4. október 2023 og birt í Samráðsgátt með umsagnarfresti til 4. nóvember. Alls bárust 86 skráðar umsagnir. Stefnuáherslurnar voru sjálfbær nýting, vistkerfisnálgun og varúð, auk eflingar rannsókna, vöktunar og eftirlits. Jafnframt var gert ráð fyrir sanngjörnu gjaldi leyfishafa fyrir afnot sameiginlegra auðlinda. [1, 5, 15]

Horft fram á við

Framtíðarsýnin náði til ársins 2040 og aðgerðaáætlunin til ársins 2028. Gert var ráð fyrir fimm ára aðgerðaáætlunum, árlegri uppfærslu og tengingu við fjárlagagerð. Í greinargerð frumvarps til laga um lagareldi frá 2024 segir að frumvarpið byggist að miklu leyti á niðurstöðum stefnumótunarvinnunnar. Ferlið tengdi þannig pólitísk markmið, sérfræðigreiningar og samráð við langtímastefnu og undirbúning löggjafar. [1] [17, greinargerð, kaflar 1 og 5]

Stefnumótunarvinnan í lagareldi

Frá stjórnarsáttmála 2021 að frumvarpi 2024

Grundvöllur og undirbúningur

1. **28. nóvember 2021**
   Stjórnarsáttmáli
   Boðuð heildstæð fiskeldisstefna um uppbyggingu, umgjörð og gjaldtöku. Sjálfbærni og vernd villtra laxastofna í forgrunni.
2. **Febrúar 2022**
   Stjórnsýsluúttekt pöntuð
   Matvælaráðuneytið óskar eftir úttekt Ríkisendurskoðunar á fiskeldi.
3. **28. febrúar 2022**
   Áherslur og verklag kynnt
   Boðaðar greiningar á stjórnsýslu, ávinningi, gjaldtöku og umhverfi, ásamt opnu samráði.
4. **17. ágúst 2022**
   BCG ráðið til greiningar
   Greining á stöðu og framtíð lagareldis, umhverfisáhrifum, verðmætasköpun og regluverki.
5. **6. febrúar 2023**
   Úttekt Ríkisendurskoðunar
   23 ábendingar um stjórnsýslu og eftirlit, meðal annars leyfisveitingar, burðarþol og erfðablöndun.
6. **28. febrúar 2023**
   BCG-skýrslan birt
   „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“ birt í Samráðsgjátt. Undirbúningsgagn fyrir stefnuna.
7. **4. apríl 2023**
   Samráði um BCG lýkur
   22 umsagnir skráðar.

Samráð og mótun stefnu

8. **Júní 2023**
   Fyrstu hugmyndir kynntar
   Hagaðilahópur: 77 einstaklingar frá 44 aðilum. Í kjölfarið bárust 32 skriflegar umsagnir.
9. **1. september 2023**
   Samráð um Fiskeldissjóð
   Óskað umsagna sveitarfélaga. Svör bárust frá sex sveitarfélögum.
10. **29. september 2023**
    Kynning fyrir hagaðila
    Helstu atriði stefnumótunarinnar kynnt.
11. **4. október 2023**
    Opinber kynning
    Stefnudrög kynnt á opnum fundi á Hilton Reykjavík Nordica og fundinum streymt.
12. **4. október 2023**
    Stefnudrög í Samráðsgátt
    „Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040“ birt til umsagnar.
13. **4. nóvember 2023**
    Umsagnarfresti lýkur
    Viðaukinn nefnir 86 umsagnir í gáttinni; greinargerð frumvarpsins frá 2024 nefnir 84.
14. **2024**
    Frumvarp til laga um lagareldi
    Samkvæmt greinargerð byggist frumvarpið að miklu leyti á niðurstöðum stefnumótunarvinnunnar.

Framtíðarmörk í stefnudrögunum

2028 — Aðgerðaáætlun
Árleg uppfærsla og tenging við fjárlagagerð.

2040 — Langtímaframtíðarsýn
Sjókvíaeldi, landeldi, úthafseldi og þörungarækt.

Heimild: Viðauki 1. Stefnumótun í lagareldi, kaflar 2–8 og tímalína.
Grunngögn: stjórnarsáttmáli 2021, gögn matvælaráðuneytisins, Ríkisendurskoðun, BCG, Samráðsgátt og þskj. 1376/2024.

2.2 Skýrsla Boston Consulting Group

2.2.1 Efni skýrslunnar

Skýrsla Boston Consulting Group frá febrúar 2023 var unnin fyrir matvælaráðuneytið til undirbúnings stefnumótunar. Hún fjallar um sjókvíaeldi, landeldi, úthafseldi og þörungaeldi og metur framtíðartækifæri, samkeppnisstöðu og áskoranir. Meginniðurstaðan er að lagareldi geti orðið ný stoð íslensks efnahagslífs. Náttúrulegar aðstæður, endurnýjanleg orka, jarðsjór og þekking úr sjávarútvegi geti skapað Íslandi samkeppnisforskot, en nýting tækifæranna krefjist sterkari innviða og stjórnsýslu. [20]

Þrjár sviðsmyndir lýsa mögulegri þróun til ársins 2032: vöxtur á núverandi grunni, styrking stoða og framsækin uppbygging þar sem Ísland verði leiðandi í lagareldi. Grunnsviðsmyndin gerir ráð fyrir að fiskeldisframleiðsla aukist úr um 51 þúsund tonnum árið 2022 í um 245 þúsund tonn árið 2032. Söluverðmæti lagareldis gætu þá orðið um 240 milljarðar króna og bein og óbein störf um sjö þúsund. Þessar sviðsmyndir byggjast á tilteknum forsendum um tækniþróun, fjármögnun og umbætur í regluverki. [20]

Sviðsmyndirnar eru ekki spár eða skuldbindingar stjórnvalda. Niðurstöðurnar sýna mögulega þróun ef forsendur þeirra ganga eftir; þær staðfesta ekki að tilteknu framleiðslumagni eða söluverðmæti verði náð. [20]

Skýrslan leggur áherslu á að vöxtur taki mið af umhverfisáhrifum og vernd villtra laxastofna. Strok, erfðablöndun, laxalús og lífrænt álag eru meðal helstu áskorana sjókvíaeldis. Í nýrri greinum lagareldis ríkir óvissa um tækni, arðsemi og umhverfisáhrif. Höfundar telja nauðsynlegt að efla rannsóknir, menntun, eftirlit og orkuframboð og kanna mögulegar aðgerðir nánar áður en þær verði hluti af stefnu stjórnvalda. [20]

2.2.2 Umsagnir

Í umsögnunum 22 snýst meginágreiningurinn um hvort BCG-skýrslan sé traustur grundvöllur stefnumótunar um vöxt í lagareldi. Annars vegar er lögð áhersla á atvinnuuppbyggingu og verðmætasköpun, hins vegar á að umhverfisáhætta og áhrif á aðrar atvinnugreinar séu vanmetin. Gagnrýnin beinist einkum að vaxtarforsendum, erfðablöndun, stroki og lús. Sumir umsagnaraðilar hafna skýrslunni sem stefnumótunargrunni og vilja að horfið verði frá opnu sjókvíaeldi. [2]

Þeir sem styðja uppbyggingu kalla einnig eftir traustari forsendum, meðal annars um skattamál, stjórnsýslu og tækni. Þá er lögð áhersla á auknar rannsóknir, skýrara leyfisferli og varfærnara mat á tækifærum í þörungarækt. Þótt víða sé kallað eftir öflugri rannsóknum, menntun og stjórnsýslu er ágreiningur um hvort þær umbætur réttlæti aukið sjókvíaeldi. [2]

Annað meginágreiningsefni er skipting ávinnings, kostnaðar og ábyrgðar. Kallað er eftir tekjuhlutdeild sveitarfélaga, fjármögnun rannsókna og kennslu, vörnum gegn samþjöppun og réttaróvissu og vernd vinnuréttinda. Umsagnirnar undirstrika því að stefnumótun þurfi að taka mið af náttúruvernd, samfélagsáhrifum og skiptingu tekna og kostnaðar, auk framleiðsluaukningar. [2]

BCG-skýrslan um lagareldi

Helstu aðgerðir til skoðunar · Febrúar 2023

Skýrslan kallar eftir frekari vísindalegum rannsóknum áður en aðgerðir verða hluti af stefnu stjórnvalda.

Sjókvíaeldi — leyfi og svæði

- Auka gagnsæi við útboð leyfa.
- Skoða græn leyfi og aukinn hámarkslífmassa með umhverfisvænni tækni.
- Endurmeta staðsetningar og flutning lífmassa innan marka burðarþols og áhættumats.
- Endurskoða tekjuskiptingu ríkis og sveitarfélaga.

Sjókvíaeldi — eftirlit og heilsa

- Efla eftirlit með stroki og laxalús.
- Skoða lægri lúsaviðmið og minni þéttleika í kvíum.
- Bregðast fyrr við og efla sjúkdómavöktun.
- Bæta eftirlit með seiðastöðvum og flutningum og einfalda lyfjasamþykktir.

Landeldi

- Meta sérstakt leyfis- og eftirlitskerfi.
- Setja viðmið um tækni, velferð fiska og frárennsli.
- Styðja nýsköpun og fjárfestingu.
- Tryggja orku og flutningsgetu raforku.

Úthafseldi

- Móta framtíðarsýn og skipuleggja svæði.
- Rannsaka staðsetningar og umhverfisáhrif.
- Veita þróunarleyfi með möguleika á rekstrarleyfi síðar.
- Meta gjaldtöku og skilyrði fyrir innlendri verðmætasköpun.

Þörungeldi

- Rannsaka hentug svæði og áhrif á vistkerfi.
- Þróa leyfiskerfi fyrir stórþörungaeldi.
- Auka rannsóknastyrki og nýsköpunarstuðning.
- Takmarka gjaldabyrði á uppbyggingarskeiði stórþörungaeldis.

Sameiginlegar undirstöður

- Efla rannsóknir, aðstöðu og menntun.
- Styrkja stjórnsýslu og samræma leyfisferli.
- Tryggja fyrirsjáanlegt orkuaðgengi.
- Efla innlenda virðiskeðju, meðal annars fóður- og seiðaframleiðslu.

Heimild: Staða og framtíð lagareldis á Íslandi, BCG, 2023, bls. 26–28 og 32.

2.3 Starfshópur um strok úr sjókvíaeldi

2.3.1 Efni skýrslunnar

Matvælaráðherra skipaði starfshópinn í október 2022. Starfshópur um strok úr sjókvíaeldi leggur í skýrslu sinni frá maí 2023 til að regluverk, eftirlit og viðbrögð verði styrkt til að draga úr stroki og afleiðingum þess fyrir villta laxastofna. Tillögurnar ná yfir allt eldisferlið, frá seiðaútsetningu til rannsókna á stroki og vöktunar í ám. [21]

Við útsetningu verði gerðar skýrari kröfur um nákvæmni talningarbúnaðar, lágmarksstærð seiða og samræmi seiðastærðar við möskvastærð netpoka. Flutningur fiska milli kvía verði háður fyrirframheimild Matvælastofnunar. Framleiðsluskýrslum verði skilað vikulega og skilgreind verði viðmið um frávik í fóðurnotkun og afföllum, ásamt skyldu rekstraraðila til að tilkynna slík frávik. [21]

Eftir strok verði tilkynningar sameinaðar í miðlægt kerfi og Matvælastofnun fái heimild til að fyrirskipa talningu upp úr kví við rökstuddan grun um strok. Skýra þurfi sýnatökuheimildir, tryggja hraðar upprunagreiningar og aðgang stjórnvalda að erfðaupplýsingum. Þá verði kannað hvort fýsilegt sé að setja á fót óháða rannsóknanefnd um strokatburði. Starfshópurinn leggur einnig til skýrari viðurlagaheimildir, meðal annars vegna brota á kröfum um innra eftirlit og búnað, og nánari skilgreiningu á ítrekuðu stroki. [21]

Vöktun í ám og fjármögnun hennar verði tryggð og kannaðar leiðir til að fjármagna fjarlægingu eldislaxa. Áhættumat erfðablöndunar miðist við fiskafjölda í stað lífmassa og opinber gagnagrunnur verði stofnaður um strok. Jafnframt verði rannsóknir á ófrjóum fiski efldar, skoðaðir hvatar til lokaðs og hálflokaðs eldisbúnaðar og kröfur til þjónustuaðila og starfsfólks styrktar. [21]

2.3.2 Umsagnir

Á undirbúningsstigi fundaði starfshópurinn með fulltrúum náttúruverndar-, veiði- og atvinnuhagsmuna, sem fengu einnig skýrsludrög til yfirlestrar. Skýrslan var síðan birt í Samráðsgátt 22. júní 2023, með umsagnarfresti til 24. júlí. Sex umsagnir bárust. [3]

Meginágreiningurinn snerist um hvort tillögurnar nægðu til að vernda villta laxastofna. Annars vegar var lögð áhersla á hraðari strokvarnir og skýrar, framkvæmanlegar eftirlitskröfur, án óþarfa skrifræðis eða skerðingar á nýtingu núverandi leyfa. Hins vegar var kallað eftir strangara og óháðara eftirliti, nákvæmari talningum, hraðari erfðagreiningum og vernd allra laxastofna. Sumir umsagnaraðilar vildu að horfið yrði frá opnu sjókvíaeldi. [3]

Gagnrýni beindist einnig að nýtingu rannsóknargagna og aðkomu hagsmunaaðila að starfshópnum. Þá var kallað eftir rauntímavöktun, opinberum upplýsingum og kostnaðarþátttöku eldisfyrirtækja í varnaraðgerðum. Ágreiningurinn laut því bæði að útfærslu eftirlits og því hvort áframhaldandi opið sjókvíaeldi samræmdist vernd villtra laxastofna. [3]

2.4 Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi

Skipan starfshóps

Matvælaráðherra skipaði starfshóp um smitvarnir í sjókvíaeldi í júní 2022, í kjölfar þess að blóðþorri greindist í laxeldi á Austfjörðum. Hlutverk hans var að yfirfara laga- og reglugerðarumgjörð smitvarna og viðbrögð við sjúkdómum, meðal annars með hliðsjón af reynslu Færeyinga. Í hópnum sátu fulltrúar Matvælastofnunar, Hafrannsóknastofnunar, Tilraunastöðvar Háskóla Íslands að Keldum og Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi, auk tveggja fulltrúa ráðuneytisins. Hópurinn skilaði minnisblaði 27. janúar 2023 og ráðherra tilkynnti samþykki sitt við tillögunum 9. febrúar sama ár. [4]

Tillögur hópsins

Megináhersla tillagnanna var að skipulag sjókvíaeldis byggðist á smitvarnasvæðum. Innan hvers svæðis yrði ein kynslóð eldisfisks í senn og útsetning, slátrun og hvíld svæðisins samræmd. Einnig yrði samstarf um sjúkdómaeftirlit og lúsavarnir. Miðað skyldi við að minnsta kosti fimm kílómetra fjarlægð milli eldisstöðva á aðskildum smitvarnasvæðum. Í síðari frumvarpsgögnum eru tillögur hópsins jafnframt tengdar skýrari reglum um flutning fisks og búnaðar, þrif og sótthreinsun, notkun brunnbáta, heilbrigðiseftirlit og heimildir til skimunar og bólusetninga. [4]

Frumrit minnisblaðsins liggur ekki fyrir; þetta er ekki tæmandi tillögulisti.
Heimildanúmer vísa í Viðauka 4. Liðir 3–5 sýna síðari frumvarpsútfærslu sem heimildir tengja við vinnu hópsins.

Ágreiningur um skipulag
Fyrir liggur að ágreiningur var um hvort aðeins einn rekstraraðili mætti starfa á hverju smitvarnasvæði. Samkvæmt síðari greinargerð með lagafrumvarpi náðist ekki samstaða um þá kröfu, meðal annars vegna flókinnar stöðu rekstrarleyfa og fyrirliggjandi umsókna í Ísafjarðardjúpi. Niðurstaða hópsins gerði því ráð fyrir samræmdum rekstri fleiri aðila á sama svæði. Ráðuneytið gekk síðar lengra með tillögu um einn rekstraraðila á hverju svæði. Þar sem fundargerðir og upprunalega minnisblaðið fundust ekki er ekki hægt að staðfesta hvaða einstaklingar voru ósammála eða hvort frekari ágreiningur hafi verið innan hópsins. [4]

2.5 Stefnumótunarskýrslan og umsagnir

2.5.1 Stefnumótunarskýrslan
Í skýrslunni *Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040*, frá október 2023, er sjókvíaeldi talið geta aukið verðmætasköpun, útflutning og atvinnu, einkum á Vestfjörðum og Austfjörðum. Meginforsendan er að uppbygging byggist á sjálfbærni, vísindalegri þekkingu, vistkerfisnálgun og varúð. Skýrslan bendir jafnframt á að stjórnsýsla og eftirlit hafi verið veikburða og brotakennd og ekki fylgt örum vexti greinarinnar. Því þurfi að styrkja umgjörðina og tengja framleiðsluheimildir betur við umhverfisáhrif og árangur rekstraraðila. [15]

Vernd umhverfis og villtra laxastofna
Vernd umhverfis og villtra laxastofna er grundvallarþáttur stefnunnar. Lagt er til að lögfesta friðunarsvæði, skýra landfræðilegt umfang burðarþolsmats og viðmið um endurskoðun þess og efla rannsóknir og vöktun. Áhættumat erfðablöndunar verði gefið út í fjölda fiska í stað lífmassa. Styrkja eigi strokvarnir með nákvæmari talningu, kröfum um lágmarksstærð seiða, vikulegum framleiðsluskýrslum og tilkynningum um frávik í fóðurnotkun. Innleiða eigi hvatakerfi sem skerði framleiðsluheimildir rekstraraðila í samræmi við umhverfisáhrif stroks, einkum þegar eldislax gengur í laxveiðiár. Niðurstöður umhverfisvöktunar verði aðgengilegar almenningi. [15]

Dýravelferð
Dýravelferð verði tengd framleiðsluheimildum með hvatakerfi fyrir afföll og lús. Afföll undir 12% á viðmiðunartímabili geti leitt til aukningar á hámarksfjölda útsettra fiska, afföll á bilinu 12–18% til óbreyttra heimilda og afföll yfir 18% til skerðingar. Viðmiðunartímabilið verði að jafnaði ein kynslóð. Punktakerfi vegna lúsa taki mið af lúsafjölda á viðkvæmum tíma gönguseiða og fjölda lyfjameðhöndlana. Aukning verði alltaf háð því að hún rúmist innan burðarþols og áhættumats erfðablöndunar. [15]

Skipulag eldissvæða og leyfa
Skipulag eldissvæða og leyfa verði endurskoðað með það markmið að aðeins einn rekstraraðili starfi á hverju smitvarnasvæði, sem nái yfir fjörð eða afmarkað hafsvæði. Þannig verði auðveldara að skipuleggja útsetningu, slátrun og hvíld, skýra ábyrgð og framkvæma eftirlit og beita hvatakerfum. Skýrslan gengur hér lengra en starfshópur um smitvarnir, sem hafði einnig gert ráð fyrir samstarfi fleiri leyfishafa. Stefnt er að því að ljúka endurskipulagningu leyfa á Vestfjörðum í síðasta lagi árið 2028 og afturkalla eldri leyfi sem stangist á við stefnuna. [15]

Stjórnsýsla og gjaldtaka
Stjórnsýsla og gjaldtaka verði styrkt. Fjölga eigi stöðugildum sem sinna lagareldi hjá MAST úr 7,6 í 20 og hjá Hafrannsóknastofnun úr 7,5 í 18,5, bæta eftirlitsbúnað og skýra þvingunar- og afturköllunarheimildir. Sameiginleg rafræn gagna- og leyfagátt dragi úr tvíverknaði. Framleiðslugjald fylgi heimsmarkaðsverði betur með fjórtán gjaldþrepum í stað þriggja og mánaðarlegri uppfærslu verðviðmiða. Tekjur styðji stjórnsýslu og innviðauppbyggingu, en sveitarfélögum verði tryggðar fyrirsjáanlegri tekjur í samræmi við umfang sjókvíaeldis. [15]

Sjókvíaeldi – stefna til 2040

Meginniðurstöður og tillögur • Október 2023

Vöxtur byggist á sjálfbærni, vísindum og varúð.

Stjórnsýsla og eftirlit hafa ekki fylgt örum vexti greinarinnar.

1. Umhverfi og villtir stofnar

- Lögfesta friðunarsvæði.
- Efla burðarþolsmat og erfðavöktun.
- Gefa áhættumat erfðablöndunar út í fjölda fiska.
- Herða strokvarnir og skerða heimildir eftir umhverfisáhrifum.

Bls. 21–29

2. Dýravelferð og lús

Afföll ráði hámarksfjölda útsettra fiska:

<12%:	12–18%:	>18%:
aukning möguleg	óbreytt	skerðing

- Viðmið: að jafnaði ein kynslóð.
- Punktakerfi fyrir lús og lyfjameðhöndlun.
- Aukning innan burðarþols og áhættumats.

Bls. 30–35

3. Skipulag og smitvarnir

- Einn rekstraraðili á hverju smitvarnasvæði.
- Fjörður eða afmarkað hafsvæði verði ein heild.
- Endurskipuleggja leyfi á Vestfjörðum.
- Skýrari ábyrgð, útsetning og hvíld.

Bls. 36–40

4. Sterkari stjórnsýsla

- Fjölga starfsfólki MAST og Hafrannsóknastofnunar.
- Bæta eftirlitsbúnað og samnýta gögn.
- Ein rafræn gagna- og leyfagátt.
- Skýrari þvingunar- og afturköllunarheimildir.

Bls. 40–43

5. Gjöld og fjárfestingar

- 14 gjaldþrep í stað 3.
- Verðviðmið uppfærð mánaðarlega.
- Fyrirsjánlegri tekjur sveitarfélaga.
- Hvatar fyrir stærri seiði, ófrjóan lax og lokaðan eða hálflokaðan búnað.

Bls. 43–48

6. Þekking og orkuskipti

- Efla nám, rannsóknir og sérþekkingu.
- Hraða orkuskiptum í bátum og fóðurprömmum.
- Auka landstraumstengingar.
- Auka innlenda fóðurframleiðslu.

Bls. 49–53

Aðgerðaáætlun 2024–2028 • Árleg endurskoðun

Tillögur skýrslunnar frá 2023.

Heimild: Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040.
Matvælaráðuneytið, október 2023, kafli 2.

Fjárfesting í þekkingu og bættum framleiðsluháttum
Fjárfesting í þekkingu og bættum framleiðsluháttum verði studd með menntun, rannsóknum og fjárhagslegum hvötum. Gjaldalækkanir hvetji til stærri seiða, ófrjós lax og lokaðs eða hálflokaðs búnaðar. Efla eigi starfsnám og sérþekkingu og hraða orkuskiptum í bátum og fóðurprömmum, meðal annars með landstraumstengingum. Tillögunum fylgir aðgerðaáætlun 2024–2028 sem verði uppfærð árlega og tengd fjárlagagerð. [15]

2.5.2 Umsagnir

Umsagnirnar sýna grundvallarágreining um framtíð sjókvíaeldis, en einnig endurteknar kröfur um traustari rannsóknir, skýrari stjórnsýslu, öflugra eftirlit og betur útfærða framkvæmd stefnunnar. Samantektin hér byggist á viðauka 5, sem fjallar um 86 skráðar innsendingar vegna stefnu stjórnvalda um lagareldi til ársins 2040. [5]

Framtíðarsýn og vægi atvinnu og náttúruverndar
Tvær megináherslur takast á. Annars vegar er kallað eftir áframhaldandi uppbyggingu lagareldis, mælanlegum markmiðum um framleiðslu og verðmætasköpun og fyrirsjáanlegum rekstrarskilyrðum. Hins vegar er krafist stöðvunar á útþenslu laxeldis í opnum sjókvíum og að starfsemin verði aflögð eða færð í landeldi og lokuð kerfi. Gagnrýni beinist að því að efnahagslegar vaxtarforsendur hafi fengið of mikið vægi og að áhrif á náttúru, aðrar atvinnugreinar og samfélög hafi ekki verið metin nægilega heildstætt. [5]

Vísindalegur grunnur og vernd vistkerfa
Áhersla er lögð á óháðar rannsóknir, endurskoðun áhættumats erfðablöndunar og víðtækara burðarþolsmat. Mat og vöktun þurfi að ná til fleiri þátta en lífræns álags og erfðablöndunar, meðal annars búsvæða, villtra fiskstofna, lyfja, kopars og plasts. Kallað er eftir betri grunnupplýsingum, samræmdri gagnasöfnun og skýrum viðbrögðum þegar niðurstöður vöktunar sýna óæskileg áhrif. Jafnframt kemur fram ágreiningur um mörk vísindaráðgjafar og pólitísks ákvörðunarvalds. [5]

Strok, laxalús, afföll og dýravelferð
Mikil áhersla er lögð á að draga úr stroki, lúsasmiti og afföllum, bæta rekjanleika eldisfisks og fjarlægja strokufisk úr ám. Dýravelferð þurfi jafnframt að taka til seiðagæða, flutninga, þéttleika, vetrarsára, meðhöndlunar og notkunar hreinsifisks. Ágreiningurinn snýst einkum um viðmið og viðurlög. Tillögur ná frá tafarlausri og varanlegri skerðingu eldisheimilda til gjalda og viðurlaga sem taki mið af orsökum frávika og því hvort rekstraraðilar geti haft áhrif á þær. Einnig er bent á að aðgerðir gegn lús geti aukið afföll og að samræma þurfi kröfur um meðhöndlun og velferð. [5]

Skipulag eldissvæða, friðun og samkeppni
Stuðningur kemur fram við samræmdar smitvarnir, árgangaskiptingu og hvíld eldissvæða. Hins vegar er deilt um hvort einn rekstraraðili á hverju svæði sé nauðsynleg forsenda þess og hvernig breytingar verði framkvæmdar án þvingaðrar sölu, samþjöppunar eða skerðingar á stöðu smærri fyrirtækja. Andstæð sjónarmið koma einnig fram um friðunarsvæði. Kallað er eftir lögfestingu og útvíkkun friðunar, sérstaklega í Eyjafirði og Öxarfirði, en einnig endurskoðun marka og undanþágum fyrir tilteknar eldistegundir. Þá eru uppi óskir um meiri sveigjanleika við flutning lífmassa og heimilda milli svæða. [5]

Stjórnsýsla, eftirlit og gagnsæi
Endurtekið er kallað eftir skýrari verkaskiptingu stofnana, einfaldara leyfisferli, samræmdum gagnaskilum og nægilegu fjármagni til eftirlits. Áhersla er einnig lögð á að rannsóknar- og eftirlitsstörf séu staðsett nær eldissvæðum. Ágreiningur er um framkvæmd eftirlits og valdheimildir. Annars vegar er óskað eftir óháðu, óboðaðu eftirliti og opinberum niðurstöðum; hins vegar er lögð áhersla á fyrirvara, skriflegar aðvaranir og úrbótafrest. Skýra þurfi jafnframt reglur um synjun, afturköllun og meðferð ónýttra leyfa. [5]

Samantekt ólíkra sjónarmiða, ekki sameiginleg niðurstaða.
Heimild: Viðauki 5. Umsagnir við stefnumótun í lagareldi.

Gjaldtaka, samfélagslegur ávinningur og byggðaþróun

Kallað er eftir beinum og fyrirsjáanlegum tekjum til sveitarfélaga vegna innviða og þjónustu, en mismunandi hugmyndir eru um skiptingu teknanna. Ágreiningur er einnig um umfang gjaldtöku: annars vegar er lögð áhersla á auðlindaarð, fjármögnun eftirlits og kostnað vegna umhverfisáhrifa; hins vegar á afkomu fyrirtækja, framleiðslukostnað og alþjóðlega samkeppnishæfni. Meta þurfi ávinning fyrir byggðir samhliða áhrifum á fiskveiðar, ferðaþjónustu, veiðinýtingu og aðra starfsemi. [5]

Landeldi, úthafseldi, þörunga- og skeldýrarækt

Landeldi fær stuðning sem uppbyggingarkostur og leið til að draga úr áhættu sjókvíaeldis. Jafnframt er kallað eftir sértæku regluverki og mati á orku- og vatnsþörf, frárennsli og vistkerfisáhrifum. Um úthafseldi eru skiptar skoðanir: annars vegar er óskað eftir þróunarleyfum og tilraunarekstri, hins vegar talið að þekkingarskortur réttlæti frestun eða höfnun. Þörungarækt kallar samkvæmt umsögnunum á skýrari rannsóknaráætlun og leyfisferli sem taki mið af sérstöðu greinarinnar. Sérstaklega er gagnrýnt að skeldýrarækt hafi ekki fengið viðeigandi sess í heildarstefnunni. [5]

Framkvæmd og fjármögnun stefnunnar

Óskað er eftir mælanlegum markmiðum, skýrri ábyrgð, forgangsröðun og tryggðri fjármögnun. Efla þurfi sjúkdómarannsóknir, greiningarinnviði, menntun og sérþekkingu, ásamt innviðum og hvötum til

orkuskipta. Stefnan þurfi einnig að tengjast betur náttúruvernd, vatnaáætlun, strandsvæðaskipulagi og loftslagsaðgerðum. Deilt er um innleiðingarhraða: kröfur um tafarlausar verndaraðgerðir takast á við óskir um lengri og raunhæfari aðlögunartíma. [5]

3. Frumvörpin

3.1 Frumvarpsdrög 2023

3.1.1 Frumvarpsdrögin

Markmið og stjórnsýsla

Í frumvarpsdrögunum frá 6. desember 2023 eru lögð til heildarlög um sjókvíaeldi, landeldi og hafeldi. Markmiðið er sjálfbær uppbygging og aukin verðmætasköpun á grundvelli vistkerfis- og varúðarnálgunar. Jafnframt skal vernda villta stofna, líffræðilega fjölbreytni, sjávarbotn og vatnshlot og tryggja velferð eldisfiska. Matvælastofnun annast stjórnsýslu og eftirlit undir yfirstjórn ráðherra, með ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar. [16; 1.–4. gr.]

Leyfisveitingar og rekstrarskilyrði

Til sjókvíaeldis þarf rekstrarleyfi Matvælastofnunar og starfsleyfi Umhverfisstofnunar. Leyfisveitingar byggjast á niðurstöðu um matsskyldu eða mati á umhverfisáhrifum. Starfsemin þarf jafnframt að samræmast strandsvæðaskipulagi. Umsækjandi þarf að leggja fram upplýsingar um eignarhald, fagþekkingu, búnað, innra eftirlit, eldis- og rekstraráætlanir. Eiginfjárhlutfall skal vera að lágmarki 30% að teknu tilliti til fyrirhugaðra búnaðarfjárfestinga. Úthlutun smitvarnasvæða fer fram með útboði þar sem meðal annars er metið verð, reynsla, fjárhagslegur styrkur og fyrirhugaðir rekstrarhættir. Rekstrarleyfi verða ótímabundin en geta tekið breytingum eða verið afturkölluð. [16; 24.–33. gr.]

Umhverfismörk og friðun

Burðarþolsmat setur mörk um lífmassa og skal endurskoðað eftir þörfum, að minnsta kosti á sex ára fresti. Áhættumat erfðablöndunar miðast við fjölda frjórra laxa og skal endurskoðað að minnsta kosti á þriggja ára fresti. Lagt er til að gildandi friðunarsvæði verði lögfest og Eyjafjörður og Öxarfjörður bætist við. Einnig er kveðið á um upprunarakningu laxa og aðskilnað frjórra og ófrjórra laxa í eldi. [16, 5.–8. gr.]

Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði

Ein helsta breytingin er að skipuleggja sjókvíaeldi eftir smitvarnasvæðum: einn rekstrarleyfishafi og ein kynslóð fisks skulu vera á hverju svæði í senn, með hvíld milli kynslóða. Útsetning krefst heimildar Matvælastofnunar og heilsufarsyfirlýsingar dýralæknis. Flutningar búnaðar milli svæða sæta leyfis- og sótthreinsunarkröfum og flutningur fisks milli smitvarnasvæða er óheimill. Ákvæði ná einnig til þéttleika, sjúkdómaskimunar, bólusetninga og búnaðar. [16; 11.–23. gr.]

Laxahlutur og ráðstöfun réttinda

Laxahlutur er hlutdeild rekstrarleyfishafa í heildarfjölda frjórra laxa sem heimilt er að ala. Heimilað er framsal og leiga laxahlutar og flutningur laxafjölda milli svæða með staðfestingu Matvælastofnunar og samkvæmt skiptihlutföllum. Ónýttur laxahlutur sætir almennt innköllun eftir tvö ár. Úthlutun skapar ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði. Veðsetning rekstrarleyfis og laxahlutar er heimil án samþykkis Matvælastofnunar, en framsal og leiga rekstrarleyfis krefjast samþykkis hennar. [16; 38.–41. og 120. gr.]

Frammistaða og eftirlit

Í frumvarpsdrögunum frá 2023 var lagt til að árangur í rekstri hefði áhrif á eldisheimildir. Strok gæti leitt til skerðingar laxahlutar, en afföll og punktar vegna lúsasmits yfir viðmiðunarmörkum og lyfjameðferða gegn lús gætu leitt til hækkunar eða lækkunar á leyfilegum lífmassa á viðkomandi smitvarnasvæði milli kynslóða. Hlutfall kynþroska eldislaxa má ekki fara yfir 1% í kynslóð eða sjókví. Eftirlit verður áhættumiðað, með vikulegri skýrslugjöf og framleiðsluáætlun til 24 mánaða. Afturköllun getur meðal annars byggst á ónógri nýtingu, rekstrarstöðvun, brotum eða verulegri skerðingu lífmassa vegna affalla og lúsar. [16; 36. og 42.–65. gr.]

Gjaldtaka og sjóðir

Framleiðslugjaldi er breytt til að það samræmist betur tekjum af starfseminni. Fjármögnun rannsókna og vöktunar verður fyrirsjáanlegri með breyttum reglum Umhverfissjóðs sjókvíaeldis. Fiskeldissjóður

verður Samfélagssjóður sjókvíaeldis, sem úthlutar samkvæmt skilgreindum mælikvörðum, og sveitarfélög ráða hvernig fé þeirra er varið. [16; XIII.–XIV. kafli; 22]

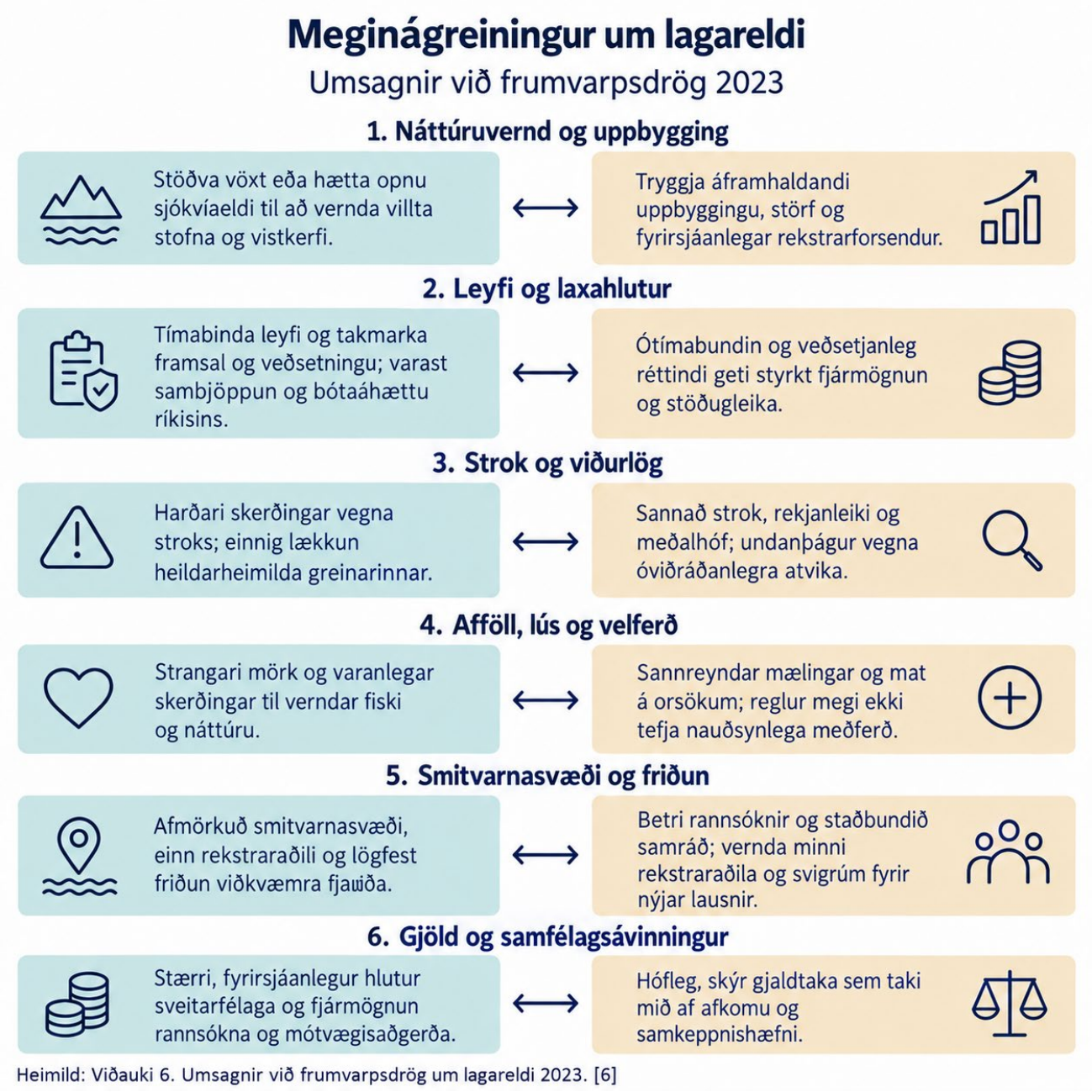
3.1.2 Umsagnir

Náttúruvernd og umhverfisáhætta

Í umsögnunum er kallað eftir skýrari forgangi náttúruverndar og bindandi vísindaráðgjöf við ákvörðun eldisheimilda. Gagnrýnt er að áhættumat erfðablöndunar nái ekki nægilega til allra villtra laxastofna og að óvissa um strok og far fiska sé vanmetin. Bent er á að burðarþolsmat eitt tryggi ekki umhverfismarkmið vatnalöggjafar og að meta þurfi samanlögð áhrif lífræns álags, lyfja, kopars og plasts. Fram koma kröfur um stöðvun vaxtar eða brotthvarf opins sjókvíaeldis. Friðun Eyjafjarðar og Öxarfjarðar fær stuðning, en einnig er gagnrýndur skortur á staðbundnu samráði og rannsóknargrundvelli. [6]

Leyfi, laxahlutur og eignarhald

Ágreiningur er um ótímabundin, framseljanleg og veðsetjanleg réttindi. Þau eru talin geta styrkt fjármögnun og fyrirsjáanleika, en jafnframt er varað við samþjöppun og því að ótímabundnar

Heimild: Viðauki 6. Umsagnir við frumvarpsdrög um lagareldi 2023. [6]

nýtingarheimildir öðlist aukna eignarréttarvernd. Sérstaklega er bent á mögulega bótaábyrgð ríkisins verði heimildir síðar takmarkaðar, þrátt fyrir fyrirvara um að úthlutun myndi ekki eignarrétt. Óskað er eftir skýrari reglum um veð, fullnustu þeirra, úthlutun og nýtingu. Einnig þarf að skýra samspil flutnings laxahluta, staðbundinna umhverfisáhrifa og umhverfismats og verja stöðu smærri rekstraraðila. [6]

Smitvarnir og dýravelferð

Markmið um smitvarnasvæði njóta stuðnings, en afmörkun þeirra, fjarlægðir milli eldisstöðva og reglan um einn rekstraraðila á hverju svæði þykja þurfa traustari rannsóknagrunn. Deilt er um sveigjanleika fiskflutninga og hvort hvíldartími eigi að miðast við föst tímamörk eða ástand sjávarbotns. Kallað er eftir skýrari og strangari viðmiðum um afföll, lús og kynþroska, en jafnframt bent á óvissu í talningum og sýnatöku. Aðgreina þurfi förgun frá öðrum dauða og taka afstöðu til ytri orsaka affalla. Viðurlög vegna lúsameðferðar megi ekki hvetja til frestunar nauðsynlegrar meðhöndlunar. [6]

Eftirlit, strok og viðurlög

Áhersla er lögð á sjálfstætt og óvænt eftirlit, áreiðanlegar talningar og skyldubundna birtingu eftirlitsgagna. Viðbrögð við stroki þurfi að hefjast við rökstuddan grun og kostnaður vegna leitar og

endurheimtar eigi ekki að falla á veiðiréttarhafa. Deilt er um umfang skerðinga, undanþágur og hvort strok eigi einnig að lækka heildarheimildir greinarinnar. Kröfum um harðari viðurlög er mætt með áherslum á sönnun, meðalhóf, andmælarétt og úrbótafrest. Þá er bent á að nýtingarviðmið og afturköllun þurfi að samræmast eldislotum og öðrum rekstrartakmörkunum. [6]

Gjaldtaka og samfélagslegur ávinningur

Óskað er eftir stærri og fyrirsjáanlegri hlutdeild sveitarfélaga í fiskeldisgjöldum, beinum greiðslum og skýrum úthlutunarviðmiðum. Jafnframt eru gjaldahækkanir, verðviðmið og brottfall skattalegs frádráttar gagnrýnd vegna áhrifa á afkomu og samkeppnishæfni. Deilt er um eyrnamerkingu rannsóknarfjár og hvort hún þrengi að öðrum rannsóknaraðilum. Kallað er eftir fjármögnun staðbundinnar menntunar og rannsókna, auk trygginga fyrir umhverfistjóni. Samfélagslegt mat þurfi einnig að ná til ferðaþjónustu, veiðihlunninda, annarra atvinnugreina og mögulegra breytinga á atvinnuháttum. [6]

Stjórnsýsla og innleiðing

Kallað er eftir skýrari verkaskiptingu stofnana, fjármögnun nýrra eftirlitsverkefna og samræmingu rekstrarleyfa, starfsleyfa og upplýsingaskila. Gagnrýnt er að of mörg grundvallaratriði séu látin ráðast af reglugerðum sem liggi ekki fyrir við meðferð frumvarpsins. Skýra þurfi aðlögun eldri leyfa, meðferð umsókna og réttaráhrif endurskipulagningar smitvarnasvæða. Óbreytt framleiðslumagn sé ekki eitt og sér næg forsenda undanþágu frá umhverfismati þegar staðsetning eða tilhögun breytist. [6]

3.2 Frumvarp 2024

3.2.1 Breytingar frá drögunum 2023

Samanburðurinn miðast við drögin frá 6. desember 2023 og stjórnarfrumvarpið sem lagt var fram 27. mars 2024, þingskjal 1376, 930. mál. Hér eru helstu efnisbreytingar, einkum varðandi sjókvíaeldi. [16, 17, 23]

Vernd villtra stofna og vísindalegur grundvöllur

Markmiðsákvæðið var styrkt með áherslu á ábyrga framkvæmd lagareldis og vernd villtra nytjastofna. Hugtakið „villtir nytjastofnar lax“ var skilgreint sérstaklega. Í drögunum átti ráðherra að ákveða heildarlaxafjölda að fenginni ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar; árið 2024 varð tillaga stofnunarinnar bindandi og viðmiðið lífmassi í stað fiskafjölda. Skylda til umhverfismats áætlana vegna áhættumats erfðablöndunar og burðarþolsmats var skýrð. Burðarþolsmat var víkkað frá lífrænu álagi til álags almennt. (1., 3., 5. og 6. gr.) [16,17]

Laxahlutir og nýting

Flutningur laxamagns milli landshluta var bannaður. Í stað innköllunar eftir tveggja ára samfellda ónýtingu skyldi innkalla þann hluta sem ekki hefði verið nýttur að fullu að minnsta kosti einu sinni á þriggja ára tímabili. Upphafsfrestur eftir kaup í útboði lengdist úr þremur árum í fjögur og fjögurra ára frestur bættist við vegna aukningar heildarlaxamagns. Útboð laxahluta vegna nýrra svæða var takmarkað við þá sem fengju smitvarnasvæði í viðkomandi nýjum landshluta eða hafsvæði. (39.–41. gr.) [16,17]

Strok og stjórnvaldssektir

Varanleg skerðing laxahlutar vegna þekkts og óþekkts stroks vék fyrir sektakerfi. Lögð var til fimm milljóna króna sekt fyrir hvern strokinn frjóan lax sem fyndist í á innan áhættumatsins, en einnar milljónar króna sekt ef áin væri utan þess. Hámarkssekt vegna sama stroks varð 750 milljónir króna. Óþekkt strok umfram reglugerðarmörk gæti leitt til almennra stjórnvaldssekta. Almenn sektarheimild, áður allt að 10% heildarveltu, varð 100 þúsund til 500 milljónir króna. Skýrslufrestur eftir tilkynningu stroks styttist úr viku í tvo daga. (47.–49. og 133. gr.) [16,17]

Smitvarnir eftirlit og afföll

Bætt var við kröfum um dauðhreinsun fráveitu brunnbáta og tæmingu sem hindraði dreifingu smitefna og lúsalirfa. Reglubundnar dýraheilbrigðisheimsóknir dýralækna eða fisksjúkdómafræðinga urðu hluti

innra eftirlits. Skýrsluskil um starfsemi og afföll breyttust úr vikulegum í mánaðarleg, með heimild til tíðari skila. Undanþágur vegna óviðráðanlegra atvika við strok og afföll voru bundnar því að allar tiltækar varnarráðstafanir hefðu verið gerðar. (21., 35., 36., 50., 53. og 55. gr.) [16,17]

Afturköllun leyfa og fjármögnun

Nýtingarkröfur voru mildaðar: innan fyrstu fimm ára lækkaði lágmarksnýting úr 30% í 20%. Heimil stöðvun starfsemi lengdist jafnframt úr tveimur árum í þrjú. Viðmið um mestu nýtingu undir 50% að meðaltali á fimm árum breyttist í viðmið um mestu nýtingu undir 35% að meðaltali á sex árum. Við fullnustu veðréttar bættist við þriggja mánaða aðlögunarfrestur, með mögulegri framlengingu um allt að tólf mánuði. Veðsetning án samþykkis Matvælastofnunar var þegar heimiluð 2023. (64., 65. og 120. gr.) [16,17]

Gjaldtaka og önnur starfsemi

Framleiðslugjaldið var tengt áætluðum framleiðslukostnaði og mismuninum á honum og markaðsverði, með árlegri uppfærslu eftir fóðurverði, neysluverði og launum. Viðmiðunarkostnaður varð 1.026 kr./kg. Við bættust viðmið fyrir hámarksþéttleika í landeldi, ákvæði um mögulegt umhverfismat tilraunaleyfa og heimild rannsóknaaðila til að ganga inn í hæsta tilboð í smitvarnasvæði. (76., 85., 111. og 116. gr.) [16,17]

Breytingar á frumvarpi um lagareldi
Frumvarpsdrög 2023 → Frumvarp 2024

Efni	Drög 2023		Frumvarp 2024
Áhættumat erfðablöndunar	Ráðherra ákveður heildarlaxafjölda að fenginni ráðgjöf.	→	Tillaga Hafrannsóknastofnunar bindandi. Lífmassi í stað fiskafjölda.
Vernd og umhverfismat	Burðarpol miðast við lífrænt álag.	→	Álag almennt. Skýr skylda til umhverfismats áætlana vegna burðarþols- og áhættumats.
Laxahlutir	Innköllun eftir tveggja ára samfellda ónýtingu.	→	Full nýting a.m.k. einu sinni á premur árum. Flutningur milli landshluta bannaður.
Strok og sektir	Varanleg skerðing laxahlutar vegna stroks.	→	Sektir í stað skerðingar. Þekkt strok: hámark 750 m.kr. vegna sama stroks.
Smitvarnir og eftirlit	Vikulegar skýrslur um starfsemi og afföll.	→	Mánaðarlegar skýrslur, heimild til tíðari skila. Nýjar kröfur um brunnbáta og dýraheilbrigðisheimsóknir.
Nýting rekstrarleyfa	Upphafsnýting 30%. Síðar 50% á fimm árum. Stöðvun í tvö ár.	→	Upphafsnýting 20%. Síðar 35% á sex árum. Stöðvun í þrjú ár.
Framleiðslugjald	Gjaldþrep miðast við markaðsverð.	→	Gjaldþrep tengd áætluðum framleiðslukostnaði og markaðsverði.

Samanburður á tillögum, ekki gildandi lögum.
Heimildir: Drög 6.12.2023 og þskj. 1376/2024, 930. mál.

3.2.2 Umsagnir

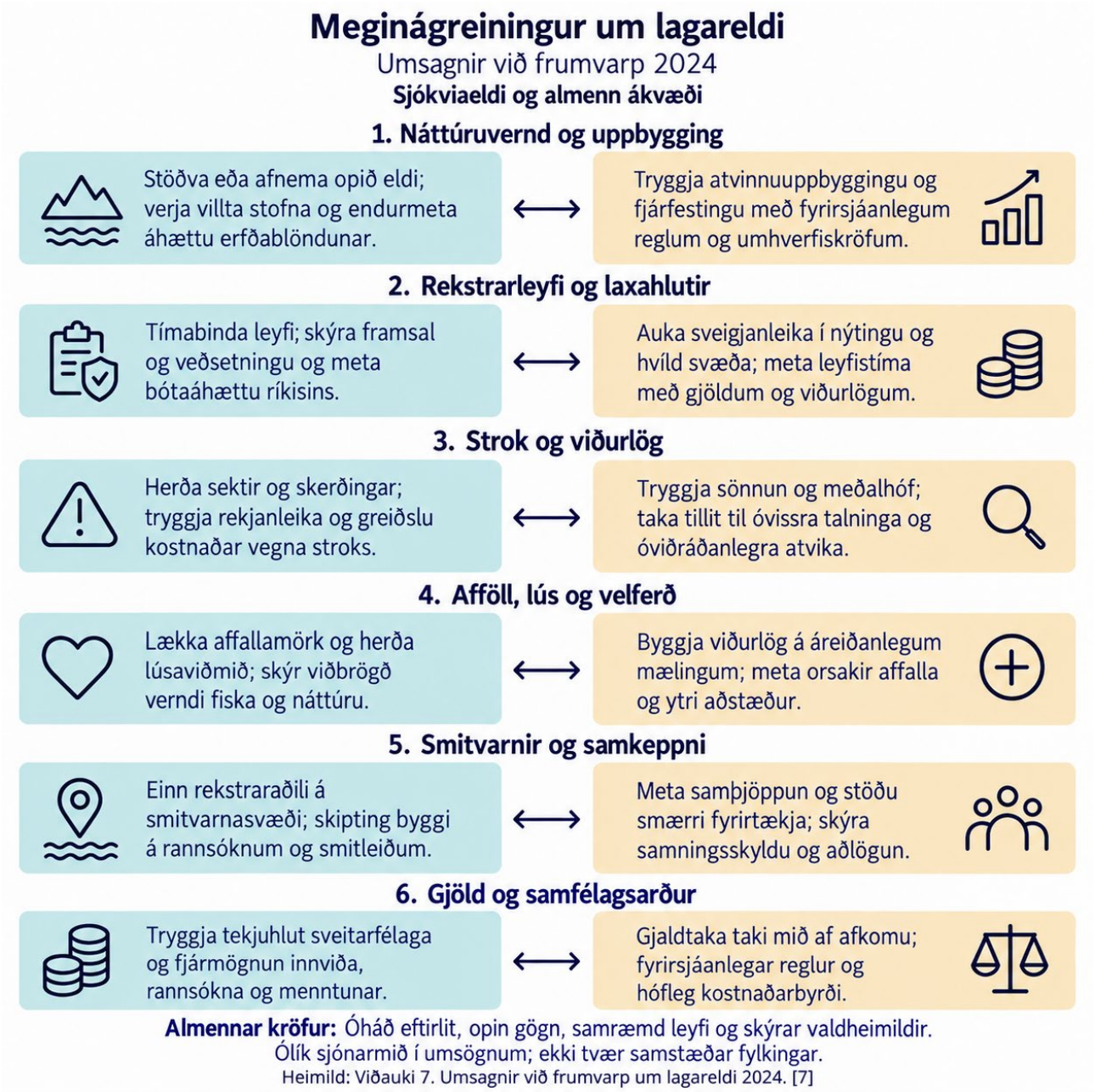
Hér eru dregnar saman helstu athugasemdir í umsögnum við frumvarp um lagareldi 2024, með áherslu á sjókvíaeldi og almenn ákvæði um leyfisveitingar, stjórnsýslu, eftirlit og gjaldtöku. Athugasemdirnar endurspegla ólík sjónarmið um náttúruvernd, réttarstöðu rekstraraðila og samfélagslegan ávinning.

Náttúruvernd og áhættumat

Efast var um að frumvarpið tryggði næga vernd villtra laxastofna og lífríkis. Kallað var eftir óháðri úttekt á áhættumati erfðablöndunar, vernd smárra stofna og reglulegu endurmati eftir alvarleg strok. Jafnframt var lögð áhersla á heildstætt umhverfismat, vatnsvernd og samráð við íbúa. Tillögur náðu frá strangari skilyrðum og ófrjóum fiski til afnáms opins sjókvíaeldis. [7]

Rekstrarleyfi og laxahlutir

Ótímabundin rekstrarleyfi sættu gagnrýni og óskað var eftir tímabindingu, skýrum endurnýjunarskilyrðum og reglulegri endurskoðun. Bent var á að framsal, leiga og veðsetning laxahluta gætu styrkt einkaréttindi og aukið hugsanlega bótaáhættu ríkisins við síðari skerðingar. Einnig var kallað eftir mati á réttindum veiðiréttarhafa og skýrari heimildum til afturköllunar ónýttra leyfa eða vegna alvarlegra brota. [7]

Smitvarnir og samkeppni
Stuðningur kom fram við samræmdar smitvarnir og rannsóknamiðaða svæðaskiptingu. Áhyggjur voru þó af því að einn rekstraraðili á hverju smitvarnasvæði og krafa um samkomulag núverandi fyrirtækja gætu aukið samþjöppun og veikt stöðu smærri rekstraraðila. Óskað var eftir samkeppnismati, úrlausnarleiðum við ágreining og nægum aðlögunartíma. [7]

Eftirlit og almennar stjórnsýslukröfur
Kallað var eftir sjálfstæðu og óboðaðu eftirliti, tímanlegum upplýsingaskilum og opinberum gögnum um strok, lús og afföll. Skýra þyrfti verkaskiptingu stofnana, samræma starfsleyfi og rekstrarleyfi og afmarka reglugerðarheimildir. Einnig komu fram áhyggjur af kostnaðarbyrði eftirlits og því að bindandi vísindaráðgjöf gæti gert skilin milli rannsóknarstarfs og stjórnsýsluákvarðana óljós. [7]

Strok, lús, afföll og viðurlög
Áhersla var lögð á rekjanleika eldisfisks, skjót viðbrögð við stroki, strangari lúsaviðmið og lægri affallamörk. Sektir og skerðing framleiðsluheimilda voru ýmist taldar of vægar eða óhóflegar. Gagnrýni laut meðal annars að ábyrgð án sakar, óvissum talningum og meðferð ytri atvika. Þá var óskað eftir tryggingum fyrir náttúrutjóni og skýrri ábyrgð á kostnaði við viðbrögð og hreinsun. [7]

Gjaldtaka og samfélagsarður
Gagnrýnt var að framleiðslugjald gæti íþyngt taprekstri og byggst á viðmiðum sem endurspegluðu illa raunverulega afkomu. Kallað var eftir fyrirsjáanlegri gjaldtöku og tilliti til smærri framleiðenda. Jafnframt var lögð áhersla á aukinn samfélagsarð, stærri og tryggari tekjuhlut sveitarfélaga og fjármögnun rannsókna, menntunar og innviða í eldisbyggðum. [7]

3.2.3 Umræðan og afgreiðsla þingsins

Framlagning og þingmeðferð
Frumvarp um lagareldi var lagt fram 27. mars 2024 sem 930. mál á 154. löggjafarþingi. Markmiðið var að endurskoða lagaumhverfi greinarinnar, skýra leyfisveitingar og styrkja eftirlit, umhverfisvernd og ábyrgð rekstraraðila. Fyrsta umræða fór fram 23.–24. apríl og málinu var vísað til atvinnuveganefndar með 41 atkvæði gegn tveimur. [8]

Helstu áherslur þingumræðunnar
Umræðan snerist um hvernig samræma mætti atvinnuuppbyggingu, byggðahagsmuni og vernd náttúrunnar. Áhersla var annars vegar lögð á fjárfestingu, útflutning og fyrirsjáanleg rekstrarskilyrði og hins vegar á vernd villtra laxastofna, samfélagsarð og yfirráð yfir sameiginlegum auðlindum. Ágreiningur laut bæði að áframhaldandi opnu sjókvíaeldi og útfærslu einstakra reglna. [8]

Rekstrarleyfi, laxahlutir og smitvarnasvæði
Ótímabundin rekstrarleyfi voru eitt helsta ágreiningsefnið. Rök fyrir þeim byggðust á fyrirsjáanleika og skýrari afturköllunarheimildum, en gagnrýni beindist að varanlegri ráðstöfun verðmætra réttinda. Tímabinding og uppboð voru rædd sem aðrar leiðir. Einnig var fjallað um einn rekstraraðila á hverju smitvarnasvæði og sveigjanleika laxahluta við nýtingu og hvíld svæða. Spurningar vöknuðu um samþjöppun, stöðu smærri fyrirtækja og aðlögun núverandi rekstrar. [8]

Náttúruvernd, dýravelferð og viðurlög
Rætt var um strok, erfðablöndun, lús og afföll og hvort frumvarpið tryggði nægilega vernd villtra laxastofna. Fram kom tillaga um bann við sjókvíaeldi laxfiska eða, til vara, bann við eldi þeirra í opnum sjókvíum. Ágreiningur var um hvort sektir veittu nægilegt aðhald eða hvort skerða ætti framleiðsluheimildir. Jafnframt var lögð áhersla á meðalhóf og að greina milli vanrækslu og atvika sem rekstraraðilar réðu illa við. [8]

Gjaldtaka eftirlit og samfélagslegir hagsmunir
Kallað var eftir gjaldtöku sem endurspeglaði verðmæti nýtingarréttinda og tryggði samfélaginu hlut í arðinum. Rætt var um stærri tekjuhlut sveitarfélaga, stöðu heimamanna og samráð um eldissvæði. Á

móti komu áhyggjur af samanlögðum kostnaði gjalda, eftirlits og nýrra krafna. Einnig var lögð áhersla á næg úrræði eftirlitsstofnana og skýra verkaskiptingu stjórnvalda. [8]

Meðferð atvinnuveganefndar

Nefndin tók málið fyrir á 14 fundum frá 26. apríl til 19. júní 2024. Fyrir hana komu fulltrúar ráðuneytis og stofnana, sveitarfélaga, eldisfyrirtækja, atvinnulífs, náttúruverndarsamtaka og veiðifélaga, auk vísinda- og lögfræðisérfræðinga. Skráð voru 72 erindi og umsagnir, þar á meðal kynningar, minnisblöð og svör. [8]

Nefndin skoðaði sérstaklega valkosti við ótímabundin leyfi og aflaði mats á 16 ára leyfistíma og tengslum hans við gjaldtöku, viðurlög og aðlögun. Þá voru til umfjöllunar samræming leyfa, hlutverk stofnana, samþjöppun, tekjur sveitarfélaga og vernd villtra stofna. Fundargerðir nafngreina gesti en greina almennt ekki frá einstökum ummælum þeirra. [8]

Afgreiðsla málsins

Frumvarpið var ekki afgreitt úr atvinnuveganefnd og varð ekki að lögum á þessu þingi. Ekkert endanlegt nefndarálit eða breytingartillaga nefndarinnar var birt og önnur og þriðja umræða fóru ekki fram. Hugmyndir um breytingar, meðal annars tímabundin leyfi, voru því til skoðunar en urðu ekki að samþykktri niðurstöðu nefndarinnar. [8]

Heimild: Viðauki 8 – Þingumræða og meðferð atvinnuveganefndar.

3.3 Frumvarpsdrög 2025

3.3.1 Breytingar frá frumvarpinu 2024

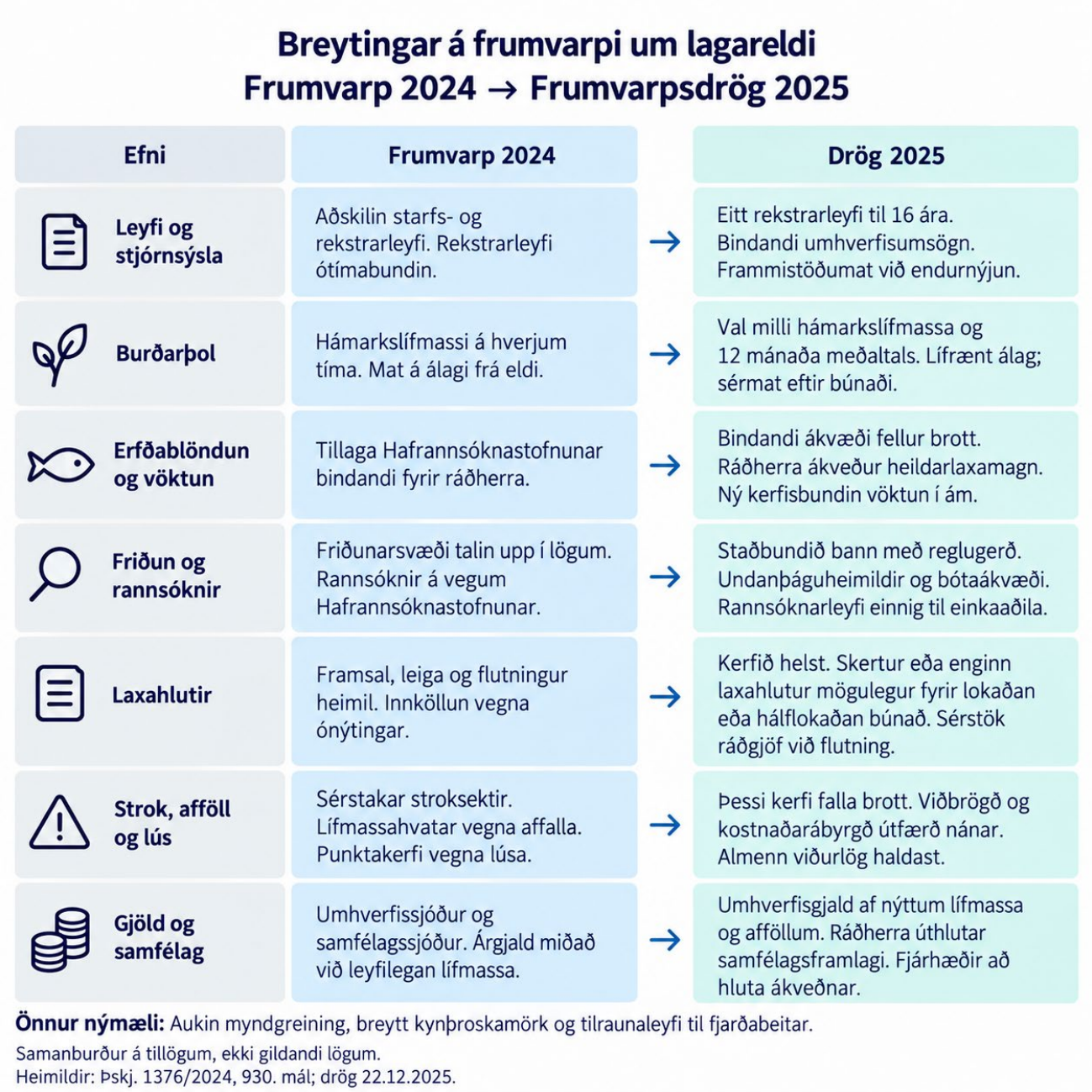
Samanburðurinn tekur til frumvarpsins frá 2024 [17] og desemberdraganna 2025 [18]. Hér eru helstu efnisbreytingar, með áherslu á sjókvíaeldi og almenn skilyrði.

Leyfisveitingar og gildistími leyfa

Aðskilin starfs- og rekstrarleyfi sameinast í rekstrarleyfi Matvælastofnunar með bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar. Ótímabundin leyfi til sjókvíaeldis og landeldis verða 16 ára leyfi. Við endurnýjun skal endurmeta skilyrði og frammistöðu; alvarleg brot geta leitt til synjunar. *([17], 25., 33., 94. og 101. gr.; [18], 27., 31., 34., 83., 87. og 89. gr.)*

Burðarþol, erfðablöndun og vöktun

Hlaupandi tólf mánaða meðaltal lífmassa bætist við sem valkostur við hámarkslífmassa á hverjum tíma. ([17], 5. gr.; [18], 5. gr.; [49]) Burðarþolsmat miðast nánar við lífrænt álag og ólíkan eldisbúnað. Ákvæði um að tillaga Hafrannsóknastofnunar sé bindandi fyrir ráðherra fellur brott; ráðherra ákveður heildarlaxamagn að fenginni tillögu stofnunarinnar.

Ný grein fjallar um kerfisbundna vöktun í ám, fjarlægingu eldislaxa og erfðarannsóknir. *([17], 5.–6. gr.; [18], 5.–7. gr.)*

Friðunarsvæði og rannsóknarleyfi

Upptalning friðunarsvæða í lagatexta víkur fyrir reglugerðarheimild ráðherra til staðbundinna takmarkana eða banns. Við bætast undanþáguheimildir vegna lokaðs eða hálflokaðs búnaðar og rannsókna, ásamt bótaákvæði vegna tjóns rekstrarleyfishafa umfram aðra. Einkaaðilar geta fengið rannsóknarleyfi með mögulegri undanþágu frá burðarþols- og erfðablöndunarmati. *([17], 7. og 10. gr.; [18], 8. og 11. gr.)*

Laxahlutur og flutningur heimilda

Laxahlutakerfið, framsal, leiga og innköllun vegna ónýtingar haldast að meginstefnu. Ný heimild gerir ráð fyrir skertum eða engum laxahlut við eldi í lokuðum eða hálflokuðum búnaði. Afla skal sérstakrar ráðgjafar Hafrannsóknastofnunar við flutning laxamagns. Vikufrestur til staðfestingar fellur brott. *([17], 38.–40. gr.; [18], 39.–41. gr.)*

Strok, afföll, lús og kynþroski

Sérstakar fyrirfram ákveðnar stroksektir, lífmassahvatar vegna affalla og punktakerfi vegna lúsa falla brott. Sama gildir um sjálfvirka afturköllun eftir meira en 40% skerðingu lífmassa vegna affalla og lúsa. Viðbrögð við stroki og kostnaðarábyrgð eru útfærð nánar; almenn viðurlög haldast. Almennt 1% kynþroskahámark fellur brott, en 5% mörk frá desember til maí og 3% frá júní til nóvember eru gerð að bannviðmiðum. Eldri útgáfur höfðu þegar að geyma 5% og 3% mörk sem kölluðu á fjarlægingu kynþroska fisks. *([17], 48., 54., 58.–59., 61. og 64. gr.; [18], 43.–57. og 122. gr.)*

Gjaldtaka og samfélagsframlag

Umhverfissjóður víkur fyrir umhverfisgjaldi í ríkissjóð, tengdu nýttum lífmassa og afföllum; fjárhæðir eru að hluta óákveðnar. Samfélagssjóður víkur fyrir framlagi sem ráðherra úthlutar samkvæmt fjárlögum. Gjald vegna lax sem aðeins er alinn einn vetur hækkar úr 30% í 70% af almennu framleiðslugjaldi. *([17], 66.–76. og 81. gr.; [18], 58.–63. og 68. gr.)*

Eftirlit, smitvarnir og fjarðabeit

Bætt er við skýrri heimild til að synja útsetningu vegna lágs sjávarhita, sjúkdóma eða sníkjudýra, kröfum um rekjanleika seiðahópa og auknum myndgreiningarheimildum. Fjarðabeit bætist við gildissviðið með sérstökum tilraunaleyfum. *([17], 2., 15., 36. og 105. gr.; [18], 2., 16., 37., 93. og 105. gr.)*

3.3.2 Umsagnir

Atvinnuvegaráðuneytið birti drög að frumvarpi til laga um lagareldi í samráðsgátt 22. desember 2025, undir málsnúmerinu S-252/2025. Í gáttinni birtust 923 umsagnir og 1.635 til viðbótar bárust utan hennar. Samantektin hér tekur til umsagnanna í gáttinni. [9]

Markmið og náttúruvernd

Kallað er eftir bindandi verndarmarkmiðum, virkri varúðarnálgun og vernd allra villtra stofna og vistkerfa. Gagnrýnt er að orðalag um að „leitast“ við vernd tryggi ekki nægilegt aðhald. Í mörgum umsögnum er hvatt til þess að stöðva fjölgun opinna sjókvía og setja tímaramma um færslu í lokaðan búnað eða landeldi. Önnur sjónarmið leggja áherslu á atvinnusköpun, verðmætasköpun og fyrirsjáanleg skilyrði áframhaldandi uppbyggingar. [9]

Burðarþol, erfðablöndun og friðun

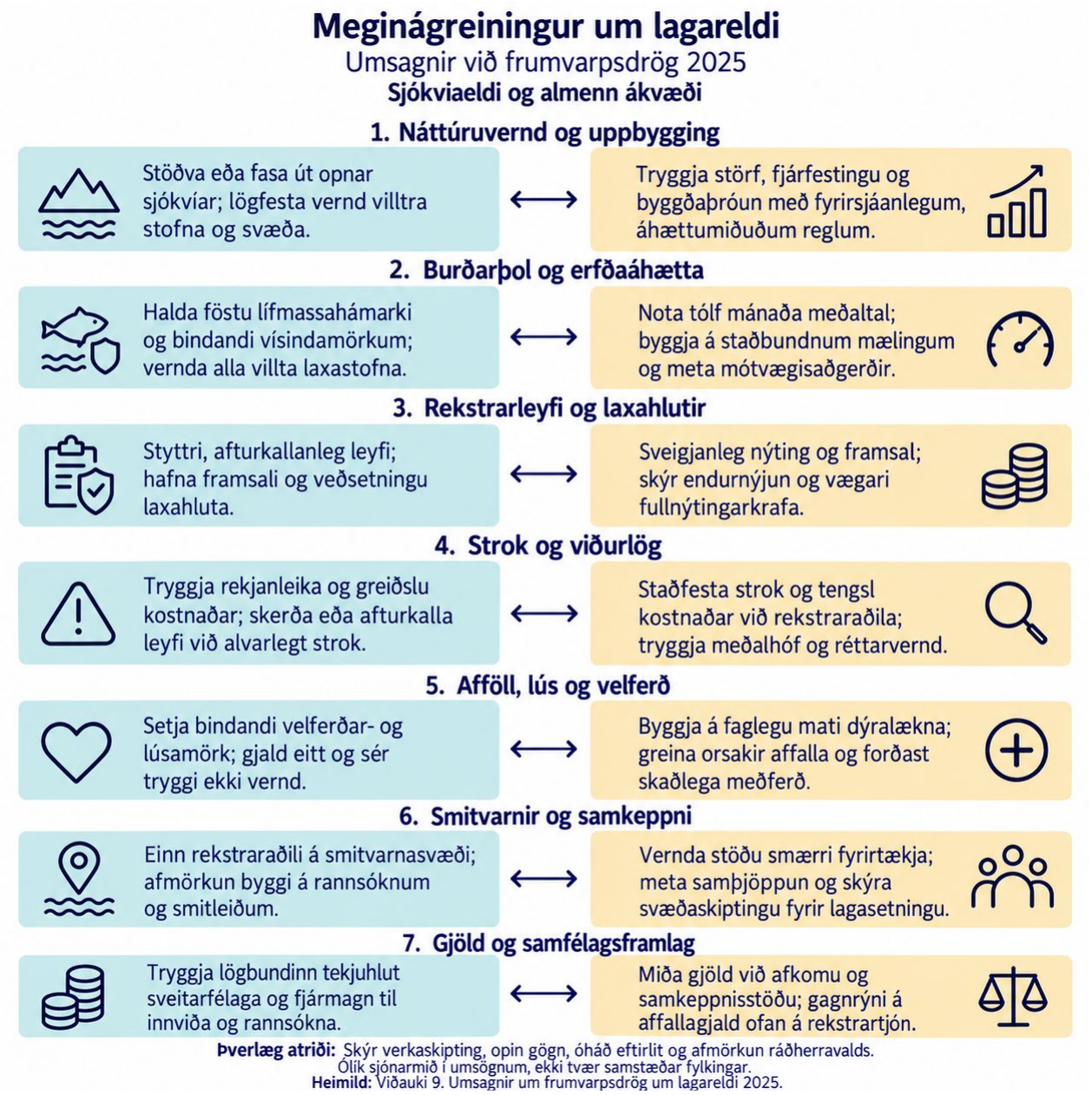
Gagnrýnt er að tólf mánaða meðaltal lífmassa geti heimilað tímabundið álag umfram þolmörk. Á móti er lögð áhersla á sveigjanleika, staðbundnar mælingar og aðlögunarfresti. Deilt er um forsendur og bindandi vægi áhættumats erfðablöndunar og hvort fjarlæging strokulaxa geti réttlætt auknar framleiðsluheimildir. Óskað er eftir víðtækara vistkerfismati, skýrari tengslum við vatna- og mengunarvernd og lögfestri friðun. Einnig eru gerðar athugasemdir við rannsóknarundanþágur og mögulega bótaskyldu ríkisins vegna friðunar. [9]

Smitvarnasvæði, rekstrarleyfi og laxahlutir

Áhersla er lögð á straum- og smitlíkön, samræmdar kynslóðir og hvíld svæða áður en smitvarnasvæði eru afmörkuð. Vakin er athygli á hættu á samþjöppun og veikri samningsstöðu smærri rekstraraðila. Framsal og veðsetning laxahluta eru gagnrýnd fyrir að geta fest réttindi og opið eldi í sessi og torveldað síðari breytingar. Á móti er lögð áhersla á rekstrarsveigjanleika og fjármögnun. Skýra þurfi skiptihlutföll, nýtingarkröfur, útboð og endurnýjun leyfa. [9]

Strok, lús, afföll og dýravelferð

Krafist er betri rekjanleika eldisfisks, tafarlausra viðbragða við stroki og skýrrar ábyrgðar á kostnaði og tjóni. Óskað er eftir mælanlegum viðmiðum um lús, afföll og kynþroska, óháðum mælingum og skráðum sjúkdómsgreiningum. Alvarleg eða endurtekin frávik eigi að geta leitt til framleiðsluskerðingar eða afturköllunar leyfis. Jafnframt er bent á að talning, meðhöndlun og lúsaeyðing geti skaðað fisk og þurfi að byggjast á faglegu velferðarmati. [9]

Stjórnsýsla, eftirlit og réttaröryggi

Skýra þurfi verkaskiptingu stofnana, sameiningu starfs- og rekstrarleyfa, kæruleiðir og heimildir til inngripa. Gagnrýnt er að veigamikil atriði séu færð til reglugerðar án nægra lagaviðmiða. Kallað er eftir óháðu eftirliti, opinberum niðurstöðum og tímanlegri birtingu rekstrar- og umhverfisgagna. Samhliða er lögð áhersla á meðalhóf, andmælarétt og að forðast tvöfalda refsingu. Myndavéla- og drónaeftirlit þurfi skýra afmörkun og persónuvernd. [9]

Gjaldtaka og samfélagslegir hagsmunir

Affallagjald er gagnrýnt úr gagnstæðum áttum: annars vegar leggist það ofan á rekstrartjón, hins vegar geti það orðið verðmiði á óásættanlega velferð. Óskað er eftir afkomutengdri gjaldtöku, tryggum tekjum sveitarfélaga og áframhaldandi fjármagni til rannsókna. Einnig þurfi að meta áhrif á veiðiréttindi, ferðaþjónustu og aðra nýtingu og tryggja að kostnaður vegna tjóns og frágangs við rekstrarlok falli á rekstraraðila. [9]

3.4 Frumvarp 2026

3.4.1 Breytingar frá drögunum 2025

Samantektin fjallar um helstu efnisbreytingar frá frumvarpsdrögum um lagareldi, sem birt voru til samráðs í desember 2025, til frumvarps um lagareldi 2026, þingskjals 898 á 157. löggjafarþingi, 529. máls. Samanburðurinn byggist á lagatexta beggja skjalanna og yfirliti greinargerðar frumvarpsins um breytingar sem gerðar voru að loknu samráði. [18, 19]

Gjaldtaka og umhverfishvatar

Í frumvarpinu 2026 er lagt til að mánaðarlegt framleiðslugjald með sjö þrepum, tengdum markaðsverði, víki fyrir árlegu gjaldi. Nýja gjaldið nemi 20% af reiknistofni sem byggist á tekjum greinarinnar að frádregnum tilgreindum kostnaði, reiknað á hvert slátrað kílógramm. Vaxtagjöld dragist ekki frá. Þetta er því ekki 20% skattur á hagnað hvers fyrirtækis. Lágmarksgjald verði 25 kr./kg landaðs og slægðs frjós lax með haus, með vísitölubreytingum og viðeigandi lækkunum. Sérstakt umhverfisgjald á lífmassa falli brott og verði tekið inn í framleiðslugjaldið. Affallagjald verði 100 kr. á fisk umfram reiknaðan frádrátt, almennt 10% af fjölda útsettra seiða. Afslættir vegna ófrjós lax eða regnbogasilungs leggist ekki við aðra umhverfisafslætti; lægsta gjaldhlutfallið gildi. *(58.–66. gr. frumvarps 2026.)* [18, 19]

Breytingar á frumvarpi um lagareldi
Frumvarpsdrög 2025 → Frumvarp 2026

Efni	Drög 2025		Frumvarp 2026
Leyfi og eftirlit	Bindandi umhverfisumsögn. Synjun endurnýjunar vegna alvarlegra brota.	→	Aðkoma Umhverfis- og orkustofnunar styrkt. Nánari skilyrði um endurnýjun og afturköllun.
Veðsetning	Veðsetning rekstrarleyfis og laxahlutar án samþykkis Matvælastofnunar.	→	Skriflegt samþykki Matvælastofnunar þarf fyrir veðsetningu.
Staðbundið bann	Sérstakt ákvæði um bætur úr ríkissjóði vegna banns eða takmarkana.	→	Sérstakt bótaákvæði fellur brott. Almennar skaðabótareglur gilda.
Smitvarnir og strok	Kynslóð miðast við almanaksár. Sérstakar strokvarnir við kynþroska yfir 0,5%.	→	Kynslóð miðast við 12 mánaða útsetningartímabil. Kynþroskaviðmið hækkar í 1%.
Framleiðslugjald	Mánaðarlegt gjald. Sjö þrep miðað við markaðsverð og áætlaðan kostnað.	→	Árlegt gjald: 20% af reiknistofni greinarinnar. Grunngjald 25 kr./kg af frjóum laxi, með lækkunum.
Afföll og umhverfi	Umhverfisgjald af lífmassa og afföllum. Fjárhæðir óákveðnar.	→	Lífmassagjald fellt inn í framleiðslugjald. Affallagjald 100 kr./fisk; almennt 10% frádráttur.
Aðlögun og gildistaka	Viðmiðunartímabil innköllunar laxahlutar og ákvæði um forsendubrest frá 2027.	→	Þessum ákvæðum frestað til 2028. Affallagjald fyrst fyrir kynslóð 2027.

Önnur nýmæli: Endurgreiðslur við úthlutun skýrðar; undanþágur frá affallaeftirliti í landeldi.
Samanburður á tillögum, ekki gildandi lögum.
Heimildir: [1] Frumvarpsdrög 22.12.2025. [2] Þskj. 898, 529. mál, 157. löggjafarþing.

Leyfisveitingar, eftirlit og endurnýjun
Aðkoma Umhverfis- og orkustofnunar er styrkt við útgáfu, breytingu, endurnýjun og afturköllun rekstrarleyfa. Bindandi umsögn hennar er kærð sem hluti rekstrarleyfis. Við endurnýjun þarf nýja umsögn eða staðfestingu eldri umsagnar. Fyrra viðmið um alvarleg brot við synjun endurnýjunar sjókvíaeldisleyfis er útfært með viðmiði um fjögur eða fleiri brot, skriflegar viðvaranir og ófullnægjandi úrbætur. Tilmælum stofnunarinnar um afturköllun skal fylgt þegar lögbundin skilyrði eru uppfyllt. *(27., 30., 32., 34., 37., 57., 86., 88.–89., 93.–94. og 128. gr.)* [18, 19]

Veðsetning og bótaréttur
Í drögunum var veðsetning rekstrarleyfis og laxahlutar heimil án samþykkis Matvælastofnunar. Frumvarpið gerir skriflegt samþykki stofnunarinnar að skilyrði. Sérstakt ákvæði um bætur úr ríkissjóði vegna staðbundins banns eða takmörkunar á starfsemi er fellt brott; greinargerðin vísar þess í stað til almennra skaðabótareglna. Brottfall sérreglunnar útilokar ekki bótarétt sem kann að leiða af stjórnarskrá eða öðrum réttarheimildum. *(8. og 109. gr.)* [18, 19] [14]

Smitvarnir, hvíld og strokvarnir
Kynslóð fisks miðast nú við útsetningu á sama tólf mánaða tímabili, talið frá útsetningu fyrsta fisks, í stað almanaksárs. Ástand sjávarbotns getur réttlætt lengri hvíld eldissvæða. Heimildir um hættu- og áhættusvæði ná einnig til eldissvæða. Viðmið kynþroska eldislax sem kallar á sérstakar strokvarnir hækkar úr 0,5% í 1%. Hafrannsóknastofnun fær heimild til að fela einkaaðilum tiltekna þætti vöktunar í ám. *(3., 7., 16., 23. og 55. gr.)* [18, 19]

Úthlutun
Endurgreiðsla tilboðsfjárhæðar er tryggð þegar úthlutun smitvarnasvæðis gengur til baka vegna tafa leyfisveitanda; ráðherra skal jafnframt útfæra endurgreiðslur eða afslætti vegna brostinna forsendna. Heimilaðar eru skilyrtar undanþágur frá sérstöku affallaeftirliti og reglulegri upplýsingagjöf. *(25., 76.–77., 80. og 128. gr.)* [18, 19]

Gildistaka og aðlögun
Gildistöku viðmiðunartímabils vegna innköllunar laxahlutar og ákvæðis um forsendubrest er frestað frá 1. janúar 2027 til 1. janúar 2028. Affallagjald nær fyrst til kynslóðar sem sett er út 2027; frádráttur verður 20%, 17% og 14% fyrir kynslóðir 2027–2029 áður en almenna 10% viðmiðið tekur við. *(127. gr.)* [18, 19]

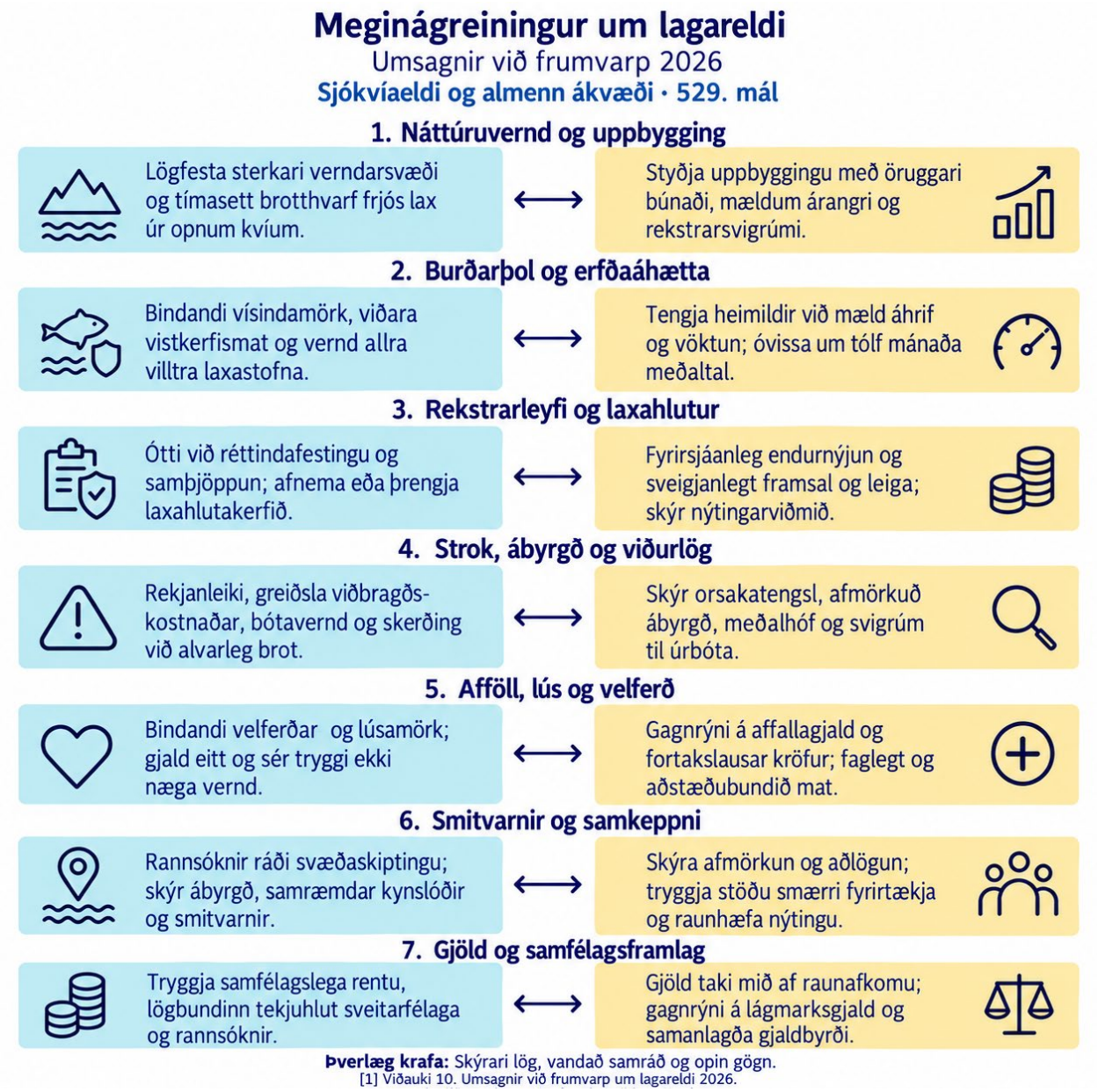
3.4.2 Umsagnir

Samantektin fjallar um meginniðurstöður umsagna við frumvarp til laga um lagareldi 2026, 529. mál á 157. löggjafarþingi 2025–2026, þingskjal 898. Hún tekur til 78 skráðra erinda, þar af 72 umsagna og viðbótarumsagna. Helstu ágreiningsefni varða vernd villtra stofna, umfang eldisheimilda, réttarstöðu laxahlutar og skiptingu ávinnings og kostnaðar. [10]

Umhverfisvernd og framleiðsluheimildir
Deilt er um hvort áhættumat erfðablöndunar eigi að setja bindandi framleiðslumörk og hvernig vöktun skuli hafa áhrif á heimildir. Bent er á óvissu um hlaupandi tólf mánaða lífmassameðaltal, sérstakt burðarþol lokaðs búnaðar og forsendur áhættulíkana. Kallað er eftir víðara vistkerfismati og sterkari verndarsvæðum. Sumir vilja tímasett brotthvarf frjós lax úr opnum kvíum, en aðrir leggja áherslu á tækniframfarir, mældan árangur og rekstrarsveigjanleika. [10]

Laxahlutur, úthlutun og leyfisréttindi
Laxahlutakerfið er annars vegar talið auka fyrirsjáanleika og sveigjanleika og hins vegar geta stuðlað að samþjöppun og myndað réttindi sem torveldi síðari umhverfistakmarkanir. [10]

Áhyggjur beinast að verðmyndun, framsali, veðsetningu og mögulegri bótaskyldu. Einnig er óskað eftir skýrari útboðsviðmiðum, skiptihlutföllum og reglum um endurnýjun og innköllun, með tilliti til líffræðilegra sveiflna og stöðu smærri fyrirtækja. [10]

Strok, lús og dýravelferð

Í mörgum umsögnum er kallað eftir óháðu eftirliti, betri rekjanleika, hraðari upplýsingagjöf og mælanlegum viðbragðsmörkum. Gjaldtaka vegna affalla er gagnrýnd bæði sem viðbótarbyrði ofan á rekstrartjón og sem ófullnægjandi leið til að tryggja velferð. Ágreiningur er um skerðingu heimilda, stöðvun rekstrar og umfang viðurlaga. Jafnframt er krafist skýrra reglna um aðgang að ám, samráð við veiðiréttarhafa og greiðslu rannsóknar- og viðbragðskostnaðar. [10]

Gjaldtaka og samfélagslegur ávinningur

Rekstrarsjónarmið beinast einkum að lágmarksgjaldi í taprekstri, kostnaðarfrádrætti og áhrifum á fjárfestingar. Önnur sjónarmið leggja áherslu á að almenningur fái viðunandi auðlindarentu. Sveitarfélög vilja beina, lögbundna hlutdeild í tekjum, óháða árlegum fjárlögum, og að tekið sé tillit til innviða- og þjónustukostnaðar. [10]

Stjórnsýsla og réttarvernd

Víðtæk gagnrýni beinist að því að lykilatriði séu látin ráðast síðar í reglugerðum. Kallað er eftir afmörkun valds stjórnvalda, skýrari kæruleiðum, meðalhófi og raunhæfum úrbótafrestum. Sérhæfðar athugasemdir varða meðal annars persónuvernd, siglingaöryggi, rannsóknargögn og sérstöðu landeldis, hafeldis og fjarðabeitar. [10]

3.4.3 Umræðan og afgreiðsla þingsins

Framlagning og þingumræða

Frumvarpinu var útbýtt 16. mars 2026 og fyrsta umræða fór fram 23. mars. Að henni lokinni gekk málið til atvinnuveganefndar. Umræðan snerist einkum um vernd villtra laxastofna, rekstraröryggi, laxahlut, endurnýjun leyfa, gjaldtöku og tekjur sveitarfélaga. Ólík sjónarmið komu fram um hvernig samræma ætti náttúruvernd, fjárfestingar og byggðaþróun. [11]

Vinnsla atvinnuveganefndar

Málið var tekið fyrir á 14 fundum frá 24. mars til 11. júní. Umsagnabeiðnir voru sendar 108 aðilum og 78 erindi skráð; sú tala nær einnig til viðbótargagna og endurtekinna skila. Nefndin fékk til sín fulltrúa ráðuneytis, fagstofnana, sveitarfélaga, atvinnulífs, náttúruverndarsamtaka, veiðifélaga og sérfræðinga. [11]

Framlögð gögn vörðuðu meðal annars óvissu um burðarþol og áhættumat, gjaldbyrði og auðlindarentu, réttaráhrif laxahlutar, veiðiréttindi og bætur. Einnig komu fram athugasemdir um eftirlit, rannsóknargögn, sveitarfélagstekjur, persónuvernd og siglingaöryggi. [11]

Afgreiðsla og breytingartillögur

Atvinnuveganefnd afgreiddi málið 11. júní. Meiri hlutinn lagði til samþykkt með breytingum, en þrír nefndarmenn sátu hjá og boðuðu sérálit. Nefndarálit og breytingartillaga meiri hlutans voru birt 12. júní sem þingskjöl 1350 og 1351. [11, 43, 44]

Helstu tillögurnar fólust í auknum sveigjanleika við tilfærslu lífmassa, fyrri afgreiðslu endurnýjunar leyfa, lækkun nýtingarviðmiðs laxahlutar í 90%, skýrari upplýsingagjöf um strok og samráði við landeigendur. Einnig voru lagðar til breytingar á viðbrögðum við kynþroska fiski, gjaldhvötum vegna vinnslu innanlands og leyfistíma landeldis. [11]

Meginniðurstaða og staða málsins

Meiri hlutinn lagði áherslu á öruggari búnað og ófrjóan fisk, en taldi ekki tímabært að lögbinda brotthvarf frjós lax úr opnum kvíum. Meta skyldi hvort slíkt skilyrði væri fýsilegt við endurskoðun árið 2030. [43, kafli um ófrjóan lax og tæknibúnað]

Opinber ferilsskrá sýnir afgreiðslu úr nefnd og birtingu tillagna meiri hlutans, en ekki aðra eða þriðju umræðu eða endanlega samþykkt Alþingis. Niðurstaðan sem staðfest er í ferlinum er því tillaga meiri hluta nefndar um samþykkt með breytingum; tillögurnar urðu ekki að gildandi reglum með nefndarafgreiðslunni. [11]

3.4.4 Afdrif lagareldisfrumvarpsins á vorþingi

Náðist ekki pólitískt samkomulag

Í viðauka 22 er rökstutt það mat að lagareldisfrumvarpið hafi dagað uppi á vorþingi 2026 vegna þess að ekki náðist pólitískt samkomulag um afgreiðslu þess. Þingferillinn staðfestir að frumvarpið var afgreitt úr atvinnuveganefnd en kom hvorki til annarrar né þriðju umræðu. Þingferillinn einn staðfestir þó ekki ástæður þess. Frumvarpið var ekki fellt í atkvæðagreiðslu. [11, 47]

Ágreiningur um gjaldtöku og rekstrar-skilyrði

Í viðauka 22 er ágreiningur um gjaldtöku og rekstrarskilyrði talinn líklegasta meginástæða þess að málið náði ekki fram að ganga við þinglok. Nákvæm samningstilboð liggja þó ekki fyrir. Fiskeldisfyrirtæki og Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) kröfðust meðal annars breytinga á framleiðslugjaldi, affallagjaldi og reglum um leyfi og rekstur. Meiri hluti atvinnuveganefndar lagði til tilslakanir, en frumvarpið var engu að síður ekki afgreitt.

Byggt á Viðauka 22: Afdrif lagareldisfrumvarpsins á vorþingi 2026.

Jafnframt var verulegur ágreiningur um vernd villtra laxastofna, burðarþol, laxahlutakerfið og réttindi veiðiréttarhafa. Hagsmunahóparnir vildu að verulegu leyti ólíkar breytingar. [47]

Knappur tími og forgangsröðun við þinglok

Nefndaráliti og breytingartillögum var útbýtt 12. júní, en þingstörfum lauk 19. júní. Í viðauka 22 er talið að samspil óleysts ágreinings, samningaviðræðna og forgangsröðunar þingmála skýri niðurstöðuna betur en tímaskortur einn og sér. Ekki er staðfest hvaða vægi hver þáttur hafði. [11, 47]

Ekki er hægt að staðfesta að eitt fyrirtæki, einn flokkur eða einn hagsmunahópur hafi ráðið úrslitum. Frásagnir þátttakenda stangast á og gögn úr lokaviðræðum liggja ekki fyrir. [47]

4. Samræmi stefnumótunar og frumvarpa

Hér merkir F1 stefnuna 2023, F2 drögin 2023, F3 frumvarpið 2024, F4 drögin 2025 og F5 frumvarpið 2026. Orðið „nýmæli“ merkir viðbót miðað við samanburðarskjölin, ekki endilega nýtt ákvæði miðað við allan gildandi rétt. Brottfall úr frumvarpi er heldur ekki sjálfkrafa niðurfelling gildandi reglu.

4.1 Burðarþol og áhættumat erfðablöndunar

Meginniðurstaða: Vísindalegur grunnur heldur sér, en mælieining áhættumats og rekstrarleg útfærsla burðarþols breytast verulega.

Burðarþolsmat

Stefnan gerir ráð fyrir að burðarþolsmat og áhættumat verði sett fram sem formleg vísindaráðgjöf, að Hafrannsóknastofnun fái aukna getu til rannsókna og að skýrt verði hvenær mat skuli endurskoðað. Frumvörpin lögfesta ábyrgð Hafrannsóknastofnunar, reglulega vöktun og endurskoðun og opinbera skrá Matvælastofnunar yfir hámark og leyfilegan lífmassa. *(F1, aðg. 1, 9, 10 og 14; F2–F5, 5. gr.)* Í drögunum frá 2025 og frumvarpinu 2026 er lagt til að burðarþolsmat tilgreini tvenns konar hámark: annars vegar hámark lífmassa á hverjum tíma og hins vegar hámark samkvæmt hlaupandi tólf mánaða

meðaltali. Rekstrarleyfishafi tilkynnir hvaða hámark hann notar fyrir kynslóð, en Matvælastofnun getur ákveðið að allir á sama vatnshloti noti sama mælikvarða. Þessi tvískipting er ekki sérstök tillaga í stefnunni eða eldri frumvörpum. *(F4–F5, 5. gr.) [13, 45, 49]*

Áhættumat erfðablöndunar

Aðgerð 1 í stefnumótuninni segir sérstaklega að áhættumat skuli sett fram sem leyfilegur hámarksfjöldi fiska. Drögin 2023 miða við fjölda frjórra laxa. Frumvarpið 2024 breytir mælieiningunni í lífmassa frjórra laxa og sú breyting heldur sér í drögunum 2025 og frumvarpinu 2026. *(F1, aðg. 1; F2–F5, 6. gr.)* Breytingin er efnisleg. Fjöldi fiska og lífmassi geta þróast með ólíkum hætti eftir meðalþyngd, útsetningartíma og framleiðsluferli. Frumvarpið gerir jafnframt ráð fyrir að laxamagn einstakra aðila breytist sjálfkrafa í samræmi við laxahlut þegar ráðherra ákveður nýtt heildarlaxamagn. *(F5, 3. gr., hugtökin lífmassi, laxahlutur og laxamagn; 6. og 39. gr.)*

Mótvægisaðgerðir og stjórnsýsluskrár

Frumvarpið 2026 heimilar að áhættumat taki tillit til mótvægisaðgerða ef allir rekstrarleyfishafar á sama hafsvæði samþykkja að þær verði bindandi hluti leyfa. Hámarkslífmassi og laxahlutur eru hins vegar ekki skráð sem fastar tölur í rekstrarleyfinu heldur í opinberum skrám sem laga má að nýju mati. *(F5, 5.–6., 31. og 39. gr.)*

Niðurstaðan er að vísindalega ráðgjafakerfið skilar sér í frumvarpið en tillagan um að miða við fjölda fiska gerir það ekki. Jafnframt bætist við sveigjanlegt skráarkerfi og tvöfalt burðarþolshámark sem hafa sjálfstæð stjórnsýsluleg áhrif og voru ekki útfærð í stefnunni. *(Samanburður F1, aðg. 1, við F5, 5.–6., 31. og 39. gr.)*

4.2 Friðunarsvæði og vöktun villtra laxastofna

Meginniðurstaða: Tillaga um lögfestingu tiltekinna friðunarsvæða fellur út, en ákvæði um vöktun í ám verða ítarlegri í drögunum 2025 og frumvarpinu 2026.

Friðunarsvæði

Aðgerð 2 í stefnumótuninni leggur til að núverandi friðunarsvæði verði skilgreind í lögum og sjókvíaeldi laxfiska bannað þar. Drögin 2023 og frumvarpið 2024 telja svæðin upp og setja beint bann. Í drögunum 2025 er sú upptalning felld brott. *(F1, aðg. 2; F2–F3, 7. gr.; F4, 8. gr.) [50]*

Frumvarpið 2026 veitir ráðherra í staðinn heimild til að takmarka eða banna sjókvíaeldi eða tilteknar aðferðir í viðkvæmum fjörðum, flóum eða öðrum svæðum. Heimildin gerir einnig ráð fyrir undanþágu fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað og tímabundnar rannsóknir. Heimild til verndar er því til staðar, en hún byggist á mati og útfærslu í reglugerð í stað þess að tiltekin svæðisbönn séu lögfest. *(F5, 8. gr.)*

Árvakar, nýtingaráætlanir og NASCO

Árvaki er vöktunarbúnaður í á sem nýtist til að fylgjast með göngu fiska. NASCO eru alþjóðleg samtök um vernd Atlantshafslaxins. Hér er því annars vegar fjallað um innviði vöktunar og hins vegar þátttöku Íslands í alþjóðlegu samstarfi. [15]

Stefnan setur tölusett markmið um 17 árvaka fyrir 2028, nýtingaráætlanir fyrir allar laxveiðiár og endurinngöngu Íslands í NASCO. Engin frumvarpsútgáfa lögfestir þessi þrjú markmið með þeim hætti. *(F1, aðg. 3–5; F2–F5.)*

Drögin 2025 og frumvarpið 2026 bæta þó verulega við lagalega umgjörð vöktunar. Hafrannsóknastofnun skal gefa út kerfisbundna vöktunaráætlun, meta villta og eldisupprunna laxa, fjarlægja eldislax, greina erfðaefni, kortleggja útbreiðslu og vakta erfðabreytileika seiða. Niðurstöður skulu birtar árlega. *(F4–F5, 7. gr.)*

Vöktun villtra laxastofna

Markmið stefnunnar um vöktun laxveiðiáa skilar sér að hluta í frumvarpstextana með almennum aðgerðum sem snúa að vöktun eldislaxa í ám. Frumvarpstextarnir tryggja hins vegar hvorki tiltekinn fjölda mælistöðva né að allar laxveiðiár fái nýtingaráætlun. NASCO-aðild er eðli máls samkvæmt ákvörðun um alþjóðasamstarf og þarf ekki að birtast í frumvarpi um lagareldi. *(F1, aðg. 3–5; F5, 7. gr.)*

4.3 Strok og ábyrgð rekstrarleyfishafa

Meginniðurstaða: Viðbragðs- og kostnaðarábyrgð styrkist, en sérstök strokskerðing og stroksektir eldri útgáfa hverfa; almenn viðurlög haldast.

Tillaga stefnunnar

Stefnan leggur til fjárhagslega hvata sem dragi úr stroki og að tillögur starfshóps um strok verði innleiddar. Drögin 2023 tengja þetta beint við laxahlut og skerða hlut rekstraraðila vegna þekktra og óþekktra strokutilvika. *(F1, aðg. 6–7; F2, 48.–50. gr.)*

Í frumvarpinu 2024 koma fjársektir á hvern fisk í stað þessara skerðinga. Þar með færist kerfið frá varanlegri eða hlutfallslegri skerðingu framleiðsluheimildar yfir í peningalegt viðurlag, en markmiðið um beinan hvata er enn sýnilegt. *(F3, 48.–50. gr.)*

Kerfið 2025–2026

Í drögunum 2025 og frumvarpinu 2026 eru sérstöku hvatarnir felldir brott. Eftir standa bann við stroki, víðtæk tilkynningarskylda, rannsókn á atburðum, veiði og endurheimt, birting upplýsinga og kostnaðarábyrgð rekstrarleyfishafa. *(F4–F5, 43.–48. gr.)*

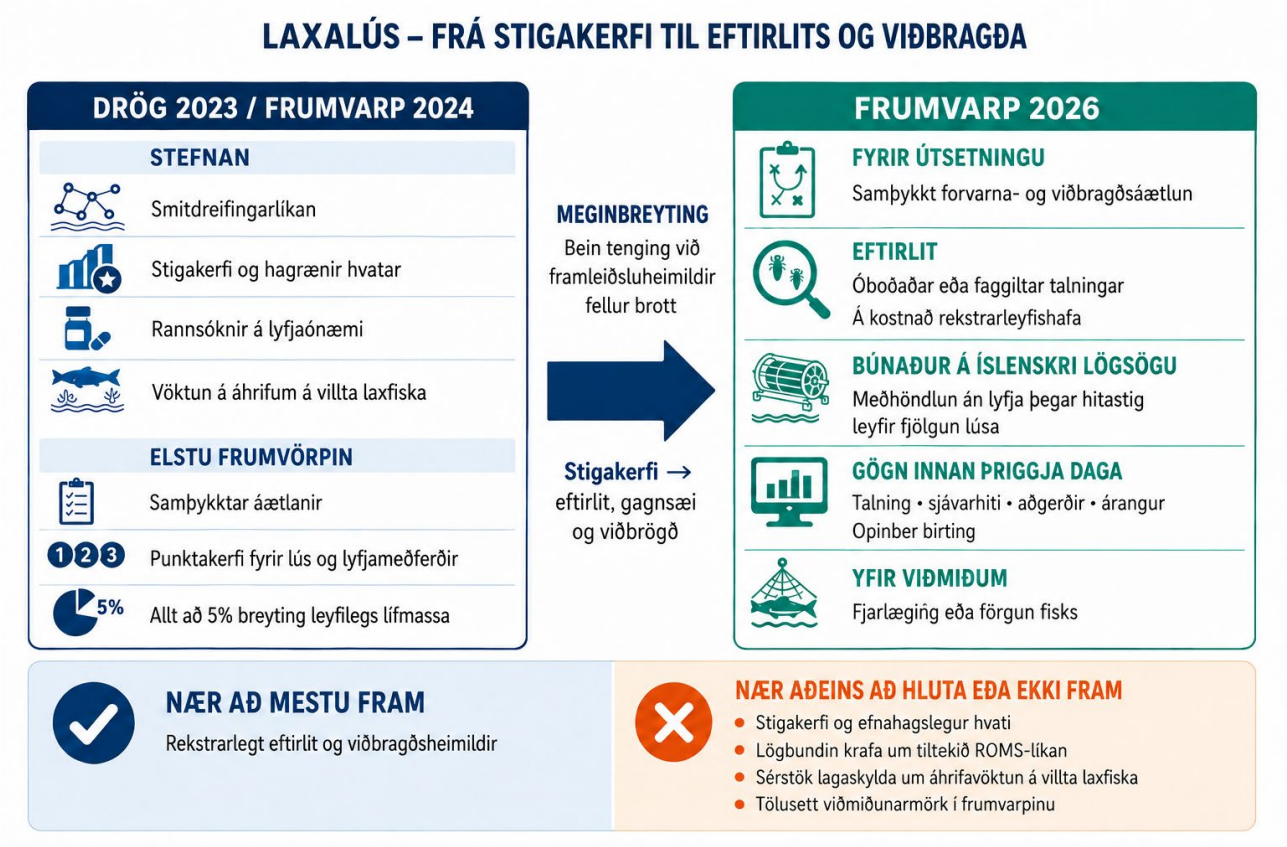
Matvælastofnun fær jafnframt upplýsingar til að bera saman fjölda útsettra og slátraðra fiska, og rekstrarleyfishafi skal nota talningarbúnað við útsetningu sem uppfyllir lágmarkskröfur. Þetta styrkir rekjanleika, en hefur ekki sömu beina tengingu við framtíðarframleiðsluheimild og elstu tillögurnar. *(F5, 47.–48. gr.)*

Niðurstaða

Markmið um viðbrögð og kostnaðarábyrgð skila sér að miklu leyti í frumvarpið. Sérstakt skerðingarkerfi vegna stroks frá 2023 og fyrirfram ákveðnar stroksektir frá 2024 eru hins vegar ekki í frumvarpinu 2026. Almennar stjórnvaldssektir, afturköllun og kostnaðarábyrgð geta þó áfram haft fjárhagsleg áhrif og hvatt til strokvarna. Því er ekki rétt að segja að allir efnahagslegir hvatar gegn stroki hverfi. *(F1, aðg. 6; F2–F3, 48.–50. gr.; F5, 43.–48., 57. og 122. gr.)*

4.4 Laxalús og áhrif á villta laxfiska

Meginniðurstaða: Ákvæði um forvarnir og viðbrögð haldast, en punktakerfi og bein tenging við framleiðsluheimildir falla brott. Frumvarpið lögfestir ekki sérstakar kröfur um smitdreifingarlíkan eða vöktun á áhrifum lúsar á villta laxfiska.

Stefna og elstu frumvörp
Í aðgerðum 15 og 20–22 í stefnumótuninni er gert ráð fyrir þróun smitdreifingarlíkans, stigakerfi og hagrænum hvötum, klínískum rannsóknum á lyfjaónæmi og vöktun á áhrifum laxalúsar á villta laxfiska. Drögin 2023 og frumvarpið 2024 lögfesta samþykktar áætlanir um mótvægisaðgerðir, punktakerfi fyrir lús og lyfjameðferðir og allt að fimm prósenta breytingu leyfilegs lífmassa. *(F1, aðg. 15 og 20–22; F2–F3, 56.–60. gr.)*

Kerfið í frumvarpinu 2026
Frumvarpið 2026 krefst samþykktrar forvarna- og viðbragðsáætlunar áður en fiskur er settur út. Matvælastofnun getur fylgst með og framkvæmt óboðaðar eða faggiltar talningar á kostnað rekstrarleyfishafa. Rekstraraðili skal hafa aðgang að búnaði í íslenskri lögsögu til meðhöndlunar án lyfja þegar hitastig leyfir fjölgun lúsa. *(F5, 51. gr.)*
Upplýsingar um talningu, sjávarhita, aðgerðir og árangur skulu sendar Matvælastofnun innan þriggja daga frá talningu og stofnunin skal birta þær opinberlega. Þriggja daga fresturinn er skilafrestur rekstrarleyfishafa; greinin setur ekki sama frest til birtingar. Í 53. gr. er lagt bann við áframhaldandi eldi þegar lús helst yfir mörkum þrátt fyrir meðferðartilraunir. Greinin heimilar stofnuninni að krefjast fjarlægingar fisks. Hún veitir einnig sérstaka heimild til förgunar vegna óviðunandi velferðar eða þegar heilbrigði fisks leyfir ekki meðferð. *(F5, 52.–53. gr.; [34])*

Það sem vantar
Stigakerfið og bein tenging við framleiðsluheimildir eru ekki í texta frumvarps 2026. Ekki er heldur sett lögbundin krafa um notkun tiltekins ROMS-líkans eða sérstök lagaskylda til að mæla áhrif lúsar á villta laxfiska. Ráðherra fær heimildir til að setja viðmið og aðgerðir í reglugerð, en meginviðmiðin eru ekki tölusett í frumvarpinu. *(F1, aðg. 15 og 20–22; F5, 51.–53. gr.)*

Niðurstaðan er því tvíþætt: ákvæði um eftirlit með rekstri og heimildir til viðbragða skila sér að mestu í lagatextann. Ákvæði um vísindalega vöktun áhrifa og efnahagslega hvata skila sér hins vegar aðeins að hluta eða alls ekki. *(Samanburður F1 við F5, X. kafla.)*

4.5 Afföll, dýravelferð og kynþroski

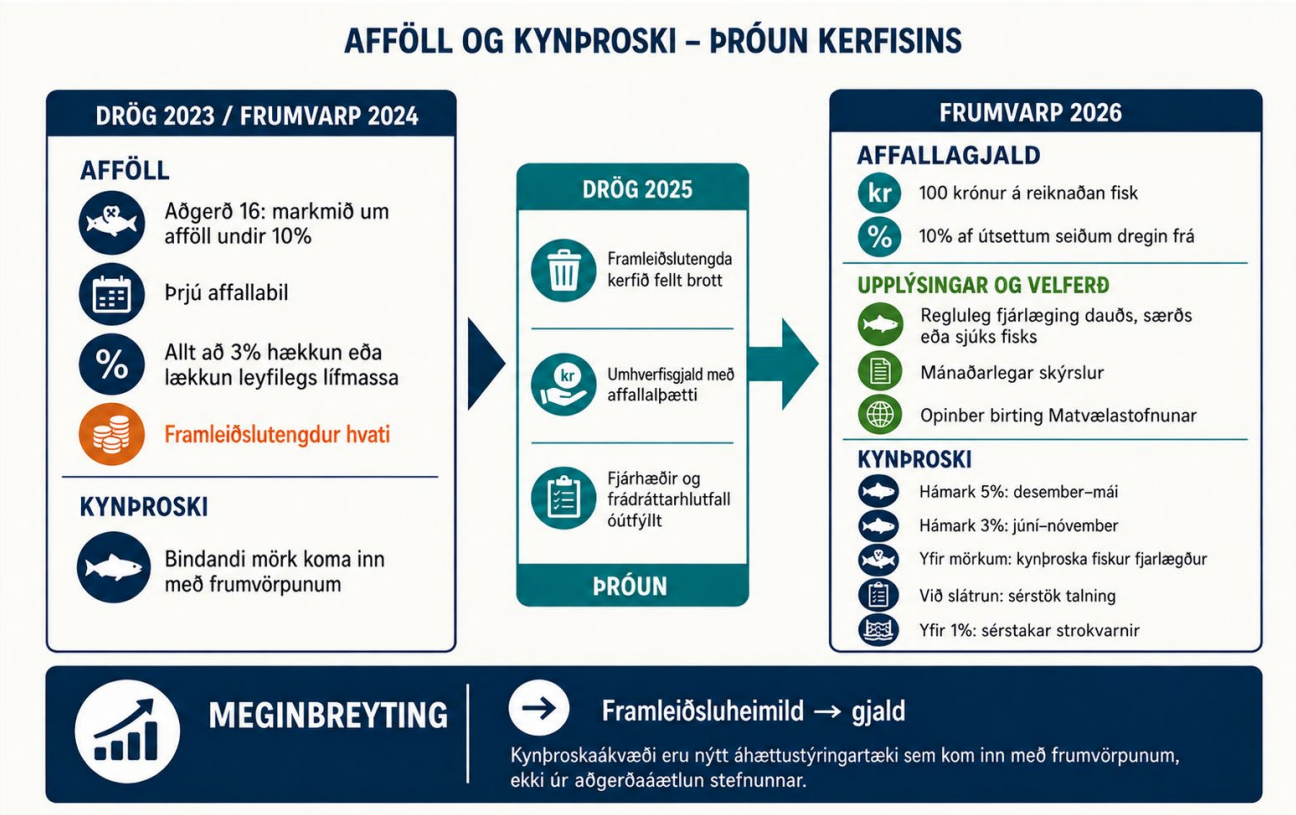
Meginniðurstaða: Affallamarkmiðið breytist úr framleiðslutengdum hvata í gjald, en kynþroskamörk eru sjálfstætt frumvarpsnýmæli.

Affallahvati stefnunnar
Aðgerð 16 stefnir að afföllum undir 10% og leggur til að heimildir aukist eða skerðist eftir affallahlutfalli. Í drögunum 2023 og frumvarpinu 2024 er gert ráð fyrir 3% hækkun leyfilegs lífmassa við afföll sem eru 10% eða lægri, óbreyttum lífmassa við afföll yfir 10% en undir 20% og 3% lækkun við 20% afföll eða meiri. Hækkun er háð burðarþoli. Sérregla lækkar skerðinguna í 1,5% þegar skerðing vegna affalla og lúsar verður samtímis. *(F1, aðg. 16; F2–F3, 54.–55. gr.)*

Í drögunum 2025 er framleiðslutengda kerfið tekið út og í staðinn kemur umhverfisgjald. Fjárhæðir og frádráttarhlutfall eru ekki tilgreind í drögunum. Frumvarpið 2026 gerir ráð fyrir að affallagjaldið verði 100 krónur á reiknaðan fisk eftir að 10% af útsettum seiðum hafa verið dregin frá vegna væntrar skekkju og affalla. *(F4, 58.–61. gr.; F5, 58.–61. gr.)*

Upplýsingar og velferð
Rekstrarleyfishafar skulu fjarlægja dauðan, særðan eða sjúkan fisk reglulega, skrá fjölda og þyngd og senda mánaðarlegar skýrslur. Matvælastofnun birtir upplýsingarnar og getur krafist tíðari skila. Þessi ákvæði styðja gagnsæi og dýravelferð óháð gjaldinu. *(F5, 49.–50. gr.)*

Kynþroski
Stefnumótunin hefur ekki sérstakan aðgerðalið um kynþroska frjós eldislax. Öll frumvörpin setja hins vegar bindandi mörk. Í frumvarpinu 2026 er óheimilt að ala frjóan lax þannig að hlutfall kynþroska fisks í kví fari yfir 5% frá desember til maí og 3% frá júní til nóvember. Fari hlutfallið yfir mörkin skal fjarlægja

alla kynþroska laxa úr viðkomandi kví. Eldri útgáfur höfðu einnig 5% og 3% fjarlægingarmörk, samhliða almennu 1% hámarki. *(F2–F3, 61.–63. gr.; F4–F5, 54.–55. gr.)*

Ef ástæða er til að ætla að hlutfall kynþroska fisks í kví sé yfir 1% skal grípa til sérstakra strokvarna. Ákvæðin um kynþroska eru því dæmi um ítarlegar reglur til að stýra áhættu sem koma fram í frumvörpunum en eiga sér ekki beina fyrirmynd í aðgerðaáætlun stefnunnar. *(F5, 55. gr.)*

4.6 Smitvarnasvæði, kynslóðaskipti og endurskipulagning

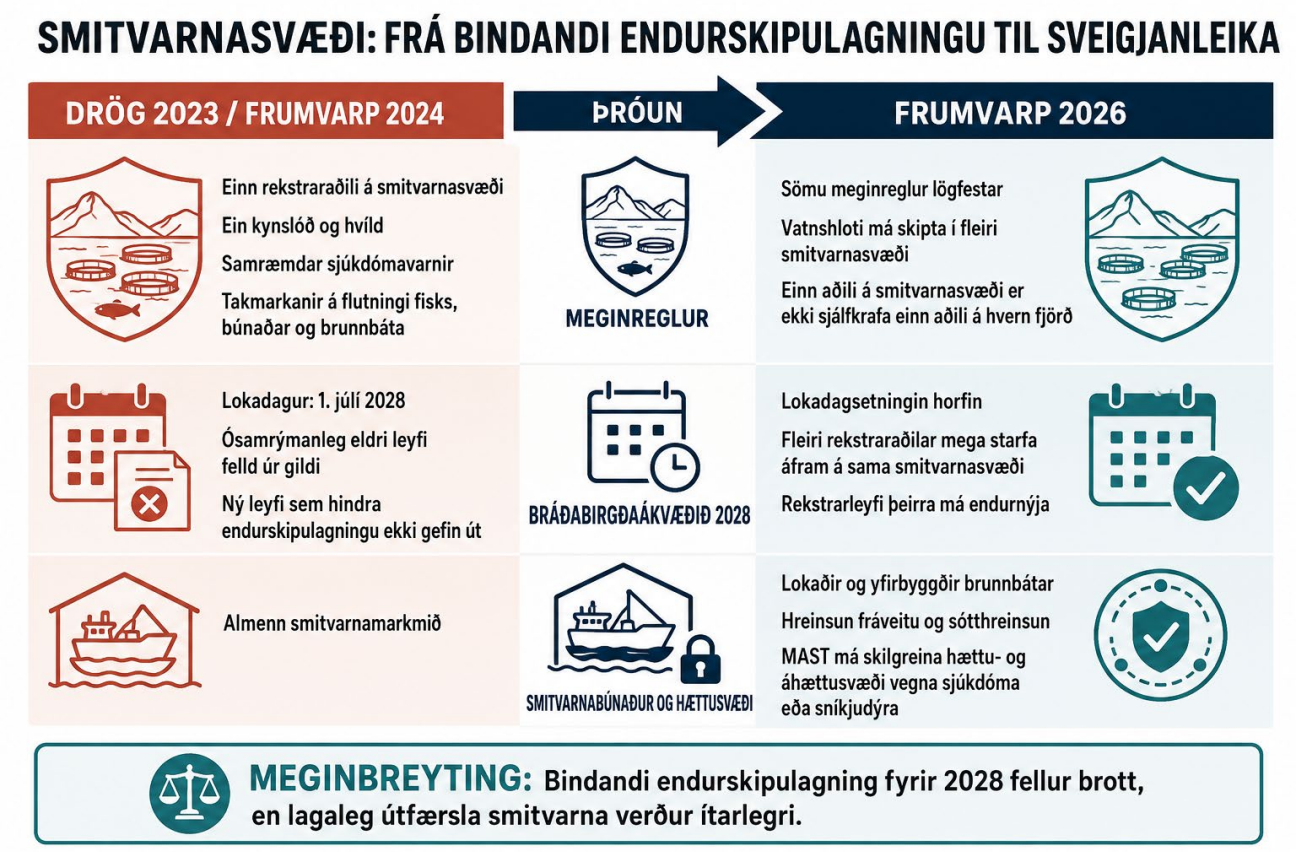
Meginniðurstaða: Almennar reglur um smitvarnir skila sér í frumvarpið, en skyldubundin endurskipulagning fyrir 2028 er tekin út.

Meginreglur Stefnan leggur til einn rekstraraðila á hverju smitvarnasvæði, vísindalega afmörkun svæða, sameiginlega kynslóð, hvíld og samræmdar sjúkdómavarnir. Allar frumvarpsútgáfur lögfesta í meginatriðum einn rekstraraðila, eina kynslóð, hvíld og takmarkanir á flutningi fisks, búnaðar og brunnbáta. *(F1, aðg. 17–19, 23 og 26; F2–F3, 11.–22. gr.; F4–F5, 12.–23. gr.)*

Frumvarpið 2026 heimilar þó að vatnshloti sé skipt í fleiri smitvarnasvæði. Meginreglan „einn aðili á smitvarnasvæði“ er því ekki sjálfkrafa jafngild markmiði stefnunnar um einn aðila á hvern fjörð eða stærra svæði. *(F5, 12.–13. gr.)*

Bráðabirgðaákvæðið 2028
Aðgerðir 24–25 gera ráð fyrir að ný leyfi sem stangast á við endurskipulagningu verði ekki gefin út og að eldri leyfi sem samrýmast ekki endurskipulagningunni verði felld úr gildi í síðasta lagi 2028. Drögin 2023 og frumvarpið 2024 setja 1. júlí 2028 sem lokadag og mæla fyrir um niðurfellingu leyfa. *(F1, aðg. 24–25; F2–F3, bráðabirgðaákvæði I.)*

Í drögunum 2025 og frumvarpinu 2026 er lokadagsetningin horfin. Fleiri rekstraraðilar mega starfa áfram á sama smitvarnasvæði og rekstrarleyfi þeirra má endurnýja. Þar með fellur bindandi endurskipulagning úr frumvarpinu. *(F4–F5, 127. gr.; bráðabirgðaákvæði I)*

Smitvarnabúnaður og hættusvæði

Frumvörpin bæta við ítarlegum reglum um lokaða og yfirbyggða brunnbáta, hreinsun fráveitu, sótthreinsun og heimild Matvælastofnunar til að skilgreina hættu- og áhættusvæði vegna tilkynningarskyldra sjúkdóma eða sníkjudýra. Þetta er nánari lagaleg útfærsla á almennum smitvarnamarkmiðum stefnunnar. *(F5, 21.–23. gr.)*

4.7 Rekstrarleyfi, úthlutun og nýting burðarþols

Meginniðurstaða: Frumvörpin útfæra reglur um útboð svæða, hæfi umsækjenda og nýtingu leyfa mun nánar en stefnan.

Útboð smitvarnasvæða

Frumvörpin gera ráð fyrir að smitvarnasvæði séu úthlutuð með útboði. Við mat tilboða skal ekki aðeins líta til fjárhæðar heldur einnig reynslu, fjárhagslegs styrks, nýtingarsögu, umhverfissjónarmiða og síðar dýravelferðar. Heimilt er að taka öðru tilboði en því hæsta. *(F2–F3, 24. gr.; F4–F5, 25. gr.)*

Úthlutun myndar samkvæmt textanum ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði. Fái aðili ekki rekstrarleyfi innan fimm ára eða missi leyfi getur úthlutun fallið niður og svæðið verið boðið út að nýju. *(F5, 25. gr.)*

Hæfiskröfur

Í drögunum 2023 og frumvarpinu 2024 var þegar gerð krafa um fjárfestingaráætlun. Eiginfjárhlutfall umsækjanda skyldi jafnframt vera að lágmarki 30% að teknu tilliti til fyrirhugaðra fjárfestinga. Þessi krafa heldur sér í drögunum 2025 og frumvarpinu 2026 og er ekki tölusett stefnuatriði. *(F2–F3, 27. gr.; F4–F5, 28. gr.)*

Leyfistími

Elstu frumvörpin gera rekstrarleyfi ótímabundin meðan skilyrði eru uppfyllt. Í drögunum frá 2025 og frumvarpinu 2026 er leyfistíminn 16 ár og endurnýjun háð nýju mati á skilyrðum og frammistöðu. Í

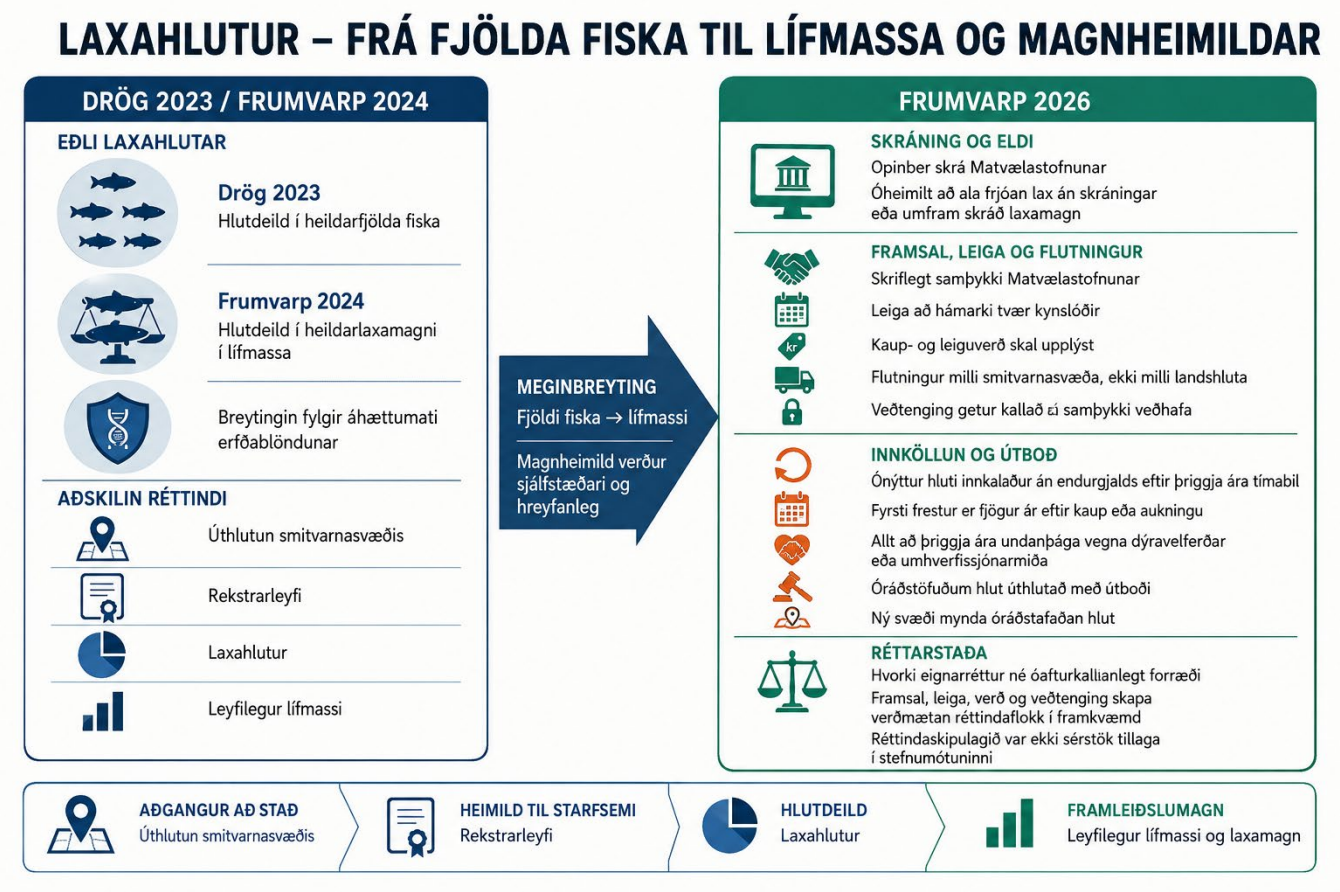
frumvarpinu 2026 má synja endurnýjun ef fjögur eða fleiri brotatilvik hafa ekki verið bætt með fullnægjandi hætti eftir viðvörun. *(F2–F3, 33. gr.; F4–F5, 31. og 34. gr.)*

Aukið burðarþol

Allar útgáfur heimila starfandi rekstrarleyfishöfum að sækja um aukinn leyfilegan lífmassa þegar burðarþol hækkar, og fyrri rekstrar- og eldissaga skal vega þungt. Drögin 2025 láta 33. gr. einnig ná til fyrirliggjandi umframlífmassa. Frumvarpið 2026 geymir sérstaka heimild vegna þess lífmassa í 127. gr., fyrir svæði þar sem einn rekstraraðili starfar; sú heimild nær ekki til svæða með fleiri rekstraraðilum. *(F2–F3, 32. gr.; F4–F5, 33. og 127. gr.)*

Vannýting

Frumvörpin setja einnig töluleg viðmið um vannýtingu leyfis. Frumvarpið 2026 miðar m.a. við að ná 20% nýtingu a.m.k. einu sinni innan fimm ára, þriggja ára stöðvun og að mesta nýting leyfilegs lífmassa sé undir 35% að meðaltali á sex ára tímabili. Slík viðmið eru ekki sérstakir aðgerðaliðir stefnunnar. *(F5, 56. gr.)*

4.8 Laxahlutur og réttindaskipulag

Meginniðurstaða: Laxahlutakerfið er meðal veigamestu viðbóta frumvarpanna við stefnumótunina. Það hefur áhrif á úthlutun, viðskipti og innköllun framleiðsluheimilda.

Eðli laxahlutar

Laxahlutur er skilgreindur sem hlutdeild rekstrarleyfishafa í heildarlaxamagni. Matvælastofnun heldur opinbera skrá yfir hlut og laxamagn hvers aðila. Óheimilt er að ala frjóan lax án skráningar eða umfram skráð laxamagn. Kerfið aðgreinir þannig aðgang að smitvarnasvæði, rekstrarleyfi og magnheimild til eldis á frjóum laxi. *(F5, 3. og 39. gr.)*

Elstu drögin miða laxahlut við heildarfjölda fiska. Frumvarpið 2024 og síðari textar miða við heildarlaxamagn í lífmassa. Þessi þróun fylgir breytingunni á áhættumati úr fjölda fiska í lífmassa. *(F2, 3. og 38. gr.; F3, 3. og 38. gr.; F4–F5, 3., 6. og 39. gr.)*

Framsal, leiga og flutningur

Laxahlut má framselja og leigja milli rekstrarleyfishafa með skriflegu samþykki Matvælastofnunar. Leiga er takmörkuð við tvær kynslóðir í senn og að henni lokinni skal eigandi annaðhvort selja hlutinn eða nýta hann sjálfur. Gefa skal upplýsingar um kaup- og leiguverð. *(F5, 40. gr.)*

Laxamagn má flytja milli smitvarnasvæða með skriflegu samþykki Matvælastofnunar að fenginni ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar, en ekki milli landshluta. Hluturinn getur tengst veðsettu rekstrarleyfi og samþykki veðhafa þarf fyrir framsali eða leigu við þær aðstæður. *(F5, 40. og 109. gr.)*

Innköllun og útboð

Sé laxahlutur ekki nýttur að fullu a.m.k. einu sinni á þriggja ára tímabili skal ónýttur hluti innkallaður án endurgjalds. Frestur til nýtingar eftir kaup í útboði eða aukningu heildarlaxamagns er fjögur ár.

Frumvarpið 2026 bætir við allt að þriggja ára undanþágu vegna dýravelferðar eða umhverfissjónarmiða. *(F5, 41. gr.)*

Óráðstöfuðum hlut skal úthluta með útboði og aðeins aðilar sem hafa fengið smitvarnasvæði geta boðið. Aukning heildarlaxamagns vegna nýrra svæða gengur ekki sjálfkrafa til eldri hluthafa heldur myndar óráðstafaðan hlut. *(F5, 41.–42. gr.)*

Réttarstaða

Frumvarpið tekur fram að úthlutun og skráning laxahlutar myndi hvorki eignarrétt né óafturkallanlegt forræði. Samt eru framsal, leiga, verðupplýsingar og veðtenging eiginleikar sem gera hlutinn að sjálfstæðum og verðmætum réttindaflokki í framkvæmd. Bent er á að þetta réttindaskipulag var ekki sérstök tillaga í stefnumótuninni. *(F1; F5, 39.–42. og 109. gr.)* Fyrirkomulagið getur skapað eigendum laxahluta verulegan fjárhagslegan ávinning. Ekki er staðfest hver átti upphaflegu hugmyndina að laxahlutakerfinu. [48]

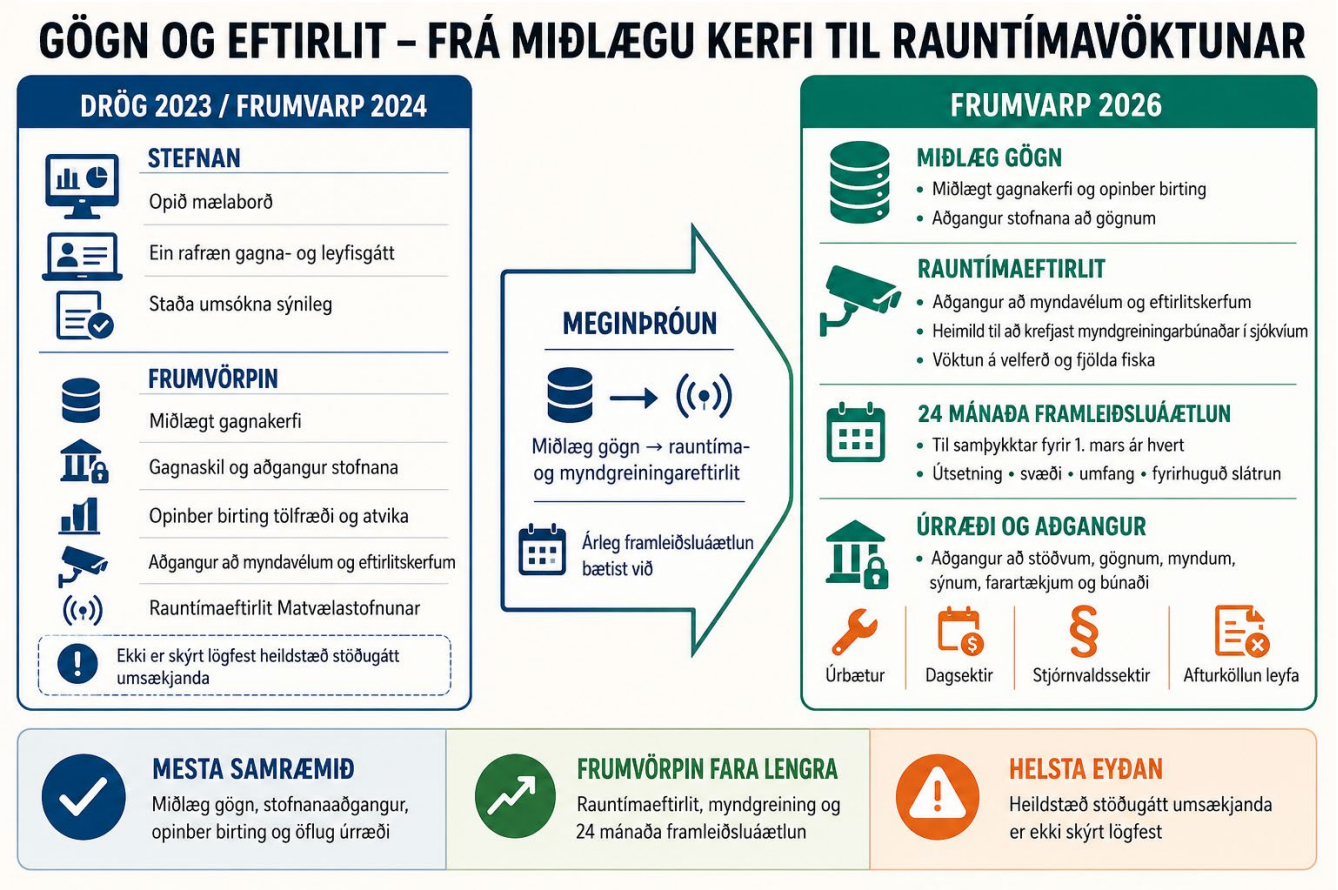
Mikilvægt er að greina skýrt á milli rekstrarleyfis, úthlutunar smitvarnasvæðis, laxahlutar og leyfilegs lífmassa. Þessi fjögur lögfræðilegu hugtök hafa ólíkan tilgang, en geta saman ráðið aðgangi að stað, starfsemi og framleiðslumagni. *(Ályktun byggð á F5, 5., 25.–31. og 39.–42. gr.)*

4.9 Eftirlit, gögn og þvingunarúrræði

Meginniðurstaða: Frumvarpið nær meginmarkmiðum um sterkara eftirlit og gagnsæi og bætir við stafrænum eftirlitstækjum.

Miðlæg gögn

Stefnan leggur til opið mælaborð og eina rafræna gagna- og leyfisgátt með stöðu umsókna. Allar frumvarpsútgáfur lögfesta miðlægt gagnakerfi, gagnaskil, aðgang stofnana og opinbera birtingu tölfræði og atvika. Ekki er þó skýrt kveðið á um heildstæða gátt þar sem umsækjendur geti séð stöðu mála sinna. *(F1, að g. 12 og 31; F2–F3, 121.–123. gr.; F4–F5, 110.–112. gr.)*

Rauntímaeftirlit

Frá fyrstu drögum getur Matvælastofnun krafist aðgangs að myndavélum og eftirlitskerfum rekstrarleyfishafa til að fylgjast með eldi í rauntíma. Frá 2025 bætist við heimild til að krefjast myndgreiningarbúnaðar í sjókvíum til vöktunar á velferð og fjölda fiska. *(F2–F3, 36. gr.; F4–F5, 37. gr.)*

Rekstrarleyfishafi skal jafnframt vinna 24 mánaða framleiðsluáætlun og senda Matvælastofnun til samþykktar fyrir 1. mars ár hvert. Áætlunin tekur til útsetningar, svæða, umfangs og fyrirhugaðrar slátrunar og er ekki sérstök aðgerð í stefnumótuninni. *(F2–F3, 36. gr.; F4–F5, 37. gr.)*

Úrræði og aðgangur

Stefnan kallar eftir aðgangi að búnaði rekstraraðila, samvinnu stofnana og öflugri þvingunarúrræðum. Frumvörpin veita aðgang að stöðvum, gögnum, myndum, sýnum, farartækjum og öðrum búnaði og heimila kröfur um úrbætur, álagningu dagsekta og stjórnvaldssekta og afturköllun leyfa. *(F1, aðg. 29–32; F2–F5, eftirlits- og viðurlagakaflar.)*

Á þessum sviðum er samræmi milli stefnu og frumvarps mest. Helsti munurinn er að frumvörpin fara lengra í tæknilegri útfærslu rauntíma- og myndgreiningareftirlits en stefnan gerði. *(Samanburður F1, aðg. 29–32, við F5, 37. og 110.–112. gr.)*

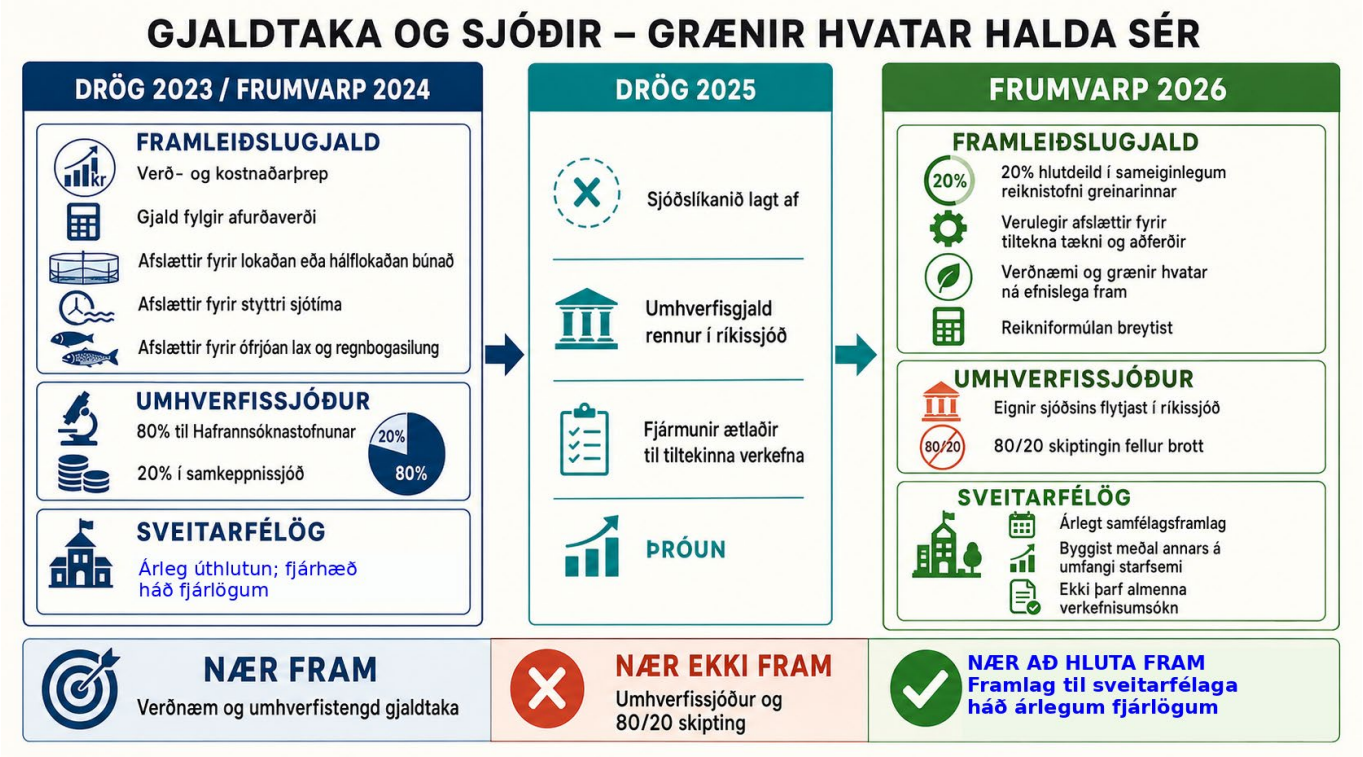
4.10 Gjaldtaka, Umhverfissjóður og sveitarfélög

Meginniðurstaða: Gjaldtaka sem tekur mið af verði og umhverfisáhrifum heldur sér, en Umhverfissjóður og 80/20 skipting hans falla út.

Framleiðslugjald

Aðgerðir 33 og 35 í stefnunni leggja til að framleiðslugjald fylgi betur afurðaverði og að gjöld skapi hvata til umhverfisvænni aðferða. Eldri frumvörpin nota verð- og kostnaðarþrep og afslætti fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað, styttri sjótíma, ófrjóan lax og regnbogasilung. *(F1, aðg. 33 og 35; F2–F3, 76. gr.; F4, 62.–68. gr.)*

Frumvarpið 2026 reiknar framleiðslugjald út frá 20% hlutdeild í sameiginlegum reiknistofni greinarinnar og setur verulega afslætti fyrir tiltekna tækni og aðferðir. Markmiðið um að gjaldið taki mið

af afurðaverði og hvetji til umhverfisvænni aðferða skilar sér því efnislega, þótt reikniformúlan breytist. *(F5, 62.–65. gr.)*

Umhverfissjóður

Stefnan gerir á tveimur stöðum ráð fyrir að 80% tekna Umhverfissjóðs renni til Hafrannsóknastofnunar og 20% í samkeppnissjóð. Drögin 2023 og frumvarpið 2024 lögfesta skiptinguna. *(F1, aðg. 13 og 34; F2–F3, 66.–72. gr.)*

Drögin 2025 leggja þetta sjóðsfyrirkomulag af og láta umhverfisgjald renna í ríkissjóð til tiltekinna verkefna. Frumvarpið 2026 flytur eignir sjóðsins í ríkissjóð. Þar með skilar 80/20 skiptingin sér ekki í frumvarpið 2026. *(F4, 58. gr.; F5, 127. gr.)*

Sveitarfélög

Aðgerð 36 kallar eftir sjálfvirku og fyrirsjáanlegu framlagi til sveitarfélaga þar sem sjókvíaeldi er stundað. Frumvörpin gera ráð fyrir árlegri úthlutun eða samfélagsframlagi sem byggist meðal annars á umfangi starfseminnar, án þess að sækja þurfi um styrk til tiltekinna verkefna. Markmiðið nær aðeins að hluta fram, því heildarfjárhæð framlagsins er háð árlegum fjárlögum. *(F1, aðg. 36; F2–F3, 81. gr.; F4, 68. gr.; F5, 69. gr.)*

4.11 Mönnun, rannsóknir, menntun og loftslag

Meginniðurstaða: Mörg tölusett framkvæmdarmarkmið stefnunnar eru ekki í frumvarpinu, en það eitt staðfestir ekki að þau hafi verið felld niður.

Mönnun og rannsóknargeta

Stefnan setur nákvæm markmið um fjölgun stöðugilda hjá Matvælastofnun og Hafrannsóknastofnun. Hún gerir einnig ráð fyrir sérstakri eflingu burðarþolsrannsókna, vistkerfisvöktunar og þróunar áhættumats. Engin frumvarpsútgáfa bindur ríkið við tiltekinn fjölda stöðugilda. *(F1, aðg. 9–11 og 27; F2–F5.)*

Frumvörpin úthluta þó stofnunum nýjum og umfangsmiklum verkefnum, meðal annars árlegri vöktun, opinberri birtingu, rauntímaeftirliti, skráningu laxahluta og gjaldtöku. Af frumvarpstextanum einum verður ekki ráðið hvort starfsfólki verði fjölgað til að sinna þessum verkefnum. *(F5, 5.–7., 37., 39., 50., 52., 58.–65. og 110.–112. gr.)*

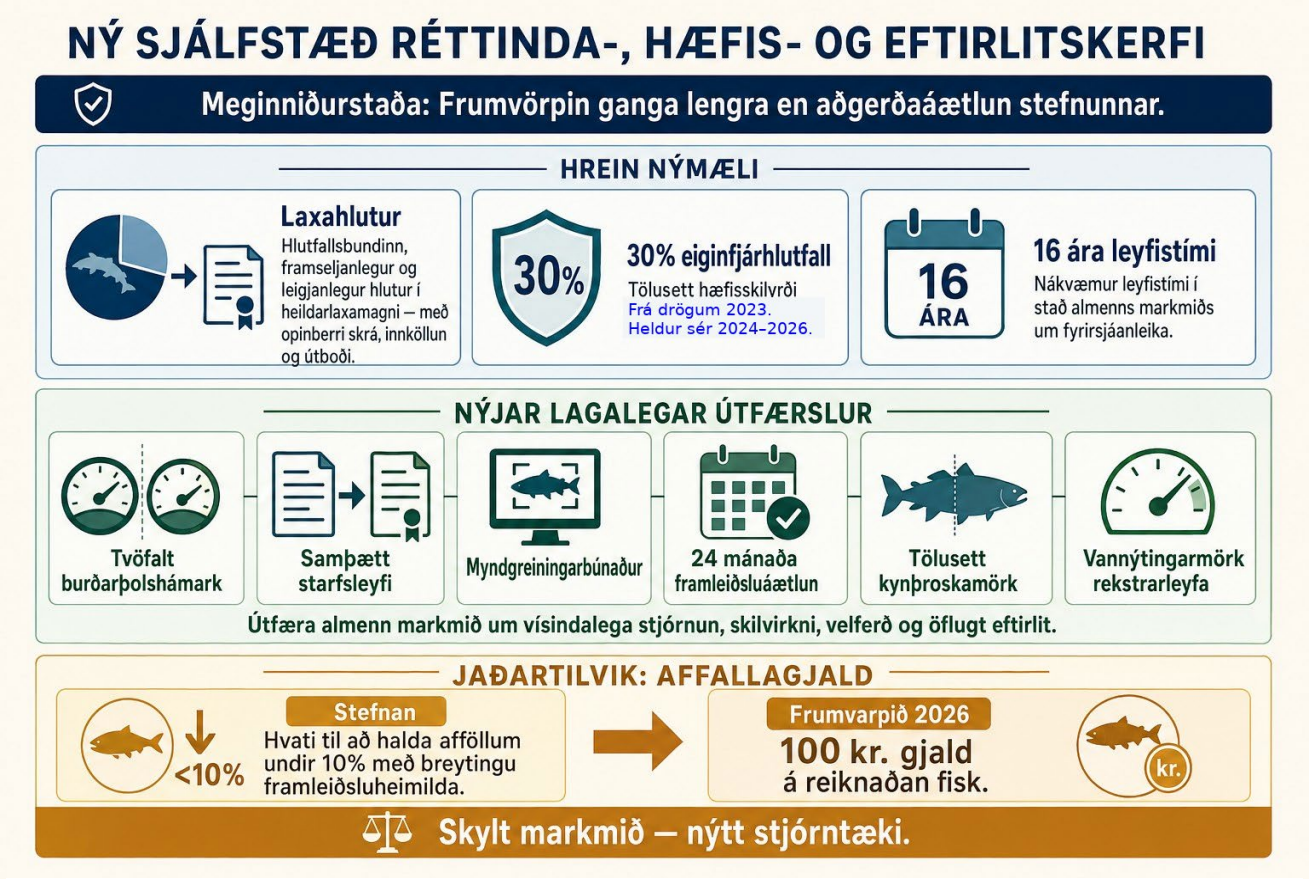
Menntun og færni

Aðgerðir 37–40 fjalla um menntaráð, námsleiðir, endurmenntun og fjármögnun menntaverkefna. Sérstakt menntaráð og tilteknar námsleiðir eru ekki lögfest í frumvarpsútgáfunum. Eldri útgáfurnar gera þó ráð fyrir eflingu menntunar í 66. gr. og úthlutun 20% árlegs úthlutunarfjár Umhverfissjóðs til rannsóknar- og menntaverkefna annarra en Hafrannsóknastofnunar í 72. gr. Fjármögnun menntaverkefna er því að hluta til í frumvörpunum. Til að meta framkvæmd annarra menntaaðgerða þarf að skoða samninga, fjárveitingar og samstarf stjórnvalda, skóla og atvinnulífs. *(F1, aðg. 37–40; F2–F3, 66. og 72. gr.; F4–F5.)*

Þjónustufloti og loftslag

Aðgerðir 41–45 gera ráð fyrir skráningu þjónustubáta, orkuskiptum, landtengingum og aðgerðum gegn loftslagsáhrifum. Frumvörpin setja ítarlegar smitvarnakröfur fyrir brunnbáta og flutningstæki en lögfesta ekki loftslags- og rafvæðingaráætlunina. *(F1, aðg. 41–45; F5, 21.–22. gr.)*

Þessir þættir eru því utan frumvarpsins, en það þýðir ekki að þeim hafi verið hafnað. Til að staðfesta stöðu þeirra þyrfti að skoða fjárlög, reglugerðir, samninga og aðrar framkvæmdaráætlanir eftir 2023. *(Ályktun byggð á eðli aðgerða F1 og afmörkun F2–F5.)*

4.12 Atriði frumvarpsins sem ekki voru sérstakar tillögur í stefnunni

Meginniðurstaða: Frumvörpin bæta við sjálfstæðum réttinda-, hæfis- og eftirlitskerfum sem ganga lengra en aðgerðaáætlun stefnunnar.

Hrein nýmæli

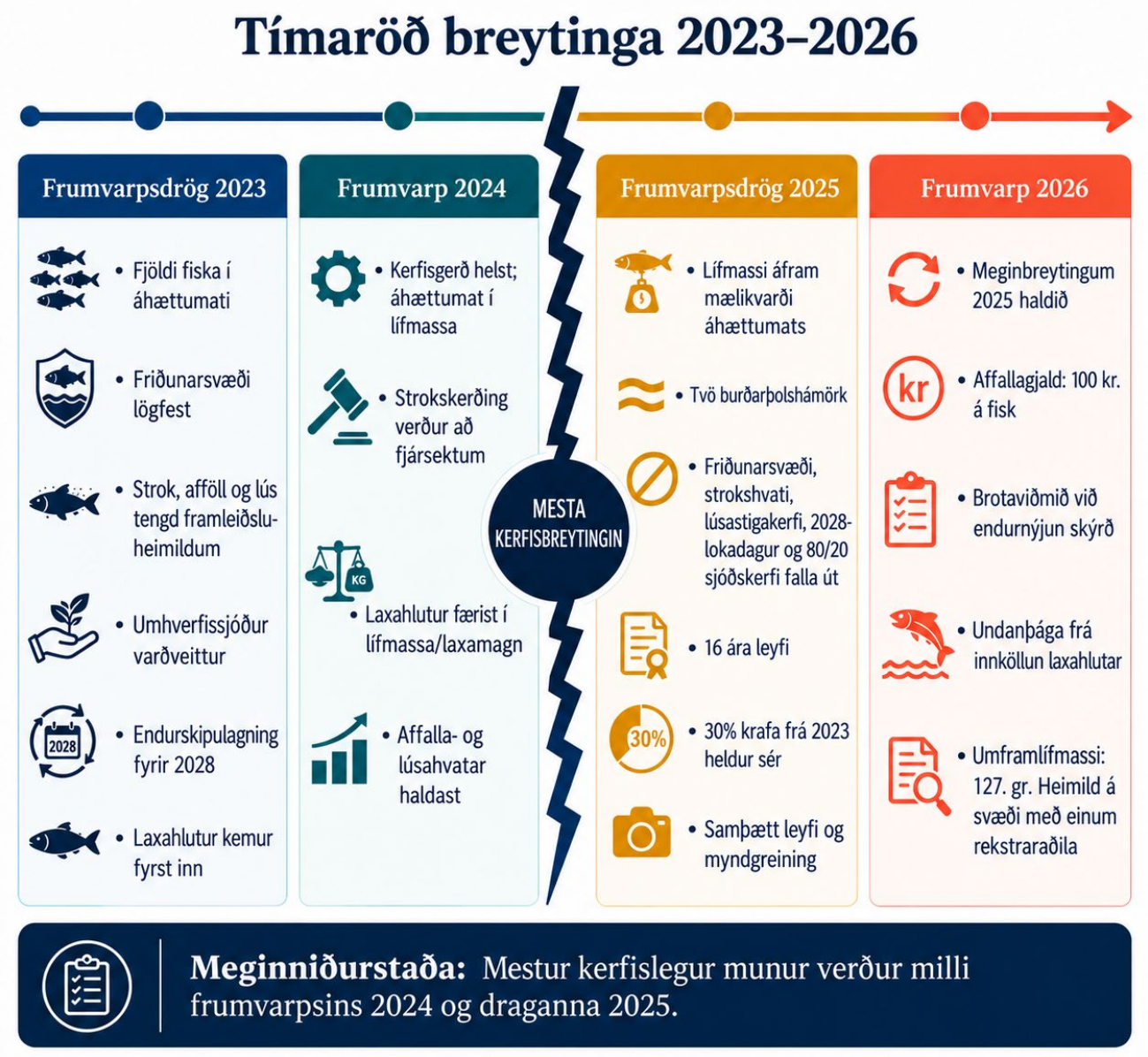
Laxahlutur er skýrasta dæmið. Stefnumótunin ræðir framleiðsluheimildir, áhættumat og gjaldtöku en leggur ekki til hlutfallsbundinn, framseljanlegan og leigjanlegan hlut í heildarlaxamagni með sérstakri opinberri skrá, innköllun og útboði. *(F1; F2–F5, VII. kafli.)*

Krafa um 30% eiginfjárhlutfall var nýmæli í drögunum 2023 og hélt sér í öllum frumvarpsútgáfunum. Nákvæmur 16 ára leyfistími kemur hins vegar fyrst í drögunum 2025, þó stefnan hafi fjallað almennt um fyrirsjáanleika og samræmingu leyfisskilyrða. *(F1; F2–F3, 27. og 33. gr.; F4–F5, 28., 31. og 34. gr.)*

Nýjar lagalegar útfærslur

Tvöfalt burðarþolshámark, samþætt starfsleyfi, myndgreiningarbúnaður, 24 mánaða framleiðsluáætlun, tölusett kynþroskamörk og vannýtingarmörk rekstrarleyfa eru ekki sjálfstæðir aðgerðaliðir stefnunnar. Þau útfæra þó að hluta almenn markmið um vísindalega stjórnun, skilvirkni, velferð og öflugt eftirlit. *(F1; F4–F5, 5., 27., 31., 37., 54.–56. gr.)*

Affallagjaldið fellur ekki ótvírætt í annan hvorn flokkinn. Stefnan vill skýran hvata til að halda afföllum undir 10%, en leggur til breytingu framleiðsluheimilda. Frumvarpið 2026 notar í staðinn 100 kr. gjald á reiknaðan fisk. Markmiðið er skylt en stjórntækið nýtt. *(F1, aðg. 16; F5, 58.–61. gr.)*

4.13 Tímaröð breytinga 2023–2026

Meginniðurstaða: Mestur kerfislegur munur verður milli frumvarpsins 2024 og draganna 2025.

Frumvarpsdrög 2023

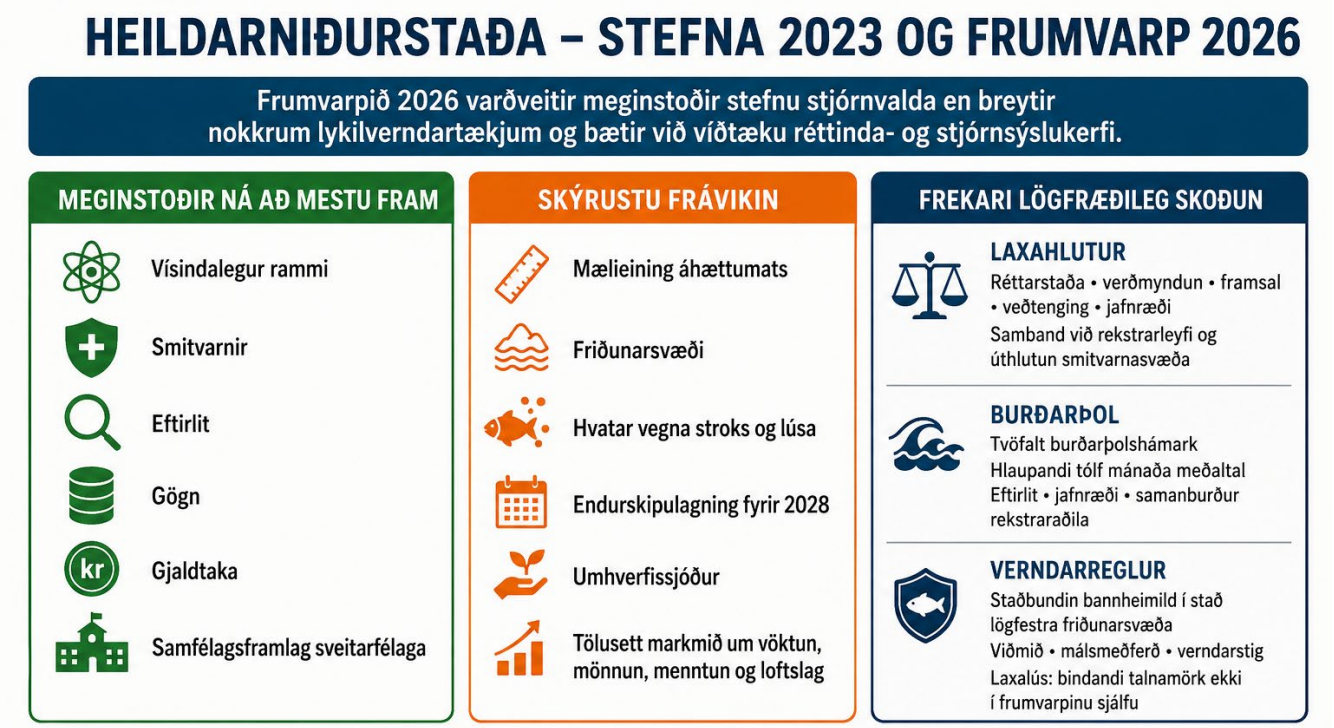
Fyrstu drögin fylgja aðgerðaáætlun stefnunnar náið. Þau nota fjölda fiska í áhættumati, lögfesta friðunarsvæði, tengja strok, afföll og lús við framleiðsluheimildir, varðveita Umhverfissjóð og krefjast endurskipulagningar fyrir 2028. Samhliða kemur laxahlutur fyrst inn sem sjálfstætt réttindakerfi. *(F2, 5.–7., 38.–60. og 66.–72. gr.; bráðabirgðaákvæði I.)*

Frumvarp 2024

Frumvarpið 2024 heldur grunnskipulagi draganna. Helsta efnisbreytingin á þeim sviðum sem hér eru borin saman er að fjársektir koma í stað skerðingar vegna stroks. Laxahlutur færist úr fjölda í lífmassa/laxamagn, en affalla- og lúsahvatar haldast. *(F3, 38.–60. gr.)* Á frumvarpi 2024 urðu 68 efnisbreytingar.

Frumvarpsdrög 2025

Drögin 2025 breyta kerfinu mest í þessum samanburði. Þau voru lögð fram eftir stjórnarskiptin í desember 2024. Þau halda lífmassa sem mælieiningu áhættumats frá 2024, bæta við tveimur

burðarþolshámörkum, fella út upptalningu friðunarsvæða, sérstaka hvata gegn stroki, stigakerfi vegna lúsar, lokafrest til endurskipulagningar árið 2028 og 80/20 skiptingu sjóðsfjár. Þau bæta við 16 ára leyfum, samþættu leyfi og myndgreiningu. *(F4, 5.–8., 27.–28., 31., 34., 37., 39.–61. gr. og bráðabirgðaákvæði I.)* Á frumvarpsdrögum 2025 urðu 98 efnisbreytingar.

Frumvarp 2026

Lokafrumvarpið heldur meginbreytingum 2025. Það kveður á um 100 kr. affallagjald á fisk, skýrir brotaviðmið við endurnýjun og bætir við undanþágu frá innköllun laxahlutar. Heimild vegna fyrirliggjandi umframlífmassa er í 127. gr. og takmarkast við svæði þar sem einn rekstraraðili starfar. *(F5, 33.–34., 41., 58.–61. og 127. gr.)* Á frumvarpi 2026 urðu 74 efnisbreytingar og til viðbótar voru efnisbreytingar sem atvinnuveganefnd lagði til.

Samkvæmt talningunni sem hér er vísað til urðu samtals 240 efnisbreytingar milli útgáfnanna þriggja: 68 + 98 + 74 = 240. Talan lýsir breytingum milli texta en segir ein og sér ekki til um umfang þeirra, gæði lagasmíðarinnar eða ástæður þess að frumvarpið varð ekki að lögum á vorþingi 2026.

4.14 Heildarniðurstöður og atriði til frekari skoðunar

Meginniðurstaða: Frumvarpið 2026 varðveitir meginstoðir stefnu stjórnvalda en breytir nokkrum lykilverndartækjum og bætir við víðtæku réttinda- og stjórnsýslukerfi.

Meginstoðir ná að mestu fram

Megináherslur um vísindalegan grunn, smitvarnir, eftirlit, gögn, gjaldtöku og samfélagsframlag til sveitarfélaga skila sér að mestu í frumvarpið. Það byggist því áfram á stefnumótuninni, þótt hún sé útfærð með öðrum hætti og nýjum stjórnsýslutækjum. *(F1–F5.)*

Skýrustu frávik

Skýrustu frávikin eru mælieining áhættumats, friðunarsvæði, hvatar vegna stroks og lúsa, endurskipulagning 2028 og Umhverfissjóður. Frumvarpið 2026 lögfestir ekki öll tölusett framkvæmdarmarkmið stefnunnar um vöktun og mönnun eða tilteknar náms- og loftslagsaðgerðir. *(F1, aðg. 1–6, 13, 20–25, 27, 34 og 37–45; F5.)*

Atriði til frekari lögfræðilegrar skoðunar

Laxahlutur kallar á sérstaka greiningu á réttarstöðu, verðmyndun, framsali, veðtengingu, jafnræði og sambandi við rekstrarleyfi og úthlutun smitvarnasvæða. Sú greining verður að byggjast bæði á lagatexta og greinargerð frumvarpsins. *(F5, 39.–42. og 109. gr.)*

Tvöfalt burðarþolshámark og notkun hlaupandi tólf mánaða meðaltals kalla á mat á áhrifum á eftirlit, jafnræði og samanburð milli rekstraraðila. *(F5, 5., 31. og 56. gr.)*

Staðbundin bannheimild í stað lögfestra friðunarsvæða kallar á mat á viðmiðum, málsmeðferð og verndarstigi. Sama gildir um reglugerðarheimildir vegna lúsar þar sem bindandi talnamörk eru ekki í frumvarpinu sjálfu. *(F5, 8. og 51.–53. gr.)*

5. Frekari lögfræðileg skoðun

5.1 Réttarstaðan – Laxahlutir og úthlutun

5.1.1 Lögfræðileg greining

Laxahlutur samkvæmt frumvarpi til laga um lagareldi 2026 fæli í sér skilyrt atvinnuréttindi með fjárhagslegt gildi. Fyrirvari um að úthlutun myndi ekki eignarrétt útilokar ekki eignarréttarvernd tengdra hagsmuna, en afnám kerfisins leiddi ekki sjálfkrafa til bótaskyldu ríkisins. Frumvarpið varð ekki að lögum á 157. löggjafarþingi; hér er fjallað um fyrirhugað réttarkerfi. [12][24][11]

Eðli réttindanna og eignarréttarvernd

Laxahlutur væri hlutdeild í heildarlaxamagni og því ekki trygging fyrir föstum tonnafjölda. Nýting hans væri háð rekstrarleyfi, leyfilegum lífmassa og umhverfisskilyrðum. Við mat samkvæmt 72. gr. stjórnarskrár og 1. gr. 1. samningsviðauka Mannréttindasáttmála Evrópu skiptir raunverulegt inntak réttindanna máli, þótt 39. gr. frumvarpsins áskilji afturkallanleika. Skráning, framsal og fjárhagsleg hagnýting geta stutt eignarréttarvernd. Löggjafinn getur ekki með orðalagi almennra laga ráðið

Heimild [1]: Viðauki 12 um laxahlut – lögfræðileg greining á réttarstöðu og fjárhagslegum áhrifum, kaflar 3–12.

endanlega umfangi stjórnarskrárverndar; dómstólar skera úr því ef á reynir. Verndin tryggir þó ekki óbreytt regluverk. [12][24][26][27]

Framsal og verðmyndun

Samkvæmt 40. gr. væri heimilt að framselja og leigja laxahlut milli rekstrarleyfishafa með skriflegu samþykki Matvælastofnunar. Við flutning laxamagns milli smitvarnasvæða þyrfti ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar. Magnið gæti breyst vegna skiptihlutfalla, en flutningur milli landshluta væri óheimill. Upplýsingar um viðskiptaverð og útboð óráðstafaðra hluta gætu skapað verðviðmið. Þetta eykur fjárhagslegt notagildi réttindanna án þess að afnema opinber skilyrði. [12][24][25]

Veðsetning og réttarvernd veðhafa

109. gr. gerði veðsetningu laxahlutar háða skriflegu samþykki Matvælastofnunar. Sá sem tæki við réttindunum við fullnustu veðs þyrfti að uppfylla skilyrði rekstrarleyfishafa innan tilskilins frests. Veðsetning gæti því auðveldað fjármögnun, en tryggingargildið væri háð innköllunaráhættu og nýtingarskilyrðum. Greinargerðin gerir ráð fyrir að sérstök þinglýsingarskylda falli brott og almennar reglur ráði réttarvernd gagnvart þriðja manni. Skráning hjá Matvælastofnun ein og sér leysir því ekki úr öllum álitaefnum um réttarvernd og forgang veðkrafna. [12][24]

Fjárhagslegur ávinningur og jafnræði

Bráðabirgðaákvæði III varðveitti hlutfallslega stöðu núverandi leyfishafa án útboðs eða sérstaks kaupverðs við upphaflega úthlutun. Þeir fengju þannig skráð réttindi með heimild til sölu, leigu og veðsetningar á grundvelli fyrirliggjandi eldisheimilda. Sala og leiga gætu skilað tekjum af heimildum sem fyrirtækið nýtti ekki sjálft, en flutningur milli svæða gæti bætt nýtingu þeirra. Veðhæfni og sýnileg verðviðmið gætu auðveldað fjármögnun og aukið verðmæti fyrirtækja. Þessi ávinningur væri háður eftirspurn, gjaldgengum kaupendum og mati lánveitenda; frumvarpið tryggir hvorki tiltekið verð né sjálfkrafa bókfærslu nýrrar eignar. [12][24]

Nýir aðilar þyrftu að uppfylla aðgangsskilyrði og afla tiltækra hluta. Þessi aðgreining krefst málefnalegrar réttlætingar samkvæmt 65. gr. stjórnarskrár. Rekstrarsamfella og vernd fjárfestinga geta stutt hana, en sérstaklega þarf að rökstyðja úthlutun á grundvelli lítt nýttra heimilda og þá sérstaklega hjá Kaldvík. Takmarkaður aðgangur að rekstrarleyfum og smitvarnasvæðum getur aukið verðmæti starfandi fyrirtækja og gert nýjum aðilum erfiðara að komast inn á markaðinn. [12, 26]

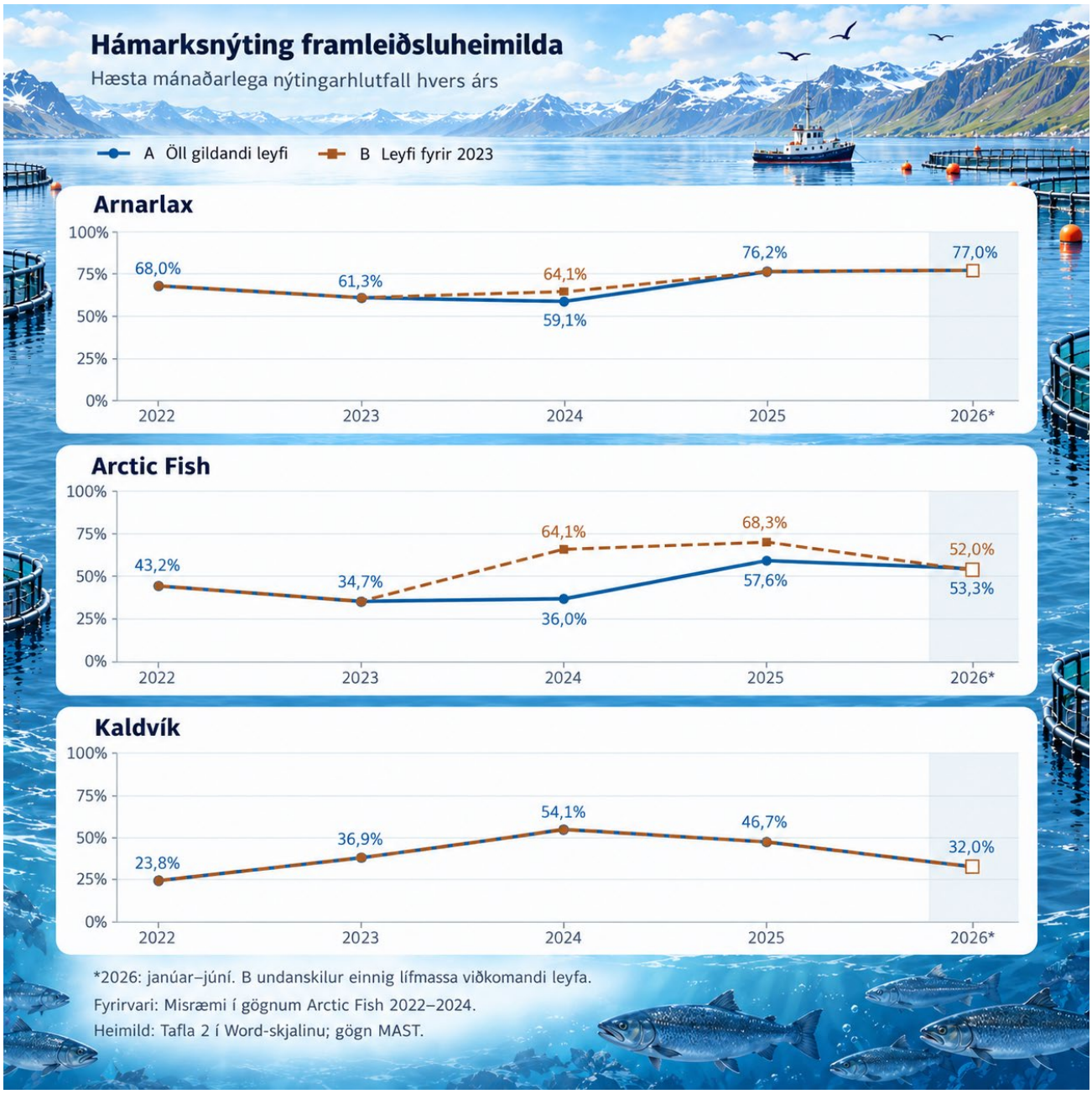
Innköllun og stjórnsýsluleg skilyrði

41. gr. gerði ráð fyrir innköllun ónýtts hluta ef nýtingarskyldu væri ekki fullnægt og innköllun laxahlutar við missi allra rekstrarleyfa til sjókvíaeldis. Nefndarmeirihlutinn lagði til 90% nýtingarviðmið í stað fullrar nýtingar, a.m.k. einu sinni á þriggja ára tímabili. Skýr skilyrði frá upphafi veikja væntingar um áframhaldandi rétt við vanefndir. Matvælastofnun þyrfti engu að síður að rannsaka atvik og gæta jafnræðis og meðalhófs við innköllun; fyrirliggjandi heimild leysir stofnunina ekki undan þessum skyldum. [12][24][25][28]

Afnám kerfisins og möguleg bótaskylda

Við síðara afnám þyrfti að greina milli eignarnáms, sem samkvæmt 72. gr. krefst lagaheimildar, almenningsþarfar og fullra bóta, og almennra takmarkana á atvinnustarfsemi og eignanotkun, sem geta verið bótafrjálsar. Samkvæmt Mannréttindasáttmálanum þarf jafnframt sanngjarnt jafnvægi milli almannahagsmuna og verndaðra eignarhagsmuna. Meta þyrfti hvort breytingin hefði lögmætt markmið, væri fyrirsjáanleg og hófleg og hvort hún legði óhóflega byrði á tiltekna rétthafa. [12][26][27]

Greiningin metur bótaáhættu minni við innköllun samkvæmt skýrum upphafsskilyrðum en við skyndilegt afnám sem eyðir verðmætum og rekstrargrundvelli eftir viðskipti, veðsetningu og fjárfestingar. Réttmætar væntingar þurfa lagalega stoð; fjárfesting ein tryggir ekki óbreytt réttindi.

Aðlögunarfrestur, meðferð gildandi samninga og veða og vernd villtra stofna og veiðiréttarhafa skipta máli. Niðurstaða um bótaskyldu færi því eftir atvikum hvers máls. Verðmæti laxahlutar eða aldur kerfisins eitt og sér réði henni ekki. [12]

5.1.2 Umsögn við frumvarpið

Í umsögnum við lagareldisfrumvarpið 2026 var bent á að aðgangur að eldissvæðum gæti ráðið miklu um samkeppnisstöðu nýrra aðila gagnvart núverandi rekstrarleyfishöfum. Nýr aðili þarf að tryggja sér svæði áður en hann getur boðið í laxahlut og uppfylla jafnframt leyfisskilyrði til eldis. Útboð laxahluta tryggir því ekki eitt og sér að nýir aðilar komist inn á markaðinn; raunhæfur aðgangur að eldissvæðum þarf einnig að vera fyrir hendi. [29, 30]

Þrjár leiðir til úthlutunar og aðgangur nýrra aðila

Útboð nýrra smitvarnasvæða samkvæmt 25. gr. er möguleg inngönguleið. Við mat tilboða koma meðal annars til skoðunar reynsla, fjárhagsstyrkur, fyrri nýting og fyrirhugaður rekstur; heimilt er að víkja frá hæsta boði. Slík viðmið geta verið málefnaleg en óljóst vægi þeirra gerir nýjum fyrirtækjum erfitt að meta möguleika sína. Nýjum aðilum er ekki almennt bannað að bjóða í ný svæði. Umsögnin telur þó raunhæft framboð takmarkað vegna burðarþolsmats, skipulags og staðhátta. [30]

Úthlutun aukins burðarþols samkvæmt 33. gr. beinist að rekstrarleyfishöfum á smitvarnasvæðum sem hækkunin snertir. Útboð óráðstafaðra laxahluta samkvæmt 41. gr. er hins vegar aðeins opið aðilum sem þegar hafa fengið úthlutað smitvarnasvæði. Nýr fjárfestir án svæðis kemst því ekki inn með kaupum á laxahlut einum saman. Framsal og leiga samkvæmt 40. gr. fara auk þess milli rekstrarleyfishafa. [29, 30]

Takmarkað aðgengi að nýjum svæðum samkvæmt umsögninni

Í umsögn Sjávarútvegsþjónustunnar frá 1. apríl 2026 eru Jökulfirðir, Eyjafjörður, Mjóifjörður og Norðfjarðarflói nefndir sem hugsanleg ný svæði. Strandsvæðaskipulagi Vestfjarða og Austfjarða var þá lokið. Jökulfirðir og Norðfjarðarflói voru ekki skilgreindir sem fiskeldissvæði; aðeins Mjóifjörður var þannig skilgreindur af þessum fjórum kostum. Strandsvæðaskipulag fyrir Eyjafjörð lá ekki fyrir. Umsögnin styður því þá niðurstöðu að aðgengi sé takmarkað. [30, bls. 17]

Í 8. gr. frumvarpsins er lagt til að ráðherra geti heimilað sjókvíaeldi í lokuðum eða hálflokuðum búnaði á svæðum þar sem takmarkanir eða bann gilda. Þetta er tillaga í frumvarpi, ekki gildandi lagaheimild. Heimildirnar sem hér er vísað til gefa ekki tilefni til að fullyrða hvenær slík tillaga kunni að verða lögfest. [19, 8. gr.; 38, 6. gr.]

Hverjir koma til greina á núverandi svæðum

Eftirfarandi er svæðismat umsagnarinnar um aukinn eða óráðstafaðan lífmassa í apríl 2026, ekki listi yfir bjóðendur í tilteknu útboði. Mögulegum bjóðendum getur fækkað við afmörkun smitvarnasvæða. [30]

Svæði	Aðilar samkvæmt umsögn	Aðgangur og samkeppni
Fáskrúðsfjörður og Reyðarfjörður	Kaldvík	Einn aðili; 4.000 tonn í hvorum firði
Dýrafjörður og Önundarfjörður	Arctic Fish í Dýrafirði; ÍS 47 í Önundarfirði	Einn á hvoru svæði; 1.500 tonn laus í Önundarfirði
Arnarfjörður, Patreksfjörður og Tálknafjörður	Arnarlax og Arctic Fish	Tveir mögulegir aðilar; 4.500 tonn laus í Arnarfirði
Ísafjarðardjúp	Arctic Fish, Háafell, Hábrún og hugsanlega Arnarlax	Allt að fjórir; 4.500 tonn laus. Arnarlax skorti virk eldissvæði

Einn eða fáir bjóðendur og verðmyndun

Í mati umsagnarinnar eru 9.500 tonn af umframlífmassa á svæðum með aðeins einn mögulegan bjóðanda: 4.000 + 4.000 + 1.500 tonn. Útboð við þær aðstæður tryggir ekki samkeppnisverð. Fáir bjóðendur geta einnig veikt verðmyndun án þess að það sanni ólögmætt samráð. Yfirburðir leyfishafa felast bæði í svæðisaðgangi og innviðum sem nýr aðili þarf að byggja upp. Gagnsæ matsviðmið og skýr verðviðmið skipta því sérstaklega máli; hæsta boð eitt leysir ekki aðgangsvandann. [30]

Flutningur leiga og sala laxahluta

Samkvæmt 40. gr., sem vísað er til, þarf skriflegt samþykki Matvælastofnunar fyrir flutningi laxamagns milli smitvarnasvæða og ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar um skiptihlutfall; laxamagn getur breyst við flutning og verður ekki flutt milli landshluta. Formleg flutningsheimild nægir ekki: svigrúm þarf að vera innan burðarþols og leyfa á móttökusvæðinu. Á Vestfjörðum telur umsögnin svigrúmið þröngt vegna ráðstafaðs burðarþols og mögulegrar rýrnunar laxamagns. Á Austfjörðum telur hún tilfærslur raunhæfari, einkum til Fáskrúðsfjarðar og Reyðarfjarðar að undangenginni leyfisbreytingu. Sveigjanleikinn nýtist þá fyrst og fremst aðilanum sem þegar ræður svæðunum. [29]

Laxahlutir og útboð

Lögfræðilegur útdráttur úr umsögnum Sjávarútvegsþjónustunnar

Frumvarp frá 16. mars 2026 • Umsagnir 1. og 3. apríl 2026

Svæðisaðgangur ræður möguleikum nýrra aðila

Aðgangur að svæði → Þátttaka í útboði laxahluta → Leyfisskilyrði til eldis

Laxahlutur einn tryggir ekki aðgang að eldissvæði.

Þrjár leiðir til úthlutunar

Ný smitvarnasvæði

25. gr. • Möguleg inngönguleið

Reynsla, fjárhagsstyrkur og rekstraráform metin.

Takmarkað framboð svæða og óljóst vægi viðmiða.

Aukið burðarþol

33. gr. • Núverandi leyfishafar

Beinist að rekstrarleyfishöfum á svæðum sem hækkunin snertir.

Óráðstafaðir laxahlutir

41. gr. • Aðeins svæðishafar

Nýr aðili án úthlutaðs smitvarnasvæðis getur ekki boðið.

Mögulegir þátttakendur eftir svæðum

Mat umsagnar 1. apríl 2026 • Ekki staðfestur þjóðendalisti

Svæði	Aðilar	Samkeppni
Fáskrúðsfjörður og Reyðarfjörður	Kaldvík	Einn • 4.000 t í hvorum firði
Dýrafjörður	Arctic Fish	Einn
Önundarfjörður	ÍS 47	Einn • 1.500 t
Arnarfjörður	Arnarlax og Arctic Fish	Tveir • 4.500 t
Patreksfjörður og Tálknafjörður	Arnarlax og Arctic Fish	Tveir
Ísafjarðardjúp	Arctic Fish, Háafell, Hábrún; hugsanlega Arnarlax	Allt að fjórir • 4.500 t

Arnarlax skorti virk eldissvæði í Djúpinu. Afmörkun smitvarnasvæða getur fækkað þátttakendum.

9.500 tonn með einum mögulegum bjóðanda | 4.000 + 4.000 + 1.500 tonn • Útboð tryggir ekki samkeppnisverð.

Heimildir [29] Laxahlutir VII. kafli, 3. apríl 2026. [30] Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi V. kafli, 1. apríl 2026.

Leiga og sala til annars rekstrarleyfishafa krefjast samþykkis Matvælastofnunar og upplýsinga um verð. Leiga má ná til tveggja kynslóða í senn; að henni lokinni ber leigusala að selja hlutinn eða nýta hann sjálfur. Samþykki veðhafa þarf ef rekstrarleyfi ásamt laxahlut er veðsett. Leiga getur skapað tekjur og varðveitt heimildir hjá núverandi handhafa, en nýr aðili þarf samt svæði og leyfi. Kaldvík hafði samkvæmt umsögninni engan annan rekstraraðila á Austfjörðum til slíkra viðskipta; aðkoma annars félags er þar sett fram sem möguleg sviðsmynd, ekki staðreynd. [29]

Innköllun og heildarniðurstaða

Samkvæmt 41. gr., eins og hún er birt í umsögninni, skal innkalla án endurgjalds þann hluta sem ekki er fullnýttur að minnsta kosti einu sinni á þriggja ára tímabili, með eigin nýtingu eða útleigu. Sérreglur heimila allt að fjögurra ára frest fyrir hlut keyptan í útboði og allt að þriggja ára viðbótarfrest vegna dýravelferðar eða umhverfissjónarmiða. Óráðstöfuðum hlutum er síðan úthlutað með útboði meðal svæðishafa. Þessi takmörkun getur leitt til endurdreifingar innan hóps starfandi fyrirtækja fremur en fjölgunar sjálfstæðra keppinauta. [29]

Lögfræðilega er kjarninn því að meta svæðisaðgang og laxahluti saman. Innköllun getur gert framleiðsluréttindi aðgengileg án þess að aðstaða til að nýta þau verði jafnframt laus. Framsal og leiga auka ráðstöfunarmöguleika núverandi leyfishafa, en aðgangur nýrra aðila verður áfram háður nýju svæði eða viðskiptum við starfandi fyrirtæki. [29, 30]

5.1.3 Laxahlutir og fjárhagsleg áhrif þeirra

Hver er ávinningur þjóðarbúsins?

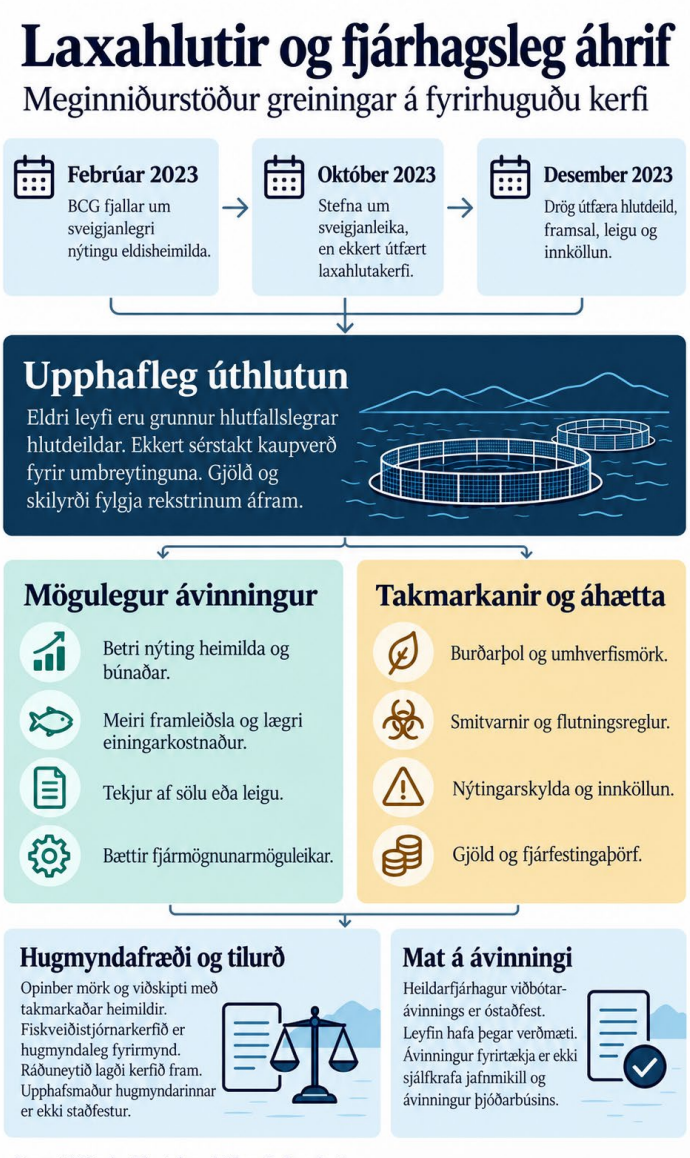
Ávinningur fyrirtækjanna jafngildir ekki sjálfkrafa ávinningi þjóðarbúsins. Meiri framleiðsla og betri nýting geta skapað aukin verðmæti, en við matið þarf einnig að taka tillit til eftirlitskostnaðar, umhverfisáhrifa og áhrifa á aðra nýtingu. Greiðsla fyrir réttindi milli innlendra aðila er ein og sér tilfærsla fjármuna. Þjóðhagslegur viðbótarávinningur ræðst af því hvort nýtingin batnar að teknu tilliti til alls kostnaðar og umhverfismarka. [48]

Getur aukið fjárhagsleg verðmæti

Innleiðing laxahluta getur aukið fjárhagsleg verðmæti réttinda núverandi rekstrar-leyfishafa. Upphafleg úthlutun byggist á fyrirliggjandi heimildum til eldis á frjóum laxi, án sérstaks kaupverðs fyrir umbreyt-inguna. Leyfishafar fengju þannig hlutfalls-lega hlutdeild sem mætti nýta, selja eða leigja samkvæmt skilyrðum kerfisins. Þessi útfærsla varðveitir stöðu starfandi fyrirtækja og getur gert þeim kleift að njóta verðmæta-aukningar vegna aukins sveigjanleika. [48]

Tilurð laxahlutakerfisins

Sérstakt laxahlutakerfi var ekki útfært í stefnumótun stjórnvalda frá október 2023 en kom skýrt fram í frumvarpsdrögunum frá desember sama ár. Hugmyndir um sveigjan-legri nýtingu leyfilegs lífmassa og tilfærslu milli svæða voru þó þegar til umfjöllunar í stefnumótuninni og skýrslu BCG. Nýmælið í

Byggt á Viðauka 23, einkum köflum 3–7 og 9–11.

frumvarpsdrögum 2023 var því fyrst og fremst lagaleg útfærsla hlutfallslegrar hlutdeildar, skráningar, framsals, leigu og innköllunar. [48]

Matvælaráðuneytið lagði kerfið fram. Fyrirliggjandi gögn sýna einnig að SFS studdi aukinn sveigjanleika og beitti sér gegn skerðingu laxahluta sem viðurlögum vegna stroks. Slík skerðing var í frumvarpsdrögum 2023 en vék fyrir sektakerfi í frumvarpinu árið 2024. Gögnin varpa þannig ljósi á undirbúning og síðari breytingar, en ekki er hægt að staðfesta hver átti upphaflegu hugmyndina eða samdi fyrstu útfærslu hennar. [48]

Hugmyndafræði laxahlutakerfisins
Hugmyndafræðin byggist á því að stjórnvöld takmarki umfang eldis vegna umhverfisáhættu en fyrirtæki geti átt viðskipti með hlutdeild innan þess ramma. Íslenska fiskveiðistjórnarkerfið er skýr hugmyndaleg fyrirmynd og norska lífmassakerfið er hliðstæða hvað varðar sveigjanlega nýtingu framleiðsluheimilda. Rökin eru að réttindi geti færst til þeirra sem nýta þau hagkvæmast. Þau rök skýra hins vegar ekki ein og sér hvers vegna upphaflegri hlutdeild skuli úthlutað til núverandi leyfishafa án sérstaks endurgjalds. Það er sjálfstæð ákvörðun um skiptingu verðmæta. [48]

Fjárhagslegur ávinningur
Fjárhagslegur ávinningur getur einkum falist í betri nýtingu heimilda og búnaðar, meiri framleiðslu, lægri kostnaði á hvert framleitt kíló og tekjum af sölu eða leigu réttinda. Aukið verðmæti réttindanna gæti jafnframt bætt fjármögnunarmöguleika. Rekstrarleyfi eru þó þegar verðmæt, framseljanleg og veðsetjanleg að uppfylltum skilyrðum. Því má ekki telja allt verðmæti núverandi leyfa nýjan ávinning af laxahlutakerfinu**.** [48]

Ekki liggja fyrir næg gögn til að staðfesta heildarfjárhæð viðbótarávinningsins. Meta þarf breytingu á framtíðarsjóðstreymi miðað við raunhæfa þróun án kerfisins og draga frá viðbótarkostnað. Nýtingarskylda, takmarkanir á leigu og flutningi, gjöld, fjárfestingaþörf og möguleg skerðing heimilda geta dregið úr ávinningnum. Hlutfallsleg hlutdeild tryggir heldur ekki óbreytt tonnamagn eða óskilyrtan rekstrarrétt til framtíðar. [48]

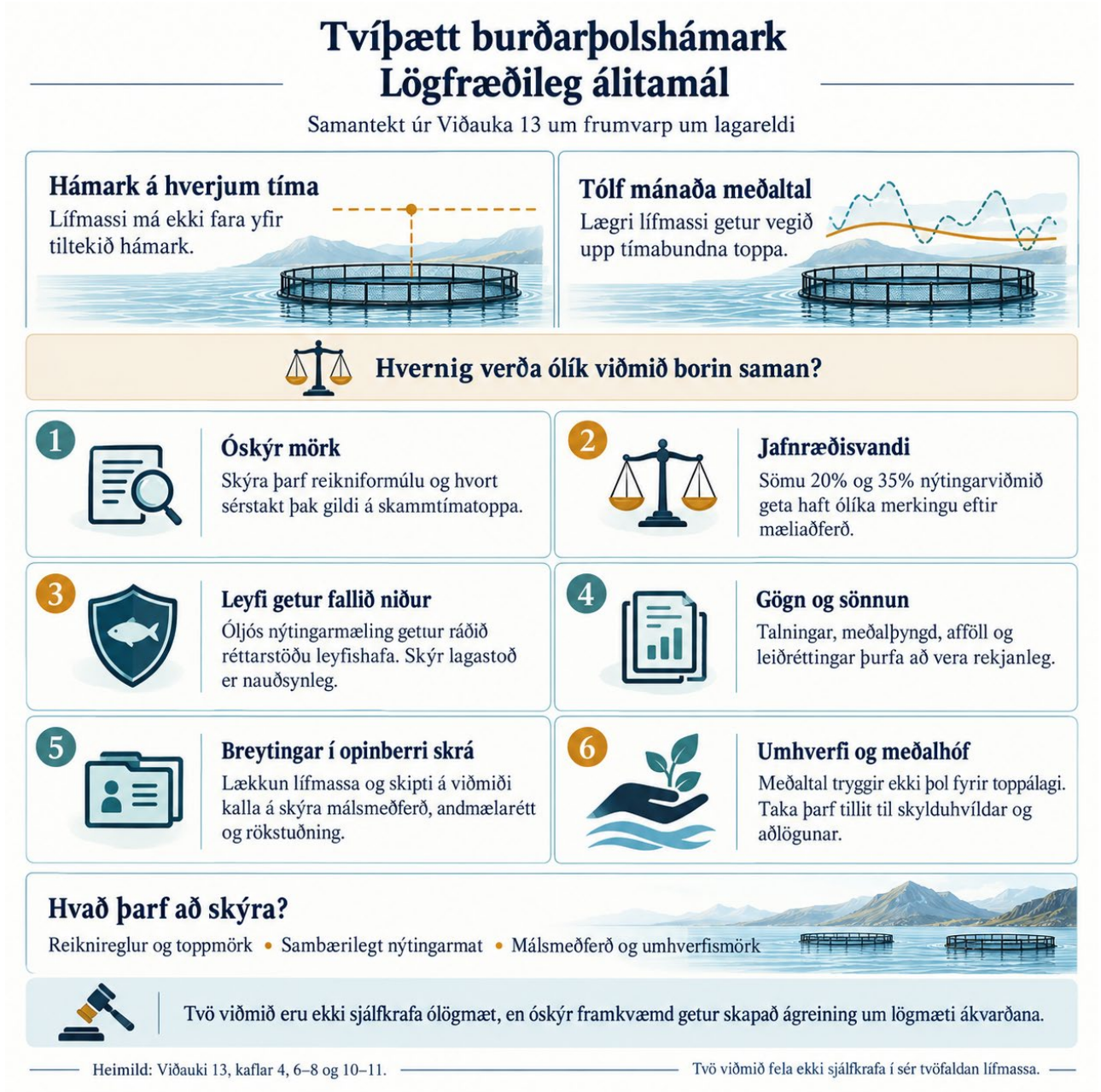
5.2 Stjórnsýslan - Tvíþætt burðarþolshámark

5.2.1 Lögfræðileg greining

Meginniðurstaða og eðli viðmiðanna
Meginniðurstaðan er að tvíþætt burðarþolshámark geti verið lögfræðilega framkvæmanlegt, en að réttaröryggi verði ófullnægjandi nema samband viðmiðanna og réttaráhrif þeirra séu skýr. Samkvæmt lýsingunni á 5. gr. er annars vegar miðað við hámark lífmassa á hverjum tíma og hins vegar hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Leyfishafi velur að meginreglu viðmið fyrir tiltekna kynslóð, en Matvælastofnun getur samræmt valið á svæðinu. Vandinn er að mælikvarðarnir mæla ólíka hluti og geta því veitt ólíkt rekstrarsvigrúm. [13]

Óskýr mörk og ófyrirsjáanleg réttaráhrif
Meðaltal skilgreinir ekki eitt og sér hámarksálag á einstökum tíma. Lægri lífmassi hluta árs getur vegið upp hærri lífmassa síðar. Því þarf að skýra hvort meðaltalsleiðin sæti einnig sjálfstæðu hámarki lífmassa á hverjum tíma og hvernig tímabundnir toppar séu takmarkaðir. Einnig þarf að ákveða vægi mælinga yfir tíma og upphaf reiknitímabils. Þá þarf að skýra hvernig farið er með skörun kynslóða, slátrun, afföll og leiðréttingar á gögnum. Án þessara reglna getur leyfishafi ekki séð nægilega skýrt fyrir hvaða rekstur er heimill eða hvenær frávik telst brot. Samkvæmt greiningunni verður þessi óvissa sérstaklega alvarleg þegar útreikningurinn getur leitt til niðurfellingar leyfis; þá reynir á lögmætisreglu og skýrleika heimilda. [13]

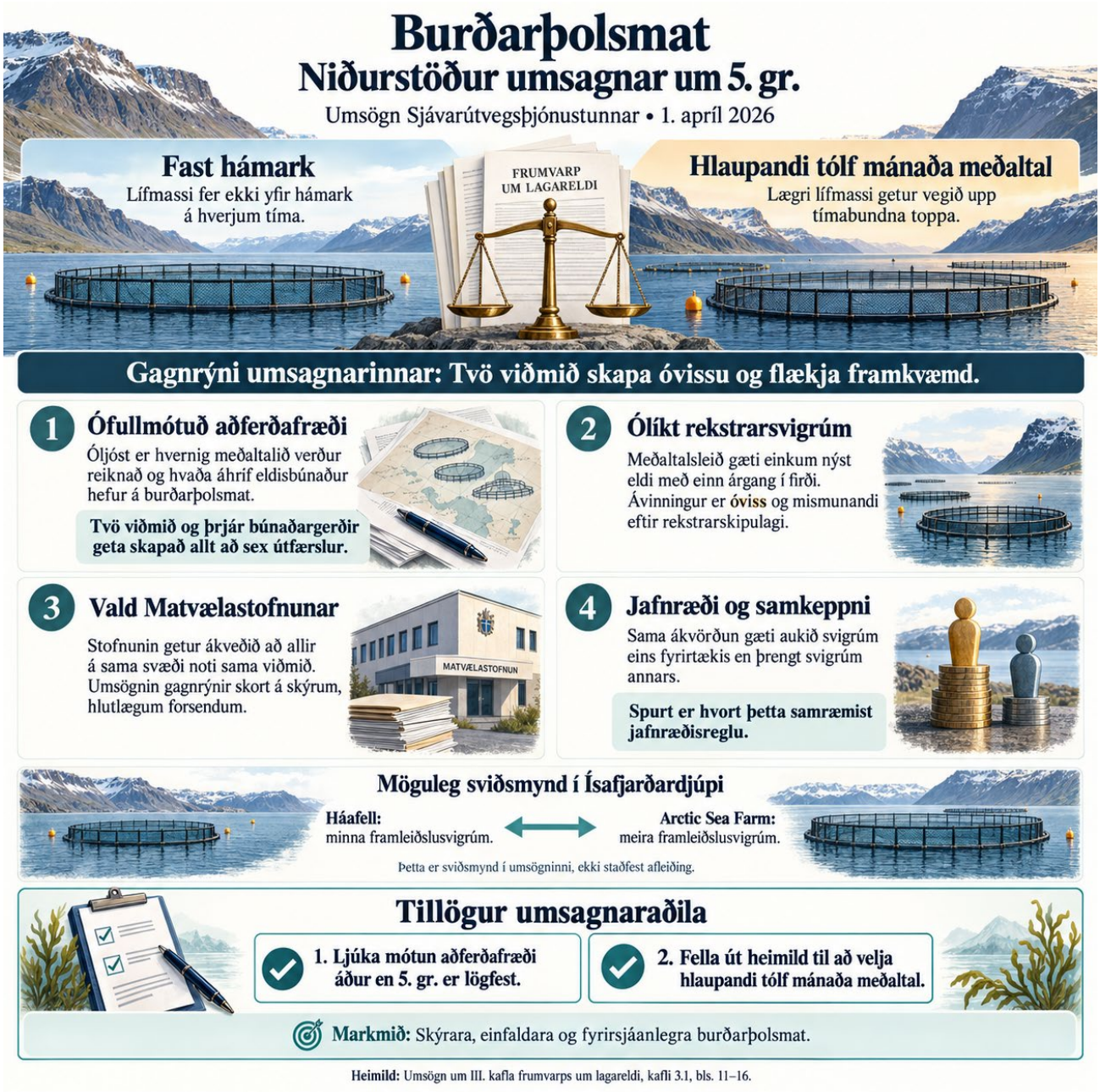
Jafnræðisvandi við mat á nýtingu
Mikilvægasti vankanturinn tengist nýtingarskilyrðum 56. gr. Sama prósentutala tryggir ekki sambærilegar kröfur ef annar aðili er metinn eftir augnabliksgildi en hinn eftir tólf mánaða meðaltali.

Sérstaklega er bent á að 20% viðmið geti samkvæmt fyrri leiðinni náðst með skammvinnum toppi, en meðaltalsleiðin byggist á nýtingu yfir tólf mánaða tímabil. Hún krefst þó ekki samfellds eldis allt árið. Sambærilegur vandi getur komið upp við 35% nýtingarprófið yfir sex ára tímabil. Ef ólík mæliaðferð ræður því hver heldur leyfi sínu getur orðið efnislegur munur á réttarstöðu aðila. Greiningin telur því nauðsynlegt að samræma mælingar á nýtingu eða færa málefnaleg rök fyrir mismunandi meðferð. Tillaga um að miða 20% kröfuna við leyfilegan lífmassa í stað hámarkslífmassa leysir ekki þennan vanda við mælingar yfir tíma. [13]

Sönnun og vernd við stjórnvaldsákvarðanir

Mat á lífmassa byggist meðal annars á talningu fiska, meðalþyngd og skráningu affalla. Mæli- og skráningaróvissa getur því ráðið niðurstöðu nýtingarprófs. Áður en íþyngjandi ákvörðun er tekin þarf að rannsaka gögn, meta skekkju og tryggja rekjanleika leiðréttinga. Samkvæmt 31. gr., eins og hún er greind, eiga magntölur að vera í skrá Matvælastofnunar fremur en rekstrarleyfinu. Lækkun í skránni getur engu að síður skert rekstrarheimild. Meta verður efni breytingarinnar til að ákvarða hvort hún teljist stjórnvaldsákvörðun. Skýra þarf andmælarétt, rökstuðning, gildistöku og endurskoðunarleiðir, einnig þegar stofnunin breytir viðmiði í miðri kynslóð. [13]

Meðalhóf og sjálfstæð umhverfismörk

Við niðurfellingu vegna ónógrar nýtingar þarf samkvæmt greiningunni að greina vanrækslu frá lítilli nýtingu vegna skylduhvíldar, sjúkdómsaðgerða, dýravelferðar eða fyrirmæla stjórnvalda. Viðvörun og raunhæfur úrbóta- eða aðlögunarfrestur skipta því máli. Jafnframt tryggir ársmeðaltal ekki að vistkerfi þoli skammtímatoppa. Þótt meðaltalsviðmiði sé fylgt réttlætir það ekki eitt og sér rekstur sem fer út fyrir forsendur umhverfismats eða leiðir til óheimillar rýrnunar vatnshlots. Aukin heimild vegna lokaðs eða hálflokaðs búnaðar þarf einnig að byggjast á staðfestum mótvægisáhrifum og skýrum viðbrögðum ef búnaður bilar. [13]

Nauðsynlegar úrbætur

Setja þarf skýrar reglur um reikniaðferð, leyfilega toppa, gagnagæði, val og breytingu viðmiðs og sambærilegt mat á nýtingarskyldu. Meginatriði sem ráða því hvort leyfi heldur gildi sínu þurfa trausta lagastoð. Tilvist tveggja viðmiða sýnir ekki ein og sér að kerfið sé ólögmætt, en óskýrt samspil þeirra getur skapað grundvöll fyrir ágreining um lögmæti einstakra ákvarðana. Hvorki ógilding ákvörðunar né bótaskylda leiðir sjálfkrafa af þessum vanköntum; það þarf að meta eftir atvikum hvers máls. [13]

5.2.2 Umsögn við frumvarpið

Burðarþolsmat verði skýrt og fyrirsjáanlegt

Meginniðurstaða umsagnar Sjávarútvegsþjónustunnar við frumvarp um lagareldi 2026 er að burðarþolsmat sé rótgróið stjórntæki við ákvörðun hámarkslífmassa, en fyrirhuguð tvískipting viðmiða veiki kerfið. Fast hámark á hverjum tíma og hlaupandi tólf mánaða meðaltal skapi óvissu um heimilt umfang eldis, flæki framkvæmd og opni fyrir mismunandi túlkun innan sama vatnshlots. Ekki sé nægilega skýrt hvaða vandamál breytingin eigi að leysa eða hverjir njóti ávinningsins. [31]

Aðferðafræði verði fullmótuð áður en ákvæðið er lögfest

Í umsögninni er vísað til athugasemda Hafrannsóknastofnunar um að tvær lífmassaskilgreiningar og opinn, hálflokaður og lokaður búnaður geti skapað allt að sex útfærslur burðarþolsmats. Óljóst sé hvernig hlaupandi meðaltal lífmassa verði reiknað og hvernig búnaður hafi áhrif á niðurstöðuna. Einnig þurfi að skýra afmörkun vatnshlota og tengsl matsins við staðbundin umhverfisáhrif. Lagt er til að vinnu við aðferðafræðina verði lokið áður en endanleg útfærsla 5. gr. er ákveðin og lögfest. [31]

Meðaltalsleiðin getur veitt ólíkt rekstrarsvigrúm

Gagnrýnin beinist að því að meðaltalsviðmið geti skapað svigrúm fyrir tímabundinn lífmassa umfram fast hámark. Slíkt gæti einkum nýst rekstri með einn árgang í firði, þar sem lífmassi er lítill framan af eldistímanum. Jafnframt er bent á óvissu um hversu lágt meðaltalshámarkið yrði miðað við fasta hámarkið. Ávinningur og áhrif breytingarinnar séu því ófyrirsjáanleg og geti verið mismunandi eftir skipulagi eldisins. [31]

Vald Matvælastofnunar getur breytt samkeppnisstöðu

Samkvæmt umsögninni geti Matvælastofnun ákveðið að allir á sama svæði noti sama hámark, þótt leyfishafi eigi að velja viðmið fyrir tiltekna kynslóð. Í umsögninni er dregið í efa að rétt sé að fela stofnuninni slíkt vald án skýrra, hlutlægra forsendna og samráðs. Sett er fram sviðsmynd þar sem meðaltalsleið í Ísafjarðardjúpi gæti þrengt framleiðslusvigrúm Háafells en aukið svigrúm Arctic Sea Farm. Þetta er möguleg afleiðing, ekki staðfest niðurstaða. Spurt er hvort sama ákvörðun geti í reynd fært framleiðsluréttindi milli aðila og hvort það samræmist jafnræðisreglu stjórnsýsluréttar. [31]

Tillögur umsagnaraðila

Tvær skýrar tillögur eru settar fram vegna 5. gr.: að ljúka mótun aðferðafræði burðarþolsmats áður en ákvæðið er lögfest og að fella út heimild til að velja hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Afstaðan er því að halda föstu hámarki lífmassa á hverjum tíma og tryggja einfaldari, gagnsærri og fyrirsjáanlegri framkvæmd. [31]

5.2.3 Erfitt í framkvæmd

Aukið flækjustig

Samhliða notkun leiðanna getur flækt framkvæmd, einkum innan sama vatnshlots eða burðarþolssvæðis. Leiðirnar mæla ólíka hluti: önnur takmarkar lífmassa á hverjum tíma en hin takmarkar hlaupandi tólf mánaða meðaltal hans. Það ræðst af þeim mörkum sem valin eru og þróun lífmassa yfir tíma hvor leiðin veitir meira svigrúm til rekstrar. Því er ekki hægt að leggja ólík tonnamörk einfaldlega saman sem eitt álagsþak. Samræma þarf viðmiðin við burðarþol svæðisins og meta tímabundna lífmassatoppa. Þetta er mat á framkvæmdarvanda, ekki staðfest niðurstaða um að kerfið sé óframkvæmanlegt. [13, 49]

Flækjustig í stýringu álags og eftirliti

Notkun beggja leiða samhliða krefst einnig skýrra reglna um svæðamörk, val á leið fyrir hverja kynslóð, skipti milli leiða og meðferð eldri lífmassagagna. Fjörður, vatnshlot og smitvarnasvæði eru ekki sjálfkrafa sama einingin. Þar sem fleiri rekstraraðilar eða kynslóðir deila sama burðarþolssvæði þarf að samræma nýtinguna og eftirlitið. Hvíld eða lítið álag á öðru sjálfstæðu svæði getur ekki bætt upp brot á mörkum þess svæðis sem er undir álagi. Flækjan liggur því fyrst og fremst í sameiginlegri stýringu álags og eftirliti, fremur en útreikningi meðaltalsins sjálfs. [49]

Ávinningur af meðaltalsleiðinni

Meðaltalsleiðin getur skapað fjárhagslegt svigrúm, en ávinningurinn er háður útfærslu hennar. Í reiknidæmi með þremur fjörðum, 24 mánaða eldi, 12 mánaða hvíld og án affalla hækkar mögulegur hámarks-lífmassi í hverjum firði úr 10.000 tonnum í um 12.875 tonn þegar meðaltalshámarkið er 8.000 tonn. Það jafngildir um 28,7% aukningu á lífmassasvigrúmi. [49, kaflar 5–6]

Útreikningarnir byggjast á gefnum og einfölduðum forsendum og breytingar á þeim geta haft veruleg áhrif á niður-stöðurnar. Í framleiðsludæmi viðauka 24 er sérstaklega gert ráð fyrir að fleiri fiskar séu settir út en vöxtur hvers fisks sé óbreyttur. Ávinningurinn ræðst að miklu leyti af því hvaða meðaltalshámark verður valið. Í reiknidæminu er viðmiðið um 6.214 tonna meðaltalshámark: yfir því má auka lífmassasvigrúm miðað við 10.000 tonna hámark á hverjum tíma. [49]

5.3 Umhverfismálin - Friðunarsvæði

5.3.1 Lögfræðileg greining

Meginniðurstaða

Frumvarp um lagareldi 2026 felur í sér að ákvörðun um staðbundið bann við sjókvíaeldi verði útfærð með reglugerð ráðherra samkvæmt 8. gr., í stað þess að tiltekin friðunarsvæði verði lögfest eins og lagt var til árið 2024. Þessi leið færir ákvörðun um landfræðilegt umfang verndar til framkvæmdarvaldsins innan lögbundinna marka. Helstu lögfræðilegu álitamálin eru skýrleiki valdheimildarinnar, samfella núverandi friðunar, áhrif banns á gildandi rekstrarleyfi og óvissa um bótarétt. [14]

Breytingin varðar stjórntæki og réttaröryggi

Staðbundin bannheimild er þegar fyrir hendi í 6. gr. laga nr. 71/2008 og friðun tiltekinna svæða byggist jafnframt á auglýsingu nr. 460/2004. Því er ekki rétt að lýsa frumvarpinu 2026 sem afnámi friðunar eða innleiðingu alveg nýrrar bannheimildar. Helsti munurinn frá frumvarpinu 2024 er sá að breyting á lögfestum friðunarsvæðum hefði krafist lagabreytingar, en samkvæmt leiðinni 2026 yrði bann eða takmörkun ákveðin og breytt með reglugerð.

Þetta veitir ráðherra meira svigrúm til að bregðast við breyttri áhættu og tækni. Jafnframt verður verndarstigið háð því hvernig reglugerðarheimildinni er beitt. Frumvarpstextinn einn tryggir því ekki sömu festu í afmörkun friðunarsvæða og lögfest upptalning þeirra hefði gert. Sveigjanleikinn gerir skýr matsviðmið og fyrirsjáanlega framkvæmd sérstaklega mikilvæg. [14]

Skýr lagaheimild er forsenda lögmæts banns

Bann við sjókvíaeldi getur skert atvinnufrelsi samkvæmt 75. gr. stjórnarskrárinnar. Löggjafinn verður því að ákveða meginreglur og afmarka umfang heimildarinnar; ráðherra má ekki fá óheft vald til að velja hvar atvinnustarfsemi sé heimil.

Í 8. gr. eru tilgreindir matsþættir, meðal annars vernd villtra nytjastofna, fisksjúkdómar, vistfræðileg áhrif, fjarlægð frá veiðiám, gönguleiðir laxfiska, straumar og önnur nýting hafsvæða. Heimildin hefur því efnisleg mörk. Óvissan felst hins vegar í merkingu hugtaksins „sérlega viðkvæmt“ og því hvernig þessir þættir verða vegnir saman.

Tiltekið bann verður að eiga rekjanlega stoð í lögbundnum viðmiðum og gögnum um viðkomandi svæði. Því víðtækara og íþyngjandi sem bannið er, þeim mun meira reynir á skýrleika lagaheimildarinnar og nauðsyn inngripsins. [14]

Heimild: Viðauki 14 – Lögfræðileg greining á staðbundinni bannheimild.
Viðmiðun heimilda: 30. september 2026.

Jafnræði og meðalhóf takmarka val ráðherra

Staðbundið mat heimilar ólíkar niðurstöður milli fjarða ef aðstæður eru ólíkar. Það heimilar ekki mismunun án málefnalegra raka. Sé eldi bannað í einum firði en heimilt í öðrum, sambærilegum firði, þurfa gögn að skýra hvers vegna verndarþörfin er mismunandi.

Meðalhóf krefst jafnframt mats á því hvort algert bann sé nauðsynlegt. Ef takmörkun tiltekinna eldisaðferða eða önnur vægari úrræði geta náð sama verndarmarkmiði þarf að taka þau til skoðunar. Þetta skiptir sérstaklega máli þegar bann hefur áhrif á starfsemi sem þegar er leyfð og hafin. Lögfræðilega álitaefnið er því hvort valið úrræði sé réttlætanlegt miðað við áhættuna og hvort það gangi lengra en nauðsynlegt er. [14]

Reglugerðarsetning og einstaklingsákvarðanir lúta ólíkri málsmeðferð

Bannreglugerð er almenn stjórnvaldsfyrirmæli. Reglur stjórnsýslulaga um rannsókn, andmælarétt og rökstuðning einstaklingsákvarðana gilda ekki með sama hætti um samningu hennar. Frumvarpið áskilur þó umsagnir Fiskistofu, Matvælastofnunar, Hafrannsóknastofnunar og viðkomandi sveitarstjórnar.

Reglugerð setur almennar reglur en ákvörðun um leyfi eða viðurlög beinist að tilteknum aðila. Áhersla nefndarálits á víðtækt samráð við reglugerðarsetningu veitir ekki ein og sér hverjum rekstraraðila lögbundinn rétt til að tjá sig áður en reglugerðin er sett. Við ákvörðun í máli tiltekins rekstraraðila gilda hins vegar viðeigandi málsmeðferðarreglur, meðal annars um andmælarétt eftir atvikum, það er rétt

aðila til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri áður en ákvörðun er tekin. Nánar er fjallað um þennan greinarmun og tengd lögfræðileg álitaefni í viðauka 14, einkum kafla 3.3 og 7. [14]

Gildandi leyfi og brottfall sérstakrar bótareglu

Gildandi rekstrarleyfi tryggir ekki óbreytt lagaumhverfi út leyfistímann. Það getur þó, ásamt hafinni starfsemi og fjárfestingu, skapað fjárhagslega hagsmuni sem njóta verndar samkvæmt 72. og 75. gr. stjórnarskrárinnar.

Sérstök bótaregla 18. gr. laga nr. 71/2008 er ekki tekin upp í frumvarpið. Sú regla tekur til tjóns sem leyfishafi verður fyrir umfram aðra vegna staðbundins banns eða takmörkunar. Brottfall hennar eykur óvissu um lagagrundvöll bótakröfu, þótt bótaréttur sé ekki þar með útilokaður.

Hvort bann leiði til bótaskyldu verður að meta sérstaklega. Þar skipta máli eðli leyfisins, fjárfestingar, umfang skerðingar, aðlögunarfrestur og hvort tjónið leggist sérstaklega á viðkomandi aðila. Bann sem hindrar samþykkt nýrrar umsóknar og bann sem stöðvar leyfðan rekstur geta því haft ólíkar lagalegar og fjárhagslegar afleiðingar. [14]

Lagaskil og undanþágur þurfa skýra afmörkun

Samkvæmt greiningu viðauka 14 er ekki hægt að fullyrða út frá frumvarpstextanum einum að auglýsing nr. 460/2004 falli sjálfkrafa úr gildi eða haldi sjálfkrafa óbreyttu gildi við nýja löggjöf. Skýra þarf stöðu hennar í endanlegum lagaskilum og nýjum stjórnvaldsfyrirmælum; annars getur skapast ágreiningur um hvaða bann gildi og á hvaða svæðum. [14]

Undanþágur fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað þurfa mælanleg tæknileg viðmið og gögn um þá áhættu sem eftir stendur. Notkun slíks búnaðar veitir ekki sjálfkrafa rétt til undanþágu. Þá þurfa mörk bannsvæða, gildissvið og gildistaka að vera nákvæm, enda getur eldi á bannsvæði varðað stjórnvaldssektum. Óskýr afmörkun getur því haft bein áhrif á lögmæti viðurlaga og réttaröryggi rekstraraðila. [14]

5.3.2 Umsögn við frumvarpið

Sameiginleg niðurstaða umsagnanna er að Alþingi eigi að taka skýra og lýðræðislega ákvörðun um hvar sjókvíaeldi á frjóum laxi verði heimilt. Afmörkun svæða þurfi að hafa skýra lagastoð, tryggja fyrirsjáanleika og taka mið af náttúruvernd og núverandi nýtingu. [32, 33]

Lögfest friðun og aukið vald ráðherra

Í umsögninni 2024 er tekið undir að færa friðunarsvæði úr auglýsingu nr. 460/2004 í lög. Breyting á svæðunum þyrfti þá þinglega meðferð. Vísað er til þess að bann við sjókvíaeldi skerði atvinnu- og athafnafrelsi og eigi fremur að ákveða með lögum en auglýsingu. Í umsögninni 2026 er gagnrýnt að horfið sé frá þeirri leið og ráðherra falið aukið vald með reglugerð. Að mati umsagnaraðila eykur það hættu á pólitískum geðþótta og veikir stöðugleika og fyrirsjáanleika lagaramma. [32, 33]

Mikilvægi lögfestingar felst samkvæmt umsögninni 2024 bæði í því hver tekur ákvörðunina og hvernig henni verður breytt. Friðun er ekki eingöngu tæknileg afmörkun heldur ákvörðun um vernd villtra laxastofna og heimildir til atvinnustarfsemi. Sé svæðið skilgreint í lögum verður ekki breytt þeirri afmörkun án aðkomu Alþingis. Umsagnaraðili leggur því áherslu á að stefna um eldissvæði sé ákveðin með varanlegri og gagnsærri hætti en með breytingum á fyrirmælum framkvæmdarvaldsins. [32]

Jökulfirðir verði verndaðir

Í umsögninni 2024 er lagt til að bann við laxeldi í sjókvíum í Jökulfjörðum verði lögfest, enda geti strandsvæðisskipulag tekið breytingum. Í umsögninni 2026 er áherslan á að Alþingi taki skýra afstöðu til framtíðar svæðisins með hliðsjón af vernd þess og hagsmunum heimamanna, ferðaþjónustu og annarrar nýtingar. Áherslan færist þannig frá afdráttarlausri tillögu um lögfest bann árið 2024 yfir í kröfu um skýra þinglega ákvörðun árið 2026. [32, 33]

Ísafjarðardjúp og mörk valdheimilda

Í umsögnunum er því haldið fram að takmarkanir á eldi á frjóum laxi í Ísafjarðardjúpi hafi verið ákveðnar með áhættumati erfðablöndunar án fullnægjandi lagaheimildar. Umsögnin 2024 krefst umræðu Alþingis um takmarkanir innan Æðeyjar og lagastoðar fyrir þeim. Umsögnin 2026 vísar einnig til lögfræðilegs álits sem telur ákvarðanir Hafrannsóknastofnunar ekki standast lög og bendir á bannheimild ráðherra samkvæmt fiskeldislögum [32, 33]

Lögfræðilega gagnrýnin beinist að því að vísindalegt áhættumat hafi í framkvæmd verið látið ráða lokun svæða. Umsagnaraðili telur að slíkt mat geti ekki komið í stað þeirrar lagaheimildar og málsmeðferðar sem þarf til staðbundins banns. Hann krefst þess að Alþingi ræði sérstaklega hvort innanvert Djúpið eigi að vera lokað fyrir eldi á frjóum laxi og tryggi þá lagastoð niðurstöðunnar. Í umsögninni 2026 er jafnframt bent á að bannákvörðun ráðherra krefjist umsagna tilgreindra stofnana og sveitarstjórnar, en slíkar umsagnir hafi ekki verið fengnar. [32, 33]

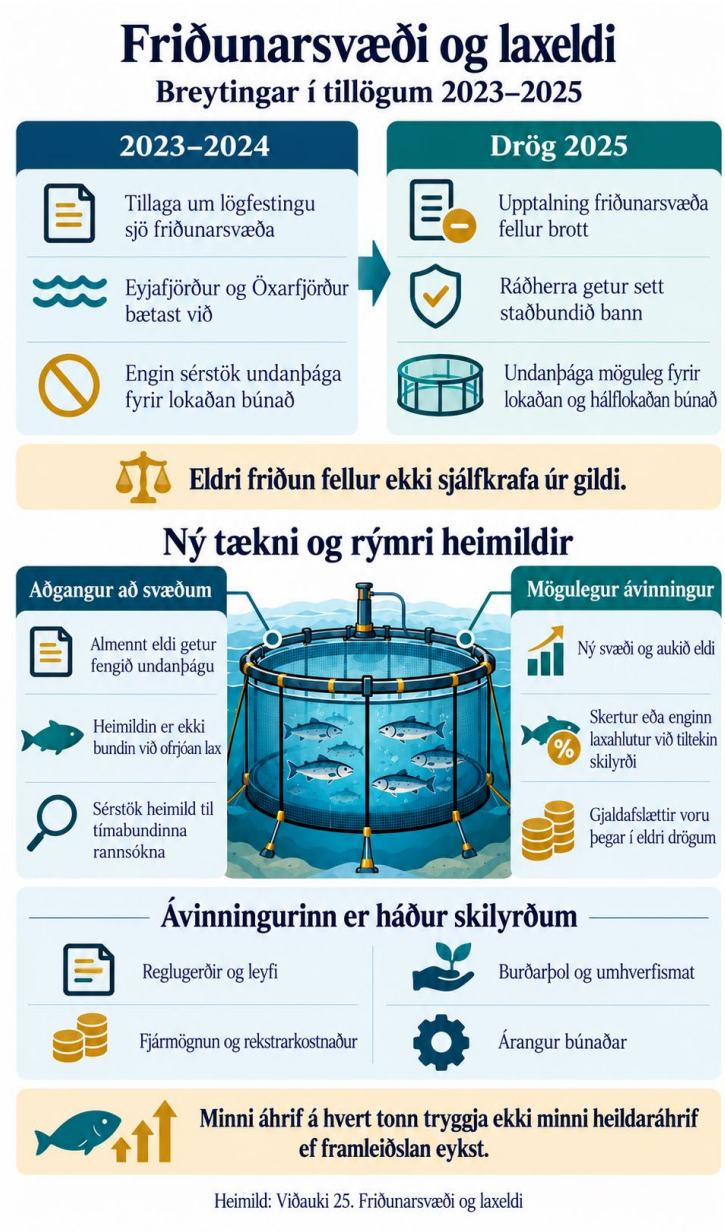
Lokaður búnaður opni ekki sjálfkrafa ný svæði

Umsögnin 2026 leggur áherslu á að lokaðar og hálflokaðar sjókvíar útiloki ekki strok. Meðan reynslu er aflað verði slíkt eldi eingöngu heimilað þar sem hefðbundið sjókvíaeldi er þegar leyft. Að mati

umsagnaraðila gera kuldi, hærri framleiðslukostnaður og þróunarstaða tækninnar væntingar um víðtækt matfiskeldi allt árið í lokuðum sjókvíum hérlendis óraunhæfar. [33]

Hér er ekki hafnað allri þróun nýrrar tækni. Tillagan er að afla fyrst raunverulegrar reynslu á svæðum sem þegar eru opin fyrir sjókvíaeldi, áður en tæknin er notuð til að réttlæta eldi á öðrum svæðum. Umsagnaraðili bendir á að aukin fyrirstaða lokaðs búnaðar geti kallað á öflugri festingar og að staðsetning, skjól og rekstraröryggi séu mikilvæg. Krafa um tæknilega staðla er því sett fram sem nauðsynleg forsenda öruggrar útfærslu, samhliða takmörkun á því hvar búnaðurinn verði fyrst heimilaður. [33]

Sameiginlegur kjarni umsagnanna er að Alþingi beri ábyrgð á grundvallarstefnu og afmörkun svæða, vísindastofnanir leggi til fagleg gögn og stjórnvöld beiti heimildum sínum innan skýrra lagamarka. [32, 33]

Heimild: Viðauki 25. Friðunarsvæði og laxeldi

5.3.3 Friðunarsvæði og laxeldi

Hætt við lögfestingu friðunarsvæða

Í frumvarpsdrögunum 2025 var hætt við að lögfesta upptalningu friðunarsvæða í sjö töluliðum. Upptalning svæðanna hafði verið í drögunum 2023 og frumvarpinu 2024. Brottfall hennar afnemur þó ekki sjálfkrafa eldri friðun samkvæmt stjórnvalds-fyrirmælum. Jafnframt var hætt við að lögfesta viðbótarfriðun Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. [50]

Tillaga um heimild til eldis í lokuðum eða hálflokuðum búnaði á bannsvæðum

Í drögunum 2025 fær ráðherra sérstaka heimild til að leyfa eldi í lokuðum eða hálflokuðum búnaði þrátt fyrir staðbundið bann, að fenginni umsögn Hafrannsóknastofnunar. Heimildin nær til almenns eldis og er hvorki bundin við rannsóknir né ófrjóan lax. Hún veitir þó ekki sjálfkrafa rekstrarleyfi; áfram þarf að uppfylla viðeigandi kröfur um skipulag, umhverfismat, burðarþol og leyfisveitingar. [50, kaflar 2–4; 18–19, 8. gr.]

Breytingin tengist stefnu um að hvetja til tæknibreytinga með auknum rekstrarmöguleikum. Aðgangur að nýjum svæðum og heimild til eldis með skertum eða engum laxahlut gætu hjálpað fyrirtækjum að standa undir dýrari búnaði. Lægri gjaldhlutföll vegna lokaðs og hálflokaðs búnaðar voru hins vegar þegar í eldri drögunum og teljast því ekki nýr ávinningur frá 2025. [50]

Frumkvæði og ávinningur

SFS færðu árið 2024 rök gegn lögfestingu friðunarsvæða og vísuðu meðal annars til möguleika nýrrar tækni. Það staðfestir afstöðu samtakanna en ekki að þau hafi samið undanþáguna eða ráðið niðurstöðu stjórnvalda. Hafrannsóknastofnun lagði síðar áherslu á takmarkaða reynslu af búnaðinum og lagðist gegn prófunum á áður lokuðum svæðum. [50, kafli 6]

Mögulegur fjárhagslegur ávinningur er helst hjá rekstraraðilum sem geta fjármagnað búnaðinn og nýtt rýmri heimildir. Hann er þó háður endanlegum reglum, leyfum, kostnaði og tæknilegum árangri. Minni umhverfisáhrif á hvert framleitt tonn tryggja heldur ekki minni heildaráhrif ef framleiðslan eykst. Gögnin nægja hvorki til að ákvarða hagnað einstakra fyrirtækja né staðfesta hver átti frumkvæði að endanlegu orðalagi breytinganna. [50]

5.4 Umhverfismálin - Laxalús

5.4.1 Lögfræðileg greining

Meginniðurstaða greiningarinnar er að styrkja þurfi tengslin milli lúsamælinga, skyldu til aðgerða og tímanlegrar framfylgdar. Frumvarpið veitir mikilvægar eftirlitsheimildir, en óskýr skilyrði og frestir geta leitt til ágreinings og tafið nauðsynlegt inngrip. [34]

Til að styrkja frumvarpið leggur greiningin einkum til eftirfarandi [34]:

1. ***Skýrari lagarammi um lúsamörk og verndarstig:*** Ráðherra ber samkvæmt 53. gr. að ákveða viðmiðunarmörk í reglugerð. Í lögunum sjálfum þarf þó að afmarka betur hvaða verndarhagsmunum mörkin þjóna, hvaða vísindaráðgjöf þau byggjast á og hvernig taka skuli tillit til árstíða og svæðisbundinnar áhættu. Töluleg mörk og tæknilegar mæliaðferðir geta áfram verið í reglugerð.
2. ***Bindandi frestir til að ná árangri:*** Skilgreina þarf hvenær meðferð telst árangurslaus og hversu lengi lúsasmit má haldast yfir mörkum. Endurteknar fyrirætlanir um nýja meðferð ættu ekki að geta frestað brottnámi fisks án skýrra tímamarka. Einnig þarf að taka af allan vafa um hvort bæði lyfjameðferð og meðferð með búnaði þurfi að hafa verið reynd áður en eldisbann tekur við.
3. ***Skýr heimild til snemmbærs inngrips:*** Afmarka þarf heimild til að fyrirskipa fjarlægingu, slátrun eða förgun vegna alvarlegrar smitáhættu, einnig þegar frekari meðferð er óraunhæf eða skaðleg. Vernd villtra laxfiska þarf að geta kallað á viðbrögð áður en velferð eldisfisks er orðin óviðunandi. Skilyrði slíkra ákvarðana, málsmeðferð og neyðarúrræði þurfa að vera skýr.
4. ***Áreiðanlegri talningar og hraðari upplýsingagjöf:*** Setja þarf samræmdar reglur um úrtök, flokkun lúsa, rekjanleika, endurtalningar og meðferð mælióvissu. Innra eftirlit rekstraraðila þarf óháða sannprófun. Jafnframt þarf tafarlausa hættutilkynningu við alvarlegt smit og ákveðinn frest til opinberrar birtingar niðurstaðna. Undanþágur frá vöktun ættu að vera tímabundnar og háðar annarri vöktun sem veitir sambærilegar upplýsingar.
5. **Skýrari afgreiðsla meðferðaráætlana:** Skýra þarf málsmeðferð innan þriggja virkra daga frestsins í 51. gr.: hvenær frestur hefst, hvaða gögn þurfa að fylgja og hvaða réttaráhrif verða ef svar berst ekki. Einnig þarf að ákveða hvenær afla skuli óháðs sérfræðiálits og hvernig brýn mál verði afgreidd.
6. **Raunhæfur búnaðaraðgangur og samhæfing svæða:** Samningur um meðferðarskip tryggir ekki að það sé tiltækt þegar á reynir. Samþykktar áætlanir þurfa að tilgreina afkastagetu, hámarksbiðtíma og varaleiðir til meðferðar, slátrunar eða förgunar. Meta þarf heildarálag á tengdum svæðum og skilgreina ákvörðunarvald þegar rekstraraðilar eru ósammála um sameiginleg viðbrögð.
7. **Öruggari framfylgd og samræmd ábyrgð stjórnvalda:** Skýra þarf bindandi fyrirmæli um brottnám, framkvæmdarfresti og heimild stjórnvalda til að framkvæma aðgerðir á kostnað rekstraraðila. Samræma þarf þær reglur við dagsektir, stjórnvaldssektir og kæruleiðir. Verkaskipting stofnana verður jafnframt að tryggja að viðbrögð við lúsaálagi, dýravelferð og áhrifum lyfjameðferða tefjist ekki vegna óljósrar ábyrgðar.

5.4.2 Umsögn við frumvarpið

Meginniðurstaða umsagnar Sjávarútvegsþjónustunnar við frumvarp um lagareldi 2026 er að laxalús sé kerfislægt viðfangsefni sem krefjist skýrari og bindandi stjórnunar en frumvarpið tryggi. Að mati umsagnaraðila byggist kerfið um of á viðbrögðum við vandamálum og tengsl vöktunar, aðgerðaskyldu og árangurs eru of veik. Leggja þurfi meiri áherslu á að fyrirbyggja uppsöfnun smits og vernda bæði eldisfisk og villta laxfiskastofna. Samantektin lýsir mati og tillögum umsagnaraðila við framlagt frumvarp, ekki endanlegum lagatexta. [40]

Bindandi viðmið og samræmd viðbrögð

Umsögnin greinir á milli þröskulda sem virkja viðbragðsáætlanir og sameiginlegra hámarksviðmiða sem rekstraraðilar mega ekki fara yfir. Gagnrýnin er því ekki að engar tölur séu í núverandi regluverki, heldur að skorti skýr, samræmd hámarksviðmið og skyldubundin viðbrögð. Þótt 53. gr. frumvarpsins feli ráðherra að setja viðmiðunarmörk í reglugerð telur umsagnaraðili rétt að Alþingi lögfesti meginviðmiðin. Tillagan er að meðaltal kynþroska kvenlúsa verði að hámarki 0,2 á fisk frá 1. maí til 15. júlí og 0,5 frá 16. júlí til 30. apríl. [40]

Forvarnir og strangari skilyrði lyfjameðferða

Að mati umsagnaraðila geta kostnaðarhvatar stuðlað að því að lyfjameðferð sé beitt strax eða snemma í ferlinu fremur en sem síðasta úrræði. Frumvarpið tryggi ekki nægilega að fyrirbyggjandi og lyfjalausar aðferðir hafi verið nýttar áður en lyfjagjöf er heimiluð. Lagt er til að leyfisveiting byggist á staðfestingu þess að samþykktum mótvægisaðgerðum hafi verið fylgt, staðbundnu og óháðu umhverfisáhættumati og mati á hættu á lyfjaónæmi. Einnig þurfi að skýra ábyrgð og faglega aðkomu fisksjúkdómanefndar. Takmarkanir lyfjameðferða eigi að miðast við hvern rekstrarleyfishafa svo einn aðili geti ekki gengið á sameiginlegar heimildir annarra. [40]

Óháð vöktun og gagnsæi fyrir hvert eldissvæði

Umsögnin gagnrýnir að talningar séu að mestu í höndum rekstraraðila og að samanteknar tölur fyrir heila firði torveldi samanburð og aðhald. Lagt er til að talningar verði framkvæmdar af óháðum viðurkenndum aðilum eða með vottaðri tækni og að Matvælastofnun sannprófi gögn reglulega. Birta þurfi lúsatölur, mótvægisaðgerðir og viðbrögð fyrir hvert eldissvæði, sundurliðað eftir rekstraraðila. Í tillögutexta við 52. gr. er gert ráð fyrir uppfærslu eigi síðar en viku eftir að vöktunargögn berast stofnuninni. [40]

Svæðisbundin stjórnun og markvissar búnaðarkröfur

Umsögnin leggur áherslu á að við mat á ábyrgð einstakra rekstraraðila sé tekið mið af smiti milli eldissvæða og að forvarnir byggist á betra skipulagi, fjarlægðum og straum- og dreifingarlíkönum. Lagt er til að óháður stýrihópur meti árlega áhrif laxalúsar á villta stofna á skilgreindum svæðum út frá framleiðslu laxalúsalirfa í eldinu, vöktun villtra fiska, gönguleiðum þeirra og niðurstöðum líkana. Matið taki þannig bæði til lúsafjölda á eldisfiski og áhrifa smits utan kvíanna. [40]

Niðurstöðurnar verði lagðar til grundvallar viðmiðum og mótvægisaðgerðum. Til að tryggja skilgreind stjórnunarviðbrögð er lagt til að heimild til reglugerðarsetningar um viðbrögð við rannsóknaniðurstöðum verði að skyldu. Jafnframt er almenn skylda til að hafa meðferðarbúnað í íslenskri lögsögu talin ómarkviss og íþyngjandi án nægilegrar tengingar við mælanlega áhættu og raunverulega þörf. Áherslan verði á forvarnir og árangur. [40]

Fjárhagslegir hvatar og afleiðingar óbreytts kerfis

Til að styrkja aðhald leggur umsögnin til vikulegt gjald vegna lúsa umfram hámarksviðmið: 25 kr. fyrir hverja lús umfram mörk, með tveggja vikna gjaldfrjálsu tímabili eftir fyrstu mælingu yfir mörkum. Markmiðið er að gera tafir og viðvarandi hátt smitálag kostnaðarsamt og auka hvata til forvarna. Umsagnaraðili varar við að verði frumvarpið óbreytt samhliða auknu eldi geti miklar smitsveiflur, lyfjanotkun og áhætta fyrir villta stofna haldið áfram. Heildartillagan er því að sameina bindandi viðmið, óháð gögn, samhæfðar aðgerðir og fjárhagslega ábyrgð. [40]

6. Erlendar fyrirmyndir að lagatexta

6.1 Lög um norskt fiskeldi

Norsku ákvæðin sem gætu nýst

Með aðstoð ChatGPT var lagt mat á hvað mætti læra af lögum um fiskeldi í Noregi og nýta til að bæta frumvarp um lagareldi 2026. Norsku ákvæðin sem helst geta nýst við endurbætur á lagareldisfrumvarpinu tengja framleiðsluheimildir við umhverfisástand, leggja skýrar skyldur á rekstraraðila og birgja og tryggja stjórnvöldum úrræði til að framfylgja þeim. Áherslan ætti að vera á að nýta þessar fyrirmyndir við afmarkaðar breytingar á íslenska frumvarpinu. [36]

Norsk ákvæði sem geta nýst við endurbætur á lagareldisfrumvarpinu. [36]

Norsk lagagrein	Efni ákvæðisins	Notagildi í íslenska frumvarpinu
§ 9 Breyting og afturköllun leyfa	Heimilar breytingu eða afturköllun leyfis vegna umhverfissjónarmiða. Alvarleg eða ítrekuð brot eru sjálfstæð ástæða. Aðlaga má umfang og nýtingu leyfa á afmörkuðum svæðum.	**5.–6., 31.–32. og 57. gr.** Skýra heimildir til verndaraðgerða þótt rekstraraðili hafi ekki brotið lög. Afmarka bráðaaðgerðir þegar ekki má bíða eftir lokum aðlögunarfrests eða eldis á kynslóð. [19; 36; 51, § 9]
§§ 10–11 Umhverfi og vöktun	Umhverfisskyldur ná til upphafs, rekstrar og loka eldis. Krefjast má rannsókna á áhrifasvæði starfseminnar.	**5., 27., 33. og 37. gr.** Tengja vöktun við ákvarðanir um lífmassa, hvíld og næstu útsetningu. Notkun tólf mánaða meðaltals leysi ekki undan kröfum um umhverfisástand. Nánari fyrirmynd er í botnvöktunarreglum.
§ 12 Birgjar og þjónustuaðilar	Sjálfstæð skylda til umhverfislega forsvaranlegrar þjónustu. Búnaður skal vera forsvaranlega hannaður og notaður með aðgát.	**108. gr.** Leggja beinar skyldur á birgja um hæfni, gögn, tilkynningar og úrbætur. Heimila fyrirmæli til þeirra sjálfra. NYTEK23 § 44 er fyrirmynd um tilkynningu hættulegra galla. Ábyrgð rekstrarleyfishafa haldist.
§ 13 Hreinsun og tryggingar	Leggur hreinsunarskyldu á rekstraraðila og heimilar reglur um fjárhagslegar tryggingar.	**38., 116. og 120. gr.** Frágangsskylda taki gildi við lok notkunar búnaðar. Trygging vegna hreinsunar haldist þar til skyldunni er fullnægt og byggist á kostnaðarmati.
§ 13 a Sameiginleg ábyrgð vegna stroks	Skylduaðild að kerfi sem fjármagnar afmarkaðar aðgerðir gegn strokufiski, einnig þegar ábyrgðaraðili er óþekktur. Heimilar endurkröfu.	**45.–46. gr.** Tryggja að aðgerðir bíði ekki ákvörðunar um uppruna fisks eða greiðsluskyldu. Lögfesta fjármögnun, heimilaðan kostnað og endurkröfur. Kerfið sé ekki lagt að jöfnu við almenna tryggingu fyrir öllu umhverfistjóni.
§§ 18–20 Skráning, framsal og veð	Greina milli skráningar leyfa og þinglýsingar réttinda. Framsal og veðsetning takmarka ekki lögbundin úrræði stjórnvalda.	**39.–41. og 109. gr.** Skýra hvað megi veðsetja, hvernig réttarvernd sé tryggð og hvaða áhrif skerðing eða innköllun hafi. Viðskipti takmarki ekki lögmætar verndaraðgerðir. Samræma innköllun laxahlutar við fresti eftir fullnustu veðréttar.
§§ 6–8 Leyfi og úthlutun	Tengja leyfi við umhverfisskilyrði og önnur nauðsynleg leyfi. Heimila reglur um úthlutun og takmörkun yfirráða yfir framleiðslugetu.	**25.–31. og 39.–42. gr.** Heimila samræmda eða skilyrta úthlutun svæðis og laxahlutar. Skýra greiðslur, nýtingarfresti og afleiðingar þess að leyfi fást ekki. Meta yfirráð tengdra félaga saman.
§§ 27–30 § 31 a Eftirlitsúrræði og samræming	Aðgreina úrbótafyrirmæli, dagsektir, framkvæmd á kostnað ábyrgðaraðila, upptöku ávinnings og stjórnvaldssektir. Samræma viðbrögð stjórnvalda.	**119.–126. gr.** Skýra skilyrði úrræða og sektarheimildir. Samráð tefji ekki brýnar aðgerðir. § 28 er fyrirmynd um að dagsektir falli ekki til þegar efndir eru ómögulegar af ástæðum sem ábyrgðaraðili ber ekki ábyrgð á.

Ákvæði um laxalús

Vegna laxalúsar er mikilvægasta beina fyrirmyndin í reglugerð, en ekki fiskeldislögunum sjálfum. Í § 8 reglugerðar nr. 1140/2012 eru bindandi lúsamörk og skylda til að halda lús undir þeim, meðal annars með slátrun ef nauðsyn krefur. Þetta getur nýst við endurskoðun 51.–53. gr. til að skýra skyldu til tímanlegra aðgerða, fresti og heimildir til lækkunar lífmassa. Ekki ætti að gera óforsvaranlega eða fyrirsjáanlega árangurslausa meðferð að skilyrði fyrir nauðsynlegum aðgerðum. Norsk talnamörk þarf þó að meta sérstaklega út frá íslenskum aðstæðum. [36]

Norsk fiskeldislög

Tillögur að úrbótum á lagareldisfrumvarpinu 2026

Norsk fyrirmynd → Íslenskt frumvarp

1 Umhverfi og lífmassi

Akvakulturloven §§ 9–11 → 5.–6., 31.–33. og 57. gr.

Tengja vöktun við lífmassa, hvíld og útsetningu. Skýra verndaraðgerðir vegna umhverfishættu, einnig án lögbrots.

2 Lús og velferð

Lúsareglugerð nr. 1140/2012, § 8 → 51.–53. gr.

Skýr skylda til tímanlegra aðgerða. Lækka lífmassa þegar þörf krefur. Ekki krefjast óforsvaranlegrar meðferðar.

3 Búnaður og birgjar

Akvakulturloven § 12 NYTEK23 § 44 → 108. gr.

Beinar skyldur birgja um öryggi, gögn og tilkynningar. Heimila fyrirmæli til þeirra. Ábyrgð rekstraraðila haldist.

4 Strok og fjármögnun

Akvakulturloven § 13 a → 45.–46. gr.

Tryggja fé til aðgerða þótt uppruni fisks sé óþekktur. Skýra greiðsluskyldu og endurkröfur.

5 Hreinsun og tryggingar

Akvakulturloven § 13 → 38., 116. og 120. gr.

Frágangsskylda taki gildi við lok notkunar. Trygging vegna hreinsunar haldist þar til skyldunni er fullnægt.

6 Réttindi og veð

Akvakulturloven §§ 18–20 → 39.–41. og 109. gr.

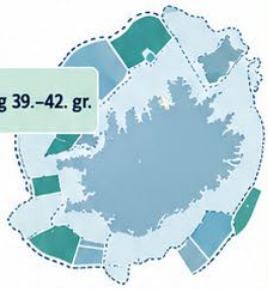
Skýra skráningu, veðandlag og réttarvernd. Framsal og veðsetning takmarki ekki lögmætar verndaraðgerðir.

7 Leyfi og úthlutun

Akvakulturloven §§ 6–8 → 25.–31. og 39.–42. gr.

Samræma úthlutun svæðis og laxahlutar. Skýra skilyrði, greiðslur og fresti. Meta yfirráð tengdra félaga saman.

8 Eftirlit og viðurlög

Akvakulturloven §§ 27–30 og § 31 a → 119.–126. gr.

Skýrar sektarheimildir og skilyrði úrræða. Samráð stofnana tefji ekki brýnar aðgerðir.

Vöktun → Ákvörðun → Aðgerð → Staðfestar úrbætur

Mesti ávinningurinn

Mestur ávinningur væri af því að forgangsraða § 9, §§ 10–12, § 13 a og lúsareglugerðinni. Þessar fyrirmyndir geta skýrt hvenær skylt er að bregðast við, hver tekur ákvörðun, hvaða aðgerðir eru heimilar og hver greiðir kostnaðinn. [36]

6.2 Lög um færeyskt fiskeldi

Færeysku lagaákvæðin sem helst geta nýst

Færeyska löggjöfin getur einkum nýst til að skýra takmörk leyfisréttinda, tengja framleiðsluheimildir við rekstrarárangur og tryggja ákveðin viðbrögð við umhverfisvandamálum. Íslenska frumvarpið hefur þegar að geyma ýmsar sambærilegar reglur. Tillögurnar hér miða því að því að styrkja og samræma þær. [37]

Færeysku lagaákvæðin sem helst geta nýst við endurbætur á lagareldisfrumvarpinu. [37, 52]		
Færeysk lagagrein	**Efni ákvæðisins**	**Notagildi í íslenska frumvarpinu**
§ 2 a og § 5 — Leyfisréttindi og leyfistími	Réttindi takmarkast af efni leyfis og gildandi löggjöf. Leyfi er veitt til allt að tólf ára. Framlenging er háð skilyrðum.	**31., 34. og 109. gr.** Skýra að leyfistími og endurnýjun takmarki ekki lögmætar kröfur um umhverfi og dýraheilbrigði. Samræma réttarstöðu leyfis og laxahlutar.
§ 6 a — Afmörkun eldissvæða	Afmörkun svæða tekur mið af sjúkdómavörnum, umhverfi og annarri nýtingu. Hagsmunaaðilar skulu fá að tjá sig áður en svæði eru ákveðin eða þeim breytt.	**12. gr. og bráðabirgðaákvæði I.** Tryggja skriflegt faglegt mat, birtar forsendur og samráð. Fella brott tímabundna undanþágu frá aðkomu fagstofnana við svæðaskiptingu.
§ 7 — Samþjöppun yfirráða	Takmarkar bein og óbein yfirráð yfir 50% eða meira af viðkomandi laxeldisleyfum. Tengdir aðilar eru metnir saman samkvæmt nánari reglum. Undanþágur og aðlögunarreglur gilda.	**25., 40.–41. og 109. gr.** Skilgreina raunverulegt yfirráð og tengda aðila. Meta samþjöppun við úthlutun og framsal, bæði fyrir landið í heild og á einstökum svæðum.
§ 8 — Breyting og afturköllun leyfa	Heimilar breytingu eða afturköllun vegna breyttra forsenda, alvarlegra eða endurtekinna brota og ónýtingar. Takmarkanir geta verið tímabundnar og tengdar úrbótum.	**34., 41. og 54.–56. gr.** Samræma heimildir til skerðingar og afturköllunar. Skýra úrbótafresti, tímabundnar takmarkanir og skilyrði endurmats eftir úrbætur.
§ 10 — Hreinsun og tryggingar	Leggur hreinsunarskyldu á rekstraraðila við lok starfsemi og heimilar kröfur um fjárhagslega tryggingu.	**38. og 116. gr.** Tryggja að fjárhagsleg vernd nægi til hreinsunar og fjarlægingar búnaðar, einnig við greiðsluþrot. Trygging haldist þar til skyldum er fullnægt.
§ 10 a — Sameiginlegur kostnaður vegna stroks	Sjókvíaeldisfyrirtæki bera sameiginlegan kostnað við tilteknar aðgerðir vegna strokufisks í ám. Leggja má kostnaðinn á upprunafyrirtæki þegar það er þekkt.	**45.–46. gr.** Tryggja að aðgerðir bíði ekki ákvörðunar um uppruna fisks eða greiðsluskyldu. Lögfesta kostnaðarskiptingu og endurkröfur. Aðgreina kerfið frá almennri bótaábyrgð vegna umhverfistjóns.
§§ 14–15 — Framsal og veðsetning	Framsal og veðsetning leyfis takmarka ekki lögbundnar heimildir stjórnvalda til aðgerða, þar á meðal afturköllunar.	**39.–41. og 109. gr.** Skýra að viðtakandi öðlist ekki rýmri rétt en framseljandi. Veðsetning og viðskipti hindri ekki lögmætar verndaraðgerðir. Meta bótarétt sérstaklega.
§ 6 a, 9. mgr. — Skýrslugjöf til þings	Ráðherra leggur á fjögurra ára fresti skýrslu fyrir Løgtingið um stöðu og þróun fiskeldis.	**Ný grein meðal sameiginlegra ákvæða og bráðabirgðaákvæði V.** Lögfesta reglulega skýrslugjöf um umhverfisástand, rekstrarárangur, samþjöppun og framkvæmd eftirlits.

Mikilvægar viðbætur úr færeyskum reglugerðum

Margar gagnlegustu framkvæmdarreglurnar er að finna í færeyskum reglugerðum og gætu nýst á Íslandi. Við nýtingu þeirra hér þarf að tryggja skýra lagastoð fyrir skyldum og íþyngjandi ákvörðunum. [37]

Mikilvægar viðbætur úr færeyskum reglugerðum sem gætu nýst á Íslandi. [37]		
Færeysk reglugerðargrein	**Efni ákvæðisins**	**Notagildi í íslenska frumvarpinu**
Nr. 82/2019, § 15 — Nýting leyfa	Heimilar afturköllun vegna lítillar nýtingar. Hvíldartímabil eru undanskilin við matið og nýtingarfrestir byrja ekki að nýju við framsal.	**41. og 56. gr.** Samræma nýtingarviðmið, tímabil og áhrif framsals. Lögboðin hvíld og verndarráðstafanir leiði ekki til missis réttinda vegna ónýtingar.
Nr. 80/2019, § 22 — Samþykkt rekstraráætlun	Áætlun nær yfir tvö framleiðslutímabil. Meta skal hámarksþéttleika og lífmassa. Krefjast má samræmingar innan og milli fjarða.	**12.–16., 33. og 36. gr.** Tengja útsetningu við samþykkta áætlun um fiskfjölda, lífmassa, slátrun og hvíld. Samræma rekstur aðliggjandi svæða þegar smitleiðir gefa tilefni til.
Nr. 75/2016, §§ 3 og 10 — Lúsatalningar og gagnaskil	Telja skal að minnsta kosti á fjórtán daga fresti í öllum kvíum. Niðurstöðum skal skila í síðasta lagi daginn eftir. Sérstakur aðili annast skyldutalningar.	**51.–52. gr.** Stytta skilafrest og setja kröfur um hæfi, sjálfstæði og sannprófun talninga. Tryggja aðgang eftirlitsaðila að frumgögnum.
Nr. 75/2016, §§ 4–7 — Viðbrögð við lús	Bindandi lúsaviðmiðum fylgir skylda til aðgerða. Endurtekin frávik geta leitt til fyrirmæla um slátrun innan ákveðins frests.	**51.–53. gr.** Skýra hvenær aðgerðaskylda stofnast og setja viðbragðsfresti. Ekki verði krafist meðferðar sem er óforsvaranleg eða fyrirsjáanlega árangurslaus.
Nr. 75/2016, § 8 — Áhrif á næstu útsetningu	Heimilar synjun um fjölgun seiða eða fækkun við næstu útsetningu vegna lúsasögu, tíðra meðferða og ófullnægjandi árangurs.	**16. og 51.–53. gr.** Tengja samþykki næstu útsetningar við staðfestan rekstrarárangur. Skilgreina viðmið um skerðingu og endurheimt heimilda eftir úrbætur.
Nr. 80/2019, §§ 25–28 — Skráning og opinber gögn	Krefst rekstrarskráningar og gagnaskila. Tiltekin gögn skulu birt innan sjö daga og vera aðgengileg í minnst fimm ár.	**50., 52. og 110.–112. gr.** Lögfesta lágmarkskröfur um birtingarfrest og aðgengi að eldri gögnum. Tryggja samræmd auðkenni og rekjanlegar leiðréttingar.
Nr. 80/2019, §§ 16 og 24 — Viðbúnaður við afföllum	Krefst viðbragðsáætlunar og mælanlegrar getu til meðhöndlunar og förgunar dauðfisks.	**36., 49. og 51. gr.** Krefjast sannprófaðrar getu til flutnings, meðferðar, slátrunar og förgunar. Meta hvort sami viðbúnaðarbúnaður sé lofaður mörgum aðilum samtímis.
Nr. 80/2019, §§ 32–33 og 61 — Vatnsgæði og þéttleiki	Setur kröfur um forsvaranlegar aðstæður, vatnsgæði og þéttleika fiska.	**18., 24. og 36. gr.** Tengja leyfilegan þéttleika við mældar aðstæður og velferð. Heimila lægri þéttleika á einstökum stöðvum þegar niðurstöður eftirlits krefjast þess.

Forgangsröðun

Mælt er með að forgangsraða breytingum á 12., 16., 51.–53. og 109. gr., ásamt skýrari fjármögnun aðgerða samkvæmt 45.–46. gr. Þar liggja mikilvægar tengingar milli faglegs mats, daglegs rekstrar, viðbragðsskyldu og réttarstöðu leyfishafa. [37]

Færeysku reglurnar eru fyrirmynd að uppbyggingu kerfisins. Einstök lúsamörk, þéttleikamörk, frestir og samþjöppunarmörk þarf að meta sérstaklega með hliðsjón af íslenskum aðstæðum. Þá felur sameiginleg kostnaðarábyrgð samkvæmt § 10 a í sér greiðslu tiltekinna aðgerða vegna stroks; hún jafngildir ekki almennri bótaábyrgð vegna alls tjóns. [37, kafli 12; 52, § 10 a]

Færeyskar fyrirmyndir að úrbótum

Sjókvíaeldi í lagareldisfrumvarpinu

Átta áherslur úr viðauka 18

1 Skýr leyfisréttindi

Lög nr. 83/2009 · §§ 2 a, 5 og 14–15

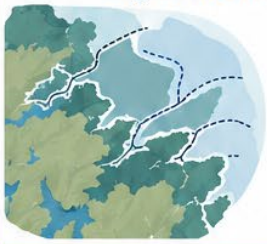

Tillaga: Framsal og veðsetning hindri ekki lögmætar verndaraðgerðir.

31., 34. og 109. gr.

2 Fagleg svæðaskipting

Lög nr. 83/2009 · § 6 a

Tillaga: Tryggja faglegt mat, birtar forsendur og samráð. Fella brott undanþágu frá aðkomu fagstofnana.

12. gr. og bráðabirgðaákvæði I

3 Samþykktar rekstraráætlanir

Reglugerð nr. 80/2019 · § 22

Tillaga: Áætlun fyrir tvær kynslóðir verði skilyrði útsetningar. Samræma lífmassa, slátrun og hvíld.

12.–16., 33. og 36. gr.

4 Skýr viðbrögð við lús

Reglugerð nr. 75/2016 · §§ 3–10

Tillaga: Setja viðbragðsfresti, sannprófa talningar og láta endurtekin frávik hafa áhrif á næstu útsetningu.

16. og 51.–53. gr.

5 Tímanleg opinber gögn

Reglugerð nr. 80/2019 · §§ 25–28

Tillaga: Birta kjarnagögn innan sjö daga. Tryggja aðgengi að eldri gögnum og rekjanlegar leiðréttingar.

50., 52. og 110.–112. gr.

6 Fjármögnun vegna stroks

Lög nr. 83/2009 · § 10 a

Tillaga: Tryggja greiðslu aðgerða þótt uppruni fisks sé óþekktur. Lögfesta kostnaðarskiptingu og endurkröfur.

45.–46. gr.

7 Yfirráð og nýting réttinda

Lög nr. 83/2009 · § 7
Reglugerð nr. 82/2019 · § 15

Tillaga: Meta tengda aðila saman. Framsal endurræsi ekki nýtingarfresti og lögboðin hvíld teljist ekki ónýting.

25., 40.–41., 56. og 109. gr.

8 Hreinsun og viðbúnaður

Lög nr. 83/2009 · § 10
Reglugerð nr. 80/2019 · §§ 16 og 24

Tillaga: Tryggja hreinsun við rekstrarlok og sannprófa getu til meðhöndlunar og förgunar við fjöldaafföll.

36., 38., 49., 51. og 116. gr.

Byggt á viðauka 18. Greinanúmer miðast við þingskjal 898 á 157. löggjafarþingi.
Tillögur að íslenskri útfærslu. Töluleg viðmið þurfa sjálfstætt mat.

7. Endurskoðun frumvarps um lagareldi 2026

7.1 Meginniðurstaða og afmörkun

Meginniðurstaða

Endurskoða ætti frumvarpið sem eina heild þannig að reglur um umhverfismörk, leyfi, framleiðsluheimildir, eftirlit og viðurlög styðji hver aðra. Forgangsverkefnin eru að skýra bindandi umhverfismörk og viðbrögð við frávikum, taka afstöðu til laxahlutakerfisins áður en verðmætum er úthlutað, afmarka smitvarnasvæði á faglegum grunni og skýra hver beri kostnað og hvernig réttindi verði varin.

Aðferðafræði

Til að fá heildstætt mat á þörf fyrir breytingar og viðbætur við lagareldisfrumvarpið voru valdir viðaukar og skýrslan í heild, eins og hún lá þá fyrir, lögð samtímis fyrir ChatGPT til greiningar. Niðurstöður greiningarinnar eru birtar í köflunum hér á eftir. Tillögurnar eru lagðar fram til umræðu og fela ekki í sér afstöðu höfundar í öllum tilvikum. Sum atriði sem lagt er til að bæta við kunna þegar að vera í öðrum íslenskum lögum eða reglugerðum.

Í hverjum kafla er fyrst gerð grein fyrir efni frumvarpsins. Því næst eru lagðar til afmarkaðar breytingar og útskýrt hvaða vanda þeim er ætlað að leysa. Tillögunum er ætlað að nýtast sem grunnur að samningu lagatexta. Tillögur um ný gjöld, ný viðmið eða nýjar skyldur stjórnvalda þarfnast þó nánari útfærslu og mats á áhrifum áður en endanlegur lagatexti er saminn.

Atriði sem þarf að ákveða áður en lagatexti er fullgerður

- ✓ **Framleiðslumörk:** Hvort áfram eigi að vera hægt að velja milli tveggja lífmassaviðmiða og hvernig áhættumat erfðablöndunar eigi að setja framleiðslumörk. Lagt er til að meðaltalsleiðin verði ekki tekin í notkun fyrr en útreikningsaðferð, hámarksálag og aðferð við mat á nýtingu hafa verið sannreynd. [13] [kafli 5.2.1] [kafli 5.2.2]
- ✓ **Réttindaskipan:** Hvort halda eigi laxahlutakerfinu í endurbættri mynd eða tengja framleiðsluheimildir frekar við tímabundin leyfi. Meta þarf úthlutun, samkeppni, veðrétt og lagaskil í báðum leiðum áður en tekin er ákvörðun. [12] [kafli 5.1.1] [kafli 5.1.2]
- ✓ **Verndarstig:** Alþingi ákveði meginreglur um verndarsvæði, forgang verndar villtra stofna og skilyrði tæknilegra undanþága. Töluleg viðmið verði byggð á rökstuddu mati á íslenskum aðstæðum. [14] [34] [kafli 5.3.1] [kafli 5.4.1]
- ✓ **Eftirlit og viðbrögð:** Fyrir hvert lykilviðmið verði ákveðið hvaða gögn þurfi, hvaða stjórnvald beri ábyrgð og hvenær því beri að bregðast við. Einnig verði skýrir frestir og leiðir til endurskoðunar ákvarðana. Fjármagn til brýnna aðgerða sé tiltækt áður en ágreiningur um endanlegan greiðanda er leystur. [34] [36] [37]
- ✓ **Fjármögnun:** Greina þarf skýrt á milli greiðslna fyrir nýtingu auðlinda, gjalda fyrir veitta þjónustu, fjárhagslegra hvata til að draga úr umhverfisáhrifum og bótagreiðslna. Jafnframt þarf að tryggja fjármagn til rannsókna og eftirlits og að sveitarfélög fái þá hlutdeild í tekjum sem þeim ber samkvæmt lögum. [10] [11] [kafli 4.10] [kafli 4.11]

7.2 Markmið, gildissvið og orðskýringar (I kafli)

Greinar 1–3. Staða í frumvarpinu. Frumvarpið tengir sjálfbæra uppbyggingu og verðmætasköpun við vernd villtra nytjastofna, vistkerfis- og varúðarnálgun. Það nær til sjókvíaeldis, landeldis, hafeldis og fjarðabeitar en undanskilur meðal annars sjávargróður og skelfiskrækt. Orðskýringar ráða síðar túlkun framleiðslumarka, leyfa og gjalda. [19, 1.–3. gr.]

- ✓ **Skýra vægi verndarmarkmiða.** Kveða skýrar á um að leyfisveiting og aukning framleiðslu séu háðar því að bindandi kröfur um umhverfi, villta stofna og velferð séu uppfylltar. Orðalag um að „leitast við“ vernd ætti ekki að veikja sérákvæði um skyldur. Taka þarf afstöðu til þess hvort verndin skuli ná sérstaklega til allra villtra stofna, einnig smárra eða ónýttra stofna. [6] [7] [9] [10, I. og III. kafli]
- ✓ **Samræma hugtökin áður en reiknireglur eru samdar.** Greina ótvírætt milli hámarkslífmassa, leyfilegs lífmassa, heildarlaxamagns, laxamagns og laxahlutar. Skilgreina einnig meðferð blandaðs

eldis á landi og í sjó, flutnings fisks og kynslóðaskipta. Tillaga nefndarinnar um skilgreiningar á landeldi og sjókvíaeldi er gagnleg byrjun. Þó þarf einnig að skýra áhrif skilgreininganna á gjaldstofna og eftirlit. [19, 3. gr.] [44, 1. tölul.] [12] [13]

- ✓ **Láta skilgreiningu búnaðar ekki nægja til undanþágu.** Það eitt að búnaður sé skilgreindur sem lokaður eða hálflokaður eigi ekki að veita rétt til aukins lífmassa, gjaldafsláttar eða aðgangs að verndarsvæði. Krefjast þarf staðfests árangurs, rekstrarskilyrða og viðbragða við bilun. Samræma þetta í 3., 5., 8., 39. og 64. gr. [13] [14] [36] [37]

Tilgangur breytinganna. Skilgreina þarf landeldi og sjókvíaeldi skýrt í lögum svo stjórnvöld flokki sömu starfsemi með samræmdum hætti. Lögin þurfa jafnframt að kveða á um hvaða starfsemi fellur undir reglurnar og hvaða grunnkröfur gilda um umhverfisvernd. Nánari reglur um prófanir, vottun og aðrar leiðir til að staðfesta að búnaður uppfylli tæknilegar kröfur má setja í reglugerð, að því gefnu að lögin veiti skýra heimild til þess. [kafli 4.1] [kafli 4.12]

7.3 Stjórnsýsla (II kafli)

4. gr. Staða í frumvarpinu. Ráðherra fer með yfirstjórn en Matvælastofnun með framkvæmd og eftirlit. Tilteknar leyfis- og skráningarákvarðanir sæta kæru til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála, en aðrar ákvarðanir má almennt kæra til ráðherra nema sérregla gildi. Hafrannsóknastofnun veitir ráðgjöf. [19, 4. gr.]

- ✓ **Skýra hver ákveður hvað.** Skýra verkaskiptingu við skráningu lífmassa, útsetningu fisks, vöktun botnástands og viðbrögð við stroki, lús og neyðaratvikum. Afmarka aðkomu Umhverfis- og orkustofnunar, Fiskistofu og fisksjúkdómasérfræðinga og ákveða hvernig ágreiningur stofnana er leystur án tafa. Tengja þetta við 24., 27., 37., 80., 93. og 126. gr. [10] [11] [34]
- ✓ **Skýra kæruleiðir fyrir hverja tegund ákvörðunar.** Taka af allan vafa um hvert kæra skuli breytingu á skráðum lífmassa, synjun á tilfærslu, innköllun laxahlutar og fyrirmæli vegna lúsar. Samræma leiðbeiningar um fresti og réttaráhrif kæru við sérreglur um gjöld og viðurlög. Kærandi þarf að geta séð skýrt hvaða kæruleið á við um ákvörðunina. [12] [13] [34]
- ✓ **Tryggja formlegt en ráðgefandi samráð.** Koma á reglulegum samráðsvettvangi með sveitarfélögum, launafólki, rekstraraðilum, veiðiréttarhöfum og náttúruverndaraðilum. Hagsmunaaðilar fái ekki neitunarvald yfir eftirlitsákvörðunum. Með frumvarpinu fylgi kostnaðar- og mönnunaráætlun sem nær einnig til viðbúnaðar á eldissvæðum. [6] [8] [10, II. kafli] [11]

Tilgangur breytinganna. Sameinað leyfi einfaldar ekki stjórnsýslu nema ákvörðunarvald, ábyrgð og afgreiðslufrestir séu samræmd. Mönnun og staðsetning starfa þurfa að taka mið af verkefnunum sjálfum en ekki aðeins almennum áformum. [kafli 3.4.2] [kafli 4.11]

7.4 Umhverfisvernd og rannsóknir (III kafli)

Greinar 5–11. Staða í frumvarpinu. Kaflinn fjallar um burðarþol, áhættumat erfðablöndunar, vöktun í ám, staðbundið bann, upprunarakningu, sleppingar og rannsóknarleyfi. Þessi ákvæði leggja grunn að flestum síðari ákvörðunum um framleiðslu. Endurskoða þarf 5., 6. og 8. gr. í samhengi. [19, 5.–11. gr.] [kafli 4.1] [kafli 4.2]

- ✓ **Endurhanna meðaltalsleið 5. gr. eða fresta henni.** Áður en leiðin er notuð þarf að skilgreina útreikningsaðferðina, vægi mælinga yfir tíma og upphaf viðmiðunartímabils. Einnig þarf reglur um leiðréttingar og meðferð mælióvissu. Lagt er til að hámark á hverjum tíma gildi einnig þótt meðaltalsleið verði heimiluð. Samræma þarf val viðmiðs innan vatnshlots og tryggja að breyting þess færi ekki framleiðslusvigrúm milli fyrirtækja án rökstuddrar ákvörðunar. [13] [kafli 5.2.1] [kafli 5.2.2]
- ✓ **Láta mælt umhverfisástand hafa sjálfstæð áhrif.** Óviðunandi botnástand eða vatnsgæði þurfi að geta leitt til minni lífmassa, lengri hvíldar eða frestunar útsetningar þótt reiknað meðaltal sé innan marka. Aukinn lífmassi vegna búnaðar byggist á sannprófuðum áhrifum og verði endurmetinn ef forsendur bresta. Nefndartillaga um tilfærslu lífmassa innan vatnshlots kallar einnig á staðbundin viðmið; heildarhámark eitt nægir ekki. [13] [36] [37] [44, 2., 4. og 5. tölul.]
- ✓ **Ákveða hlutverk áhættumats í 6. gr.** Í umsögnunum koma fram ólík sjónarmið: sumir umsagnaraðilar vilja bindandi framleiðsluþak á vísindalegum grunni en aðrir vilja hætta að nota matið við úthlutun. Tillagan hér er að halda mati á erfðaáhættu sem sjálfstæðu verndartæki og

skilja það frá ákvörðun um hver fær réttindi. Birta þarf gögn, óvissu, forsendur og óháða rýni. Rökstyðja sérstaklega notkun lífmassa í stað fjölda fiska og hvaða áhrif staðsetning og mótvægisaðgerðir hafa. [10, III. kafli] [kafli 4.1]

- ✓ **Takmarka svigrúm til að byggja aukningu á mótvægisaðgerðum.** Fjarlæging strokufisks úr ám veiti ekki sjálfkrafa svigrúm til aukins eldis. Aðgerðin þurfi að vera framkvæmanleg og fjármögnuð og árangur hennar sannreyndur. Setja skýran fyrirvara um neyðaraðgerðir bæði við 24 mánaða aðlögun samkvæmt 5. gr. og heimild samkvæmt 6. gr. til að ljúka eldi kynslóðar. [19, 5.–7. gr.] [13] [34] [36]
- ✓ **Tryggja samfellu og skýra ábyrgð á friðun.** Lögfesta grunnvernd eða skýrt afmarkaðan lágmarksramma fyrir 8. gr., taka pólitíska afstöðu til umdeildra svæða og tilgreina mörk þeirra nákvæmlega. Í ákvæðum um lagaskil þarf að koma skýrt fram hvaða eldri friðunarákvæði halda gildi. Undanþágur vegna nýrrar tækni eða rannsókna verði tímabundnar, rökstuddar og afturkallanlegar. [14] [kafli 5.3.1] [kafli 5.3.2]
- ✓ **Skýra reglur um vöktun, rannsóknir og tilraunaeldi.** Í 7. og 9. gr. þarf að kveða skýrar á um samráð við veiðiréttarhafa, aðgang að rannsóknargögnum og erfðaupplýsingum og varðveislu sýna. Einnig þarf að ákveða hver beri kostnað af þessum verkefnum. Í 10.–11. gr. þarf að setja skýr mörk um fjölda fiska eða lífmassa í tilraunaeldi og skilgreina við hvaða aðstæður skuli stöðva tilraun. Jafnframt þarf að tryggja birtingu niðurstaðna og afmarka rannsóknarstarfsemi gagnvart almennum atvinnurekstri. Sé veitt undanþága frá tiltekinni matskröfu þarf að taka skýrt fram hvaða aðrar kröfur um vernd villtra stofna gildi áfram. [10] [11] [14] [44, 3. tölul.]

Tilgangur breytinganna. Ljúka þarf útfærslu þessa kafla áður en auknum framleiðsluheimildum eða nýjum réttindum er úthlutað. Ófullmótaðar vísindalegar forsendur verða ekki lagfærðar með því einu að vísa framkvæmdinni til reglugerðar. [13] [14] [kafli 4.14]

7.5 Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði (IV kafli)

Greinar 12–24. Staða í frumvarpinu. Meginreglan er einn rekstraraðili og ein kynslóð á smitvarnasvæði, með skylduhvíld, flutningseftirliti, skimun og búnaðarkröfum. Eldri starfsemi nýtur þó víðtækra sérreglna samkvæmt 127. gr. og bráðabirgðaákvæðum. [19, 12.–24. og 127. gr.] [kafli 4.6]

- ✓ **Afmarka svæði á faglegum grunni frá upphafi.** Krefjast skriflegs mats á straumum, smitleiðum, fjarlægðum, höfnum og tengslum rekstrar. Fella brott tímabundna heimild í bráðabirgðaákvæði I til afmörkunar án aðkomu eða umsagna fagstofnana. Eignarhald og samningar fyrirtækja ráði ekki ein og sér smitvarnamörkum. [10] [37] [kafli 6.2]
- ✓ **Samræma kynslóðir, hvíld og útsetningu.** Útsetning samkvæmt 16. gr. verði háð samræmdri rekstraráætlun og staðfestum upplýsingum um botnástand og heilbrigði fisks. Skýra ákvörðunarvald þegar fleiri leyfishafar starfa áfram á sama svæði og ná ekki samkomulagi. Færeyska fyrirmyndin um áætlanir yfir tvö framleiðslutímabil getur nýst, en samræma þarf hana við 24 mánaða áætlun 37. gr. [10, IV. kafli] [37]
- ✓ **Gera kröfur um búnað og flutninga mælanlegar.** Reglur 15.–22. gr. þurfa að tryggja rafrænan rekjanleika flutninga, staðfestingu sótthreinsunar og skráningu þess hvenær brunnar eru opnir eða lokaðir. Skilgreina hvernig sannreyna skuli hreinsun fráveitu og hvenær endurtekin flutningsleyfi skuli endurskoðuð vegna nýrrar smitáhættu. [6] [9] [10, IV. kafli]
- ✓ **Tengja þéttleika og hættusvæði við mælda áhættu.** Hámark samkvæmt 18. gr. taki mið af stærð og tegund fisks, vatnsgæðum og velferð. Í 19.–20. og 23. gr. þarf að skýra hvaða gögn ákvarðanir byggjast á, viðbragðsfresti og hvenær endurmat fari fram. Einnig þarf skilyrði fyrir því að takmörkunum verði aflétt. [10] [37]

Tilgangur breytinganna. Afmörkun og stjórnun smitvarnasvæða eiga að byggjast á líffræðilegum forsendum. Reglan um einn rekstraraðila leysir ekki vandann við smit milli svæða og má ekki koma í stað sameiginlegra viðbragða. [kafli 4.6] [kafli 6.2]

7.6 Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi (V kafli)

Greinar 25–34. Staða í frumvarpinu. Svæði eru boðin út og sjókvíaeldisleyfi veitt til 16 ára. Leyfisferlið er samþætt með bindandi umsögn um mengunarvarnir. Úthlutun aukins burðarþols og endurnýjun lúta sérstökum reglum. [19, 25.–34. gr.] [kafli 4.7]

- ✓ **Birta útboðsviðmið og vægi þeirra fyrir fram.** Í 25. gr. þarf skýrari ramma um verð, umhverfi, velferð, rekstrarhæfni og aðgang nýrra aðila. Heimild til að víkja frá hæsta boði verði bundin fyrirfram birtum viðmiðum og rökstuðningi. Skoða þarf sérstaklega hvernig standa eigi að útboði þegar aðeins einn eða fáir aðilar uppfylla skilyrði til þátttöku. Þá þarf að tryggja að samfélagið fái eðlilegt endurgjald. [10] [12] [kafli 5.1.2]
- ✓ **Samræma greiðsluskilmála og útgáfu leyfis.** Útboðsskilmálar geri grein fyrir óvissu um leyfilegt magn, tafir, endurgreiðslu og forsendubrest. Skýra þarf hvernig 30% eiginfjárkrafa 28. gr. er reiknuð, hvaða fjárfestingar hún nær til og hvernig hún tengist raunverulegri greiðslugetu og tryggingum. [19, 25. og 28. gr.] [9] [10]
- ✓ **Gera samþætt leyfi gagnsætt.** Samræma gögn og fresti stofnana, aðgreina skilyrði um mengunarvarnir frá öðrum leyfisskilyrðum og tryggja að breyting á lífmassaskrá hafi skýra málsmeðferð. Innleiða tillögu nefndarinnar um siglingaöryggi og skýra mat á festingum, náttúruvá og samspili við strandsvæðaskipulag. [13] [10] [44, 5. tölul.]
- ✓ **Endurmeta 33. gr. með aðgang nýrra aðila í huga.** Hlutfallsleg skipting réttar núverandi leyfishafa til að sækja um aukningu, eins og nefndin lagði til, leysir ekki ein og sér álitamál um samþjöppun eða verðlagningu. Ákveða þarf hvaða hluti aukningar, ef einhver, verði boðinn út og hvernig nýr aðili geti fengið bæði svæði og framleiðsluheimild. Samræma þarf 33. gr. við takmörkun 127. gr. á aukningu lífmassa þar sem fleiri starfa á sama smitvarnasvæði. Einnig þarf að samræma ákvæðið við tillögu nefndarinnar um úthlutun fyrirliggjandi umframmagns. [19, 127. gr.] [44, 6. og 25. tölul.] [12] [kafli 5.1.2]
- ✓ **Meta eðli brota og árangur úrbóta í stað einfaldrar talningar.** Í 34. gr. þarf að taka mið af alvarleika og endurtekningu brota, vanrækslu og árangri úrbóta. Fjögurra brota viðmiðið má ekki skilja sem heimild til þriggja alvarlegra brota. Tillaga nefndarinnar um að afgreiða endurnýjun fyrr er gagnleg. Hún kemur þó ekki í veg fyrir að stjórnvöld bregðist við alvarlegum frávikum sem verða síðar. [36] [44, 7. tölul.] [kafli 3.4.3]

Tilgangur breytinganna. Fyrirsjáanleiki felst í skýrum skilyrðum og tímanlegri ákvörðun, en ekki í tryggingu fyrir óbreyttri framleiðslu þrátt fyrir breytt umhverfisástand. [12] [13] [36]

7.7 Starfræksla sjókvíaeldisstöðva og eftirlit (VI kafli)

Greinar 35–38. Staða í frumvarpinu. Kaflinn tekur til búnaðar og stöðvarskírteina, innra eftirlits og viðbragðsáætlana, opinbers eftirlits og skyldu til fjarlægingar búnaðar og hreinsunar. Frumvarpið felur þegar í sér víðtækar eftirlitsheimildir. [19, 35.–38. gr.]

- ✓ **Skilgreina staðla og óháða sannprófun.** Tilgreina aðferð við val og uppfærslu tæknistaðla, hæfi skoðunaraðila og nýja úttekt eftir breytingar eða alvarlegt atvik. Innra eftirlit verði sannprófað með áhættumiðuðu opinberu eftirliti og óboðuðum úttektum þegar þörf krefur. [6] [7] [10, VI. kafli] [36]
- ✓ **Prófa viðbragðsáætlanir í framkvæmd.** Samningar sýni tiltæka afkastagetu til meðferðar, slátrunar, förgunar og björgunar. Kanna þarf hvort fleiri aðilar treysti á sama skip eða búnað þótt þeir kunni að þurfa á honum að halda samtímis. Skrá æfingar og bæta úr veikleikum áður en útsetning er heimiluð. [34] [37]
- ✓ **Skýra framleiðsluáætlun og persónuvernd.** Áætlun samkvæmt 37. gr. tengist leyfilegum lífmassa, lúsavörnum, hvíld og heimild 16. gr. Skýra aðgang að myndavélum og upptökum, tilgang gagnavinnslu og varðveislutíma. Ekki er þörf á að varðveita öll gögn jafn lengi. [10, VI. kafli] [34]
- ✓ **Tryggja hreinsun þegar rekstur stöðvast.** Áætlun samkvæmt 38. gr. tengist fjárhæð tryggingar, kostnaði við fjarlægingu og heimild stjórnvalda til að láta framkvæma hreinsunina. Gera greinarmun á tímabundinni hvíld búnaðar og varanlegum rekstrarlokum. [36] [37]

Tilgangur breytinganna. Meginatriðið er að sannreyna að kröfum sé fylgt og nauðsynlegur viðbúnaður sé fyrir hendi. Fjölgun skýrslna ein tryggir ekki betra eftirlit. [kafli 4.9]

7.8 Laxahlutur (VII kafli)

Greinar 39–42. Staða í frumvarpinu. Laxahlutur er hlutdeild í breytilegu heildarlaxamagni. Frumvarpið heimilar skráningu, framsal og leigu og tengir hlutinn við rekstrarleyfi, nýtingarskyldu og

veðsetningu. Fyrirvari 39. gr. um eignarrétt sker ekki einn og sér úr um hvort fjárhagslegir hagsmunir njóti stjórnarskrárverndar. [19, 39.–42. gr.] [12] [kafli 5.1.1]

- ✓ **Taka afstöðu til kerfisins áður en það er innleitt.** Bera saman endurbætt laxahlutakerfi og einfaldari leið þar sem magnheimildir tengjast tímabundnum leyfum. Birta mat á verðmætaúthlutun, samkeppni, fjármögnun, stjórnsýslukostnaði og mögulegum lagaskilum. Það er ekki nægilegt að lýsa markaðshæfum réttindum sem eingöngu tæknilegri skráningu. [12] [kafli 4.8] [kafli 5.1.2]
- ✓ **Skýra réttarstöðu laxahlutar ef kerfinu er haldið.** Laxahlutur veiti ekki tryggingu fyrir föstu laxamagni, óbreyttu burðarþoli eða endurnýjun leyfis. Skýra hvort og hvernig hlutur fylgir leyfistíma og hvað gerist þegar síðasta leyfi rennur út, endurnýjun þess er synjað eða það er afturkallað. Viðskipti og veðsetning hindri ekki lögmæt umhverfisinngrip. [12] [36] [37]
- ✓ **Skýra reglur um framsal og leigu laxahlutar og flutning laxamagns.** Greina þarf skýrt á milli viðskipta með laxahlut og flutnings þess laxamagns sem úthlutað er á grundvelli hans. Tilgreina þarf hvort og með hvaða skilyrðum flytja megi laxamagn milli rekstraraðila, rekstrarleyfa eða svæða, hvort flutningurinn sé tímabundinn eða varanlegur og hvort hann krefjist samþykkis stjórnvalda. Slík viðskipti og flutningar þurfa að samræmast rekstrarleyfum, burðarþoli og reglum um smitvarnir og nýtingarskyldu. [19, 39.–42. gr.] [kafli 4.8] [kafli 5.1.2]
- ✓ **Endurhanna nýtingarpróf 41. gr.** Taka tillit til skylduhvíldar, stjórnvaldsfyrirmæla og velferðar. Nýtingarfrestur byrji ekki sjálfkrafa að líða að nýju við framsal, leigu eða breytingu á yfirráðum. Tillaga nefndarinnar um 90% nýtingu slakar á upphaflegu kröfunni. Hún leysir þó ekki ósamræmi í mæliaðferðum eða þann vanda að nýtingarskylda geti hvatt til óæskilegrar framleiðslu. Samræma prófið við 56. gr. [13] [37] [44, 9. tölul.]
- ✓ **Endurmeta upphafsúthlutun og útboð.** Rökstyðja stöðu eldri heimilda, þar á meðal heimilda sem hafa verið lítið nýttar, og gera nýjum aðilum kleift að afla bæði svæðis og laxahlutar samhliða með raunhæfum hætti. Afnám kerfisins eða skerðing þess yrði ekki sjálfkrafa bótaskyld, en ekki er heldur hægt að útiloka bótarétt fyrir fram með almennum fyrirvara. [12] [kafli 5.1.1] [kafli 5.1.2]

Tilgangur breytinganna. Endurskoða þarf VII. kafla í samhengi við 25., 31., 33., 34., 56. og 109. gr. og bráðabirgðaákvæði III. Breyting á einni tegund réttinda getur annars haft ófyrirséð áhrif á hinar. [12]

7.9 Strok (VIII kafli)

Greinar 43–48. Staða í frumvarpinu. Kaflinn bannar strok og fjallar um tilkynningar, viðbrögð, kostnað, upprunagreiningu og talningar. Sérstakir hvatar til að draga úr stroki, sem í eldri frumvarpsútgáfum tengdust framleiðslumagni eða fjölda fiska, eru ekki varðveittir með sama hætti. Almenn viðurlagaákvæði standa eftir. [19, 43.–48. gr.] [kafli 4.3]

- ✓ **Samræma bann og tilkynningarskyldu.** Bann við stroki og skylda til tafarlausra viðbragða nái skýrt til allra viðeigandi eldisforma og búnaðar. Rökstuddur grunur um strok kalli á tilkynningu og rannsókn, án þess að beðið sé eftir lokatalningu. Viðbótarupplýsingar berist jafnóðum; nefndartillagan styður þá leið. [10, VIII. kafli] [44, 11.–12. tölul.]
- ✓ **Gera viðbrögð í ám framkvæmanleg.** Skýra hver fyrirskipar, framkvæmir og greiðir fyrir veiðar, sýnatöku og upprunagreiningu. Samráð við landeigendur og veiðifélög verði raunverulegt, en nauðsynlegar bráðaaðgerðir geti farið fram á grundvelli skýrrar heimildar og skráðs rökstuðnings, með möguleika á endurskoðun eftir á. Kostnaður við framkvæmd og hugsanleg tjónsbótakrafa verði aðgreind. [10] [11] [44, 13. tölul.]
- ✓ **Fjármagna aðgerðir þegar uppruni strokufisks er óþekktur.** Meta lögbundið sameiginlegt fjármögnunarkerfi með afmörkuðum verkefnum, greiðendum og kostnaðarskiptingu. Endurkrafa á ábyrgðaraðila geti fylgt síðar. Færeyska og norska fyrirmyndin styðja slíka útfærslu en fela ekki sjálfkrafa í sér ótakmarkaða bótaábyrgð allra fyrirtækja. [36] [37]
- ✓ **Tengja endurtekin frávik við næstu útsetningu.** Eftir alvarlegt eða ítrekað strok þurfi óháða rannsókn á orsökum, staðfestar úrbætur og sérstakt mat áður en áframhaldandi útsetning er heimiluð. Meta hvort skerðing framleiðslu eða tímabundin stöðvun eigi að fylgja skilgreindri áhættu, með samræmingu við XII. og XXV. kafla. [6] [7] [9] [10] [36]

Tilgangur breytinganna. Markmiðið er að draga úr líkum á endurtekningu og tryggja skjót viðbrögð. Hægt þarf að vera að rekja hvernig uppgjör á fjölda fiska er unnið og hvaða skekkjumörk eru notuð. Óvissa í talningu má hvorki fela raunverulegt strok né teljast sjálfkrafa sönnun um strok. [kafli 4.3]

7.10 Afföll (IX kafli)

Greinar 49–50. Staða í frumvarpinu. Rekstraraðili skal halda afföllum í lágmarki, fjarlægja dauðan fisk og lífrænar leifar og skila upplýsingum. Skyldur samkvæmt þessum kafla þurfa að gilda óháð því hvort affallagjald leggst á samkvæmt XIII. kafla. [19, 49.–50. gr.] [kafli 4.5]

- ✓ **Kveða á um skyldu til að bregðast við óvenjulegum afföllum.** Frumvarpið krefst þegar tilkynningar við afföll yfir viðmiðunarmörkum. Bæta þarf við skýrum viðvörunar- og hættumörkum, tafarlausum tilkynningarfresti og skyldu til orsakarannsóknar. Mánaðarlegt uppgjör má ekki koma í stað viðbragða við bráðum fjöldadauða. [10, IX. kafli] [37]
- ✓ **Staðla skráningu orsaka.** Greina á milli sjálfdauðs fisks, neyðarförgunar, affalla við meðferð og óútskýrðs mismunar í talningum. Tengja gögn við kví, kynslóð, meðferð, hitastig og heilbrigðisrannsóknir. Viðvarandi hátt affallahlutfall leiði til endurmats á framleiðsluáætlun. [6] [9] [10]
- ✓ **Tryggja raunhæfa förgunargetu.** Krefjast sannprófaðs viðbúnaðar og samninga sem miðast við mesta fyrirhugaða lífmassa og aðgengi á svæðinu. Nota má erlend viðmið um förgunargetu sem fyrirmynd að mælanlegum kröfum. Meta þarf sérstaklega hvort þau henti íslenskum aðstæðum. [37]

Tilgangur breytinganna. Greiðsla gjalds vegna affalla getur ekki jafngilt samþykki fyrir óviðunandi velferð. Velferðarkröfur, aðgerðir og skattalegt uppgjör verða að vera skýrt aðgreind. [kafli 4.5] [36] [37]

7.11 Lús (X kafli)

Greinar 51–53. Staða í frumvarpinu. Útsetning er háð samþykktri forvarna- og viðbragðsáætlun. Matvælastofnun fær talningar- og inngripsheimildir. Ráðherra skal setja lúsamörk í reglugerð, en samspil viðmiða, meðferðar, fresta og banns við áframhaldandi eldi er ekki nægilega skýrt. [19, 51.–53. gr.] [34] [kafli 5.4.1]

- ✓ **Skilgreina lagaramma um verndarstig.** Viðmið verndi bæði eldisfisk og villta laxfiska og taki mið af árstíma, göngutíma og svæðisbundinni áhættu. Greina milli viðvörunarmarka sem virkja áætlun og hámarksviðmiða sem takmarka áframhaldandi eldi. Tölur geta verið í reglugerð, en lagalegar afleiðingar og meginforsendur þurfa að vera skýrar í lögum. [34] [36] [37]
- ✓ **Lögbinda aðgerðaskyldu og frest til úrbóta.** Breyta óljósri heimild til aðgerða í skýra skyldu þegar viðmiðunarmörkum er náð eða skilgreind hætta er fyrir hendi. Ákveða hvenær meðferð telst árangurslaus og hvenær Matvælastofnun skuli fyrirskipa brottnám, slátrun eða förgun. Ekki gera bæði lyfjameðferð og búnaðarmeðferð að fortakslausu skilyrði ef meðferð er óforsvaranleg eða fyrirsjáanlega árangurslaus. [34] [kafli 6.1] [kafli 6.2]
- ✓ **Skýra málsmeðferð og þriggja virkra daga frest í 51. gr.** Tilgreina þarf hvaða gögn skuli fylgja erindi, hvenær fresturinn byrji að líða og hvaða réttaráhrif það hafi ef svar berst ekki innan hans. Svarleysi veiti ekki sjálfkrafa heimild til að framkvæma fyrirhugaða aðgerð. Jafnframt þarf að tryggja hraða afgreiðslu brýnna mála, skýra hvaða aðgerðir megi ráðast í án tafar og við hvaða aðstæður afla þurfi óháðs sérfræðiálits. [34]
- ✓ **Flýta upplýsingagjöf og sannreyna gögn.** Lagt er til að niðurstöður talninga berist eigi síðar en næsta dag og hættutilkynningar tafarlaust. Birting verði almennt innan sjö daga frá móttöku, fyrr við alvarlega hættu. Þessir frestir eru lagðir til hér en eru ekki í grunntexta frumvarpsins. Samræma úrtök, flokkun, mælióvissu og endurtalningar og krefjast óháðrar sannprófunar. [34] [37]
- ✓ **Tengja lús við svæðisstjórnun og nýja útsetningu.** Samræma aðgerðir á tengdum svæðum og leggja mat á lirfuálag og áhrif utan kvía. Við endurtekin frávik verði áætlanir um næstu kynslóð endurmetnar, þar á meðal fjöldi fiska og lífmassi. Undanþágur frá talningu verði tímabundnar og háðar annarri vöktun sem veitir sambærilegar upplýsingar. [10] [34] [37]

Nefndartillagan breytir orðinu „helst“ í „er“ í 53. gr. Sú breyting skerpir orðalagið en leysir ekki ein og sér óvissu um nauðsyn fyrri meðferða, aðgerðafresti eða skyldu stjórnvalda til brottnáms. [44, 14. tölul.] [34]

Tilgangur breytinganna. Tillögur um að meðaltali 0,2 og 0,5 kynþroska kvenlýs á fisk og sérstakt lúsagjald í skýrsludrögunum eru tillögur umsagnaraðila, ekki staðfest niðurstaða um þau mörk sem henta best við íslenskar aðstæður. Þær þarf að meta með vísindaráðgjöf og áhrifamati. Greiðsla gjalds má ekki veita rekstraraðila lengri tíma til aðgerða en bindandi frestur leyfir. [kafli 5.4.2]

7.12 Kynþroska lax (XI kafli)

Greinar 54–55. Staða í frumvarpinu. Frumvarpið setur árstíðabundin 5% og 3% mörk og skyldu til sérstakra strokvarna þegar ástæða er til að ætla að hlutfall kynþroska fisks sé yfir 1%. Meiri hluti nefndarinnar lagði til breytta röð mótvægisaðgerða og brottnáms. [19, 54.–55. gr.] [44, 15. tölul.]

- ✓ **Staðla greiningu kynþroska.** Skilgreina úrtök, tíðni mælinga, greiningaraðferðir og viðbrögð við óvissu. Birta þarf rök fyrir árstíðamörkum og tengingu þeirra við áhættu ef fiskur strýkur. [6] [9] [10, XI. kafli]
- ✓ **Setja frest á mótvægisaðgerðir.** Ef farin er leið nefndartillögunnar þurfi staðfestur árangur að nást innan afmarkaðs tíma. Ljósastýring eða önnur aðgerð má ekki ótímabundið fresta brottnámi fisks sem skapar óviðunandi áhættu. [44, 15. tölul.] [36]
- ✓ **Skýra tengsl rekstrarmarka og sekta vegna kynþroska lax.** Samræma þarf ákvæði 54.–55. og 122. gr. þannig að skýrt sé hvernig mælingar á kynþroska laxi í kví tengjast talningu við slátrun og útreikningi sekta. Taka þarf fram að frádráttur við sektarútreikning breyti hvorki leyfilegu hlutfalli kynþroska lax í kví né skyldu rekstraraðila til að bregðast við þegar farið er yfir mörkin. Jafnframt þarf að orða reiknireglu sektarinnar með skýrum hætti. Við flokkun og fjarlægingu kynþroska lax skal meta áhrif aðgerðanna á velferð fisksins og velja aðferð sem nær tilætluðum árangri með sem minnstu álagi og hættu á meiðslum. [19, 54.–55. og 122. gr.] [10]

Tilgangur breytinganna. Reglur um kynþroska ættu að stuðla að því að áhætta sé greind og brugðist við henni áður en fiskur hrygnir eða strýkur, fremur en að vandinn komi fyrst í ljós við lokaslátrun. [kafli 4.5]

7.13 Afturköllun rekstrarleyfis til sjókvíaeldis (XII kafli)

Greinar 56–57. Staða í frumvarpinu. Kaflinn greinir milli forsendubrests vegna ónógrar nýtingar og afturköllunar af öðrum tilgreindum ástæðum. Nýtingarviðmið tengjast meðal annars fyrstu fimm árum, stöðvun í þrjú ár og nýtingu yfir sex ára tímabil. [19, 56.–57. gr.] [13]

- ✓ **Mæla nýtingu með sambærilegum hætti.** Miða mat á nýtingu í upphafi rekstrar við leyfilegan lífmassa viðkomandi aðila, eins og nefndin lagði til. Skilgreina þarf hvernig nýting er mæld yfir tíma. Sama nýtingarhlutfall má ekki miðast við skammvinnan hámarkslífmassa hjá einum aðila en hlaupandi tólf mánaða meðaltal hjá öðrum; meðaltal krefst ekki samfellds eldis allt árið. [13] [44, 16. tölul.]
- ✓ **Samræma nýtingarskilyrði og undanþágur vegna nauðsynlegra aðgerða.** Skýra þarf hvernig lögboðin hvíld, fyrirmæli um umhverfisvernd og nauðsynlegar aðgerðir vegna dýravelferðar hafa áhrif á mat á nýtingu rekstrarleyfis og laxahlutar. Reglubundin hvíld verði tekin með í reikninginn við mótun nýtingarskilyrða. Sannanlegar viðbótartafir geti, að uppfylltum skýrum skilyrðum, réttlætt lengri nýtingarfrest eða aðlögun mats á nýtingu. Slíkar undanþágur breyti ekki útreikningi tólf mánaða lífmassameðaltals; hvíldartími og raunverulegur lífmassi á tímabilinu verði áfram tekin með í reikninginn. Undanþága frá nýtingarskilyrðum leysi rekstraraðila heldur ekki undan ábyrgð á hugsanlegum brotum sem leiddu til aðgerðanna. [13] [37]
- ✓ **Greina varúðaraðgerð frá refsikenndu úrræði.** Tímabundin skerðing eða stöðvun vegna hættu, innköllun vegna vannýtingar og afturköllun vegna brota þurfa ólíkar forsendur og rökstuðning. Skýra neyðarheimildir, venjulega úrbótafresti og skilyrði þess að hefja rekstur aftur. [34] [36]

Tilgangur breytinganna. Nýtingarskylda má ekki hvetja til útsetningar sem vinnur gegn smitvörnum eða velferð. Samræma þarf reglur um áhrif niðurfellingar leyfis á laxahlut, svæðisrétt, réttindi veðhafa og skyldu til hreinsunar. [12] [13] [kafli 5.2.1]

7.14 Affallagjald (XIII kafli)

Greinar 58–61. Staða í frumvarpinu. Gjaldið byggist á mismuninum á fjölda fiska sem eru settir út og fjölda fiska sem er slátrað til manneldis, að frádregnu tilgreindu hlutfalli. Það er því ekki eingöngu gjald á staðfestan dauðfisk; frumvarpið tekur sérstaklega fram að mismunur geti stafað af öðru en afföllum. [19, 58.–61. gr.]

- ✓ **Gera gjaldstofn rekjanlegan.** Skýra meðferð flutninga, hlutaslátrunar, talningarleiðréttinga, fisks sem er enn í eldi og uppgjörs kynslóða yfir áramót. Aðgreina mælivillu frá líffræðilegum afföllum í gögnum þótt hvort tveggja hafi áhrif á útreikning gjaldsins. [10, XIII. kafli] [kafli 4.5]
- ✓ **Meta hvort gjaldið skapi rétta hvata.** Kanna hvort það geti aukið hvata til að fresta nauðsynlegri neyðarförgun eða flokka atvik ranglega. Undanþága eða sérstök meðferð förgunar þarf jafnframt að koma í veg fyrir að ófullnægjandi rekstur njóti kerfisbundinnar ívilnunar. [6] [7] [9] [10]
- ✓ **Skýra meðferð óviðráðanlegra atvika og rétt rekstraraðila.** Birta viðmið samkvæmt 59. gr. um hvaða atvik teljast utan stjórnunarsviðs rekstraraðila. Skýra jafnframt hvaða varna er krafist og hvernig sýna skuli fram á að skilyrðin séu uppfyllt. Samræma árlega álagningu við lokauppgjör kynslóðar, leiðréttingar og kæruleið. Meta samanlögð áhrif gjaldsins, sekta og annarra aðgerða. [19, 58.–61. gr.] [10]

Tilgangur og áhrif affallagjaldsins. Áður en fjárhæð gjaldsins og frádráttarhlutfall eru ákveðin þarf að sýna með reiknidæmum hvernig gjaldið leggst á rekstur við mismunandi afföll og rekstraraðstæður. Sérstaklega þarf að sýna hversu mikið gjaldið lækkar þegar afföll minnka og meta hvort sá sparnaður hvetji til fjárfestinga og aðgerða sem bæta velferð fiska. Markmiðið ætti að vera að fyrirbyggja afföll, og árangur gjaldsins metinn út frá því. Há gjaldbyrði ein og sér sýnir hvorki að þessi hvati sé virkur né að gjaldtakan sé ólögmæt; lagalegt mat þarf að rökstyðja sérstaklega. [kafli 3.4.1] [kafli 4.5]

7.15 Framleiðslugjald og samfélagsframlag (XIV kafli)

Greinar 62–69. Staða í frumvarpinu. Framleiðslugjald miðast við sameiginlegan reiknistofn greinarinnar, með grunnframleiðslugjaldi og afsláttum. Samfélagsframlag til byggða er samkvæmt 69. gr. fjárveiting af fjárlögum; það jafngildir ekki fastri, lögbundinni hlutdeild sveitarfélaga í tekjum sem er óháð árlegum fjárlögum. [19, 62.–69. gr.] [11] [kafli 4.10]

- ✓ **Skýra tilgang framleiðslugjaldsins og útreikning þess.** Gera þarf skýran greinarmun á endurgjaldi fyrir auðlindanýtingu, framlögum til rannsókna og gjöldum fyrir tiltekna þjónustu stjórnvalda. Bera þarf saman fyrirkomulag frumvarpsins, þar sem sameiginleg reiknuð afkoma greinarinnar ræður gjaldi á hvert kílógramm, og leið þar sem gjaldið miðast við afkomu hvers fyrirtækis. Við samanburðinn þarf að meta áhrif viðskipta innan fyrirtækjasamstæðna, reglna um kostnaðarfrádrátt og mismunandi fjármögnunar. Jafnframt þarf að sýna hvernig greiðslubyrðin skiptist milli fyrirtækja með ólíka afkomu og rekstraraðstæður. Lýsa ber tillögu frumvarpsins sem framleiðslugjaldi sem tekur mið af sameiginlegri afkomu greinarinnar, en ekki sem einföldum skatti á hagnað hvers fyrirtækis. [10, XIV. kafli] [19, 63.–65. gr.]
- ✓ **Rökstyðja lágmarksgjald og skilyrði afsláttа.** Birta þarf áhrifamat sem sýnir hvernig grunnframleiðslugjald leggst á fyrirtæki í taprekstri og við uppbyggingu starfsemi. Afslættir vegna ávinnings fyrir umhverfi eða dýravelferð verði háðir skýrum viðmiðum og gögnum sem staðfesta árangur. Jafnframt verði ákveðið hvenær endurmeta eða fella niður afslátt ef búnaður eða aðferð skilar ekki tilætluðum árangri. Meta þarf sérstaklega tillögu meiri hluta atvinnuveganefndar um afslátt vegna vinnslu lax hér á landi. Skýra þarf markmið hennar, væntanleg áhrif á vinnslu og verðmætasköpun og aðgengi ólíkra rekstraraðila að afslættinum. Einnig þarf að meta samræmi við jafnræðiskröfur og viðeigandi alþjóðlegar viðskiptaskuldbindingar. [10] [44, 19.–20. tölul.]
- ✓ **Skýra og samræma álagningu og leiðréttingu gjaldsins.** Tilgreina þarf hvaða tekju- og kostnaðarár liggur að baki ákvörðun gjalds, fyrir hvaða framleiðsluár það gildir og hvenær álagning og greiðsla fara fram. Jafnframt þarf skýrar reglur um áætlun við ófullnægjandi gagnaskil og leiðréttingu fyrri álagningar. Samræma þarf álagningu framleiðslugjalds og grunnframleiðslugjalds þannig að lágmarksgjaldið leiði ekki til tvöfaldrar gjaldtöku. Í því sambandi

þarf að taka mið af tillögu nefndarinnar um brottfall sérstakrar álagningarmálsgreinar í 66. gr. Endurmeta þarf einnig skilyrði og útreikningsgrundvöll 5% gjaldsins vegna rangra gagna, meðalhóf þess og samspil við önnur viðurlög. [19, 63.–67. gr.] [44, 21. tölul.] [10]
- ✓ **Tryggja beina og fyrirsjáanlega hlutdeild sveitarfélaga.** Ef markmiðið er að tryggja sveitarfélögum lögvarinn hlut í tekjunum þarf að breyta 69. gr. og ákveða hlutfall, gjaldstofn, greiðslutíma og skiptingarviðmið í lögum. Meta bæði umfang eldis og þjónustu- og innviðakostnað og tryggja samráð um útfærslu. [10] [11]
- ✓ **Tryggja áframhaldandi fjármögnun rannsókna.** Við niðurlagningu Umhverfissjóðs þarf að skýra hvernig opinber verkefni verða fjármögnuð og tryggja opna samkeppni um fé til sjálfstæðra rannsókna. Breyting á sjóðsformi má ekki sjálfkrafa fella niður verkefni eða útiloka aðra rannsakendur. [10] [11] [kafli 4.10] [kafli 4.11]

Nefndin lagði einnig til að gjaldið miðaðist við grunnframleiðslugjald, með viðeigandi afsláttum, til ársloka 2030. Það er veruleg breyting frá afkomutengdu meginreglunni í grunntextanum og þarf sjálfstætt mat á tekjum, rekstraráhrifum og tengslum við fyrirhugaða endurskoðun. [44, 25. tölul.]

Tilgangur breytinganna. Ákvörðun um gjaldhlutföll þarf að byggjast á gagnsæju áhrifamati. Umsagnir atvinnulífs og ASÍ sýna ólíkar forsendur um afkomu og auðlindarentu, ekki sameiginlega niðurstöðu um rétta fjárhæð. [10]

7.16 Smitvarnir og dýraheilbrigði (XV kafli)

Greinar 70–80 um landeldi. Staða í frumvarpinu. Kaflinn fjallar meðal annars um flutninga, fiskrækt, vatnsgæði, hámarkslífmassa, skimun og afföll í landeldi. Kröfur þurfa að miðast við ólíka tækni og raunverulega áhættu stöðva. [19, 70.–80. gr.] [10, XV. kafli]
- ✓ **Skýra vatnsgæði og bráðaviðbrögð.** Í 73.–74. gr. þurfi mælanleg viðmið um súrefni, koltvísýring, ammoníak og aðra viðeigandi þætti. Gera þarf greinarmun á venjulegum úrbótafresti og neyðartilvikum þar sem fiskur er í bráðri hættu. Samræma þarf fortakslausa kröfu 73. gr. um viðvörun og frest við heimildir til bráðaaðgerða. [19, 73.–74. gr.] [10]
- ✓ **Samræma ábyrgð í flutningum.** Skýra afhendingu fisks milli landeldis, flutningsaðila og sjókvíaeldis, heilbrigðisgögn og rekjanleika. Almenn eða endurtekin flutningsleyfi verði endurmetin ef smitstaða breytist. Fiskrækt samkvæmt 72. gr. verði áfram skýrt aðgreind frá framleiðslu til sjókvíaeldis. [19, 70.–72. og 75. gr.] [10]
- ✓ **Takmarka undanþágur frá affallaeftirliti.** Búnaður sem fylgist með velferð tryggi ekki sjálfkrafa áreiðanlega affallaskráningu. Undanþágur samkvæmt 76.–77. gr. verði háðar því að sambærileg gögn séu tiltæk, þau séu sannreynd og undanþágurnar endurmetnar. Skýra sambærilegar skyldur leyfishafa og skráningarskyldra aðila. [19, 76.–77. gr.] [9] [10]

Tilgangur breytinganna. Meta þarf áhættu landeldis út frá aðstæðum þess. Þótt sum áhættuatriði sjókvíaeldis eigi síður við um landeldi réttlætir það ekki veikari kröfur um vatnsgæði, smitvarnir eða velferð. [10, XV.–XVII. kafli]

7.17 Ýmis sameiginleg ákvæði (XXII kafli)

Greinar 106–109. Staða í frumvarpinu. Kaflinn fjallar um bótaskyldu vegna verndaraðgerða, myndupptökur, ábyrgð vegna þjónustuaðila og viðskipti með leyfi. Þessi ákvæði hafa mikil áhrif á fjárhagslega áhættu og svigrúm stjórnvalda til aðgerða. [19, 106.–109. gr.]
- ✓ **Endurorða 106. gr. með skýrum fyrirvörum.** Greina þarf á milli þriggja tilvika: lögmætra verndaraðgerða sem rekstraraðilar þurfa að þola án bóta, ólögmætra ákvarðana sem geta leitt til skaðabótaábyrgðar að uppfylltum almennum skilyrðum og lögmætra aðgerða sem fela í sér svo sérstaka og verulega skerðingu eignarréttinda að bótaréttur getur stofnast samkvæmt stjórnarskrá. Taka þarf skýrt fram að ákvæðið útiloki hvorki skaðabótaábyrgð vegna ólögmætrar stjórnsýslu né bótarétt sem leiðir af 72. gr. stjórnarskrárinnar. Breyta ætti fyrirsögn greinarinnar í „Bótaskylda vegna verndaraðgerða“. [12] [14] [34]
- ✓ **Afmarka dróna- og myndavélaeftirlit.** Í 107. gr. þarf að skýra tilgang eftirlitsins og nauðsyn þess á viðkomandi svæði. Einnig þarf að tilgreina ábyrgðaraðila og reglur um aðgang að upptökum,

eyðingu þeirra og varðveislu sem sönnunargagna. Samræma ákvæðið við 37. og 93. gr. og aðgreina umhverfisgögn frá óviðkomandi persónuupplýsingum. [10, XXII. kafli]

- ✓ **Bæta beinum skyldum við 108. gr.** Kveða á um sjálfstæða skyldu framleiðenda, birgja og þjónustuaðila til að tilkynna hættulega galla, bæta úr þeim og afhenda nauðsynleg gögn. Ábyrgð rekstrarleyfishafa haldist, en skýra þarf eigin ábyrgð verktaka og forsendur þess að beita hvorn aðila viðurlögum. [36] [kafli 6.1]
- ✓ **Skýra réttarvernd veða og áhrif veðsetningar.** Í 109. gr. þarf að tilgreina hvaða réttindi megi veðsetja, hvernig veð séu skráð og hvernig þau njóti verndar gagnvart þriðja manni. Einnig þarf að skýra forgang veða og áhrif þess að réttindi falla niður. Samþykki Matvælastofnunar er ekki það sama og réttarvernd veðs. Framsal eða fullnusta veðs veiti ekki rýmri rétt til rekstrar. Lögmætar eftirlitsaðgerðir verði heldur ekki háðar samþykki veðhafa. [12] [36] [37]

Tilgangur breytinganna. Norskar og færeyskar fyrirmyndir geta skýrt skilyrði leyfa, ráðstöfun réttinda og heimildir til verndaraðgerða. Þær réttlæta þó ekki sjálfkrafa ábyrgð móðurfélaga á skuldbindingum dótturfélaga eða takmarkanir á bótarétti. Afmarka þarf hvaða félög, skyldur og tilvik ábyrgðin nær til og meta bótarétt sérstaklega samkvæmt íslenskum skaðabótareglum og eignarréttarvernd stjórnarskrárinnar. [36] [37]

7.18 Skil og birting upplýsinga (XXIII kafli)

Greinar 110–112. Staða í frumvarpinu. Frumvarpið gerir ráð fyrir miðlægum gögnum og opinberri birtingu. Skýra þarf nánar skilafresti, gæðakröfur, aðgang að gögnum og hvernig þau nýtast við ákvarðanir. [19, 110.–112. gr.] [kafli 4.9]

- ✓ **Birta gögn á samræmdu og tölvulesanlegu formi.** Nota föst auðkenni fyrir rekstraraðila, svæði, kví, kynslóð og dagsetningu. Tengja gögn um lús, afföll, strok, meðferðir og umhverfisástand við fyrirmæli stjórnvalda og staðfestar úrbætur. Leiðréttingar verði rekjanlegar. [34] [36] [37]
- ✓ **Lögbinda birtingarfrest og aðgang að eldri gögnum.** Lagt er til að gögn verði almennt birt innan sjö daga frá móttöku gildra gagna og að varað verði tafarlaust við alvarlegri hættu. Meta þarf hvort lykilupplýsingar skuli vera aðgengilegar í tíu ár. Samræma birtingarfrestinn við sérstaka fresti í 44., 50. og 52. gr. [37]
- ✓ **Tryggja frumgögn og óháða nýtingu þeirra.** Skilgreina aðgang viðurkenndra rannsakenda að viðeigandi erfða- og umhverfisgögnum, gæðakröfur og meðferð lögvarinna hagsmuna. Rekstraraðili geti ekki einn ákveðið að lögbundin umhverfisgögn séu óbirtanleg. [10] [11] [34]

Tilgangur breytinganna. Mælaborð er gagnlegt þegar hægt er að rekja frávik frá fyrstu mælingu til aðgerða og niðurstöðu. Samantekin meðaltöl án upplýsinga um stað, tíma og aðgerðir duga ekki til þess. [36] [37]

7.19 Gjaldtaka og vátrygging (XXIV kafli)

Greinar 113–116. Staða í frumvarpinu. Kaflinn fjallar um gjöld vegna stjórnsýslu, eftirlits og þvingunarúrræða og um vátryggingu. Ábyrgðartrygging 116. gr. er afmörkuð við tilgreindan kostnað vegna búnaðar, hreinsunar og sjúkdómahættu. Hún er því ekki sjálfkrafa almenn trygging fyrir öllu umhverfistjóni eða tjóni veiðiréttarhafa. [19, 113.–116. gr.] [36] [37]

- ✓ **Aðgreina þjónustugjöld frá almennri fjármögnun.** Fyrir hvern gjaldlið þurfi að skilgreina greiðanda, gjaldskylda þjónustu, útreikning og kostnað sem heimilt er að leggja til grundvallar. Kanna þarf hvort sami kostnaður sé innheimtur oftar en einu sinni með þjónustugjöldum, framleiðslugjaldi eða sérstakri endurgreiðslu kostnaðar og koma í veg fyrir slíka tvítalningu. [10, XXIV. kafli]
- ✓ **Meta tryggingavernd út frá raunhæfum atvikum.** Kanna hvort vernd nái til hreinsunar, aðgerða vegna stroks, tjóns þriðja manns, rekstrarloka og gjaldþrots og hvaða útilokanir eða sjálfsábyrgðir geti skilið eftir ótryggða áhættu. Fjárhæð tryggingar taki mið af umfangi og áhættu og verði endurmetin. [10] [36] [37]
- ✓ **Tryggja samfellda tryggingavernd og úrræði ef hún fellur niður.** Vátryggjandi tilkynni fyrir fram um niðurfellingu eða verulega breytingu. Skýra hvort viðbótarfjártrygging þurfi að vera tiltæk þar sem ekki er hægt að kaupa fullnægjandi vátryggingu. Slík krafa og aðgangur stjórnvalda að tryggingu þurfa skýra lagastoð. [36] [37]

Tilgangur breytinganna. Sameiginlegur sjóður vegna óþekkts strokufisks, ábyrgðartrygging og bætur til tjónþola leysa ólík verkefni. Eitt kerfi kemur ekki sjálfkrafa í stað annars. [37]

7.20 Reglugerðarheimild, refsiákvæði og fleiri ákvæði (XXV kafli)

Greinar 117–128. Staða í frumvarpinu. Kaflinn fjallar um reglugerðarheimildir, skaðabætur, þvingunarúrræði, stjórnvaldssektir, refsingar, valdmörk stofnana og gildistöku. Meginúrbótin er að samræma þessi ákvæði við skýrari skyldur í efnisákvæðunum. [19, 117.–128. gr.]

- ✓ **Afmarka 117. gr. eftir efni hverrar heimildar.** Flytja grundvallarákvarðanir um réttindi, gjöld og íþyngjandi aðgerðir í viðkomandi lagagreinar. Með endurskoðuðu frumvarpi fylgi drög að lykilreglugerðum og yfirlit um þær ákvarðanir sem Alþingi er í raun að fela ráðherra. [10] [34] [kafli 3.4.2]
- ✓ **Gera bótaleið 118. gr. skýrari.** Aðgreina greiðslu viðbragðskostnaðar frá bótum vegna sannaðs tjóns á veiðihagsmunum. Skýra gagnaöflun, upprunagreiningu, orsakatengsl, matskostnað og meðferð tjóns þegar uppruni er óþekktur eða fleiri aðilar koma til álita. Meta þarf þörf fyrir sérreglur um sönnun. Tilvist eldisfisks í á ætti þó ekki sjálfkrafa að teljast fullnægja öllum skilyrðum bóta. [10] [11] [37]
- ✓ **Samræma aðgerðaskyldu og framkvæmdarheimild.** Í 119.–120. gr. þarf að skýra hvenær stjórnvöld geti látið framkvæma aðgerðir á kostnað rekstraraðila sem sinnir ekki fyrirmælum um lús, velferð eða umhverfisvernd. Dagsektir einar nægja ekki við bráða hættu. Skýra þarf hver greiðir kostnaðinn í upphafi og hvernig endurkrafa fer fram síðar. [34] [36]
- ✓ **Endurskoða bráðabirgðaleyfi 121. gr.** Greina ástæður þess að fyrra leyfi féll úr gildi og takmarka áframhaldandi starfsemi eftir alvarleg umhverfis- eða velferðarbrot. Heimild til áframhaldandi rekstrar meðan umsókn er undirbúin eða afgreidd má ekki útiloka bráðastöðvun. Samræma úrræðið við umhverfismat, samráð og kærurétt. [19, 121. gr.] [10]
- ✓ **Samræma viðurlög 122.–125. gr.** Skýra brotalýsingar, sönnun, ábyrgð lögaðila og einstaklinga, lækkunarheimildir og tengsl sekta, sáttar og refsimeðferðar. Meta samanlögð áhrif með affallagjaldi, framleiðsluskerðingu og synjun endurnýjunar. Ef bætt er við heimild til upptöku ávinnings þarf að afmarka hana sérstaklega og skýra hvernig ávinningurinn er reiknaður. [10] [36]
- ✓ **Skýra verkaskiptingu stjórnvalda.** Samræma 126. gr. við eftirlitsákvæði og breytingar á mengunarvarnalögum í 128. gr. Skýra hver bregst við þegar sama atvik snertir bæði mengun og dýraheilbrigði. Koma þarf í veg fyrir tvöfalda refsingu fyrir sama brot. Jafnframt þarf að tryggja að ábyrgðin sé skýr svo ekki verði sú staða að hvorug stofnun telji sig geta gripið inn í. [19, 126. og 128. gr.] [36]
- ✓ **Yfirfara breytingar á öðrum lögum sérstaklega.** Í 128. gr. þarf að samræma hlutverk fisksjúkdómanefndar, Keldna, Matvælastofnunar og annarra stofnana. Reglur um erlenda fjárfestingu þurfa skýrar skilgreiningar á beinum og óbeinum yfirráðum, upplýsingaskyldu og úrbótafresti, ásamt sérstöku mati á samræmi við alþjóðlegar skuldbindingar. Færeysk búsetu- og eignarhaldsviðmið verða ekki flutt sjálfkrafa yfir. [19, 128. gr.] [6] [10] [37]

Tilgangur breytinganna. Skýr viðurlög verða að byggjast á skýrum skyldum. Hækkun sektarhámarks ein leysir ekki óvissu um mælingar, ábyrgð eða það hvenær skylt er að bregðast við. [34] [36]

7.21 Lagaskil, gildistaka og ákvæði til bráðabirgða

Þessi ákvæði þurfa sjálfstæða yfirferð þótt 127. gr. tilheyri XXV. kafla. Þau ráða því hver fær réttindi við gildistöku, hvaða eldri heimildir halda gildi og hvenær nýjar skyldur taka við. [19, 127. gr. og bráðabirgðaákvæði I–V]

- ✓ **Samræma dagsetningar og aðlögunartíma.** Endurskoða þarf öll gildistöku- og bráðabirgðaákvæði út frá raunhæfri innleiðingaráætlun. Samræma þarf almenna gildistöku, upphaf gjaldtöku, viðmiðunartímabil vegna nýtingar réttinda, meðferð fyrirliggjandi umsókna og lok starfsemi sjóða. Taka þarf skýrt fram hvaða kynslóðir fisks falla undir affallagjald, hvaða frádráttarhlutfall gildir um hverja kynslóð og hvenær gjaldið kemur fyrst til álagningar. Breyting á almennum gildistökudegi verði því ávallt yfirfarin með tilliti til allra tengdra dagsetninga, greiðsluskyldna og aðlögunarfresta. [19, 127. gr.] [44, 24.–25. tölul.]

- ✓ **Bráðabirgðaákvæði I um svæði.** Fella brott undanþágu frá faglegri aðkomu við afmörkun. Samningar rekstraraðila verði metnir með tilliti til smitvarna, samkeppni, skipulags og umhverfismats. Ákvörðun um að fleiri aðilar starfi áfram á sama svæði þurfi að fylgja bindandi samstarfsáætlun, skýrum úrræðum stjórnvalda við ágreiningi og reglulegu mati á árangri. [10] [37] [kafli 4.6]
- ✓ **Bráðabirgðaákvæði II um leyfi.** Skýra hvernig sameining leyfa, mismunandi gildistími og innleiðing bindandi umsagnar um mengunarvarnir hafa áhrif á réttindi. Varðveita rekstrarsamfellu að því marki sem verndarskilyrði leyfa, án þess að sameining eyði fyrri brotasögu eða vöktunarskyldu. [19, bráðabirgðaákvæði II] [12] [36]
- ✓ **Bráðabirgðaákvæði III um upphaflegan laxahlut.** Birta útreikninga og forsendur fyrir hvern leyfishafa, með andmælarétti og skýrri leiðréttingarleið. Meta sérstaklega nýttar og ónýttar heimildir og samræmi upphaflegrar úthlutunar við þá réttindaskipan sem endanlega verður valin. [12] [kafli 5.1.1]
- ✓ **Bráðabirgðaákvæði IV um gjöld.** Tryggja að eldri og ný gjaldtaka skarist ekki og að skýrt sé hvaða gjaldstofn og gjaldaár eiga við um hvert framleiðslu- og slátrunartímabil. Birta reiknidæmi sem sýna hvernig skipt er úr eldra gjaldakerfi í hið nýja og hvernig farið er með inneignir og leiðréttingar. [19, bráðabirgðaákvæði IV] [44]
- ✓ **Bráðabirgðaákvæði V um endurskoðun.** Skilgreina fyrir fram hvaða gögn verði notuð við endurskoðun og bæta við reglulegri skýrslu til Alþingis, til dæmis á fjögurra ára fresti. Meta umhverfisárangur, velferð, samþjöppun, aðgang nýrra aðila, tekjur samfélagsins og stjórnsýslukostnað. Taka þá rökstudda afstöðu til frekari tækniskipta. [37] [43] [kafli 6.2]

Samfella reglna. Sérstakt lagaskilaákvæði tilgreini hvernig eldri reglugerðir og friðunarfyrirmæli halda gildi að því marki sem þau samræmast nýjum lögum og hvenær nýjar reglur leysa þau af hólmi. Ekki má skapast óvissa um gildi lúsamarka, friðunar eða eftirlits þegar skipt er um lagakerfi. [14] [34]

7.22 Forgangsröðun við lagasmíð og innleiðingu

Fyrir framlagningu endurskoðaðs frumvarps. Ákveða fyrirkomulag laxahlutakerfisins, hlutverk áhættumats, burðarþolsviðmið, grunnvernd svæða, aðferð við úthlutun og tilgang gjaldtöku. Með frumvarpinu fylgi rökstutt áhrifamat, viðbrögð við helstu umsögnum og drög að lykilreglugerðum. [10] [12] [13] [14]

Fyrir gildistöku rekstrarákvæða. Birta reiknireglur, lúsamörk, aðgerðafresti, tæknikröfur og kæruleiðir. Tryggja starfsfólk, gagnakerfi, óháða sannprófun, viðbúnað og fjármögnun aðgerða. Nýtt fyrirkomulag framleiðslumarka taki ekki gildi fyrr en stjórnvöld geta framfylgt því. [13] [34] [36] [37]

Eftir innleiðingu. Birta reglulegar niðurstöður um frávik og árangur úrbóta og endurskoða reglur út frá gögnum. Við breytingar þurfi að meta saman umhverfisvernd, dýravelferð, réttaröryggi og samfélagslegan ávinning. Forsenda stöðugra rekstrarskilyrða er að reglurnar séu skýrar og að eftirliti með öllum rekstraraðilum sé sinnt með sambærilegum hætti. [36] [37]

8. Heimildir

[1] Viðauki 1. Stefnumótun í lagareldi - Stjórnarsáttmáli, undirbúningur, framkvæmd og kynning – hlutverk skýrslunnar „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“
[2] Viðauki 2. Umsagnir við skýrslu BCG um lagareldi á Íslandi.
[3] Viðauki 3. Samráð um skýrslu starfshóps um strok úr sjókvíaeldi
[4] Viðauki 4. Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi
[5] Viðauki 5. Umsagnir við stefnumótun í lagareldi
[6] Viðauki 6. Umsagnir við frumvarpsdrög um lagareldi 2023
[7] Viðauki 7. Umsagnir við frumvarp um lagareldi 2024
[8] Viðauki 8. Frumvarp um lagareldi 2024 - Þingumræða og meðferð atvinnuveganefndar
[9] Viðauki 9. Umsagnir um frumvarpsdrög um lagareldi 2025
[10] Viðauki 10. Umsagnir við frumvarp um lagareldi 2026
[11] Viðauki 11. Frumvarp um lagareldi 2026 - Þingumræða og meðferð atvinnuveganefndar
[12] Viðauki 12. Laxahlutur – lögfræðileg greining á réttarstöðu, verðmyndun, framsali, veðtengingu, jafnræði og mögulegri bótaskyldu ríkisins.
[13] Viðauki 13. Lögfræðileg greining á tvíþættu burðarþolshámarki, hlaupandi tólf mánaða meðaltali og tengslum við rekstrarleyfi og forsendubrest.
[14] Viðauki 14. Lögfræðileg greining á staðbundinni bannheimild
[15] Matvælaráðuneytið. Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040. Stefnudrög birt 4. október 2023; einkum aðgerðaáætlun á bls. 80–86.
[16] Matvælaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi, merkt „Í vinnslu – 6. desember 2023“. Samráðsgátt, mál S-253/2023.
[17] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi, þingskjal 1376, 930. mál á 154. löggjafarþingi 2023–2024. Útbýtt 27. mars 2024. Lagatexti og greinargerð
[18] Atvinnuvegaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Birt 22. desember 2025, Samráðsgátt, mál S-252/2025.
[19] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi, þingskjal 898, 529. mál á 157. löggjafarþingi 2025–2026. Útbýtt 16. mars 2026. Lagatexti og greinargerð. Ferill
[20] Boston Consulting Group (2023). *Staða og framtíð lagareldis á Íslandi*. Matvælaráðuneytið.
[21] Skýrsla starfshóps um strok úr sjókvíaeldi.
[22] Matvælaráðuneytið. Nýtt frumvarp um lagareldi kynnt í samráðsgátt. 6. desember 2023.
[23] Alþingi. Ferill 930. máls á 154. löggjafarþingi
[24] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi, þskj. 898, 529. mál, 157. þing; 39.–42. og 109. gr. og bráðabirgðaákvæði III.
[25] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar, þskj. 1351, 12. júní 2026, 9. tölul.
[26] Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, 65., 72. og 75. gr.
[27] Lög nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu, 1. gr. 1. samningsviðauka.
[28] Stjórnsýslulög nr. 37/1993, 10.–12. gr.
[29] Laxahlutir VII kafli. Umsögn um þingskjal 898, 529. mál. Útgáfa 2, 3. apríl 2026.
[30] Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi V kafli. Sama frumvarp. Útgáfa 2, 1. apríl 2026.
[31] Umsögn Sjávarútvegsþjónustunnar ehf. um III. kafla frumvarps um lagareldi 2026.
[32] Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi, 8. maí 2024.
[33] Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Umhverfisvernd og rannsóknir, 21. janúar 2026.
[34] Viðauki 15. Lögfræðileg greining á viðmiðum eftirliti og viðbrögðum við laxalús
[35] Viðauki 16. Alþingi umsagnir, fyrirspurnir og þingsályktunartillögur
[36] Viðauki 17. Norsk fiskeldislög sem fyrirmynd að úrbótum á lagareldisfrumvarpinu 2026
[37] Viðauki 18. Færeysk fiskeldislöggjöf og úrbætur á lagareldisfrumvarpinu 2026
[38] Lög nr. 71/2008 um fiskeldi, einkum 6. og 18. gr. Alþingi.
[39] Viðauki 19. Hagsmunaaðilar
[40] Frumvarp um lagareldi 16.03.2026 – Umsögn um X. kafla Lús.
[41] Stjórnarráð Íslands. „Sáttmáli um ríkisstjórnarsamstarf 2021“, 28. nóvember 2021.
[42] Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins 2024
[43] Alþingi. Nefndarálit meiri hluta, þingskjal 1350, uppprentuð útgáfa.
[44] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta, þingskjal 1351.
[45] Viðauki 20. Stefnuatriði rakin í gegnum fjórar frumvarpsútgáfur
[46] Viðauki 21. Nýmæli og nýjar lagalegar útfærslur
[47] Viðauki 22. Afdrif lagareldisfrumvarpsins á vorþingi 2026
[48] Viðauki 23. Laxahlutir og fjárhagsleg áhrif þeirra
[49] Viðauki 24. Tvíþætt burðarþolshámark í sjókvíaeldi
[50] Viðauki 25. Friðunarsvæði og laxeldi

[51] Noregur. Lov om akvakultur nr. 79/2005, einkum §§ 9–13 a.
[52] Færeyjar. Løgtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m., með síðari breytingum.
[53] Hagsmunaaðilar_lagareldi_2023_2026.xlsx, útgáfa 2, uppfært 17. október 2026. Blaðið Yfirlit, talningarreglur og samantekt. Grunngögn byggjast á viðaukum 6, 7, 9 og 10.
[54] Bjarki Sigurðsson. Afhentu ráðherra 46 þúsund undirskriftir á eldislöxum. Vísir, 22. maí 2024.
[55] Oda Ording og Halldor Hustadnes. Sponser søksmål mot Fredriksen-selskap. Børsen/Dagbladet, 26. mars 2025, uppfært 27. mars.
[56] Jakob Bjarnar. Lærið af mistökum okkar. Vísir, 20. nóvember 2024. Umfjöllun um heimildarmynd og opinbera umræðu.
[57] Let's Undo This. Íslenskur herferðarvefur um opið sjókvíaeldi.
[58] Rafn Ágúst Ragnarsson. Björk og Rosalía í hart við íslenska ríkið. Vísir, 22. nóvember 2025. Frásögn af málshöfðun og kröfum, ekki dómsniðurstaða.
[59] Patagonia. Help Protect Wild Salmon. Herferðarvefur fyrir Ísland.

Notkun tilvísana í 4. kafla

LYKILL	HEIMILD
F1	Uppbygging og umgjörð lagareldis, stefnumótun stjórnvalda, október 2023. Sérstaklega er vísað til aðgerðaáætlunar á bls. 80–86. [15]
F2	Frumvarpsdrög um lagareldi 2023 [16]
F3	Frumvarp til laga um lagareldi, 154. löggjafarþing, þingskjal 1376, 930. mál, lagt fram 2024. [17]
F4	Frumvarpsdrög um lagareldi 2025. [18]
F5	Frumvarp til laga um lagareldi, 157. löggjafarþing 2025–2026, þingskjal 898, 529. mál, lagt fram 2026. [19]

Viðaukar

Viðauki 1. Stefnumótun í lagareldi

Stjórnarsáttmáli, undirbúningur, framkvæmd, kynning og hlutverk skýrslunnar „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“

1. Inngangur

Stefnumótun stjórnvalda í lagareldi á árunum 2022–2023 byggðist á stjórnarsáttmála ríkisstjórnar Framsóknarflokks, Sjálfstæðisflokks og Vinstrihreyfingarinnar – græns framboðs frá nóvember 2021. [1]

Við vinnuna var verkefnið víkkað frá fiskeldi í þrengri merkingu yfir í lagareldi. Stefnudrögin sem birt voru í október 2023 tóku því til sjókvíaeldis, landeldis, úthafseldis og þörungaræktar. Þar var sett fram sameiginleg framtíðarsýn til ársins 2040. [7]

2. Stjórnarsáttmáli ríkisstjórnarinnar

Í kafla stjórnarsáttmálans frá 28. nóvember 2021 um sjávarútvegsmál segir að mótuð verði „heildstæð stefna um uppbyggingu, umgjörð og gjaldtöku fiskeldis“. Við vinnuna skuli lögð áhersla á tækifæri til atvinnusköpunar. Greinin skuli jafnframt byggjast upp á grundvelli sjálfbærni, vísindalegrar þekkingar og verndar villtra laxastofna. [1]

Í greinargerð matvælaráðherra frá febrúar 2022 var verkefninu skipt í nokkra þætti til að fylgja stjórnarsáttmálanum eftir. Þar var gert ráð fyrir stjórnsýsluúttekt á fiskeldi, mati á þjóðhagslegum og staðbundnum ávinningi, skoðun á gjaldtöku og skiptingu hennar og greiningu á áskorunum og tækifærum. Innlendir og erlendir sérfræðingar áttu að koma að vinnunni. [2]

3. Frá fiskeldisstefnu til stefnu um lagareldi

Þótt stjórnarsáttmálinn notaði orðið fiskeldi var við upphaf vinnunnar ákveðið að móta víðtækari stefnu um lagareldi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um lagareldi frá 2024 segir að þörf hafi verið á stefnu sem næði til fleiri greina en fiskeldis í sjó. Stefnan tók því til sjókvíaeldis, landeldis, haf- eða úthafseldis og þörungaræktar. [11]

Með þessu náði stefnan til fleiri viðfangsefna. Hún fjallaði bæði um þann stjórnsýslu- og umhverfisvanda sem hafði komið fram í sjókvíaeldi og um reglur og framtíðarskilyrði nýrri eða vaxandi greina. Þar var einkum horft til landeldis, úthafseldis og þörungaræktar. [7]

4. Undirbúningur stefnumótunarinnar

4.1 Áherslur og verklag – febrúar 2022

Í febrúar 2022 kynnti matvælaráðuneytið greinargerð um áherslur og verklag við stefnumótun á sviði matvæla. Þar var fiskeldisstefnan tengd víðari stefnumótun um matvæli, sjávarútveg og landbúnað. Ráðuneytið boðaði sérstaka vinnu um stjórnsýslu, efnahagsleg og samfélagsleg áhrif, gjaldtöku og umhverfismál. Sérfræðigreiningar og opið samráð áttu að styðja stefnumótunina. [2]

4.2 Stjórnsýsluúttekt Ríkisendurskoðunar

Í febrúar 2022 óskaði matvælaráðuneytið eftir stjórnsýsluúttekt Ríkisendurskoðunar á fiskeldi. Úttektin var birt 6. febrúar 2023 undir heitinu „Sjókvíaeldi – lagaframkvæmd, stjórnsýsla og eftirlit“. Ríkisendurskoðun taldi meðal annars að stjórnsýsla og eftirlit hefðu verið veikburða og brotakennd í ljósi aukinna umsvifa greinarinnar. Í skýrslunni voru 23 ábendingar. Þær vörðuðu meðal annars úthlutun eldissvæða, burðarþol, áhættumat erfðablöndunar, leyfisveitingar, eftirlit, gjaldtöku, strok og samræmingu stjórnsýslu. [6]

Úttekt Ríkisendurskoðunar fjallaði því fyrst og fremst um stjórnsýslu og regluverk. Hún varð ein af meginstoðum stefnunnar sem síðar var birt, ásamt BCG-skýrslunni og niðurstöðum starfshópa ráðuneytisins um smitvarnir og strok. [10]

4.3 Greining Boston Consulting Group

Að undangengnu útboði samdi matvælaráðuneytið við Boston Consulting Group Nordic AB um ítarlega greiningu á stöðu og framtíð lagareldis. Hinn 17. ágúst 2022 tilkynnti ráðuneytið að vinnan væri hafin. Greiningin átti að fjalla um framtíðarmöguleika og áskoranir lagareldis, meðal annars út frá umhverfismálum, verðmætasköpun, regluverki og alþjóðlegum samanburði. Einnig átti að skoða mögulegar aðgerðir til að draga úr umhverfisáhrifum. [3]

4.4 Önnur undirbúningsvinna

Auk úttekta Ríkisendurskoðunar og BCG byggðist stefnan á vinnu starfshópa ráðuneytisins um smitvarnir og strok í sjókvíaeldi. Það kemur fram í opinberri samantekt ráðuneytisins um samráðið. [10] Starfshóparnir fjölluðu um tiltekna áhættuþætti sem höfðu verið áberandi í umræðu um sjókvíaeldi. Sú vinna bætti við stjórnsýslu- og efnahagsgreiningarnar.

5. Skýrslan „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“

5.1 Tilgangur og aðferð

Skýrsla Boston Consulting Group, „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“, kom út í febrúar 2023. Í inngangi hennar segir að matvælaráðuneytið hafi látið vinna skýrsluna til undirbúnings stefnumótuninni. Hún átti að meta framtíðartækifæri og áskoranir íslensks lagareldis. [4]

Skýrslan fjallaði um fjórar undirgreinar: sjókvíaeldi, landeldi, úthafseldi og þörungaeldi. Skoðuð var staða og þróun á Íslandi og á heimsvísu og gerður samanburður við önnur lönd. Einnig var fjallað um stjórnsýslu, regluverk, umhverfisáhrif, gjaldtöku og verðmætasköpun. Samkvæmt skýrslunni var við gagnaöflun leitað upplýsinga og álits hjá 76 íslenskum og erlendum sérfræðingum og hagsmunaaðilum. [4, kaflar 1 og 1.2]

5.2 Birting og samráð um skýrsluna

BCG-skýrslan var birt í Samráðsgátt stjórnvalda 28. febrúar 2023. Umsagnarfrestur var til 4. apríl og 22 umsagnir voru skráðar. Ráðuneytið lýsti því yfir að niðurstöðurnar yrðu nýttar við mótun framtíðarstefnu um fiskeldi á Íslandi. Þessar dagsetningar afmarka umsagnartímann; málið var merkt „Samráði lokið“ í gáttinni 12. ágúst 2024. [5]

5.3 Hlutverk skýrslunnar í stefnumótuninni

BCG-skýrslan var undirbúningsgagn, en ekki sjálf stefna stjórnvalda eða ákvörðun þeirra um framtíð lagareldis. Hún átti að greina stöðuna, bera saman aðstæður milli landa og leggja fram valkosti sem stjórnvöld gætu nýtt við stefnumótun. Þetta kemur fram í inngangi skýrslunnar og í gögnum stjórnvalda sem birtust síðar. [4][11]

Í samantekt ráðuneytisins að loknu samráði er BCG-skýrslan talin ein af þremur meginstoðum stefnunnar. Hinar eru stjórnsýsluúttekt Ríkisendurskoðunar og niðurstöður starfshópa um smitvarnir og strok. [10] Þessi gögn gegndu ólíkum hlutverkum. BCG lagði einkum fram efnahagslega og alþjóðlega greiningu og valkosti fyrir stefnumótun. Ríkisendurskoðun skoðaði stjórnsýslu, lagaframkvæmd og eftirlit. Starfshóparnir fjölluðu um tiltekna áhættuþætti í sjókvíaeldi.

BCG-skýrslan var því mikilvægt undirbúningsgagn. Vinna við stefnumótunina var í höndum sérfræðinga matvælaráðuneytisins með hliðsjón af fleiri gögnum og samráði. Í október 2023 voru birt stefnudrög til opinbers samráðs. [11, kafli 1]

6. Vinna við stefnuna

Samkvæmt greinargerð með frumvarpi til laga um lagareldi unnu sérfræðingar matvælaráðuneytisins sjálfa stefnuna í nánu samráði við tilgreinda hagsmunaaðila. [11]

Í júní 2023 bauð ráðuneytið tilgreindum hagsmunaaðilum á kynningarfundi. Þar voru fyrstu hugmyndir um áherslur stefnunnar kynntar til umræðu. Í hópi þeirra hagaðila sem boðaðir voru voru 77 einstaklingar frá 44 aðilum, þar á meðal sveitarfélögum, opinberum stofnunum og hagsmunasamtökum. Greinargerðin staðfestir ekki að allir þessir einstaklingar hafi mætt. Í kjölfarið bárust 32 skriflegar

umsagnir. [11, kafli 5, bls. 84] Ekki hefur verið staðfest hér hvort þessar umsagnir séu aðgengilegar á netinu.

Með erindi 1. september 2023 óskaði ráðuneytið sérstaklega eftir umsögnum sveitarfélaga um Fiskeldissjóð. Sex sveitarfélög svöruðu. Hinn 29. september 2023 voru helstu atriði stefnunnar síðan kynnt hagsmunaaðilum. [11]

7. Kynning stefnunnar og opinbert samráð

Drög að „Uppbyggingu og umgjörð lagareldis – Stefnu til ársins 2040“ voru kynnt opinberlega 4. október 2023. Svandís Svavarsdóttir matvælaráðherra kynnti stefnudrögin á opnum fundi sem var streymt. [8] Samkvæmt fundarboði var fundarstaður Hilton Reykjavík Nordica og átti Kolbeinn Árnason, skrifstofustjóri matvæla, að fara yfir helstu markmið til ársins 2040 og aðgerðir til ársins 2028. [12]

Sama dag voru stefnudrögin birt í Samráðsgátt stjórnvalda með umsagnarfresti til 4. nóvember 2023. Þar eru skráðar 86 umsagnir og sama tala kemur fram í niðurstöðum samráðsins frá ráðuneytinu. [9][10]

Við opinberu kynninguna var lögð áhersla á að uppbygging lagareldis byggðist á sjálfbærri nýtingu, vistkerfisnálgun og varúð. Einnig var boðað að efla eftirlit, rannsóknir og vöktun og að leyfishafar greiddu sanngjarnt gjald fyrir afnot af sameiginlegum auðlindum. Stefnan hafði jafnframt að geyma aðgerðaáætlun til ársins 2028 sem átti að uppfæra árlega. [7][8]

8. Frá stefnumótun til lagasetningar

Stefnudrögin settu fram langtímaramma um málaflokkinn. Framtíðarsýnin náði til ársins 2040, en fyrsta aðgerðaáætlunin var fyrir árin 2024–2028. Samkvæmt drögunum áttu aðgerðaáætlanir að gilda til fimm ára í senn, vera uppfærðar árlega og tengjast fjárlagagerð og áherslum málaflokksins. [7]

Stefnumótunarvinnan varð síðan mikilvægur grunnur að frumvarpi um lagareldi. Í greinargerð með frumvarpinu frá 2024 segir að það byggist að miklu leyti á niðurstöðum þeirrar vinnu. [11] Ferlið hófst með pólitísku markmiði í stjórnarsáttmála. Því fylgdu greiningar og úttektir, samráð við hagsmunaaðila, opinber stefnudrög með aðgerðaáætlun og vinna að heildstæðri löggjöf.

9. Samantekt

Stefnumótun í lagareldi á árunum 2022–2023 fór fram í áföngum. Stjórnarsáttmálinn frá 2021 setti pólitískt markmið um heildstæða fiskeldisstefnu. Matvælaráðuneytið víkkaði verkefnið yfir í lagareldi og lét vinna sjálfstæðar greiningar á stjórnsýslu, regluverki, umhverfisáhrifum, verðmætasköpun og alþjóðlegum samanburði. Ríkisendurskoðun greindi veikleika í stjórnsýslu og eftirliti. BCG lagði fram víðtæka greiningu á stöðu og framtíð greinarinnar og starfshópar ráðuneytisins fjölluðu um smitvarnir og strok. [2][4][6][10]

Stefnan var unnin innan matvælaráðuneytisins í formlegu samráði við hagsmunaaðila. Fyrstu áherslur voru kynntar í júní 2023 og helstu niðurstöður fyrir hagsmunaaðilum 29. september. Stefnudrögin voru síðan kynnt opinberlega 4. október 2023. [8][10][11]

10. Tímalína

Dagsetning	Áfangi
28. nóvember 2021	Í stjórnarsáttmála er boðuð heildstæð stefna um uppbyggingu, umgjörð og gjaldtöku fiskeldis. [1]
28. febrúar 2022	Ráðuneytið kynnir áherslur og verklag og boðar stjórnsýsluúttekt og sérfræðigreiningu. [2]
17. ágúst 2022	Tilkynnt er að BCG hafi verið ráðið til að greina stöðu og framtíð lagareldis. [3]
6. febrúar 2023	Ríkisendurskoðun birtir stjórnsýsluúttekt um sjókvíaeldi. [6]

28. febrúar 2023	BCG-skýrslan er birt í Samráðsgátt. Þar eru skráðar 22 umsagnir. [4][5]
Júní 2023	Fyrstu áherslur eru kynntar hagaðilum. Í hópi þeirra sem boðaðir voru eru 77 einstaklingar frá 44 aðilum; mæting allra er ekki staðfest. Í kjölfarið berast 32 skriflegar umsagnir. [11, kafli 5, bls. 84]
1. september 2023	Óskað er sérstaklega eftir umsögnum sveitarfélaga um Fiskeldissjóð. Sex sveitarfélög svara. [11]
29. september 2023	Helstu atriði stefnunnar eru kynnt hagsmunaaðilum. [11]
4. október 2023	Stefnudrög eru kynnt opinberlega og birt í Samráðsgátt. [8][9]
4. nóvember 2023	Umsagnarfrestur um stefnudrögin rennur út. Í Samráðsgátt og niðurstöðum ráðuneytisins eru tilgreindar 86 umsagnir. [9][10]

11. Heimildir

[1] Stjórnarráð Íslands. „Sáttmáli um ríkisstjórnarsamstarf 2021“, 28. nóvember 2021. https://www.stjornarradid.is/raduneyti/utanrikisraduneytid/utanrikisradherra/stok-raeda-utanrikirradherra/2021-11-28-Sattmali-um-rikisstjornarsamstarf/

[2] Matvælaráðuneytið. „Áherslur og verklag við stefnumótun á sviði matvæla“, drög lögð fram í febrúar 2022; sjá einnig frétt 28. febrúar 2022 um opið samráð. https://www.stjornarradid.is/frettir/grein/2022-02-28-Radherra-vill-opid-samrad-um-matvaelastefnu-fyrir-Island/

[3] Matvælaráðuneytið. „Matvælaráðherra leggur grunn að metnaðarfullri stefnumótun í lagareldi“, 17. ágúst 2022. https://www.stjornarradid.is/frettir/grein/2022-08-17--Matvaelaradherra-leggur-grunn-ad-metnadarfullri-stefnumotun-i-lagareldi/

[4] Boston Consulting Group. „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“, febrúar 2023. https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/Sta%C3%B0a%20og%20framt%C3%AD%C3%B0%20lagareldis%20%C3%A1%20%C3%8Dslandi.pdf

[5] Samráðsgátt stjórnvalda. Mál S-49/2023: „Skýrsla Boston Consulting Group um stöðu og framtíð lagareldis á Íslandi“. https://island.is/samradsgatt/mal/3421

[6] Ríkisendurskoðun. „Sjókvíaeldi – lagaframkvæmd, stjórnsýsla og eftirlit“, 6. febrúar 2023. https://www.rikisendurskodun.is/skyrslur/nanar?id=2013

[7] Matvælaráðuneytið. „Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040“, stefnudrög birt til samráðs í október 2023. https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/MAR/Fylgiskjol/Uppbygging%20og%20umgjord_lagareldis_.pdf

[8] Matvælaráðuneytið. „Metnaðarfull framtíðarsýn í lagareldi kynnt“, 4. október 2023. https://www.stjornarradid.is/frettir/grein/2023-10-04-Metnadarfull-framtidarsyn-i-lagareldi-kynnt/

[9] Samráðsgátt stjórnvalda. Mál S-182/2023: „Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040“. https://island.is/samradsgatt/mal/3554

[10] Matvælaráðuneytið. „Niðurstöður samráðs um mál S-182/2023 – Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040“. https://samradapi.island.is/api/Documents/04d799ff-8b58-ef11-9bc5-005056bcce7e

[11] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi, 154. löggjafarþing 2023–2024, þskj. 1376, 930. mál. https://www.althingi.is/altext/pdf/154/s/1376.pdf

[12] Matvælaráðuneytið. „Kynningarfundur á stefnumótun í lagareldi haldinn 4. október“, 2. október 2023. Fundarboð með upplýsingum um fundarstað og fyrirhugað hlutverk framsögumanna. https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2023-10-02-Kynningarfundur-a-stefnmotun-i-lagareldi-haldinn-4.-oktober

Viðauki 2. Umsagnir um skýrslu BCG um lagareldi á Íslandi

Skýrsla Boston Consulting Group (BCG), „Staða og framtíð lagareldis á Íslandi“, var unnin fyrir matvælaráðuneytið sem undirbúningur að stefnumótun. Henni var ætlað að meta stöðu íslensks lagareldis, framtíðartækifæri og áskoranir. Samráð um skýrsluna hófst 28. febrúar 2023 og umsagnarfrestur rann út 4. apríl 2023. [1]

Hér eru teknar saman 22 umsagnir um skýrsluna. Það er sami fjöldi og skráður er í Samráðsgátt. [1] Samantektin endursegir afstöðu umsagnaraðila; hún felur ekki í sér sjálfstæða staðfestingu á öllum staðhæfingum þeirra um eldið eða BCG-skýrsluna.

Helstu ágreiningsefni

Umsagnaraðilar meta með ólíkum hætti hvort skýrslan sé góður grunnur að stefnumótun. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS), Ísafjarðarbær og Þorgeir Pálsson sjá tækifæri til uppbyggingar. Sveitarfélög leggja áherslu á að fá hlutdeild í tekjum af fiskeldi. Náttúruverndarsamtök og aðilar sem gæta veiðihagsmuna gagnrýna forsendur um vöxt og áhrif opinna sjókvía. Hallgrímur Steinsson óskar eftir tæknilegum leiðréttingum á umfjöllun um landeldi. Aðilar í þörungarækt vilja efla rannsóknir og setja raunhæfar reglur. Alþýðusamband Íslands (ASÍ) leggur áherslu á stöðu launafólks og starfshætti fjárfesta. Háskólinn á Hólum fjallar um rannsóknir, menntun og fjármögnun þeirra. [2–19, 22–25]

Stefnumótun stjórnsýsla og hagsmunir nærsamfélaga

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi

SFS styðja að BCG-skýrslan verði höfð til hliðsjónar þegar mótuð er heildstæð framtíðarstefna í fiskeldi. Samtökin telja að fiskeldi geti styrkt atvinnulíf á landsbyggðinni og orðið ný stoð í efnahagslífinu. Uppbyggingin þurfi að vera sjálfbær. Þau leggja áherslu á vísindalega ráðgjöf, öflugri stjórnsýslu og nægt fé til lögbundinna verkefna stjórnvalda. Jafnframt vilja þau heildstæða stefnu fyrir landeldi og stuðning við rannsóknir, nýsköpun, menntun og innviði. SFS gera fyrirvara um tillögur skýrslunnar þar sem ekki hafi gefist tími til að skoða þær allar nægilega vel. Helstu athugasemdirnar varða samanburð á sköttum, einkum forsendur um norskan auðlindaskatt og sviðsmyndir um laxaverð. Þá sé mismunandi skattfrádráttur, ívilnanir og söluverð ekki metið. [2]

ÍS 47 ehf og Hábrún hf

Félögin fagna vinnu við stefnumótun en gagnrýna réttaróvissu og mismunun sem þau telja hafa fylgt lagabreytingum árið 2019. Þau vilja sporna gegn samþjöppun og erlendum yfirráðum, tryggja stöðu þeirra sem þau telja raunverulega frumkvöðla og einfalda leyfisferlið. Þau vilja einnig skýrari verkaskiptingu milli stofnana og að brugðist verði við vannýttum leyfum. [5]

Skipulagsstofnun

Skipulagsstofnun telur að lýsing skýrslunnar á umsóknar- og leyfisferli sjókvíaeldis gefi ekki nægilega skýra mynd af stjórnsýslunni. Hún gerir einnig athugasemd við lýsingu á umhverfismati. Tilgangur þess sé ekki að staðfesta að framkvæmd samræmist öðrum lögum eða tilteknum tæknistöðlum. Stofnunin bendir á skýrslu Ríkisendurskoðunar til samanburðar. [8]

Ísafjarðarbær

Bæjarráð fagnar skýrslunni og telur að hún, ásamt úttekt Ríkisendurskoðunar og strandsvæðaskipulagi, veiti góðan grunn að áframhaldandi vexti fiskeldis. Uppbyggingin þurfi að samræmast hagsmunum atvinnulífs, umhverfis og samfélags. Bæjarráð fagnar sérstaklega tillögu um að stærri hluti gjalda renni beint til nærsamfélagsins. [3]

Samband íslenskra sveitarfélaga

Sambandið telur skýrsluna mikilvægt framlag til stefnumótunar. Það vill að sveitarfélög fái beina hlutdeild í tekjum af fiskeldi til að byggja upp og viðhalda innviðum. Styrkir úr Fiskeldissjóði dugi ekki til að standa undir langtímaverkefnum. Sambandið leggur áherslu á umhverfismál, traust og einfaldara leyfisferli. Eftirlit, stjórnsýsla og þekking þurfi að vera til staðar á eldissvæðunum og sveitarfélög að fá aðkomu að áframhaldandi stefnumótun. [17]

Þorgeir Pálsson
Þorgeir, sem tilgreinir sig í umsögninni frá 2023 sem oddvita og sveitarstjóra Strandabyggðar, telur skýrsluna jákvætt framlag til umræðu um verðmætasköpun og atvinnuuppbyggingu. Hann skilar umsögninni í eigin nafni þar sem sveitarstjórn hefur ekki mótað formlega afstöðu. Hann fagnar hugmyndum um græn leyfi eða þróunarleyfi, meðal annars fyrir regnbogasilung, og ný eldissvæði fyrir aðrar tegundir en lax. Hann styður að svæði þar sem framleiðslan fer fram fái aukna hlutdeild í gjöldum og telur skýrsluna nýtast sveitarfélögum við mótun atvinnustefnu. [24]

Landeldi rannsóknir og menntun

Bændasamtök Íslands
Bændasamtök Íslands (BÍ) leggja áherslu á sérstöðu landeldis og hafna auðlindagjöldum eða annarri sérstakri gjaldtöku af greininni. Þau benda á ónákvæmni í umfjöllun um eldistækni og segja fyrirhugaða uppbyggingu byggjast á gegnumstreymiskerfum með endurnýtingu fremur en hringrásarkerfum (RAS). Samtökin vilja einfaldari reglur, meiri tengsl landeldis við landbúnað og aðkomu að mótun starfsskilyrða greinarinnar. [7]

RAS er skammstöfun fyrir hringrásarkerfi í fiskeldi. Þar er vatn hreinsað og endurnýtt innan kerfisins. Hugtakið lýsir vatnsmeðferðinni; það segir eitt og sér ekki til um allan kostnað eða öll umhverfisáhrif eldisins.

Hallgrímur Steinsson
Hallgrímur þakkar fyrir skýrsluna en óskar eftir tæknilegum leiðréttingum á umfjöllun um Icelandic Land Farmed Salmon. Hann segir áframeldið byggjast á endurnýtingu vatns en RAS-kerfi vera notað í seiðastöðinni. Aðgreina þurfi framleiðslustigin og áhættu af notkun RAS-kerfa í ferskvatni annars vegar og sjó hins vegar. Hann nefnir umhverfismat fyrir 10.000 tonna eldi og áform um 30.000 tonna eldi. Hann telur áframeldi taka 9–14 mánuði. [23]

Rækt ehf
Rækt fagnar skýrslunni en telur að umfjöllun um skeldýrarækt og eldi annarra fisktegunda en laxfiska sé ófullnægjandi. Félagið bendir á möguleika ylsjávarræktar, meðal annars ræktunar sæeyrna, og telur þörf á fjölbreyttari sýn á lagareldi. Það leggur áherslu á menntun, rannsóknir, nýliðun og endurmenntun starfsfólks. [4]

Háskólinn á Hólum
Háskólinn fagnar úttektinni og telur að allar sviðsmyndir um vöxt kalli á öflugri rannsóknainnviði og aukna menntun. Hann bendir á eigið fiskeldisnám, áratuga rannsóknastarf, bleikjukynbætur og samstarf um nám og rannsóknir í sjálfbæru lagareldi. Skólinn vill að skýrt verði hvernig rannsóknir og kennsla á öllum skólastigum verði fjármögnuð, meðal annars með framlögum greinarinnar að norskri fyrirmynd. Hann tengir þessa þörf við grunnsviðsmynd skýrslunnar og leggur áherslu á sjálfbærni, loftslagsmál og líffræðilega fjölbreytni. [22]

Þörungarækt

Samtök þörungafélaga
Samtökin fagna áherslu skýrslunnar á þörunga og telja að íslenskar aðstæður bjóði upp á mikil tækifæri. Þau vilja skýr skilyrði fyrir leyfum, tilrauna- eða þróunarleyfi og opinberan stuðning við grunnrannsóknir. Þau gera einnig athugasemdir við einfaldanir í líffræðilegri umfjöllun, þýðingar og hugtakanotkun. [6]

María Maack og Þörungaklaustur ehf
María telur að líffræðilegar, tæknilegar og markaðslegar forsendur í umfjöllun skýrslunnar um þörunga séu of einfaldaðar. Hún greinir á milli tímabundinnar upptöku kolefnis og varanlegrar bindingar þess. Hún varar við að yfirfæra reynslu frá Asíu beint á Ísland. María vill að skýrt sé greint á milli ræktunar, nýtingar villtra þörunga og kalkþörungavinnslu. Hún kallar eftir samráði við landeigendur og bendir á að upptaka næringarefna í samþættu eldi tryggi ekki fjárhagslegan ávinning. [16] Umsögnin er skráð í Samráðsgátt undir nafni Þörungaklausturs ehf.; María er tilgreind sem höfundur viðhengisins. [1][16]

Fine Foods Íslandica ehf
Fine Foods Íslandica fjallar um stórþörungarækt og gagnrýnir þær upplýsingar sem skýrslan byggist á og samráðið við gerð hennar. Félagið vill að grunnrannsóknir fari fram áður en stórfelld ræktun hefst. Meðal annars þurfi að rannsaka áhrif á vistkerfi, næringarefni, erfðafjölbreytni og sjúkdómahættu. Fullyrðingar um kolefnisbindingu þurfi að styðja með gögnum um varanleika hennar og greiningu á öllum lífsferlinum. Einnig þurfi að mæla ávinning af samþættu eldi á hverjum stað. Reglur og rannsóknastyrkir eigi að nýtast smærri aðilum og verðmæti að skila sér til nærsamfélaga. [18]

Náttúruvernd og veiðihagsmunir

Landvernd
Landvernd telur skýrsluna ófullnægjandi grunn að stefnumótun og að efnahagslegur ávinningur fái of mikið vægi á kostnað náttúruverndar. Samtökin gagnrýna sviðsmyndir um vöxt og forsendur um tækni og orku. Þau sakna sviðsmyndar þar sem eftirlit er eflt án mikils vaxtar. Landvernd vill skýrari beitingu varúðarreglunnar og mengunarbótareglunnar. Einnig þurfi betra mat á kolefnisspori, fóðuröflun, mengun og áhrifum á villta laxastofna og aðrar atvinnugreinar. [9]

Íslenski náttúruverndarsjóðurinn IWF
IWF telur skýrsluna of gallaða til að leggja til grundvallar stefnumótun. Sjóðurinn gagnrýnir allar þrjár sviðsmyndirnar og bendir á fullyrðingar sem hann telur rangar, hæpnar eða ekki studdar heimildum. Að mati sjóðsins ráða viðskiptalegar forsendur of miklu. Umfjöllun um umhverfi, samfélag, veiðihlunnindi og aðra atvinnuvegi sé ófullnægjandi. [10]

NASF á Íslandi
NASF telur að efnahagsleg sjónarmið fái meira vægi en umhverfisvernd og sjálfbærni. Samtökin gagnrýna að allar sviðsmyndir geri ráð fyrir vexti. Engin sviðsmynd geri ráð fyrir lægra burðarþoli eða lægra áhættumati. Þau hafna því að strangari reglur og aukið eftirlit nægi til að réttlæta aukið eldi í opnum sjókvíum og benda á strok, lús og dýravelferð. [11]

Landssamband veiðifélaga
Landssamband veiðifélaga hafnar því að BCG-skýrslan verði lögð til grundvallar uppbyggingu sjókvíaeldis og telur allar þrjár sviðsmyndir um vöxt óraunhæfar. Sambandið gagnrýnir forsendur um aukið framleiðslumagn, ófrjóan lax, ný eldissvæði og tækni til að draga úr stroki. Það telur umfjöllun um erfðablöndun villtra laxastofna, seiðaleka og afleiðingar fyrir vistkerfi ófullnægjandi. Að mati sambandsins samræmist áhættumat erfðablöndunar ekki verndarmarkmiðum laga um fiskeldi og náttúruvernd. Einnig skorti mat á mögulegu tekjutapi veiðiréttarhafa, þjónustufyrirtækja og byggða sem treysta á lax- og silungsveiði.

Sambandið telur að eldisfyrirtæki eigi að greiða fyrir eftirlit, rannsóknir og mótvægisaðgerðir og kaupa umhverfistryggingar. Það vill lögfesta friðunarsvæði og stækka þau þannig að þau nái einnig yfir Eyjafjörð og Öxarfjörð. Jafnframt krefst sambandið áætlunar með skýrum tímasetningum um að hætta sjókvíaeldi á laxi að fullu við Ísland. [12]

Atlantic Salmon Federation
ASF telur að íslenskir villtir laxastofnar séu viðkvæmir fyrir áhrifum strokulax og lúsar. Samtökin vísa til reynslu frá Kanada og segja að strangari reglur og aukið eftirlit hafi ekki komið í veg fyrir umhverfisáhrif opinna sjókvía. Þau telja frekari stækkun greinarinnar óásættanlega og vilja að endurmetið verði hvort opnar sjókvíar eigi yfirleitt að vera til staðar. [13]

SalmonCamera
SalmonCamera hvetur til þess að norsk opinber gögn verði notuð til að meta bæði ávinning og skaða af eldinu. Í umsögninni eru dregnar í efa forsendur BCG um fjölda starfa miðað við framleiðslumagn. Einnig er varað við að loforð um efnahagslegan ávinning skyggi á mengun og áhrif á líffræðilega fjölbreytni, aðrar atvinnugreinar og gildi náttúrunnar til útivistar. [14]

Laxinn lifi
Laxinn lifi hafnar skýrslunni sem grunni að stefnumótun og vill sviðsmynd þar sem eldi í opnum sjókvíum er hætt. Samtökin telja að umfjöllun um strok, afföll, sjúkdóma, erfðablöndun og skuldbindingar um líffræðilega fjölbreytni sé ábótavant. Þau vilja ábyrgðartryggingar, merkingu

eldisfisks og mat á leka smáseiða. Þau gagnrýna verð á leyfum, samþjöppun eignarhalds og áhrif á atvinnu. Einnig vilja þau að sjónarmið náttúruverndar og veiðifélaga fái meira vægi. [15]

WildFish Scotland
WildFish hafnar því að hægt sé að gera laxeldi í opnum sjókvíum sjálfbært með viðeigandi reglum. Samtökin vísa til reynslu frá Skotlandi og gagnrýna fóðuröflun, flutninga, afföll, úrgang, lúsalyf og notkun villtra hreinsifiska. Þau telja að eldið ógni villtum laxastofnum og atvinnugreinum sem byggja á heilbrigðu sjávarumhverfi. Áður en aukið eldi verði heimilað þurfi að endurmeta forsendur BCG um sjálfbærni. [25]

Alþýðusamband Íslands

Vinnuréttindi og mat á fjárfestum
ASÍ vill að íslensk stjórnvöld kanni sérstaklega hvernig erlend og alþjóðleg fyrirtæki hafi komið fram við launafólk og verkalýðshreyfingu áður en tekin er afstaða til fjárfestinga þeirra hér á landi. Einnig eigi að meta umhverfisspor og almennt orðspor fyrirtækjanna. Umsögnin fjallar þannig um félagslega þætti lagareldis og ábyrgð fjárfesta. [19]

Röksemdir ASÍ
ASÍ byggir á skýrslu Alþjóðavinnumálastofnunarinnar (ILO) og heimildum hennar. Sambandið segir gögnin sýna að fyrirtæki nýti sér víða utan Evrópu veikburða innviði og veika stöðu launafólks og verkalýðshreyfingar. ASÍ telur hugsanlegt að einhver fyrirtæki sem vilja hefja starfsemi á Íslandi séu í þeim hópi og vill að stjórnvöld kanni það sérstaklega. Hér er því um að ræða ábendingu ASÍ um áhættu sem þurfi að meta. Engin fyrirtæki eru nafngreind og í textanum eru ekki lögð fram gögn um brot tiltekinna fjárfesta á Íslandi. [19]

Tengsl við stefnumótun
Umsögnin tekur ekki afstöðu til einstakra sviðsmynda BCG um vöxt, skattlagningar, úthlutunar leyfa eða tæknilegra útfærslna á eldi. Af henni einni verður því ekki ráðið hvort ASÍ styðji eða hafni skýrslunni í heild. Megináhersla ASÍ er að stjórnvöld taki einnig tillit til vinnuréttinda og starfshátta fyrirtækja þegar þau meta fjárfestingar. Túlka má umsögnina þannig að hún bæti sjónarmiðum um gæði starfa og stöðu launafólks við umræðuna um framleiðsluaukningu og atvinnusköpun. [19]

Heimildir

[1] Samráðsgátt stjórnvalda. Mál S-49/2023: Skýrsla Boston Consulting Group um stöðu og framtíð lagareldis á Íslandi. Umsagnarfrestur 28. febrúar–4. apríl 2023; 22 skráðar umsagnir. Málssíða: https://island.is/samradsgatt/mal/3421 . Umsagnaskrá með frumtextum, númerum og skráningardögum: https://samradapi.island.is/api/Cases/3421/advices .

[2] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 4. apríl 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[3] Ísafjarðarbær. 6. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[4] Rækt ehf. 27. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[5] ÍS 47 ehf og Hábrún hf. 3. apríl 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[6] Samtök þörungafélaga. 31. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[7] Bændasamtök Íslands. 4. apríl 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023, nr. 18 í Samráðsgátt. Frumskjal í gáttinni: https://samradapi.island.is/api/Documents/f4b5e677-38d3-ed11-9bb9-005056bcce7e

[8] Skipulagsstofnun. 28. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[9] Landvernd. 14. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[10] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn IWF. 28. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[11] NASF á Íslandi. 28. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[12] Landssamband veiðifélaga. 3. apríl 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[13] Atlantic Salmon Federation. 27. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[14] SalmonCamera. 3. apríl 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[15] Laxinn lifi. 28. mars 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[16] María Maack, sjávarvistfræðingur. „Athugasemdir við skýrslu Boston Consulting“. Ódagsett viðhengi við umsögn nr. 8, skráða undir nafni Þörungaklausturs ehf. 28. mars 2023. https://samradapi.island.is/api/Documents/a614339c-83cd-ed11-9bb9-005056bcce7e

[17] Samband íslenskra sveitarfélaga. 4. apríl 2023. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023. Opna heimild

[18] Fine Foods Íslandica ehf. Umsögn við BCG-skýrsluna, mál 49/2023, nr. 22 í Samráðsgátt, skráð 14. apríl 2023. Viðhengið er ódagsett og hefur heitið Fine Food Íslandica ehf. í inngangi. Umsögnin tekur sérstaklega til stórþörungaræktar í ensku útgáfu BCG-skýrslunnar. https://samradapi.island.is/api/Documents/d01ea6da-a7da-ed11-9bb9-005056bcce7e

[19] Alþýðusamband Íslands. 3. apríl 2023. Umsögn um mál nr. 49/2023 í Samráðsgátt. Mál nr. M202304-0270; undirrituð af Magnúsi M. Norðdahl fyrir hönd ASÍ. Umsögn nr. 10 í gáttinni, skráð sama dag. Samantektin hefur verið borin saman við frumskjalið: https://samradapi.island.is/api/Documents/67d999f3-1bd2-ed11-9bb9-005056bcce7e

[20] International Labour Organization (2021). The future of work in aquaculture in the context of the rural economy. TMFWA/2021. Bakgrunnsskýrsla, einkum bls. 14–28. Fylgiskjal með umsögn ASÍ. Opna heimild

[21] International Labour Organization. The future of work in aquaculture in the context of the rural economy. Opinber fundarskrá: Genf, 13.–17. desember 2021. Sjá einnig niðurstöður fundarins [26]. https://www.ilo.org/meetings-and-events/sectoral-meetings/future-work-aquaculture-context-rural-economy

[22] Háskólinn á Hólum. Umsögn við BCG-skýrsluna í máli S-49/2023. https://samradapi.island.is/api/Cases/3421/advices

[23] Hallgrímur Steinsson. Umsögn nr. 1 í máli S-49/2023, skráð 1. mars 2023. https://samradapi.island.is/api/Cases/3421/advices

[24] Þorgeir Pálsson. Umsögn við BCG-skýrsluna í máli S-49/2023, í eigin nafni. https://samradapi.island.is/api/Cases/3421/advices

[25] WildFish Scotland. Umsögn við BCG-skýrsluna í máli S-49/2023. Undirrituð af Rachel Mulrenan, Scotland Director, WildFish. https://samradapi.island.is/api/Documents/d57709db-27d2-ed11-9bb9-005056bcce7e

[26] International Labour Organization (2021). Conclusions on the future of work in aquaculture in the context of the rural economy. TMFWA/2021/7. Niðurstöður fundarins í Genf 13.–17. desember 2021. https://samradapi.island.is/api/Documents/66d999f3-1bd2-ed11-9bb9-005056bcce7e

Viðauki 3. Samráð um skýrslu starfshóps um strok úr sjókvíaeldi

Samantekt á samráði og umsögnum í máli S-117/2023

Sex umsagnir bárust um skýrslu starfshóps um strok úr sjókvíaeldi. Umsagnaraðilar studdu ýmsar tillögur um betra eftirlit og varnir gegn stroki. Þeir voru þó ósammála um hvort tillögurnar nægðu til að vernda villta laxastofna. Samráðið átti að nýtast við endurskoðun reglna og mótun stefnu í lagareldi. [1]

Aðdragandi og framkvæmd samráðs

Matvælaráðherra skipaði starfshópinn 28. október 2022. Hópurinn lagði fram 24 tillögur sem áttu að draga úr líkum á stroki, herða kröfur til eldisins og bæta eftirlit. Hann lagði einnig til víðtækari heimildir til sýnatöku og greininga og aukna vöktun í ám. Hópurinn kynnti sér sérstaklega norskar reglur. [2][3]

Við undirbúning skýrslunnar funduðu fulltrúar North Atlantic Salmon Fund (NASF), Landssambands veiðifélaga og Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi með starfshópnum. Þessir aðilar fengu einnig drög að skýrslunni til yfirlestrar og sendu athugasemdir. [3, bls. 5]

Skýrslan var birt í Samráðsgátt 22. júní 2023. Frestur til að senda umsögn var til 24. júlí sama ár. Niðurstöðuskjal ráðuneytisins segir að sex umsagnir hafi borist á þeim tíma. [1]

Samantekt umsagna

Ísafjarðarbær
Bæjarráð Ísafjarðarbæjar samþykkti umsögnina á 1247. fundi sínum 3. júlí 2023. Ráðið fagnaði skýrslunni og hvatti til þess að aðgerðir til að draga úr stroki og afleiðingum þess kæmu fljótt til framkvæmda. Það tók þó ekki afstöðu til einstakra tillagna. [6]

Bæjarráð taldi að betri varnir gegn erfðablöndun gætu skapað svigrúm til meira eldis. Að mati ráðsins gaf burðarþolsmatið svigrúm til mun meira eldis en áhættumat erfðablöndunar. Ráðið taldi að minni hætta á erfðablöndun gæti gert kleift að tvöfalda leyft heildarmagn eldis í Ísafjarðardjúpi. Samstarf fyrirtækja, stjórnvalda og annarra hagsmunaaðila væri því mikilvægt fyrir Vestfirði. [6]

Arnarlax
Arnarlax óskaði eftir skýrum reglum um hvernig telja ætti fisk og taka myndbönd. Félagið dró í efa að hægt væri að uppfylla kröfu um meira en 98% nákvæmni í talningum. Það taldi að lágmarksstærð seiða ætti áfram að vera ákveðin í rekstrarleyfum. Félagið gagnrýndi kröfu um vikulegar framleiðsluskýrslur sem kostnaðarsama og ekki nægilega rökstudda. Einnig þyrfti að skýra hvenær frávik í fóðurnotkun kölluðu á viðbrögð. [7]

Arnarlax taldi þörf á heimild til að flytja fisk milli kvía, en vildi fyrirfram samþykkt verklag og skjót viðbrögð í neyð. Félagið benti á að velferð fisks, árstími og aðstaða takmörkuðu möguleika á að taka fisk upp úr kví til talningar. Það taldi að rannsóknanefnd og sérstakt hlutverk samráðsnefndar gætu aukið skrifræði og gert óljóst hver bæri ábyrgð í stjórnsýslunni. [7]

Arnarlax taldi að meta þyrfti hvert atvik í heild og gæta meðalhófs áður en leyfi væri afturkallað. Félagið vildi því ekki að endurtekið strok leiddi sjálfkrafa til þess að leyfi félli niður. Skýra þyrfti hvað teldist óafturkræf umhverfisáhrif og tryggja samræmi milli atvinnugreina. Félagið taldi einnig að breyting yfir í fiskafjölda sem viðmið mætti ekki skerða nýtingu núverandi leyfa. Vöktun ætti að fjármagna úr Umhverfissjóði sjókvíaeldis. [7]

Arnarlax studdi miðlægt kerfi til að tilkynna strok. Félagið gerði ekki athugasemdir við tillögur um m.a. sýnatöku, erfðagreiningar, birtingu upplýsinga og lokaðar kvíar. Það studdi tillögu um ófrjóan lax og vildi að miðað yrði við nýjustu útgáfu NS 9415 staðalsins. Félagið var hins vegar andvígt bindandi kröfum samkvæmt ASC. [7]

NASF á Íslandi
NASF taldi margar tillögur til bóta en þær nægðu ekki til að vernda villta laxastofna. Meginkrafa sjóðsins var að hætta opnu sjókvíaeldi. Athugasemdir hans við einstakar tillögur miðuðust aðeins við tímabilið meðan slíkt eldi væri enn stundað. [8]

NASF vildi að myndbönd af brunnbátum sem dæla fiski upp úr kví yrðu opinber, helst í rauntíma. Sjóðurinn óskaði einnig eftir skýrri tillögu um lágmarksstærð seiða. Hann studdi að flutningur fisks milli kvía yrði háður fyrirframheimild eftirlitsaðila en vildi vita hvaða tilgangi flutningarnir þjónuðu öðrum en að hagræða í rekstri. Viðmið um frávik í fóðurnotkun og afföllum ættu ekki að koma frá eldisfyrirtækjunum sjálfum. Tilkynningum þyrftu jafnframt að fylgja tafarlausar aðgerðir. [8]

NASF krafðist þess að sýni yrðu greind fljótt og niðurstöðurnar birtar. Sjóðurinn vildi erfðagagnasafn fyrir villta laxastofna og undaneldislax og að öll laxaseiði sem sett væru í sjókvíar yrðu uggaklippt. Að hans mati nægði ekki að greina uppruna fisks út frá útliti einu. Skýra þyrfti hvað teldist endurtekið strok og smávægilegt brot. Sjóðurinn lagði til að rekstraraðili yrði undantekningarlaust sviptur leyfi ef fiskur slyppi út í vistkerfið og taldi strok aldrei vera smávægilegt brot. [8]

NASF gagnrýndi að norskar reglur væru hafðar til fyrirmyndar. Sjóðurinn taldi að niðurstöður rannsókna og nýtt áhættumat þyrftu að liggja fyrir áður en stefna um strok yrði mótuð. [8]

Stangveiðifélag Reykjavíkur
Stjórn Stangveiðifélags Reykjavíkur fagnaði skýrslunni og taldi margar tillögur góðar. Hún taldi þó ekki hafa verið sýnt fram á að hertar reglur og breytt verklag gætu komið í veg fyrir umhverfisskaða af sjókvíaeldi. Að mati stjórnarinnar myndu langflestar tillögurnar ekki koma í veg fyrir strok og því ekki tryggja vernd villtra stofna og vistkerfa. [9]

Stjórn Stangveiðifélags Reykjavíkur (SVFR) gagnrýndi áhersluna á norskar reglur. Hún vísaði til þess að um 70% þeirra laxastofna sem væru vaktaðir í Noregi væru erfðamengaðir. [9]

Til samanburðar sýndi norskt stöðumat, sem birt var árið 2020, vísbendingar um eða staðfesta erfðablöndun í 151 af 227 rannsökuðum laxastofnum, eða 66,5%. Norsk áhættumatsskýrsla frá 2023 byggir um erfðastöðu stofnanna á þessu eldra stöðumati. Prósentutalan lýsir því niðurstöðum stöðumatsins frá 2020 en ekki nýjum mælingum frá 2023. [10, kaflar 2.5 og 6.1]

Af þessum 227 stofnum voru 64 með vísbendingar um litlar erfðabreytingar, 21 með staðfestar miðlungsbreytingar og 66 með miklar breytingar. Hlutfallið reiknast þannig: (64 + 21 + 66) / 227 × 100 = 66,5%. Það sýnir hversu stór hluti rannsakaðra stofna féll í þessa þrjá flokka, en segir ekki að hlutfall erfðablöndunar hafi verið hið sama í öllum stofnunum. [10, kaflar 2.5 og 6.1]

SVFR hvatti til þess að aðgerðum gegn stroki yrði hraðað. Jafnframt yrði unnið að því að færa allt laxeldi í lokaðar kvíar eða á land. [9]

Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum
Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum gagnrýndi að skýrslan tæki ekki nægilegt mið af nýjum rannsóknum á erfðablöndun. Þar væri bæði um að ræða rannsóknir Hafrannsóknastofnunar og vöktun Laxfiska og samstarfsaðila í Arnarfirði. Að mati hans þyrfti strax að endurskoða stjórnun og viðbrögð í ljósi þessara gagna. [4]

Jóhannes lagði sérstaka áherslu á smáa laxastofna nálægt eldissvæðum. Hann taldi að þessir stofnar væru ekki teknir með í áhættumati erfðablöndunar. Hann krafðist þess að matið næði til allra laxastofna og byggðist á líffræðilegum forsendum. Að mati hans gæti fjarlæging eldislaxa úr ám aðeins verið tímabundin varnaraðgerð. [4]

Landssamband veiðifélaga
Landssamband veiðifélaga gagnrýndi að hafa ekki átt fulltrúa í starfshópnum. Í athugasemdum við skýrsludrögin, dagsettum 26. maí 2023, krafðist sambandið nákvæmari seiðatalninga, skýrra reglna um stærð seiða og banns við flutningi þeirra milli kvía. Það vildi jafnframt vöktun í kvíum í rauntíma, opinberar upplýsingar um lífmassa, fóður og fiskafjölda og tafarlausa birtingu upplýsinga um strok.

Eldisfyrirtækin ættu að greiða fyrir vöktun og varnaraðgerðir í ám. [5] Þessar athugasemdir voru upphaflega sendar formanni starfshópsins vegna draga sem bárust 19. maí; sama skjal er varðveitt sem sjötta umsögn í opinbera samráðinu. [5][11]

Landssambandið hvatti til þess að tillögurnar kæmu til framkvæmda með þeim viðbótum sem það lagði til. Það taldi þó að mótvægisaðgerðir gætu ekki komið í veg fyrir tjón af opnum sjókvíum. Sambandið ítrekaði því kröfu sína um tímasetta áætlun um að hætta sjókvíaeldi á laxi að fullu. [5]

Helstu ágreiningsefni
Umsagnirnar sýna ólíkar áherslur. Ísafjarðarbær taldi að betri varnir gegn stroki gætu skapað svigrúm til aukins eldis. Arnarlax lagði áherslu á skýrar og framkvæmanlegar kröfur, skýra ábyrgð stjórnvalda og meðalhóf. Félagið vildi jafnframt tryggja áframhaldandi nýtingu núverandi leyfa. NASF, SVFR og Landssamband veiðifélaga töldu umbæturnar ekki nægja til lengri tíma. Þessir aðilar kölluðu eftir því að opnu sjókvíaeldi yrði hætt eða eldisforminu breytt. Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum lagði sérstaka áherslu á að nýta rannsóknargögn og vernda alla laxastofna. [4–9]

Heimildaskrá

[1] Matvælaráðuneytið. Mál S-117/2023 – Skýrsla starfshóps um strok úr sjókvíaeldi. Niðurstöðuskjal samráðs, 2 bls. Opna heimild
[2] Stjórnarráð Íslands (23. júní 2023). Starfshópur um strok eldislaxa leggur til aukið eftirlit og hertar kröfur. Opna heimild
[3] Matvælaráðuneytið (maí 2023). Skýrsla starfshóps um strok úr sjókvíaeldi. https://samradapi.island.is/api/Documents/3e5d62e4-0611-ee11-9bbb-005056bcce7e
[4] Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum. Umsögn um skýrslu starfshóps um strok úr sjókvíaeldi, mál nr. 117/2023, 8 bls. https://samradapi.island.is/api/Documents/6d3be5a6-7d2a-ee11-9bbb-005056bcce7e
[5] Landssamband veiðifélaga (26. maí 2023). Athugasemdir við drög að skýrslu starfshóps um strok í sjókvíaeldi. Málsnúmer 230526-0129, 4 bls. Upphaflega sent formanni starfshópsins í tölvupósti; skráð í Samráðsgátt 8. ágúst 2023, nr. 6. https://samradapi.island.is/api/Documents/1dd91e32-cc35-ee11-9bbc-005056bcce7e
[6] Ísafjarðarbær (3. júlí 2023). Fundargerð 1247. fundar bæjarráðs, 5. dagskrárliður. Opna heimild
[7] Arnarlax ehf. (6. júlí 2023). Athugasemdir við tillögur starfshóps um strok úr sjókvíaeldi. Björn Hembre forstjóri, 4 bls. Opna heimild
[8] NASF á Íslandi (21. júlí 2023). Umsögn um skýrslu starfshóps um strok í sjókvíaeldi. Mál nr. 117/2023. Merkt send í Samráðsgátt 22. júlí 2023. Opna heimild
[9] Stjórn Stangveiðifélags Reykjavíkur (24. júlí 2023). Umsögn um skýrslu starfshóps um strok í sjókvíaeldi. Frumtexti birtur beint í Samráðsgátt, nr. 4, skráður 24. júlí 2023 undir nafni Ragnheiðar Thorsteinsson, formanns SVFR. Engin viðhengi fylgja. Málssíða: https://island.is/samradsgatt/mal/3489 . Frumtexti: https://samradapi.island.is/api/Cases/3489/advices
[10] Solberg, M. F. o.fl. (2023). Rømt oppdrettslaks – risikovurdering og kunnskapsstatus 2023. Havforskningsinstituttet, Rapport fra havforskningen 2023-5, birt 7. febrúar 2023. Sjá kafla 2.5 og 6.1 um erfðablöndun í 227 stofnum og flokkun áhrifa. Gögnin um erfðastöðu byggjast á stöðumati frá 2020. https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2023-5
[11] Samráðsgátt stjórnvalda. Mál S-117/2023, „Skýrsla starfshóps um strok úr sjókvíaeldi“. Málsgögn og umsagnaskrá með frumtextum, viðhengjum og skráningardögum, skoðað 21. október 2026. https://samradapi.island.is/api/Cases/3489 og https://samradapi.island.is/api/Cases/3489/advices

Viðauki 4. Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi

Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi var skipaður í júní 2022 eftir að blóðþorrasmits varð vart á Austfjörðum. Hópurinn skilaði minnisblaði í janúar 2023. Hinn 9. febrúar sama ár tilkynnti ráðherra að tillögur hans hefðu verið samþykktar. Tillögurnar snerust um skipulag eldissvæða, flutninga, vöktun sjúkdóma, viðbrögð og eftirlit. [1–3]

Ekki tókst að nálgast minnisblað hópsins í heild á opnum vef við þessa yfirferð. Þessi greinargerð byggist því á opinberum tilkynningum, stefnuskjölum, greinargerðum lagareldisfrumvarpa og gögnum stofnana. Greint er á milli tillagna sem hópnum eru eignaðar í heimildum og þess hvernig þær voru síðar útfærðar í frumvörpum. Ekki er hægt að staðfesta að hér sé fjallað um allar tillögur minnisblaðsins.

1. Aðdragandi að skipun hópsins

Blóðþorri stafar af meinvirku afbrigði ISA-veirunnar. Sjúkdómurinn var fyrst staðfestur hér á landi í lok nóvember 2021 í sjókví við Gripalda í Reyðarfirði. Vorið 2022 greindist veiran á fleiri eldissvæðum í Reyðarfirði og Berufirði. Samkvæmt yfirliti Matvælastofnunar bentu faraldsfræðilegar rannsóknir til þess að smit hefði borist milli svæða með eldisbúnaði áður en það uppgötvaðist og flutningar voru takmarkaðir. Viðbrögðin fólust meðal annars í því að tæma smituð svæði og láta þau hvíla frá eldi. [4]

Hinn 1. júní 2022 tilkynnti Svandís Svavarsdóttir matvælaráðherra að ákveðið hefði verið að skipa starfshóp. Í tilkynningunni kom fram að blóðþorri hefði verið staðfestur í öllum kvíum í Reyðarfirði og grunur væri um smit víðar. Hópurinn átti að fara yfir lög, reglugerðir og framkvæmd þeirra og leggja til breytingar eftir þörfum. [1]

Frá upphafi var sérstaklega horft til fyrirkomulagsins í Færeyjum. Það byggist á aðskildum svæðum, einni kynslóð laxa á hverju svæði og takmörkuðum samgangi milli svæða. Einnig átti að kanna hvort gagnlegt væri að skylda rekstraraðila til að bólusetja gegn ISA. Í apríl 2022 hafði sendinefnd ráðuneytis, stofnana og eldisgreinarinnar heimsótt Færeyjar og fengið ráðgjöf um laxeldi í sjó. [1, 5]

2. Skipan verkefni og niðurstöður

Samkvæmt greinargerð lagareldisfrumvarpsins 2024 voru í hópnum fulltrúar Matvælastofnunar, Hafrannsóknastofnunar, Tilraunastöðvar Háskóla Íslands í meinafræði að Keldum og Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi, ásamt tveimur fulltrúum matvælaráðuneytisins. [6]

Hópurinn átti að meta reglur og viðbrögð við smitsjúkdómum, bera smitvarnir og löggjöf á Íslandi saman við fyrirkomulag annarra landa og kanna hvort breyta þyrfti nálguninni hér á landi. Mest var horft til Færeyja. Í tilkynningu ráðherra um niðurstöðurnar voru nefndir fimm meginþættir: regluverk, viðbragðsáætlanir, eftirlit, vöktun og skipulag starfseminnar. [3]

Í stefnudrögunum Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040 frá október 2023 er vísað til minnisblaðs dagsetts 27. janúar 2023. Hinn 9. febrúar sama ár var tilkynnt opinberlega að tillögurnar hefðu verið samþykktar. [2, 3, 7]

3. Tillögur um skipulag smitvarnasvæða

Hópurinn lagði til að heitinu sjókvíaeldissvæði yrði breytt í smitvarnasvæði. Með því átti að leggja áherslu á að svæðaskiptingin þjónaði smitvörnum. Hann lagði einnig til að minnst 5 km yrðu milli sjókvíaeldisstöðva á mismunandi smitvarnasvæðum. [6]

Samkvæmt stefnudrögunum frá 2023 átti fyrirkomulagið að byggjast á eftirfarandi: [2]

- Að eldisfiskur á hverju smitvarnasvæði væri af sömu kynslóð.
- Að útsetning seiða væri samræmd.
- Að slátrun og hvíld svæðanna væru samræmdar.
- Að smitvarnir og viðbrögð við sjúkdómum væru sameiginleg.

- Að vöktun laxalúsar væri sameiginleg þegar fleiri leyfishafar störfuðu á svæðinu.

Með þessu fyrirkomulagi verða smitvarnir sameiginlegt verkefni allra rekstraraðila á svæðinu. Samræmd tæming og hvíld eiga að koma í veg fyrir að eldi einnar kynslóðar taki við af annarri án hlés. Til þess þurfa einstakar stöðvar að fylgja sameiginlegri áætlun um útsetningu og slátrun.

Í greinargerð frumvarpsins 2024 er sérstaklega tekið fram að starfshópurinn hafi lagt til svæðaskiptinguna í töflunni hér á eftir. Taflan sýnir tillögur hópsins en staðfestir ekki núverandi svæðaskiptingu. [6]

Fjörður eða svæði	Tillaga hópsins
Reyðarfjörður	Tvö smitvarnasvæði
Fáskrúðsfjörður	Eitt smitvarnasvæði
Berufjörður	Eitt smitvarnasvæði
Stöðvarfjörður	Eitt smitvarnasvæði
Patreksfjörður	Eitt smitvarnasvæði
Tálknafjörður	Eitt smitvarnasvæði
Dýrafjörður	Eitt smitvarnasvæði
Arnarfjörður	Þrjú smitvarnasvæði
Önundarfjörður	Tvö smitvarnasvæði
Ísafjarðardjúp	MAST og Hafrannsóknastofnun áttu að skilgreina svæðin. Æskilegt var að verkinu lyki fyrir árslok 2023.

Þar til smitvarnasvæði í Ísafjarðardjúpi hefðu verið afmörkuð átti að tryggja að minnst 5 km væru milli stöðva. [6]

4. Ágreiningur um einn rekstraraðila á hverju svæði

Samkvæmt greinargerð frumvarpsins 2024 náðist ekki samstaða í hópnum um að aðeins einn rekstraraðili mætti starfa á hverju smitvarnasvæði. Það stafaði meðal annars af flóknu leyfisveitingaferli í Ísafjarðardjúpi. Niðurstaðan fól í sér að fleiri rekstraraðilar gætu starfað á sama svæði, með skilyrðum um samræmingu. [6]

Ráðuneytið gekk síðar lengra. Þegar í stefnudrögunum frá október 2023 var lagt til að aðeins einn aðili starfaði á hverju smitvarnasvæði. [2] Í framsöguræðu ráðherra 2024 var lýst tillögu frumvarpsins um einn rekstraraðila á hverju svæði. Fyrirtæki áttu að fá aðlögunartíma til 1. júlí 2028 til að semja um færslu leyfa og starfsemi milli svæða; ella féllu leyfin niður. [8]

5. Flutningar búnaðar og fisks

Í greinargerð frumvarpsdraganna frá desember 2023 eru takmarkanir á flutningi búnaðar og farartækja raktar beint til tillagna hópsins. Í drögunum var gert ráð fyrir að leyfi Matvælastofnunar (MAST) þyrfti til flutninga milli smitvarnasvæða og að sótthreinsun væri meginreglan. Leyfið gæti gilt fyrir eina ferð eða skipulagðar, endurteknar ferðir. [9]

Tilgangurinn var að MAST hefði yfirsýn yfir flutninga. Ekki er þó rétt að eigna hópnum allar reglur frumvarpsins um útsetningu og flutning fisks. Í greinargerðinni kemur fram að hluti þeirra hafi byggst á eldri lögum og reglugerð. [9]

6. Skimun og bólusetningar

Í frumvarpsdrögunum frá 2023 eru ákvæði um skimun og bólusetningar einnig tengd minnisblaði hópsins. Þar var gert ráð fyrir reglulegri skimun fyrir tilkynningarskyldum sjúkdómum og að niðurstaða um smitleysi lægi fyrir áður en fiskur væri settur út. Einnig átti að ákveða í reglugerð gegn hvaða sjúkdómum skyldi bólusetja. [9]

Þetta sýnir hvernig hugmyndir hópsins voru útfærðar í frumvarpi. Þar sem minnisblaðið liggur ekki fyrir er þó ekki hægt að staðfesta að hópurinn hafi sjálfur lagt til almenna skyldu til að bólusetja gegn ISA sem tæki strax gildi. [1]

7. Innfluttur búnaður brunnbátar og sótthreinsun

Í greinargerð frumvarpsins 2026 er sérstaklega vísað til tillagna hópsins við ákvæði um innflutning notaðs eldisbúnaðar og brunnbáta. Í frumvarpinu er meginreglan sú að innflutningur notaðs eldisbúnaðar til sjókvíaeldis sé bannaður. Veita mætti undanþágu ef búnaðinn væri sannanlega hægt að sótthreinsa að mati MAST og stofnunin teldi ekki líklegt að smitefni sem valda dýrasjúkdómum bærust með honum. Innflutningur brunnbáta og fiskflutningstækja yrði háður leyfi. [10, 21. gr. og skýringar]

Ákvæði um brunnbáta eru einnig rakin til hópsins. Samkvæmt útfærslu frumvarpsins þurfa bátarnir að geta siglt með lokaða brunna, lokað fyrir inntöku og fráveitu sjávar og hreinsað fráveitu með fullnægjandi hætti. Tæming á að koma í veg fyrir að smitefni og lúsalirfur berist inn á smitvarnasvæði. Hægt þarf að vera að sótthreinsa flutningstæki og búnað. [10, 22. gr. og skýringar]

8. Hættusvæði og áhættusvæði

Hugmyndin um hættusvæði og áhættusvæði er einnig tengd minnisblaðinu. Samkvæmt útfærslu frumvarpsins mætti MAST skilgreina smitvarnasvæði eða eldissvæði sem hættusvæði vegna tilkynningarskylds sjúkdóms eða sníkjudýra og nærliggjandi svæði sem áhættusvæði. Á hættusvæði þyrfti samþykki stofnunarinnar fyrir umferð rekstraraðila, slátrun, förgun og viðbragðsaðgerðum. [10, 23. gr. og skýringar]

9. Rannsóknir eftirlit og aðstaða á Keldum

Í umsögn Keldna frá 3. nóvember 2023 var staðfest að stofnunin hefði átt fulltrúa í hópnum. Þar kom fram að niðurstöður hópsins hefðu bent á brýna þörf fyrir að efla og byggja upp starfsemi Keldna. Í umsögninni kemur fram að húsnæði rannsóknadeildar fisksjúkdóma sé frá 1992 og að brýnt sé að byggja upp rannsóknainnviði í takt við aukið fiskeldi. Með þessu staðfestir stofnun sem átti fulltrúa í hópnum að tillögurnar hafi einnig náð til rannsóknargetu. [11, bls. 2]

Í sömu umsögn töldu Keldur að of lítið væri fjallað í stefnudrögunum um mikilvægi rannsóknainnviða fyrir greiningu fisksjúkdóma, varnir gegn þeim og viðbragðsáætlanir við alvarlegum sjúkdómum. Þetta er afstaða Keldna í umsögn sem kom fram eftir að hópurinn lauk störfum. Ekki er hægt að staðfesta að hún sé orðrétt hin sama og sameiginleg niðurstaða hópsins. [11, bls. 2]

10. Eftirfylgni og gögn sem enn vantar

Tillögur hópsins voru nýttar við stefnumótun og vinnu við lagareldisfrumvörp. Ráðherra vísaði til starfs hópsins þegar frumvarpið var lagt fram 2026. Sú tilvísun staðfestir að vinnan hafði áhrif á undirbúning lagasetningar. Hún staðfestir þó ekki að allar tillögurnar hafi komið til framkvæmda. [12]

Fá þarf upphafleg gögn hópsins til að staðfesta allar tillögur hans, nöfn fulltrúa, fjölda funda, samráð og ágreining. Í opinberri málaskrá matvælaráðuneytisins má finna málið undir númerinu MAR22060046 og heitinu Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi. [13]

Heimildaskrá

[1] Matvælaráðuneytið. Matvælaráðherra skipar starfshóp vegna smitvarna og sjúkdóma í laxeldi. 1. júní 2022. Opna heimild

[2] Matvælaráðuneytið. Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040. Stefnudrög, október 2023. Einkum bls. 37–38. Afrit á gagnagátt Sambands íslenskra sveitarfélaga. Opna heimild

[3] Matvælaráðuneytið. Matvælaráðherra samþykkir tillögur starfshóps um smitvarnir í sjókvíaeldi. 9. febrúar 2023. Opna heimild

[4] Matvælastofnun. Ársskýrsla dýralækna fiskeldis 2025. Kafli 6.1.2 um blóðþorra og ISA-veiru. Opna heimild

[5] Matvælastofnun. Ársskýrsla dýralæknis fisksjúkdóma 2022. Inngangur, bls. 2/63. Opna heimild

[6] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 154. löggjafarþing 2023–2024, þingskjal 1376, 930. mál. Einkum kafli 3.1.4, bls. 62–64, og skýringar við IV. kafla. Opna heimild

[7] Matvælaráðuneytið. Annað starfsár matvælaráðuneytis. 19. febrúar 2024. Opna heimild

[8] Alþingi. Framsöguræða Bjarkeyjar Gunnarsdóttur matvælaráðherra um lagareldi. 23. apríl 2024. Opna heimild

[9] Matvælaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Í vinnslu 6. desember 2023. Einkum 14., 15. og 18.–22. gr. og skýringar við þær. Opna heimild

[10] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 157. löggjafarþing 2025–2026, þingskjal 898, 529. mál, lagt fram 16. mars 2026. Einkum 21.–23. gr., bls. 10, og skýringar við þær, bls. 97. Hér er vísað í þingfrumvarpið í stað áður tilgreinds ónúmeraðs afrits frumvarpsdraga hjá Sambandi íslenskra sveitarfélaga. Opna heimild

[11] Tilraunastöð Háskóla Íslands í meinafræði að Keldum. Umsögn um Uppbyggingu og umgjörð lagareldis – Stefnu til ársins 2040. 3. nóvember 2023. Bls. 1–2. Opna heimild

[12] Alþingi. Framsöguræða Hönnu Katrínar Friðriksson atvinnuvegaráðherra um lagareldi. 23. mars 2026. Opna heimild

[13] Matvælaráðuneytið. Málalisti matvælaráðuneytis 2022. Mál MAR22060046, Starfshópur um smitvarnir í sjókvíaeldi. Opna heimild

Viðauki 5. Umsagnir við stefnumótun í lagareldi

Í Samráðsgátt eru skráðar 86 umsagnir við mál S-182/2023. Stefnudrögin voru kynnt 4. október 2023 og auglýstur frestur til að skila umsögnum var til 4. nóvember sama ár. [1, 3]

Hér er fjallað sérstaklega um ítarlegar umsagnir með útfærðum tillögum. Umfjöllunin fylgir köflum stefnudraganna frá október 2023. [2] Þegar umsagnaraðilar setja fram sömu sjónarmið er fjallað um þau saman og allir viðkomandi aðilar nafngreindir. Umfjöllunin lýsir sjónarmiðum umsagnaraðila; hún felur ekki í sér sjálfstæða staðfestingu á öllum staðhæfingum þeirra.

1. Inngangur

1.1 Stoðir stefnumótunarinnar

NASF á Íslandi telur að efnahagslegar áherslur BCG-skýrslunnar og forsendur um vöxt greinarinnar hafi vegið of þungt. Samtökin vilja að þetta verði endurmetið með tilliti til stroks og erfðablöndunar. [12]

Landvernd leggur áherslu á að rannsóknir og áhættumat séu óháð hagsmunum rekstraraðila. Að mati félagsins sýnir reynslan af stjórnsýslu og eftirliti að stefnan þurfi að byggjast á meiri varúð. [14]

Matvælastofnun gagnrýnir að skeldýrarækt hafi verið undanskilin bæði BCG-greiningunni og stefnunni, þrátt fyrir fyrri ábendingar. [6]

Sjávarútvegsþjónustan telur að skorta umfjöllun um eignarhald og hvernig heimildir til eldis á ófrjóum laxi séu notaðar til að halda eldissvæðum. [11]

Íslenski náttúruverndarsjóðurinn (IWF) gagnrýnir efnahagslegar forsendur BCG og telur fullyrðingar um vægi sjókvíaeldis í þjóðarbúskapnum ekki nægilega studdar. Náttúruverndarfélagið Laxinn lifi telur einnig að umhverfisrannsóknir og sá kostur að leggja sjókvíaeldi niður hafi fengið of lítið vægi. [68, 82]

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) vilja mælanleg markmið um framleiðslu, verðmætasköpun, störf og markaðshlutdeild. Þau vilja einnig forgangsraða rannsóknum til 5–10 ára. Samtökin telja að framsækin sviðsmynd BCG geti orðið markmið fyrir lagareldi ef tiltekin skilyrði eru uppfyllt. Samtök atvinnulífsins (SA) leggja einnig áherslu á vaxtartækifæri og samkeppnishæfni. [89, 87]

Rækt ehf. og **Slow Food Reykjavík** taka undir gagnrýni Matvælastofnunar á að skeldýrarækt vanti í heildarstefnuna. Rækt nefnir sérstaklega kræklingarækt og sæeyrnaeldi og telur að núverandi eftirlitskostnaður geti hamlað uppbyggingu. [61, 74, 6]

1.2 Áskoranir og tækifæri

Arctic Fish vill skýrari mynd af fyrirhuguðum vexti og mælikvarða á verðmætasköpun, atvinnu og samkeppnishæfni. Að mati félagsins duga umhverfismælikvarðar einir ekki. [9]

Ungir umhverfissinnar vilja að samfélagslegt mat nái til fleiri þátta en fjölda starfa. Einnig þurfi að meta áhrif á fiskveiðar, ferðaþjónustu, siglingar og stangveiði. [13]

Fjórðungssamband Vestfirðinga, Vesturbyggð, Tálknafjarðarhreppur og Fjarðabyggð leggja áherslu á atvinnuuppbyggingu og áhrif sjókvíaeldis á byggðir. Þau styðja áframhaldandi þróun með skýrari reglum, rannsóknum og eftirliti. [15, 64, 90]

Hótel Natur, hvalaskoðunarfyrirtæki í Eyjafirði, Smábátafélagið Klettur og **Ásta Fönn Flosadóttir** fyrir hönd æðarbænda benda á hagsmuni annarra atvinnugreina. Athugasemdir þeirra snúa að ásýnd, siglingaleiðum, fiskimiðum, lífríki og fæðu æðarunga. Þau telja að sjókvíaeldi geti raskað starfsemi sem þegar er til staðar. [67, 72, 73, 66]

ÍS 47 og **Hábrún** vilja að staða innlendra frumkvöðla verði tryggð og komið verði í veg fyrir frekari samþjöppun eldisheimilda. Þau telja að stefnumótunin taki ekki nægilegt tillit til rekstrarsögu smærri fyrirtækja og áhrifa fyrri lagabreytinga á þau. [69, 70]

1.3 Framtíðarsýn til ársins 2040

NASF á Íslandi vill banna sjókvíaeldi. Tillögur samtakanna um skilyrði fyrir tímabundinni starfsemi fela ekki í sér samþykki fyrir áframhaldandi eldi. [12]

Landvernd telur að endurskoða þurfi hugmyndir um sjókvíaeldi sem atvinnustoð og setja starfsemi sem þegar er hafin skýrari skorður. [14]

Samband íslenskra sveitarfélaga fagnar heildarstefnu. Það leggur áherslu á traust á umhverfismálum greinarinnar, sátt í byggðarlögum og fyrirsjáanlegar tekjur sveitarfélaga. [8]

Í 32 samhljóða eða nær samhljóða umsögnum er krafist banns við laxeldi í opnum sjókvíum og að stækkun verði stöðvuð tafarlaust. Á meðan starfsemin heldur áfram er krafist varanlegrar skerðingar heimilda vegna stroks, notkunar ófrjós fisks og lúsamarka við 0,1 lús á fisk að meðaltali. Einnig er krafist óháðs, óboðaðs eftirlits og opinberra niðurstaðna þess. Umsagnaraðilarnir eru nafngreindir í kafla 8.1 og hver umsögn skráð sérstaklega í heimildaskrá. [16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 51, 52, 54, 56, 57, 60, 71]

Birna Sigurðardóttir og Óskar Magnússon krefjast banns við opnu sjókvíaeldi. Örn Falkner mótmælir laxeldinu með vísan til lúsafárs og dýravelferðar. Vilhelm Yngvi Kristinsson og Ólöf Jónsdóttir vilja færa laxeldið upp á land. [25, 46, 55, 21, 37]

IWF vill stöðva útgáfu nýrra leyfa og setja ákvæði um hvenær gildandi leyfi falli úr gildi. Landssamband veiðifélaga krefst þess að laxeldi í opnum sjókvíum verði stöðvað. Laxinn lifi vill draga úr eldisheimildum og að starfseminni verði hætt fyrir 2028. Jóhannes Sturlaugsson vill einnig ákvæði um lok starfseminnar og að minnsta kosti að aukning eldis verði stöðvuð tafarlaust. [68, 83, 82, 76]

Samtök um dýravelferð á Íslandi vilja áætlun um bann við sjókvíaeldi. **Slow Food Reykjavík** vill leggja sjókvíaeldi af, hraða landeldi og byggja upp önnur störf í viðkomandi byggðum. **Alexander Taylor** og **James Mills** vilja stöðva frekari útbreiðslu opinna sjókvía og færa starfsemina í landeldi eða lokuð kerfi, með strangari skilyrðum fyrir núverandi eldi. [59, 74, 29, 84]

2. Sjókvíaeldi

2.1 Vísindi í forgrunni

Náttúrufræðistofnun Íslands vill að burðarþolsmat og vöktun nái til fleiri þátta vistkerfa en lífræns álags og erfðablöndunar. Kortleggja þurfi búsvæði og ákveða hvaða viðbrögð skuli fylgja niðurstöðum vöktunar. [4]

Umhverfisstofnun vill tengja burðarþolsmat, grunnástand og rekstrarvöktun við umhverfismarkmið vatnshlota. Samræma þurfi gagnasöfnun og fjármagna grunnvöktun. [5]

Háafell vill að straumlíkan fyrir Ísafjarðardjúp verði fullgert áður en frekari úthlutun fer fram. Félagið vill að vísindaráðgjöf og vald til úthlutunar séu aðskilin og að eldri friðunarsvæði verði lögfest óbreytt. [10]

Háafell og Sjávarútvegsþjónustan leggja bæði áherslu á að strokulax verði fjarlægður úr ám fyrir hrygningu á kostnað ábyrgra rekstraraðila. Þau vilja gjöld vegna stroks í stað varanlegrar skerðingar framleiðsluheimilda og gagnrýna að ár hafi mismikið vægi í viðurlagakerfinu. [10, 11]

NASF á Íslandi styður hins vegar varanlega skerðingu heimilda vegna stroks. Samtökin vilja ekki að ábyrgðin ráðist eingöngu af þeim fiskum sem nást og leggja áherslu á að fleiri ár verði vaktaðar. [12]

Landvernd telur að reynslan af stroki kalli á endurskoðun á forsendum áhættumats og að náttúran skuli njóta vafans. [14]

Náttúrufræðistofnun Íslands telur strok kalla á endurskoðun áhættumats og vill takmarka rekstrarleyfi þar sem óásættanleg áhætta er enn til staðar. [4]

Landssamband veiðifélaga gagnrýnir forsendur áhættumats erfðablöndunar og krefst þess að þær verði rýndar. Gagnrýnin beinist einkum að forsendum um kynþroska strokufisk og dreifingu hans.

Sambandið vill að hver eldislax sem finnst í á leiði til að minnsta kosti 50 tonna skerðingar framleiðsluheimilda, óháð því hvar áin er. Það leggur einnig til nákvæma talningu við útsetningu, merkingu seiða og opinberar rauntímaupplýsingar um strok. [83]

Jóhannes Sturlaugsson telur að vernd smárra laxastofna hafi setið á hakanum og vísar til rannsókna sinna í Arnarfirði. Hann vill að ríkið greiði fyrir hraða greiningu á uppruna strokulaxa sem finnast við rannsóknir einkaaðila. Ríkið gæti síðan krafið eldisfyrirtæki um endurgreiðslu. Hann vill einnig að gögnin fari í sameiginlegan gagnagrunn og að höfunda þeirra sé getið. [76]

IWF vill að burðarþolsmat taki til allra mengunarvalda, þar á meðal lyfja, kopars og plasts, auk lífræns álags. **Laxinn lifi** telur að reynslan af stroki og erfðablöndun kalli á stöðvun leyfisútgáfu og sterkari vernd allra áa. [68, 82]

SFS mótmæla því að áhættumat og burðarþolsmat verði aðeins ráðgefandi og að pólitískt ákvörðunarvald ráði endanlegri niðurstöðu. Samtökin fallast á að miða áhættumat við fiskafjölda, með því skilyrði að núverandi heimildir skerðist ekki við breytinguna og að veittur verði aðlögunarfrestur. Þau vilja fleiri árvaka, flokkunar- og gildrubúnað, vöktun smærri áa og verklag um að fjarlægja strokulax með rekköfun. [89]

ÍS 47 og Hábrún vilja staðbundið burðarþolsmat. Niðurstöður vöktunar eigi að ráða matinu og ákvörðunum um flutning lífmassa. SFS leggja sérstaklega til að burðarþol miðist við hlaupandi meðaltal lífmassa yfir tólf mánuði. [69, 70, 89]

Ívar Örn Hauksson leggur til að rekstraraðilar leggi árlega fram tryggingu vegna umhverfistjóns, mótvægisaðgerða og hreinsunar búnaðar við gjaldþrot. Hann vill að tryggingin verði skilyrði rekstrarleyfis. Eftir fimm ára rekstur eigi strok undantekningarlaust að leiða til varanlegrar skerðingar heimilda. [49]

2.2 Aukin dýravelferð

Keldur telja að stefnan geri of lítið úr þörfinni fyrir rannsóknir á fisksjúkdómum og aðstöðu til sjúkdómsgreiningar. Samhliða auknum umsvifum þurfi að tryggja faggildingu, sérþekkingu, viðbúnað og hraða og áreiðanlega greiningu. [7]

Sjávarútvegsþjónustan vill lág lúsamörk, óháðar talningar og að gripið verði fyrr til aðgerða. Verndin eigi að ná til sjóbirtings og sjóbleikju, auk gönguseiða laxa. Gjöld vegna lúsa umfram mörk komi í stað skerðingar heimilda sem tekur langan tíma að koma til framkvæmda. [11]

Háafell vill tengja lúsaviðmið við vöktun villtra fiska. Félagið bendir á að aflúsun geti aukið afföll. Því geti krafa um aflúsun og viðurlög vegna affalla stangast á. [10]

Sjávarútvegsþjónustan leggur til kröfur um gæði seiða, flutninga og þéttleika fisks að vetri í stað sjálfvirkrar skerðingar heimilda vegna affalla. [11]

Arctic Fish telur að viðurlög eigi að taka mið af því hvort rekstraraðili ráði við orsakir affalla, til dæmis þegar þörungablómi verður. [9]

NASF á Íslandi vill strangari lúsamörk allt árið, lægri affallaviðmið og skýrari umfjöllun um velferð hrognkelsa. [12]

Ungir umhverfissinnar gagnrýna að affallamörk séu ekki útskýrð. Þau vilja skýr, töluleg lúsaviðmið og bann við lúsalyfjum. [13]

Samtök um dýravelferð á Íslandi telja umfjöllunina of þrönga. Þau krefjast skýrra marka um þéttleika fisks og meiri áherslu á þjáningu, vetrarsár, meðhöndlun og notkun hrognkelsa. IWF vill að notkun hreinsifisks verði hætt og að afföll yfir 10% leiði til varanlegrar skerðingar heimilda. [59, 68]

Landssamband veiðifélaga vill að hámarkið verði 0,1 lús á fisk að meðaltali og að frávik leiði tafarlaust til skerðingar heimilda. Það vill að afföll verði að hámarki 10%. Fari þau yfir það eigi fyrirtæki að missa heimildir sem nemi afföllunum. Laxinn lifi nefnir lægri markmið um afföll, undir 5%, og viðmið um 0,2 laxalús á fisk. Tillögur gagnrýnenda um viðmið eru því ólíkar. [83, 82]

Arnarlax telur að flýta þurfi leyfisveitingum fyrir lúsameðhöndlun áður en hvatakerfi verður innleitt. SFS vilja einnig hraðari afgreiðslu, tryggari birgðir lyfja og rannsóknir á lyfjaþoli. Arnarlax, SFS og SA leggja áherslu á að viðurlög taki mið af því hvort rekstraraðili ráði við orsakir vandans. [58, 89, 87]

Fiskirannsóknir, Bleikjan – Styðjum stofninn og Erlendur Steinar Friðriksson leggja sérstaka áherslu á veikburða sjóbleikjustofna Eyjafjarðar og áhættu vegna lúsa. Jóhannes Sturlaugsson telur sjóbirting og sjóbleikju sérstaklega útsett fyrir lús vegna sumardvalar þeirra í fjörðum. [62, 63, 78, 76]

Sif Bjarnadóttir vísar til tveggja fjölmiðlafrétta um lús á villtum urriða og lúsavandamál í eldi, án nánari útfærslu. **Örn Falkner** vísar til lúsafárs í Tálknafirði. [48, 55]

2.3 Áhættustýrt skipulag

Arctic Fish mótmælir lögbundinni kröfu um einn rekstraraðila í hverjum firði. Að mati félagsins skipta samræmd útsetning, aðskilnaður árganga og hvíld svæða meira máli en sameiginlegt eignarhald. [9]

Háafell tekur jákvætt í markmiðið um einn rekstraraðila. Félagið varar þó við þvingaðri sölu eða sameiningu og óvissu um eignarrétt og samningsstöðu smærri fyrirtækja. [10]

Sjávarútvegsþjónustan styður einn rekstraraðila á hverju smitvarnasvæði. Hún vill að svæði fyrir mismunandi árganga verði afmörkuð eftir straumum og að smitvarnir við flutning fisks og búnaðar verði hertar. [11]

NASF á Íslandi vill bæta Eyjafirði og Öxarfirði við friðunarsvæði og krefjast ófrjós fisks meðan sjókvíaeldi er enn leyft. [12]

Matvælastofnun bendir á að skeldýrarækt, þörungarækt og fiskeldi geti keppt um sömu svæði. Því þurfi að taka skeldýrarækt með í svæðaskiptinguna. [6]

Arctic Fish vill einnig meiri sveigjanleika til að flytja heimildir milli fjarða og að miðað verði við meðallífmassa í stað hámarkslífmassa. [9]

Arnarlax styður einn rekstraraðila á hverju svæði en hafnar því að aðilar verði skyldaðir með lögum til að ná samkomulagi. SFS vilja að fyrirtæki hafi frumkvæði að endurskipulagningu, fái lengri aðlögunartíma og að eldri umsóknir verði afgreiddar. Samtökin telja að afturköllun gildandi leyfa vegna nýs skipulags geti brotið gegn eignarrétti og réttmætum væntingum. [58, 89]

ÍS 47 styður einn rekstraraðila á hverju svæði. Félagið vill að uppbygging þess í Önundarfirði bíði ekki lausnar á skipulagsmálum Ísafjarðardjúps. Hábrún vill að Hábrún og Háafell verði einu rekstraraðilarnir í Djúpinu. Bæði félögin vilja að frumkvöðlar með langa og samfellda rekstrarsögu fái forgang og að settar verði skorður við samþjöppun leyfa. [69, 70]

Ólík sjónarmið koma fram um friðun. ÍS 47, Hábrún og meirihluti sveitarstjórnar Strandabyggðar vilja endurskoða friðunarsvæði og undanþiggja regnbogasilungseldi frá friðuninni. SFS telja ótímabært að lögfesta eldri mörk án sérstaks mats og samráðs og án þess að taka tillit til tækniþróunar. [69, 70, 65, 89]

Bessi Skírnisson vill friða Eyjafjörð og gera verndarsvæði fyrir Norðurlandi samfelldara, meðal annars með því að taka Öxarfjörð með. Erindinu fylgja eldri greinargerðir og álit Hafrannsóknastofnunar og Fiskistofu frá 2020. Þar eru einnig nefnd veiðifélög og Stangveiðifélagið Flúðir sem styðja málflutninginn. [39]

Fiskirannsóknir, Bleikjan – Styðjum stofninn, Erlendur Steinar Friðriksson, Sigmundur Einar Ófeigsson og **Guðrún Una Jónsdóttir** óska friðunar Eyjafjarðar með áherslu á villta laxfiska og einkum sjóbleikju. **Ásta Fönn Flosadóttir, Hótel Natur, hvalaskoðunarfyrirtækin** og **Smábátafélagið Klettur** óska einnig friðunar og leggja til viðbótar áherslu á atvinnu- og nýtingarhagsmuni. [62, 63, 78, 79, 86, 66, 67, 72, 73]

Landssamband veiðifélaga og Laxinn lifi vilja bæta Eyjafirði og Öxarfirði við lögfest friðunarsvæði. Dalvíkurbyggð leggur hins vegar áherslu á að sveitarfélög og innviðaráðuneytið móti haf- og

strandsvæðaáætlun fyrir Eyjafjörð. Sú vinna eigi að liggja til grundvallar ákvörðunum um lagareldi. Umsögn Dalvíkurbyggðar er því ekki flokkuð hér sem afdráttarlaus krafa um bann. [83, 82, 88]

Arnarlax vill rýmri heimildir til að færa leyfilegan lífmassa milli svæða. Félagið telur tilvísun til vatnshlota ekki fullnægjandi ástæðu til að útiloka sambærilegan sveigjanleika og í Noregi. [58]

2.4 Sterkari stjórnsýsla

Umhverfisstofnun bendir á að fjármögnunin beinist einkum að Hafrannsóknastofnun og Matvælastofnun, þótt hún fái einnig aukin verkefni. Samhliða fiskeldislögum þurfi að endurskoða mengunarvarnalög og skýra reglur um synjun og afturköllun leyfa. [5]

Samband íslenskra sveitarfélaga vill efla eftirlit og sérþekkingu nálægt eldissvæðum, samræma störf stofnana og einfalda leyfisveitingar. [8]

Arctic Fish leggur til sameinað leyfi, samræmd skilyrði og eina vel fjármagnaða eftirlitsstofnun. [9]

NASF á Íslandi vill að upplýsingar rekstraraðila séu sannreyndar af óháðum aðilum. Samtökin leggja einnig áherslu á rekjanleika fisks og óboðað eftirlit. [12]

Ungir umhverfissinnar styðja samræmingu stjórnsýslu en leggja áherslu á gagnsæi, upplýsingagjöf og aðkomu almennings. [13]

Í sérstakri almennri umsögn leggur Matvælastofnun áherslu á að starfsfólki verði fjölgað og að Umhverfisstofnun fái einnig fjármagn til starfsleyfisveitinga og eftirlits. Þessi umsögn er önnur en viðbótarumsögn stofnunarinnar um skeldýrarækt. [53, 6]

Fjórðungssamband Vestfirðinga, Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppur, Samtök sjávarútvegssveitarfélaga og **Fjarðabyggð** vilja staðbundin eftirlits- og rannsóknarstörf í nálægð við eldið. Þau telja nálægð geta bætt viðbrögð og byggt upp sérþekkingu í héraði. [15, 64, 85, 90]

SFS og SA vilja samræma betur störf stofnana, draga úr tvíverknaði og koma á sameiginlegri rafrænni gátt. SFS vilja að metið verði hversu margt starfsfólk þurfi áður en því er fjölgað. Þau vilja skýrar heimildir til þvingunarúrræða og að almennt sé veitt skrifleg aðvörun og frestur til úrbóta. Fyrirtæki eigi að fá hæfilegan fyrirvara áður en eftirlitsaðilar nota búnað þeirra og óboðað eftirlit eigi að vera undantekning. [89, 87]

Landssamband veiðifélaga, Ívar Örn Hauksson og Alexander Taylor vilja hins vegar sjálfstætt og öflugt eftirlit á kostnað rekstraraðila og opinbera upplýsingagjöf. Landssambandið vill að hver kví verði skoðuð að minnsta kosti á tíu daga fresti. Sigurður Rúnar Friðjónsson vill ábyrgðarmenn á hverjum stað, stóraukið eftirlit, þung viðurlög og sviptingu leyfa vegna vanrækslu. [83, 49, 29, 31]

ÍS 47 og Hábrún gagnrýna framkvæmd breytinga á löggjöf árið 2019 og tafir á leyfisumsóknum. Þau vilja skýrari mörk á valdi stofnana, leiðréttingu á því sem þau telja mismunun gagnvart frumkvöðlum og eftirfylgni með afturköllun ónýttra leyfa. Þau nefna mögulega skaðabótaábyrgð ríkisins. [69, 70]

Jóhannes Sturlaugsson vill að umhverfisráðuneytið beri ábyrgð á vernd lífríkis gagnvart sjókvíaeldi. Hann vill einnig lögfræðiálit um hvort starfsemin samræmist náttúruvernd og alþjóðlegum skuldbindingum. Meirihluti sveitarstjórnar Strandabyggðar vill draga úr því að fyrirtæki annist eftirlit með eigin starfsemi. [76, 65]

SFS leggja einnig til að byggingarleyfisskylda sjókvía verði afnumin og að heimildir til tímabundinna starfs- og rekstrarleyfa verði samræmdar. **Fjarðabyggð** vill skýrt útboðsferli fyrir óúthlutuð eldissvæði og nefnir sérstaklega Mjóafjörð. [89, 90]

2.5 Afgjald af sameiginlegri auðlind

Samband íslenskra sveitarfélaga vill beinar og fyrirsjáanlegar tekjur til að byggja upp innviði, fremur en að tekjurnar komi eingöngu úr samkeppnissjóði. Skýra þurfi tekjustofna og skiptingu tekna milli sveitarfélaga. Breytingar á vinnslu eða verktöku eigi ekki sjálfkrafa að færa tekjur milli svæða. [8]

Arctic Fish og Háafell leggja bæði áherslu á að gjaldtaka taki mið af afkomu. Arctic Fish vill að áhrif á samkeppnishæfni verði metin. Háafell vill að aðlögunartími gjaldtökunnar miðist við fyrstu slátrun hvers fyrirtækis. [9, 10]

Ungir umhverfissinnar leggja áherslu á að ávinningur af sameiginlegum auðlindum skili sér til samfélagsins. [13]

Fjórðungssamband Vestfirðinga, Vesturbyggð, Tálknafjarðarhreppur og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vilja að stærri hluti gjaldanna renni til sveitarfélaga sem beinar og fyrirsjáanlegar tekjur. Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppur vilja ákvæði um endurskoðun til að bregðast við breytingum á vinnslu og verktöku. [15, 64, 85]

Fjarðabyggð mótmælir því að fjöldi starfsmanna ráði skiptingu tekna innan landshluta. Sveitarfélagið vill þess í stað miða við hlutfall hámarkslífmassa samkvæmt rekstrarleyfum á hverju svæði. Sveitarfélögin eru því ekki sammála um hvernig skipta eigi tekjunum, þótt þau séu sammála um að tekjurnar þurfi að vera fyrirsjáanlegar. [90]

SA leggjast gegn aukinni gjaldtöku og SFS vara við frekari hækkunum meðan verið er að innleiða gjaldakerfið. Þau vilja að stærri hluti núverandi gjalda renni til málaflokksins. SFS vilja að gjaldtakan taki mið af framleiðslukostnaði eða hagnaði og að skattalegir hvatar styðji umhverfisbætur. [87, 89]

ÍS 47 og **Hábrún** vilja auknar ívilnanir vegna regnbogasilungs, gjaldfrjálst upphafsmagn og endurskoðun viðmiða með tilliti til framleiðslukostnaðar. Þau styðja beinar tekjur til sveitarfélaga. [69, 70]

Aker Solutions vill að umhverfishvatar nái einnig til sökkvanlegra kvía og tvöfaldra netvarnakerfa. [81]

Landssamband veiðifélaga vill hærri gjöld og sektir til að fjármagna vernd, rannsóknir, tjón vegna eldis og atvinnuuppbyggingu þegar sjókvíaeldi verður aflagt. Laxinn lifi leggur til 25% auðlindagjald. Í umsögninni er þó ýmist miðað við framleiðsluverðmæti eða hagnað. Hér er því ekki hægt að segja með vissu af hvoru gjaldið eigi að reiknast. [83, 82]

Jóhannes Sturlaugsson leggur til að þeim 20% Umhverfissjóðs sjókvíaeldis sem ætlaðir eru öðrum en Hafrannsóknastofnun verði skipt í 10% til einkarekinna rannsókna og 10% til menntunar og fræðslu. SFS styðja fyrirsjáanleg framlög til lögbundinna verkefna Hafrannsóknastofnunar. [76, 89]

2.6 Fjárfest til framtíðar

Keldur vilja efla húsnæði, tækjabúnað, starfsfólk og rannsóknir. Stofnunin veltir upp beinum framlögum ráðuneyta til grunnrannsókna og telur óeðlilegt að brýnar rannsóknir séu alfarið háðar óvissum úthlutunum samkeppnissjóða. [7**]**

Matvælastofnun vill tryggja að rannsóknar- og þróunarfé nái einnig til skeldýraræktar. [6]

Rækt vill efla fræðsluefni sem miðast við íslenskar aðstæður, starfsmenntun og endurmenntun í fiskeldi, skeldýrarækt og þörungarækt. **Samtök sjávarútvegssveitarfélaga** og **Fjarðabyggð** vilja að nám og sérþekking byggist upp í þeim landshlutum þar sem starfsemin fer fram. Fjarðabyggð nefnir sérstaklega Verkmenntaskóla Austurlands. [61, 85, 90]

SFS styðja fagráð, námsleiðir og símenntun. Samtökin leggja einnig til tímabundin atvinnuleyfi fyrir sérfræðinga sem skortur er á. Þau vilja að kaflarnir um menntun og loftslagsmál nái til alls lagareldis. [89]

Bændasamtök Íslands leggja áherslu á sérþekkingu í landeldi, bæði hjá fyrirtækjum og stjórnvöldum. [75]

2.7 Græn uppbygging

Náttúrufræðistofnun Íslands telur umfjöllun um kopar og plastmengun ófullnægjandi. [4]

Arctic Fish óskar hvata til orkuskipta og uppbyggingar landtenginga. [9]

Matvælastofnun vill að framlag skeldýraræktar komi skýrt fram. Hún nefnir ræktun án fóðurs og áburðar og nýtingu aukaafurða í fóður. [6]

Ungir umhverfissinnar telja að fóðurnotkun og plastmengun þurfi að vega þyngra þegar umhverfisávinningur fiskeldis er metinn. [13]

SA og SFS vilja að loftslagsvegvísir fiskeldis verði nýttur í stefnunni. SFS leggja áherslu á rafvæðingu báta og fóðurpramma, tengingu við rafmagn í landi, öruggt raforkuframboð og nýtingu úrgangs í lífgas og áburð. Samtökin telja að orkuskipti krefjist hvata til fjárfestinga og uppbyggingar raforkuinnviða. [87, 89]

IWF vill skýrari mengunarviðmið fyrir kopar, plast, lyf og úrgang. **ÍS 47** og **Hábrún** vilja að umhverfisvænni aðferðir og lífræn vottun fái vægi bæði við leyfisveitingar og gjaldtöku. [68, 69, 70]

3. Landeldi

3.1 Skilvirkt leyfisveitingarferli

Umhverfisstofnun telur að auknu landeldi þurfi að fylgja fjármagn og starfsfólk til leyfisveitinga og úrvinnslu gagna. [5]

Bændasamtök Íslands vilja sérstaka heildarlöggjöf um landeldi, samræmda málsmeðferð og færri skref við leyfisveitingar. Þau leggja til að skipulag, umhverfismat og leyfi verði afgreidd í sameiginlegu ferli. Einnig vilja þau skýrari verkaskiptingu og náið samráð við greinina. Með umsögninni fylgir eldra erindi frá 10. júlí 2023 sem er sérstaklega gert að hluta hennar. [75]

SFS styðja sérreglur fyrir landeldi og vilja að rafræn leyfagátt verði tekin í notkun fljótt. Reglurnar eigi að taka mið af sérstöðu greinarinnar, orku- og vatnsþörf og eldri stöðvum. Slow Food Reykjavík vill hraða uppbyggingu landeldis og beina hluta fjármuna þangað. [89, 74]

3.2 Eftirlit sniðið að starfsemi landeldis

Náttúrufræðistofnun Íslands leggur áherslu á grunnvatn, seltubreytingar, frárennsli, áhrif á vistkerfi og orkuþörf. Styrkja þurfi grunnrannsóknir, fráveitureglur og tengsl við ákvarðanir um orkunýtingu. [4]

Ungir umhverfissinnar vilja að fiskeldi færist að mestu upp á land. [13]

Bændasamtök Íslands hafna almennri kröfu um að landeldisstöðvar verði þurrlagðar reglulega. Þau vilja raunhæfan aðlögunartíma að auknum hreinsunarkröfum. Þau leggja til að eftirlit taki mið af áhættu, gagnaskil verði samræmd og innra eftirlit aukið og sannreynt af stjórnvöldum. [75]

SFS vilja að kröfur um þéttleika fisks, vatnsgæði og velferð taki mið af því að hægt sé að stýra aðstæðum í landeldi og að stöðvar séu ólíkar. Þau mótmæla almennri skyldu til þurrlagningar og vilja að rekstraraðilar meti þörfina þar sem hún er gerleg. Samtök um dýravelferð telja landeldi betri kost en opnar sjókvíar en eru jafnframt gagnrýnin á þauleldi almennt. [89, 59]

Vilhelm Yngvi Kristinsson og Ólöf Jónsdóttir vilja færa laxeldið upp á land. Alexander Taylor og James Mills leggja áherslu á landeldi eða lokuð kerfi. Mills vill einnig ófrjóan stofn. Sigurður Rúnar Friðjónsson telur sjókvíaeldi aðeins ásættanlegt tímabundið og með verulega hertum skilyrðum, meðan landeldi byggist upp. [21, 37, 29, 84, 31]

4. Úthafseldi

4.1 Traustar grunnrannsóknir

Náttúrufræðistofnun Íslands vill traustan þekkingargrunn áður en úthafseldi hefst. [4]

NASF á Íslandi telur úthafseldi ótímabært vegna óvissu um tækni, umhverfisáhrif og umfang mögulegra slysa. [12]

Aker Solutions telur að úthafseldi geti nýtt innviði landeldis, einkum sunnan Reykjaness. Félagið vill byrja með tilraunaeiningum og afmarka svæði eftir straumum og smitvörnum. Einn rekstraraðili yrði á hverju undirsvæði. [81]

IWF vill hvorki þróunarleyfi né skipulagningu hafsvæða fyrir úthafseldi fyrr en rannsóknir sýna að eldið skaði ekki lífríki eða aðra starfsemi. Slow Food Reykjavík hafnar úthafseldi vegna umhverfisáhættu. [68, 74]

4.2 Skýrt leyfisveitingaferli

Umhverfisstofnun bendir á að breyta þurfi lögum vegna rannsókna- og þróunarleyfa og skýra verkaskiptingu stofnana við úthafseldi. [5]

Aker Solutions styður þróunarleyfi en vill að árangursríkur tilraunarekstur veiti forgang til frekari uppbyggingar á viðkomandi svæði. Félagið telur að reglur og gjaldtaka þurfi að vera fyrirsjáanleg vegna langs líftíma fjárfestinga. Það vill einnig kanna samnýtingu svæða og innviða með vindorkuverum á hafi. [81]

5. Þörungarækt

5.1 Traustar grunnrannsóknir

Náttúrufræðistofnun Íslands leggur áherslu á rannsóknir á áhrifum ræktunar og nýtingar á þaraskóga og önnur grunnsævisbúsvæði. [4]

Landvernd vill að stórfelldri þörungastarfsemi verði settar umhverfislegar skorður áður en sviðsmyndir um vöxt verða að markmiðum. Félagið telur að tölur um verðmæti og störf komi ekki í stað mats á áhrifum á náttúruna. [14]

Samtök þörungafélaga gagnrýna að grunnrannsóknir séu óskilgreindar og undirbúningstími langur. Þau vilja skýr rannsóknarverkefni, ábyrgð og fjármögnun. Einnig vilja þau nýta erlenda þekkingu og stunda rannsóknir samhliða tilraunaræktun með þátttöku fyrirtækja. [50]

Þörungaverksmiðjan tekur undir þetta og vill að ríkið styðji rannsóknir og þróun meðan ný stefna er innleidd. Slow Food Reykjavík vill hraða rannsóknum og afmörkun ræktunarsvæða og meta burðarþol og áhrif á hefðbundnar nytjar. [77, 74]

5.2 Skýrt leyfisveitingaferli

Umhverfisstofnun bendir á að þörungarækt hafi ekki verið háð starfsleyfi samkvæmt mengunarvarnalögum, þótt stefnan virðist gera ráð fyrir slíku ferli. Skýra þurfi lagagrundvöllinn. [5]

Matvælastofnun vill að skeldýrarækt verði skýrt tekin með í stefnuna. Hún telur þó að núverandi ferli ræktunarleyfa í þeirri grein sé þegar fastmótað. [6]

Samtök þörungafélaga vilja að fljótt verði hægt að fá heimild til tilraunaræktunar í litlum mæli. Þau vilja skýra réttarstöðu starfandi aðila og rökstyðja sérstaklega fyrirhugaða skráningarskyldu smáþörungaeldis. Þau telja óeðlilegt að öll þróun bíði eftir niðurstöðum grunnrannsókna sem séu ekki skýrt afmarkaðar. [50]

Þörungaverksmiðjan vill sérstakar reglur um þörungarækt, aðgreindar frá reglum um fiskeldi. Hún leggur til samráðsvettvang, vernd hentugra ræktunarsvæða í skipulagi og fjármögnun rannsókna. Einnig þurfi að ryðja úr vegi hindrunum við markaðssetningu afurða. [77]

Rækt og **Slow Food Reykjavík** vilja að skeldýrarækt verði hluti stefnunnar. Slow Food vill þrepaskipt gjöld sem taki mið af umfangi starfsemi og að nýliðar og nýsköpunarfyrirtæki fái ívilnanir. [61, 74]

6. Samræmi við aðrar áætlanir stjórnvalda

Náttúrufræðistofnun Íslands vill skýra tengingu við stefnu um líffræðilega fjölbreytni, framkvæmdaáætlun náttúruminjaskrár og vatnaáætlun. [4]

Ungir umhverfissinnar gagnrýna að tengsl við heimsmarkmið um fæðuöryggi og líf í vatni séu sett fram án nægilegra raka. [13]

Matvælastofnun leggur til að skeldýrarækt sé sérstaklega nefnd í tengslum við matvælastefnu, strandsvæðaskipulag, landsskipulagsstefnu og loftslagsaðgerðir. [6]

Keldur leggja áherslu á samhæfingu ráðuneyta. Aðstaða og búnaður stöðvarinnar til rannsókna heyri undir annað ráðuneyti en það sem annast stefnumótunina. [7]

Jóhannes Sturlaugsson vill óháð mat á því hvort stefnumótunin samræmist náttúruvernd og skuldbindingum um líffræðilega fjölbreytni. Landssamband veiðifélaga og Laxinn lifi telja að vernd villtra stofna og varúð eigi að ráða þegar hagsmunir stofnanna og sjókvíaeldis rekast á. [76, 83, 82]

Dalvíkurbyggð vill tengja stefnuna við fyrirhugaða haf- og strandsvæðaáætlun Eyjafjarðar. Fjarðabyggð vísar til svæðisskipulags Austurlands og strandsvæðisskipulags Austfjarða. SA og SFS vilja skýr tengsl við loftslagsvegvísi fiskeldis, raforkuáætlanir og uppbyggingu innviða. [88, 90, 87, 89]

7. Aðgerðaáætlun 2024–2028

Keldur vilja að uppbygging sjúkdómarannsókna og aðstöðu til greininga verði skýr hluti af framkvæmd stefnunnar og að nægilegt fjármagn fylgi. [7]

Matvælastofnun vill að skeldýrarækt verði tekin með í aðgerðaáætlunina svo greinin falli ekki utan rannsóknar- og þróunarverkefna. [6]

Samband íslenskra sveitarfélaga vill að sveitarfélög komi áfram að útfærslu stefnunnar, sérstaklega gjaldtöku og tekjuskiptingu. [8]

Tillögur um mælanleg viðmið, viðbrögð við stroki, lús og afföllum og fjármögnun eftirlits eru teknar saman í köflum 2.1–2.6.

SFS gera ítarlegar athugasemdir við einstakar aðgerðir. Þau vilja mælanleg markmið, forgangsröðun rannsókna og raunhæfan aðlögunartíma. Þau styðja meðal annars gagnagátt, vöktun, rannsóknir og menntun en mótmæla ýmsum tillögum um skerðingu framleiðsluheimilda, afturköllun leyfa og stöðvun nýrra leyfa. Nánar er fjallað um þessi atriði í köflum 2 og 3. [89]

Fjarðabyggð telur að í áætlunina vanti aðgerð um útboð óúthlutaðra svæða, sérstaklega í Mjóafirði. Samtök þörungafélaga vilja flýta fyrir veitingu þróunarleyfa. Þörungaverksmiðjan vill tryggan stuðning við rannsóknir og þróun á aðlögunartímanum. [90, 50, 77]

Landssamband veiðifélaga vill að krafa um lokaðar kvíar eða kerfi verði lögfest innan fimm ára. Laxinn lifi vill að sjókvíaeldi verði hætt fyrir 2028. IWF vill að viðmið um strok, lús og afföll taki gildi án aðlögunartíma. [83, 82, 68]

8. Nafnaskrá vegna samhljóða umsagna

8.1 Samhljóða umsagnirnar 32 sem fjallað er um í kafla 1.3

Burkni Þór Bjarkason [16]; Eyþór Logi Þorsteinsson [17]; Arnþór Snær Þorsteinsson [18]; Brynjar Arnarsson [19]; Ásgeir Atli Ásgeirsson [20]; Elías Óli Hilmarsson [22]; Pétur Hrafn Ármannsson [23]; Arngrímur Fannar Haraldsson [24].

Elín Ragnarsdóttir [26]; Hafsteinn Hrannar Ásgrímsson [27]; María Guðmundsdóttir [28]; Unnur Guðný María Gunnarsdóttir [30]; Jón Gunnar Thorsteinson [32]; Óskar Þorgils Stefánsson [33]; Skapti Jóhann Haraldsson [34]; Atli Freyr Bergsson [35].

Hrefna Harðardóttir [36]; Björn Steinar Sólbergsson [38]; Guðrún Ýr Gunnarsdóttir [40]; Magnús Kári Ágústsson [41]; Gunnlaugur Stefán Guðleifsson [42]; Einar Þór Hansen Gunnarsson [43]; Þórður Jóhann Gunnarsson [44]; Óðinn Helgi Jónsson [45].

Finnur Már Eyþórsson [47]; Helga P Finnsdóttir [51]; Ólafur Johnson [52]; Jóhann Helgi Stefánsson [54]; Hilmar Finnsson [56]; Alda Helen Sigmundsdóttir [57]; Atli Dagur Ólafsson [60]; Svend Richter [71].

Heimildaskrá

[1] Samráðsgátt stjórnvalda. (2023). S-182/2023: Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040. Mál 3554; skráður fjöldi innsendinga: 86. Samráðsgátt – mál 3554
[2] Matvælaráðuneytið. (október 2023). Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040. Stefnudrög lögð fram til samráðs 4. október 2023. Efnisyfirlit bls. 3; viðauki 8.1 bls. 93–94. Stefnuskýrsla ráðuneytisins (PDF)
[3] Stjórnarráð Íslands. (4. október 2023). Metnaðarfull framtíðarsýn í lagareldi kynnt. Kynning og tilkynning um umsagnarfrest til 4. nóvember 2023. Frétt Stjórnarráðsins
[4] Náttúrufræðistofnun Íslands. (3. nóvember 2023). Umsögn um stefnu matvælaráðherra um uppbyggingu og umgjörð lagareldis til ársins 2040. 4 bls. Í PDF-safni: innsending 048, bls. 119–123. Frumumsögn
[5] Umhverfisstofnun. (2. nóvember 2023). Umsögn um stefnu um uppbyggingu og umgjörð lagareldis. 3 bls. Í PDF-safni: innsending 022, bls. 52–55. Frumumsögn
[6] Matvælastofnun. (3. nóvember 2023). Viðbót skeldýraræktar í stefnu í lagareldi til 2040. Umsögn og fylgiskjal, samtals 2 bls. Í PDF-safni: innsending 049, bls. 124–126. Frumumsögn
[7] Tilraunastöð Háskóla Íslands í meinafræði að Keldum. (3. nóvember 2023). Umsögn um uppbyggingu og umgjörð lagareldis – stefnu til ársins 2040. 2 bls.; undirritað af Kristínu Kalmansdóttur. Í PDF-safni: innsending 046, bls. 115–117. Frumumsögn
[8] Samband íslenskra sveitarfélaga. (2. nóvember 2023). Umsögn um stefnu matvælaráðuneytis um uppbyggingu og umgjörð lagareldis. 3 bls. Í PDF-safni: innsending 006, bls. 32–35. Frumumsögn
[9] Arctic Fish ehf. (4. nóvember 2023). Umsögn um stefnu í lagareldi til ársins 2040. 6 bls. Í PDF-safni: innsending 082, bls. 288–294. Frumumsögn
[10] Háafell ehf. (2023; dagsetning ekki tilgreind í skjalinu). Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040: Athugasemdir og ábendingar Háafells. 20 bls., með viðaukum. Í PDF-safni: innsending 072, bls. 227–247. Frumumsögn
[11] Sjávarútvegsþjónustan ehf. / Valdimar Ingi Gunnarsson. (28. október 2023). Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040: Umsögn Sjávarútvegsþjónustunnar ehf. 21 PDF-síða, þar af forsíða og 20 númeraðar síður. Í PDF-safni: innsending 002, bls. 7–28. Frumumsögn
[12] NASF á Íslandi. (3. nóvember 2023). Umsögn um uppbyggingu og umgjörð lagareldis – stefnu til ársins 2040. 13 bls. Í PDF-safni: innsending 062, bls. 161–178. Frumumsögn Fylgiskjal 1
[13] Ungir umhverfissinnar. (nóvember 2023). Umsögn um uppbyggingu og umgjörð lagareldis til ársins 2040. 7 bls.; höfundur Sæunn Júlía Sigurjónsdóttir. Í PDF-safni: innsending 055, bls. 139–146. Frumumsögn
[14] Landvernd. (3. nóvember 2023). Umsögn stjórnar Landverndar um uppbyggingu og umgjörð lagareldis til 2040. 2 bls. Frumumsögn (PDF)
[15] Fjórðungssamband Vestfirðinga. Innsending 001; skráð 27.10.2023. PDF-síður 5–6. Ályktanir um uppbyggingu, staðbundin störf og tekjuskiptingu. Umsagnaskrá málsins
[16] Burkni Þór Bjarkason. Innsending 003; skráð 31.10.2023. PDF-síður 29–29. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[17] Eyþór Logi Þorsteinsson. Innsending 004; skráð 01.11.2023. PDF-síður 30–30. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[18] Arnþór Snær Þorsteinsson. Innsending 005; skráð 01.11.2023. PDF-síður 31–31. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[19] Brynjar Arnarsson. Innsending 007; skráð 02.11.2023. PDF-síður 36–36. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[20] Ásgeir Atli Ásgeirsson. Innsending 008; skráð 02.11.2023. PDF-síður 37–37. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[21] Vilhelm Yngvi Kristinsson. Innsending 009; skráð 02.11.2023. PDF-síður 38–38. Landeldi í stað sjókvíaeldis. Umsagnaskrá málsins
[22] Elías Óli Hilmarsson. Innsending 010; skráð 02.11.2023. PDF-síður 39–39. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[23] Pétur Hrafn Ármannsson. Innsending 011; skráð 02.11.2023. PDF-síður 40–40. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[24] Arngrímur Fannar Haraldsson. Innsending 012; skráð 02.11.2023. PDF-síður 41–41. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[25] Birna Sigurðardóttir. Innsending 013; skráð 02.11.2023. PDF-síður 42–42. Bann við opnu sjókvíaeldi og stöðvun stækkunar. Umsagnaskrá málsins

[26] Elín Ragnarsdóttir. Innsending 014; skráð 02.11.2023. PDF-síður 43–43. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[27] Hafsteinn Hrannar Ásgrímsson. Innsending 015; skráð 02.11.2023. PDF-síður 44–44. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[28] María Guðmundsdóttir. Innsending 016; skráð 02.11.2023. PDF-síður 45–45. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[29] Alexander Taylor. Innsending 017; skráð 02.11.2023. PDF-síður 46–47. Stöðvun vaxtar, vernd villtra stofna og flutningur í landeldi. Umsagnaskrá málsins
[30] Unnur Guðný María Gunnarsdóttir. Innsending 018; skráð 02.11.2023. PDF-síður 48–48. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[31] Sigurður Rúnar Friðjónsson. Innsending 019; skráð 02.11.2023. PDF-síður 49–49. Tímabundið sjókvíaeldi með hertum skilyrðum og eftirliti. Umsagnaskrá málsins
[32] Jón Gunnar Thorsteinson. Innsending 020; skráð 02.11.2023. PDF-síður 50–50. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[33] Óskar Þorgils Stefánsson. Innsending 021; skráð 02.11.2023. PDF-síður 51–51. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[34] Skapti Jóhann Haraldsson. Innsending 023; skráð 02.11.2023. PDF-síður 56–56. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[35] Atli Freyr Bergsson. Innsending 024; skráð 02.11.2023. PDF-síður 57–57. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[36] Hrefna Harðardóttir. Innsending 025; skráð 02.11.2023. PDF-síður 58–58. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[37] Ólöf Jónsdóttir. Innsending 026; skráð 02.11.2023. PDF-síður 59–59. Stöðvun sjókvíaeldis og flutningur á land. Umsagnaskrá málsins
[38] Björn Steinar Sólbergsson. Innsending 027; skráð 02.11.2023. PDF-síður 60–60. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[39] Bessi Skírnisson. Innsending 028; skráð 02.11.2023. PDF-síður 61–88. Friðun Eyjafjarðar og verndarsvæði fyrir Norðurlandi; fimm fylgiskjöl, m.a. eldri álit frá 2020. Frumumsögn Fylgiskjal 1 Fylgiskjal 2 Fylgiskjal 3 Fylgiskjal 4
[40] Guðrún Ýr Gunnarsdóttir. Innsending 029; skráð 02.11.2023. PDF-síður 89–89. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[41] Magnús Kári Ágústsson. Innsending 030; skráð 02.11.2023. PDF-síður 90–90. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[42] Gunnlaugur Stefán Guðleifsson. Innsending 031; skráð 02.11.2023. PDF-síður 91–91. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[43] Einar Þór Hansen Gunnarsson. Innsending 032; skráð 02.11.2023. PDF-síður 92–92. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[44] Þórður Jóhann Gunnarsson. Innsending 033; skráð 02.11.2023. PDF-síður 93–93. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[45] Óðinn Helgi Jónsson. Innsending 034; skráð 02.11.2023. PDF-síður 94–94. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[46] Óskar Magnússon. Innsending 035; skráð 02.11.2023. PDF-síður 95–95. Krafa um bann við opnu sjókvíaeldi. Umsagnaskrá málsins
[47] Finnur Már Eyþórsson. Innsending 036; skráð 02.11.2023. PDF-síður 96–96. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[48] Sif Bjarnadóttir. Innsending 037; skráð 02.11.2023. PDF-síður 97–97. Tvær fréttatilvísanir um lús; engin nánari tillöguútfærsla. Umsagnaskrá málsins
[49] Ívar Örn Hauksson. Innsending 038; skráð 03.11.2023. PDF-síður 98–101. Tryggingar, eftirlit, ófrjór fiskur og viðurlög. Frumumsögn
[50] Sigurður Pétursson. Innsending 039; skráð 03.11.2023. PDF-síður 102–107. Samtök þörungafélaga; rannsóknir, tilraunaræktun og hraðara leyfisferli. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[51] Helga P Finnsdóttir. Innsending 040; skráð 03.11.2023. PDF-síður 108–108. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[52] Ólafur Johnson. Innsending 041; skráð 03.11.2023. PDF-síður 109–109. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[53] Matvælastofnun. Innsending 042; skráð 03.11.2023. PDF-síður 110–111. Matvælastofnun; almenn umsögn um stjórnsýslu og skeldýrarækt. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[54] Jóhann Helgi Stefánsson. Innsending 043; skráð 03.11.2023. PDF-síður 112–112. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[55] Örn Falkner. Innsending 044; skráð 03.11.2023. PDF-síður 113–113. Gagnrýni á lúsafár og dýravelferð. Umsagnaskrá málsins

[56] Hilmar Finnsson. Innsending 045; skráð 03.11.2023. PDF-síður 114–114. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[57] Alda Helen Sigmundsdóttir. Innsending 047; skráð 03.11.2023. PDF-síður 118–118. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[58] Arnarlax ehf. Innsending 050; skráð 03.11.2023. PDF-síður 127–129. Lífmassaflutningur, hvatakerfi og skipulag eldissvæða. Frumumsögn
[59] Samtök um dýravelferð á Íslandi. Innsending 051; skráð 03.11.2023. PDF-síður 130–133. Dýravelferð og áætlun um bann við sjókvíaeldi. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[60] Atli Dagur Ólafsson. Innsending 052; skráð 03.11.2023. PDF-síður 134–134. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[61] Rækt ehf. Innsending 053; skráð 03.11.2023. PDF-síður 135–137. Skeldýrarækt, menntun og nýsköpun. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[62] Fiskirannsóknir ehf. Innsending 054; skráð 03.11.2023. PDF-síður 138–138. Vernd laxfiska og friðun Eyjafjarðar. Umsagnaskrá málsins
[63] Högni Harðarson. Innsending 056; skráð 04.11.2023. PDF-síður 147–147. Bleikjan – Styðjum stofninn; friðun Eyjafjarðar. Umsagnaskrá málsins
[64] Tálknafjarðarhreppur. Innsending 057; skráð 04.11.2023. PDF-síður 148–151. Sameiginleg umsögn Vesturbyggðar og Tálknafjarðarhrepps; tekjur, eftirlit og byggðaþróun. Frumumsögn
[65] Þorgeir Pálsson. Innsending 058; skráð 04.11.2023. PDF-síður 152–154. Meirihluti sveitarstjórnar Strandabyggðar; regnbogasilungur, friðun og eftirlit. Umsagnaskrá málsins
[66] Ásta Fönn Flosadóttir. Innsending 059; skráð 04.11.2023. PDF-síður 155–155. Fyrir hönd æðarbænda í Eyjafirði; lífríki og friðun. Umsagnaskrá málsins
[67] Hótel Natur Akureyri ehf. Innsending 060; skráð 04.11.2023. PDF-síður 156–156. Ferðaþjónusta, ásýnd og friðun Eyjafjarðar. Umsagnaskrá málsins
[68] Jón Kaldal. Innsending 061; skráð 04.11.2023. PDF-síður 157–160. Íslenski náttúruverndarsjóðurinn (IWF); sólarlagsákvæði, mengun og vernd villtra stofna. Frumumsögn
[69] Ís 47 ehf. Innsending 063; skráð 04.11.2023. PDF-síður 179–186. Frumkvöðlar, regnbogasilungur, Önundarfjörður, leyfisveitingar og gjöld. Frumumsögn
[70] Hábrún hf. Innsending 064; skráð 04.11.2023. PDF-síður 187–194. Frumkvöðlar, Ísafjarðardjúp, leyfisveitingar og gjöld. Frumumsögn
[71] Svend Richter. Innsending 065; skráð 04.11.2023. PDF-síður 195–195. Samhljóða eða nær samhljóða umsögn um bann og fjórar varúðarráðstafanir; sjá kafla 1.3. Umsagnaskrá málsins
[72] Akureyri Whale Watching ehf. Innsending 066; skráð 04.11.2023. PDF-síður 196–197. Hvalaskoðunarfyrirtæki í Eyjafirði: Akureyri Whale Watching/Elding, Arctic Sea Tours og Keli Sea Tours; friðun. Frumumsögn
[73] Andri Viðar Víglundsson. Innsending 067; skráð 04.11.2023. PDF-síður 198–198. Smábátafélagið Klettur; fiskimið, mengun og friðun Eyjafjarðar. Umsagnaskrá málsins
[74] Slow Food í Reykjavík, félagasamtök. Innsending 068; skráð 04.11.2023. PDF-síður 199–201. Bann við sjókvíaeldi og úthafseldi, landeldi, þörunga- og skeldýrarækt. Frumumsögn
[75] Bændasamtök Íslands. Innsending 069; skráð 04.11.2023. PDF-síður 202–207. Sérstaða landeldis; meðfylgjandi umsögn 10. júlí 2023 gerð að hluta erindis. Frumumsögn
[76] Jóhannes Sturlaugsson. Innsending 070; skráð 04.11.2023. PDF-síður 208–223. Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum; villtir stofnar, rannsóknargögn og vernd lífríkis. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[77] Finnur Árnason. Innsending 071; skráð 04.11.2023. PDF-síður 224–226. Þörungaverksmiðjan hf.; sérreglur, rannsóknir og þróun þörungaræktar. Frumumsögn
[78] Erlendur Steinar Friðriksson. Innsending 073; skráð 04.11.2023. PDF-síður 248–250. Friðun Eyjafjarðar og sjóbleikjustofnar; með sameiginlegri greinargerð. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[79] Sigmundur Einar Ófeigsson. Innsending 074; skráð 04.11.2023. PDF-síður 251–252. Friðun Eyjafjarðar og Norðurlands; mynd um bleikjuveiði fylgir. Frumumsögn Frumtexti í gátt
[80] Valgerður Erla Árnadóttir. Innsending 075; skráð 04.11.2023. PDF-síður 253–253. Efnisleg afstaða óstaðfest. Umsagnaskrá málsins
[81] Aker Solutions. Innsending 076; skráð 06.11.2023. PDF-síður 254–256. Úthafseldi, þróunarleyfi, fyrirsjáanleiki og tæknilegir hvatar. Frumumsögn
[82] Náttúruverndarfélagið Laxinn lifir. Innsending 077; skráð 06.11.2023. PDF-síður 257–266. Náttúruverndarfélagið Laxinn lifi í undirrituðu skjali; skráð Laxinn lifir í gátt. Niðurfelling sjókvíaeldis og vernd villtra stofna. Frumumsögn
[83] Landssamband veiðifélaga. Innsending 078; skráð 06.11.2023. PDF-síður 267–274. Stöðvun opins sjókvíaeldis, strangari viðmið, eftirlit og gjaldtaka. Frumumsögn
[84] James Mills. Innsending 079; skráð 06.11.2023. PDF-síður 275–276. James (Jay) Mills; vernd villts lax og lokuð landeldiskerfi. Umsagnaskrá málsins

[85] Samtök sjávarútvegssveitarfélaga. Innsending 080; skráð 06.11.2023. PDF-síður 277–280. Tekjuskipting, staðbundið eftirlit og menntun. Frumumsögn
[86] Guðrún Una Jónsdóttir. Innsending 081; skráð 09.11.2023. PDF-síður 281–287. Friðun Eyjafjarðar; með tveimur fylgiskjölum um áhrif eldis og sjóbleikju. Frumumsögn Fylgiskjal 1 Frumtexti í gátt
[87] Samtök atvinnulífsins. Innsending 083; skráð 10.11.2023. PDF-síður 295–298. Samkeppnishæfni, gjaldtaka, stjórnsýsla og loftslagsvegvísir. Frumumsögn
[88] Dalvíkurbyggð. Innsending 084; skráð 10.11.2023. PDF-síður 299–300. Haf- og strandsvæðaáætlun Eyjafjarðar; bókun 7. nóvember 2023. Frumumsögn
[89] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Innsending 085; skráð 16.11.2023. PDF-síður 301–330. Ítarleg umsögn og viðauki um einstakar aðgerðir í sjókvíaeldi og landeldi. Frumumsögn Skráð í gátt 16.11.2023.
[90] Fjarðabyggð. Tekjuskipting, staðbundin störf, menntun og útboð svæða. Bréf dagsett 8. nóvember 2024. Frumumsögn

Slóð inn á allar umsagnir: https://island.is/samradsgatt/mal/3554

Viðauki 6. Umsagnir við frumvarpsdrög um lagareldi 2023

Í samráðsmáli S-253/2023 eru birtar 306 umsagnafærslur. Með 67 þeirra fylgja skjöl, alls 70. Talningin nær til allra birtra færslna, þar á meðal endursendinga, leiðréttinga og framhalda. Hún sýnir því ekki fjölda ólíkra umsagnaraðila. Í opinberri samantekt ráðuneytisins eru hins vegar taldar 294 umsagnir.

Samráðið hófst 6. desember 2023 og upphaflegur umsagnarfrestur var til 6. janúar 2024, en hann var framlengdur til 12. janúar. Birtar færslur eru dagsettar frá 12. desember 2023 til 15. janúar 2024. Ártalið 2023 í heitinu vísar því til samráðsmálsins og birtingar draganna. Flestar umsagnirnar bárust í janúar 2024. Hér er eingöngu byggt á umsögnum sem birtust í þessu máli í Samráðsgátt. [308, 309]

Umfjöllunin fylgir 25 köflum frumvarpsdraganna og síðan bráðabirgðaákvæðum þeirra. Tölur í hornklofum vísa í heimildaskrá aftast. Númer 1–306 samsvara númerum umsagnafærslna. Ítarlegar athugasemdir um rannsóknir, lögfræðileg atriði og einstakar greinar eru raktar sérstaklega. Sambærilegar styttri umsagnir eru teknar saman í hópum A og B. Nöfn allra viðkomandi aðila og númer umsagna koma fram í hópaskrá og heimildaskrá. [307, 308]

Leiðrétt umsögn Jóns Kaldal fyrir Íslenska náttúruverndarsjóðinn (Icelandic Wildlife Fund) er notuð í stað fyrri útgáfu. Báðar útgáfur umsagnar Náttúruverndarsamtaka Íslands og Laxinn lifi eru skráðar. Sérstaklega er tekið fram þegar tillaga kemur aðeins fram í fyrri útgáfunni. Fjórar færslur Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) mynda eina samfellda umsögn með fylgiskjali. [233, 286–287, 292, 297–300]

I kafli Markmið, gildissvið og orðskýringar

1–3. gr. frumvarpsdraganna

Náttúruvernd og verðmætasköpun. NASF á Íslandi, Landvernd, Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi telja markmið um vernd of veik og vilja skýra vernd villtra stofna. Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum vill vernda alla villta stofna, einnig smáa og ónýtta. Umsagnaraðilar í hópi A leggja sömu megináherslu á vernd. [28, 204, 209, 233, 289, 292, 294; A]

Uppbygging atvinnugreinar. Ísafjarðarbær, Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppur styðja markmið um atvinnu og byggð en vilja að reglurnar séu framkvæmanlegar. SFS styðja sjálfbæra verðmætasköpun. Samtökin telja þó óljóst hvernig beita eigi vistkerfis- og varúðarnálgun með tilliti til eignarréttar og réttar til atvinnurekstrar. Matthias Kokorsch vill mælanleg samfélagsmarkmið og mat á félagslegum áhrifum, náttúruvá og loftslagsáhættu. [182, 197–198, 297, 299]

Gildissvið og orðalag. Júlíus Birgir Kristinsson, Náttúrufræðistofnun og Slow Food í Reykjavík telja of lítið fjallað um skeldýrarækt og þörungarækt. Þingeyjarsveit vill einnig reglur um ræktun og nýtingu stórþörunga. Fiskistofa vill skýra eftirlit með eldisstöðvum sem sinna fiskrækt og bæta hnúðlaxi við tegundalistann. VETAQ og SFS vilja að förgun fisks sé aðgreind frá öðrum afföllum. SFS vilja einnig nákvæmari skilgreiningar á kynslóð og villtum stofnum. [1, 168, 205, 235, 264, 288, 299]

Almenn andmæli. Yvon Chouinard, Þórhallur H. Þórhallsson, Atli Már Óskarsson, Kristján Ísak Kristjánsson, Gísli Þórörn Júlíusson, Heiðar Sigurðsson og Ragnar Atli Guðmundsson vilja stöðva eldi í opnum sjókvíum eða fiskeldi í sjó. Þeir leggja áherslu á vernd villtra fiska, mengun, áhrif lyfja og vantraust á reglusetningu sem tengist hagsmunum greinarinnar. Atli Guðmundsson bendir á landeldi og lokaðar lausnir en telur einnig þurfa að kanna áhættu þeirra. [54, 87, 98, 101, 104, 112, 153, 167]

Ferðaþjónusta og komandi kynslóðir. Samtök ferðaþjónustunnar (SAF) vara við tjóni á stangveiðiferðaþjónustu, náttúruupplifun og orðspori Íslands. Will Ostuw, Alexander Taylor, Jeffery McDowell, Byron W. Kirkpatrick, Ryan Gellert, Frederik W. Mowinckel og Mihela Hladin Wolfe leggja með ólíkum hætti áherslu á sömu langtímahagsmuni. Þau vilja aukna vernd eða að eldi í opnum sjókvíum verði hætt. Rasmus Pabst Ovesen gagnrýnir einnig dýravelferð og mengun. [173, 199, 242, 245–246, 262, 302–304]

Frekari almenn gagnrýni. Laufey Björg Sigurðardóttir styður friðun Eyjafjarðar og Öxarfjarðar og vill einnig banna eldi í opnum sjókvíum annars staðar. Bjarki Þór Baldvinsson vill stöðva starfsemina og hækka gjöld. Björn Halldór Björnsson gagnrýnir úrgang, plast, dýravelferð og skort á rannsóknargrunni og vill önnur atvinnutækifæri. Valgerður Erla Árnadóttir telur að leita þurfi annarra leiða til uppbyggingar á Vestfjörðum. [229, 256, 265, 273, 275, 296]

II kafli Stjórnsýsla

4. gr. frumvarpsdraganna

Verkaskipting stofnana. Matvælastofnun fagnar skýrari reglum og leggur áherslu á að Umhverfisstofnun fái fjármagn til að efla stjórnsýslu í fiskeldi. Keldur telja að lögbundið hlutverk sitt í rannsóknum á fisksjúkdómum sé nær horfið úr drögunum og vilja samráð milli ráðuneyta. Fiskistofa vill skýra ábyrgð þegar viðbrögð við stroki færast til Matvælastofnunar. Þá þurfi að tryggja sérþekkingu á villtum fiski. [121, 130, 264]

Sjálfstæði og samráð. Jóhannes Sturlaugsson vill að umhverfisstjórnvöld annist náttúruvernd og að fleiri sérfræðingar komi að rannsóknum. SFS vilja halda samráðsnefnd fiskeldis og að hægt verði að kæra ákvarðanir um strok, lús og afföll til ráðherra. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi vilja tryggja sjálfstæða stöðu Umhverfisstofnunar. [233, 292, 294, 299]

III kafli Umhverfisvernd og rannsóknir

5–10. gr. frumvarpsdraganna

Burðarþol og vistkerfi. Náttúrufræðistofnun vill víðtækara mat á umhverfisáhrifum, meðal annars á fugla, spendýr, búsvæði, botn og verndargildi. Umhverfisstofnun bendir á að burðarþolsmat eitt tryggi ekki að markmið vatnalöggjafar náist. Hafrannsóknastofnun vill skýrari reglur um endurskoðun þegar aðstæður breytast og mat á uppsöfnuðum áhrifum lyfja. Icelandic Wildlife Fund vill einnig taka mið af kopar og plasti og stytta aðlögunartíma þegar burðarþol er lækkað. [205, 266–267, 286–287]

Erfðablöndun og bindandi ráðgjöf. NASF, Landssamband veiðifélaga, Jóhannes Sturlaugsson og hópur A hafna því að svigrúm til pólitískra ákvarðana veiki vísindalegt áhættumat. Þau leggja mismikla áherslu á að taka alla stofna með og fjalla um óvissu um far fiska. Landvernd vill endurskoða áhættumat erfðablöndunar í ljósi stroksins 2023. Náttúrufræðistofnun vill að það verði endurmetið þegar alvarleg strokatvik eiga sér stað. SFS vilja einnig bindandi ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar. Samtökin vilja þó tryggingu fyrir því að heimildir skerðist ekki þegar farið er úr lífmassa í fiskafjölda og lengri aðlögunartíma þegar burðarþol lækkar. [204–205, 289, 293–294, 299; A]

Friðun Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. Hópur B styður lögfestingu friðunar, meðal annars Stangaveiðifélagið Flúðir og SUNN. Erlendur Steinar Friðriksson, Fiskirannsóknir og Veiðitorg leggja áherslu á viðkvæma bleikjustofna og aukið álag vegna lúsa. Veiðifélag Eyjafjarðarár nefnir endurreisn bleikjustofns, æðarbændur í Eyjafirði vernd æðarvarps og Alexander Kristinn Smárason tekjur dreifbýlis. Þingeyjarsveit styður friðun. Jón Helgi Björnsson, fyrir hönd Veiðifélags Laxár í Aðaldal, vill víðtækari vernd. [43, 160–164, 221, 235, 247, 278, 290; B]

Andmæli við friðunaráformin. Norðurþing gagnrýnir skort á samráði. Eyjafjarðarsveit og Stefán Jóhann Árnason vilja sérstaka umræðu og rannsóknir áður en friðun er lögfest. Laxós telur að varanlegt bann útiloki árstíðabundið eldi eða eldi í lokuðum kerfum. SFS vilja að friðun byggist á vistfræðilegum forsendum og meðalhófi og að svigrúm sé fyrir nýja tækni og tegundir. Hafrannsóknastofnun og NASF benda á að Jökulfirði vanti í friðunarákvæðið. [4, 127, 248–249, 266, 289, 298–299]

Ófrjór fiskur og önnur vernd. Hópur A, Ungir umhverfissinnar og Samtök um dýravelferð vilja að minnsta kosti ófrjóan fisk eða eldi í lokuðum kerfum. Kristinn Zimsen leiðréttir eigin texta og vill að innan þriggja ára verði eingöngu notaður ófrjór erlendur lax. Greenpeace vill stöðva vöxt þar til umhverfisvandamál eru leyst og óháð umhverfismat liggur fyrir. Atlantic Salmon Trust leggur áherslu

á varúð og NASCO-viðmið. Atlantic Salmon Federation styður stöðvun vaxtar og lokaðar lausnir. [206, 230, 232, 239–241, 253; A]

Víðari skuldbindingar. James Mills og Jóhann Helgi Stefánsson vilja að reglurnar samræmist betur umhverfisvernd og vernd lífríkis. Mills nefnir sérstaklega umhverfismat og alþjóðasamninga og Jóhann hringrásarhagkerfi. Björn Jón Níelsson vísar til eldri forsendna um landeldi á laxi af norskum uppruna og telur eldi í opnum sjókvíum ganga gegn þeim. [185, 244, 274]

IV kafli Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði

11–23. gr. frumvarpsdraganna

Afmörkun og einn rekstraraðili. Hafrannsóknastofnun styður skýrari smitvarnir og einn rekstraraðila. Valdimar Ingi Gunnarsson vill straumrannsóknir, betri viðmið um fjarlægðir og endurskoðun á reglunni um einn rekstraraðila. Hábrún og ÍS 47 styðja markmiðið en vilja vernda reynslu og stöðu frumkvöðla og forðast þvingað samstarf. SFS vilja samráð, meiri sveigjanleika við flutning fisks og að hvíld miðist við ástand botns. Samtökin leggja til að hvíld verði að lágmarki 60 dagar. [266, 285, 299, 305]

Sjúkdómar og velferð. Keldur vilja skyldubundna skimun, þátttöku í viðbrögðum og aðgang að rannsóknarniðurstöðum, einnig erlendum. VETAQ vill reglulegar heimsóknir dýralækna, skýrari hugtök um smit og sníkjudýr og vernd hrognkelsa. Félagið bendir á að talning og sýnataka geti sjálf skaðað velferð fisks. Hafrannsóknastofnun vill næga hvíld til að botninn nái sér og fjölbreytta sérþekkingu í fisksjúkdómanefnd. [121, 168, 266]

Framkvæmd og nýjar leiðir. SFS vilja afmarka heimildir til talninga, kröfur um þéttleika, bönn við tegundum og aðgerðir á hættusvæðum. Laxós leggur til að stærri seiði verði aðeins alin í sjó yfir hlýrri hluta ársins og svæði hvíld að vetri. VETAQ varar við að skylda rekstraraðila til að nota ófrjóan fisk áður en velferð hans og tæknin hafa verið sannreynd. Samtök um dýravelferð vilja strangari mörk um þéttleika og hafna skaðlegu þéttu eldi, einnig á landi. [4, 168, 253, 299]

V kafli Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi

24–33. gr. frumvarpsdraganna

Tímabinding og samþjöppun. NASF, Landssamband veiðifélaga og hópur A hafna ótímabundnum leyfum sem hægt er að framselja og veðsetja. Landssambandið varar sérstaklega við að réttmætar væntingar og eignarréttarvernd geti síðar leitt til bótaskyldu. Slow Food vill tímabundin leyfi, styttri frest til að nýta þau og upplýsingar um raunverulega eigendur með yfir 3% hlut. Matthias Kokorsch, Hábrún og ÍS 47 vilja takmarka samþjöppun. [197, 288–289, 293, 305; A]

Leyfisveitingar. Júlíus Birgir Kristinsson vill að einn aðili annist afgreiðsluna og að svarfrestir séu skýrir. SFS vilja eitt leyfi, samhliða vinnu við umhverfismat og umsóknir og mælanleg viðmið við úthlutun. Samtökin styðja ótímabundin leyfi. Umhverfisstofnun vill samræma rekstrarleyfi, starfsleyfi, lífmassaheimildir og gildistíma. Skipulagsstofnun vill skýrt ákvæði um breytingar á leyfum og að festingar tilheyri skilgreindu eldissvæði. [1, 267, 299, 306]

Staðbundnir hagsmunir. Magnús Guðmundsson og Anna Dóra Árnadóttir, meðal annars fyrir hönd VÁ félags um vernd fjarðar, vilja samráð við íbúa og vernd annarra atvinnugreina. Áður en leyfi er veitt vilja þau opinbert mat á siglingaöryggi, skýrar siglingaleiðir og mat á ofanflóðum. Þau vilja að leyfi gildi í mest fimm ár og að starfsemi verði stöðvuð við alvarleg brot. [226–227, 291]

VI kafli Starfræksla sjókvíaeldisstöðva og eftirlit

34–37. gr. frumvarpsdraganna

Óháð eftirlit. Hópur A, Stangaveiðifélag Reykjavíkur (SVFR) og NASF vilja öflugt, óboðað eftirlit sem byggist ekki fyrst og fremst á upplýsingum rekstraraðila. Landvernd vill efla eftirlit Matvælastofnunar sem óháðs aðila. Guðbrandur Guðmundsson, fyrir hönd Veiðifélags Haukadalsár, leggur til

mánaðarlegt eftirlit með hverri kví. Haraldur Eiríksson telur að tryggja þurfi eftirlit með mannvirkjum, vottun og rannsókn slysa. Valdimar Ingi Gunnarsson vill sameiginlegar innri reglur. [186, 204, 282, 285, 289, 295; A]

Meðalhóf og upplýsingakerfi. SFS og Samtök atvinnulífsins vilja að eftirlit taki mið af áhættu og að þeir sem standa sig vel skili færri skýrslum. SFS vilja að gagnaskil verði að jafnaði mánaðarleg og að persónuvernd við myndavélaeftirlit verði skýr. Einnig vilja þau fyrirvara áður en eftirlitsaðilar fá aðgang að búnaði og meiri sveigjanleika í fresti til að fjarlægja ónotaðan búnað. RORUM bendir á þörf fyrir undirbúning og faggildingu við eftirlit. [269, 279, 297–299]

Eftirlit í heimabyggð. Ísafjarðarbær, Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppur, Fjarðabyggð, Vestfjarðastofa og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vilja störf við eftirlit, rannsóknir og menntun á eldissvæðunum. VÁ og tengdar umsagnir vilja reglulegar neðansjávarmyndir og rauntímagögn á kostnað fyrirtækja. [182, 198, 200, 226–228, 268, 291]

VII kafli Laxahlutur

38–41. gr. frumvarpsdraganna

Fyrirkomulag réttinda. Arion banki fagnar rýmri heimildum til veðsetningar rekstrarleyfa og laxahlutar og telur þær tímabærar og þarfar breytingar. NASF og hópur A sjá hættu á að sameiginlegum gæðum verði ráðstafað til frambúðar. Valdimar Ingi Gunnarsson telur kerfið flókið og að það styrki eignamyndun og stöðu ráðandi fyrirtækja. [172, 285, 289; A]

Flutningur og nýting. SFS vilja þriggja ára aðlögunartíma að auknum laxafjölda. Skipulagsstofnun vill skýra hvernig framsal og umhverfismat tengjast, hvernig auka megi heildarlaxafjölda og hvernig réttindum á nýjum svæðum sé háttað. Iceland Offshore Salmon vill reglur í lögum um úthlutun heimilda fyrir ófrjóan lax innan ónýtts burðarþols. [280, 299, 306]

VIII kafli Strok

42–51. gr. frumvarpsdraganna

Viðbrögð og ábyrgð. Fiskistofa vill skyldu til viðbragða þegar rökstuddur grunur er um strok, þótt strok hafi ekki verið tilkynnt. Einnig þurfi að skýra hver taki ákvarðanir, annist framkvæmd og komi að samráði. Þingeyjarsveit og Veiðifélag Norðurár vilja að landeigendur beri ekki kostnaðinn. Veiðifélag Norðurár áskilur sér rétt til bótakrafna. [235, 255, 264]

Strangari viðurlög. NASF vill mun hærri stuðla við útreikning skerðinga, hraðari skýrslugjöf og viðbrögð á öllum veiðisvæðum. Landssamband veiðifélaga vill merkingar, nákvæmar talningar, lágmarksstærð seiða og greiðslu kostnaðar við björgun og endurheimt. Norske Lakseelver og WildFish vilja viðurlög vegna alls stroks. WildFish hafnar lægri viðurlögum vegna smáfisks og vill lengri vöktun eftir strok. [175, 238, 289, 293]

Sambærilegar umsagnir. Hópur A vill varanlega skerðingu á heildarheimildum greinarinnar vegna stroks. Hjörleifur Jóhannesson, fyrrverandi formaður Veiðifélags Unadalsár, tekur undir þau sjónarmið í ítarlegri umsögn. Icelandic Wildlife Fund vill merkingar og talningu þegar göt finnast á kvíum og telur að veður og hafís réttlæti ekki undanþágur. [179, 286–287; A]

Áreiðanleiki og meðalhóf. Valdimar Ingi Gunnarsson vill lengri leit, skýrari ábyrgð og endurmat á óþekktu stroki vegna ónákvæmra talninga. SFS vilja að strok sé sannað og fiskur rekjanlegur áður en heimildir eru skertar. Þau vilja raunhæf skekkjumörk og undanþágur vegna óviðráðanlegra atvika. Samtökin hafna viðurlögum þegar strok er tilkynnt, fellur innan forsendna áhættumats og stafar ekki af saknæmri háttsemi. [285, 297, 299]

IX kafli Afföll

52–55. gr. frumvarpsdraganna

Strangari velferðarmörk. Hópur A og SVFR telja afföll yfir 10% óásættanleg og vilja skýrari eða strangari viðbrögð. Landvernd gagnrýnir óskýr og há affallamörk á bilinu 10–20% og telur 20% of mikið. Veiðifélag Haukadalsár leggur til varanlega 10% skerðingu framleiðsluheimilda ef afföll fara yfir 10%. Icelandic Wildlife Fund vill árleg viðmið og að nýr rekstraraðili byrji með skerta heimild sem aukist ef frammistaðan er góð. [186, 204, 286–287, 295; A]

Mælingar og orsakir. VETAQ vill að förgun verði aðgreind frá öðrum dauða fisks og að tekið verði mið af ytri aðstæðum. Keldur vilja fá upplýsingar um dánarorsakir. Valdimar Ingi Gunnarsson vill að talningar verði sannreyndar áður en kerfið er lögfest. SFS leggja til mánaðarleg viðmið og að fyrstu 60 dagarnir telji ekki við ákvörðun skerðinga. Förgun verði undanskilin og rekstraraðili sæti ekki viðurlögum vegna annars fyrirtækis. [121, 168, 285, 299]

X kafli Lús

56–60. gr. frumvarpsdraganna

Vernd villtra fiska. NASCO leggur áherslu á að eldisfiskur sleppi ekki og að lús eða sjúkdómar frá eldi auki ekki álag á villta laxfiska. Landssamband veiðifélaga vill lögfesta hámark við 0,1 lús á fisk að meðaltali. Þetta er tillaga sambandsins en tölugildið kemur ekki úr umsögn NASCO. Hópur A vill lögfest viðmið og varanlegar skerðingar. [195, 293; A]

Lyf og aðferðir. Júlíus Birgir Kristinsson vill vernda aðra ræktun gegn lúsaefnum. Náttúrufræðistofnun og Hafrannsóknastofnun benda á víðari umhverfisáhrif lyfja. RORUM telur að afslættir vegna takmarkaðrar meðhöndlunar geti aukið lyfjaónæmi og vill samræmdar aðgerðir. VETAQ og SFS vara við hvötum til að fresta nauðsynlegri meðferð. SFS vilja að punktakerfið verði kynnt áður en það er samþykkt. [1, 168, 205, 266, 279, 299]

Vöktun. WildFish vill óháðar talningar. Icelandic Wildlife Fund vill tengja áhættumat á lúsaálagi við framleiðsluheimildir. Valdimar Ingi Gunnarsson vill skoða vikulegt gjald vegna álags umfram mörk. Slow Food vill einnig vakta lyf í umhverfi og seti. [238, 285, 286–288]

XI kafli Kynþroska lax

61–63. gr. frumvarpsdraganna

Framkvæmanleiki. VETAQ vill skýrar skilgreiningar og öruggar aðferðir til að greina og fjarlægja kynþroska fiska. Vestfjarðastofa telur 1% viðmið of lágt. SFS telja sýnatöku og flokkun íþyngjandi og vilja skyldu til að lágmarka kynþroska með viðeigandi aðgerðum. Valdimar Ingi Gunnarsson vill sannreynda sýnatöku og ljósastýringu áður en föst mörk eru lögfest. [168, 200, 285, 300]

Aukin vernd. Slow Food vill að mörkin sem kalla á skyldu til að fjarlægja kynþroska fisk verði lækkuð í 1,5% að sumri og 2,5% að vetri. NASF telur notkun ófrjós lax öruggari leið til að fyrirbyggja erfðablöndun. [288–289]

XII kafli Afturköllun rekstrarleyfis til sjókvíaeldis

64–65. gr. frumvarpsdraganna

Viðmið um brottfall leyfa. NASF og Icelandic Wildlife Fund telja 40% skerðingarviðmið vegna affalla og lúsar of hátt sem skilyrði fyrir brottfalli leyfis. Slow Food leggur til 5–10%. SFS telja að viðmið um nýtingu geti stangast á við eldislotur, laxahlut og varúð. Samtökin vilja að tekið sé mið af saknæmi og meðalhófi við afturköllun. Hábrún og ÍS 47 styðja afturköllun vannýttra leyfa. [286–289, 300, 305]

Aðrar tillögur. Gunnar Þór Gunnarsson og Margrét Hafdís Hauksdóttir vilja stutt leyfi, veltutengdar sektir sem hækki við ítrekun og eignaupptöku við endurtekin brot. Stefán Guðnason vill tímabindingu og endurnýjun háða góðri frammistöðu. [166, 170, 196]

XIII kafli Umhverfissjóður sjókvíaeldis

66–74. gr. frumvarpsdraganna

Skipting rannsóknarfjár. Hafrannsóknastofnun styður tryggari fjármögnun. Keldur og RORUM telja að ef 80% fjárins séu bundin við Hafrannsóknastofnun verði minna svigrúm fyrir aðrar rannsóknir. Að þeirra mati eigi fremur að fjármagna lögbundin verkefni beint. Jóhannes Sturlaugsson vill jafnræði sjálfstæðra sérfræðinga. SFS vilja sveigjanlegt hlutfall á bilinu 60–80%, að innheimt gjöld skili sér og að heimilt verði að styðja samstarfsverkefni og mótvægisaðgerðir. Matthias Kokorsch vill að í stjórn Umhverfissjóðs sjókvíaeldis sitji einnig félagsvísindamaður sem sé ekki hagfræðingur. [121, 197, 266, 279, 294, 300]

Menntun og orkuskipti. Blámi vill styrki og hvata til orkuskipta. Júlíus Birgir Kristinsson vill að hugað verði að kolefnislosun greinarinnar. Vestfjarðastofa, Fjarðabyggð og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vilja öflugri menntunar- og rannsóknarverkefni í samfélögum þar sem eldi er stundað. SVFR leggur til að greinin fjármagni endurreisn villtra stofna með staðbundnum aðgerðum í fiskrækt. [1, 52, 186, 200, 228, 268]

XIV kafli Samfélagssjóður sjókvíaeldis

75–81. gr. frumvarpsdraganna

Hlutur sveitarfélaga. Bolungarvík, Ísafjarðarbær og Vestfjarðastofa vilja að minnst 80% fiskeldisgjalds renni til sveitarfélaga. Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppur, Fjarðabyggð, Samband íslenskra sveitarfélaga og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vilja fyrirsjáanlegar, beinar greiðslur og skýr úthlutunarviðmið. Múlaþing styður sjónarmið sjávarútvegssveitarfélaga. Vestfjarðastofa vill að umhverfisafslættir skerði ekki sveitarfélagatekjur. [133, 169, 182, 191, 198, 200, 228, 268]

Gjaldstofn og samkeppni. SFS og Samtök atvinnulífsins gagnrýna hækkun gjalda og að þau verði ekki lengur frádráttarbær við útreikning tekjuskatts. SFS vísa til greiningar Menon um skerta afkomu og vilja einfaldara gjald sem taki mið af magni og afkomu. Samtökin telja viðmið um verð, gengi, slægingarstuðul og lögveð óljós en styðja umhverfishvata. Hábrún og ÍS 47 vilja ívilnanir fyrir regnbogasilungseldi. Skipulagsstofnun spyr hvort mismunandi afslættir endurspegli umhverfisáhættu. [269, 298, 300, 305–306]

Ávinningur og breytingar á atvinnulífi. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi vilja fjármagna breytingar á atvinnulífi þegar eldi í opnum sjókvíum verður hætt. Í fyrri útgáfu leggja þau til 25% auðlindagjald. Sú tillaga er felld út í síðari útgáfunni. [233, 292]

XV kafli Smitvarnir og dýraheilbrigði

82–93. gr. frumvarpsdraganna

Landeldi og reglugerðarvald. First Water byggir á lögfræðilegri greiningu og telur reglugerðarheimildir um þéttleika, skimun, frárennsli, sótthreinsun og hættusvæði of víðtækar með tilliti til atvinnufrelsis. Bændasamtök vilja sérlög um landeldi. Þau vilja að miðað verði við vatnsgæði og velferð, hreinsunarkröfur verði raunhæfar og aðlögunartími veittur. VETAQ vill skýrari tæknilegar kröfur. [168, 208, 301]

Rannsóknir og framkvæmd. Keldur vilja upplýsingar um afföll og sjúkdóma. Náttúrufræðistofnun vill meta samanlögð áhrif vatnstöku og frárennslis og Hafrannsóknastofnun nefnir hættu fyrir seiði við ströndina. SFS vilja skýrari viðmið um talningar og þéttleika. Samtökin mótmæla skyldubólusetningu og vara við hreinsunarkröfum sem ekki sé hægt að uppfylla, vikulegum gagnaskilum og óljósri afmörkun hættusvæða. [121, 205, 266, 300]

XVI kafli Rekstrarleyfi til landeldis

94–101. gr. frumvarpsdraganna

Einföldun og samræmi. Bændasamtök vilja stytta ferlið við leyfisveitingar og draga úr óafmörkuðum heimildum ráðherra. Arion banki fagnar því að tekið sé tillit til sérstöðu landeldis. Umhverfisstofnun vill samræma skráningarskyldu og starfsleyfi. James Mills vill afnema undanþágur frá skráningu. SFS vilja að vinna við umsóknir og mat fari fram samhliða og að veittur verði aðlögunartími að nýjum kröfum. [172, 208, 244, 267, 300]

XVII kafli Starfræksla landeldisstöðva og eftirlit

102–105. gr. frumvarpsdraganna

Strokvarnir og umfang eftirlits. WildFish bendir á að strok úr seiðastöðvum geti einnig valdið erfðablöndun. Bændasamtök vilja samræmt eftirlit sem taki mið af áhættu. SFS vilja skýrari strokvarnir, færri endurteknar staðfestingar á innra eftirliti og hófleg skýrsluskil. Þau vilja einnig tryggja persónuvernd og afmarka aðgang að búnaði. Góð frammistaða eigi að geta dregið úr eftirliti óháð framleiðslumagni. [208, 238, 300]

XVIII kafli Afturköllun rekstrarleyfis til landeldis

106–107. gr. frumvarpsdraganna

Málsmeðferð og samspil leyfa. SFS vilja skriflega aðvörun og hæfilegan frest til úrbóta. Að mati samtakanna nægir endurtekið brot eitt og sér ekki til að sleppa þeim skrefum. Umhverfisstofnun bendir á að samræma þurfi afturköllun rekstrarleyfis og stöðu starfsleyfis svo heimildir stofnananna stangist ekki á. [267, 300]

XIX kafli Almennt um hafeldi

108–112. gr. frumvarpsdraganna

Rannsóknir áður en uppbygging hefst. Hafrannsóknastofnun bendir á takmarkaða þekkingu og vill að leyfi byggist á rannsóknum. Náttúrufræðistofnun styður skilyrði um rannsóknir og víðtækt samstarf sérfræðinga. Umhverfisstofnun vill skýra hlutverk stofnana, leyfisveitingar og tryggingar vegna mengunar. Skipulagsstofnun bendir á að tilraunaeldi geti einnig þurft umhverfismat. [205, 266–267, 306]

Ólíkar áherslur. NASF vill aðeins lokað hafeldi sem verndi villta stofna. Icelandic Wildlife Fund hafnar undanþágum án sannaðs öryggis. Iceland Offshore Salmon óskar eftir fyrirsjáanlegum leyfis- og skattareglum og hvötum til frumkvöðlastarfs. [280, 286–287, 289]

XX kafli Rannsóknir vegna hafeldis

113–116. gr. frumvarpsdraganna

Réttindi þeirra sem fjármagna rannsóknir. Iceland Offshore Salmon vill að sá sem fjármagnar rannsóknir fái forgang, að minnsta kosti rétt til að ganga inn í hæsta samþykkta tilboð. Að öðrum kosti greiði sá sem hlýtur úthlutun rannsóknarkostnað með áhættuálagi. Félagið vill frádrátt alls kostnaðar, rökstuðning fyrir fimmföldunarstuðli og aðkomu annarra sérfræðinga en Hafrannsóknastofnunar. [280]

Sjálfstæði stofnana. Keldur telja að krafa um sérstakt leyfi ráðherra fyrir samstarfi við Hafrannsóknastofnun takmarki faglegt samstarf með óeðlilegum hætti. Stofnunin vill að hlutverk annarra rannsóknaraðila og rannsókna á fisksjúkdómum verði viðurkennt. Hafrannsóknastofnun leggur áherslu á að rannsóknir og samningar liggi fyrir áður en ákveðið er að nýta svæði. [121, 266]

XXI kafli Ýmis sameiginleg ákvæði

117–120. gr. frumvarpsdraganna

Bótaábyrgð og persónuvernd. SFS telja almenna undanþágu ríkisins frá bótaskyldu vegna ólögmætra ákvarðana ekki verjandi. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi vilja einnig verja kröfur þriðja aðila. SFS vilja afmarka rafræna vöktun, varðveislu gagna og skilyrði fyrir þjónustuaðila. Náttúruverndarsamtökin telja að tilkynningar fyrir fram dragi úr gildi eftirlits. VETAQ vill skýr hæfniskilyrði fyrir þjónustuaðila. [168, 233, 292, 300]

Veðsetning og eignarréttur. Arion banki vill að fullnusta veða í rekstrarleyfum sé ekki takmörkunum háð. Til vara vill bankinn hlutlæg skilyrði og skýrt lagaákvæði um leyfi Matvælastofnunar við framsal vegna fullnustu veðs. Landssamband veiðifélaga telur að ótímabundin réttindi sem hægt er að framselja geti valdið því að takmarkanir síðar verði bótaskyldar, þrátt fyrir fyrirvara um þjóðareign. SFS vilja skýra réttarvernd veða þegar heimildir eru skertar eða framseldar. [172, 293, 300]

XXII kafli Skil og birting upplýsinga

121–123. gr. frumvarpsdraganna
Aðgangur og birtingarskylda. Umhverfisstofnun og SFS styðja miðlægt gagnakerfi. NASF, Icelandic Wildlife Fund og Slow Food vilja að skylt verði að birta eftirlitsgögn hraðar og á aðgengilegri hátt. James Mills vill víðtæka erfðavöktun. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi vilja lögbundna birtingu upplýsinga um leyfi. SFS vilja takmarka birtingu þegar hún veldur óhóflegu tjóni. [233, 244, 267, 286–289, 292, 300]

XXIII kafli Gjaldtaka og vátrygging

124–127. gr. frumvarpsdraganna

Kostnaður og tryggingar. Landssamband veiðifélaga, Náttúruverndarsamtök Íslands, Laxinn lifi og VÁ vilja víðtækar tryggingar vegna tjóns á náttúru og hagsmunum annarra. SFS vilja að þjónustugjöld tengist skýrt veittri þjónustu, dráttarvextir reiknist frá gjalddaga og vátryggingarákvæði taki rétt mið af landeldi. Umhverfisstofnun vill fjármagn til nýrra verkefna og samræmdar tryggingar vegna mengunar. [226–227, 233, 267, 291–293, 298, 300]

XXIV kafli Reglugerðarheimild, refsiákvæði o.fl.

128–137. gr. frumvarpsdraganna

Lagaheimildir og réttindi. SFS, Samtök atvinnulífsins og First Water telja að of mörgum grundvallaratriðum verði ráðið með reglugerðum. SFS og Samtök atvinnulífsins vilja skýrar lýsingar á refsiverðum brotum, meðalhóf, andmælarétt, frest til úrbóta og rétt til stjórnsýslukæru. SFS vara einnig við tvöföldum viðurlögum og vilja skýrari heimildir til að lækka sektir. [269, 297, 300–301]

Strangari viðurlög og skýrari ábyrgð. Landssamband veiðifélaga hafnar því að sektir geti að hámarki numið 10% af veltu og vill ábyrgð lögaðila. Valdimar Ingi Gunnarsson leggur til háar sektir vegna fiska í ám í stað skerðingar framleiðsluheimilda sem hann telur skaðlega fyrir samfélagið. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi gagnrýna að veita megi tímabundin leyfi þrátt fyrir annmarka. Þau gagnrýna einnig ófullnægjandi viðurlög vegna stroks og stuttan málshöfðunarfrest. [233, 285, 292–293]

XXV kafli Gildistökuákvæði

138–139. gr. frumvarpsdraganna

Undirbúningur og hraði. Ísafjarðarbær vill skýra lagaumgjörð sem fyrst. Vestfjarðastofa vill lengri undirbúning og mat á áhrifum. Samband íslenskra sveitarfélaga og SFS vilja að lykilreglugerðir liggi fyrir samhliða meðferð frumvarpsins. [169, 198, 200, 297–300]

Breytingar á öðrum lögum. Keldur vilja að lögbundið samráð um fisksjúkdóma sé virt. Fiskistofa vill einn móttakanda gagna úr árteljurum og skýra skyldu til að veita gögn. Landssamband veiðifélaga og Valdimar Ingi Gunnarsson gagnrýna íþyngjandi skyldur veiðiréttarhafa vegna búnaðar í ám. [121, 264, 285, 293]

Ákvæði til bráðabirgða

Núverandi leyfi og smitvarnasvæði. SFS mótmæla því að leyfi falli úr gildi árið 2028 án fullnægjandi verndar réttinda. Samtökin mótmæla einnig sameiginlegum viðurlögum og mismunun eftir fjölda rekstraraðila á svæði. Hábrún og ÍS 47 vilja vernda eldri starfsemi og koma í veg fyrir að nýir aðilar fái samningsstöðu á hennar kostnað. Valdimar Ingi Gunnarsson vill að rannsóknir liggi til grundvallar áður en svæðum er ráðstafað. [285, 298, 300, 305]

Umhverfismat og eldri umsóknir. Umhverfisstofnun og Skipulagsstofnun telja að óbreytt framleiðslumagn nægi ekki til undanþágu frá umhverfismati þegar staðsetning eða tilhögun breytist. Skipulagsstofnun vill skýra úthlutun ónýtts burðarþols og meðferð eldri umsókna. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi hafna forgangi eldri umsókna og því að leyfi verði sjálfkrafa ótímabundin. [233, 267, 292, 306]

Aðlögun að lokum eldis í opnum sjókvíum. Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi leggja til að starfseminni verði hætt í áföngum til ársloka 2026. Icelandic Wildlife Fund vill þriggja ára aðlögunartíma. Veiðifélag Vatnsdalsár vill bann innan fimm ára. Jóhannes Sturlaugsson vill stöðva vöxt og að starfsemin hætti þegar leyfi renna út. Slow Food vill stöðva útgáfu nýrra leyfa og endurnýjun leyfa og styðja önnur störf. [233, 254, 286–288, 292, 294]

Sameinaðar umsagnir og umsagnaraðilar

Hér eru sambærilegar umsagnir teknar saman í hópa og tengdar við kaflana hér að framan. Hver færsla er áfram sjálfstæð heimild. Númerin eru tenglar í heimildaskrána. Umsögn getur bæði verið í hópi og fengið sérstaka umfjöllun ef hún inniheldur viðbótarathugasemdir.

Hópur A
Í hópi A eru 136 færslur. Þær fjalla um sömu eða mjög skyld atriði, þótt áherslur séu mismunandi: náttúruvernd, óháð eftirlit, afföll, strok, bindandi áhættumat, ófrjóan fisk, tímabundin leyfi og lúsaviðmið. Í mörgum umsagnanna er einnig krafist þess að eldi í opnum sjókvíum verði stöðvað. Fjallað er um þessi atriði í I., III., V.–X. og XII. kafla.

[28] Guðrún Una Jónsdóttir (Stangaveiðifélag Akureyrar)
[29] Kári Ellertsson
[30] Helgi Kristinn Aðalsteinsson
[39] Jón Bragi Gunnarsson
[42] Aðalbjörg Kristín Snorradóttir
[53] Jóhannes Antonsson
[58] Björn Kristinn Rúnarsson
[61] Bessi Skírnisson
[64] Markús Darri Maack
[65] Burkni Þór Bjarkason
[67] Eyþór Logi Þorsteinsson
[68] Kolfinna Líf Pálsdóttir
[69] Arnþór Snær Þorsteinsson
[70] Sigmundur Einar Ófeigsson
[72] Jón Bjarki Sigurðsson
[73] Helga Kristín Jóhannsdóttir
[74] Jón Þór Sigurðsson
[75] Ingimundur Jón Bergsson
[76] Valgerður Anna Jónsdóttir
[77] Sigurður Gunnarsson
[78] Tryggvi Þór Hilmarsson
[79] Freyr Frostason
[80] Bjarni Þór Kjartansson
[81] Dagur Hilmarsson
[82] Árni Kristinn Skúlason
[83] Freyja L. Norðdahl
[84] Inuk Jóhannesson
[85] Hlynur Johnsen
[86] Sigurður Sveinn Antonsson

[88] Grímar Jónsson
[89] Hafþór Hallsson
[90] Sveinn Rúnar Reynisson
[91] Sóley Kristjánsdóttir
[92] Friðrik Þorgeir Stefánsson
[93] Unnur Ólafsdóttir
[94] Helga Jónsdóttir
[95] Guðmundur Þór Sigurðsson
[96] Sigurður Ingi Ólafsson
[97] Sigurður Ingi Ólafsson
[99] Hjörleifur Hreiðar Steinarsson
[100] Jóhann Bragi Kristjánsson
[102] Bjarni Brynjólfsson
[103] Guðmundur Marinó Guðmundsson
[105] Anna Guðný Andersen
[106] Inga Harðardóttir
[107] Björn Guðmundsson
[108] Þorgerður Ólafsdóttir
[109] Kjartan Marinó Kjartansson
[110] Ásgerður Ásgeirsdóttir
[111] Gísli Þórörn Júlíusson
[114] Atli Bergmann
[115] Áki Thoroddsen
[116] Stefán Sölvi Pétursson
[117] Jóhann Davíð Snorrason
[118] Auður Halldórsdóttir
[119] Kristín Ósk Reynisdóttir
[120] Jóhann Tómas Zimsen
[122] Guðmundur Guðlaugsson
[123] Jón Einarsson
[124] Kristján Sigfús Einarsson
[125] Elías Pétur Viðfjörð Þórarinsson
[128] Sigurður Bogason
[129] Ólafur Ólafsson
[131] Benjamín Þorri Bergsson
[134] Baldur Ólafur Svavarsson
[135] Kristinn Guðmundsson
[136] Björn Ingi Sveinsson
[137] Helgi Sveinsson
[138] Stefán Álfsson
[139] Brynjar Arnarsson
[140] Stefán Ómar Jónsson
[141] Ásbjörn K Morthens
[142] Guðjón Hreiðar Árnason
[143] Jóhann Engilbertsson
[145] Benedikt Snær Gylfason
[146] Óttar Felix Hauksson
[147] Óttar Felix Hauksson
[148] Haraldur Árni Haraldsson
[150] Elín Hanna Laxdal
[151] Emil Gústafsson
[152] Ólafur Örn Jónsson
[155] Helga María Helgadóttir
[156] Haukur Ingi Ólafsson
[157] Lilja María Sigfúsdóttir
[158] Óli Hilmar Ólason
[159] Ævar Harðarson
[165] Emil Örn Ásgeirsson
[166] Gunnar Þór Gunnarsson
[170] Margrét Hafdís Hauksdóttir
[171] Bjarki Þór Hilmarsson
[174] Lárus Sigurbjörn Guðmundsson
[176] Reginn Þórarinsson
[177] Haraldur Jón Sigbjartsson
[178] Veiðifélag Deildarár
[180] Gunnþórunn Jónsdóttir
[181] Elvar Hermannsson
[183] Gylfi Örn Guðmundsson
[184] Heimir Bjarnason
[185] Björn Jón Níelsson
[188] Jón Víðir Hauksson
[189] Helga Kristinsdóttir
[190] Rúnar Ísleifsson
[196] Stefán Guðnason
[201] Ágústa Katrín Guðmundsdóttir
[202] Vigfús Orrason (Veiðiklúbbur Íslands)
[203] Geirþrúður Alfreðsdóttir
[207] Katrín Guðný Alfreðsdóttir
[209] Veiðifélag Miðfirðinga
[211] Valgerður F Baldursdóttir
[213] Árni Þormar Baldursson
[217] Lax-á ehf.
[220] Alexander Kristinn Smárason
[226] Magnús Guðmundsson
[227] Anna Dóra Árnadóttir
[231] Magnús Steingrímsson
[236] Haukur Alfreðsson (Veiðifélag Staðarár í Steingrímsfirði)
[237] Tom Silk (MSF)
[243] Árni Baldursson
[250] Atli Einarsson
[251] María Grétarsdóttir
[254] Kristján Þorbjörnsson (Veiðifélag Vatnsdalsár í Húnabyggð)
[256] Valgerður Erla Árnadóttir
[257] Einar Falur Ingólfsson
[258] Ragnheiður Alfreðsdóttir
[259] Ragnar Örn Birgisson
[260] Magnús Geir Jensson
[261] Guðmundur Magnússon (Veiðifélag Kjósarhrepps)
[263] Gísli Birgir Sveinsson
[265] Hjörtur Þór Grétarsson
[270] Bára Sigurðardóttir
[271] Örn Geir Arnarson
[272] Gunnhildur Erla Árnadóttir
[274] Jóhann Helgi Stefánsson
[276] Atli Dagur Ólafsson
[281] Haraldur Eiríksson
[295] Guðbrandur Guðmundsson (Veiðifélag Haukadalsár í Dalasýslu)

Hópur B
Í hópi B er 81 færsla. Þær lýsa stuðningi við lögfestingu friðunar Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. Áherslur á villta laxfiska, náttúruvernd og staðbundna hagsmuni eru mismunandi. Fjallað er um þessi atriði í III. kafla.

[2] Björn Davíðsson
[3] Sara Sigmundsdóttir
[5] Hjörvar Jóhannesson
[6] Aðalbjörg Kristín Snorradóttir
[7] Guðmundur Ármann Sigurjónsson
[8] Haukur Hilmarsson
[9] Jón Bragi Gunnarsson
[10] Ólafur Örn Björnsson
[11] Valdimar Heiðar Valsson
[12] Bergþór Erlingsson
[13] Halldór Harðarson
[14] Óðinn Ásgeirsson
[15] Þóroddur Friðrik Þóroddsson
[16] Adam Ásgeir Óskarsson
[17] Emil Örn Ásgeirsson
[18] Guðrún Una Jónsdóttir (Stangaveiðifélag Akureyrar)
[19] Bessi Skírnisson
[20] Skafti Skírnisson
[21] Haukur Friðgeir Valtýsson
[22] Stefán Sigurðsson
[23] Hanna Sigurjónsdóttir
[24] Ásta Guðrún Sveinsdóttir
[25] Kristinn Viðar Jónsson
[26] Stefán Bjarnhéðinsson
[27] Stefán Bjarnhéðinsson
[31] Jóhann Skírnisson
[32] Hjördís Sunna Skírnisdóttir
[33] Freydís Ágústa Halldórsdóttir
[34] Jón Bragi Skírnisson
[35] Sigurbjörg H Pétursdóttir
[36] Þórunn Jónsdóttir
[37] Rúnar Jóakim Jóakimsson
[38] Magnús Þór Helgason
[40] Kjartan Guðmundsson
[41] Guðrún Elfa Skírnisdóttir
[43] Sigurður Gísli Ringsted (Stangaveiðifélagið Flúðir)
[44] Víðir Ársælsson
[45] Sigurlaug Skírnisdóttir
[46] Einar Andri Víðisson
[47] Sunna Víðisdóttir
[48] Eiríksína Þorsteinsdóttir
[49] Hannes Trausti Skírnisson
[50] Katrín Eymundsdóttir
[51] Arngrímur Arngrímsson
[55] Agnes Þórunn Guðbergsdóttir
[56] Rúnar Ísleifsson
[57] Sveinbjörn M Bjarnason
[59] Sigmundur Einar Ófeigsson
[60] Brynjar Örn Baldvinsson
[62] Ægir Jónas Jensson
[63] Anna Lilja Valdimarsdóttir
[66] Hjördís Ýr Bessadóttir
[71] Anna Halldóra Hermannsdóttir
[113] Björk Þorsteinsdóttir
[126] Anna Lilja Stefánsdóttir
[132] Benjamín Þorri Bergsson
[144] Gunnar Jónsson
[149] Sigurður Vigfússon
[154] Björn Valur Gíslason
[161] Rakel Hinriksdóttir (Samtök um náttúruvernd á Norðurlandi SUNN)
[187] Rakel Matthíasdóttir
[192] Sigurgísli Ingimarsson
[193] Sigurgísli Ingimarsson
[194] Árni Björnsson
[210] Sigríður Margrét Sigurðardóttir
[212] Steven Allard Bos
[214] Jóna Bergþóra Sigurðardóttir
[215] Ólafur Daníel Jónsson
[216] Jónasína Fanney Sigurðardóttir
[218] Sigurbjörn Skírnisson
[219] Guðrún Jónína Eiríksdóttir
[222] Þorsteinn Máni Bessason
[223] Sandra Dögg Pálsdóttir
[224] Sandra Dögg Pálsdóttir
[225] Gunnar Hreinsson
[229] Laufey Björg Sigurðardóttir
[234] Kristín Tryggvadóttir
[252] Ómar Svavar Leví Jakobsson
[277] Heiðar Logi Elíasson
[283] Heiðar Ingi Helgason
[284] Jón Ágúst Eyjólfsson

Númeruð heimildaskrá

Númer 1–306 vísa til allra birtra umsagnafærslna í máli S-253/2023. Dagsetningar eru úr færsluskrá Samráðsgáttar. Skammstöfunin „Umfj.“ vísar í kafla eða hóp A eða B. Tengillinn „Málið“ opnar samráðsmálið og viðhengistenglar opna birt fylgiskjöl. Númer 307–309 vísa til heimilda um frumvarpið, færsluskrána og talninguna.

[1] Júlíus Birgir Kristinsson. 12.12.2023. Umfj.: I, V, X, XIII. Málið.
[2] Björn Davíðsson. 27.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[3] Sara Sigmundsdóttir. 27.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[4] Laxós ehf. 28.12.2023. Umfj.: III, IV. Málið · Viðhengi.
[5] Hjörvar Jóhannesson. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[6] Aðalbjörg Kristín Snorradóttir. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[7] Guðmundur Ármann Sigurjónsson. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[8] Haukur Hilmarsson. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[9] Jón Bragi Gunnarsson. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[10] Ólafur Örn Björnsson. 31.12.2023. Umfj.: B. Tvö viðhengi með sama meginmáli. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2.
[11] Valdimar Heiðar Valsson. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[12] Bergþór Erlingsson. 31.12.2023. Umfj.: B. Málið.
[13] Halldór Harðarson. 01.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[14] Óðinn Ásgeirsson. 01.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[15] Þóroddur Friðrik Þóroddsson. 01.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[16] Adam Ásgeir Óskarsson. 01.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[17] Emil Örn Ásgeirsson. 02.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[18] Guðrún Una Jónsdóttir (Stangaveiðifélag Akureyrar). 02.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[19] Bessi Skírnisson. 02.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[20] Skafti Skírnisson. 03.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[21] Haukur Friðgeir Valtýsson. 03.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[22] Stefán Sigurðsson. 03.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[23] Hanna Sigurjónsdóttir. 04.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[24] Ásta Guðrún Sveinsdóttir. 04.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[25] Kristinn Viðar Jónsson. 04.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[26] Stefán Bjarnhéðinsson. 04.01.2024. Umfj.: B. Málið · Viðhengi.
[27] Stefán Bjarnhéðinsson. 04.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[28] Guðrún Una Jónsdóttir (Stangaveiðifélag Akureyrar). 05.01.2024. Umfj.: A, I. Málið.
[29] Kári Ellertsson. 05.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[30] Helgi Kristinn Aðalsteinsson. 06.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[31] Jóhann Skírnisson. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[32] Hjördís Sunna Skírnisdóttir. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[33] Freydís Ágústa Halldórsdóttir. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[34] Jón Bragi Skírnisson. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið · Viðhengi.
[35] Sigurbjörg H Pétursdóttir. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[36] Þórunn Jónsdóttir. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[37] Rúnar Jóakim Jóakimsson. 06.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[38] Magnús Þór Helgason. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[39] Jón Bragi Gunnarsson. 07.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[40] Kjartan Guðmundsson. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[41] Guðrún Elfa Skírnisdóttir. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[42] Aðalbjörg Kristín Snorradóttir. 07.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[43] Sigurður Gísli Ringsted (Stangaveiðifélagið Flúðir). 07.01.2024. Umfj.: B, III. Málið · Viðhengi.
[44] Víðir Ársælsson. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[45] Sigurlaug Skírnisdóttir. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[46] Einar Andri Víðisson. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[47] Sunna Víðisdóttir. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[48] Eiríksína Þorsteinsdóttir. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[49] Hannes Trausti Skírnisson. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[50] Katrín Eymundsdóttir. 07.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[51] Arngrímur Arngrímsson. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[52] Þorsteinn Másson (Blámi). 08.01.2024. Umfj.: XIII. Málið · Viðhengi.
[53] Jóhannes Antonsson. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[54] Yvon Chouinard. 08.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[55] Agnes Þórunn Guðbergsdóttir. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[56] Rúnar Ísleifsson. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[57] Sveinbjörn M Bjarnason. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[58] Björn Kristinn Rúnarsson. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[59] Sigmundur Einar Ófeigsson. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[60] Brynjar Örn Baldvinsson. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[61] Bessi Skírnisson. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[62] Ægir Jónas Jensson. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[63] Anna Lilja Valdimarsdóttir. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[64] Markús Darri Maack. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[65] Burkni Þór Bjarkason. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[66] Hjördís Ýr Bessadóttir. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[67] Eyþór Logi Þorsteinsson. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[68] Kolfinna Líf Pálsdóttir. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[69] Arnþór Snær Þorsteinsson. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[70] Sigmundur Einar Ófeigsson. 08.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[71] Anna Halldóra Hermannsdóttir. 08.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[72] Jón Bjarki Sigurðsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[73] Helga Kristín Jóhannsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[74] Jón Þór Sigurðsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.
[75] Ingimundur Jón Bergsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[76] Valgerður Anna Jónsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[77] Sigurður Gunnarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[78] Tryggvi Þór Hilmarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[79] Freyr Frostason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[80] Bjarni Þór Kjartansson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[81] Dagur Hilmarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[82] Árni Kristinn Skúlason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[83] Freyja L. Norðdahl. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[84] Inuk Jóhannesson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[85] Hlynur Johnsen. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[86] Sigurður Sveinn Antonsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[87] Þórhallur H Þórhallsson. 09.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[88] Grímar Jónsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[89] Hafþór Hallsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.

[90] Sveinn Rúnar Reynisson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[91] Sóley Kristjánsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[92] Friðrik Þorgeir Stefánsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[93] Unnur Ólafsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[94] Helga Jónsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[95] Guðmundur Þór Sigurðsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[96] Sigurður Ingi Ólafsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[97] Sigurður Ingi Ólafsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[98] Atli Már Óskarsson. 09.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[99] Hjörleifur Hreiðar Steinarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[100] Jóhann Bragi Kristjánsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[101] Kristján Ísak Kristjánsson. 09.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[102] Bjarni Brynjólfsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[103] Guðmundur Marinó Guðmundsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[104] Atli Guðmundsson. 09.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[105] Anna Guðný Andersen. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[106] Inga Harðardóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[107] Björn Guðmundsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[108] Þorgerður Ólafsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[109] Kjartan Marinó Kjartansson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[110] Ásgerður Ásgeirsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[111] Gísli Þórörn Júlíusson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[112] Gísli Þórörn Júlíusson. 09.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[113] Björk Þorsteinsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[114] Atli Bergmann. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[115] Áki Thoroddsen. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[116] Stefán Sölvi Pétursson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[117] Jóhann Davíð Snorrason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[118] Auður Halldórsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[119] Kristín Ósk Reynisdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[120] Jóhann Tómas Zimsen. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[121] Tilraunastöð Háskóla Íslands í meinafræði. 09.01.2024. Umfj.: II, IV, IX, XIII, XV, XX, XXV. Tilraunastöð Háskóla Íslands í meinafræði að Keldum. Málið · Viðhengi.
[122] Guðmundur Guðlaugsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[123] Jón Einarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[124] Kristján Sigfús Einarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[125] Elías Pétur Viðfjörð Þórarinsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[126] Anna Lilja Stefánsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[127] Norðurþing. 09.01.2024. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.
[128] Sigurður Bogason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[129] Ólafur Ólafsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[130] Vigdís Sigurðardóttir (Matvælastofnun). 09.01.2024. Umfj.: II. Málið · Viðhengi.
[131] Benjamín Þorri Bergsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[132] Benjamín Þorri Bergsson. 09.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[133] Múlaþing. 09.01.2024. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.
[134] Baldur Ólafur Svavarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.
[135] Kristinn Guðmundsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[136] Björn Ingi Sveinsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[137] Helgi Sveinsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[138] Stefán Álfsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[139] Brynjar Arnarsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[140] Stefán Ómar Jónsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.
[141] Ásbjörn K Morthens. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[142] Guðjón Hreiðar Árnason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[143] Jóhann Engilbertsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[144] Gunnar Jónsson. 09.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[145] Benedikt Snær Gylfason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[146] Óttar Felix Hauksson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[147] Óttar Felix Hauksson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[148] Haraldur Árni Haraldsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[149] Sigurður Vigfússon. 09.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[150] Elín Hanna Laxdal. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[151] Emil Gústafsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[152] Ólafur Örn Jónsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[153] Heiðar Sigurðsson. 09.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[154] Björn Valur Gíslason. 09.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[155] Helga María Helgadóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[156] Haukur Ingi Ólafsson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[157] Lilja María Sigfúsdóttir. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[158] Óli Hilmar Ólason. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[159] Ævar Harðarson. 09.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[160] Erlendur Steinar Friðriksson. 09.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[161] Rakel Hinriksdóttir (Samtök um náttúruvernd á Norðurlandi SUNN). 09.01.2024. Umfj.: B, III. Málið.
[162] Fiskirannsóknir ehf. 09.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[163] Erlendur Steinar Friðriksson. 09.01.2024. Umfj.: III. Sambærilegur texti og nr. 160, 162 og 164. Málið.
[164] Veiðitorg ehf. 09.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[165] Emil Örn Ásgeirsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[166] Gunnar Þór Gunnarsson. 10.01.2024. Umfj.: A, XII. Málið · Viðhengi.
[167] Ragnar Atli Guðmundsson. 10.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[168] Vetaq ehf. 10.01.2024. Umfj.: I, IV, IX, X, XI, XV, XXI. Málið · Viðhengi.
[169] Flosi Hrafn Sigurðsson (Samband íslenskra sveitarfélaga). 10.01.2024. Umfj.: XIV, XXV. Málið · Viðhengi.
[170] Margrét Hafdís Hauksdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A, XII. Málið.
[171] Bjarki Þór Hilmarsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[172] Arion banki hf. 10.01.2024. Umfj.: VII, XVI, XXI. Málið · Viðhengi.
[173] Will Ostuw. 10.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[174] Lárus Sigurbjörn Guðmundsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.

[175] Norske Lakseelver. 10.01.2024. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.
[176] Reginn Þórarinsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[177] Haraldur Jón Sigbjartsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[178] Veiðifélag Deildarár. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[179] Hjörleifur Jóhannesson (fyrrverandi formaður Veiðifélags Unadalsár). 10.01.2024. Umfj.: VIII. Málið.
[180] Gunnþórunn Jónsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[181] Elvar Hermannsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[182] Vesturbyggð (einnig fyrir Tálknafjarðarhrepp). 10.01.2024. Umfj.: I, VI, XIV. Málið · Viðhengi.
[183] Gylfi Örn Guðmundsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[184] Heimir Bjarnason. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[185] Björn Jón Níelsson. 10.01.2024. Umfj.: A, III. Málið.
[186] Stangaveiðifélag Reykjavíkur. 10.01.2024. Umfj.: VI, IX, XIII. Málið · Viðhengi.
[187] Rakel Matthíasdóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[188] Jón Víðir Hauksson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[189] Helga Kristinsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[190] Rúnar Ísleifsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[191] Jón Páll Hreinsson (Bolungarvíkurkaupstaður). 10.01.2024. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.
[192] Sigurgísli Ingimarsson. 10.01.2024. Umfj.: B. Sami texti og nr. 193. Málið.
[193] Sigurgísli Ingimarsson. 10.01.2024. Umfj.: B. Sami texti og nr. 192. Málið.
[194] Árni Björnsson. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[195] NASCO. 10.01.2024. Umfj.: X. Málið.
[196] Stefán Guðnason. 10.01.2024. Umfj.: A, XII. Málið · Viðhengi.
[197] Matthias Kokorsch. 10.01.2024. Umfj.: I, V, XIII. Málið.
[198] Ísafjarðarbær. 10.01.2024. Umfj.: I, VI, XIV, XXV. Málið · Viðhengi.
[199] Samtök ferðaþjónustunnar. 10.01.2024. Umfj.: I. Málið · Viðhengi.
[200] Vestfjarðastofa ses. 10.01.2024. Umfj.: VI, XI, XIII, XIV, XXV. Málið · Viðhengi.
[201] Ágústa Katrín Guðmundsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[202] Vigfús Orrason (Veiðiklúbbur Íslands). 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[203] Geirþrúður Alfreðsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[204] Landvernd, landgræðslu- og umhverfisverndarsamtök Íslands. 10.01.2024. Umfj.: I, III, VI, IX. Málið · Viðhengi.
[205] Náttúrufræðistofnun Íslands. 10.01.2024. Umfj.: I, III, X, XV, XIX. Málið · Viðhengi.
[206] Ungir umhverfissinnar. 10.01.2024. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.
[207] Katrín Guðný Alfreðsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.
[208] Bændasamtök Íslands. 10.01.2024. Umfj.: XV, XVI, XVII. Málið · Viðhengi.
[209] Veiðifélag Miðfirðinga. 10.01.2024. Umfj.: A, I. Málið · Viðhengi.
[210] Sigríður Margrét Sigurðardóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[211] Valgerður F Baldursdóttir. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[212] Steven Allard Bos. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[213] Árni Þormar Baldursson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[214] Jóna Bergþóra Sigurðardóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[215] Ólafur Daníel Jónsson. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[216] Jónasína Fanney Sigurðardóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[217] Lax-á ehf. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[218] Sigurbjörn Skírnisson. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[219] Guðrún Jónína Eiríksdóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[220] Alexander Kristinn Smárason. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[221] Alexander Kristinn Smárason. 10.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[222] Þorsteinn Máni Bessason. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[223] Sandra Dögg Pálsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[224] Sandra Dögg Pálsdóttir. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[225] Gunnar Hreinsson. 10.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[226] Magnús Guðmundsson. 10.01.2024. Umfj.: A, V, VI, XXIII. Tvö fylgiskjöl, einnig birt með nr. 227. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2.
[227] Anna Dóra Árnadóttir. 10.01.2024. Umfj.: A, V, VI, XXIII. Tvö fylgiskjöl, einnig birt með nr. 226. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2.
[228] Jóna Árný Þórðardóttir (Fjarðabyggð). 10.01.2024. Umfj.: VI, XIII, XIV. Málið · Viðhengi.
[229] Laufey Björg Sigurðardóttir. 10.01.2024. Umfj.: B, I. Málið.
[230] Kristinn Zimsen. 10.01.2024. Umfj.: III. Leiðrétt með nr. 232. Málið.
[231] Magnús Steingrímsson. 10.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[232] Kristinn Zimsen. 10.01.2024. Umfj.: III. Leiðrétting á nr. 230. Málið.
[233] Árni Finnsson (Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi). 10.01.2024. Umfj.: I, II, XIV, XXI, XXII, XXIII, XXIV, Bráðabirgðaákvæði. Fyrri útgáfa; samanburður við nr. 292. Málið · Viðhengi.
[234] Kristín Tryggvadóttir. 11.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[235] Ragnheiður Jóna Ingimarsdóttir (Þingeyjarsveit). 11.01.2024. Umfj.: I, III, VIII. Málið · Viðhengi.
[236] Haukur Alfreðsson (Veiðifélag Staðarár í Steingrímsfirði). 11.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[237] Tom Silk (MSF). 11.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[238] Matt Palmer (WildFish). 11.01.2024. Umfj.: VIII, X, XVII. Málið · Viðhengi.
[239] Jonathon Muir (Atlantic Salmon Trust). 11.01.2024. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.
[240] Martina Kruger (Greenpeace). 11.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[241] Neville Crabbe (Atlantic Salmon Federation). 11.01.2024. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.
[242] Alexander Taylor. 11.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[243] Árni Baldursson. 11.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[244] James Mills. 11.01.2024. Umfj.: III, XVI, XXII. Málið.
[245] Jeffery McDowell. 11.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[246] Rasmus Pabst Ovesen. 11.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[247] Jón Gunnar Benjamínsson (Veiðifélag Eyjafjarðarár). 11.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[248] Stefán Jóhann Árnason. 11.01.2024. Umfj.: III. Sama meginmál og nr. 249. Málið.

[249] Eyjafjarðarsveit. 11.01.2024. Umfj.: III. Sama meginmál og nr. 248. Málið.
[250] Atli Einarsson. 11.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[251] María Grétarsdóttir. 11.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[252] Ómar Svavar Leví Jakobsson. 11.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[253] Samtök um dýravelferð á Íslandi. 11.01.2024. Umfj.: III, IV. Málið · Viðhengi.
[254] Kristján Þorbjörnsson (Veiðifélag Vatnsdalsár í Húnabyggð). 11.01.2024. Umfj.: A, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[255] Guðrún Sigurjónsdóttir (Veiðifélag Norðurár). 11.01.2024. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.
[256] Valgerður Erla Árnadóttir. 11.01.2024. Umfj.: A, I. Málið.
[257] Einar Falur Ingólfsson. 11.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[258] Ragnheiður Alfreðsdóttir. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.
[259] Ragnar Örn Birgisson. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[260] Magnús Geir Jensson. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[261] Guðmundur Magnússon (Veiðifélag Kjósarhrepps). 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[262] Byron W. Kirkpatrick. 12.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[263] Gísli Birgir Sveinsson. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[264] Guðni Magnús Eiríksson (Fiskistofa). 12.01.2024. Umfj.: I, II, VIII, XXV. Málið · Viðhengi.
[265] Hjörtur Þór Grétarsson. 12.01.2024. Umfj.: A, I. Málið.
[266] Rakel Guðmundsdóttir (Hafrannsóknastofnun). 12.01.2024. Umfj.: III, IV, X, XIII, XV, XIX, XX. Málið · Viðhengi.
[267] Umhverfisstofnun. 12.01.2024. Umfj.: III, V, XVI, XVIII, XIX, XXII, XXIII, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[268] Flosi Hrafn Sigurðsson (Samtök sjávarútvegssveitarfélaga). 12.01.2024. Umfj.: VI, XIII, XIV. Málið · Viðhengi.
[269] Samtök atvinnulífsins. 12.01.2024. Umfj.: VI, XIV, XXIV. Málið · Viðhengi.
[270] Bára Sigurðardóttir. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[271] Örn Geir Arnarson. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[272] Gunnhildur Erla Árnadóttir. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[273] Hjörtur Þór Grétarsson. 12.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[274] Jóhann Helgi Stefánsson. 12.01.2024. Umfj.: A, III. Málið.
[275] Bjarki Þór Baldvinsson. 12.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[276] Atli Dagur Ólafsson. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[277] Heiðar Logi Elíasson. 12.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[278] Ásta Fönn Flosadóttir (æðarbændur í Eyjafirði). 12.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[279] Rorum ehf. 12.01.2024. Umfj.: VI, X, XIII. Málið · Viðhengi.
[280] Iceland Offshore Salmon. 12.01.2024. Umfj.: VII, XIX, XX. Málið · Viðhengi.
[281] Haraldur Eiríksson. 12.01.2024. Umfj.: A. Málið.
[282] Haraldur Eiríksson. 12.01.2024. Umfj.: VI. Málið.
[283] Heiðar Ingi Helgason. 12.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[284] Jón Ágúst Eyjólfsson. 12.01.2024. Umfj.: B. Málið.
[285] Valdimar Ingi Gunnarsson (Sjávarútvegsþjónustan). 12.01.2024. Umfj.: IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XXIV, XXV, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[286] Jón Kaldal (Íslenski náttúruverndarsjóðurinn IWF). 12.01.2024. Umfj.: III, VIII, IX, X, XII, XIX, XXII, Bráðabirgðaákvæði. Röng útgáfa að sögn sendanda; sjá nr. 287. Málið · Viðhengi.
[287] Jón Kaldal (Íslenski náttúruverndarsjóðurinn IWF). 12.01.2024. Umfj.: III, VIII, IX, X, XII, XIX, XXII, Bráðabirgðaákvæði. Leiðrétt útgáfa í stað nr. 286. Málið · Viðhengi.
[288] Slow Food í Reykjavík, félagasamtök. 12.01.2024. Umfj.: I, V, X, XI, XII, XXII, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[289] Elvar Örn Friðriksson (NASF á Íslandi). 12.01.2024. Umfj.: I, III, V, VI, VII, VIII, XI, XII, XIX, XXII. Málið · Viðhengi.
[290] Jón Helgi Björnsson (Veiðifélag Laxár í Aðaldal). 12.01.2024. Umfj.: III. Málið.
[291] Magnús Guðmundsson (VÁ félag um vernd fjarðar). 12.01.2024. Umfj.: V, VI, XXIII. Málið · Viðhengi.
[292] Árni Finnsson (Náttúruverndarsamtök Íslands og Laxinn lifi). 12.01.2024. Umfj.: I, II, XIV, XXI, XXII, XXIII, XXIV, Bráðabirgðaákvæði. Síðari útgáfa; sjá einnig nr. 233. Málið · Viðhengi.
[293] Landssamband veiðifélaga. 12.01.2024. Umfj.: III, V, VIII, X, XXI, XXIII, XXIV, XXV. Málið · Viðhengi.
[294] Jóhannes Sturlaugsson (Laxfiskar). 12.01.2024. Umfj.: I, II, III, XIII, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[295] Guðbrandur Guðmundsson (Veiðifélag Haukadalsár í Dalasýslu). 12.01.2024. Umfj.: A, VI, IX. Málið · Viðhengi.
[296] Björn Halldór Björnsson. 12.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[297] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 14.01.2024. Umfj.: I, VI, VIII, XXIV, XXV. Umsögn SFS, bls. 1–18. Málið · Viðhengi.
[298] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 14.01.2024. Umfj.: III, VI, XIV, XXIII, XXV, Bráðabirgðaákvæði. Framhald umsagnar SFS, bls. 19–36. Málið · Viðhengi.
[299] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 14.01.2024. Umfj.: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XXV. Fylgiskjal SFS um einstakar greinar, bls. 1–23. Málið · Viðhengi.
[300] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 14.01.2024. Umfj.: XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV, Bráðabirgðaákvæði. Framhald fylgiskjals SFS, bls. 24–46. Málið · Viðhengi.
[301] First water hf. 15.01.2024. Umfj.: XV, XXIV. Málið · Viðhengi.
[302] Ryan Gellert. 15.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[303] Frederik W. Mowinckel. 15.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[304] Mihela Hladin Wolfe. 15.01.2024. Umfj.: I. Málið.
[305] Hábrún hf. og ÍS 47 ehf. 15.01.2024. Umfj.: IV, V, XII, XIV, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[306] Skipulagsstofnun. 15.01.2024. Umfj.: V, VII, XIV, XIX, Bráðabirgðaákvæði. Málið · Viðhengi.
[307] Matvælaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Birt í máli S-253/2023, 6. desember 2023. 25 kaflar, 139 greinar og bráðabirgðaákvæði. Opna heimild.

Viðauki 7. Umsagnir við frumvarp um lagareldi 2024

Hjá Alþingi voru skráðar 56 umsagnir um frumvarpið. Alls birtust 72 erindi. Auk umsagnanna voru það 2 athugasemdir, 3 minnisblöð, 4 kynningar, 5 upplýsingagögn, 1 bréf og 1 álit. Talningin fylgir flokkun erindaskrár Alþingis. Umsagnir Íslenska náttúruverndarsjóðsins [18, 19] og Magna Lögmanna [30, 31] eru hvor um sig skráðar tvisvar með sama texta. Því eru 54 ólíkir umsagnartextar í 56 umsagnarfærslum. [74]

Samantektin fjallar um 930. mál á 154. löggjafarþingi, þingskjal 1376, sem var lagt fram í mars 2024. Kaflar og greinanúmer fylgja þeirri gerð frumvarpsins. Hvert þeirra 72 erinda sem birtust fær eigið heimildanúmer. Fylgiskjöl þeirra eru ekki talin sjálfstæðar umsagnir. [73, 74]

Ítarlegar athugasemdir um rannsóknir, lögfræðileg atriði og einstakar greinar fá sérstaka umfjöllun undir nafni umsagnaraðila. Styttri umsagnir með sömu afstöðu eru teknar saman og allir umsagnaraðilar nafngreindir. Endurtekin atriði eru sameinuð. Tekið er fram þegar eldri gögn fylgja umsögnum. Fullyrðingar um lögbrot eða vísindalega annmarka lýsa afstöðu viðkomandi umsagnaraðila. Álit Víðis Smára Petersen er dagsett 3. mars 2024 og byggir á drögum frá 12. febrúar 2024, en ekki að öllu leyti á þeirri gerð sem síðar var lögð fram á Alþingi. [72, 43]

I kafli Markmið gildissvið og orðskýringar

1–3. gr.

Matvælaráðuneytið kynnir frumvarpið sem heildarramma um atvinnuuppbyggingu, náttúruvernd, dýravelferð og öflugra eftirlit. Fjarðabyggð, Ísafjarðarbær, Tálknafjarðarhreppur, Vesturbyggð og Vestfjarðastofa leggja áherslu á áhrif á byggðir, fjárfestingu og fyrirsjáanlegar reglur. [32; 10, 17, 53, 71]

Landssamband veiðifélaga, NASF, Laxinn lifir, Náttúruverndarsamtök Íslands og Íslenski náttúruverndarsjóðurinn hafna áframhaldandi eldi í opnum sjókvíum eða vilja stöðva nýjar heimildir og hætta eldinu. Að þeirra mati á vernd villtra stofna, lífríkis og dýravelferðar að vega þyngra. Landssambandið vill stöðva nýjar útsetningar frjórra laxa. Laxinn lifir leggur til að eldi í opnum sjókvíum verði hætt fyrir árslok 2026. [25, 26; 39; 40; 41; 18, 19]

Sameinaðar almennar umsagnir. Adrian Grose-Hodge [1], Alexander Taylor [2], Brianna Karboski [4], Eric Bell [8], James Mills [20], Jeffrey Glover [21], Lytton Scott [29] og Michael Black [37] vilja bann eða afnám opins sjókvíaeldis. Sameiginleg rök eru vernd villtra laxfiska, mengunarhætta og áhrif á náttúru, veiðar og ferðaþjónustu. Taylor, Scott og Black vísa sérstaklega til reynslu erlendis; Karboski til dýravelferðar og Mills til verndar erfðaeiginleika og komandi kynslóða. Chris Smiles [6] hvetur nefndina til að standa gegn laxeldisiðnaðinum og verja villta laxastofna.

David Crawshaw styður landeldi þar sem síaður sjór er tekinn inn í eldisstöðvarnar og vill hvata til tæknibreytinga. Hann vill sporna við erlendri fjárfestingu og hafnar styrkjum til greinarinnar. Hörður Einarsson telur frumvarpið þjóna sérhagsmunum og varar einnig við ráðstöfun vatnsauðlinda, einkum grunnvatns. Vala Árnadóttir vill eldi í lokuðum kerfum eða landeldi og hafnar áframhaldandi eldi í opnum sjókvíum. [7; 15; 59]

Veiðifélag Laxár á Ásum og Veiðifélag Laxár og veiðifélag Mýrarkvíslar vilja að eldi í opnum sjókvíum verði hætt. Á meðan starfsemin heldur áfram verði að minnsta kosti gerð krafa um ófrjóan fisk. Húnaþing vestra, Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra og Veiðifélag Miðfirðinga vilja að eldi frjórra laxa verði hætt innan tíu ára. Veiðifélag Víðidalsár miðar við fimm ár. Húnabyggð og Veiðifélag Blöndu og Svartár krefjast einnig ófrjós eldisfisks. [66, 67; 14, 49, 68; 69; 13, 65]

Ungir umhverfissinnar gagnrýna forsendur um sjálfbærni, fæðuöryggi, byggðaþróun og samráð við íbúa í eldra stefnumótunarskjali. Þau telja mengun frá fóðri, plasti og lyfjum vanmetna. Í umsögn um desemberdrögin telja þau að ófrjór fiskur leysi ekki önnur umhverfisvandamál og vilja eldi í lokuðum kerfum. Bæði skjölin voru lögð fyrir Alþingi 2024. [57, 58]

Ocean EcoFarm telur að þorskfjarðabeit með náttúrulegri fæðu falli ekki skýrt undir gildandi lög. Félagið vill skýrar reglur í lögum og um leyfisveitingar. Vestfjarðastofa vill einnig endurskoða reglur um skelfisk og þörunga. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi gagnrýna að fiskræktarstofnar falli undir skilgreiningu villtra stofna og telja orðalagið „aukið álag“ í burðarþolsmati óljóst. [42; 71; 46]

II kafli Stjórnsýsla

4. gr.

Fiskistofa telur að afmarka þurfi verkefni og valdheimildir þegar verkefni færast til Matvælastofnunar. Þetta eigi einkum við þegar strokufiskur er kominn út í náttúruna. Matvælaráðuneytið svarar að sérþekking Fiskistofu verði áfram nýtt og Matvælastofnun annist samhæfingu. [9; 34]

Umhverfisstofnun telur að samhliða þurfi að breyta mengunarvarnalögum til að samræma leyfi og eftirlit. Stofnunin lagði fram IMPEL-úttekt frá 2023. Þar er meðal annars bent á að ábyrgð stofnana skarist og að þörf sé á sameiginlegum gögnum, forgangsröðun eftir áhættu og skýrari heimildum til að synja um leyfi og afturkalla þau. [54–56]

Fjarðabyggð, Ísafjarðarbær, Tálknafjarðarhreppur og Vesturbyggð vilja að störf við rannsóknir, eftirlit og menntun verði í byggðum þar sem eldi er stundað. [10, 17, 53]

III kafli Umhverfisvernd og rannsóknir

5–10. gr.

Hafrannsóknastofnun styður aukna ábyrgð, betri gögn og kröfur um umhverfisvernd og velferð. Hún telur þó að áhættumat sem bindur ráðherra færi henni stjórnsýsluvald sem samræmist illa hlutverki sjálfstæðrar rannsóknar- og ráðgjafarstofnunar. Ráðherra eigi að bera endanlega ábyrgð. Matvælaráðuneytið tekur undir þennan fyrirvara um hlutverk stofnunarinnar. [11; 34]

Jóhannes Sturlaugsson telur að áhættumatið vanmeti hættu fyrir smáa og staðbundna laxastofna, eldislax sem gengur seint í ár og hængseiði sem verða snemma kynþroska. Hann vill vernd allra stofna, lægra viðmið um eldislax í ám og reglubundna endurskoðun, einnig eftir stór strok. AREV tölfræði leggur fram sviðsmyndir og hermun sem sýna hversu miklu forsendur um strok, endurkomu og stofnstærð skipta við mat á óvissu. [22; 3]

Kjetil Hindar kynnir norskar rannsóknir á erfðablöndun og áhrifum hennar á lífsferil, hæfni og framleiðni villtra laxastofna. Samkvæmt kynningunni tryggja friðun eða fjarlægð frá eldi ekki ein og sér vernd. Kynningin er fylgigagn um rannsóknir en ekki umsögn um einstakar greinar frumvarpsins. [24]

Landssamband veiðifélaga og Íslenski náttúruverndarsjóðurinn vilja að allir villtir stofnar njóti verndar. Að þeirra mati réttlæta mótvægisaðgerðir ekki auknar eldisheimildir. Landvernd telur að burðarþolsmat komi ekki í stað heildstæðs umhverfismats. Félagið vill endurmat eftir alvarlega atburði, rekjanlegan ófrjóan fisk og friðun Seyðisfjarðar. Sjávarútvegsþjónustan vill óháða úttekt á áhættumati, vernd allra stofna og að heimild til sleppitilrauna verði afnumin. [25, 26; 18, 19; 28; 50]

VÁ Félag um vernd fjarðar leggur til að Seyðisfjörður verði friðaður með 7. gr., frá Sléttanesi að Skálanesi. Félagið gagnrýnir burðarþolsmat, greiningu valkosta í strandsvæðaskipulagi, skráningu menningarminja, mat á lífríki og samráð við íbúa. Það telur sjókvíaeldi ógna ferðaþjónustu, veiðum og annarri nýtingu. Viðbótargögn fjalla sérstaklega um ofanflóðahættu, þrönga siglingaleið og Farice-1 strenginn. Félagið byggir kröfu sína um synjun leyfa og sérstaka friðun meðal annars á þessum atriðum. [60–64]

Umhverfisstofnun vill skýra hvernig burðarþol og auknar heimildir tengjast umhverfismarkmiðum vatnshlota. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi vilja vísindalegan rökstuðning og samráð um skipulag vegna friðunar, einkum Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. Hábrún og ÍS 47 vilja sérstakt svigrúm fyrir regnbogasilungseldi. [54, 55; 46; 12, 16]

IV kafli Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði

11–23. gr.

Hábrún og ÍS 47 styðja einn rekstraraðila á hverju smitvarnasvæði, með því skilyrði að svæðaskipting byggist á straumum, smitleiðum og raunhæfum aðskilnaði kynslóða. Sjávarútvegsþjónustan vill að svæðaskipting byggist á rannsóknum, sótthreinsun sé sannreynd, áhætta við flutning fisks sé metin og haft sé eftirlit með brunnbátum. [12, 16; 50]

Matvælaráðuneytið telur að svæðaskipting dragi úr smiti og óvissu um ábyrgð milli rekstraraðila. Samtök atvinnulífsins vara við sameiginlegum viðurlögum vegna háttsemi annarra og ójafnri stöðu fyrirtækja. Vestfjarðastofa vill mat á áhrifum á samkeppni og hættu á að eitt fyrirtæki ráði yfir heilu landsvæði. [32; 45; 71]

V kafli Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi

24–33. gr.

Kári Hólmar Ragnarsson og Víðir Smári Petersen telja ekki sjálfgefið að réttur sé til endurnýjunar tímabundinna leyfa. Breyttur leyfistími kalli þó á heildarmat á endurnýjun, viðurlögum, gjöldum og aðlögun. Minnisblað þeirra fjallar um þann möguleika að leyfi gildi í 16 ár. Það er þó ekki endanlegt álit um fullmótaða breytingartillögu. Matvælaráðuneytið leggur fram valkosti um tímabundin leyfi, reglubundið endurmat eða blöndu af þessu tvennu. [23; 33]

Magna Lögmenn telja að mat á samræmi frumvarpsins við stjórnarskrána hafi eingöngu beinst að eldisfyrirtækjum. Einnig þurfi að meta eignarrétt veiðiréttarhafa og hvort fyrirsjáanleg erfðablöndun skerði hann óhóflega. Matvælaráðuneytið svarar að áhættumatið eigi þegar að verja þessa hagsmuni og telur viðbótarálit ekki nauðsynlegt. [30, 31; 34]

Landvernd, Húnabyggð, Húnaþing vestra, Múlaþing, Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra, Tálknafjarðarhreppur, Vesturbyggð, Veiðifélag Miðfirðinga og Veiðifélag Víðidalsár hafna ótímabundnum leyfum eða vilja að þau verði endurnýjuð reglulega. Náttúruverndarsamtök Íslands og Stangaveiðifélag Reykjavíkur vilja strangari skilyrði og meira aðhald með áframhaldandi eldi. [28, 13, 14, 38, 49, 53, 68, 69; 41, 52]

Hábrún og ÍS 47 telja að eldri umsóknir og starfandi frumkvöðlar hafi sætt ójafnræði. Þau vilja að raunverulegur rekstur fái forgang umfram ónotaðar heimildir og að samþjöppun og erlent eignarhald verði takmarkað. ÍS 47 vill lausn vegna takmarkaðra heimilda sinna í Önundarfirði. Sjávarútvegsþjónustan vill tíu ára leyfi og telur að úthlutunarkerfið auki samþjöppun. [12, 16; 50]

Skipulagsstofnun vill skýra ráðstöfun burðarþols sem hefur ekki áður verið úthlutað og tengsl rekstrarleyfis við byggingarleyfi. Umhverfisstofnun bendir á misræmi milli starfsleyfa og rekstrarleyfa um lífmassa, gildistíma, auglýsingu og synjun. [51; 54, 55]

VI kafli Starfræksla sjókvíaeldisstöðva og eftirlit

34–37. gr.

Matvælastofnun styður auknar eftirlitsheimildir en vill að upplýsingar verði sendar vikulega í stað mánaðarlega. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi vilja að eftirlit taki mið af áhættu, gagnaskil verði minni og kostnaður lægri. Samtök atvinnulífsins vilja skýra hver beri ábyrgð á tjóni þegar stjórnvöld nota búnað rekstraraðila. [35; 46; 45]

NASF og Stangaveiðifélag Reykjavíkur vilja óháð og óboðað eftirlit og minna traust á eftirlit fyrirtækja með eigin starfsemi. Laxinn lifir vill daglegt, staðbundið eftirlit Fiskistofu á kostnað rekstraraðila. Íslenski náttúruverndarsjóðurinn vill skýrari birtingarskyldu og aðgang almennings að myndefni úr eftirliti. Í IMPEL-skýrslunni sem Umhverfisstofnun lagði fram er bent á að aðgangur að bátum óháð rekstraraðilum eða notkun dróna geti gert eftirlitið sjálfstæðara. [18, 19; 39; 40; 52; 56]

Veiga Grétarsdóttir Sulebust lýsir eigin athugunum á særðum og dauðum fiski, dauðum fuglum, plasti og ástandi botns. VÁ leggur til reglulegt eftirlit með myndum af kvíum og botni á kostnað rekstraraðila. Ísafjarðarbær og Vestfjarðastofa vilja skýra ábyrgð á því að fjarlægja ónýttan búnað. [70; 63; 17, 71]

VII kafli Laxahlutur

38–41. gr.

Í minnisblaði sem Landssamband veiðifélaga lagði fram telur ADVEL að yfirlýsing um að heimildir myndi ekki eignarrétt útiloki ekki vernd atvinnuréttinda og réttmætra væntinga samkvæmt stjórnarskránni. Framsal, leiga, veðsetning og varanleg réttindi geti styrkt slíka vernd. Það geti einnig aukið líkur á bótaskyldu ef heimildir verða síðar skertar. [27]

Vala Árnadóttir telur að aðskilnaður laxahlutar og rekstrarleyfis, viðskipti með réttindin og veðsetning þeirra festi einkaréttindi í sessi og geri aðhald erfiðara. Laxinn lifir hafnar kerfi framsals og leigu. Matvælaráðuneytið telur sveigjanleikann stuðla að betri nýtingu og hvíld eldissvæða. [59; 40; 32]

VIII kafli Strok

42–51. gr.

Jóhannes Sturlaugsson vill rekjanleika með erfðagögnum, aðgengilegan gagnagrunn og skýrar aðferðir við leit og veiði sem taki mið af aðstæðum í ám. Hann vill einnig tafarlausar tilkynningar, skerðingu heimilda og tryggingu vegna náttúrutjóns. Landssamband veiðifélaga vill skerðingu vegna bæði þekkts og óþekkts stroks, en að öðrum kosti verulega hærri sektir án hámarks. Sambandið vill einnig merkingu fiska og sömu vernd allra áa. [22; 25, 26]

Íslenski náttúruverndarsjóðurinn, NASF og Landvernd telja sektir og undanþágur of vægar og vilja að strok hafi raunverulegar afleiðingar. Veiðifélag Laxár og veiðifélag Mýrarkvíslar og Veiðifélag Víðidalsár leggja einnig áherslu á skerðingu heimilda eða afturköllun leyfa við alvarleg eða endurtekin brot. [18, 19; 39; 28; 67, 69]

Fiskistofa vill skýrt ákvörðunarvald, samstarf við veiðifélög og lögmætar aðgerðir innan netlaga og í veiðivötnum. Sjávarútvegsþjónustan vill að Fiskistofa stýri aðgerðum í ám og að gjald verði lagt á fyrir veiddan strokufisk. Hún hafnar viðurlögum vegna óþekkts stroks þar sem óvissa sé í talningum. [9; 50]

Húnabyggð, Húnaþing vestra, Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra, Veiðifélag Miðfirðinga og Veiðifélag Víðidalsár vilja að veiðiréttarhafar fái nauðsynlegan kostnað endurgreiddan. Veiðifélag Blöndu og Svartár lýsir kostnaði og ófullnægjandi aðgerðaáætlun eftir strok 2023. Matvælaráðuneytið svarar að senda megi Matvælastofnun reikning fyrir nauðsynlegum aðgerðum sem ákveðnar eru í samráði við hana. Stofnunin innheimti síðan kostnaðinn hjá ábyrgum rekstraraðila. [13, 14, 49, 68, 69; 65; 34]

Samtök atvinnulífsins telja sektir ósanngjarnar, meðal annars þegar miðað er við áætlaðan fjölda fiska. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi gagnrýna sönnunarfærslu, ábyrgð án sakar og sektir vegna fiska í ám sem eru ekki í áhættumatinu. Víðir Smári Petersen telur rök fyrir því að sektir vegna stroks standist stjórnarskrána. Mat á meðalhófi ráðist þó einnig af aðstæðum og því hvernig undanþágum er beitt. [45; 46; 72]

IX kafli Afföll

52–55. gr.

Íslenski náttúruverndarsjóðurinn og NASF telja 20% affallamörk og 3% skerðingu heimilda of væga. Íslenski náttúruverndarsjóðurinn vill afturköllun rekstrarheimilda ef afföll fara yfir 10% af hverri kynslóð. Stangaveiðifélag Reykjavíkur telur afföll yfir 10% óviðunandi og VÁ vill 10% hámark. [18, 19; 39; 52, 63]

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi vilja að förgun teljist ekki afföll og að tekið verði meira tillit til ytri atvika. **Sjávarútvegsþjónustan** vill áreiðanlegar talningar áður en afföll leiða til viðurlaga. [46; 50]

X kafli Lús

56–60. gr.

Landssamband veiðifélaga, Náttúruverndarsamtök Íslands, Húnabyggð og Veiðifélag Blöndu og Svartár vilja ströng viðmið í lögum, meðal annars 0,1 lús á fisk. Grípa eigi tafarlaust til aðgerða ef viðmiðin eru ekki uppfyllt. Jóhannes Sturlaugsson vill óháðar talningar og kerfi sem tekur mið af áhrifum á villta fiska. Sjávarútvegsþjónustan leggur til viðmið um 0,5 kynþroska kvenlús á fisk og gjöld sem hvetji til úrbóta í stað skerðingar framleiðsluheimilda. [25, 26; 41, 13, 65; 22; 50]

Í minnisblaði Matvælastofnunar frá júní 2023, sem lagt var fram 2024, er lýst punktakerfi, árstíðabundnum viðmiðum, talningum, vöktun lyfjaónæmis og skilyrðum um velferð við meðhöndlun. Ísafjarðarbær leggur áherslu á hraða afgreiðslu leyfa vegna lúsaaðgerða. Ungir umhverfissinnar vara við lyfja- og efnamengun og ófullnægjandi viðmiðum. [36; 17; 57, 58]

XI kafli Kynþroska lax

61–63. gr.

Húnabyggð vill banna eldi kynþroska lax. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi telja erfitt að velja einstaka kynþroska fiska úr kví og vara við því að hún verði tæmd of snemma. Sjávarútvegsþjónustan vill óháða sýnatöku og endurskoðun viðmiða um kynþroska. [13; 46; 50]

XII kafli Afturköllun rekstrarleyfis til sjókvíaeldis

64–65. gr.

Hábrún og ÍS 47 styðja afturköllun ónýttra heimilda og vilja að henni verði beitt í framkvæmd. NASF vill skýra hvað teljist alvarlegt eða endurtekið brot og hversu langur frestur til úrbóta sé hæfilegur. Húnabyggð telur viðmið um nýtingu og skerðingu of væg. [12, 16; 39; 13]

Í áliti sínu um febrúardrögin telur Víðir Smári Petersen að hlutlæg viðmið geti gert reglurnar skýrari. Hann vill þó skýra stöðu eldri leyfa, hvenær viðmiðunartími hefst og hvort endurgreiða megi útboðsgjald. Í frumvarpinu sem lagt var fram á Alþingi er þegar tekið fram að úthlutun falli niður án bóta og endurgreiðslu við afturköllun samkvæmt 64. gr. Samband íslenskra sveitarfélaga vill meðalhóf og að tekið verði tillit til áhrifa skerðingar framleiðsluheimilda á byggðir. [72, bls. 35–37; 73, 64. gr.; 44]

XIII kafli Umhverfissjóður og menntasjóður sjókvíaeldis

66–74. gr.

Vestfjarðastofa styður skýrari skiptingu fjár en vill tryggja grunnfjármögnun rannsókna og efla menntun í byggðum þar sem eldi er stundað. Hún vill að fagmaður í vatns- eða botnrannsóknum taki sæti Landssambands veiðifélaga í sjóðsstjórn. Sjávarútvegsþjónustan vill samkeppni um rannsóknarverkefni sem ná til fleiri ára. Fjarðabyggð og Ísafjarðarbær leggja áherslu á uppbyggingu rannsókna og menntunar í heimabyggð. [71; 50; 10, 17]

XIV kafli Framleiðslugjald og samfélagssjóður

75–81. gr.

Í skýrslum sem Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi lögðu fram telur Menon Economics að veltutengd gjöld geti orðið íþyngjandi þegar hagnaður er lítill og dregið úr fjárfestingu. Fyrri skýrslan fjallar um eldri gjaldatillögu. Í þeirri síðari er talið til bóta að tengja gjaldið við kostnað. Þar eru þó gagnrýnd lágmarksgjald, staðlað verð og kostnaður, kostnaðarvísitala og að of lítið tillit sé tekið til fjármagnskostnaðar. Skýrslan mælir með auðlindaskatti sem tengist hagnaði og fyrirsjáanlegri framkvæmd. [47, 48]

Samtök atvinnulífsins telja að viðmið um erlent verð og gjald á rekstur sem skilar tapi dragi úr getu til fjárfestinga. Hábrún og ÍS 47 vilja meiri ívilnanir fyrir minni framleiðendur og regnbogasilungseldi. Sjávarútvegsþjónustan vill gjald á leyfilegan lífmassa í stað slátraðs magns. [45; 12, 16; 50]

Samband íslenskra sveitarfélaga, Fjarðabyggð, Ísafjarðarbær, Múlaþing, Tálknafjarðarhreppur og Vesturbyggð fagna beinni úthlutun úr samfélagssjóði. Þau vilja þó stærri eða lögtryggðan hlut sveitarfélaga, skýra reglu um úthlutun og tekjur sem taki mið af staðbundinni starfsemi og þörf fyrir innviði. Sambandið vill einnig að sveitarfélög fái hlutdeild í sektum. [44, 10, 17, 38, 53]

Vestfjarðastofa bendir á að afslættir vegna umhverfisvænni aðferða og frestun fullrar gjaldtöku skerði tekjur sveitarfélaga, þótt þörfin fyrir innviði sé óbreytt. Störf eigi að telja þar sem þau eru raunverulega unnin. Laxinn lifir vill að stærri hluti arðs af auðlindinni renni til samfélagsins og að stutt verði við breytingar á atvinnuháttum. NASF telur að hvatar til lokaðrar tækni dugi ekki án skýrra krafna. [71; 40; 39]

Kári Hólmar Ragnarsson og Víðir Smári Petersen telja að tímabundin leyfi útiloki ekki sjálfkrafa gjaldtöku. Meta verði þó heildarbyrði kerfisins. [23]

XV kafli Smitvarnir og dýraheilbrigði

82–93. gr.

Bændasamtök Íslands fagna breytingum sem taka betur mið af landeldi, sérstaklega í 85. og 89. gr. Þau telja þó að of mörg atriði séu útfærð í reglugerðarheimildum og vilja samráð um þéttleika, vatnsgæði og raunhæfar smitvarnir. Í eldri umsögnum sem fylgja gagnrýna þau að ákvæði um sjókvíaeldi séu yfirfærð á ólíkar aðstæður landeldis, til dæmis um tæmingu og þurrkun. [5]

XVI kafli Rekstrarleyfi til landeldis

94–101. gr.

Bændasamtök Íslands vilja einfaldara og samræmt ferli við leyfisveitingar. Í fylgigögnum benda þau á að mörg stjórnvöld komi að ferlinu og óvíst sé hverjar endanlegar kröfur verði. Umhverfisstofnun vill samræma skráningarskyldu smærri stöðva og leyfisskilyrði milli stofnana. Fiskistofa vill að klak- og seiðastöðvar í fiskrækt falli skýrt undir eftirlit Matvælastofnunar með heilbrigði og velferð. [5; 54; 9]

XVII kafli Starfræksla landeldisstöðva og eftirlit

102–105. gr.

Bændasamtök Íslands leggja áherslu á áhættumiðað og samræmt eftirlit, eflingu innra eftirlits og kröfur sem samræmast starfseminni og vatnsgæðum. Óljós ákvæði í reglugerðum geti aukið kostnað og óvissu. Umhverfisstofnun vill sambærilegar heimildir til aðgangs og eftirlits og Matvælastofnun hefur og skýra ábyrgð á frágangi svæða þegar starfsemi lýkur. [5; 54]

XVIII kafli Afturköllun rekstrarleyfis til landeldis

106–107. gr.

Umhverfisstofnun bendir á misræmi milli leyfiskerfa. Afturkalla megi rekstrarleyfi en heimildir til að afturkalla samsvarandi starfsleyfi séu aðrar eða ófullnægjandi. Samræma þurfi úrræðin í mengunarvarnalögum. Athugasemdin varðar því samspil leyfiskerfanna almennt. [54, 55]

XIX kafli Almennt um hafeldi

108–112. gr.

NASF og Íslenski náttúruverndarsjóðurinn vara við því að færa eldi í opnum kvíum lengra frá landi án þess að leysa umhverfis- og slysahættu. Vala Árnadóttir hafnar tilraunum sem geti aukið hættu fyrir náttúruna. Umhverfisstofnun vill að afstaða Skipulagsstofnunar liggi fyrir áður en sótt er um tilraunaleyfi og áður en leitað er umsagna fagstofnana. [39; 18, 19; 59; 54]

XX kafli Rannsóknir vegna hafeldis

113–116. gr.

NASF telur að rannsóknir og varúð eigi að ganga fyrir auknum heimildum til hafeldis. Í almennum athugasemdum um grunnrannsóknir fyrir ólíkar greinar lagareldis vill Vestfjarðastofa að niðurstöður nýtist öllum greinum og verði aðgengilegar í opnum gagnagrunni. Sú ábending beinist ekki sérstaklega að hafeldi. [39; 71]

XXI kafli Ýmis sameiginleg ákvæði

117–120. gr.

Víðir Smári Petersen telur að regla um að förgun skapi ekki bótaskyldu geti almennt staðist. Hann vill þó að orðalagið rúmi undantekningar þar sem stjórnarskráin krefst bóta. Laxinn lifir gagnrýnir að ákvæðið sé afdráttarlaust. Í minnisblaði fyrir Landssamband veiðifélaga varar ADVEL við því að sterkari réttindi sem hægt er að framselja geti aukið líkur á bótaskyldu ríkisins við síðari breytingar. [72; 40; 27]

RATEL leggur áherslu á eignarrétt landeigenda, netlög, áhrif á nágrenni, hávaða og sjónræn áhrif. Rekstraraðili eigi að sýna fram á að starfsemin valdi ekki skaða og óháð eftirlit verði á vegum hins opinbera. Sjávarútvegsþjónustan hafnar veðsetningu rekstrarleyfa. [43; 50]

XXII kafli Skil og birting upplýsinga

121–123. gr.

Skipulagsstofnun vill að Húsnæðis- og mannvirkjastofnun fái aðgang að upplýsingum og að nýtt miðlægt gagnakerfi verði samræmt landupplýsingagátt sem stofnuninni ber að halda úti og var þá í undirbúningi. Umhverfisstofnun vill samræma birtingu vöktunargagna. Sjávarútvegsþjónustan vill að birting upplýsinga verði skyldubundin. [51; 55; 50]

Landssamband veiðifélaga og Náttúruverndarsamtök Íslands vilja að opin gögn um strok, lús, afföll og eftirlit verði birt tímanlega. VÁ leggur sérstaka áherslu á að stjórnvöld hafi aðgang að myndgögnum frá kvíum og botni. [25, 26; 41; 63]

XXIII kafli Gjaldtaka og vátrygging

124–127. gr.

Umhverfisstofnun vill tryggingar vegna hreinsunar ef rekstur stöðvast og skýrari reglur um gjaldtöku vegna umsagna, framlengingar og niðurfellingar starfsleyfa. Samtök atvinnulífsins vilja að þjónustugjöld endurspegli beinan kostnað og að heimildir til gjaldtöku séu afmarkaðar. [54; 45]

Jóhannes Sturlaugsson, Náttúruverndarsamtök Íslands og VÁ vilja raunhæfa tryggingu fyrir náttúrutjóni og kostnaði við viðbrögð. **Landssamband veiðifélaga** leggur áherslu á að greinin beri kostnað af vöktun og endurheimt. [22, 41, 63; 25]

XXIV kafli Reglugerðarheimild refsiákvæði og fleira

128–139. gr.

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi telja margar reglugerðarheimildir of víðtækar og vilja sjá hvernig þær verði útfærðar áður en lög eru samþykkt. Samtök atvinnulífsins vilja endurskoða heimildir til kæru. Bændasamtök Íslands gera sambærilega athugasemd um að kröfur til landeldis séu óútfærðar. [46; 45; 5]

Laxinn lifir gagnrýnir bráðabirgðaleyfi og undanþágur frá umhverfismati, takmörkun úrræða Umhverfisstofnunar og afmörkun verndar áa. Sjávarútvegsþjónustan vill afnema hámark sekta og setja erlendu eignarhaldi skorður. RATEL vill banna mengandi fóðurleiðslur, koparvarnir og lúsalyf og auka vernd annarrar nýtingar strandsvæða. [40; 50; 43]

Í áliti sínu metur Víðir Smári Petersen tilteknar skerðingar á eignarrétti og rétti eldisfyrirtækja til atvinnurekstrar. Hann telur margar þeirra málefnalegar með tilliti til markmiða um umhverfisvernd og velferð en leggur sérstaka áherslu á að breyta aðlögunarákvæðunum. [72]

Ákvæði til bráðabirgða

Víðir Smári Petersen telur að endurskoða þurfi bráðabirgðaákvæði I og II um samkomulag rekstraraðila fyrir 2028 með tilliti til jafnræðis og meðalhófs. Ef allir missa leyfi þegar samningar nást ekki geti það skapað óeðlilega samningsstöðu og lagt ábyrgð á aðila vegna háttsemi annarra. Hann bendir meðal annars á úrræði til samvinnu og lausnar ágreinings. [72]

Hábrún, ÍS 47, Samtök atvinnulífsins og Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi gagnrýna þvingaða samninga og hættu á samþjöppun eða missi gildandi réttinda. Sjávarútvegsþjónustan vill fella út bráðabirgðaákvæði I og II um samninga, VI um ótímabundin leyfi og VII um innleiðingu gjalds. Skipulagsstofnun vill skýra heimildir á svæðum þar sem burðarþol er ónýtt. [12, 16, 45, 46; 50; 51]

Kári Hólmar Ragnarsson og Víðir Smári Petersen leggja áherslu á nægan aðlögunartíma ef tímabundin leyfi verða valin. Einnig þurfi að skýra tengsl endurnýjunar, gjaldtöku og viðurlaga. [23]

Númeruð heimildaskrá

[1] Adrian Grose-Hodge. Umsögn, móttekin 24.06.2024. Erindi 154-2883.
[2] Alexander Taylor. Umsögn, móttekin 30.04.2024. Erindi 154-2140.
[3] Arev tölfræði ehf. Umsögn, móttekin 13.06.2024. Tölfræðilegar sviðsmyndir um áhættumat erfðablöndunar. Erindi 154-2831.
[4] Brianna Karboski. Umsögn, móttekin 30.05.2024. Erindi 154-2661.
[5] Bændasamtök Íslands. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Umsögn með eldri umsögnum um landeldi í fylgiskjölum. Erindi 154-2346.
[6] Chris Smiles. Umsögn, móttekin 05.06.2024. Erindi 154-2698.
[7] David Crawshaw. Umsögn, móttekin 31.07.2024. Erindi 154-2887.
[8] Eric Bell. Umsögn, móttekin 29.07.2024. Erindi 154-2886.
[9] Fiskistofa. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2348.
[10] Fjarðabyggð. Umsögn, móttekin 13.05.2024. Erindi 154-2439.
[11] Hafrannsóknastofnun. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2381.
[12] Hábrún ehf. Umsögn, móttekin 15.05.2024. Erindi 154-2503.
[13] Húnabyggð. Umsögn, móttekin 21.05.2024. Erindi 154-2562.
[14] Húnaþing vestra. Umsögn, móttekin 13.05.2024. Erindi 154-2452.
[15] Hörður Einarsson. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2360.
[16] ÍS 47 ehf. Umsögn, móttekin 16.05.2024. Erindi 154-2514.
[17] Ísafjarðarbær. Umsögn, móttekin 10.05.2024. Erindi 154-2403.
[18] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn - The Icelandic Wildlife Fund. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Sami umsagnartexti og í nr. 19. Erindi 154-2358.
[19] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn - The Icelandic Wildlife Fund. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Sami umsagnartexti og í nr. 18. Erindi 154-2382.
[20] James Mills. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2329.
[21] Jeffrey Glover. Athugasemd, móttekin 02.05.2024. Erindi 154-2200.
[22] Jóhannes Sturlaugsson. Umsögn, móttekin 14.05.2024. Umsögn með rannsóknartilvísunum og fylgigögnum. Erindi 154-2465.
[23] Kári Hólmar Ragnarsson og Víðir Smári Petersen. Minnisblað, móttekið 10.06.2024. Minnisblað um tímabindingu rekstrarleyfa. Erindi 154-2811.
[24] Kjetil Hindar. Kynning, móttekin 14.05.2024. Kynning á erfðablöndun eldislaxa og villtra laxa. Erindi 154-2467.
[25] Landssamband veiðifélaga. Umsögn, móttekin 14.05.2024. Umsögn Landssambands veiðifélaga. Erindi 154-2462.
[26] Landssamband veiðifélaga. Kynning, móttekin 14.05.2024. Kynning fyrir atvinnuveganefnd. Erindi 154-2486.
[27] Landssamband veiðifélaga. Minnisblað, móttekið 14.05.2024. ADVEL lögmenn. Minnisblað um eignarréttarvernd eldisheimilda. Erindi 154-2487.
[28] Landvernd, landgræðslu- og umhverfisverndarsamtök. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2384.
[29] Lytton Scott. Umsögn, móttekin 31.07.2024. Erindi 154-2888.
[30] Magna Lögmenn ehf. Umsögn, móttekin 17.05.2024. Sami umsagnartexti og í nr. 31. Erindi 154-2525.
[31] Magna Lögmenn ehf. Umsögn, móttekin 17.05.2024. Sami umsagnartexti og í nr. 30. Erindi 154-2537.
[32] Matvælaráðuneytið. Kynning, móttekin 06.05.2024. Kynning frumvarpsins fyrir atvinnuveganefnd 26. apríl 2024. Erindi 154-2246.
[33] Matvælaráðuneytið. Upplýsingar, mótteknar 06.05.2024. Valkostir um gildistíma og endurmat rekstrarleyfa. Erindi 154-2247.
[34] Matvælaráðuneytið. Minnisblað, móttekið 31.05.2024. Svör við fyrirspurnum og athugasemdum. Erindi 154-2671.
[35] Matvælastofnun. Umsögn, móttekin 07.05.2024. Erindi 154-2317.
[36] Matvælastofnun. Upplýsingar, mótteknar 14.05.2024. Minnisblað um lúsaviðmið og lyfjameðhöndlun, dags. 22. júní 2023. Erindi 154-2468.
[37] Michael Black. Umsögn, móttekin 24.07.2024. Erindi 154-2885.
[38] Múlaþing. Umsögn, móttekin 22.05.2024. Erindi 154-2589.
[39] NASF, Verndarsjóður villtra laxastofna. Umsögn, móttekin 14.05.2024. Erindi 154-2457.
[40] Náttúruverndarfélagið Laxinn lifir. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2344.
[41] Náttúruverndarsamtök Íslands. Umsögn, móttekin 10.05.2024. Erindi 154-2399.
[42] Ocean EcoFarm ehf. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2347.
[43] RATEL. Umsögn, móttekin 07.05.2024. Erindi 154-2327.

[44] Samband íslenskra sveitarfélaga. Umsögn, móttekin 13.05.2024. Erindi 154-2451.
[45] Samtök atvinnulífsins. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2383.
[46] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Umsögn, móttekin 17.05.2024. Erindi 154-2531.
[47] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Upplýsingar, mótteknar 17.05.2024. Menon Economics. Skýrsla 8/2024 um eldri skattatillögu. Erindi 154-2532.
[48] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Upplýsingar, mótteknar 17.05.2024. Menon Economics. Skýrsla 31/2024 um endurskoðaða skattatillögu. Erindi 154-2533.
[49] Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2359.
[50] Sjávarútvegsþjónustan ehf. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Valdimar Ingi Gunnarsson. Ítarleg greinabundin umsögn. Erindi 154-2343.
[51] Skipulagsstofnun. Umsögn, móttekin 17.05.2024. Erindi 154-2536.
[52] Stangaveiðifélag Reykjavíkur. Umsögn, móttekin 30.04.2024. Eldri umsögn, dags. 10. janúar 2024, um frumvarpsdrögin frá desember 2023; lögð fram á Alþingi 2024. Erindi 154-2172.
[53] Tálknafjarðarhreppur og Vesturbyggð. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2341.
[54] Umhverfisstofnun. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2357.
[55] Umhverfisstofnun. Kynning, móttekin 16.05.2024. Kynning um leyfisveitingar, eftirlit og lagasamræmi. Erindi 154-2507.
[56] Umhverfisstofnun. Upplýsingar, mótteknar 16.05.2024. IMPEL Review Initiative. Úttekt á Umhverfisstofnun 2023. Erindi 154-2516.
[57] Ungir umhverfissinnar. Umsögn, móttekin 06.05.2024. Eldri umsögn um stefnu í lagareldi til 2040, frá nóvember 2023. Erindi 154-2291.
[58] Ungir umhverfissinnar. Umsögn, móttekin 06.05.2024. Eldri umsögn um frumvarpsdrög, frá janúar 2024. Erindi 154-2292.
[59] Vala Árnadóttir. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2646.
[60] VÁ! - Félag um vernd fjarðar. Umsögn, móttekin 14.05.2024. Umsögn og gögn um Seyðisfjörð. Erindi 154-2464.
[61] VÁ! - Félag um vernd fjarðar. Athugasemd, móttekin 23.05.2024. Athugasemd með gögnum Farice og lögfræðilegum fylgiskjölum. Erindi 154-2602.
[62] VÁ! - Félag um vernd fjarðar. Bréf, móttekið 12.06.2024. Bréf um friðun Seyðisfjarðar og öryggi Farice-1. Erindi 154-2820.
[63] VÁ! - Félag um vernd fjarðar. Umsögn, móttekin 12.06.2024. Viðbótartillögur um lagatexta, eftirlit og leyfi. Erindi 154-2821.
[64] VÁ! - Félag um vernd fjarðar. Umsögn, móttekin 12.06.2024. Gögn um skipulag, ofanflóð, siglingar, lífríki og Farice-1. Erindi 154-2822.
[65] Veiðifélag Blöndu og Svartár. Umsögn, móttekin 15.05.2024. Erindi 154-2494.
[66] Veiðifélag Laxár á Ásum. Umsögn, móttekin 15.05.2024. Umsögn á fyrstu blaðsíðu; frumvarpstexti fylgir. Erindi 154-2497.
[67] Veiðifélag Laxár og veiðifélag Mýrarkvíslar. Umsögn, móttekin 10.05.2024. Erindi 154-2417.
[68] Veiðifélag Miðfirðinga. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2349.
[69] Veiðifélag Víðidalsár. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2385.
[70] Veiga Grétarsdóttir Sulebust. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2394.
[71] Vestfjarðastofa ses. Umsögn, móttekin 08.05.2024. Erindi 154-2355.
[72] Víðir Smári Petersen. Álit, móttekið 03.05.2024. Lögfræðilegt álit, dags. 3. mars 2024, um tiltekin eignar- og atvinnuréttindi rekstraraðila. Byggir á frumvarpsdrögum frá 12. febrúar 2024. Erindi 154-2230.
[73] Alþingi / matvælaráðherra. Frumvarp til laga um lagareldi. 154. löggjafarþing, 930. mál, þingskjal 1376, 2024. Opna heimild.
[74] Alþingi. Erindaskrá 930. máls á 154. löggjafarþingi. Flokkun, móttökudagar og 72 birt erindi. Opna heimild.

Viðauki 8. Frumvarp um lagareldi 2024 - Þingumræða og meðferð atvinnuveganefndar

Frumvarpið var 930. mál á 154. löggjafarþingi 2023–2024. Það fékk fyrstu umræðu og ítarlega umfjöllun atvinnuveganefndar en var ekki afgreitt úr nefnd. Það varð því ekki að lögum á þessu þingi. Samantektin rekur meðferð málsins og greinir á milli sjónarmiða þingmanna, gagna sem bárust nefndinni og formlegrar afgreiðslu. Samantekt Alþingis

1. Framlagning og þingferill
Stjórnarfrumvarpinu var útbýtt 27. mars 2024 sem þingskjali 1376. Matvælaráðherra var flutningsmaður þess. Á ferilssíðu Alþingis eru tenglar á frumvarpið, breytingartillögu, þingræður, upptökur, atkvæðagreiðslur, umsagnabeiðnir, innsend erindi og fundargerðir nefndarinnar. Þar má því rekja bæði þingmeðferðina og gagnaöflun nefndarinnar. Ferill málsins

Bjarkey Olsen Gunnarsdóttir matvælaráðherra mælti fyrir frumvarpinu 23. apríl. Markmiðið var að endurskoða lög um lagareldi í heild og skýra reglur um leyfisveitingar, eftirlit, umhverfiskröfur og ábyrgð rekstraraðila. Ráðherra vísaði meðal annars til ábendinga Ríkisendurskoðunar og reynslu af stroki og smitsjúkdómum. Framsöguræða ráðherra

Fyrsta umræða fór fram 23. apríl kl. 14:15–20:25 og lauk með atkvæðagreiðslum 24. apríl. Málinu var vísað til atvinnuveganefndar með 41 atkvæði gegn tveimur. Andrés Ingi Jónsson og Þórhildur Sunna Ævarsdóttir greiddu atkvæði gegn tilvísuninni. Þar var greitt atkvæði um meðferð málsins en ekki endanlega samþykkt frumvarpsins. Atkvæðagreiðslur 24 apríl

Eva Dögg Davíðsdóttir var framsögumaður málsins í nefndinni. Beiðnir um umsagnir voru sendar 24. og 26. apríl og frestur veittur til 8. maí. Á ferilssíðunni eru skráðar 95 umsagnabeiðnir og 72 innsend erindi og umsagnir. Síðari talan nær einnig til kynninga, minnisblaða og svara. Hún sýnir því ekki fjölda sjálfstæðra umsagnaraðila. Ferill málsins

2. Yfirlit yfir umræðuna á Alþingi
Umræðan snerist bæði um framtíð sjókvíaeldis og reglur um atvinnugreinina. Ráðherra vildi tengja framleiðsluheimildir við frammistöðu fyrirtækja og styrkja smitvarnir, dýravelferð og viðurlög. Teitur Björn Einarsson og Þórarinn Ingi Pétursson lögðu áherslu á atvinnu, útflutning og byggðaþróun. Þeir ræddu einnig meðalhóf viðurlaga og framkvæmd nýrra reglna. Teitur Björn; Þórarinn Ingi

Logi Einarsson, Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, Oddný G. Harðardóttir og Jóhann Páll Jóhannsson gagnrýndu meðal annars ótímabundin leyfi, ráðstöfun sameiginlegra auðlinda og endurgjald fyrir nýtingu þeirra. Halldóra Mogensen og Þórhildur Sunna Ævarsdóttir lögðu meiri áherslu á skaða af eldi í opnum sjókvíum og vernd villtra laxastofna. Logi; Þorgerður Katrín; Halldóra; Þórhildur Sunna

3. Einstök efnisatriði þingumræðunnar
Leyfistími og yfirráð yfir auðlindum
Ótímabundin rekstrarleyfi voru eitt helsta ágreiningsefnið. Ráðherra rökstuddi þau með því að skilyrði fyrir endurnýjun gildandi leyfa væru óljós. Hún lagði áherslu á að heimildir til afturköllunar yrðu skýrari. Logi og Þorgerður Katrín töldu óheppilegt að ráðstafa réttindum til frambúðar og gagnrýndu að verðmæti yrðu afhent núverandi rekstraraðilum. Oddný ræddi tímabundin leyfi og uppboð sem leiðir til að tryggja samfélaginu hlut í arðinum. Eyjólfur Ármannsson taldi tímabundin leyfi skapa eðlilegt tækifæri til endurskoðunar. Logi; Þorgerður Katrín; Oddný; Eyjólfur

Smitvarnasvæði laxahlutir og samþjöppun
Frumvarpið gerði ráð fyrir einum rekstraraðila á hverju smitvarnasvæði og að rekstrarleyfi yrði aðskilið frá framleiðslumagni. Laxahlutir áttu að auðvelda flutning heimilda innan tiltekinna svæða og samræmda hvíld eldissvæða. Ráðherra taldi þetta bæta smitvarnir. Teitur Björn og Halla Signý Kristjánsdóttir spurðu hins vegar hvernig færa ætti núverandi rekstur undir nýtt skipulag. Þau vöktu einnig spurningar um stöðu smærri fyrirtækja og hvort aðlögun til 2028 væri raunhæf. Ráðherra; Teitur Björn; Halla Signý

Strok erfðablöndun og framtíð sjókvíaeldis
Halldóra og Þórhildur Sunna töldu frumvarpið ekki tryggja næga vernd gegn erfðablöndun og öðrum áhrifum á villta laxastofna. Þórunn Sveinbjarnardóttir lagði áherslu á náttúruvernd, eftirlit og reynslu af framkvæmd eldri laga. Breytingartillaga Gísla Rafns Ólafssonar, þingskjal 1519 frá 16. apríl, fól í sér bann við sjókvíaeldi laxfiska.

Til vara lagði hann til bann við slíku eldi í opnum sjókvíum. Björn Leví Gunnarsson kynnti þessa nálgun í umræðunni. Tillagan var ekki samþykkt sem lagabreyting í þessu máli. Halldóra; Þórhildur Sunna; Þórunn; Breytingartillaga 1519; Björn Leví

Lús afföll dýravelferð og viðurlög
Framleiðsluheimildir áttu að taka mið af afföllum og lúsastöðu. Eva Dögg lagði áherslu á ábyrgð rekstraraðila og að sá sem mengar beri kostnaðinn. Halldóra gagnrýndi að sektir gætu veitt minna aðhald en varanleg skerðing heimilda. Teitur Björn og Halla Signý töldu mikilvægt að greina milli vanrækslu og atvika sem rekstraraðilar réðu illa við og gæta meðalhófs. Ágreiningurinn snerist því bæði um hversu ströng viðurlögin ættu að vera og hvernig þau yrðu reiknuð og þeim beitt. Eva Dögg; Halldóra; Teitur Björn; Halla Signý

Gjaldtaka samfélagsarður og byggðaáhrif
Oddný og Þorbjörg Sigríður Gunnlaugsdóttir lögðu áherslu á að gjaldtaka endurspeglaði verðmæti nýtingarréttinda og sameiginlega hagsmuni þjóðarinnar. Jóhann Páll ræddi bæði hlut samfélagsins í arðinum og aðkomu heimamanna að ákvörðunum um eldissvæði, meðal annars í Seyðisfirði. Halla Signý taldi hlut sveitarfélaga í tekjum of lítinn. Einnig komu fram áhyggjur af samanlögðum kostnaði vegna gjalda, eftirlits og nýrra krafna, einkum fyrir smærri fyrirtæki. Oddný; Þorbjörg; Jóhann Páll; Halla Signý

Eftirlit stjórnsýsla og þátttaka almennings
Þórunn og Björn Leví lögðu áherslu á að lagabreytingum þyrftu að fylgja raunhæft eftirlit og næg úrræði stofnana. Þegar ákveðið var til hvaða nefndar málið færi taldi Þórhildur Sunna rétt að umhverfis- og samgöngunefnd fjallaði um það. Hún vísaði meðal annars til réttinda samkvæmt Árósasamningnum. Hanna Katrín Friðriksson studdi tilvísun til atvinnuveganefndar en óskaði eftir áliti umhverfis- og samgöngunefndar og stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar. Þetta voru óskir þingmanna um meðferð málsins. Þórunn; Björn Leví; Þórhildur Sunna 24 apríl; Hanna Katrín 24 apríl

Friðun svæða og ný tækni
Ráðherra lagði áherslu á verndarsvæði og hvata til að draga úr umhverfisáhrifum. Halla Signý spurði hvort takmarkanir á tilteknum svæðum gætu einnig útilokað eldi í framtíðinni með ófrjóum fiski eða annarri tækni sem fæli í sér minni áhættu. Spurningin var því hvort reglurnar væru nægilega sveigjanlegar til að taka við tækniframförum og tryggðu um leið vernd náttúrunnar. Halla Signý

4. Meðferð atvinnuveganefndar
Nefndin tók málið fyrir á 14 fundum frá 26. apríl til 19. júní 2024. Þórarinn Ingi Pétursson var formaður, Gísli Rafn Ólafsson fyrsti varaformaður og Birgir Þórarinsson annar varaformaður.

Meðal nefndarmanna sem tóku þátt í umfjölluninni voru Ásmundur Friðriksson, Eva Dögg Davíðsdóttir, Hanna Katrín Friðriksson, Jóhann Páll Jóhannsson, Lilja Rannveig Sigurgeirsdóttir og Óli Björn Kárason. Tómas A. Tómasson sat oft fundi í stað Ingu Sæland. Mæting og varamenn voru mismunandi milli funda. Nákvæm mæting er skráð í hverri fundargerð.

Fundargerðir staðfesta hverjir komu fyrir nefndina. Yfirleitt er þó aðeins bókað að nefndin hafi fjallað um málið og tekið á móti gestum. Fundargerðirnar segja því ekki orðrétt frá spurningum og svörum. Umfjöllunin hér á eftir byggist á skriflegum gögnum og kynningum. Ekki er hægt að eigna öllum gestum tiltekin ummæli út frá fundargerðunum einum.

Dagur og fundur	Gestir við umfjöllun um 930. mál
26. apríl 50. fundur	Matvælaráðuneyti: Kolbeinn Árnason, Hallveig Ólafsdóttir og Hjalti Jón Guðmundsson.
30. apríl 51. fundur	Matvælaráðuneyti: Kolbeinn Árnason, Hallveig Ólafsdóttir, Hjalti Jón Guðmundsson og Kristján Freyr Helgason.
2. maí 52. fundur	Jón Kaldal frá Náttúruverndarsjóði Íslands, samkvæmt heiti í fundargerð.
7. maí 53. fundur	Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi: Heiðrún Lind Marteinsdóttir og Sigurgeir Bárðarson. Víðir Smári Petersen, dósent við Háskóla Íslands.

Dagur og fundur	Gestir við umfjöllun um 930. mál
10. maí 54. fundur	Laxinn lifir: Gunnlaugur Stefánsson og Óttar Yngvason. Stangveiðifélag Reykjavíkur: Halldór Jörgensson og Hrannar Pétursson. Ungir umhverfissinnar: Finn Richart Andrason, Snorri Hallgrímsson og Sæunn Júlía Sigurjónsdóttir. Benchmark Genetics: Jónas Jónasson og Benedikt Hálfdánarson.
14. maí 55. fundur	Gunnar Örn Petersen, Jón Helgi Björnsson og Kjetil Hindar. Laxfiskar ehf.: Jóhannes Sturlaugsson. NASF: Elvar Örn Friðriksson, Friðleifur Guðmundsson og Elías Pétur Vidfjord Thorarinsson.
16. maí 57. fundur	Landvernd: Þorgerður María Bjarnadóttir og Andrés Magnússon. Umhverfisstofnun: Hlín Gísladóttir og Steinar Rafn Beck Baldursson.
21. maí 58. fundur	Fjarðabyggð: Jóna Árný Þórðardóttir. Ísafjarðarbær: Arna Lára Jónsdóttir. Sameinað sveitarfélag Tálknafjarðarhrepps og Vesturbyggðar: Eflar Stein Karlsson, Ólafur Þór Ólafsson, Páll Vilhjálmsson og Þórdís Sif Sigurðardóttir. Fjórðungssamband Vestfirðinga: Aðalsteinn Óskarsson og Sigríður Kristjánsdóttir.
22. maí 59. fundur	Bændasamtök Íslands: Sverrir Falur Björnsson og Njörður Bruhn. Hafrannsóknastofnun: Guðni Guðbergsson, Hrönn Egilsdóttir og Rakel Guðmundsdóttir. Fiskistofa: Elín Björg Ragnarsdóttir, Erna Jónsdóttir og Guðni Magnús Eiríksson. Matvælastofnun: Karl Steinar Óskarsson, Viktor S. Pálmason, Vigdís Sigurðardóttir og Hrönn Ólína Jörundsdóttir. Ocean EcoFarm: Örvar Guðni Arnarson og Guðjón Ármannsson.
23. maí 60. fundur	Samband íslenskra sveitarfélaga: Valgerður Rún Benediktsdóttir. Samtök atvinnulífsins: Sigurður Helgason. Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra: Unnur Valborg Hilmarsdóttir, Magnús Magnússon og Þorleifur Karl Eggertsson.
4. júní 61. fundur	Landssamband veiðifélaga: Gunnar Örn Petersen og Jón Helgi Björnsson. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi: Sigurgeir Bárðarson, Kjartan Ólafsson, Gauti Geirsson og Þröstur Sæmundsson.
11. júní 65. fundur	Hábrún og ÍS 47: Halldór Gunnlaugsson, Gísli Jón Kristjánsson, Jóhann M. Ólafsson, Davíð Björn Kjartansson, Sigurður G. Guðjónsson og Ingvi Hrafn Óskarsson. Háafell: Gauti Geirsson og Kristján Jóakimsson. X – The Moonshot Factory – Tidal: Kira Smiley. Arev tölfræði: Jón Scheving Thorsteinsson, Árni Sv. Mathiesen og Særós Óskarsdóttir. Vá! Félag um verndun fjarðar: Katrín Oddsdóttir og Magnús Guðmundsson. Veiðifélög: Haukur Alfreðsson frá Staðará í Steingrímsfirði, Kristján Þorbjörnsson frá Vatnsdalsá, Páll Á. Jónsson frá Laxá á Ásum, Guðmundur Rúnar Halldórsson frá Blöndu og Svartá, Árni Pétur Hilmarsson frá Laxá í Aðaldal og Jón Þór Ólason frá Hrútafjarðará og Síká.
12. júní 66. fundur	Akvafuture: Thomas Myrholt.
19. júní 67. fundur	Matvælastofnun: Karl Steinar Óskarsson, Vigdís Sigurðardóttir og Jónína Guðmundsdóttir.

5. Efni sem nefndin tók sérstaklega til skoðunar

Valkostir við ótímabundin leyfi
Á fundi 26. apríl óskaði nefndin eftir tillögum að breytingu á 33. gr. þannig að rekstrarleyfi yrðu tímabundin. Í minnisblaði ráðuneytisins, sem var móttekið 6. maí, voru raktar þrjár leiðir: tímabundin leyfi með skýrum endurnýjunarskilyrðum, regluleg endurskoðun leyfa og blanda af þessu tvennu. Ráðuneytið lagði áherslu á að ef leyfistíma yrði breytt þyrfti að samræma önnur ákvæði. Það ætti meðal annars við um afturköllun, endurútgáfu eldri leyfa og kæruleiðir. Minnisblaðið var svar við beiðni nefndarinnar en ekki formleg breytingartillaga ráðuneytisins. Minnisblað ráðuneytisins

Stjórnskipulegt mat á tímabindingu og viðurlögum
Hinn 7. júní óskaði nefndin eftir mati Víðis Smára Petersen og Kára Hólmars Ragnarssonar á 16 ára leyfistíma og áhrifum hans á íþyngjandi úrræði og gjaldtöku. Í minnisblaði 10. júní kom fram að matið réðist af endanlegri útfærslu, endurnýjunarskilyrðum, aðlögunartíma og framkvæmd stjórnvalda. Þeir töldu að meiri vafi gæti skapast um tiltekin íþyngjandi úrræði ef horfið yrði frá ótímabundnum leyfum. Jafnframt bentu þeir á að

dómstólar teldu skattlagningu sjaldan óhóflega. Þetta var afmarkað lögfræðilegt mat en ekki niðurstaða nefndarinnar um stjórnarskrárbrot. Lögfræðilegt minnisblað 10 júní

Eftirlit leyfisveitingar og hlutverk stofnana
Í kynningu Umhverfisstofnunar fyrir nefndinni 16. maí var fjallað um samræmi við lög um hollustuhætti og mengunarvarnir, upplýsingar um lífmassa í leyfum og samspil starfsleyfa og rekstrarleyfa. Einnig var fjallað um flutning heimilda, veðsetningu og ábyrgð þegar rekstur stöðvast. Hafrannsóknastofnun studdi markmið heildarendurskoðunar en gerði athugasemd við bindandi ráðgjöf samkvæmt 6. gr. Hún taldi að slíkt gæti fært hlutverk rannsóknastofnunarinnar í átt að því að taka stjórnvaldsákvarðanir. Kynning Umhverfisstofnunar; Umsögn Hafrannsóknastofnunar

Sveitarfélög smærri fyrirtæki og tæknilegar lausnir
Nefndin fékk fulltrúa sveitarfélaga, landshlutasamtaka og fyrirtækja á fundi og óskaði eftir svörum ráðuneytisins við umsögnum. Í svari 31. maí fjallaði ráðuneytið meðal annars um andstöðu við ótímabundin leyfi, áhyggjur af samþjöppun vegna eins rekstraraðila á hverju smitvarnasvæði og skiptingu tekna til sveitarfélaga. Einnig var fjallað um ófrjóan lax og hvata til að nota nýja tækni. Þar var brugðist við sjónarmiðum Matvælastofnunar um vikulega upplýsingagjöf og ábendingum Hafrannsóknastofnunar um ráðgjafarhlutverk sitt. Svar ráðuneytisins 31 maí

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi studdu ýmis markmið frumvarpsins, svo sem bættar smitvarnir og sveigjanleika. Þau gagnrýndu þó íþyngjandi ákvæði og óvissu um réttarstöðu. Fyrirtæki og tækniaðilar komu einnig fyrir nefndina, meðal annars Ocean EcoFarm, Tidal og Akvafuture. Fundargerðir staðfesta þessar heimsóknir en lýsa ekki nákvæmlega tæknilegum tillögum hvers aðila. Umsögn SFS; Fundargerð 22 maí; Fundargerð 11 júní; Fundargerð 12 júní

Vernd villtra laxastofna og sjónarmið veiðiréttarhafa
Veiðifélög, náttúruverndarsamtök og sérfræðingar komu oft fyrir nefndina. Í kynningu Kjetils Hindar var greint frá rannsóknum á erfðablöndun eldislaxa og villtra laxa, meðal annars áhrifum á lífsferil, lifun og framleiðni stofna. Landssamband veiðifélaga og SFS komu aftur 4. júní og fulltrúar sex veiðifélaga komu 11. júní. Gögnin og gestalistinn sýna að fjallað var um áhættu fyrir villta stofna og hagsmuni veiðiréttarhafa. Þau staðfesta þó ekki sameiginlega niðurstöðu nefndarinnar um hversu mikil áhættan væri. Kynning Kjetils Hindar; Fundargerð 4 júní; Fundargerð 11 júní

6. Afgreiðsla og niðurstaða nefndarvinnunnar
Frumvarpið var ekki afgreitt úr atvinnuveganefnd. Í ferli 930. máls birtist hvorki endanlegt nefndarálit né breytingartillaga nefndarinnar. Önnur og þriðja umræða fóru ekki fram og frumvarpið varð ekki að lögum á 154. löggjafarþingi. Samantekt Alþingis; Ferill málsins

Síðasti skráði nefndarfundur um málið var 19. júní 2024. Þá komu Karl Steinar Óskarsson, Vigdís Sigurðardóttir og Jónína Guðmundsdóttir frá Matvælastofnun fyrir nefndina. Í fundargerðinni er bókuð áframhaldandi umfjöllun og koma gestanna en ekki samþykkt um að afgreiða frumvarpið. Fundargerð 19 júní

Eftir nefndarvinnuna liggja því fyrir umsagnir, kynningar, svör ráðuneytisins og athugun á mögulegum breytingum, einkum á leyfistíma. Þessi gögn urðu þó ekki að birtu lokaáliti nefndarinnar. Því er ekki hægt að lýsa tímabundnum leyfum, tiltekinni gjaldtöku eða öðrum útfærslum sem samþykktri niðurstöðu hennar. Opinberu gögnin staðfesta heldur ekki eina tiltekna ástæðu þess að málið var ekki afgreitt.

Viðauki 9. Umsagnir um frumvarpsdrög um lagareldi 2025

Fjöldi umsagna og afmörkun

Í Samráðsgátt birtust 923 umsagnir við frumvarpsdrögin. Þessi samantekt fjallar eingöngu um þær. Hver umsögn er skráð í númeraðri heimildaskrá aftast. Með 103 umsögnum fylgja samtals 109 skjöl. [925]

Talningin sýnir fjölda innsendra umsagna en ekki fjölda einstaklinga eða ólíkra sjónarmiða. Sömu aðilar sendu stundum fleiri en eina útgáfu. Ráðuneytið segir að umsögnum í talningu gáttarinnar fækki um 100 ef slíkar endurtekningar eru taldar einu sinni. Það tilgreinir einnig 477 umsagnir í gáttinni sem byggðust á stöðluðu formi. Þær eru þegar taldar með í heildartölunni 923 og bætast ekki við hana. [926, bls. 80]

Utan samráðsgáttar bárust 1.635 umsagnir. [926]

Tímabil og útgáfa. Samráðið hófst 22. desember 2025 og frestur til að skila umsögnum rann út 26. janúar 2026. Umsagnirnar við þessi drög eru skráðar í gáttinni árið 2026; síðasta skráningin er frá 2. febrúar 2026 og nokkrar eru því eftir auglýstan umsagnarfrest. Samantektin fylgir 25 köflum desemberdraganna og greinanúmerum þeirra, ásamt bráðabirgðaákvæðum. Þingskjal 898 er aðeins notað sem heimild um talningu umsagna. [924–926]

Tilvísanir og samantekt. Númer [1–923] eru opinber umsagnarnúmer. Í hverri efnisgrein eru umsagnaraðilar nafngreindir og vísað til heimilda. Endurteknar almennar athugasemdir eru teknar saman í samantekt A í I. kafla. Öll númer hennar eru talin upp á eftir kaflayfirferðinni. Ekki er gert ráð fyrir að allir höfundarnir taki undir öll rök sem þar koma fram. Heimildaskráin tengir hvern aðila við sérstaka umfjöllun eða samantekt A. Dagsetningar umsagna í skránni miðast við skráningardag í Samráðsgátt; dagsetning á viðhengdu erindi getur verið önnur. Tengillinn „Málið“ opnar sameiginlegt yfirlit málsins, en „Viðhengi“ opnar viðkomandi skjal.

Ítarlegar umsagnir og sérfræðigögn

Rannsóknir, heilbrigði og stjórnsýsla. Sérstaklega er byggt á greiningum Hafrannsóknastofnunar [915], Náttúrufræðistofnunar [742], Tilraunastöðvar Háskóla Íslands að Keldum [237], VETAQ [663], Umhverfis- og orkustofnunar [910], Persónuverndar [917], Samgöngustofu [909] og Skipulagsstofnunar [918]. Þær fjalla um afmörkuð sérsvið og benda á tiltekin ákvæði sem þarf að skýra.

Viðamiklar heildarumsagnir. Valdimar Ingi Gunnarsson, Sjávarútvegsþjónustunni, fjallar sérstaklega um III. og IV. kafla [87, 577]. Jóhannes Sturlaugsson [698], Margrét Thorsteinsson [886], Landssamband veiðifélaga [897], NASF á Íslandi [898], Íslenski náttúruverndarsjóðurinn (IWF) [913], Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi, SFS [914], og Bændasamtök Íslands [921] leggja fram ítarlega gagnrýni og breytingartillögur. SFS leggja jafnframt fram greinargerð KPMG um gjaldtöku.

Mat á vægi. Umsögn telst ítarleg hér ef afstaða hennar er studd rökum, sérþekkingu, gögnum eða tilvísunum í einstakar greinar. Umsagnir hagsmunasamtaka lýsa afstöðu þeirra. Fullyrðingar um lögmæti, tjón, hagnað eða framtíðaráhrif eru ekki sjálfstæðar niðurstöður þessarar samantektar. Matvælastofnun leggur til dæmis fram stutta og almennt jákvæða umsögn [161] en ekki sambærilega greiningu á einstökum greinum.

I. kafli — Markmið, gildissvið og orðskýringar

1–3. gr. desemberdraganna

Samantekt A um náttúruvernd og andstöðu við opnar sjókvíar. Í almennum umsögnum einstaklinga og félaga er ítrekað lagst gegn frekari uppbyggingu eldis í opnum sjókvíum. Meginrökin snúa að erfðablöndun, stroki, lús, sjúkdómum, mengun og velferð fiska. Margir vilja stöðva útgáfu nýrra leyfa, ákveða hvenær starfseminni verði hætt og beina eldinu í lokuð kerfi eða á land. Einnig er gagnrýnt að samfélagið beri áhættuna og að kvótakerfi geti fest starfsemina í sessi. Bent er á hættu á skaða fyrir veiðar, ferðaþjónustu, landslag og orðspor Íslands. Þessi afstaða kemur meðal annars fram hjá EB Medica [2], Magnúsi Geir Jenssyni [4], Degi Fannari Ólafssyni [6], Björni Gunnari Jónssyni [7], Marcelu Sikora [8], Ara Víði Axelssyni [43] og Evu Lilju Rúnarsdóttur [126]. Í þessum umsögnum koma einnig fram áhyggjur af erlendu eignarhaldi, skiptingu hagnaðar, matvælagæðum, samráði og því hvort fyrri fyrirheit hafi verið efnd. Þetta eru sjónarmið höfundanna en ekki staðfesting á öllum fullyrðingum þeirra. Númer annarra umsagna í samantektinni eru talin upp í tilvísanayfirliti A.

Bindandi markmið. Landvernd, Landssamband veiðifélaga, NASF, IWF og Margrét Thorsteinsson gagnrýna orðalag um að „leitast“ skuli við vernd. Þau vilja skýrar skyldur og vernd allra villtra stofna og vistkerfa. Valgerður Erla Árnadóttir leggur áherslu á samræmi við lög um stjórn vatnamála, stöðvun útvíkkunar opins sjókvíaeldis og brottfall laxahluta. Náttúrufræðistofnun fagnar vistkerfis- og varúðarnálgun en krefst þess að henni verði fylgt eftir með aðgerðum og rannsóknum. [742, 816, 848, 886, 897–898, 913]

Ólík sjónarmið atvinnulífs og landeldis. SFS og Samtök atvinnulífsins telja kröfu um ströngustu staðla of víðtæka. Þau vilja að mat taki mið af staðbundinni áhættu. Bændasamtökin vilja sérlög um landeldi. Sveitarfélagið Ölfus og Hydros vilja annaðhvort sérlög eða sjálfstæðan og skýran lagabálk um landeldi. Þessir aðilar leggja áherslu á að áhætta og fjárfestingar séu ólíkar því sem gerist í sjókvíaeldi. Viðskiptaráð styður sameinaðan og fyrirsjáanlegan lagaramma. [693, 914, 920–921, 923]

Gildissvið og hugtök. Júlíus Birgir Kristinsson og Samtök þörungafélaga telja heitið lagareldi víðara en efni draganna. Þau vilja tryggja framgang þörungaræktar og skelfiskræktar. Sveinn Helgi Sverrisson vill að lögin nái til þessara greina. Richard Kristinsson Dulaney telur að reglur um skelfiskrækt eigi að ná til sæeyrnaeldis. Hafrannsóknastofnun bendir einnig á ósamræmi við fyrri skilgreiningu lagareldis. [100, 441, 781, 911, 915]

Nákvæmari orðskýringar. Hafrannsóknastofnun vill tryggja að villtir stofnar sem hafa verið endurbyggðir falli ekki utan verndar vegna óljóss tímaviðmiðs. VETAQ og SFS vilja aðgreina dauða fisks frá aflífun af velferðarástæðum. SFS vilja skilgreina kynslóð út frá hvíld, skýra hvað teljist lokaður og hálflokaður búnaður og endurskoða skilgreiningar á ófrjósemi og villtum nytjastofnum. [663, 914–915]

Önnur almenn sjónarmið. Hákon Jóhannesson, Stefán Jón Hafstein, Selma Þórunn Káradóttir og Slow Food vilja heildarmat á kostnaði fyrir náttúruna, fóðurnotkun, sjálfbærni og samfélagsáhrifum. Grímur Björnsson gagnrýnir hversu flóknar reglurnar séu og umfang heimilda til reglugerðarsetningar. Sunna Styrkár Sturludóttir mótmælir bæði sjóeldi og landeldi. Ægir Hrannar Thorarensen, Jakob Rúnar Atlason og Guðlaug Sigurrós Björnsdóttir leggja hins vegar áherslu á störf, reynslu og uppbyggingu byggða. [22, 27, 248, 399, 583, 678, 763, 814, 869]

II. kafli — Stjórnsýsla

4. gr. desemberdraganna

Umhverfis- og orkustofnun telur óljóst hvernig bindandi umsögn hennar eigi að koma í stað starfsleyfis. Einnig sé óljóst hver eigi að hefja endurskoðun og hvaða kæruleiðir gildi. Hún vill skýr mörk á valdi sínu og Matvælastofnunar. Fiskistofa spyr hver annist eftirlit með eldi sem tengist fiskrækt og hvernig umhverfisvernd vegna stroks verði tryggð þegar verkefni flytjast milli stofnana. [662, 910]

Keldur vilja að lögbundið hlutverk þeirra við greiningu fisksjúkdóma komi skýrt fram. Þær vilja ekki að slík sérverkefni flytjist til Hafrannsóknastofnunar án skýrrar afmörkunar. Matvælastofnun styður almennt heildstæða löggjöf sem skýri ábyrgð og bæti umhverfis- og heilbrigðismál. [161, 237]

Stofnanir og ráðherra. Henrik Chadwick Hlynsson telur að mat ráðherra komi í stað vísindalegs aðhalds og vill beina uppbyggingu í landeldi og lokuð kerfi. Ægir Jónas Jensson vill endurvinna drögin með óháðum sérfræðingum og almenningi. Hann gagnrýnir óljós gjöld, ábyrgð og viðurlög. [102, 649]

Samráð og geta stofnana. Landssamband veiðifélaga og Veiðifélag Blöndu og Svartár vilja lögvarinn rétt veiðifélaga til þátttöku og skýra ábyrgð. SFS vilja áfram formlega leið til að gera athugasemdir við áhættumat þótt samráðsnefnd verði lögð niður. Selma Þórunn Káradóttir og Grímur Björnsson vilja öflugri stofnanir og aðhald almennings. [763, 814, 897, 912, 914]

III. kafli — Umhverfisvernd og rannsóknir

5–11. gr. desemberdraganna

Burðarþol og lífmassi. Hafrannsóknastofnun varar við því að tólf mánaða meðaltal sé óútfært og að margar leiðir til mats verði notaðar samhliða. Álag geti tímabundið farið yfir þolmörk. Hún vill víðari skilgreiningu á álagi og telur þörf á sértæku burðarþolsmati samhliða vatnalöggjöf. Valdimar Ingi Gunnarsson vill fella meðaltalsleiðina út og halda föstu hámarki. SFS styðja meðaltalsleiðina en vilja staðbundnar mælingar, skýrari reglur um endurskoðun og allt að 48 mánaða aðlögunartíma. [87, 914–915]

Tengsl við almenna náttúruvernd. Landvernd, IWF og SUSTAIN telja að fyrirkomulag burðarþolsmats geti veikt mengunarvarnir. Þau vilja að almenn vatna- og mengunarlög ráði. Umhverfis- og orkustofnun vill skýra hvernig matskerfin tengjast. Náttúrufræðistofnun vill meta áhrif á fugla, sjávarspendýr, fjörur, hryggleysingja og verndargildi vistgerða, auk lífræns álags og erfðablöndunar. [492, 742, 816, 910, 913]

Áhættumat erfðablöndunar. Jóhannes Sturlaugsson, Landssamband veiðifélaga, NASF og IWF vilja bindandi vísindaleg mörk, betri gögn og vernd allra villtra stofna. Hafrannsóknastofnun tekur undir að matið þurfi að ná til allra laxastofna. Valdimar Ingi Gunnarsson vill hins vegar hætta að nota líkanið við úthlutun og að Alþingi ákveði umfang eldis og svæði. SFS vilja skýrari áhættuviðmið og að mótvægisaðgerðir einstakra rekstraraðila fái hlutfallslegt vægi. [87, 698, 897–898, 913–915]

Vöktun og aðgangur að ám. Landssamband veiðifélaga, NASF og veiðifélög Vatnsdalsár, Norðurár, Grímsár og Tunguár, Miðfirðinga, Víðidalsár og Kjósarhrepps vilja tryggja samráð, eignarrétt og greiðslu kostnaðar. Þau vara við því að áætlanir um fjarlægingu eldislaxa verði notaðar til að réttlæta meiri framleiðslu. Veiðifélag Blöndu og Svartár bendir sérstaklega á erfiðleika við að veiða strokufiska í jökulám. [263, 443, 566, 606–607, 687, 715, 825, 897–898, 912]

Friðunarsvæði. Samtök um náttúruvernd á Norðurlandi (SUNN), VÁ – félag um vernd fjarðar og Náttúruverndarsamtök Austurlands (NAUST), Landvernd, Húnaþing vestra, Laxárfélög og fleiri vilja lögfesta vernd, meðal annars í Eyjafirði, Öxarfirði og Seyðisfirði. Hafrannsóknastofnun vill ekki tilraunir með nýjan búnað á þegar lokuðum svæðum. Fiskirannsóknir og Erlendur Steinar Friðriksson leggja sérstaka áherslu á sjóbleikju og gönguleiðir hennar. [51, 101, 178, 537–538, 621, 685, 722, 738, 826, 832, 836, 875, 889, 894, 899, 915]

Önnur leið og undanþágur vegna rannsókna. GeVe Consulting/Laxós telur að stór seiði og stuttur eldistími í sjó geti réttlætt þróun eldis í Eyjafirði og Öxarfirði. IWF og Margrét Thorsteinsson hafna undanþágum frá burðarþolsmati og áhættumati erfðablöndunar vegna rannsóknarleyfa; NASF mótmælir sérstaklega undanþágu frá áhættumati erfðablöndunar. Landssamband veiðifélaga hafnar tilraunum með nýjan búnað innan friðunarsvæða. Þessir aðilar vilja einnig fella út sérstakt ákvæði um bótaskyldu ríkissjóðs vegna friðunar. Umhverfis- og orkustofnun vill að áhrif á vatn verði metin áður en rannsóknarleyfi er gefið. [44, 886, 897–898, 910, 913]

Alþjóðleg vernd og ríkisábyrgð. Jón Árni Vignisson vísar til samningsins um líffræðilega fjölbreytni, Bernarsamningsins og OSPAR og telur sextán ára leyfi festa áhættusama starfsemi í sessi. Jón Þór Júlíusson telur bótaákvæði 8. gr. færa áhættu frá fyrirtækjum á almenning og vill endurvinna drögin. [482, 660]

Rannsóknir og menntun. Háskólinn á Hólum og Fisktækniskóli Íslands vilja að hlutdeild menntastofnana í fjármunum til greinarinnar verði skilgreind og menntun og rannsóknir studdar. Ísafjarðarbær, Bolungarvík, Vesturbyggð og Vestfjarðastofa leggja áherslu á menntun og rannsóknir í byggðunum, meðal annars með tillögum um skólaleyfi eða kennslukvíar. Keldur, Hafrannsóknastofnun og fleiri vilja tryggja rannsóknarverkefni annarra aðila þegar Umhverfissjóður sjókvíaeldis leggst af. [136, 237, 690, 711, 761, 807, 915]

IV. kafli — Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði

12–24. gr. desemberdraganna

Vísindaleg svæðaskipting. Valdimar Ingi Gunnarsson vill að straum- og smitlíkön liggi fyrir áður en svæði eru afmörkuð. Hann vill samræmdar kynslóðir og skýr fjarlægðarmörk en varar jafnframt við samþjöppun. Hafrannsóknastofnun vill halda fimm kílómetra fjarlægðarviðmiði frá ám. Náttúrufræðistofnun telur að einn rekstraraðili á hverju svæði geti bætt smitvarnir og eftirlit. [577, 742, 915]

Smærri rekstraraðilar og reglugerðir. ÍS 47 og Hábrún telja að frumkvöðlar geti orðið undir í samningum við stærri fyrirtæki. Þau vilja forgang sem byggist á langri rekstrarsögu og svæði sem geri samfelldan rekstur með hvíld mögulegan. SFS og Samtök atvinnulífsins vilja sjá afmörkun svæða og viðmið áður en lög verða samþykkt. [914, 920, 922]

Sjúkdómsgreining og útsetning. Keldur vilja skýrar reglur um skimun og staðfestingu, upplýsingar frá erlendum rannsóknastofum og eigin aðkomu að tilkynningarskyldum sjúkdómum. VETAQ vill að dýralæknar stýri greiningu og ákvörðunum um heilbrigði. Umhverfis- og orkustofnun vill geta stöðvað útsetningu ef ástand sjávarbotns er ófullnægjandi. [237, 663, 910]

Talning, flutningar og búnaður. VETAQ og SFS vara við meðhöndlun fiska vegna talningar ef hún skerðir velferð án nægilegs ávinnings. Hafrannsóknastofnun vill sérstakt áhættumat vegna innflutnings notaðs búnaðar. Valdimar Ingi Gunnarsson vill ítarlegri smitvarnir við notkun brunnbáta, ferðir og sameiginlegar hafnir. SFS vilja viðurkennda staðla um sótthreinsun og skýr skilyrði fyrir synjun, afmörkun hættusvæða og banni við tegundum. [577, 663, 914–915]

Strangari vernd. NASF vill að þéttleiki og fjöldi fiska miðist við ströngustu staðla um dýravelferð og öryggi. IWF vill skýra að krafa um talningu nái meðal annars til þess þegar net rofna og ástæða er til að ætla að fiskur hafi sloppið. Báðir aðilar kalla eftir skýrum og virkum viðurlögum. Margrét Thorsteinsson vill einnig vernda villta fiska við losun brunnbáta og heimila viðbrögð við alvarlegum atburðum þótt þeir falli ekki undir tilkynningarskyldu. [886, 898, 913]

V. kafli — Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi

25–34. gr. desemberdraganna

Leyfisveitingar. Umhverfis- og orkustofnun vill skýrar kröfur um gögn með umsóknum, aðkomu áður en tillaga að leyfi er auglýst og skýrar heimildir við breytingar og endurnýjun. VÁ vill halda sjálfstæðu starfsleyfi, skrá hnit og lífmassa í leyfi og meta náttúruvá og aðra nýtingu áður en úthlutað er. [722, 910]

Siglingar og skipulag. Samgöngustofa vill að áhættumat siglinga sé staðfest áður en leyfi er veitt og að niðurstöðurnar komi fram í leyfisskilmálum. Hún telur að djúpar botnfestingar geti legið utan eldissvæðis án þess að stofna siglingum í hættu samkvæmt viðmiðum vinnuhóps. Skipulagsstofnun vill að endurnýjuð leyfi samræmist strandsvæðisskipulagi en telur að óbreytt framkvæmd kalli almennt ekki á nýtt umhverfismat. [909, 918]

Útboð og endurnýjun. SFS vilja að forsendur leyfa og hlutlæg lágmarksverð liggi fyrir áður en útboð fer fram. SFS, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð gagnrýna óljóst mat á frammistöðu við endurnýjun, afturvirk áhrif og hættu á endurtekinni refsingu. NASF, IWF og veiðiréttarhafar vilja hins vegar styttri leyfi og virkt aðhald. IWF leggur til tíu ára leyfi. [891, 898, 913–914, 920, 923]

Skipulag áður en sótt er um. Sveinn Helgi Sverrisson vill að strandsvæðisskipulag liggi fyrir áður en leyfisumsókn er heimiluð. Hann gagnrýnir einnig laxahlutakerfið vegna mögulegrar bótaábyrgðar ríkisins. [781]

Gæði og samkeppni. VETAQ vill að þekking á dýraheilbrigði og velferð hafi vægi við útboð. Náttúrufræðistofnun vill að umhverfissjónarmið vegi þungt. Margrét Thorsteinsson vill heimild til að hafna öllum tilboðum og skýrari upplýsingar um eigendur. ÍS 47 og Hábrún vilja forgang fyrir frumkvöðla og að vannýttur lífmassi verði tekinn með við upphaflega úthlutun. [663, 742, 886, 922]

VI. kafli — Starfræksla sjókvíaeldisstöðva og eftirlit

35–38. gr. desemberdraganna

Óháð eftirlit. Stangaveiðifélag Reykjavíkur, Margrét Thorsteinsson og IWF vilja virkt, óháð eftirlit, óboðaðar skoðanir, opinberar niðurstöður og skýrar hæfniskröfur. IWF vill að ónýtur búnaður verði fjarlægður sjálfkrafa. SFS vilja að eftirlit taki mið af áhættu og að þeir sem ná góðum árangri skili færri skýrslum. [612, 886, 913–914]

Persónuvernd. Persónuvernd vill skýra hver beri ábyrgð á myndavélavöktun, hvernig starfsfólk sé upplýst og hvernig myndefni sé varðveitt og eytt. Stofnunin krefst mats á áhrifum á persónuvernd og nauðsyn eftirlitsins. SFS vekja einnig athygli á áhrifum rauntímavöktunar á starfsfólk. [914, 917]

Umhverfi og heilbrigði. Umhverfis- og orkustofnun telur eigin eftirlitsheimildir og reglur um skýrslugjöf óljósar. VETAQ vill að ábyrgð þjónustudýralæknis og tíðni heimsókna vegna heilbrigðiseftirlits séu skýr. Náttúrufræðistofnun saknar umfjöllunar um varnir gegn ásætum og álag vegna kopars. Bjarni Brynjólfsson vill gagnsæi og eftirlit með áhrifum plasts og fóðurs og áhrifum á lífríki. [663, 742, 803, 910]

VII. kafli — Laxahlutur

39–42. gr. desemberdraganna

Andstaða við kvótakerfi. Laxinn lifi, Landvernd, Landssamband veiðifélaga, NASF og IWF telja að laxahlutur sem hægt er að framselja og veðsetja geti fest eldi í opnum sjókvíum og verðmæti leyfa í sessi. Þau vilja tímabundnar heimildir sem hægt er að afturkalla. Sama gagnrýni er áberandi í samantekt A. [43, 70, 266, 438, 465–466, 469, 471–472, 492, 816, 897–898, 913]

Útfærsla fyrir rekstur. SFS styðja sveigjanleika og hvata fyrir lokaðan búnað. Þau telja þó kröfu um fulla nýtingu innan þriggja ára of ósveigjanlega. Hún geti ýtt undir hámarksframleiðslu og haft mismunandi áhrif á svæði eftir fjölda leigutaka. SFS og Samtök atvinnulífsins vilja að útreikningur skiptihlutfalla liggi fyrir. Arnarlax vill hlutfallið 1:1 við flutning. [914, 916, 920]

Svæðisbundin ábyrgð. Margrét Thorsteinsson vill fella greinina um framsal út. Hún bendir á að flutningur geti aukið hættu á lús þótt áhætta erfðablöndunar sé metin. Valdimar Ingi Gunnarsson telur að skoða þurfi sérstaklega tengsl svæðaskiptingar, úthlutunar og samþjöppunar. [577, 886]

VIII. kafli — Strok

43–48. gr. desemberdraganna

Viðbrögð og valdheimildir. Fiskistofa vill skýrar heimildir Matvælastofnunar til veiða í netlögum og veiðivötnum. Landssamband veiðifélaga, NASF og veiðifélög vilja tafarlausar upplýsingar, samráð og að rekstraraðili greiði raunverulegan kostnað. Margrét Thorsteinsson vill tafarlausar veiðar við kvíar og skýrslu um aðgerðir, auk upplýsinga um áætlaðan fjölda strokufiska. [514, 516, 662, 687, 715, 886, 897–898, 912]

Rekjanleiki. Laxinn lifi, Landssamband veiðifélaga, NASF og IWF vilja að auðvelt verði að þekkja eldisfisk, meðal annars með uggaklippingu. SUSTAIN leggur áherslu á merkingar. Jóhannes Sturlaugsson vill að erfðagögn séu varðveitt hjá óháðum aðila og aðgangur að þeim tryggður til rannsókna. Hafrannsóknastofnun vill gæðaviðmið fyrir sýni og greiningar og sams konar bann við stroki í landeldi og eldi með lokuðum búnaði. [465, 492, 698, 897–898, 913, 915]

Afleiðingar stroks. Náttúrufræðistofnun, veiðiréttarhafar Staðarár, Veiðifélag Laxár á Ásum og IWF vilja virka skerðingu heimilda, endurheimt eða afturköllun við alvarlegt eða endurtekið strok. SFS vilja skýra hvernig strok verði staðfest, tryggja meðalhóf aðgerða og að kostnaður tengist sannanlega viðkomandi rekstraraðila. [671, 676, 738, 742, 815, 831, 891, 913–914]

Ábyrgð vegna tjóns. Veiðifélag Hrútafjarðarár/Síkár lýsir erfðablöndun í ánum og vill skýrari bótaskyldu, strangari varúð og bindandi takmarkanir þar sem villtir stofnar hafa orðið fyrir áhrifum. Halldór Jónsson krefst viðurlaga, mengunarvarna og þess að eldisfyrirtæki greiði kostnað við að fjarlægja strokufiska. [276, 589]

IX. kafli — Afföll

49–50. gr. desemberdraganna

Bindandi velferðarmörk. Samtök um dýravelferð, Hvalavinir, Hákon Jóhannesson, NASF, IWF og Slow Food telja að gjald eitt og sér tryggi ekki velferð. Þau vilja skýr viðmið og aðgerðir sem geti stöðvað eða skert framleiðslu. IWF leggur meðal annars til varanlega skerðingu þegar afföll fara yfir 10% í eldislotu. [27, 747, 808, 869, 898, 913]

Greining og ábyrgð. Keldur og VETAQ vilja að orsakir affalla séu skráðar, sýni tekin og sjúkdómar greindir af sérfræðingum. VETAQ vill að sjálfdauður fiskur og fiskur sem er aflífaður af velferðarástæðum séu aðgreindir í skráningu, þótt túlkun laganna miðist við samanlögð afföll. Að mati félagsins getur sameiginleg skráning dregið úr hvata til að fjarlægja særðan eða veikan fisk. Margrét Thorsteinsson gagnrýnir rúmar heimildir til að fresta fjarlægingu dauðra fiska vegna veðurs og vill að viðbragðsgeta verði metin við val á staðsetningu. [237, 663, 886]

X. kafli — Lús

51–53. gr. desemberdraganna

Vernd villtra fiska. Náttúrufræðistofnun vill áhættumat vegna lyfjameðferða og öflugt eftirlit. Margrét Thorsteinsson vill óháðar talningar, upplýsingar um tegund og þroskastig lúsa og seltu og vöktun villtra laxfiska. Lyf eigi að vera neyðarúrræði. Landssamband veiðifélaga, NASF og IWF vilja skýr mörk, tafarlausar aðgerðir og viðurlög. [742, 886, 897–898, 913]

Velferð og framkvæmd. VETAQ leggur áherslu á faglegt mat dýralæknis og að meðferð valdi ekki óþarfa skaða. Slow Food tengir aðgerðir gegn lús við velferð bæði eldisfisks og villtra fiska. SFS vilja að skylda til að hafa meðferðarbúnað tiltækan ráðist af raunverulegri áhættu á hverjum stað. [663, 869, 914]

XI. kafli — Kynþroska lax

54–55. gr. desemberdraganna

Mælingar og vernd. Hafrannsóknastofnun vill samræmdar aðferðir og úrtök og að kynkirtlavísitala verði mæld í stað þess að miða eingöngu við ytra útlit. NASF telur að rökstyðja þurfi viðmið og eftirlit betur. VETAQ vill skilgreina hvaða kynþroskastigi fiskur þurfi að hafa náð til að sektarákvæði taki gildi. [663, 898, 915]

Meðalhóf aðgerða. SFS telja að fyrirmæli um að fjarlægja kynþroska fisk geti í reynd kallað á slátrun úr heilli kví og vilja að viðbrögð verði hert í áföngum. Margrét Thorsteinsson vill að rekstraraðili greiði kostnað við eftirlit með kynþroska. Einstaklingar, meðal annars Börkur Kjartansson, Björt Sigfinnsdóttir og Halldóra Kristín Þórarinsdóttir, vilja ófrjóan fisk eða strangari takmarkanir á frjóum fiski. [325, 549, 679, 886, 914]

XII. kafli — Afturköllun rekstrarleyfis til sjókvíaeldis

56–57. gr. desemberdraganna

Skýr tilefni og frestir. IWF, NASF og veiðiréttarhafar vilja að strok, lús, afföll og mengun geti leitt til afturköllunar eftir mælanlegum viðmiðum. Margrét Thorsteinsson gagnrýnir að „hæfilegur frestur“ sé ekki skilgreindur. Jóhannes Bragi Gíslason telur að skerðingar á rétti til atvinnurekstrar þurfi skýra lagastoð. [868, 886, 891, 897–898, 913]

Réttaröryggi. Umhverfis- og orkustofnun og SFS vilja skýra áhrif þess að bindandi umsögn sé afturkölluð, andmælarétt og kæruleiðir. Náttúrufræðistofnun vill að skýr umhverfis- og velferðarmörk ráði því hvenær áframhaldandi rekstur verði óásættanlegur. [742, 910, 914]

XIII. kafli — Umhverfisgjald

58–61. gr. desemberdraganna

SFS og Samtök atvinnulífsins hafna þeim hluta gjaldsins sem tengist afföllum. Þau telja hann ómarkvissan og refsikenndan, til viðbótar við rekstrartjón. SFS vilja gjald af meðallífmassa í stað árlegs hámarks, skýrar undanþágur og að tvítalning verði fyrirbyggð. Súðavíkurhreppur varar einnig við gjaldi sem bætist við rekstrartap vegna ytri áfalla. [615, 914, 920]

NASF, IWF og Hvalavinir gagnrýna að gjaldið geti orðið verðmiði á óásættanleg afföll og undanþágur veikt aðhald. Þau vilja að afföll hafi raunverulegar afleiðingar fyrir reksturinn. Margrét Thorsteinsson vill aðgreina gjald vegna vöktunar frá gjaldi vegna affalla og fjármagna einnig vöktun lúsa á villtum fiski. [808, 886, 898, 913]

Rannsóknarfé. Keldur, Hafrannsóknastofnun, Ísafjarðarbær og Vestfjarðastofa vilja tryggt fjármagn til lögbundinna verkefna. Einnig þurfi að tryggja áframhaldandi rannsóknir annarra aðila þegar sérstakur sjóður verður lagður niður. [136, 237, 711, 915]

XIV. kafli — Framleiðslugjald og samfélagsframlag

62–68. gr. desemberdraganna

Gjaldtaka sem miðast við afkomu. SFS, Samtök atvinnulífsins, Viðskiptaráð og Hringborð hafs og eldis vilja sanngjarna gjaldtöku sem taki mið af afkomu og samkeppnisstöðu. SFS leggja fram greiningu KPMG og vilja einfalda gjaldakerfið. Ákvæðin um gjaldtöku voru enn í vinnslu þegar drögin voru kynnt og athugasemdirnar taka mið af því. [729, 908, 914, 920, 923, 925]

Tryggður hlutur sveitarfélaga. Skagafjörður, Ísafjarðarbær, Múlaþing, Súðavíkurhreppur, Bolungarvík, Vesturbyggð, Fjarðabyggð, Samband íslenskra sveitarfélaga, SSA og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga leggja áherslu á tryggari tekjur sveitarfélaga og meiri fyrirsjáanleika. Kröfur um lögbundna, beina hlutdeild í gjaldtekjum koma meðal annars fram hjá Skagafirði, Vesturbyggð og Sambandi íslenskra sveitarfélaga. Sambandið vill einnig skýrari reglur um skiptingu og raunhæft mat á fjárhagsáhrifum. [1, 136, 245, 615, 652, 690, 711, 717, 807, 828, 882]

Aðrir hagsmunir og ólíkar tekjuleiðir. Húnaþing vestra, Borgarbyggð, Landssamband veiðifélaga og Björn Arnar Hauksson leggja áherslu á veiðiréttindi, endurheimt og samfélög sem verða fyrir áhrifum stroks. Margrét Thorsteinsson vill að tekjur renni til fleiri sjávarbyggða og fráveitumála. Björn Þ. Kristjánsson leggur til eignarhlut sveitarfélaga. Brynjar Huldu Harðarson vill einnig gjald af landeldi. [241, 685, 736, 793, 884, 886, 897]

Sameiginlegar áherslur þjónustu- og atvinnufyrirtækja. Ístækni, Rörás, Egersund, ScaleAQ, Arctic Protein, Kubbur, Hampiðjan, Innviðafélag Vestfjarða, Kerecis og Rafverk AG leggja áherslu á störf, verðmætasköpun og fyrirsjáanleg skilyrði. Þau vara við íþyngjandi skilyrðum og vilja stuðning við tækniframfarir, hliðarafurðir og þjónustu í byggðunum. Áherslur þeirra eru þó mismunandi. [9, 12, 233, 253, 255, 321, 485, 810, 812, 854]

Hagsmunir annarra atvinnugreina. Eyþór Hauksson fjallar ítarlega um tekjur veiðiréttarhafa, þjónustu sem tengist stangveiði, byggðafestu og menningarlegt gildi laxveiði. Hann vill að þessir hagsmunir hafi sama vægi og hagsmunir sjókvíaeldis. Lilja María Sigfúsdóttir gagnrýnir einnig að lítil samfélög séu fjárhagslega háð fyrirtækjum og áhrif þess á gagnrýna umræðu. [501, 726]

Ufsir ehf. styður áframhaldandi uppbyggingu og leggur áherslu á störf, útflutning og fyrirsjáanleg skilyrði. Félagið tengir sjónarmið sín áformum um umbúðaverksmiðju í Bolungarvík. [766]

XV. kafli — Smitvarnir og dýraheilbrigði

69–80. gr. desemberdraganna

Viðmið fyrir landeldi. Bændasamtökin, Sveitarfélagið Ölfus og Hydros vilja miða við vatnsgildi, heildarlífmassa og eiginleika kerfisins í stað almennra þéttleikamarka. Bændasamtökin gagnrýna að reglur um afföll, upplýsingaskil og hættusvæði séu afritaðar úr sjókvíaeldi. SFS vilja sértæk viðmið sem hægt sé að uppfylla og skýrari heimildir til inngripa. [693, 914, 921]

Frárennsli og strokvarnir. Umhverfis- og orkustofnun vill skýra að sérákvæði um smitefni komi til viðbótar almennum reglum um frárennsli. Bændasamtökin vilja tæknilega raunhæfar hreinsunarkröfur og gagnrýna ófyrirséðar kvaðir á eldri stöðvar. SFS vilja fella sérákvæðið um hreinsun út vegna skörunar við aðrar reglur. SUSTAIN, NASF og Haukur Alfreðsson vilja hins vegar bindandi kröfur um hreinsun, óháðar mælingar og opinber gögn. [492, 891, 898, 910, 914, 921]

Fiskrækt og heilbrigðisgögn. Fiskistofa styður kröfu um samþykkta fiskræktaráætlun við móttöku og afhendingu fisks. Hafrannsóknastofnun vill útiloka notkun eldislaxa og blendinga til fiskræktar. Keldur og VETAQ leggja áherslu á greiningar, heilsufarsgögn og ábyrgð dýralæknis. [237, 662–663, 915]

XVI. kafli — Rekstrarleyfi til landeldis

81–89. gr. desemberdraganna

Gildistími og skilyrði. Bændasamtökin vilja ótímabundin leyfi eða að þau gildi í að minnsta kosti 25 ár. Sveitarfélagið Ölfus og Hydros vilja lengri leyfistíma, til dæmis 25 ár, eða ótímabundin leyfi með reglubundinni endurskoðun. Þau vilja skýr endurnýjunarskilyrði og bráðabirgðaleyfi. Bændasamtökin gagnrýna óljósar kröfur um gögn um framtíðarviðtakendur fisks, úrgang og raunverulega eigendur. Þau vilja skýra hvers vegna miðað sé við 10% eignarhlut. [693, 921]

Samræmi í stjórnsýslu. Skipulagsstofnun vill orðalagið „undir 20 tonnum“ í heimildinni til skráningar, til samræmis við mörk tilkynningarskyldu. Umhverfis- og orkustofnun vill skýra bindandi umsögn og aðkomu sína þegar leyfum er breytt eða þau endurnýjuð. Náttúrufræðistofnun vill að samanlögð áhrif á vatnsauðlindir og sameiginlega viðtaka verði metin. [742, 910, 918]

XVII. kafli — Starfræksla landeldisstöðva og eftirlit

90–93. gr. desemberdraganna

Ábyrgð og umfang. Umhverfis- og orkustofnun vill skýrari verkaskiptingu, eftirlitsheimildir og gjaldtöku. Persónuvernd gerir sömu athugasemdir við aðgang að myndavélum og í sjókvíaeldi. Bændasamtökin vilja skýr og mælanleg viðmið um eftirlit sem taki mið af landeldi. [910, 917, 921]

Úttektir og gagnsæi. SFS vilja rökstuðning fyrir sérstöku stöðvarskírteini og skýringar á því hvaða staðlar gildi. Margrét Thorsteinsson og Haukur Alfreðsson vilja óháð eftirlit með umhverfisáhrifum, skráðar sjúkdómsgreiningar og opinber gögn um frárennsli. [886, 891, 914]

XVIII. kafli — Afturköllun rekstrarleyfis til landeldis

94–95. gr. desemberdraganna

Bændasamtökin, Sveitarfélagið Ölfus og Hydros vilja að afturköllun verði síðasta úrræði. Þau vilja skýr viðmið um brot, viðvörun og frest til úrbóta. Bændasamtökin vilja að miðað verði við ítrekuð alvarleg brot og að andmælaréttur grandlausra þriðju aðila, meðal annars lánveitenda, verði tryggður. [693, 921]

Umhverfis- og orkustofnun og SFS vilja skýra málsmeðferð þegar bindandi umsögn er afturkölluð og tryggja réttarvernd. Náttúrufræðistofnun telur að umhverfis- og velferðarmörk þurfi að hafa raunverulegar afleiðingar fyrir heimildir til rekstrar. [742, 910, 914]

XIX. kafli — Almennt um hafeldi

96–100. gr. desemberdraganna

Varúð og tilraunir. Náttúrufræðistofnun fagnar því að grunnrannsóknir eigi að liggja fyrir áður en leyfi eru veitt. IWF og NASF vilja strangari kröfur um að sýnt sé fram á ásættanleg áhrif og hafna undanþágum sem auki áhættu fyrir villta stofna. Margrét Thorsteinsson gagnrýnir stórar framleiðslueiningar, óvissu og tímabundna undanþágu frá gjöldum. [742, 886, 898, 913]

Leið til uppbyggingar. Iceland Offshore Salmon vill skýrt ferli rannsókna og þróunar þar sem rannsakandi fái forgang. Gunnar Njálsson leggst gegn bæði hafeldi og fjarðabeit. Sú afstaða er afdráttarlausari en krafa um frekari rannsóknir. [240, 727]

XX. kafli — Rannsóknir vegna hafeldis

101–104. gr. desemberdraganna

Iceland Offshore Salmon vill rannsóknarleyfi sem veiti þriggja ára forgang til frekari nýtingar. Félagið vill opinbera kynningu umsókna og tryggingu fyrir réttindum vegna eldri rannsóknarstarfs. Það telur fyrirhugað útboð ekki veita nægan hvata til að fjármagna rannsóknirnar. [727]

Samtök iðnaðarins vilja að búnaður, starfsfólk, gögn og sérfræðiþekking geti talist framlag til rannsókna sem komi til frádráttar tilboði. Ekki verði eingöngu miðað við beinar greiðslur til Hafrannsóknastofnunar. Keldur og Náttúrufræðistofnun vilja að viðeigandi sérfræðingar komi að málum sem varða sjúkdóma, lífríki og vistkerfi. [237, 742, 919]

XXI. kafli — Almennt um fjarðabeit

105. gr. desemberdraganna

Náttúrufræðistofnun vill rannsóknir á umhverfisáhrifum samhliða tilraunum áður en fullbúin löggjöf er mótuð. NASF telur að skýra þurfi skilgreiningu fjarðabeitar, tegundir og framkvæmd. Margrét Thorsteinsson vill útiloka tegundir af erlendum uppruna. Gunnar Njálsson hafnar þessari nýtingarleið. [240, 742, 886, 898]

XXII. kafli — Ýmis sameiginleg ákvæði

106–109. gr. desemberdraganna

Þjónustuaðilar. Þrymur telur kröfur til þjónustuaðila íþyngjandi og óskilgreindar og vill skýra hvað þurfi að uppfylla og hver eigi að staðfesta það. SFS telja að óljóst orðalag um „viðeigandi kröfur“ og afdráttarlaus ábyrgð á þriðju aðilum geti gengið of langt. VETAQ spyr hvar þjónustuaðilar eigi að nálgast upplýsingar um kröfurnar sem þeir þurfi að uppfylla. [629, 663, 914]

Framsal og veðsetning. Laxinn lifi, Landssamband veiðifélaga, NASF og Margrét Thorsteinsson vilja koma í veg fyrir að leyfi og laxahlutur verði eignarréttindi sem geri breytingar síðar dýrkeyptar. SFS telja að fyrirkomulagið geti samræmt fjármögnun, hagsmuni lánveitenda og opinbert aðhald. [465, 886, 897–898, 914]

Eftirlit með drónum. Persónuvernd vill að viðkomandi aðilar fái skýrar tilkynningar um svæði, tímabil og ábyrgðaraðila vöktunar. Hún telur almenna auglýsingu á vef ekki nægja og vill sérstakt mat á nauðsyn vöktunar sem geti farið fram með leynd. [917]

XXIII. kafli — Skil og birting upplýsinga

110–112. gr. desemberdraganna

Opinber gögn. Jóhannes Sturlaugsson, IWF, Margrét Thorsteinsson og veiðiréttarhafar vilja að upplýsingar um strok, afföll, lús og aðgerðir, ásamt rannsóknargögnum, verði birtar tímanlega og á aðgengilegan hátt. Atli Hrannar Heimisson leggur áherslu á rekjanlegar skráningar sem ekki verði breytt eftir á. Björn Arnar Hauksson vill regluleg erfðagögn og langtímaspár. [417, 698, 884, 886, 891, 897–898, 913]

Meðalhóf og persónuvernd. SFS, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð vilja að kröfur um upplýsingar taki mið af áhættu og tilgangi. Bændasamtökin gagnrýna að skylda til birtingar landeldisgagna sé ekki útskýrð. Persónuvernd vill skýra ábyrgð á persónuupplýsingum og tryggja lögmæta vinnslu þeirra. [914, 917, 920–921, 923]

XXIV. kafli — Gjaldtaka og vátrygging

113–116. gr. desemberdraganna

Trygging vegna tjóns. Kristján Pálmar Arnarsson vill staðfesta ábyrgðartryggingu áður en leyfi er veitt. Laxinn lifi, Jóhannes Sturlaugsson, Landssamband veiðifélaga og veiðifélög vilja tryggingu sem standi undir raunverulegu tjóni og endurheimt. Davíð Logi Dungal bendir á að tryggingafélög geti veitt aðhald. [112, 277, 465, 698, 897, 912]

Umhverfis- og orkustofnun vill samræmi við tryggingu vegna fráveitu til sjávar og skýra gjaldtöku fyrir eigin verkefni. SFS og Samtök atvinnulífsins vilja að þjónustugjöld svari kostnaði við veitta þjónustu. Þau eigi ekki að fjármagna almenna starfsemi án nægilegra tengsla við greiðandann. [910, 914, 920]

Frágangur við rekstrarlok. Sveinn Helgi Sverrisson vill gjald eða tryggingu fyrir förgun búnaðar og hreinsun þegar rekstraraðili hættir, svo kostnaður falli ekki á sameiginlega sjóði. [781]

XXV. kafli — Reglugerðarheimild, refsiákvæði o.fl.

117–128. gr. desemberdraganna

Reglugerðarvald. Valdimar Ingi Gunnarsson, Jóhannes Sturlaugsson, Grímur Björnsson, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð gagnrýna að ráðherra sé falið að ákveða veigamikil atriði án skýrra viðmiða í lögum. SFS vilja að reglugerðardrög liggi fyrir samhliða lögunum. Þau hafna skyldu til að nota ófrjóan fisk án tæknilegra og líffræðilegra forsendna. [87, 577, 698, 763, 914, 920, 923]

Viðurlög. Stangaveiðifélag Reykjavíkur, NASF og IWF vilja sektir og skerðingar sem hafi raunveruleg varnaðaráhrif. SFS og Viðskiptaráð gagnrýna að hækkun hámarks sekta sé ekki nægilega rökstudd. Þau vilja meðalhóf, skýrar kröfur um saknæmi og réttarvernd. Umhverfis- og orkustofnun vill skýr mörk á valdi stofnana til að fyrirbyggja bæði tvöfalda refsingu og að tilvik falli utan eftirlits. [612, 898, 910, 913–914, 923]

Sameinuð krafa um sjálfvirkar afleiðingar. Markús Darri Maack, Ásgeir Atli Ásgeirsson, Ásgeir Guðmundsson Malmquist, Guðmundur Tómas Ásgeirsson, Steinunn og Þórunn Björgvinsdætur, Ragna Emilsdóttir Simson, Dagbjört Héðinsdóttir og Daníel Friðgeir Viðfjörð Sveinsson setja fram sömu eða mjög svipaða gagnrýni. Skerðing framleiðsluheimilda og lok starfseminnar eigi að vera bindandi í lögum en ekki háð mati ráðherra. Guðmundur Már Björgvinsson og Torfey Rós Jónsdóttir setja fram sams konar rök í lengri almennum umsögnum. [159, 524, 741, 746, 749, 751, 767, 770, 805, 819–820, 822–823, 844]

Bætur, sáttir og réttindi. SFS vilja óháð mat á tjóni samkvæmt almennum skaðabótareglum í stað kerfis sem samtökin telja sniðið að veiðiréttarhöfum. Margrét Thorsteinsson gagnrýnir heimild til sátta og ákvæði um rétt til að fella ekki á sig sök. [886, 914]

Erlent eignarhald og sérfræðiþekking. Bændasamtökin telja takmarkanir á fjárfestingum frá aðilum utan EES, EFTA og Færeyja óviðeigandi fyrir landeldi. Sigurður Ingi Ólafsson vill hins vegar banna erlent eignarhald í greininni. Keldur og VETAQ vilja tryggja sérþekkingu á sjúkdómum og dýralækningum í ráðgjöf og nefndum. Hafrannsóknastofnun vill skýra breytingar á hlutverki fisksjúkdómanefndar. [151, 237, 663, 915, 921]

Ákvæði til bráðabirgða

Samrekstur og eldri heimildir. ÍS 47 og Hábrún vilja vernda frumkvöðla þegar fleiri en einn rekstraraðili er á sama svæði. SFS vilja taka mið af stöðu umsókna í leyfis- og matsferli en ekki eingöngu móttökudegi. Skipulagsstofnun bendir á að óbreytt magn nægi ekki eitt og sér til undanþágu frá umhverfismati. Einnig skipti máli fjöldi kvía, varnir gegn ásætum og mótvægisaðgerðir. [914, 918, 922]

Ráðherravald og rannsóknir. Umhverfis- og orkustofnun vill sérstakan rökstuðning ef svæði eru afmörkuð án aðkomu Hafrannsóknastofnunar. Hún vill einnig skýrari aðlögun fyrir landeldi og skráningarskylda aðila. Iceland Offshore Salmon vill varðveita gildi og forgang eldri rannsóknarheimilda. Margrét Thorsteinsson hafnar tímabundnu og víðtæku valdi ráðherra. [727, 886, 910]

Sjóðir og endurskoðun. Sveitarfélög og SFS vilja að óúthlutað fé Fiskeldissjóðs nýtist áfram byggðunum. Rannsakendur og sveitarfélög vilja tryggja áframhaldandi rannsóknarstyrki. Bændasamtökin telja að fyrirfram ákveðin endurskoðun árið 2030 auki óvissu fyrir landeldi. [136, 237, 711, 807, 828, 882, 914–915, 921]

Lok eldis í opnum sjókvíum. IWF vill að eldi í opnum sjókvíum verði hætt innan þriggja ára, VÁ innan fimm ára og SUSTAIN innan fimm til tíu ára. Landssamband veiðifélaga og NASF vilja stöðva útgáfu nýrra leyfa og tryggja varanlega breytingu á eldisaðferðum. Sams konar kröfur koma fram í umsögnum sem teknar eru saman í samantekt A. [492, 722, 897–898, 913]

Aðrar sértækar athugasemdir og sameiginleg erindi

Endurtekin ályktun veiðifélaga. Hafsteinn Sæmundsson, Ólafur Sveinsson, Esther Guðjónsdóttir, Finnur Björn Harðarson, Veiðifélag Selfljóts og Veiðifélag Deildarár vísa til sameiginlegrar afstöðu Landssambands veiðifélaga. Þau vilja stöðva aukningu áhættu, verja villta stofna og hafna kvótakerfi. Veiðifélag Mýrarkvíslar lýsir sams konar stuðningi. [506, 530–531, 585–586, 780, 817, 821]

Sameiginlegar athugasemdir vegna Staðarár. Jón Víðir Hauksson, Ásgeir Einarsson, Katrín Guðný Alfreðsdóttir, Geirþrúður Alfreðsdóttir og Haukur Alfreðsson leggja áherslu á skaða á villtum stofnum, endurheimt, virk viðurlög og vernd veiðiréttar. Haukur bætir við tillögum um gæðakerfi, erfðavernd og skýrara orðalag lagagreina. [671, 676, 815, 831, 891]

Sameiginleg sjónarmið um vernd. Þuríður Helga Kristjánsdóttir og aðrir vísa til SUNN. Náttúruverndarsamtök Austurlands taka undir sjónarmið VÁ og Stefáns Jóns Hafstein. Magnús Guðmundsson, Anna Dóra Árnadóttir og Sigfinnur Mikaelsson setja fram skyldar athugasemdir um vernd, skýrar skyldur og ábyrgð. Sigríður Ingólfsdóttir vísar til umsagnar nr. 121. [609, 621, 636, 648, 668, 725, 832, 858, 860, 862, 877, 887]

Nýting, ferðaþjónusta og þátttaka. Guðlaugur Kristinn Óttarsson og Aðalheiður L. Borgþórsdóttir benda á hagsmunaárekstra í Seyðisfirði, siglingar, sæstreng og val á staðsetningu. Jörundur Guðmundsson bendir á álag á vegi. Margrét Hafdís Hauksdóttir og Veiðitorg leggja áherslu á ferðaþjónustu og verðmæti veiða. Akandi og Fish Partner hafna sjókvíaeldi í stuttum erindum án nánari rökstuðnings um þessar atvinnugreinar. Ásta Fönn Flosadóttir leggur áherslu á æðarrækt og aðra nýtingu. Halldór Ómar Áskelsson vill virka þátttöku almennings, Guðrún María Jóhannsdóttir þjóðaratkvæðagreiðslu og Kolbrún K. Halldórsdóttir heildstætt mat á sjálfbærni. [470, 539, 560, 562, 564, 632, 772, 838, 843, 845, 881, 901]

Nánari tillögur um vernd og ábyrgð. Gunnar Halford Roach vill hafna kvótakerfi. Kristinn Zimsen vill banna eldi frjós erlends lax eftir þriggja ára aðlögun. Ingvar Birnir Grétarsson vill íslenskan stofn ef sjóeldi verður heimilað. Tryggvi Felixson vill hlé á vexti og reglulegt endurmat. Eyþór Eðvarðsson og Valgerður Árnadóttir leggja áherslu á velferð og bindandi ábyrgð. Grétar Mar Óðinsson vill að viðmiðið verði engin erfðablöndun. Karl Sigurðsson tekur undir sjónarmið sérfræðinga og sjónarmið um vernd, meðal annars hjá Landssambandi veiðifélaga og Keldum. [266, 288, 324, 412, 480, 655, 773, 824]

Stutt erindi og óviðkomandi viðhengi. Ari Kristján Sæmundsen spyr „Hvar ertu nú Einar Þveræingur?“ [57] og Andri Freyr Arnarsson skrifar „Í guðanna bænum“ [883]. Af þessum orðum einum verður ekki ráðið hvaða breytingar þeir vilja á drögunum. Kolbeinn Agnarsson mótmælir frumvarpinu með vísan til náttúruspjalla og erlendra hagsmuna [415]. Viðhengi hans er ársreikningur SaltPay IIB hf. fyrir 2022 og styður ekki efnislegar fullyrðingar um lagareldi.

Tilvísanayfirlit A — samantekt almennra umsagna

Eftirfarandi umsagnir eru teknar saman í samantekt A í I. kafla. Þær lýsa almennum mótmælum, kröfum um vernd eða áhyggjum af áframhaldandi eldi í opnum sjókvíum, með mismunandi áherslum. Efni þeirra tengist einkum I., III., VII.–X., XIII.–XIV. og XXII.–XXV. kafla. Númerin vísa til nafngreindra umsagnaraðila í heimildaskrá. Einnig er fjallað sérstaklega um sértækar tillögur í kaflayfirferðinni þar sem við á.

Umsagnir 1–100: [2–8, 10–11, 13–21, 23–26, 28–43, 45–50, 52–56, 58–69, 71–86, 88–99]

Umsagnir 101–200: [103–111, 113–135, 137–150, 152–158, 160, 162–177, 179–200]

Umsagnir 201–300: [201–232, 234–236, 238–239, 242–244, 246–247, 249–252, 254, 256–262, 264–265, 267–275, 278–287, 289–300]

Umsagnir 301–400: [301–320, 322–323, 326–398, 400]

Umsagnir 401–500: [401–411, 413–414, 416, 418–437, 439–440, 442, 444–464, 467–468, 473–479, 481, 483–484, 486–491, 493–500]

Umsagnir 501–600: [502–505, 507–513, 515, 517–523, 525–529, 532–536, 540–548, 550–559, 561, 563, 565, 567–576, 578–582, 584, 587–588, 590–600]

Umsagnir 601–700: [601–605, 608, 610–611, 613–614, 616–620, 622–628, 630–631, 633–635, 637–647, 650–651, 653–654, 656–659, 661, 664–667, 669–670, 672–675, 677, 680–684, 686, 688–689, 691–692, 694–697, 699–700]

Umsagnir 701–800: [701–710, 712–714, 716, 718–721, 723–724, 728, 730–735, 737, 739–740, 743–745, 748, 750, 752–760, 762, 764–765, 768–769, 771, 774–779, 782–792, 794–800]

Umsagnir 801–900: [801–802, 804, 806, 809, 811, 813, 818, 827, 829–830, 833–835, 837, 839–842, 846–847, 849–853, 855–857, 859, 861, 863–867, 870–874, 876, 878–880, 885, 888, 890, 892–893, 895–896, 900]

Umsagnir 901–923: [902–907]

Númeruð heimildaskrá

[1] Skagafjörður. 08.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[2] EB Medica slf. 09.01.2026. Umfj.: A, I. Málið.

[3] Magnús Stephensen. 09.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[4] Magnús Geir Jensson. 13.01.2026. Umfj.: A, I. Málið.

[5] Magnús Geir Jensson. 13.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[6] Dagur Fannar Ólafsson. 13.01.2026. Umfj.: A, I. Málið.

[7] Björn Gunnar Jónsson. 13.01.2026. Umfj.: A, I. Málið.

[8] Marcela Sikora. 15.01.2026. Umfj.: A, I. Málið.

[9] Ístækni ehf. 15.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[10] Stacey Jones. 15.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[11] Gísli Rúnar Óskarsson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[12] Rörás ehf. 19.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[13] Jón Eiríksson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[14] Hörður Jóhannesson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[15] Hörður Jóhannesson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[16] Davíð Arnar Baldursson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[17] Cécile Marie Chauvat. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[18] Sune Tamm. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[19] Lindsay Elizabeth Arthur. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[20] Ísak Aron Víðisson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[21] Ísak Aron Víðisson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[22] Ægir Hrannar Thorarensen. 19.01.2026. Umfj.: I. Málið.

[23] Benedikt Þór Hjaltason. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[24] Bjarni Þór Kjartansson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[25] Aron Sölvi Ingason. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[26] Aron Austmann Ellertsson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[27] Hákon Jóhannesson. 19.01.2026. Umfj.: I, IX. Málið · Viðhengi.

[28] Sigurður Þór Sigurðarson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[29] Sævar Ingi Svansson. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[30] Paul Lightfoot. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[31] jim murray. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[32] Karen Wristen. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[33] Nick Measham. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[34] Emilie Björkman. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[35] Lulu Carter. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[36] Brett Sikora. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[37] Thomas Linehan. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[38] Amanda. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[39] Frederik W. Mowinckel. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[40] Phil Houghton. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[41] Amit Sebastian Paul. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[42] Þórdís Una Gunnarsdóttir. 19.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[43] Ari Víðir Axelsson. 19.01.2026. Umfj.: A, I, VII. Málið.

[44] GeVe Consulting ehf. 20.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[45] Daníel Sigurðsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[46] Hlynur Kristjánsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[47] Björn Freyr Ingólfsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[48] Hermann Ingi Pálsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[49] Magnús Magnússon. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[50] Þorgerður Tryggvadóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[51] Þorgerður Tryggvadóttir. 20.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[52] Malgorzata Maria Lisowska. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[53] Franklin Þór Vale. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[54] Helgi Sveinsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[55] Arnar Óli Ingvarsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[56] Þórunn Kristín Minna Arnardóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[57] Ari Kristján Sæmundsen. 20.01.2026. Umfj.: Aðrar sértækar athugasemdir og sameiginleg erindi. Málið.

[58] Atli Björn E Levy. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[59] Auður Jónsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[60] Ester Ósk Hilmarsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[61] Ester Ósk Hilmarsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[62] Jón Bragi Gunnarsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[63] Sindri Þór Kristjánsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[64] Atli Freyr Bergsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[65] Stefán Stefánsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.

[66] Oddur Ingi Ingason. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[67] Elín Ívarsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[68] Oddur Ingi Ingason. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[69] Kristján Benediktsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[70] Eiríkur G Guðmundsson. 20.01.2026. Umfj.: VII. Málið.

[71] Atli Dagur Ólafsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[72] Viðar Örn Kristínarson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[73] Sigurður Héðinn Harðarson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[74] Edda Björk Karlsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[75] Edda Björk Karlsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[76] Hermóður Jón Hilmarsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[77] Hermóður Jón Hilmarsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[78] Emil Þórsson. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[79] Þórdís Guðjónsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[80] Þórdís Guðjónsdóttir. 20.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[81] Óskar Magnússon. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[82] Rósa Þórey Elíasdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[83] Rósa Þórey Elíasdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[84] Rósa Þórey Elíasdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[85] Guðrún María Guðmundsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[86] Guðrún María Guðmundsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[87] Valdimar Ingi Gunnarsson. 21.01.2026. Umfj.: III, XXV. Málið · Viðhengi.

[88] Ástrún Ósk Ástþórsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[89] Haraldur Eiríksson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[90] María Lyck Filbert Theodórsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[91] Alexander Þór Sindrason. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[92] Þórdís Rafnsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[93] Sölvi Steinn Jónsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[94] Kjartan Þórólfsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[95] Ragnheiður Gná Gústafsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[96] Sigrún Ársælsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[97] Þórhildur Fjóla Kristjánsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[98] Örn Geir Arnarson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[99] Örn Falkner. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[100] Júlíus Birgir Kristinsson. 21.01.2026. Umfj.: I. Málið.
[101] Adam Ásgeir Óskarsson. 21.01.2026. Umfj.: III. Málið.
[102] Henrik Chadwick Hlynsson. 21.01.2026. Umfj.: II. Málið.
[103] Haukur Gunnarsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[104] Benedikt Snær Gylfason. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[105] Högni Harðarson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[106] Kári Ellertsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[107] Haukur Hilmarsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[108] Hjörvar Jóhannesson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[109] Ólafur Valur Guðjónsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[110] Ólafur Valur Guðjónsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[111] Ólafur Valur Guðjónsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[112] Kristján Pálmar Arnarsson. 21.01.2026. Umfj.: XXIV. Málið.
[113] Bríet Sunna Valdemarsdóttir. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[114] Brynjar Arnarsson. 21.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[115] Bára Kristín Pétursdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[116] Kristján Viggósson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[117] Kristján Guðjónsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[118] Desirée Dísa Ferhunde Anderiman. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[119] Eyjólfur Sigurjónsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[120] Hjörtur Magnús Jónsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[121] Hildur Fjóla Svansdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[122] Hlynur Steinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[123] Anna Birna Guðlaugsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[124] Sylvía Lára Sævarsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[125] Böðvar Leós Jónsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[126] Eva Lilja Rúnarsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A, I. Málið.
[127] Hreinn Bergs. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[128] Bjarmi Valentino B Del Negro. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[129] Gylfi Garðarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[130] Birna Kristín Hilmarsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[131] Guðjón Óskarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[132] Valgerður F Baldursdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[133] Árni Þormar Baldursson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[134] Tryggvi Snær Guðmundsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[135] Tryggvi Snær Guðmundsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[136] Ísafjarðarbær. 22.01.2026. Umfj.: III, XIII, XIV, Bráðab. Málið · Viðhengi.
[137] Árni Svavar Johnsen. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[138] Rakel Hinriksdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[139] Ívar Bragason. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[140] Ívar Bragason. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[141] Dagur Óli Sigurðsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[142] Loftur Þór Einarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[143] María Hrönn Magnúsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[144] Atli Steinn Friðbjörnsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[145] Sigurður Örn Ólafsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[146] Guðrún Lovísa Víkingsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[147] Tryggvi Þór Hilmarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[148] Ingi Steinn Vestmann Friðþórsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[149] Jónas Marteinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[150] Björn Kristinn Rúnarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[151] Sigurður Ingi Ólafsson. 22.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.
[152] Agnes Þóra Guðmundsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[153] Agnes Þóra Guðmundsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[154] Þorgeir Freyr Sveinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[155] Þóra Sólveig Bergsteinsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[156] Þóra Sólveig Bergsteinsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[157] Margrét Kristjana Sverrisdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[158] Karl Ásgrímur Ágústsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[159] Markús Darri Maack. 22.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.
[160] Helgi Kristinn Aðalsteinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[161] Matvælastofnun. 22.01.2026. Umfj.: II. Málið · Viðhengi.
[162] Axel Axelsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[163] Marel Ragnarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[164] Jónas Kristinn Jóhannsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[165] Sigurður Arinbjörnsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[166] Jónas Kristinn Jóhannsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[167] Jónas Kristinn Jóhannsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[168] Hreinn Hjartarson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[169] Enrique Fernandez Sanchez. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[170] Brenna Juliana Mallon. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[171] Snorri Örn Sveinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[172] Eva Karlsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[173] Eva Karlsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[174] Elín Ösp Gísladóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[175] Þorsteinn Geirsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[176] Geir Borg. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[177] Helgi Árnason. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[178] Bessi Skírnisson. 22.01.2026. Umfj.: III. Málið.
[179] Aron Bjarki Jósepsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[180] Helgi Þór Harðarson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[181] Aron Bjarki Jósepsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[182] Tómas Lorange Sigurðsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[183] Björk Baldursdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[184] Guðrún Birna Guðmundsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[185] Björn Steinar Sólbergsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[186] Björn Steinar Sólbergsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[187] Sandra Dögg Svansdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[188] Ragnheiður Ísdal. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[189] Ragnheiður Ísdal. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[190] Guðlaug Friðgeirsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[191] Hrefna Harðardóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[192] Guðrún Erla Grétarsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[193] Róbert Árni Sigþórsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[194] Steinunn Jóhanna Pálsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[195] Hjörleifur Hjörleifsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[196] Eggert Freyr Pétursson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[197] Eggert Freyr Pétursson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[198] Gunnlaugur Gunnarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[199] Kjartan Sveinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[200] Halldór Fannar Halldórsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[201] Jón Einarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[202] Hjörleifur Sindri Svavarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[203] Ágústa Helga Kristinsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[204] Ágústa Helga Kristinsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[205] Ágústa Helga Kristinsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[206] Arndís Kristjánsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[207] Pétur Benedikt Rafnsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[208] Anna Júlía Magnúsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[209] Anna Júlía Magnúsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[210] Gíslína Hrefna Magnúsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[211] Judith Ann Penrod. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[212] Judith Ann Penrod. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[213] Örn Gylfason. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[214] Örn Gylfason. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[215] Guðrún Tinna Valdimarsdóttir. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[216] Jens Sigurðsson Jensson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[217] Gunnar Aðalsteinsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[218] Einar Jóhannes Einarsson. 22.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[219] Kristján Þ Benediktsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[220] Jón Kornelíus Gíslason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[221] Jón Kornelíus Gíslason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[222] Friðrik Þorgeir Stefánsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[223] Sara Sóley Ómarsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[224] Bergdís Ýr Guðmundsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[225] Baldur Hermannsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[226] Vilborg Einarsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[227] Baldur Hermannsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[228] Baldur Hermannsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[229] Sigríður Ágústsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[230] Jón Sigurðsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[231] Stina Tjelflaat. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[232] Jana Diehl. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[233] Egersund Ísland ehf. 23.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[234] Birkir Benediktsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[235] Jóhann Davíð Snorrason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[236] Tjörvi Picchietti. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[237] Tilraunastöð Háskóla Íslands í meinafræði. 23.01.2026. Umfj.: II, III, IV, IX, XIII, XV, XX, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[238] Sigtryggur Baldursson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[239] Sigtryggur Baldursson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[240] Gunnar Njálsson. 23.01.2026. Umfj.: XIX, XXI. Málið.

[241] Brynjar Huldu Harðarson. 23.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[242] Rögnvaldur Örn Jónsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[243] Rögnvaldur Örn Jónsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[244] Árni Pétur Hilmarsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[245] Múlaþing. 23.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[246] Sigrún Grétarsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[247] Sigrún Grétarsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[248] Sunna Styrkár Sturludóttir. 23.01.2026. Umfj.: I. Málið.

[249] Nökkvi Svavarsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[250] Hreiðar Ögmundsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[251] Baldur Már Pétursson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[252] Rúnar Valsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[253] Scale AQ Iceland ehf. 23.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[254] Stefán Hjaltested. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[255] Arctic Protein ehf. 23.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[256] Unnur Guðný María Gunnarsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[257] Jean-Cédric Masse. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[258] Ingi Steinn Vestmann Friðþórsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[259] Gestur Valdimar Bjarnason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[260] Ragnheiður Jónsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[261] Gestur Valdimar Bjarnason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[262] Ásmundur Helgason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[263] Kristján Þorbjörnsson (Veiðifélag Vatnsdalsár). 23.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[264] Arngrímur Fannar Haraldsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[265] Guðlaugur Már Helgason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[266] Gunnar Halford Roach. 23.01.2026. Umfj.: VII. Málið.

[267] María Sjöfn Valgarðsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[268] Jónas Rúnar Jónsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[269] Þóra Andrésdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[270] Þórður Örn Arnarson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[271] Kolbrún Jarlsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[272] Soffía M Gústafsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[273] Sigurður Geirdal Ragnarsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[274] Sigurður Geirdal Ragnarsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[275] Sigurður Geirdal Ragnarsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[276] Halldór Jónsson. 23.01.2026. Umfj.: VIII. Málið.

[277] Davíð Logi Dungal. 23.01.2026. Umfj.: XXIV. Málið.

[278] Friðþór Vestmann Ingason. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[279] Þóra Sigurðardóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[280] Þóra Sigurðardóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[281] Þóra Sigurðardóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[282] Hulda Laxdal Hauksdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[283] Ingibjörg Samúelsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[284] Ingibjörg Samúelsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[285] Valdís Eva Erlendsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[286] Borgar Antonsson. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[287] Valgerður Birna Ólafsdóttir. 23.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[288] Kristinn Zimsen. 23.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[289] Unnur Sesselía Ólafsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[290] Ingvar Ingvarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[291] Margrét Sturlaugsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[292] Birgit Guðjónsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[293] Maria Csizmás. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[294] Eygló Yngvadóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[295] Matthías Jónsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[296] Hulda Karen Ólafsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[297] Kolbrún Björg Viggósdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[298] Randý S. Bech Guðmundsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[299] Erna Lundberg Kristjánsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[300] Margrét Gyða Jóhannsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[301] Sigurður Samík Davidsen. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[302] Haukur Pálsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[303] Heiðar Þór Rúnarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[304] Ólafur Ágúst Haraldsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[305] Birna Málmfríður Guðmundsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[306] Birna Málmfríður Guðmundsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[307] Valdimar Grétar Ólafsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[308] Jón Matthíasson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[309] Atli Einarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[310] Elísa Hildur Einarsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[311] Elísa Hildur Einarsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[312] Halldór Gunnarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[313] María Mjöll Hrafnsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[314] Jóhannes Guðjónsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[315] Gunnar Sigurðsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[316] Sveinn Rúnar Reynisson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[317] Ísak Matthíasson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[318] Ingólfur Ásgeirsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[319] Jorge Pascual Hernandez. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[320] Brynhildur Þórðardóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[321] Kubbur ehf. 24.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.
[322] Sylvía Ósk Hrólfsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[323] Guðfinna Ármannsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[324] Tryggvi Felixson. 24.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.
[325] Börkur Kjartansson. 24.01.2026. Umfj.: XI. Málið.
[326] Jóhann Örn Guðmundsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[327] Jóhann Örn Guðmundsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[328] Freyr Ástmundsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[329] Anna Agnarsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[330] Kristín Ingibjörg Gísladóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[331] Bjarki Þór Hilmarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[332] Aron Már Smárason. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[333] Sólný Ingibjörg Pálsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[334] Sólný Ingibjörg Pálsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[335] Pro Fly ehf. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[336] Daníel Freyr Þorvaldsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[337] Eyþór Arnar Alfreðsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[338] Svanbjörg Sverrisdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[339] Kawtar María Anbari. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[340] Guðrún Una Jónsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[341] Birna Mar. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[342] Arnbjörg Guðmundsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[343] Birna Mar. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[344] Birna Mar. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[345] Arnar Ómarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[346] Sigfús Guðfinnsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið · Viðhengi.
[347] Pétur Andreas Maack. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[348] Georg Ólafur Tryggvason. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[349] Rachel Jeannine Jonas. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[350] Gísli Þórörn Júlíusson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[351] Árni Sverrisson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[352] Ásgeir Marinó Rudolfsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[353] Sigmundur Þórir Grétarsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[354] Bergþór Haraldsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[355] Magni Sigurðsson. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[356] Gréta Sóley Arngrímsdóttir. 24.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[357] Gylfi Örn Atlason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[358] Elinborg K Kristjánsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[359] Hjörtur Dór Sigurjónsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[360] Arnar Ingólfsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[361] Guðmundur Pálsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[362] Elvar Már Ólafsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[363] Borghildur Guðmundsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[364] Sigríður A Þrastardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[365] Áslaug S Höskuldsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[366] Anja Þórdís Karlsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[367] Andrea Ósk Hermóðsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[368] Hjörtur Oddsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[369] Telma Hlín Helgadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[370] Brynja Þóra Guðnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[371] Guðrún Tinna Thorlacius. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[372] Kristín Sólveig Bjarnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[373] Sigurður Valgeirsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[374] Linda Garðar. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[375] Haraldur Árni Haraldsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[376] Rakel María Brynjólfsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[377] Ingunn Kristjana Snædal. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[378] Eyþrúður Ragnheiðardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[379] Ásta Hrönn Maack. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[380] Jóhanna Gísladóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[381] Halldóra Aradóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[382] Halldóra Aradóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[383] Kristín Guðveig Sigurðardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[384] Kristín Guðveig Sigurðardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[385] Sigrún Hólmgeirsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[386] Sigrún Hólmgeirsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[387] Ingólfur Kolbeinsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[388] Ólafía María Gísladóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[389] Sævar Örn Hafsteinsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.
[390] Anna Ingibjörg Hallgrímsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[391] Margrét Elfa Jónsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[392] Hekla Hannibalsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[393] Hrefna Haraldsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[394] Oddur Roth. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[395] Lilja Steingrímsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[396] Sigrún Kristjánsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[397] Hjörleifur Hreiðar Steinarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[398] Guðrún Kristjánsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[399] Jakob Rúnar Atlason. 25.01.2026. Umfj.: I. Málið.

[400] Árni Jóhannesson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[401] Ragnar Atli Guðmundsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[402] Guðrún Ísafold Hilmarsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[403] Helga Jörgensdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[404] Helga Jörgensdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[405] Hallfríður Bjarnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[406] Ólafur Gylfason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[407] Kristinn Jóhannsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[408] Fannar Þór Arnarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[409] Stefán Már Stefánsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[410] Stefán Már Stefánsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[411] Sölvi Sveinbjörnsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[412] Eyþór Eðvarðsson. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[413] Sonia Maria Zaucha. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[414] Egill Gunnarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[415] Kolbeinn Agnarsson. 25.01.2026. Umfj.: Aðrar sértækar athugasemdir og sameiginleg erindi. Málið · Viðhengi.

[416] Hulda Björg Ágústsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[417] Atli Hrannar Heimisson. 25.01.2026. Umfj.: XXIII. Málið · Viðhengi.

[418] Orkuval ehf. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[419] Maria Angelica Davao Baldelovar. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[420] Gylfi Hvannberg. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[421] Árni Kristinn Skúlason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[422] Jón Rafn Hjálmarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[423] Magnús Sveinn Helgason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[424] Valdemar Þ Friðgeirsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[425] Valdemar Þ Friðgeirsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[426] Jevgenijs Sobolevs. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[427] María Kristjánsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[428] Marinó Heiðar Svavarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[429] Elísabet Guðmundsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[430] Sigurður Brynjar Sigurðsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[431] Örvar Friðriksson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[432] Edda Sigurðardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[433] Óskar Þorgils Stefánsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[434] Sigríður Ólafsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[435] Marín Guðrún Hrafnsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[436] Björn Reynisson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[437] Björn Reynisson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[438] Arthur Karlsson. 25.01.2026. Umfj.: VII. Málið.

[439] Alice Snorradóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[440] Áslaug Anna Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[441] Samtök þörungafélaga. 25.01.2026. Umfj.: I. Málið · Viðhengi.

[442] Alexandra Ósk Hermóðsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[443] Guðmundur Rúnar Halldórsson. 25.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[444] Heba Andradóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[445] Ástríður Jónsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[446] Pétur Karl Einarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[447] Gunnar Páll Jónsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[448] Pétur Karl Einarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[449] Benjamín Friðriksson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[450] Benjamín Friðriksson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[451] Arnór Diego Hjálmarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[452] Arnór Diego Hjálmarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[453] Veronika Carstensdóttir Snædal. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[454] Hilmar Hansson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[455] Gunnlaugur Lárusson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[456] Smári Helgason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[457] Valdís Fríða Manfreðsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[458] Valdís Fríða Manfreðsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[459] Málfríður Lárusdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[460] Ingvi Örn Þorsteinsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[461] Sigtýr Ægir Kárason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[462] Hafdís Hulda Garðarsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[463] Sigríður Rún Tryggvadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[464] Torfi Fjalar Jónasson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[465] Óttar Magnús G Yngvason. 25.01.2026. Umfj.: VII, VIII, XXII, XXIV. Málið · Viðhengi.

[466] Óttar Magnús G Yngvason. 25.01.2026. Umfj.: VII. Málið · Viðhengi.

[467] Torfi Fjalar Jónasson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[468] Andri Örn Arnarson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[469] Óttar Magnús G Yngvason. 25.01.2026. Umfj.: VII. Málið · Viðhengi.

[470] Margrét Hafdís Hauksdóttir. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[471] Óttar Magnús G Yngvason. 25.01.2026. Umfj.: VII. Málið · Viðhengi.

[472] Óttar Magnús G Yngvason. 25.01.2026. Umfj.: VII. Málið · Viðhengi.

[473] Luke Richard Shearman. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[474] Finnur Már Eyþórsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[475] Monika Abendroth. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[476] Amalía Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[477] Gísli Stefán Ásgeirsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[478] Marilyn Herdís Mellk. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[479] Matthías Daði Gíslason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[480] Ingvar Birnir Grétarsson. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[481] Auke van der Ploeg. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[482] Jón Árni Vignisson. 25.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[483] Sigurjón Arnlaugsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[484] Petrea Guðný Sigurðardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[485] Hampiðjan hf. 25.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[486] Anna Rósa Böðvarsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[487] Sæmundur Karl Finnbogason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[488] Þóra Sigrún Hjaltadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[489] Kjartan Ólafsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[490] Kjartan Ólafsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[491] Tómas Örn Stefánsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[492] Hringborð sjálfbærniþróunar- SUSTAIN. 25.01.2026. Umfj.: III, VII, VIII, XV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[493] Margrét Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[494] Margrét Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[495] Sigríður Lára Gunnarsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[496] Ásrún Mjöll Stefánsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[497] Þóra Karen Þórólfsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[498] Sigríður Valdís Jóhannesdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[499] Sigurður I Sigurgeirsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[500] Alda Daníelsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[501] Lilja María Sigfúsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[502] Stefán Arnórsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[503] Rafn Valur Alfreðsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[504] Unnur Steina Björnsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[505] Kristín Helga Kristinsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[506] Hafsteinn Sæmundsson. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[507] Katrín Halldórsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[508] Katrín Halldórsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[509] Guðmundur Hilmarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[510] Holger Gísli Gíslason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[511] Ingvar Hinrik Svendsen. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[512] Ingvar Hinrik Svendsen. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[513] Ingvar Hinrik Svendsen. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[514] Jörundur Gauksson (Veiðifélag Árnesinga). 25.01.2026. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.

[515] Björg Marta Gunnarsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[516] Jörundur Gauksson (Veiðifélag Árnesinga). 25.01.2026. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.

[517] Bára Sigurðardóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[518] Alfreð Sturla Böðvarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[519] Skúli Agnar Einarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[520] Bernharð Már Sveinsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[521] Othar Örn Petersen. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[522] Ásta Guðjónsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[523] Sigurlaug Knudsen Stefánsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[524] Ásgeir Atli Ásgeirsson. 25.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[525] Pétur Kristjánsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[526] Birna Margrét Júlíusdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[527] Birna Margrét Júlíusdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[528] Helga María Helgadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[529] Þorsteinn Páll Gústafsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[530] Ólafur Sveinsson. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[531] Ólafur Sveinsson. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[532] Álfhildur Guðmundsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[533] Una Eydís Finnsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[534] Dögg Hjaltalín. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[535] Dögg Hjaltalín. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[536] Dögg Hjaltalín. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[537] Erlendur Steinar Friðriksson. 25.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[538] Fiskirannsóknir ehf. 25.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[539] Veiðitorg ehf. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[540] María Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[541] María Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[542] Ingimundur Jón Bergsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[543] Þorsteinn Eyfjörð Þórarinsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[544] Peter Kristoffer Sigfússon. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[545] Óttarr Þór Sigurðsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[546] Dorothea Olesen Halldórsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[547] Guðbjörn Sigvaldason. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[548] Herdís Friðriksdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[549] Björt Sigfinnsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: XI. Málið.

[550] Karítas Óðinsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[551] Þórir Halldórsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[552] Magdalena Szczotka. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[553] Kristín Alexandra Skúladóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[554] Kristín Alexandra Skúladóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[555] Kristján Páll Rafnsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[556] Jakob Helgi Hallgrímsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[557] Jóhanna Helga Þorkelsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[558] Kristján Steinn Kristjánsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[559] Magdalena Szczotka. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[560] Akandi ehf. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[561] Sveinn Ólafur Gunnarsson. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[562] Fish Partner ehf. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[563] Birna Bryndís Þorkelsdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[564] Guðlaugur Kristinn Óttarsson. 25.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[565] Salka Hauksdóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[566] Veiðifélag Norðurár. 25.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[567] Renata Colwell. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[568] Lovísa Fanney Árnadóttir. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[569] Emily Jaimes Richey-Stavrand. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[570] Scott Jeffrey Richey Stavrand. 25.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[571] Bergljót Rist. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[572] Ragnhildur Guðný Hermannsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[573] Seysey ehf. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[574] Áslaug S Höskuldsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[575] Sigrún Bryndís Pétursdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[576] Hanna Christel Sigurkarlsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[577] Valdimar Ingi Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: IV, VII, XXV. Málið · Viðhengi.

[578] Sóley Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[579] Sóley Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[580] Helga P Finnsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[581] Hildur Arna Gunnarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[582] Jón Bjarki Sigurðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[583] Stefán Jón Hafstein. 26.01.2026. Umfj.: I. Málið · Viðhengi.

[584] Íris Hvanndal Skaftadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[585] Esther Guðjónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[586] Finnur Björn Harðarson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[587] Þóra Flygenring Sigurðardóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[588] Skarphéðinn Óli Önnu Ingason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[589] Veiðifélag Hrútafjarðarár/Síkár. 26.01.2026. Umfj.: VIII. Málið.

[590] Hólmfríður Benediktsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[591] Hólmfríður Benediktsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[592] Kjartan Tindur Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[593] Guðrún Arna Gylfadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[594] Guðrún Arna Gylfadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[595] Björk Óskarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[596] Kristján Ísak Kristjánsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[597] Auður Hörn Freysdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[598] Ragney Lind Siggeirsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[599] Ragney Lind Siggeirsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[600] Annecke Macrander. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[601] Johannes Macrander. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[602] Gréta Ósk Sigurðardóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[603] Sæmundur Jón Jónsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[604] Sveinn Gabríel Bjarnason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[605] Þórir Dan Friðriksson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[606] Veiðifélag Grímsár og Tunguár. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[607] Veiðifélag Grímsár og Tunguár. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[608] Helga Kristinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[609] Þuríður Helga Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[610] Ragnheiður Thorsteinsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[611] Jessica Antonisse. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[612] Stangaveiðifélag Reykjavíkur. 26.01.2026. Umfj.: VI, XXV. Málið · Viðhengi.

[613] Gísli Birgir Sveinsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[614] Emil Örn Ásgeirsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[615] Hulda Gunnarsdóttir (Súðavíkurhreppur). 26.01.2026. Umfj.: XIII, XIV. Málið · Viðhengi.

[616] Gunnlaugur Friðrik Friðriksson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[617] Óðinn Ásgeirsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[618] Atli Már Óskarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[619] Ísak Bjarmi Benediktsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[620] Ísak Bjarmi Benediktsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[621] Samtök um náttúruvernd Norðurl. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[622] Guðrún Þorsteinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[623] Kristinn Gunnar Atlason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[624] Jónas Oddur Björnsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[625] Björn Ingi Þorgrímsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[626] Hallvarður Níelsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[627] Marcos Zotes. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[628] Marcos Zotes. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[629] Þrymur hf., vélsmiðja. 26.01.2026. Umfj.: XXII. Málið · Viðhengi.

[630] Anna Lea Friðriksdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[631] Kári Haraldsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[632] Jörundur Guðmundsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[633] Caroline Ann Kilmartin. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[634] Sigmar Snær Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[635] Stefán Yngvi Pétursson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[636] Elísabet Inga Ásgrímsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[637] Axel Freyr Eiríksson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[638] Kjartan Kjartansson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[639] Steingerður Steinarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[640] Steingerður Steinarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[641] Magnús Stefánsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[642] Páll Ísleifur Jónsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[643] Fanney Kristjáns Snjólaugardóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[644] Sóley Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[645] Sveinn Vilhjálmur Speight. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[646] Anna Kristín Karlsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[647] Margrét Rósa Dórud Harrysdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[648] Inga Katrín D. Magnúsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[649] Ægir Jónas Jensson. 26.01.2026. Umfj.: II. Málið.

[650] Júlía Helgadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[651] Lára Ingibjörg Hallgrímsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[652] Samband íslenskra sveitarfélaga. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[653] Haukur Geir Garðarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[654] Ingibjörg Finnbogadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[655] Karl Sigurðsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[656] Gísli Sigurður Gíslason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[657] Egill Þórðarson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[658] Árni Jónas Kristmundsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[659] Viktor Már Snorrason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[660] Jón Þór Júlíusson. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[661] Guðbjörg Aðalh Haraldsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[662] Guðni Magnús Eiríksson (Fiskistofa). 26.01.2026. Umfj.: II, VIII, XV. Málið · Viðhengi.

[663] Vetaq ehf. 26.01.2026. Umfj.: I, IV, V, VI, IX, X, XI, XV, XXII, XXV. Málið · Viðhengi.

[664] Christa Hlín Lehmann. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[665] Christa Hlín Lehmann. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[666] Níels Indriðason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[667] Óskar Magnússon. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[668] María Pálsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[669] Sigþór Steinn Ólafsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[670] Ólafur Örn Arnarson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[671] Jón Víðir Hauksson. 26.01.2026. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.

[672] Þóra Valný Yngvadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[673] Árni Freyr Þorsteinsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[674] Ingibjörg Grímsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[675] Halldór Örn Sigurjónsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[676] Ásgeir Einarsson. 26.01.2026. Umfj.: VIII. Málið.

[677] Birgir Nielsen Þórsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[678] Guðlaug Sigurrós Björnsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: I. Málið.

[679] Halldóra Kristín Þórarinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: XI. Málið.

[680] Guðjón Baldur Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[681] Guðjón Helgi Ólafsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[682] Laufey Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[683] Ketill Sigurðarson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[684] Margrét Elfa Jónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[685] Húnaþing vestra. 26.01.2026. Umfj.: III, XIV. Málið · Viðhengi.

[686] Guðjón Helgi Ólafsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[687] Veiðifélag Miðfirðinga. 26.01.2026. Umfj.: III, VIII. Málið · Viðhengi.

[688] Árni Benedikt Árnason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[689] Þorsteinn Sæþór Guðmundsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[690] Bolungarvíkurkaupstaður. 26.01.2026. Umfj.: III, XIV. Málið · Viðhengi.

[691] Anna Yablonovska. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[692] Magnús Jón Sigurðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[693] Hydros Ölfus ehf. 26.01.2026. Umfj.: I, XV, XVI, XVIII. Málið · Viðhengi.

[694] Freyr Frostason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[695] Hallgrímur Gíslason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[696] Hrólfur Eggert Pétursson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[697] Andri Freyr Björnsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[698] Jóhannes Sturlaugsson. 26.01.2026. Umfj.: III, VIII, XXIII, XXIV, XXV. Málið · Viðhengi.

[699] Hallgrímur Gíslason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[700] Vilhelm Steinsen. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[701] Þorgerður Ólafsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[702] Þorgerður Ólafsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[703] Vilhelm Steinsen. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[704] Íris Hrund Bjarnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[705] Unnur Andrea Einarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[706] Daníel Oddsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[707] Ari Hermóður Jafetsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[708] Helga Aðalheiður Haraldsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[709] Guðni Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[710] Harpa Hlín Þórðardóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[711] Vestfjarðastofa ses. 26.01.2026. Umfj.: III, XIII, XIV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[712] Guðmundur Óðinn Hrafnsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[713] Axel Bjarkar Sigurjónsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[714] Iceland Outfitters ehf. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[715] Sigríður Hjaltadóttir (Veiðifélag Víðidalsár). 26.01.2026. Umfj.: III, VIII. Málið · Viðhengi.

[716] Hafþór Svanberg Karlsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[717] Samband sveitarfélaga á Austurlandi. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[718] Elvar Már Kjartansson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[719] Stefán Sigurðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[720] Guðrún Birna Eiríksdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[721] Þóra Bergný Guðmundsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[722] Vá!, félagasamtök. 26.01.2026. Umfj.: III, V, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[723] Þóra Bergný Guðmundsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[724] Guðrún Birna Eiríksdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[725] Anna María Richardsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[726] Eyþór Hauksson. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[727] Iceland Offshore Salmon ehf. 26.01.2026. Umfj.: XIX, XX, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[728] Alfreð Logi Ásgeirsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[729] Íslenskt Hringborð Hafs og Fiskeldis, félagasamtök. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[730] Benedikta Guðrún Svavarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[731] Ólafur Johnson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[732] Rán Flygenring. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[733] Mikael Nils Lind. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[734] Pétur Örn Jónsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[735] Tinna Guðmundsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[736] Björn Þ Kristjánsson. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[737] Jean-Marc Plessy. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[738] Páll Árni Jónsson (Veiðifélag Laxár á Ásum). 26.01.2026. Umfj.: III, VIII. Málið · Viðhengi.

[739] Tryggvi Guðmundsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[740] Tryggvi Guðmundsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[741] Ásgeir Guðmundsson Malmquist. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[742] Náttúrufræðistofnun. 26.01.2026. Umfj.: I, III, IV, V, VI, VIII, X, XII, XVI, XVIII, XIX, XX, XXI. Málið · Viðhengi.

[743] Helga Þórey Önnudóttir Jónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[744] Eva Thorstensen. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[745] Lena Rún Frostadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[746] Guðmundur Tómas Ásgeirsson. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[747] Samtök um dýravelferð á Íslandi. 26.01.2026. Umfj.: IX. Málið · Viðhengi.

[748] Eiður Pétursson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[749] Guðmundur Már Björgvinsson. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[750] Steindór Snær Ólason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[751] Guðmundur Már Björgvinsson. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[752] Guðmundur Ármannsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[753] Valur Rúnar Kristjánsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[754] Lára Sveinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[755] Kristján Ævar Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[756] Kristján Ævar Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[757] Elín María Helgadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[758] Bjarni Brynjólfsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[759] Agata Jablonska. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[760] Þórarinn Hólm Andrésson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[761] Hólaskóli - Háskólinn á Hólum. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[762] Vigfús Bjarni Jónsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[763] Grímur Björnsson. 26.01.2026. Umfj.: I, II, XXV. Málið · Viðhengi.

[764] Halldóra Dýrleifar Gunnarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[765] Sólveig Ómarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[766] Ufsir ehf. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[767] Steinunn Björgvinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[768] Hreinn Valgerðar Hreinsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[769] Þórdís Gísladóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[770] Þórunn Björgvinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[771] Guðrún Ingólfsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[772] Kolbrún K Halldórsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[773] Grétar Mar Óðinsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[774] Aldís Ívarsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[775] Katrín Sif Michaelsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[776] Jóhanna Rakel Jónasdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[777] Jóhanna Rakel Jónasdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[778] Snæbjörn Pálsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[779] Högni Harðarson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[780] Veiðifélag Selfljóts. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[781] Sveinn Helgi Sverrisson. 26.01.2026. Umfj.: I, V, XXIV. Málið.

[782] Arndís Inga Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[783] Arndís Inga Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[784] Aldís Yngvadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[785] Árni Friðriksson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[786] Arnar Þórisson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[787] Stefán Sölvi Pétursson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[788] Stefanía Tinna Miljevic. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[789] Guðrún Hulda B Birgisdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[790] Helga Guðmunds Jónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[791] Helga Guðmunds Jónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[792] Rúnar Laxdal Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[793] Borgarbyggð. 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið.

[794] Sveinn Helgi Kjartansson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[795] Ásmundur Atlason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[796] Karen Eva Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[797] Ari Kristján Halldórsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[798] Bjarni Páll Ingason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[799] Erna Lundberg Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[800] Erna Lundberg Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[801] Karl Örvarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[802] Erna Lundberg Kristjánsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[803] Bjarni Brynjólfsson. 26.01.2026. Umfj.: VI. Málið.

[804] Kristín Helga Kristinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[805] Torfey Rós Jónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[806] Guðjón Egill Ingólfsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[807] Vesturbyggð. 26.01.2026. Umfj.: III, XIV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[808] Hvalavinir vernd hafsins. 26.01.2026. Umfj.: IX, XIII. Málið · Viðhengi.

[809] Haraldur Arnar Ingþórsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[810] Hlynur Ólafsson (Innviðafélag Vestfjarða). 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[811] Sindri Þór Kristjánsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[812] Hlynur Ólafsson (Kerecis). 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[813] Magnús Geir Jensson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[814] Selma Þórunn Káradóttir. 26.01.2026. Umfj.: I, II. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2.

[815] Katrín Guðný Alfreðsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.

[816] Landvernd, landgræðslu- og umhverfisverndarsamtök Íslands. 26.01.2026. Umfj.: I, III, VII. Málið · Viðhengi.

[817] Veiðifélag Mýrarkvíslar. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[818] Halldór Magni Sverrisson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[819] Ragna Emilsdóttir Simson. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[820] Dagbjört Héðinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[821] Veiðifélag Deildarár. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[822] Dagbjört Héðinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[823] Ragna Emilsdóttir Simson. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[824] Valgerður Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[825] Guðmundur Magnússon (Veiðifélag Kjósarhrepps). 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[826] Eilífur Örn Jónsson. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[827] Ragnar Hólm Ragnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[828] Samtök sjávarútvegssveitarfélaga. 26.01.2026. Umfj.: XIV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[829] Árni Bjarnar Eiðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[830] Stefanía Ástrós Benónýsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[831] Geirþrúður Alfreðsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: VIII. Málið · Viðhengi.

[832] Náttúruverndarsamtök Austurlands. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[833] Þorsteinn Gíslason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[834] Valgerður Guðný Skúladóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[835] Sigurður Sigurðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[836] Jana Salóme Ingibjargar Jósepsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[837] Baldur Björnsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[838] Halldór Ómar Áskelsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[839] Jóhanna Sigurborg Jafetsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[840] Urður Dís Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[841] Arild Kári Sigfússon. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[842] Kasper Simo Kristensen. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[843] Halldór Ómar Áskelsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[844] Daníel Friðgeir Viðfjörð Sveinsson. 26.01.2026. Umfj.: XXV. Málið.

[845] Ásta Fönn Flosadóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[846] Tryggvi Helgason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[847] Hjörtur Þór Grétarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[848] Valgerður Erla Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: I. Málið · Viðhengi.

[849] Lea Böhme. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[850] Björg Ólafsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[851] Jökull Alfreð Árnason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[852] Eyþór Logi Þorsteinsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[853] Sif Pétursdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[854] Guðmundur Kristinn Albertsson (Rafverk AG). 26.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[855] Guðlaugur Jón Árnason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[856] Telma Björg Þráinsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[857] Halldóra Sigrún Ásgeirsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[858] Magnús Guðmundsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[859] Unndís Linda Þorbjörnsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[860] Anna Dóra Árnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[861] Ægir Máni Bjarnason. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[862] Þóroddur Friðrik Þóroddsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[863] Kristinn Björnsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[864] Kristinn Þór Kristinsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[865] Guðrún Schmidt. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[866] Kristján Þór Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[867] Kristján Þór Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[868] Jóhannes Bragi Gíslason. 26.01.2026. Umfj.: XII. Málið.

[869] Slow Food á Íslandi, félagasamtök. 26.01.2026. Umfj.: I, IX, X. Málið · Viðhengi.

[870] Felix Maximilian Starker. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[871] Úlfur Grönvold. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[872] Haukur Alfreðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[873] Ástvaldur Ari Guðmundsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[874] Thelma Yngvadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[875] Helgi Hlynur Ásgrímsson. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[876] Benedikt Vagn Gunnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[877] Sigfinnur Mikaelsson. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið · Viðhengi.

[878] Jón Þór Eyþórsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[879] Halldóra Ásgeirsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[880] Guðrún Sigurjónsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[881] Aðalheiður L Borgþórsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[882] Fjarðabyggð. 26.01.2026. Umfj.: XIV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[883] Andri Freyr Arnarsson. 26.01.2026. Umfj.: Aðrar sértækar athugasemdir og sameiginleg erindi. Málið.

[884] Björn Arnar Hauksson. 26.01.2026. Umfj.: XIV, XXIII. Málið.

[885] Gunnar Sveinn Rúnarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[886] Margrét Thorsteinsson. 26.01.2026. Umfj.: I, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XVII, XIX, XXI, XXII, XXIII, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[887] Sigríður Ingólfsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[888] Hermann Ágúst Brynjarsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[889] Fiskirannsóknir ehf. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[890] Elín Birna Yngvadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[891] Haukur Alfreðsson (Veiðifélag Staðarár). 26.01.2026. Umfj.: V, VIII, XII, XV, XVII, XXIII. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2.

[892] Björn Halldór Björnsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[893] Sigurjón Hjartarson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[894] Erlendur Steinar Friðriksson. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið · Viðhengi.

[895] Valdís Bjarnadóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[896] Sveindís Lea Pétursdóttir. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[897] Landssamband veiðifélaga. 26.01.2026. Umfj.: I, II, III, VII, VIII, X, XII, XIV, XXII, XXIII, XXIV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[898] NASF á Íslandi. 26.01.2026. Umfj.: I, III, IV, V, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XV, XIX, XXI, XXII, XXIII, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[899] Guðmundur Ævar Oddsson. 26.01.2026. Umfj.: III. Málið.

[900] Ármann Pétursson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[901] Guðrún María Jóhannsdóttir. 26.01.2026. Umfj.: Sérumfjöllun. Málið.

[902] Hafsteinn Már Sigurðsson. 26.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[903] Hafsteinn Már Sigurðsson. 27.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[904] Hafsteinn Már Sigurðsson. 27.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[905] Hafsteinn Már Sigurðsson. 27.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[906] Hafsteinn Már Sigurðsson. 27.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[907] Hafsteinn Már Sigurðsson. 27.01.2026. Umfj.: A. Málið.

[908] Hringborð hafs og eldis (IAOF). 28.01.2026. Umfj.: XIV. Málið · Viðhengi.

[909] Samgöngustofa. 28.01.2026. Umfj.: V. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2 · Viðhengi 3.

[910] Umhverfis- og orkustofnun. 28.01.2026. Umfj.: II, III, IV, V, VI, XII, XV, XVI, XVII, XVIII, XXIV, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[911] Richard Kristinsson Dulaney. 28.01.2026. Umfj.: I. Málið.

[912] Guðmundur Haukur Jakobsson (Veiðifélag Blöndu og Svartár). 28.01.2026. Umfj.: II, III, VIII, XXIV. Málið · Viðhengi.

[913] The Icelandic Wildlife Fund (Íslenski náttúruverndarsjóðurinn). 29.01.2026. Umfj.: I, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XII, XIII, XIX, XXIII, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[914] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 29.01.2026. Umfj.: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVII, XVIII, XXII, XXIII, XXIV, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi 1 · Viðhengi 2 · Viðhengi 3.

[915] Hafrannsóknastofnun - rannsókna- og ráðgjafarstofnun hafs og vatna. 29.01.2026. Umfj.: I, III, IV, VIII, XI, XIII, XV, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[916] Arnarlax. 29.01.2026. Umfj.: VII. Málið.

[917] Persónuvernd. 29.01.2026. Umfj.: VI, XVII, XXII, XXIII. Málið · Viðhengi.

[918] Skipulagsstofnun. 29.01.2026. Umfj.: V, XVI, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[919] Samtök iðnaðarins. 29.01.2026. Umfj.: XX. Málið · Viðhengi.

[920] Samtök atvinnulífsins. 29.01.2026. Umfj.: I, IV, V, VII, XIII, XIV, XXIII, XXIV, XXV. Málið · Viðhengi.

[921] Bændasamtök Íslands. 29.01.2026. Umfj.: I, XV, XVI, XVII, XVIII, XXIII, XXV, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[922] ÍS 47 ehf. og Hábrún hf. 30.01.2026. Umfj.: IV, V, Bráðab. Málið · Viðhengi.

[923] Viðskiptaráð Íslands. 02.02.2026. Umfj.: I, V, XIV, XXIII, XXV. Málið · Viðhengi.

[924] Atvinnuvegaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Birt 22.12.2025, mál S-252/2025, 120 bls., 128 greinar. Gerðin sem kaflaskipting þessarar samantektar fylgir. Opna heimild.

[925] Samráðsgátt stjórnvalda. Mál S-252/2025: Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Lýsing máls og skrá 923 birtra umsagna með viðhengjum. Opna heimild · Umsagnagögn.

[926] Alþingi / atvinnuvegaráðherra. Frumvarp til laga um lagareldi, 157. löggjafarþing, 529. mál, þingskjal 898. Samráðsyfirlit á bls. 80, heimild um talningu umsagna. Opna heimild.

Viðauki 10. Umsagnir við frumvarp um lagareldi 2026

157. löggjafarþing · 529. mál · þingskjal 898

Fjöldi umsagna og afmörkun

Hjá Alþingi eru skráð 78 erindi um frumvarpið. Þar af eru 70 flokkuð sem „umsögn“ og tvö sem „viðbótarumsögn“, samtals 72 erindi. Hin sex eru upplýsingar, minnisblöð, kynning og bókun. Talan 78 sýnir því fjölda skráðra erinda en ekki fjölda ólíkra umsagnaraðila eða sjálfstæðra afstaðna. [80]

Umfang. Samantektin tekur til allra 78 erindanna. Meginathugasemdum þeirra er raðað eftir 25 köflum frumvarpsins eins og það var lagt fram. Greinanúmer miðast við þingskjal 898 en ekki síðari breytingartillögur. Umsagnir úr eldra samráði eru aðeins teknar með þegar þær fylgja þessum erindum. [79–80]

Framsetning. Hvert erindi fær eigið númer [1–78], sem er notað bæði í texta og heimildaskrá. Samhljóða erindi eru tekin saman, en hver aðili er nafngreindur og vísað til erindis hans. Ítarlegar greiningar með rökstuðningi, fagumsagnir og tillögur að tilteknum breytingum fá sérstaka umfjöllun. Valið ræðst af efni og sérhæfingu erindanna og felur ekki í sér staðfestingu á niðurstöðum þeirra. Fullyrðingar um tjón, lögmæti og efnahagsáhrif lýsa mati viðkomandi umsagnaraðila nema annað sé tekið fram.

Endurtekin skil og fylgigögn. Viðbótarumsagnir Jóhannesar Sturlaugssonar [23–24] hafa sama texta. Erindi Bessa Skírnissonar [5–6] og fyrra erindi Veiðifélags Fnjóskár [56] eru efnislega samhljóða. Erindi Veiðifélags Kjósarhrepps [58–59] eru að mestu samhljóða, sem og erindi VG í Múlaþingi [75–76]. NASF leggur fram eldri umsögn og umsögn frá 10. apríl 2026 í sama skjali [31]. Öll þessi erindi eru talin með eins og þau birtast hjá Alþingi.

Ítarlegar og sérhæfðar umsagnir

SFS og Valdimar Ingi Gunnarsson. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi leggja fram 179 blaðsíðna erindi með meginumsögn, athugasemdum við einstakar greinar og skýrslum KPMG og Menon Economics. Valdimar Ingi Gunnarsson hjá Sjávarútvegsþjónustunni leggur fram sex umfangsmiklar skýrslur um III., IV., V., VII., X. og XII. kafla. [43, 48–53]

Rannsóknir og lögfræðileg álitaefni. Jóhannes Sturlaugsson fjallar ítarlega um strok, rannsóknir, réttindi yfir gögnum og stöðu sjálfstæðra rannsakenda. Landssamband veiðifélaga leggur fram viðbótargögn með lagaálitum ADVEL og greiningu AREV. Laxinn lifi leggur fram álit MAGNA lögmanna og síðar heildstæða tillögu um breytingar á gildandi fiskeldislögum. NASF og Íslenski náttúruverndarsjóðurinn leggja til ýmsar breytingar sem varða umhverfi og réttindi. [21–24, 26–29, 31, 34–35]

Sérhæfðar umsagnir. Hafrannsóknastofnun, Náttúrufræðistofnun, Fiskistofa, Umhverfis- og orkustofnun, Persónuvernd og Vegagerðin fjalla um fagleg álitaefni á sínum sviðum. Bændasamtök Íslands leggja áherslu á landeldi, Iceland Offshore Salmon á hafeldi og Ocean EcoFarm á fjarðabeit. ASÍ greinir auðlindarentu og úthlutun, en samtök sveitarfélaga fjalla sérstaklega um tekjustofna og stjórnsýslu. [1, 10, 13, 16, 19, 33, 36–37, 40–41, 44, 47, 55]

I. kafli — Markmið, gildissvið og orðskýringar

1.–3. gr.

SFS og Samtök atvinnulífsins. Samtökin styðja heildstæða löggjöf en gagnrýna að krafan um „strömgustu staðla“ sé ekki skýrt afmörkuð. Þau vilja mælanlegar kröfur sem taki mið af íslenskum aðstæðum og meðalhófi. SFS telja einnig nauðsynlegt að samræma orðskýringar, meðal annars um hámarkslífmassa og landeldi. [42; 43, bls. 56–60]

Náttúrufræðistofnun og Bændasamtök Íslands. Náttúrufræðistofnun vill að tekið sé raunverulegt tillit til vistkerfa og varúðarsjónarmiða við ákvarðanir. Stofnunin kallar einnig eftir löggjöf um þörunga- og skeldýrarækt. Bændasamtökin vilja skýrari aðgreiningu landeldis og sjókvíaeldis í markmiðum og reglum. Vestfjarðastofa spyr sérstaklega hvenær reglur um þörungarækt verði settar fram. [10, 33, 72]

Sameiginleg sjónarmið um vernd. Landssamband veiðifélaga, NASF, Íslenski náttúruverndarsjóðurinn og Laxinn lifi telja vernd villtra stofna ekki nægilega tryggða. Reykjavíkurborg leggur áherslu á laxveiðiár sínar og verðmæti tengd útivist og náttúru. Veiðifélag Laxár í Leirársveit andmælir eldi frjós lax í opnum kvíum og styður Landssamband veiðifélaga. VG vill bindandi áætlun um að færa eldið í landeldi og lokað eldi. [21, 26–28, 31, 34, 38, 63, 78]

II. kafli — Stjórnsýsla

4. gr.

Formlegt samráð. ASÍ gagnrýnir aðkomu launafólks að undirbúningi frumvarpsins. Landssamband veiðifélaga, SFS og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vilja tryggðan samráðsvettvang ef samráðsnefnd um fiskeldi verður lögð niður. Vestmannaeyjabær og Vesturbyggð leggja einnig áherslu á formlegt samráð um reglur og tekjur. [1, 26, 43–44, 73–74]

Staðbundin stjórnsýsla. Bolungarvíkurkaupstaður, Skagafjörður, Fjarðabyggð, Ísafjarðarbær, Múlaþing, Samband sveitarfélaga á Austurlandi og Vestfjarðastofa vilja byggja rannsóknir og eftirlit upp nálægt eldinu. Markmiðin eru skjót viðbrögð, sérhæfð störf og þekking í viðkomandi landshlutum. [7, 9, 14, 20, 30, 41, 72]

Meðferð Alþingis. NASF, Dýraverndarsamband Íslands, Íslenski náttúruverndarsjóðurinn og VÁ óska sameiginlega eftir því að frumvarpið fari einnig til umhverfis- og samgöngunefndar vegna umhverfis- og náttúruverndarþátta þess. [32]

III. kafli — Umhverfisvernd og rannsóknir

5.–11. gr.

Hafrannsóknastofnun — burðarþol og óvissa. Stofnunin bendir á að aðferð til að reikna hlaupandi tólf mánaða meðaltal lífmassa sé ekki tilbúin og að breytingin geti lækkað ráðlagt magn. Meta þurfi fleiri þætti en lífrænt álag, þar á meðal áhrif lyfja og ásætuvarna. Óvissa sé um forsendur þess að ákveða sérstakt burðarþol fyrir lokaðan búnað. Tilraunir eigi ekki heima á vernduðum svæðum. [16]

Náttúrufræðistofnun — víðara mat á vistkerfum. Stofnunin vill mat á áhrifum á fugla, sjávarspendýr, fiska, botnlíf og fjörur, ásamt kortlagningu verndargildis vistgerða. Hún telur mikilvægt að afmarka verndarsvæði strax og taka mið af fleiri verndarsjónarmiðum en laxagöngum og erfðablöndun. [33]

Valdimar Ingi Gunnarsson — önnur tillaga um stjórnun. Valdimar gagnrýnir tvöföld lífmassaviðmið og ógegnsætt áhættumat. Hann leggur til að 6. gr. verði felld brott sem tæki til úthlutunar. Burðarþol verði meginviðmið og frekari takmarkanir ráðist af pólitískri ákvörðun Alþingis. Hann vill fella út hlaupandi meðaltal og takmarka tæknitilraunir við eldissvæði sem þegar eru nýtt. Þessi tillaga er frábrugðin kröfu veiðifélaga um bindandi áhættumat. [49]

SFS og Vestfjarðastofa — mældur árangur. SFS vilja skýrari tengingu milli niðurstaðna vöktunar og hækkunar eða lækkunar framleiðsluheimilda. Þau vilja sérstaka málsmeðferð við endurmat og eitt samræmt lífmassakerfi. Samtökin styðja rannsóknarleyfi og sveigjanleika við prófanir á ófrjóum laxi. Vestfjarðastofa vill endurmeta hlutverk áhættumats sem stjórntækis og leggja meiri áherslu á rannsóknir, búnað og viðbrögð við mældum áhrifum. [43, bls. 61–67; 72]

Landssamband veiðifélaga, NASF og IWF — bindandi vernd. Þessir aðilar vilja að vísindaleg ráðgjöf setji bindandi efri mörk og taki til allra villtra laxastofna. Fjarlæging strokulaxa úr ám eigi ekki að heimila aukið eldi. Landssambandið og NASF vilja víðara burðarþolsmat og óháða rýni. Í gögnum Landssambandsins eru einnig tillögur um að leggja núverandi burðarþolskerfi af og byggja á almennum reglum um mengunarvarnir og vatnavernd. [21, 26–29, 31]

Jóhannes Sturlaugsson og sérfræðigögn Landssambands veiðifélaga. Jóhannes vill uppfært og bindandi áhættumat áður en frumvarpið er afgreitt. Hann telur skráningu stroka og mat á árangri við að fjarlægja eldislax úr ám ófullnægjandi. AREV gagnrýnir meðal annars norsk strokgögn, breytta margföldunarstuðla, viðmið um þriggja ára meðaltal og landfræðilega dreifingu í áhættulíkani. AREV bendir jafnframt á framfarir í mati á stofnstærð og hermun. [22; 29, bls. 20–32]

Vöktun, eignarréttur og rannsóknargögn. Fish Partner, Kjósarhreppur og veiðifélög Kjósarhrepps, Krossár, Miðfirðinga, Vatnsdalsár, Víðidalsár og Þverár gagnrýna skyldu til að veita aðgang að ám. Þau vilja samþykki eða raunverulegt samráð, skýrt verklag og bætur. Jóhannes Sturlaugsson vill tryggja stöðu sjálfstæðra rannsakenda, aðgang að erfðagrunnum og viðurkenningu á uppruna rannsóknargagna. [12, 22–25, 58–60, 65, 67–69]

Friðun — samhljóða erindi. Bessi Skírnisson, Guðmundur Gunnarsson, Stangaveiðifélagið Flúðir og Veiðifélag Fnjóskár vilja lögfesta verndarsvæði og bæta við Eyjafirði og Öxarfirði. Þau vara við undanþágum fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað. Kjósarhreppur og Veiðifélag Kjósarhrepps leggja sérstaka áherslu á Faxaflóa og Hvalfjörð. [5–6, 15, 25, 46, 56–59]

Frekari vernd og tækniskipti. Laxinn lifi, VÁ, VG í Múlaþingi og VG vilja sterkari lögbundna friðun og tímasetta áætlun um tækniskipti. Seyðisfjörður er sérstaklega nefndur. VÁ og VG í Múlaþingi vilja einnig vernda eyðifirði. Samband sveitarfélaga á Austurlandi vísar til svæðisskipulags sem gerir ráð fyrir friðun eyðifjarða. [34–35, 41, 54, 75–76, 78]

Rannsóknir og menntun. Bolungarvíkurkaupstaður vill bjóða út sérstök þróunar- eða rannsóknarleyfi og verja tekjum til menntunar og rannsókna. Ísafjarðarbær og Vestfjarðastofa vilja kennslukvíar eða eldishlutdeild sem fjármagni menntun á Vestfjörðum. Samtök sjávarútvegssveitarfélaga og Vesturbyggð vilja tryggja áfram aðgang sjálfstæðra rannsakenda að fjármagni þegar Umhverfissjóður sjókvíaeldis verður lagður niður. [7, 20, 44, 72, 74]

IV. kafli — Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði

12.–24. gr.

Valdimar Ingi Gunnarsson. Valdimar vill að strauma- og dreifilíkön liggi fyrir áður en smitvarnasvæði eru ákveðin, að skýr lágmarksfjarlægð verði lögfest og að undanþágur verði rökstuddar. Hann leggur áherslu á samræmingu eldiskynslóða, smitvarnir brunnbáta, skráningu botnloka, sótthreinsun og smitleiðir við sameiginlegar hafnir og flutninga. [50]

Hafrannsóknastofnun og Náttúrufræðistofnun. Stofnanirnar telja smitvarnasvæði jákvætt skref. Náttúrufræðistofnun styður að einn rekstraraðili sé á hverju svæði til að skýra ábyrgð og auðvelda vöktun. Hún vill þó öfluga eftirfylgni með samvinnu þar sem fleiri starfa áfram. Stofnunin styður einnig heimild til að banna eldi tegunda eða stofna sem ógna velferð eða vistkerfum. [16, 33]

Umhverfis- og orkustofnun. Vill skýra að óhagstætt ástand sjávarbotns geti eitt og sér kallað á lengri hvíld og frestun útsetningar. Stofnunin leggur fram breytingar á 16. gr. um að Matvælastofnun taki mið af umsögn hennar um botnástand. [47]

SFS, Háafell, Hábrún og ÍS 47. SFS styðja markmið smitvarnasvæða en vilja að afmörkun þeirra, samráð og aðlögun liggi fyrir. Háafell óttast að nýjar lífmassatakmarkanir dragi úr nýtingu fjárfestinga. Hábrún og ÍS 47 vilja tryggja svæði fyrir kynslóðaskipti og standa vörð um stöðu smærri frumkvöðla. [17–18; 43, bls. 67–69]

SFS — framkvæmd einstakra ákvæða. Samtökin vilja sveigjanlegri fresti til umsókna og meira svigrúm til flutnings milli svæða. Þau vilja skýrari skilyrði um talningu fiska úr kvíum, afnám sérstaks ákvæðis um þéttleika, raunhæfar bólusetningarkröfur og tæknileg viðmið um sótthreinsun. Einnig þurfi að afmarka betur heimildir til að banna eldi tiltekinna tegunda og skilgreina hættusvæði. Samtökin vísa til rekstrarskilyrða og meðalhófs. [43, bls. 69–73]

V. kafli — Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi

25.–34. gr.

ASÍ og Valdimar Ingi Gunnarsson — úthlutun verðmæta. ASÍ vill skýr lögbundin útboðsviðmið og lágmarksverð og að hæsta tilboð ráði. Sambandið varar við víðtæku mati ráðherra. Valdimar telur að fákeppni og óljósir skilmálar geti lækkað útboðsverð. Hann vill fresta nýrri úthlutun, bæta nýtingu og endurhanna kerfið. Náttúrufræðistofnun leggur sérstaka áherslu á vægi umhverfissjónarmiða við mat á tilboðum. [1, 33, 48]

SFS — leyfisferli og útboð. Samtökin vilja að greiðsluskylda vegna útboðs miðist við endanlegar lífmassaheimildir eftir leyfisveitingu. Þau styðja eitt leyfi en efast um að bindandi umsögn annarrar stofnunar einfaldi ferlið í reynd. Þau vilja styttri afgreiðslufrest og heimild til eldis á ófrjóum laxi innan leyfis fyrir frjóan lax. Einnig vilja þau sveigjanleika um botnfestingar og skipulagsforsendur. [43, bls. 73–77]

Endurnýjun og frammistöðumat. SFS, Samtök atvinnulífsins, Viðskiptaráð, Arnarlax og Háafell gagnrýna óvissu við endurnýjun leyfa. Þau vilja skýr viðmið og að tekið sé mið af alvarleika brota og úrbótum svo endurnýjun verði fyrirsjáanleg. Laxinn lifi og NASF vara við að löng leyfi og endurnýjun þeirra festi réttindi í sessi og torveldi breytingar. [3–4, 17, 31, 34, 42–43, 77]

Siglingar, skipulag og náttúruvá. Vegagerðin vill lögbundið áhættumat siglinga áður en staðsetning mannvirkja er ákveðin. VÁ og VG í Múlaþingi vilja vernda siglingaleiðir, ljósgeira vita og fjarskiptastreng í Seyðisfirði og að náttúruvá verði metin. Vestfjarðastofa styður tengingu við strandsvæðaskipulag en vill að skipulagsvinnan verði fjármögnuð og henni hraðað. [54–55, 72, 75–76]

VI. kafli — Starfræksla sjókvíaeldisstöðva og eftirlit

35.–38. gr.

Jóhannes Sturlaugsson, Laxinn lifi og VÁ. Þessir aðilar telja innra eftirlit fyrirtækja ófullnægjandi. Þau vilja sjálfstætt opinbert eða óháð eftirlit sem rekstraraðilar greiði fyrir. Jóhannes leggur sérstaka áherslu á skráningu stroka og tafarlausa upplýsingagjöf um þau. [22–24, 34, 54]

Veiðifélag Krossár — sérstök gagnagreining. Í minnisblaði félagsins eru greindar 335 skráningar úr 149 eftirlitum á tímabilinu 28. október 2019 til 18. febrúar 2026. Félagið telur endurtekin alvarleg frávik í innra eftirliti, búnaði og strokvörnum sýna þörf fyrir harðara aðhald. Gögnin eru afmarkað úrtak birtra eftirlitsgagna og gefa ekki tæmandi mynd af stöðunni til dagsins í dag. [61]

SFS, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð. Þessir aðilar vilja að eftirlit taki mið af áhættu og að upplýsingaskylda sé skýrt afmörkuð. SFS styðja ábyrgð rekstraraðila á daglegum viðbrögðum við lús en vilja að góð frammistaða dragi úr eftirlitsbyrði. Samtökin gagnrýna einnig kröfur um að fjarlægja búnað sem tímabundið er ekki í notkun. [42; 43, bls. 77–81; 77]

Persónuvernd. Stofnunin telur aðgang stjórnvalda að myndavélum og eftirlitskerfum ekki nægilega afmarkaðan. Skýra þurfi ábyrgð á vinnslu persónuupplýsinga, tilgang hennar, varðveislu og öryggi upplýsinga og réttindi starfsfólks. Einnig þurfi að meta áhrif á persónuvernd. [37]

VII. kafli — Laxahlutur

39.–42. gr.

Valdimar Ingi Gunnarsson. Valdimar telur framsal, leigu og veðsetningu skapa réttindi sem líkist eignarrétti, stuðla að samþjöppun og draga úr svigrúmi stjórnvalda. Hann vill afnema undanþágu lokaðs búnaðar frá laxahlut, einfalda flutningsreglur og leggja á árlegt burðarþolsgjald í stað innköllunar vegna vannýtingar. [53]

ASÍ, Landssamband veiðifélaga, NASF og Laxinn lifi. Þessir aðilar vara við nýju kvótakerfi, söfnun auðlindarentu og mögulegri bótaskyldu við síðari skerðingar. Í lagaáliti ADVEL í gögnum Landssambandsins kemur fram að fyrirvari um að heimildir myndi ekki eignarrétt útiloki ekki stjórnarskrárvernd atvinnuréttinda. NASF telur kerfið einnig geta torveldað tækniskipti. [1, 26–29, 31, 34–35]

SFS og Samtök atvinnulífsins. SFS styðja laxahlut og möguleika á framsali og leigu til að auka sveigjanleika. Þau andmæla sjálfvirkri innköllun og vilja að að jafnaði nægi að tilkynna flutning. Skiptihlutföll og forsendur þeirra þurfi að liggja fyrir. Samtök atvinnulífsins leggja einnig áherslu á fyrirsjáanleg skiptihlutföll. [42; 43, bls. 37–43 og 81–82]

Byggðasjónarmið. Fjarðabyggð, Múlaþing, Samband sveitarfélaga á Austurlandi og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vara við áhrifum innköllunar á atvinnu og tekjur. Tímabundin vannýting geti stafað af líffræðilegum sveiflum og fáum rekstraraðilum, sérstaklega á Austurlandi. [14, 30, 41, 44]

Sameiginleg andstaða. Kjósarhreppur, veiðifélög Kjósarhrepps, Laxár á Ásum, Laxdæla, Miðfirðinga og Víðidalsár, IWF, Jóhannes Sturlaugsson, VÁ, VG í Múlaþingi og VG vilja fella laxahlutakerfið brott eða takmarka réttindin verulega. Meginrökin eru að vernda sameiginlegar auðlindir og varðveita svigrúm til umhverfisverndar í framtíðinni. [21, 23–25, 54, 58–59, 62, 64–65, 68, 75–76, 78]

VIII. kafli — Strok

43.–48. gr.

Fiskistofa og Hafrannsóknastofnun. Fiskistofa vill að 45. gr. kveði á um raunverulegt samráð við landeigendur og veiðifélög og skýra verkaskiptingu við viðbrögð. Hafrannsóknastofnun vill að bann við stroki taki einnig skýrt til landeldis og lokaðs búnaðar. [13, 16]

Landssamband veiðifélaga, IWF og Jóhannes Sturlaugsson. Þessir aðilar vilja meiri áherslu á forvarnir, rekjanleika, greiðslu alls kostnaðar við viðbrögð og að strok hafi raunverulegar afleiðingar. Landssambandið vill merkingu eldisfisks. Jóhannes vill opinberar tilkynningar innan sólarhrings og þátttöku sjálfstæðra rannsakenda í viðbragðsáætlunum og upprunagreiningu. [21–24, 26–29]

Veiðiréttur — sameiginleg gagnrýni. Fish Partner og veiðifélög Krossár, Miðfirðinga, Norðurár, Vatnsdalsár, Víðidalsár og Þverár andmæla víðtækum inngripum í ár án samnings eða samþykkis. Þau leggja áherslu á veiðitíma, orðspor, tekjutap og kostnað. Veiðifélag Kjósarhrepps vill áfram fulla stjórn á vöktun á félagssvæði sínu. [12, 58–60, 65–69]

Veiðiþjónustan Strengir — reynsla af tjóni. Fyrirtækið lýsir því að eftir göngur eldislaxa í Hrútafjarðará og Síká hafi það misst viðskiptavini, veitt afslætti af veiðidögum og borið aukinn eftirlitskostnað. Félagið kveðst hafa þurft að fá lækkun á árleigu til bænda; sú lækkun skerðir tekjur landeigenda en lækkar kostnað leigutakans. Það vill að rannsóknir og teljarar verði fjármögnuð og kostnaður við veiðar á strokufiski endurgreiddur. Frekari leyfisveitingum verði frestað þar til langtímaáhrif og ábyrgð hafa verið skýrð. [71]

Varðveisla erfðaefnis. Veiðifélag Norðurár og Laxinn lifi vilja skýra fjármögnun sviljatöku og langtímageymslu erfðaefnis villtra laxa, auk greiðslu kostnaðar veiðifélaga við vernd og rannsóknir. Stangaveiðifélag Reykjavíkur vill fjármagna endurheimtarstarfsemi með erfðaefni náttúrulegra stofna. [34, 45, 66]

SFS — ábyrgð og framkvæmd. Samtökin styðja strokvarnir og sameiginlega viðbragðsáætlun en telja orðalag um búnað sem útiloki strok of afdráttarlaust. Þau vilja að kostnaðarábyrgð miðist við staðfest orsakatengsl, skýra ábyrgð á greiningu villts fisks, miða skilafrest skýrslna við virka daga og taka tillit til skekkju í talningarbúnaði. [43, bls. 83–86]

IX. kafli — Afföll

49.–50. gr.

Dýraverndarsamband Íslands. Samtökin vilja bindandi viðmið um velferð og stöðvun rekstrar, óháð eftirlit og skýr viðbrögð við miklum afföllum. Þau telja gjaldtöku eina og sér ekki nægja og leggja áherslu á þjáningu fiska, meðal annars við aflúsun og notkun hreinsifiska. [11]

Jóhannes Sturlaugsson, IWF og Laxinn lifi. Þessir aðilar vilja að mikil afföll leiði til skerðingar framleiðslu eða stöðvunar. IWF leggur fram tölulegar tillögur um skerðingu á næstu eldiskynslóð og afturköllun leyfis við endurtekin afföll. Laxinn lifi vill tíðari tilkynningar um afföll og skýrari viðmið um afturköllun. [21–22, 34]

X. kafli — Lús

51.–53. gr.

Valdimar Ingi Gunnarsson. Valdimar vill lögbundin viðmið um að meðaltali 0,2 fullþroska kvenlýs á fisk frá 1. maí til 15. júlí og 0,5 frá 16. júlí til 30. apríl. Hann vill óháðar talningar eða vottaða tækni og birtingu upplýsinga eftir eldissvæði eigi síðar en viku eftir að vöktunargögn berast Matvælastofnun. Lyf verði aðeins notuð sem síðasta úrræði eftir mat á umhverfisáhrifum og lyfjaónæmi. Hann leggur einnig til lúsagjald og óháðan faghóp um áhrif á villta laxfiska. [52]

Veiðifélag Laxár á Ásum og Laxinn lifi. Félögin vilja að töluleg lúsamörk og viðurlög verði sett í lög og að framleiðsluheimildir verði skertar þegar farið er yfir mörkin. Dýraverndarsambandið vill að velferð fisks ráði viðbrögðum og gagnrýnir skaðlegar meðferðir. [11, 34, 62]

SFS. Samtökin styðja vöktun og að dregið verði úr lyfjanotkun. Þau gagnrýna þó afdráttarlausa kröfu um að búnaður til meðferðar án lyfja sé ávallt tiltækur innan lögsögu. Þau vilja að takmarkanir á lyfjanotkun byggist á faglegu mati á aðstæðum hverju sinni. Skýra þurfi hvenær megi fjarlægja eða farga fiski sem síðasta úrræði. [43, bls. 86–87]

XI. kafli — Kynþroska lax

54.–55. gr.

SFS. Samtökin telja skilgreiningu kynþroska, mælingaraðferðir og framkvæmd þess að fjarlægja fisk ekki nægilega skýra. Skylda til að fjarlægja kynþroska fiska geti í reynd kallað á tæmingu heillar kvíar. Samtökin vilja viðbrögð í áföngum, samræmdar mælingar og endurskoðun sérstakra sekta við slátrun. [43, bls. 46–48 og 87]

NASF, Landssamband veiðifélaga og Veiðifélag Laxdæla. Þessir aðilar telja vernd gegn kynþroska eldislaxi of veika. NASF gagnrýnir að viðmið hafi verið rýmkuð frá fyrri drögum. Landssambandið og Veiðifélag Laxdæla vilja að ábyrgð og afleiðingar taki mið af hættunni fyrir villta stofna. [26, 31, 64]

XII. kafli — Afturköllun rekstrarleyfis til sjókvíaeldis

56.–57. gr.

Valdimar Ingi Gunnarsson og ASÍ. Valdimar telur viðmið um nýtingu veik og reynslu af framkvæmd ófullnægjandi. Hann vill fella 56. gr. brott og leggja árlegt gjald á úthlutað burðarþol óháð nýtingu. ASÍ telur lágmarksviðmiðið óeðlilega lágt og að útleiga geti gert aðilum kleift að halda heimildum án þess að reka eldi sjálfir. [1, 51]

SFS. Samtökin vilja að tekið sé tillit til hvíldar, líffræðilegra áfalla og tafa á leyfisveitingum við mat á nýtingu. Þau vilja skýrari skilgreiningu á alvarlegum brotum og að að jafnaði séu veitt viðvörun og frestur til úrbóta. Þegar afturköllun tengist bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar þurfi skýra og sjálfstæða málsmeðferð. [43, bls. 87–89]

IWF, Náttúrufræðistofnun og veiðifélög. IWF og Veiðifélag Laxár á Ásum vilja skýrar reglur um skerðingu heimilda eða sviptingu þeirra við endurtekin strok og afföll. Náttúrufræðistofnun vill skýrar kröfur um nauðsynlegar úrbætur og að vanræksla þeirra hafi afleiðingar fyrir rekstrarheimildir. Hún leggur einnig áherslu á vernd vistkerfa og vatnshlota og velferð eldisfiska. [21, 33, 62]

XIII. kafli — Affallagjald

58.–61. gr.

SFS — ítarleg gagnrýni. Samtökin telja gjaldstofninn mæla mismuninn á því sem sett er út og því sem slátrað er, en ekki eingöngu staðfest afföll. Þau gagnrýna 10% frádrátt, þrönga undanþágu og óljóst samspil skattlagningar og viðurlaga sem hafa einkenni refsingar. Þau vilja falla frá gjaldinu þar sem afföll valdi þegar rekstrartjóni og ekki hafi verið sýnt fram á að gjaldið skapi viðbótarhvata. [43, bls. 30–34]

Sameiginleg andstaða atvinnulífs og byggða. Arnarlax, SalMar, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð vilja ekki skattleggja afföll til viðbótar við tjónið sjálft. Ísafjarðarbær vill fella gjaldið brott eða setja skýrari undanþágur vegna óviðráðanlegra atvika. Vestfjarðastofa leggur til hvata sem umbuni fyrir árangur. Vesturbyggð varar við áhrifum gjaldsins á rekstur og störf. [3–4, 20, 39, 42, 72, 74, 77]

Gagnrýni út frá verndarsjónarmiðum. IWF, NASF og Dýraverndarsamband Íslands telja greiðslu gjalds ekki tryggja ásættanlega velferð. Þau leggja áherslu á bindandi takmarkanir, skerðingu heimilda og viðbrögð við óviðunandi afföllum. [11, 21, 31]

XIV. kafli — Framleiðslugjald og samfélagsframlag

62.–69. gr.

SFS — gjaldstofn og afkoma. Samtökin styðja að gjaldtaka tengist afkomu. Þau telja þó að lágmarksgjald, tekjuviðmið og takmarkaður frádráttur kostnaðar geti leitt til þess að gjaldið verði óháð raunverulegri afkomu. Þau vilja fella lágmarkið brott, endurskoða hvaða tekjur og hvaða kostnaður liggi til grundvallar og taka mið af hverju fyrirtæki. Einnig vilja þau afmarka heimildir Matvælastofnunar til áætlunar og gagnaöflunar. Skýrslur KPMG og Menon fylgja til stuðnings mati þeirra. [43 og fylgiskjöl 2–3]

Arctic Fish og SalMar. Arctic Fish, sem er skráð sem Arctic Sea Farm í erindaskrá, vísar til lægra afurðaverðs, hærri kostnaðar og fjárfestingaþarfar hérlendis. SalMar vill að ekkert lágmarksgjald verði lagt á eða að það verði að hámarki 10 kr./kg. Félagið vill einnig rýmri frádrátt kostnaðar, meðal annars vegna fjármögnunar. Bæði félögin styðja meginathugasemdir SFS. [2, 39]

Arnarlax og sveitarfélög — vinnsla innanlands. Arnarlax vill hvata til aukinnar vinnslu hérlendis. Gjaldstofninn eigi að miðast við vöxt lífmassa í sjó, án þess að telja með seiði sem alin voru á landi. Bolungarvíkurkaupstaður, Ísafjarðarbær og Vesturbyggð leggja sameiginlega áherslu á skattalega hvata til meiri vinnslu og fleiri starfa. Í kynningu Arnarlax er ítrekuð gagnrýni á lágmarksgjaldið og skilyrði til fjárfestingar. [3–4, 8]

Önnur sjónarmið um rekstur. Háafell, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð vilja að gjaldið tengist raunverulegri afkomu og mótmæla föstu lágmarki þegar tap er á rekstri. Hábrún og ÍS 47 vilja sérstakt tillit til uppbyggingar regnbogasilungseldis. Bolungarvíkurkaupstaður og Vestfjarðastofa vilja hóflega gjaldtöku sem taki mið af uppbyggingu og samkeppni. [7, 17–18, 42, 72, 77]

ASÍ og Laxinn lifi — meiri hlutdeild samfélagsins. ASÍ telur frumvarpið ekki tryggja almenningi nægilega hlutdeild í auðlindarentu og vill beita bæði útboðum og skattlagningu rentu. Laxinn lifi leggur til sérstaka gjaldtöku og fjármögnun atvinnuuppbyggingar þegar eldi í opnum kvíum verður hætt. [1, 34–35]

Sveitarfélög — bein lögbundin hlutdeild. Samband íslenskra sveitarfélaga og Samtök sjávarútvegssveitarfélaga styðja afnám Fiskeldissjóðs en vilja tryggða hlutdeild í tekjum, óháða árlegum fjárlögum. Sama meginhersla kemur fram hjá Skagafirði, Fjarðabyggð, Ísafjarðarbæ, Múlaþingi, Sambandi sveitarfélaga á Austurlandi og Vesturbyggð. Vestmannaeyjabær styður umsögn samtakanna. Þessir aðilar vilja formlegt samráð um skiptingu tekna og fullnægjandi mat á kostnaði við innviði. [9, 14, 20, 30, 40–41, 44, 73–74]

Sérstakar athugasemdir um tekjur. Samtök sjávarútvegssveitarfélaga vilja hærri hlutdeild í tekjum og að skoðað verði hvort sveitarfélög fái hlut í útboðstekjum. Vestfjarðastofa telur ósamræmi í fjárhagsáætlunum og vill að afslættir vegna umhverfisárangurs skerði ekki tekjur sveitarfélaga. VÁ og VG í Múlaþingi vilja skýr aðstöðu-, afla- og hafnargjöld. Vesturbyggð kallar eftir endurskoðun hafnalaga. [44, 54, 72, 74–76]

XV. kafli — Smitvarnir og dýraheilbrigði

70.–80. gr. · landeldi

Bændasamtök Íslands og SFS. Samtökin vilja mælanleg viðmið um vatnsgæði, svo sem súrefni, koltvísýring og ammoníak, þegar ákveðið er hvort fjarlægja skuli fisk úr eldiseiningum. Þau leggja áherslu á raunhæfan frest til úrbóta, meðalhóf og að tekið sé mið af mismunandi landeldiskerfum. SFS vilja að takmarkanir á lífmassa einstakra eininga séu afmarkaðar í leyfisferlinu. [10; 43, bls. 89–90]

Fiskistofa. Stofnunin styður að samþykkt fiskræktaráætlun liggi fyrir þegar tekið er við hrognum, sviljum eða seiðum eða þau afhent í tengslum við fiskrækt. Athugasemdin varðar samræmi við fiskræktarreglur og rekjanleika. [13]

XVI. kafli — Rekstrarleyfi til landeldis

81.–89. gr.

Bændasamtök Íslands og SFS — ítarlegar tillögur. Samtökin vilja ótímabundin leyfi eða að minnsta kosti 25 ára leyfistíma og skýran rétt til endurnýjunar þegar skilyrði eru uppfyllt. Bændasamtökin vilja að leyfis- og matsferli fari fram samhliða, að tímabundnar rekstrarheimildir verði mögulegar og að heimildir til einhliða leyfisbreytinga verði þrengdar. SFS vilja einnig skýrari heimildir til breytinga og sveigjanlegri lífmassaviðmið. [10; 43, bls. 90–92]

Sveitarfélög og umhverfisáhrif. Samtök sjávarútvegssveitarfélaga og Vestmannaeyjabær vilja lengri leyfistíma eða tryggt ferli við endurnýjun. Náttúrufræðistofnun og ASÍ minna á vatnsnotkun, frárennsli og samanlögð áhrif margra stöðva. Minni hætta á stroki réttlæti ekki að umhverfisáhrif landeldis séu vanmetin. [1, 33, 44, 73]

XVII. kafli — Starfræksla landeldisstöðva og eftirlit

90.–93. gr.

SFS og Bændasamtök Íslands. Samtökin vilja fyrirsjáanlegar kröfur sem taki mið af sérstöðu landeldis. SFS styðja úttekt áður en rekstur hefst en gagnrýna að krafan um „ströngustu staðla“ sé óskilgreind. Þau gagnrýna einnig að íþyngjandi reglur um sjókvíaeldi verði látnar gilda um landeldi án rökstuðnings. [10; 43, bls. 92]

Persónuvernd, Náttúrufræðistofnun og ASÍ. Persónuvernd gerir sambærilegar athugasemdir við aðgang að myndavélum í landeldi og sjókvíaeldi og bendir á ranga lagatilvísun í 93. gr. Náttúrufræðistofnun og ASÍ vilja fullnægjandi vöktun vatnsauðlinda, frárennslis og umhverfisáhrifa. [1, 33, 37]

XVIII. kafli — Afturköllun rekstrarleyfis til landeldis

94.–95. gr.

SFS. Samtökin telja gagnrýni sína á afturköllun í sjókvíaeldi einnig eiga við um landeldi, með þeim breytingum sem sérstaða þess krefst. Skýrt þurfi að vera hvaða brot og viðmið geti leitt til afturköllunar, hvernig viðvörunum sé háttað og hvaða réttarvernd rekstraraðilar njóti. Meta þurfi beitingu úrræðisins sérstaklega út frá sérstöðu landeldis. Áherslur Bændasamtaka Íslands á stöðug leyfi og afmarkaðar heimildir til breytinga varða sömu réttarvissu. [10; 43, bls. 92–93]

XIX. kafli — Almennt um hafeldi

96.–100. gr.

Iceland Offshore Salmon. Fyrirtækið telur hafeldi þurfa sérstakar reglur vegna mikillar þarfar fyrir rannsóknir og fjárfestingu. Það vill að niðurstöður grunnrannsókna geti nýst beint við burðarþolsmat og afmörkun smitvarnasvæða svo sömu þættir séu ekki rannsakaðir tvisvar. [19]

Náttúrufræðistofnun. Styður áherslu á rannsóknir áður en hafeldi hefst og vill að vernd vistkerfa og líffræðilegrar fjölbreytni sé lögð til grundvallar. [33]

XX. kafli — Grunnrannsóknir vegna hafeldis

101.–104. gr.

Iceland Offshore Salmon — tillaga að tiltekinni breytingu. Fyrirtækið vill að auglýst verði eftir samstarfi um grunnrannsóknir. Sá sem greiðir fyrir rannsóknirnar og lýkur þeim fái forgang að rekstrarleyfi í stað þess að þurfa að ganga inn í hæsta útboðstilboð. Fyrirtækið leggur til að ráðherra geti veitt fyrirheit um forgang í allt að þrjú ár eftir lok rannsókna og að gildandi rannsóknarleyfi verði vernduð við lagaskipti. Rannsóknir á sníkjudýrum og sjúkdómum taki mið af því hvað unnt sé að rannsaka áður en búnaður er settur út. [19]

ASÍ. Sambandið gagnrýnir að rannsóknarkostnaður verði dreginn margfalt frá tilboðsverði. Það telur slíka hvata geta lækkað opinberar tekjur, hyglað fjársterkum aðilum og ýtt undir óhagkvæman rannsóknarkostnað. Afstaðan er frábrugðin kröfu Iceland Offshore Salmon um aukinn forgang rannsóknaraðila. [1, 19]

XXI. kafli — Almennt um fjarðabeit

105. gr.

Ocean EcoFarm. Fyrirtækið vill geta fengið skilyrt tilraunaleyfi áður en öll gögn um matsskyldu og tryggingar liggja fyrir. Ákvörðun um matsskyldu og vátrygging þurfi þó að liggja fyrir áður en ræktunarbúnaður og fiskur fara í sjó; rannsóknir með sérhæfðum rannsóknarbúnaði geti hafist fyrr. Fyrirtækið telur núverandi röð skrefa í leyfisferlinu hindra rannsóknir sem þurfi til að afla þessara gagna. [36]

Náttúrufræðistofnun og Vestfjarðastofa. Náttúrufræðistofnun vill rannsóknir á umhverfisáhrifum samhliða þróun fjarðabeitar. Vestfjarðastofa fagnar lagarammanum og telur mikilvægt að skortur á strandsvæðaskipulagi stöðvi ekki sjálfkrafa verkefni, meðal annars á Ströndum. [33, 72]

XXII. kafli — Ýmis sameiginleg ákvæði

106.–109. gr.

Persónuvernd — drónaeftirlit. Stofnunin gagnrýnir víðtækt eða ótilkynnt eftirlit með ómönnuðum loftförum. Hún vill að nauðsyn eftirlitsins, meðalhóf og áhrif á friðhelgi og persónuvernd verði metin. Einnig þurfi skýrari upplýsingar um ábyrgðaraðila og hvenær og hvar eftirlitið fer fram. [37]

SFS — ábyrgð og samstarf. Samtökin vilja fella brott eða þrengja undanþágu ríkisins frá bótaskyldu, afmarka ábyrgð rekstraraðila vegna þjónustuaðila og miða dráttarvexti við raunveruleg vanskil. Þau leggja einnig til sérstaka heimild til samstarfs fyrirtækja á afmörkuðum sviðum, svo sem vinnslu, slátrun og dreifingu. [43, bls. 93–95]

XXIII. kafli — Skil og birting upplýsinga

110.–112. gr.

Jóhannes Sturlaugsson og Valdimar Ingi Gunnarsson. Jóhannes vill skýra verkaskiptingu um gagnagrunna, hraða birtingu upprunagreininga og tryggja sjálfstæðum rannsakendum aðgang að nauðsynlegum erfðagögnum. Valdimar vill sannreyndar og reglulegar upplýsingar um lús eftir eldissvæði. Athugasemdirnar varða bæði þennan kafla og ákvæði um vöktun, strok og lús. [22–24, 52]

Veiðifélög og atvinnulíf. Veiðifélög Miðfirðinga og Víðidalsár vilja skýra hvernig upplýsingar berast frá fyrirtækjum til eftirlitsstofnana og áfram til veiðifélaga. Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð vilja að umfang og tíðni upplýsingaskila miðist við þörf og áhættu. [42, 65, 68, 77]

XXIV. kafli — Gjaldtaka og vátrygging

113.–116. gr.

Landssamband veiðifélaga og aðrir með sömu afstöðu. Þessir aðilar vilja skyldutryggingu sem nái til umhverfistjóns, tjóns á veiðirétti og kostnaðar við viðbrögð. Jóhannes Sturlaugsson, Kjósarhreppur og veiðifélög Kjósarhrepps, Laxdæla, Miðfirðinga og Víðidalsár leggja sömu megináherslu á að sá sem veldur mengun beri kostnaðinn. [22, 25–28, 58–59, 64–65, 68]

Samtök atvinnulífsins og SFS. Samtökin gagnrýna víðtækar heimildir til að innheimta þjónustugjöld. Gjöld eigi að miðast við kostnað af þeirri þjónustu sem greiðandinn fær. Þau eigi ekki að standa undir almennum rekstri eða uppbyggingu eftirlitsstofnunar. [42; 43, bls. 79–80]

ASÍ og Vestfjarðastofa. Þessir aðilar telja einnig þurfa að skoða gjaldtöku vegna vatnsauðlinda, mengunar og vöktunar í landeldi. Vestfjarðastofa leggur áherslu á að samfélagsframlag komi ekki í stað greiðslu fyrir þjónustu sveitarfélaga og hafna. [1, 72]

XXV. kafli — Reglugerðarheimild, refsiákvæði o.fl.

117.–128. gr.

Reglugerðarvald — gagnrýni úr ólíkum áttum. ASÍ, Jóhannes Sturlaugsson, Samtök atvinnulífsins, SFS og Valdimar Ingi Gunnarsson telja lykilatriði of háð síðari ákvörðunum ráðherra. Þessir aðilar vilja skýrari lagareglur eða að reglugerðardrög fylgi frumvarpinu. Rökin eru þó ólík. Sumir leggja áherslu á vernd auðlinda og rannsókna, en aðrir á réttarvissu rekstraraðila. [1, 22–24, 42–43, 48–53]

SFS og Viðskiptaráð — viðurlög. Samtökin gagnrýna hækkun hámarkssekta, víðtæka hlutlæga ábyrgð og samanlögð áhrif sekta, skerðinga og synjunar um endurnýjun leyfis. SFS vilja varðveita kæruleiðir og reglur um fyrningu og tryggja svigrúm vegna smávægilegra eða óviðráðanlegra atvika. Viðskiptaráð vill skýrari mörk þess hvenær ljúka megi máli með sátt. [43, bls. 49–53 og 96–99; 77]

Aðilar sem leggja áherslu á vernd — sterkari viðurlög. Landssamband veiðifélaga, IWF, Jóhannes Sturlaugsson og veiðifélög Laxár á Ásum, Miðfirðinga og Víðidalsár vilja sektir sem hafi raunveruleg fælingaráhrif og skerðingu framleiðslu við brot. Stangaveiðifélag Reykjavíkur leggur meðal annars til lágmarksdagsektir og stjórnvaldssektir sem tengjast veltu, ásamt sérstökum verndarsjóði. [21–22, 26–28, 45, 62, 65, 68]

Bótaréttur og stjórnarskrá — ítarleg lagaálit. Í áliti MAGNA, sem fylgir erindi Laxinn lifi, er mat á áhrifum á stjórnarskrárvarin veiðiréttindi talið ófullnægjandi. Í áliti ADVEL í gögnum Landssambands veiðifélaga er fjallað um mögulega bótaskyldu vegna inngripa í ár og stofnunar atvinnuréttinda. Hér er lýst lögfræðilegum álitaefnum og mati höfunda en ekki niðurstöðum dómstóla um frumvarpið. [29, bls. 1–16; 34, bls. 1–4]

Raunhæf leið til bóta. Veiðifélög Norðurár, Miðfirðinga, Víðidalsár og Þverár vilja léttari sönnunarbyrði og bætur fyrir tekju- og ímyndartjón. Í viðbótargögnum Þverár eru sýndar áætlaðar leigutekjur og verðmætasköpun stangveiði til að draga fram byggðahagsmuni. SFS vilja hins vegar skýr og mælanleg skilyrði um fjárhagslegt tjón. Það eitt að eldisfiskur sé í á eigi ekki sjálfkrafa að leiða til bótaskyldu. [43, bls. 95–96; 65–66, 68–70]

Laxinn lifi — önnur leið en heildarfrumvarp. Í minnisblaði leggur félagið til að gildandi lög verði endurbætt. Eign þjóðarinnar á svæðum verði skýrari, rekstrarleyfi sem gefin voru út fyrir gildistöku laga nr. 101/2019 eða samkvæmt bráðabirgðaákvæði II í gildandi lögum falli úr gildi við lok leyfistíma, þó eigi síðar en 31. desember 2035. Svæðunum verði síðan úthlutað með útboði. Félagið leggur einnig til jöfnunargjald, fjármögnun rannsókna og viðurlög sem þyngist í áföngum. Það vill jafnframt lögfesta verndarsvæði og leið til öruggari eldisaðferða. [35]

Ákvæði til bráðabirgða og gildistaka

ASÍ, Valdimar Ingi Gunnarsson og Náttúrufræðistofnun. ASÍ mótmælir tímabundinni heimild ráðherra til að skipta svæðum án venjulegrar aðkomu fagstofnana. Sambandið mótmælir einnig að fyrirtæki endurskipuleggi aðgang sín á milli. Valdimar vill að stjórnvöld ákveði heildarskipan á faglegum grunni. Náttúrufræðistofnun leggur áherslu á eftirfylgni með samræmingu þeirra rekstraraðila sem starfa áfram á sama svæði. [1, 33, 50]

SFS og minni rekstraraðilar. SFS vilja lengri aðlögunartíma og að almenn gildistaka verði ekki fyrr en 1. janúar 2027. Þau vilja þó að nýtt framleiðslugjald, með þeim breytingum sem þau leggja til, taki gildi án tafar. Þau gagnrýna dagsetningarmörk fyrir eldri umsóknir og vilja vernda gildandi leyfi. Hábrún og ÍS 47 vilja skýrar lausnir sem tryggi smærri fyrirtækjum raunhæfan aðgang að svæðum og lífmassa. [18; 43, bls. 99–101]

IWF, Jóhannes Sturlaugsson og Landssamband veiðifélaga. IWF vill að ákvæði um forsendubrest gildi strax og mótmælir frestun innköllunar ónýttra laxahluta til 2028. Umsögnin fjallar um þetta undir fyrirsögn um 56. gr. Samkvæmt 127. gr. frumvarpsins taka bæði 56. gr. um forsendubrest og viðmiðunartímabil innköllunar laxahluta samkvæmt 41. gr. gildi 1. janúar 2028. Jóhannes og Landssambandið vilja fresta afgreiðslu frumvarpsins til að ljúka efnislegri endurskoðun og víðtæku samráði. Iceland Offshore Salmon vill sérstakt bráðabirgðaákvæði um áframhaldandi gildi eldri rannsóknarleyfa og forgang á grundvelli þeirra. [19, 21, 23–24, 29, 79]

Helstu niðurstöður samanburðar

Vernd og framleiðslumagn. Mesti ágreiningurinn snýst um bindandi áhættumat, hlutverk vöktunar og hvort lögfesta eigi að hætta eldi frjós lax í opnum kvíum. Hafrannsóknastofnun bendir á óvissu í framkvæmd. Aðilar sem leggja áherslu á náttúru- og veiðivernd vilja sterkari takmarkanir, en SFS og Vestfjarðastofa leggja meiri áherslu á mældan árangur og svigrúm í rekstri. [16, 21–29, 31, 34–35, 43, 72]

Réttindi, gjöld og ábyrgð. Sumir telja laxahlut skapa nauðsynlegan fyrirsjáanleika. Aðrir telja hann festa í sessi réttindi sem geti torveldað vernd síðar. Atvinnulífið gagnrýnir gjaldbyrði og óljós viðurlög, en ASÍ vill tryggari hlutdeild samfélagsins í auðlindarentu. Sveitarfélög vilja lögbundna hlutdeild í tekjum og veiðiréttarhafar raunhæfa vernd með bótum. [1, 26–29, 39–44, 53, 65–70, 74, 77]

Sameiginleg krafa um skýrleika. Þrátt fyrir ólíka afstöðu til efnis frumvarpsins kalla margir eftir skýrari lagaákvæðum, betra samráði og afmörkun valds stjórnvalda. Sérhæfðar umsagnir sýna jafnframt atriði sem þarf að leysa sérstaklega: persónuvernd, siglingaöryggi, vatnsnotkun í landeldi, rannsóknargögn og forgang í hafeldi. [10, 19, 22–24, 33, 37, 42–44, 55]

Númeruð heimildaskrá

[1] Alþýðusamband Íslands (ASÍ). Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2357; umsögn, 10 bls. Opna erindi
[2] Arctic Sea Farm. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2260; umsögn, 6 bls. Opna erindi
[3] Arnarlax hf. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 15.04.2026. Erindi 157-2435; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[4] Arnarlax hf. Kynning fyrir atvinnuveganefnd: Leiðin áfram. Móttekið 05.05.2026. Erindi 157-2659; kynning, 14 bls. Opna erindi
[5] Bessi Skírnisson. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2223; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[6] Bessi Skírnisson. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2227; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[7] Bolungarvíkurkaupstaður. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2224; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[8] Bolungarvíkurkaupstaður, Ísafjarðarbær og Vesturbyggð. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2571; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[9] Byggðarráð Skagafjarðar. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 20.04.2026. Erindi 157-2518; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[10] Bændasamtök Íslands. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2262; umsögn, 6 bls. Opna erindi
[11] Dýraverndarsamband Íslands. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 16.04.2026. Erindi 157-2482; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[12] Fish Partner ehf. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 07.04.2026. Erindi 157-2109; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[13] Fiskistofa. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 07.04.2026. Erindi 157-2126; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[14] Fjarðabyggð. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2261; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[15] Guðmundur Gunnarsson. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 04.04.2026. Erindi 157-2101; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[16] Hafrannsóknastofnun. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2255; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[17] Háafell ehf. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2320; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[18] Hábrún hf. og ÍS 47 ehf. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 16.04.2026. Erindi 157-2481; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[19] Iceland Offshore Salmon ehf. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2233; umsögn, 6 bls. Opna erindi
[20] Ísafjarðarbær. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2221; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[21] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn (Icelandic Wildlife Fund). Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2641; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[22] Jóhannes Sturlaugsson. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2283; umsögn, 10 bls. Opna erindi
[23] Jóhannes Sturlaugsson. Viðbót um rannsóknir, gagnaréttindi og önnur atriði. Móttekin 22.05.2026. Erindi 157-2880; viðbótarumsögn, 12 bls. Opna erindi

[24] Jóhannes Sturlaugsson. Sama viðbótarumsögn og [23], skráð aftur. Móttekin 29.05.2026. Erindi 157-2909; viðbótarumsögn, 12 bls. Opna erindi
[25] Kjósarhreppur. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2288; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[26] Landssamband veiðifélaga. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2307; umsögn, 6 bls. Opna erindi
[27] Landssamband veiðifélaga. Samantekt meginathugasemda. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2308; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[28] Landssamband veiðifélaga. Ályktun og tillögur; dagsett 16. janúar 2025 í skjalinu. Móttekið 10.04.2026. Erindi 157-2309; upplýsingar, 2 bls. Opna erindi
[29] Landssamband veiðifélaga. Viðbótargögn: ADVEL, sérálit, AREV, ályktun og svör Hafrannsóknastofnunar. Móttekið 04.05.2026. Erindi 157-2604; upplýsingar, 41 bls. Opna erindi
[30] Múlaþing. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2252; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[31] NASF, Verndarsjóður villtra laxastofna. Umsagnir frá janúar og 10. apríl 2026 í einu skjali. Mótteknar 10.04.2026. Erindi 157-2272; umsögn, 26 bls. Opna erindi
[32] NASF, Verndarsjóður villtra laxastofna og fleiri. Sameiginleg bókun NASF, DÍS, IWF og VÁ um tilvísun til annarrar þingnefndar. Móttekið 04.05.2026. Erindi 157-2605; bókun, 1 bls. Opna erindi
[33] Náttúrufræðistofnun. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2225; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[34] Náttúruverndarfélagið Laxinn lifi. Umsögn með áliti MAGNA lögmanna. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2570; umsögn, 12 bls. Opna erindi
[35] Náttúruverndarfélagið Laxinn lifi. Minnisblað með tillögum að breytingum á gildandi fiskeldislögum. Móttekið 18.05.2026. Erindi 157-2854; minnisblað, 15 bls. Opna erindi
[36] Ocean EcoFarm ehf. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 15.04.2026. Erindi 157-2431; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[37] Persónuvernd. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2210; umsögn, 5 bls. Opna erindi
[38] Reykjavíkurborg. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2237; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[39] SalMar ASA. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 17.04.2026. Erindi 157-2507; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[40] Samband íslenskra sveitarfélaga. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2310; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[41] Samband sveitarfélaga á Austurlandi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2253; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[42] Samtök atvinnulífsins. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2358; umsögn, 6 bls. Opna erindi
[43] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Umsögn með greinaskýringum og fylgiskýrslum KPMG og Menon Economics. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2355; umsögn, 179 bls. Opna erindi
[44] Samtök sjávarútvegssveitarfélaga. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2240; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[45] Stangaveiðifélag Reykjavíkur. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2246; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[46] Stangaveiðifélagið Flúðir. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2243; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[47] Umhverfis- og orkustofnun. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2275; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[48] Valdimar Ingi Gunnarsson. V. kafli: Úthlutun smitvarnasvæða og rekstrarleyfi. Móttekin 08.04.2026. Erindi 157-2205; umsögn, 36 bls. Opna erindi
[49] Valdimar Ingi Gunnarsson. III. kafli: Umhverfisvernd og rannsóknir. Móttekin 08.04.2026. Erindi 157-2206; umsögn, 44 bls. Opna erindi
[50] Valdimar Ingi Gunnarsson. IV. kafli: Smitvarnasvæði og dýraheilbrigði. Móttekin 08.04.2026. Erindi 157-2207; umsögn, 46 bls. Opna erindi
[51] Valdimar Ingi Gunnarsson. XII. kafli: Afturköllun rekstrarleyfis til sjókvíaeldis. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2234; umsögn, 24 bls. Opna erindi
[52] Valdimar Ingi Gunnarsson. X. kafli: Lús. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2235; umsögn, 47 bls. Opna erindi
[53] Valdimar Ingi Gunnarsson. VII. kafli: Laxahlutur. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2236; umsögn, 73 bls. Opna erindi
[54] VÁ félag um vernd fjarðar. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2259; umsögn, 5 bls. Opna erindi
[55] Vegagerðin. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 22.04.2026. Erindi 157-2534; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[56] Veiðifélag Fnjóskár. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2257; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[57] Veiðifélag Fnjóskár. Umsögn með eldri fylgigögnum um vernd Eyjafjarðar. Móttekin 27.05.2026. Erindi 157-2903; umsögn, 17 bls. Opna erindi
[58] Veiðifélag Kjósarhrepps. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2258; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[59] Veiðifélag Kjósarhrepps. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2267; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[60] Veiðifélag Krossár á Skarðsströnd. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 07.04.2026. Erindi 157-2114; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[61] Veiðifélag Krossár á Skarðsströnd. Minnisblað: úrvinnsla úr birtum eftirlitsgögnum MAST. Móttekið 28.05.2026. Erindi 157-2906; minnisblað, 4 bls. Opna erindi
[62] Veiðifélag Laxár á Ásum. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 16.04.2026. Erindi 157-2480; umsögn, 5 bls. Opna erindi
[63] Veiðifélag Laxár í Leirársveit. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2213; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[64] Veiðifélag Laxdæla. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2266; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[65] Veiðifélag Miðfirðinga. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2238; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[66] Veiðifélag Norðurár. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 04.05.2026. Erindi 157-2644; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[67] Veiðifélag Vatnsdalsár í Húnaþingi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 08.04.2026. Erindi 157-2196; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[68] Veiðifélag Víðidalsár. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2265; umsögn, 3 bls. Opna erindi
[69] Veiðifélag Þverár. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2251; umsögn, 2 bls. Opna erindi

[70] Veiðifélag Þverár í Borgarfirði. Viðbótargögn um tekjur veiðiréttar og verðmætasköpun. Móttekin 02.06.2026. Erindi 157-2928; umsögn, 5 bls. Opna erindi
[71] Veiðiþjónustan Strengir ehf. Umsögn með skýrslu um Hrútafjarðará og Síká 2023. Móttekin 13.04.2026. Erindi 157-2306; umsögn, 17 bls. Opna erindi
[72] Vestfjarðastofa. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2244; umsögn, 9 bls. Opna erindi
[73] Vestmannaeyjabær. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 09.04.2026. Erindi 157-2222; umsögn, 1 bls. Opna erindi
[74] Vesturbyggð. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2239; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[75] VG í Múlaþingi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2263; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[76] VG í Múlaþingi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 10.04.2026. Erindi 157-2273; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[77] Viðskiptaráð Íslands. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2351; umsögn, 4 bls. Opna erindi
[78] Vinstrihreyfingin - grænt framboð. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Móttekin 14.04.2026. Erindi 157-2352; umsögn, 2 bls. Opna erindi
[79] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 157. löggjafarþing, 529. mál, þingskjal 898. Framlögð gerð með greinargerð, 131 bls. Opna heimild
[80] Alþingi. Erindi við 529. mál á 157. löggjafarþingi. Birtingarskrá 78 erinda. Opna heimild

Viðauki 11. Frumvarp um lagareldi 2026 - Þingumræða og meðferð atvinnuveganefndar

Frumvarpið er 529. mál á 157. löggjafarþingi 2025–2026 og var lagt fram sem þingskjal 898. Fyrsta umræða fór fram 23. mars 2026 og atvinnuveganefnd afgreiddi málið 11. júní. Meiri hluti nefndarinnar lagði fram nefndarálit og breytingartillögu á þingskjölum 1350 og 1351. [1, 39–41]

1. Framlagning og þingferill

Stjórnarfrumvarpinu var útbýtt 16. mars 2026. Hanna Katrín Friðriksson atvinnuvegaráðherra mælti fyrir því 23. mars, samhliða 530. máli um breytingar á lögum um lax- og silungsveiði, fiskrækt og Fiskræktarsjóð. Fyrsta umræða um bæði málin fór fram kl. 16:10–19:46. Hér er 530. mál aðeins nefnt til að skýra sameiginlegan umræðutíma. Það er sjálfstætt þingmál. [1–3]

Samkvæmt atkvæðaskrá 23. mars var 529. máli vísað til annarrar umræðu og atvinnuveganefndar. Með þeirri ákvörðun var samþykkt að halda meðferð málsins áfram en ekki að samþykkja efni frumvarpsins. Á ferilssíðu málsins er Eydís Ásbjörnsdóttir skráð sem framsögumaður nefndarinnar. Beiðnir um umsagnir voru sendar 24. mars með fresti til 10. apríl. Á síðunni eru skráðar 108 beiðnir og 78 innsend erindi. [1, 25, 42]

Í nefndarálitinu eru nefndar 78 umsagnir. Í erindaskránni eru þó einnig kynning, upplýsingar, minnisblöð og bókun, auk endurtekinna skila. Talan sýnir því ekki fjölda ólíkra umsagnaraðila eða sjálfstæðra afstaðna. Kynning Arnarlax og viðbótargögn Landssambands veiðifélaga eru dæmi um gögn sem þarf að greina frá almennum umsögnum. [12, 17, 21, 40]

2. Yfirlit yfir umræðuna á Alþingi

Ráðherra kynnti heildarendurskoðun laganna með áherslu á uppbyggingu lagareldis, einfaldari leyfisveitingar, vernd vistkerfa og smitvarnir. Hún ræddi einnig hvata til að nota ófrjóan lax og lokaðan búnað. Hún tengdi vinnuna við úttekt Ríkisendurskoðunar og stefnumótun frá 2023. [3]

Jón Gunnarsson og Þórarinn Ingi Pétursson lögðu áherslu á áhrif á byggðir, samkeppnishæfni og nauðsyn nýrra reglna. Þeir kölluðu eftir vandaðri nefndarvinnu og hóflegri gjaldtöku. Arna Lára Jónsdóttir, Eydís Ásbjörnsdóttir og Ingvar Þóroddsson studdu endurskoðunina. Þau tengdu hana við rannsóknir, eftirlit, hvata til umhverfisverndar og tekjur nærsamfélagsins. Jón Pétur Zimsen og Guðlaugur Þór Þórðarson lögðu jafnframt áherslu á verðmæti villtra laxastofna og hagsmuni veiðiréttarhafa. Bergþór Ólason gagnrýndi sérstaklega gjaldbyrði, innköllun laxahlutar og óvissu við endurnýjun leyfa. [4–11]

3. Einstök efnisatriði þingumræðunnar

Leyfistími, laxahlutur og fyrirsjáanleiki
Ráðherra lagði áherslu á að sjókvíaeldisleyfi yrðu áfram tímabundin til 16 ára. Laxahlutur væri leið til að stjórna eldisheimildum fremur en ótímabundinn eignarréttur. Bergþór taldi kröfu um fulla nýtingu óraunhæfa í rekstri sem háður er líffræðilegum aðstæðum. Hann vildi skýrari skilyrði um endurnýjun og meiri fyrirvara. Ágreiningurinn snerist um jafnvægi milli skyldu til að nýta heimildir og öryggis fjárfestinga. [3, 11]

Vernd villtra stofna og tækniframfarir
Jón Pétur ræddi áhrif stroka og lúsar á villta stofna, verðmæti laxveiði og orðspor Íslands. Guðlaugur Þór lagði áherslu á að atvinnuuppbygging og náttúruvernd færu saman og ræddi sterkari fjárhagslega hvata til öruggari tækni. Jón Gunnarsson benti á þróun búnaðar, ófrjóan lax og möguleika á samvinnu um gildrur í ám. Hér er lýst sjónarmiðum þingmannanna en ekki niðurstöðum vísindalegs mats nefndarinnar. [4, 9–10]

Gjaldtaka, afföll og fjárfestingar
Þórarinn fagnaði því að gjaldtakan færðist frá því að miðast við veltu í átt að afkomu. Hann lagði þó áherslu á hóf í gjöldum og sektum. Bergþór gagnrýndi að lágmarksgjaldið væri óháð afkomu og taldi affallagjald leggja skatt á tjón. Hann tengdi þetta við getu fyrirtækja til fjárfestinga og viðhalds. Ráðherra lýsti gjaldtökunni sem leið til að fá endurgjald fyrir auðlindanýtingu og fjármagna rannsóknir og eftirlit. [3, 5, 11]

Sveitarfélög, eftirlit og rannsóknir
Arna Lára óskaði eftir að eftirlit, rannsóknir og menntun yrðu byggð upp á eldissvæðum. Hún ræddi aðgang sjálfstæðra rannsóknaraðila að fjármagni eftir niðurlagningu Umhverfissjóðs og hugmyndir um kennsluleyfi. Eydís lagði einnig áherslu á eftirlit á eldissvæðum, tekjur sveitarfélaga og hert viðbrögð við brotum. [6–7]

Friðun og strandsvæðaskipulag
Ráðherra taldi að ákvarðanir um friðun einstakra fjarða ættu að byggjast á skipulagsvinnu og aðkomu heimafólks. Ingvar studdi þá nálgun. Þórarinn taldi mikilvægt að nýta fyrirliggjandi heimildir áður en ný svæði yrðu tekin undir eldi í opnum kvíum. Hann ræddi sérstaklega Eyjafjörð og Öxarfjörð. [3, 5, 8]

4. Meðferð atvinnuveganefndar

Málið er skráð á dagskrá 14 funda frá 24. mars til 11. júní 2026. Lilja Rafney Magnúsdóttir var formaður og Eydís framsögumaður. Á fyrsta fundinum var ákveðið að leita umsagna. Fulltrúar ráðuneytisins komu á fund 26. mars. Á næstu fundum var fjallað um gögn og sjónarmið stofnana, sveitarfélaga, atvinnulífs, náttúruverndaraðila, veiðifélaga og sérfræðinga. Í júní var málið rætt og síðan afgreitt. [25–38]

Fundargerðirnar staðfesta hverjir komu á fundi og hvaða formlegu ákvarðanir voru teknar. Þær hafa þó almennt ekki að geyma orðréttar spurningar og svör. Umfjöllun næsta kafla um afstöðu aðila byggist því á skriflegum gögnum. Ekki er gengið út frá því að allir gestir hafi tekið undir afstöðu samtakanna sem þeir mættu fyrir eða að nefndin hafi samþykkt allar tillögur sem henni bárust. [25–38]

Dagur og fundur	Gestir og meðferð 529. máls
24. mars 43. fundur	Samþykkt var að óska umsagna og Eydís valin framsögumaður. [25]
26. mars 44. fundur	Atvinnuvegaráðuneyti: Kolbeinn Árnason, Kristján Freyr Helgason, Rafn Helgason, Hallveig Ólafsdóttir, Stefán Árni Gylfason og Hjalti Jón Guðmundsson. [26]
16. apríl 46. fundur	Ísafjarðarbær, Vestfjarðastofa, Vesturbyggð og Bolungarvíkurkaupstaður. [27]
28. apríl 49. fundur	Hafrannsóknastofnun, Fiskistofa, Umhverfis- og orkustofnun, Fjarðabyggð, Múlaþing og Samband sveitarfélaga á Austurlandi. [28]
30. apríl 50. fundur	Landssamband veiðifélaga: Jóhann Helgi Stefánsson og Jón Helgi Björnsson. [29]
4. maí 51. fundur	NASF, Icelandic Wildlife Fund, VÁ, Dýraverndarsamband Íslands, Samtök sjávarútvegssveitarfélaga, Arctic Fish, Háafell, Arnarlax og SalMar. [30]
6. maí 53. fundur	SFS, Viðskiptaráð, Samtök atvinnulífsins, Vegagerðin og ASÍ. [31]
18. maí 54. fundur	Samband íslenskra sveitarfélaga, Reykjavíkurborg, Kjósarhreppur, Vestmannaeyjabær, Jóhannes Sturlaugsson og Bændasamtök Íslands. [32]

Dagur og fundur	Gestir og meðferð 529. máls
19. maí 55. fundur	Iceland Offshore Salmon, Laxinn lifir, Persónuvernd og Náttúrufræðistofnun. [33]
21. maí 56. fundur	Sigfús Ingi Sigfússon frá byggðarráði Skagafjarðar. [34]
28. maí 57. fundur	VG, veiðifélög Fnjóskár, Miðfirðinga, Vatnsdalsár, Víðidalsár, Laxár á Ásum, Kjósarhrepps, Krossár, Laxár í Leirársveit, Laxdæla, Þverár og Norðurár, og Stangaveiðifélag Reykjavíkur. [35]
8. júní 62. fundur	Málið var rætt. Engir gestir eru bókaðir undir þessum dagskrárlið. [36]
10. júní 63. fundur	Málið var rætt. Engir gestir eru bókaðir undir þessum dagskrárlið. [37]
11. júní 64. fundur	Samþykkt var að afgreiða málið úr nefnd. Þrír nefndarmenn sátu hjá og boðuðu sérálit. [38]

5. Efni og gögn sem nefndin fékk til skoðunar

Hér er fjallað um valin gögn úr erindaskrá málsins: fagumsagnir, lögfræðileg álit, greiningar, kynningu og minnisblað. [12–24]

Burðarþol, áhættumat og ástand sjávarbotns
Hafrannsóknastofnun benti í umsögn 10. apríl á að ekki lægi fyrir hvernig reikna ætti burðarþol út frá hlaupandi tólf mánaða meðaltali. Stofnunin vænti þess að ráðlagt lífmassahámark samkvæmt meðaltalsleiðinni yrði lægra en hámark á hverjum tíma. Stofnunin vildi að matið tæki til fleiri þátta en lífræns álags og benti á óvissu um sérstakt mat fyrir lokaðan búnað. Umhverfis- og orkustofnun vildi að ástand sjávarbotns gæti eitt og sér leitt til frestunar útsetningar. Matvælastofnun ætti að taka mið af umsögn hennar. Þetta eru faglegar athugasemdir stofnananna. [13, bls. 1–3; 14, bls. 1–2]

Gjaldstofn, rekstrarskilyrði og auðlindarenta
Umsögn SFS, sem barst 14. apríl, inniheldur meginumsögn, athugasemdir við einstakar greinar og skýrslur KPMG og Menon Economics. Samtökin gagnrýna meðal annars lágmarksgjald, útreikning framleiðslugjalds, affallagjald og samanlögð áhrif viðurlaga. ASÍ leggur áherslu á útboð og auðlindaskatt til að tryggja samfélaginu hlutdeild í arðinum. Sambandið gagnrýnir samþjöppun og úthlutun sem byggist á mati stjórnvalda. Gögnin sýna því ólíkar áherslur bæði um gjaldbyrði og ráðstöfun arðs. [15, meginumsögn og fylgiskjöl; 16, bls. 1–3]

Kynning Arnarlax, „Leiðin áfram“, sem er skráð 5. maí, setur gjaldtöku í samhengi við uppbyggingu, taprekstur, fjárfestingar og störf. Kynningin gagnrýnir hátt grunnframleiðslugjald og leggur áherslu á fyrirsjáanleika og samkeppnishæfni. [21, bls. 10–14]

Laxahlutur, eignarréttur og veiðiréttindi
Landssamband veiðifélaga lagði fram viðbótargögn 4. maí. Þar á meðal voru álit ADVEL um inngrip í veiðiár og réttarstöðu heimilda og greining AREV á áhættumati. Minnisblað ADVEL frá 24. janúar fjallar um frumvarpsdrög. Án frekari samanburðar verður því ekki litið á það sem mat á öllum ákvæðum frumvarpsins eins og það var lagt fram. Gögnin vekja spurningar um vernd eignarréttar, bætur og forsendur mótvægisaðgerða. [17, bls. 1–16 og 20–32]

Í áliti MAGNA frá 10. apríl, sem fylgir erindi Laxinn lifir, er mat á áhrifum frumvarpsins á stjórnarskrárvarin veiðiréttindi talið ófullnægjandi. Megináherslan er að auk rekstrarhagsmuna og almennrar náttúruverndar þurfi að meta einkahagsmuni veiðiréttarhafa. [18, bls. 1–4]

Eftirlitsgögn, strok og rannsóknargögn
Í minnisblaði Veiðifélags Krossár, sem er skráð 28. maí, eru greindar 335 skráningar úr 149 eftirlitum frá 28. október 2019 til 18. febrúar 2026. Þar eru endurtekin frávik tengd við innra eftirlit, búnað og strokvarnir. Höfundur tekur sérstaklega fram að nýrri eftirlit hafi bæst við og úrtakið sé ekki tæmandi. [22, bls. 1–4]

Viðbótarumsögn Jóhannesar Sturlaugssonar frá maí fjallar meðal annars um rannsóknir, upplýsingar um strok, réttindi yfir gögnum og aðgang sjálfstæðra rannsakenda að erfðagögnum. Auk ágreinings um framleiðslumagn vekur hún spurningar um hverjir geti rannsakað áhrif eldis og hvernig gögn séu varðveitt og nýtt. [23]

Sveitarfélagstekjur og svæðisbundin stjórnsýsla
Samband íslenskra sveitarfélaga styður niðurlagningu Fiskeldissjóðs. Það telur þó ekki tryggt að þriðjungur framleiðslugjalds skili sér til sveitarfélaga þegar framlagið er háð fjárlögum. Sambandið vill beina hlutdeild í tekjunum og samráð um skiptingu fjárins. [24, bls. 1–2]

Persónuvernd og siglingaöryggi
Persónuvernd vill skýrari reglur um aðgang að myndavélum og eftirlit með drónum. Þar þurfi meðal annars að afmarka ábyrgð, tilgang, varðveislu og öryggi upplýsinga og áhrif á réttindi einstaklinga. Vegagerðin leggur til að leyfisskilyrði vísi einnig til laga um leiðarmerki og öryggi siglinga. Áhættumat fari fram áður en staðsetning mannvirkja er ákveðin. [19; 20, bls. 1–2]

6. Afgreiðsla og niðurstaða nefndarvinnunnar

Á fundi 11. júní var tillaga formanns um afgreiðslu málsins samþykkt. Jón Gunnarsson, Ólafur Adolfsson og Bergþór Ólason sátu hjá og boðuðu sérálit. Að áliti meiri hlutans standa Lilja Rafney Magnúsdóttir, Eydís Ásbjörnsdóttir, Eiríkur Björn Björgvinsson, Ingvar Þóroddsson, Kristján Þórður Snæbjarnarson og Sigurjón Þórðarson. Tveir síðastnefndu voru fjarverandi við afgreiðsluna en undirrituðu álitið samkvæmt heimild í þingsköpum. [38, 40]

Meiri hlutinn leggur til að frumvarpið verði samþykkt með breytingum. Hann tengir hvata til umhverfisverndar við fjárfestingar í öruggari búnaði og ófrjóum fiski. Hann telur þó ekki tímabært að lögbinda að hætta eldi frjós lax í opnum kvíum. Við endurskoðun árið 2030 verði metið hvort raunhæft sé að setja slíkt skilyrði. Jafnframt leggur meiri hlutinn áherslu á áhættu fyrir villta laxastofna og skýrar lagareglur um atvinnuuppbyggingu. [40]

Helstu breytingartillögur meiri hlutans eru teknar saman í töflunni hér á eftir. Þær voru lagðar fram til annarrar umræðu og eru ekki gildandi reglur. Önnur eða þriðja umræða er ekki skráð á ferilssíðu málsins. Greinanúmer vísa til frumvarpsins eins og það var lagt fram. [1, 41]

Efni	Tillaga meiri hlutans
Lífmassi	Lífmassa megi færa milli smitvarnasvæða með samþykki og innan marka umhverfismats. Nýttur leyfilegur lífmassi fari aldrei yfir hámark vatnshlots eða annars afmarkaðs hafsvæðis. 5. og 12. gr. [41, 2. og 4. tölul.]
Aukið burðarþol	Þegar leyfishafar eru fleiri en einn skiptist heimild til umsóknar um aukinn leyfilegan lífmassa hlutfallslega miðað við leyfilegan lífmassa þeirra. 33. gr. [41, 6. tölul.]
Endurnýjun	Sækja þurfi um endurnýjun eigi síðar en sex árum áður en leyfi rennur út. Niðurstaða liggi fyrir eigi síðar en fjórum árum fyrir lok leyfis. 34. gr. [41, 7. tölul.]
Laxahlutur	Nýtingarviðmið verði 90%. Við framsal og leigu verði metið hvort rými sé fyrir lífmassann. 41. gr.
Strok og vöktun	Viðbótarupplýsingar verði veittar tafarlaust og haft samráð við landeigendur. 7. og 44.–45. gr.

Efni	Tillaga meiri hlutans
Kynþroski	Rekstrarleyfishafi grípi tafarlaust til mótvægisaðgerða þegar hlutfall kynþroska laxa fer yfir mörkin. Matvælastofnun geti krafist þess að allir kynþroska laxar verði fjarlægðir þegar mörkin eru yfirstigin og vægari úrræði koma að mati stofnunarinnar ekki til greina. 54. gr. [41, 15. tölul.]
Vinnsla og gjaldhvatar	Gjald á slátraðan lax sem rekstrarleyfishafi vinnur hér á landi verði 75% af gjaldi samkvæmt 1. mgr. 64. gr.; miða skuli við að laxinn sé hið minnsta flakaður. Dagsetningin við viðmið um einn vetur færist úr 20. október í 15. desember. 64. gr. [41, 19. tölul.]
Landeldi	Fyrsta leyfi gildi í 25 ár og endurnýjað leyfi í 16 ár. 87. gr.
Gildistaka og gjald	Lögin taki almennt gildi 1. janúar 2027 en XIV. kafli um framleiðslugjald 1. september 2026. Grunngjald gildi til ársloka 2030, með afsláttum. 127. gr. og bráðabirgðaákvæði. [41, 24.–25. tölul.]

Heimildaskrá

[1] Alþingi. Ferill 529. máls á 157. löggjafarþingi. Opna heimild
[2] Alþingi. Fyrsta umræða 23. mars 2026. Sameiginleg umræða um 529. og 530. mál. Opna heimild
[3] Hanna Katrín Friðriksson. Framsöguræða 23. mars 2026 kl. 16:11. Opna heimild
[4] Jón Gunnarsson. Ræða 23. mars 2026 kl. 17:06. Opna heimild
[5] Þórarinn Ingi Pétursson. Ræða 23. mars 2026 kl. 17:29. Opna heimild
[6] Arna Lára Jónsdóttir. Ræða 23. mars 2026 kl. 18:02. Opna heimild
[7] Eydís Ásbjörnsdóttir. Ræða 23. mars 2026 kl. 18:35. Opna heimild
[8] Ingvar Þóroddsson. Ræða 23. mars 2026 kl. 18:50. Opna heimild
[9] Jón Pétur Zimsen. Ræða 23. mars 2026 kl. 18:55. Opna heimild
[10] Guðlaugur Þór Þórðarson. Ræða 23. mars 2026 kl. 19:11. Opna heimild
[11] Bergþór Ólason. Ræða 23. mars 2026 kl. 19:26. Opna heimild
[12] Alþingi. Innsend erindi og umsagnir í 529. máli. Opna heimild
[13] Hafrannsóknastofnun. Umsögn 10. apríl 2026. Opna heimild
[14] Umhverfis- og orkustofnun. Umsögn 10. apríl 2026. Opna heimild
[15] SFS. Umsögn og fylgiskýrslur mótteknar 14. apríl 2026. Opna heimild
[16] ASÍ. Umsögn móttekin 14. apríl 2026. Opna heimild
[17] Landssamband veiðifélaga. Viðbótargögn ADVEL og AREV móttekin 4. maí 2026. Opna heimild
[18] Laxinn lifir. Umsögn með áliti MAGNA 10. apríl 2026. Opna heimild
[19] Persónuvernd. Umsögn móttekin 9. apríl 2026. Opna heimild
[20] Vegagerðin. Umsögn móttekin 22. apríl 2026. Opna heimild
[21] Arnarlax. Leiðin áfram. Kynning skráð 5. maí 2026. Opna heimild
[22] Veiðifélag Krossár. Minnisblað um eftirlitsgögn 28. maí 2026. Opna heimild
[23] Jóhannes Sturlaugsson. Viðbótarumsögn móttekin 22. maí 2026. Opna heimild
[24] Samband íslenskra sveitarfélaga. Umsögn 10. apríl 2026. Opna heimild
[25] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 43. fundur, 24. mars 2026. Opna heimild
[26] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 44. fundur, 26. mars 2026. Opna heimild
[27] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 46. fundur, 16. apríl 2026. Opna heimild
[28] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 49. fundur, 28. apríl 2026. Opna heimild
[29] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 50. fundur, 30. apríl 2026. Opna heimild
[30] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 51. fundur, 4. maí 2026. Opna heimild
[31] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 53. fundur, 6. maí 2026. Opna heimild
[32] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 54. fundur, 18. maí 2026. Opna heimild
[33] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 55. fundur, 19. maí 2026. Opna heimild
[34] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 56. fundur, 21. maí 2026. Opna heimild
[35] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 57. fundur, 28. maí 2026. Opna heimild
[36] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 62. fundur, 8. júní 2026. Opna heimild
[37] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 63. fundur, 10. júní 2026. Opna heimild
[38] Alþingi. Fundargerð atvinnuveganefndar, 64. fundur, 11. júní 2026. Opna heimild
[39] Alþingi. Stjórnarfrumvarp, þingskjal 898. Opna heimild
[40] Alþingi. Nefndarálit meiri hluta, þingskjal 1350, upprentuð útgáfa. Opna heimild
[41] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta, þingskjal 1351. Opna heimild
[42] Alþingi. Atkvæðaskrá 23. mars 2026. Opna heimild

Viðauki 12. Laxahlutur – lögfræðileg greining á réttarstöðu, verðmyndun, framsali, veðtengingu, jafnræði og mögulegri bótaskyldu ríkisins

Frumvarpið varð ekki að lögum á 157. löggjafarþingi. Greiningin fjallar því um reglurnar sem lagðar voru til, ásamt nefndaráliti og breytingartillögu meiri hluta atvinnuveganefndar. Hún var unnin með aðstoð ChatGPT samkvæmt aðferðalýsingu skýrslunnar og er ekki sjálfstætt lögfræðiálit sérfræðings eða niðurstaða dómstóls. [1–3, 18]

Hugtök í lagalegu umfjölluninni: Framsal merkir að réttindi séu færð frá einum aðila til annars. Við leigu fær annar aðili tímabundinn rétt til nýtingar. Veðsetning merkir að réttindi séu sett til tryggingar skuld. Innköllun laxahlutar og afturköllun rekstrarleyfis eru aðskildar aðgerðir sem beinast að ólíkum heimildum; skilyrði þeirra eru rakin hér á eftir.

1. Niðurstaða í stuttu máli

Í frumvarpinu er laxahlutur skilgreindur sem hlutdeild rekstrarleyfishafa í heildarlaxamagni til eldis á frjóum laxi. Þar er skýrt tekið fram að úthlutun og skráning laxahlutar myndi hvorki eignarrétt né óafturkallanlegt forræði. Yfirlýsingin hefur lögfræðilega þýðingu. Hún ræður þó ekki ein og sér hvort fjárhagslegir hagsmunir sem tengjast laxahlut geti notið verndar 72. gr. stjórnarskrár og 1. gr. 1. samningsviðauka Mannréttindasáttmála Evrópu. [1, 39. gr. og alm. aths. kafli 4.2][4][6]

Heildarmat á kerfinu bendir til þess að laxahlutur fæli í sér sérstök, opinberlega skráð og takmörkuð atvinnuréttindi með fjárhagslegu gildi og einkennum sem líkjast eignarrétti. Heimilt væri að framselja og leigja hlutinn, tilgreina ætti verð í viðskiptum, ríkið gæti boðið óúthlutaða hluti upp og heimilt væri að tengja hlutinn veði. Rétturinn væri þó háður rekstrarleyfi, smitvarnasvæði, landshluta, leyfilegum lífmassa og nýtingarskyldu. Hann væri einnig háður breytilegri heildarheimild sem réðist af umhverfis- og áhættumati. [1, 39.–42. og 109. gr.][2][3]

Mikilvægur lögfræðilegur og efnahagslegur ávinningur núverandi laxeldisfyrirtækja er að mati þessarar greiningar að bráðabirgðaákvæði III varðveitir hlutfallslega stöðu þeirra sem þegar hafa heimild til eldis á frjóum laxi. Heimildin yrði síðan færð í form sem má skrá, framselja, leigja og nota við fjármögnun. Frumvarpið gerir ekki ráð fyrir útboði eða sérstöku kaupverði við þessa upphaflegu úthlutun. Nýir aðilar og þeir sem vilja auka hlut sinn þyrftu hins vegar almennt að afla laxahluta með viðskiptum eða útboði og uppfylla önnur skilyrði kerfisins. [1, bráðabirgðaákvæði III og 40.–42. gr.]

Ríkið gæti orðið bótaskylt ef laxahlutakerfið yrði síðar lagt niður. Bótaskylda væri þó ekki sjálfvirk og ekki hægt að fullyrða um hana fyrirfram. Hætta á bótaskyldu er lítil þegar laxahlutur er innkallaður samkvæmt skýrum skilyrðum sem fylgja réttinum frá upphafi, til dæmis vegna verulegrar vannýtingar eða brottfalls allra rekstrarleyfa. Hættan eykst ef löggjafinn afnemur síðar réttinn óvænt eða sviptir hann raunverulegu gildi, án raunhæfs aðlögunartíma eða annarra mótvægisaðgerða. Það á sérstaklega við ef rétturinn hefur þá verið seldur, leigður, veðsettur og lagður til grundvallar verulegum fjárfestingum. Þá þyrfti að meta hvort breytingin teldist almenn eignarskerðing, stjórn á notkun eignar eða í reynd eignarnám og hvort sanngjarnt jafnvægi hefði verið rofið. [4][6][11][13][14]

Meginniðurstaða ADVEL er að yfirlýsing um að laxahlutur myndi ekki eignarrétt útiloki ekki ein og sér eignarréttarvernd eða bótaskyldu. Að mati þessarar greiningar stenst það sjónarmið almenna skoðun. Af því verður þó ekki dregin sú almenna regla að afnám kerfisins eftir að það hefur fest sig í sessi leiði líklega alltaf til bóta. Dómaframkvæmd um atvinnuleyfi og veiðiheimildir sýnir að löggjafinn hefur verulegt svigrúm til breytinga ef þær eru lögmætar, almennar og fyrirsjáanlegar og meðalhófs er gætt. [8][9][11][13][14][15]

2. Afmörkun og réttarheimildir

Greiningin byggist fyrst og fremst á frumvarpi til laga um lagareldi, þskj. 898, einkum 39.–42. og 109. gr., almennum athugasemdum um samræmi við stjórnarskrá og bráðabirgðaákvæði III. Einnig er litið til nefndarálits og breytingartillögu meiri hluta atvinnuveganefndar. Þar skiptir einkum máli tillaga um að lækka viðmið um nýtingu a.m.k. einu sinni á þriggja ára tímabili úr 100% í 90% og skilyrði um að framsalshafi eða leigutaki hafi nægilegan leyfilegan lífmassa. [1][2][3]

Af ákvæðum stjórnarskrár skipta einkum máli 65. gr. um jafnræði, 72. gr. um friðhelgi eignarréttar og 75. gr. um atvinnufrelsi. Samkvæmt 75. gr. má takmarka atvinnufrelsi með lögum ef almannahagsmunir krefjast þess. Ef um eiginlegt eignarnám er að ræða krefst 72. gr. lagafyrirmæla, almenningsþarfar og greiðslu fulls verðs. Almennar og málefnalegar reglur um notkun eigna og atvinnustarfsemi geta hins vegar takmarkað eignarrétt án bótaskyldu, svo fremi sem meðalhófs og jafnræðis er gætt. [4]

Þegar Matvælastofnun tekur einstakar ákvarðanir um skráningu, framsal, leigu, flutning og innköllun laxahlutar gilda einnig almennar reglur stjórnsýsluréttar. Þar á meðal eru rannsóknarregla 10. gr., jafnræðisregla 11. gr. og meðalhófsregla 12. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993. [5]

Mannréttindasáttmáli Evrópu hefur lagagildi hér á landi samkvæmt lögum nr. 62/1994. Í 1. gr. 1. samningsviðauka er eignarréttur verndaður en jafnframt viðurkennt svigrúm ríkisins til að stjórna notkun eigna í þágu almannahagsmuna. Mannréttindadómstóll Evrópu hefur viðurkennt að fjárhagslegir hagsmunir atvinnurekstrar, þar sem leyfi er lykilforsenda starfseminnar, geti fallið undir hugtakið „eign“. Afturköllun eða takmörkun leyfis geti þó talist lögmæt stjórn á notkun eigna ef hún á sér lagastoð, þjónar almannahagsmunum og gætir meðalhófs. [6][13][14]

3. Hvað er laxahlutur í lagalegum skilningi?

3.1 Ekki hefðbundinn eignarréttur – en heldur ekki aðeins tæknileg skráning

Samkvæmt 39. gr. er skráning hjá Matvælastofnun skilyrði fyrir eldi á frjóum laxi. Í skrána skal færa laxahlut, laxamagn hvers árs og nýtingu. Í 2. mgr. er sérstaklega tekið fram að úthlutun og skráning myndi ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði. Í almennum athugasemdum er laxahlut jafnframt lýst sem takmörkun á framleiðslu og hann borinn saman við mengunarheimild. Þriðja málsgrein 39. gr. heimilar þó að ákveða í reglugerð að skertan eða engan laxahlut þurfi til eldis í lokuðum eða hálflokuðum búnaði sem dregur verulega úr stroki. [1, 39. gr., alm. aths. kafli 4.2 og aths. við 39. gr.]

Í greinargerðinni er þó einnig viðurkennt að um „takmörkuð verðmæt gæði“ sé að ræða og að þeir sem fá laxahlut séu í forréttindastöðu gagnvart þeim sem fá hann ekki. Þetta skiptir máli við lögfræðilegt mat á eðli réttindanna. Það ræðst ekki eingöngu af heitinu sem löggjafinn gefur þeim. Einnig þarf að horfa til raunverulegs inntaks þeirra, fyrirsjáanleika, fjárhagslegs gildis og heimilda rétthafans. [1, alm. aths. kafli 4.2 og aths. við 41. gr.]

Réttara er því að lýsa laxahlut sem skilyrtum opinberum atvinnuréttindum eða opinberri framleiðsluheimild með fjárhagslegum einkennum sem líkjast eignarrétti. Sú lýsing tekur bæði tillit til víðtæks valds löggjafans til að setja reglur og mögulegrar stjórnarskrár- og mannréttindaverndar tiltekinna fjárhagslegra hagsmuna rétthafa. [4][6][9][11][13]

3.2 Samanburður við aflahlutdeild

Við undirbúning frumvarpsins 2024 og í lögfræðiáliti Víðis Smára Petersen var dregin skýr hliðstæða við fiskveiðistjórnarkerfið. Heildarlaxamagn samsvaraði í grófum dráttum heildarafla og laxahlutur aflahlutdeild. Í 1. gr. laga nr. 116/2006 um stjórn fiskveiða er jafnframt tekið fram að úthlutun veiðiheimilda myndi ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði. [8][9]

Samanburðurinn er gagnlegur en kerfin eru ekki að öllu leyti sambærileg. Laxahlutur er bundinn rekstrarleyfi, leyfilegum lífmassa og smitvarnasvæði. Hann verður aðeins nýttur í tiltekinni starfsemi sem þarf leyfi. Dómaframkvæmd um fiskveiðiheimildir sýnir þó að slíkt fyrirkomulag getur haft verulegt fjárhagslegt gildi án þess að löggjafinn missi heimild til að breyta því með lögum. Í greinargerð þingmannafrumvarps um veiðistjórn grásleppu er vísað til dóms Hæstaréttar í máli nr. 12/2000 og sú afstaða rakin að veiðiheimildir séu aðeins varanlegar í þeim skilningi að þeim verði ekki breytt eða þær felldar niður nema með lögum. Löggjafinn hafi svigrúm til að gera málefnalegar breytingar. [15, greinargerð, kafli um samræmi við stjórnarskrá]

4. Framsal, leiga, flutningur og verðmyndun

Í 40. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir tvenns konar flutningi og viðskiptum. Annars vegar má flytja laxamagn milli smitvarnasvæða innan sama landshluta með skriflegu samþykki Matvælastofnunar og að fenginni ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar. Nota má skiptihlutfall ef erfðafræðileg áhætta er mismunandi. Hins vegar má framselja eða leigja laxahlut milli rekstrarleyfishafa með skriflegu samþykki Matvælastofnunar. Leiga má ná til eldis tveggja kynslóða í senn sem leigutaki elur óslitið, að teknu tilliti til hvíldartíma. Eftir samfellt leigutímabil þarf rétthafinn annaðhvort að nýta hlutinn sjálfur eða framselja hann. [1, 40. gr.]

Kerfið gerir beinlínis ráð fyrir verðmyndun. Í umsókn um framsal eða leigu eiga að koma fram upplýsingar um kaup- eða leiguverð. Innkallaður laxahlutur og nýr, óúthlutaður laxahlutur eiga að fara í útboð og andvirðið að renna í ríkissjóð. Þannig verða til verð úr einkaviðskiptum og opinberum útboðum sem geta nýst sem viðmið við verðmat. [1, 40.–42. gr.]

Verðmyndunin styrkir fjárhagslegt eðli réttindanna. Hún breytir þó ekki þeirri grunnreglu að laxahlutur er háður opinberum skilyrðum og verður ekki nýttur án viðeigandi rekstrarleyfis og nægilegs leyfilegs lífmassa. Meiri hluti atvinnuveganefndar lagði sérstaklega til að Matvælastofnun meti við afgreiðslu beiðni um framsal eða leigu að viðtakandinn hafi nægilegan leyfilegan lífmassa til að nýta hlutinn. Markmiðið var meðal annars að draga úr spákaupmennsku. [2][3]

5. Veðtenging og fjármögnun

Í 109. gr. frumvarpsins er fjallað um framsal, leigu og veðsetningu rekstrarleyfis. Ákvæðið tekur einnig til veðsetningar laxahlutar og krefst skriflegs samþykkis Matvælastofnunar. Við fullnustu veðs þarf veðhafi eða framsalshafi að uppfylla kröfur til rekstrarleyfishafa innan þriggja mánaða; Matvælastofnun getur veitt allt að tólf mánaða viðbótarfrest. Séu kröfurnar ekki uppfylltar að fresti liðnum skal stofnunin afturkalla rekstrarleyfið og innkalla laxahlutinn eftir því sem við á. [1, 109. gr. og aths. við 109. gr.]

Möguleiki á veðsetningu getur gert réttindin gagnlegri við fjármögnun því lánveitandi getur litið á þau sem hluta af tryggingum fyrirtækisins. Hann getur einnig aukið vægi laxahlutar á markaði. Réttindi sem má færa milli aðila, verðleggja og tengja veði eru almennt líklegri til að hafa mælanlegt fjárhagslegt gildi en stjórnvaldsleyfi sem ekki má framselja. Þetta þýðir þó ekki að banki meti laxahlut að fullu sem hefðbundna eign. Hætta á innköllun, breytingar á heildarlaxamagni og fáir mögulegir kaupendur geta lækkað verðmæti hans við mat á tryggingum verulega. [1][11]

Í greinargerð frumvarpsins er lagt til að falla frá sérstakri þinglýsingu samþykkis Matvælastofnunar fyrir ráðstöfun, sem gildandi 17. gr. laga nr. 71/2008 krefst. Í staðinn eigi almennar reglur að gilda um réttarvernd gagnvart þriðja manni eftir því sem við á. Í skrá Matvælastofnunar má færa upplýsingar um veð en frumvarpið leggur ábyrgð á réttmæti upplýsinganna á aðilana. Eftir standa því mikilvægar spurningar um hvaða ráðstafanir þarf til að tryggja veðrétt, hver forgangur hans er og hvernig hann nýtur verndar gagnvart þriðja manni. Æskilegt væri að skýra þetta sem best áður en réttindin yrðu notuð sem trygging í stórum fjármögnunarsamningum. [1, 40. og 109. gr.][7]

6. Samband laxahlutar, rekstrarleyfis og smitvarnasvæða

Laxahlutur er ekki sjálfstæður réttur óháður starfseminni. Ef aðili missir öll rekstrarleyfi til sjókvíaeldis skal innkalla laxahlut hans. Samkvæmt 41. gr. geta aðeins aðilar sem hafa fengið úthlutað smitvarnasvæði til sjókvíaeldis boðið í óráðstafaðan laxahlut. Í 42. gr., um viðbót vegna nýrra smitvarnasvæða, er sérstaklega áskilið að bjóðandi hafi fengið úthlutað smitvarnasvæði í viðkomandi landshluta eða hafsvæði. Meiri hluti atvinnuveganefndar lagði áherslu á að rekstrarleyfi og laxahlutur væru „bundin saman“. [1, 41.–42. gr.][2]

Tengingin hefur tvær gagnstæðar afleiðingar. Hún dregur úr líkum á að laxahlutur verði sjálfstæður fjármálagerningur sem aðilar utan greinarinnar geti átt. Hún getur þó einnig aukið verðmæti stöðu fyrirtækja sem þegar hafa rekstrarleyfi og smitvarnasvæði. Þau mynda afmarkaðan hóp sem getur nýtt, keypt eða boðið í réttindin. Víðir Smári Petersen benti árið 2024 á að takmörkun útboðs við aðila með smitvarnasvæði gæti í sumum tilvikum aukið samþjöppun þótt málefnaleg rök væru fyrir skilyrðinu. [9]

Samkeppnislög nr. 44/2005 gilda eftir sem áður. Samningar fyrirtækja sem takmarka samkeppni geta fallið undir 10. gr. laganna og misnotkun markaðsráðandi stöðu undir 11. gr. Samþjöppun eignarhalds eða yfirráða getur eftir atvikum fallið undir samrunaákvæði 17. gr. Laxahlutakerfið veitir því ekki undanþágu frá almennum samkeppnisreglum. [16]

7. Jafnræði og upphafleg úthlutun til núverandi fyrirtækja

Bráðabirgðaákvæði III er eitt mikilvægasta ákvæði frumvarpsins frá efnahagslegu og stjórnskipulegu sjónarhorni. Samkvæmt því eiga rekstrarleyfishafar sem hafa heimild til eldis á frjóum laxi við gildistöku laganna að halda hlutfallslega sama rétti. Í dæmi greinargerðarinnar fengi rekstrarleyfishafi með 30.000 tonna heimild af 106.500 tonna heildarramma um 28% laxahlut (30.000 / 106.500 × 100 ≈ 28,17%). [1, bráðabirgðaákvæði III]

Aðferðin felur í sér ólíka meðferð aðila. Núverandi leyfishafar fá upphaflega stöðu án þess að þurfa að bjóða í hana á markaði. Nýir aðilar þurfa hins vegar að uppfylla skilyrði um aðgang og eftir atvikum kaupa eða bjóða í tiltækan laxahlut. Ólík meðferð brýtur þó ekki sjálfkrafa gegn 65. gr. stjórnarskrár. Meginspurningin er hvort aðgreiningin byggist á málefnalegum sjónarmiðum og sé í eðlilegu samhengi við markmið laganna. Samfella í rekstri, vernd fjárfestinga og fyrirsjáanleiki fyrir núverandi leyfishafa geta réttlætt aðlögunarreglu af þessu tagi. [4][9]

Hætta á álitamálum um jafnræði eykst ef upphafleg úthlutun byggist á formlegum heimildum sem hafa verið lítið eða ekkert nýttar og þeim er síðan breytt í auðseljanleg réttindi sem má veðsetja, án skýrs rökstuðnings. Þá getur orðið verulegur munur á fyrri raunverulegri notkun og nýju fjárhagslegu verðmæti. Nýtingarskyldu 41. gr. er að hluta ætlað að vinna gegn því að heimildir safnist varanlega á þennan hátt. Nefndin lagði til 90% nýtingarviðmið í stað 100%. Það dregur úr hættu á innköllun vegna eðlilegra rekstrarsveiflna. [1][2][3]

Við úthlutun, skráningu, samþykki viðskipta og innköllun verður Matvælastofnun að gæta samræmis, rannsaka mál nægilega og virða meðalhóf samkvæmt 10.–12. gr. stjórnsýslulaga. [5]

8. Sérstakur ávinningur laxeldisfyrirtækja af innleiðingu laxahluta

Ávinningurinn ræðst af samspili nokkurra lagalegra áhrifa. Ekki er hægt að fullyrða um verðmæti í krónum án markaðsviðskipta eða útboðs. Lagaleg einkenni kerfisins geta þó skapað núverandi rekstraraðilum þann ávinning sem lýst er í töflunni. [1][2]

Atriði	Ávinningur og áhrif	Helstu takmarkanir
1. Upphafleg hlutfallsleg staða	Núverandi heimild til eldis á frjóum laxi verður að hlutfallslegum laxahlut. Samkvæmt bráðabirgðaákvæðinu þarf fyrirtækið ekki að afla hlutarins í fyrsta útboði.	Rétturinn er áfram háður rekstrarleyfi, heildarlaxamagni og lögbundnum skilyrðum.
2. Framsal og leiga	Að skilyrðum uppfylltum má selja eða leigja heimild sem er ónýtt eða tímabundið óþörf. Hún þarf því ekki að vera bundin einni rekstraráætlun.	Samþykki Matvælastofnunar, takmarkanir við landshluta og rekstrarleyfishafa og skylda til nýtingar.
3. Sveigjanleiki milli svæða	Flutningur laxamagns milli smitvarnasvæða innan sama landshluta getur auðveldað hvíld svæða og viðbrögð við seiðaskorti eða tímabundnum takmörkunum á rekstri.	Ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar, mögulegt skiptihlutfall og bann við flutningi milli landshluta.
4. Veðtenging og fjármögnun	Réttindin geta orðið hluti af tryggingum fyrirtækis og þannig auðveldað fjármögnun eða endurfjármögnun.	Óvissa um réttarvernd veðs, hætta á innköllun og tenging við rekstrarleyfi geta lækkað verðmæti réttindanna sem tryggingar.
5. Markaðs- og verðupplýsingar	Kaupverð, leiguverð og útboðsverð geta skapað verðviðmið og gert réttindin sýnilegri í fyrirtækjaviðskiptum.	Viðskipti geta verið mjög takmörkuð ef fáir kaupendur á svæðinu uppfylla skilyrði kerfisins.
6. Verðmæti vegna takmarkaðs aðgangs	Takmarkað heildarlaxamagn og skilyrði um rekstrarleyfi og smitvarnasvæði geta aukið gildi stöðu núverandi rekstraraðila gagnvart öðrum.	Samkeppnisreglur, innköllun, útboð og breytingar stjórnvalda á heildarlaxamagni takmarka varanleika réttindanna.

Kerfið færir því núverandi rekstrarheimild úr tiltölulega staðbundnu leyfi yfir í skráða hlutfallslega hlutdeild sem auðveldara er að færa milli aðila og nýta við fjármögnun. Þetta getur aukið virði fyrirtækis eða auðveldað fjármögnun. Verðmætið ræðst þó af markaðsskilyrðum, reglusetningu og mati lánveitenda. Frumvarpið ákveður hvorki bókfært verð né tryggir að laxahlutur verði færður sem sérstök óefnisleg eign í reikningsskilum. [1][11]

Í opinberri kynningu ráðuneytisins fyrir atvinnuveganefnd árið 2024 var markmiði sambærilegs laxahlutakerfis lýst sem auknum sveigjanleika og skilvirkari nýtingu framleiðsluheimilda. Sama áhersla er enn sýnileg í frumvarpinu frá 2026. [17; 1, alm. aths. kafli 3.1.1 og aths. við 41. gr.]

9. Getur ríkið orðið skaðabótaskylt ef laxahlutir yrðu síðar lagðir niður?

9.1 Bótaskylda er möguleg en ekki sjálfvirk

Ekki er hægt að staðfesta fyrirfram að afnám laxahluta myndi leiða til bótaskyldu. Það réðist af þróun réttindanna, nákvæmu efni framtíðarlaga og þeirri aðlögun sem væri veitt. Einnig skipti máli hvort áfram væri unnt að stunda starfsemina og hversu þung byrði félli á einstaka rétthafa. Flokkun áhættu í töflunni hér á eftir er eigindlegt mat þessarar greiningar; hún er ekki tölfræðilegt líkindamat eða niðurstaða dómstóls um laxahluti. [4][6][13][14]

Við beitingu 72. gr. stjórnarskrár er gerður greinarmunur á eiginlegu eignarnámi, sem krefst greiðslu fulls verðs, og almennum takmörkunum á eignarrétti. Slíkar takmarkanir geta verið án bóta ef þær byggjast á lögum, þjóna almannahagsmunum og ganga ekki lengra en eðlilegt er. Í 75. gr. eru jafnframt heimilaðar almennar takmarkanir á atvinnufrelsi vegna almannahagsmuna. Ef löggjöf eða framkvæmd færi út fyrir þessi mörk gæti komið til ógildingar og eftir atvikum skaðabóta samkvæmt almennum reglum. [4][9][10]

Mannréttindadómstóll Evrópu hefur talið að leyfi sem er lykilforsenda atvinnurekstrar og fjárhagslegir hagsmunir tengdir því geti verið „eign“ í skilningi 1. gr. 1. samningsviðauka. Í Tre Traktörer var svipting vínveitingaleyfis talin skerða fjárhagslega hagsmuni tengda

veitingarekstrinum og metin sem stjórn á notkun eignar. Í Fredin var afturköllun malarnámsleyfis ekki talin brjóta gegn 1. gr. 1. samningsviðauka. Lögin höfðu fyrirfram gert ráð fyrir mögulegri afturköllun og fjárfestar gátu því ekki byggt á því að rétturinn héldist óbreyttur. Brot var þó talið hafa orðið á 6. gr. sáttmálans vegna skorts á aðgangi að dómstóli. [13, 53.–55. mgr.][14, 54.–56. og 63. mgr.]

Þessi dómaframkvæmd skiptir sérstaklega máli fyrir laxahlut. Því skýrari sem fyrirvarar um breytingar, innköllun og umhverfisskilyrði eru frá upphafi, þeim mun veikari eru væntingar um óbreyttar reglur. Endurtekin viðskipti, opinber útboð, veðsetning og fjárfestingar sem byggjast beinlínis á réttinum geta hins vegar styrkt mat á því að verulegir fjárhagslegir hagsmunir séu í húfi. [1][11][13][14]

9.2 Fimm atvik og eigindlegt mat á hættu á bótaskyldu

Atvik	Lögfræðilegt mat	Hætta á bótaskyldu
A. Innköllun vegna vannýtingar eða missis allra rekstrarleyfa	Skilyrðið er skýrt og fylgir réttinum frá upphafi. Aðili getur almennt ekki haft réttmætar væntingar um að halda réttinum ef skilyrði hans eru ekki uppfyllt.	Lítil, ef rétt málsmeðferð, jafnræði og meðalhóf eru virt.
B. Lækkun heildarlaxamagns vegna nýs áhættumats	Laxahlutur er hlutfallsleg hlutdeild en tryggir ekki fastan tonnafjölda. Kerfið gerir frá upphafi ráð fyrir stjórnun vegna umhverfisáhrifa.	Lítil til miðlungs. Ræðst af umfangi breytingar, fyrirsjáanleika og aðlögun.
C. Tæknilegu kerfi breytt en sambærileg framleiðsluheimild varðveitt	Löggjafinn getur almennt endurskipulagt stjórnun atvinnugreinar. Ef rekstrargrundvöllur helst eru veikari rök fyrir bótum vegna þess eins að tiltekið viðskiptaform hverfur.	Fremur lítil, en fer eftir aðstæðum.
D. Almennt afnám laxahluta með löngum aðlögunartíma og málefnalegum umhverfisrökum	Líklegra er að breytingin teljist almenn eignarskerðing eða stjórn á notkun eignar en eignarnám. Meta þarf hvort sanngjarnt jafnvægi sé milli hagsmuna.	Miðlungs og háð útfærslu. Bætur eru ekki sjálfvirkar.
E. Skyndilegt afnám sem eyðir verðmætum, veðsettum réttindum og rekstrargrundvelli	Sterkari rök fyrir vernd fjárhagslegra hagsmuna og réttmætra væntinga og fyrir því að sérstök og óhófleg byrði sé lögð á rétthafa. Vernd 72. gr. stjórnarskrár og 1. gr. 1. samningsviðauka kann að fá meira vægi.	Verulega meiri, en dómstólar þyrftu að meta bótaskyldu.

10. Mat á fyrri lögfræðiálitum

10.1 ADVEL – eignarréttarvernd og bótaskylda

ADVEL lögmenn telja að ákvæði um að laxahlutur myndi ekki eignarrétt taki fyrst og fremst af allan vafa um að ekki sé stofnað til beins og óskilyrts eignarréttar. Atvinnuréttindi, fjárfestingar og réttmætar væntingar sem byggjast á leyfum geti þó notið verndar 72. gr. stjórnarskrár. ADVEL telur einnig að framsal, leiga og veðsetning styrki væntingar um að nýta megi réttindin fjárhagslega. Fyrirvarinn um að ekki myndist eignarréttur útiloki því ekki einn og sér bótaskyldu ríkisins ef réttindin verði síðar felld niður. [11, bls. 8–16]

Þessi meginsjónarmið samræmast bæði almennum kenningum um eignarrétt og dómaframkvæmd Mannréttindadómstóls Evrópu um atvinnuleyfi. Réttindi geta notið eignarréttarverndar þótt þau séu háð víðtækum opinberum reglum og heiti ekki „eign“ í lögum. Að þessu leyti er niðurstaða ADVEL vel studd. [4][6][13]

ADVEL gengur þó lengra með því að telja líklegt að eftir að kerfið hefur fest sig í sessi verði það ekki afnumið þannig að rekstrargrundvöllur hverfi nema gegn bótum. Sú niðurstaða er möguleg við tilteknar aðstæður í framtíðinni en of afdráttarlaus sem almenn regla. Laxahlutur er frá upphafi skilyrtur réttur og heildarlaxamagn getur breyst af umhverfisástæðum. Samkvæmt íslenskri dómaframkvæmd og Mannréttindasáttmála Evrópu hefur löggjafinn einnig verulegt svigrúm til almennrar endurskipulagningar atvinnugreina. Hætta á bótaskyldu ræðst því af umfangi og áhrifum framtíðarbreytingar en ekki aðeins aldri kerfisins. [8][9, bls. 22 og 28–29][13][14][15]

10.2 Víðir Smári Petersen 2024 – svigrúm löggjafans

Víðir Smári Petersen mat sambærilegt laxahlutakerfi árið 2024 og líkti því við aflahlutdeild. Hann taldi málefnaleg rök fyrir úthlutun og innköllun. Miklu skipti að veita ríflegan frest til nýtingar og taka tillit til núverandi leyfishafa. Hann taldi ólíklegt að dómstólar myndu líta á fyrirkomulagið sem ólögmæta skerðingu atvinnuréttinda. Hann benti þó einnig á að útboð sem væri aðeins opið aðilum með smitvarnasvæði gæti í sumum tilvikum aukið samþjöppun. [9]

Greiningin stendur vel að því er varðar stofnun kerfisins og innköllun samkvæmt skýrum skilyrðum sem ákveðin eru fyrirfram. Hún svarar þó ekki til fulls spurningunni um síðara afnám réttinda eftir markaðsviðskipti, veðsetningu og langtímafjárfestingar. Þá þarf einnig að meta réttmætar væntingar og sanngjarnt jafnvægi samkvæmt 72. gr. stjórnarskrár og Mannréttindasáttmála Evrópu. [6][9][13][14]

Í síðara minnisblaði Víðis Smára Petersen og Kára Hólmars Ragnarssonar um tímabindingu rekstrarleyfa er áréttað að réttmætar væntingar þurfi áþreifanlegri grundvöll en von eina, svo sem lagaákvæði eða réttargerning sem hafi fullnægjandi stoð í lögum. Von ein og sér nægi ekki. Þetta sjónarmið getur stutt ólíkar niðurstöður hér. Skýr lagaákvæði um innköllun veikja bótakröfur. Skýr ákvæði um skráningu, framsal, leigu og veðsetningu geta hins vegar styrkt væntingar um að rétturinn hafi raunverulegt fjárhagslegt gildi meðan hann er í gildi. [10, bls. 2–3]

10.3 MAGNA 2026 – veiðiréttur sem mótvægi

Álit MAGNA lögmanna frá 10. apríl 2026 fjallar fyrst og fremst um stjórnarskrárvernd veiðiréttar samkvæmt lögum nr. 61/2006. Þar er metið hvort umfjöllun frumvarpsins um 72. gr. stjórnarskrár taki nægilegt tillit til þeirra réttinda. Álitið fjallar því ekki beint um eignarréttarstöðu laxahluta eða bótarétt laxeldisfyrirtækja. [12]

Álitið skiptir engu að síður máli fyrir heildarmatið. Við mat á réttindum laxeldisfyrirtækja þarf einnig að horfa til eignar- og atvinnuhagsmuna annarra, meðal annars veiðiréttarhafa, og verndar villtra stofna. Þessir almannahagsmunir og réttindi annarra geta styrkt málefnalegan grundvöll þess að takmarka laxahluti síðar. Álit MAGNA styður því ekki að laxahlutur sé óbreytanlegur. Það minnir fremur á að við mat á eignarréttarvernd þarf að vega saman ólíka verndaða hagsmuni. [4][12]

11. Atriði sem draga úr eða auka hættu á bótaskyldu ríkisins

Eftirfarandi atriði draga einkum úr hættu á bótaskyldu ríkisins: (1) skýr yfirlýsing 39. gr. um að laxahlutur myndi ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði; (2) tenging við breytilegt heildarlaxamagn; (3) tenging við gilt rekstrarleyfi og smitvarnasvæði; (4) nýtingarskylda og heimild til innköllunar sem liggja fyrir frá upphafi; og (5) sterk markmið um umhverfisvernd og dýravelferð sem byggjast á almannahagsmunum. [1][4][6]

Eftirfarandi atriði geta aukið hættu á bótaskyldu til lengri tíma: (1) opinber skráning á hlutdeild hvers aðila; (2) heimildir til framsals og leigu; (3) skylda til að upplýsa um verð; (4) opinber útboð sem skapa markaðsverð; (5) veðtenging og fjármögnun; og (6) að hlutfallsleg staða núverandi fyrirtækja er varðveitt við upphaflega úthlutun. Síðastnefnda atriðið getur skapað traust á áframhaldandi fjárhagslegri nýtingu innan gildandi laga. [1][11][13]

Tillaga meiri hluta atvinnuveganefndar um 90% nýtingarviðmið í stað fullrar nýtingar dregur úr hættu á að réttindi falli niður vegna smávægilegra eða eðlilegra rekstrarsveiflna. Hún stuðlar þannig að meðalhófi við innköllun. Hún breytir þó ekki grundvallarspurningunni um réttarstöðuna ef kerfið yrði síðar afnumið í heild. [2][3]

12. Heildarmat

Laxahlutur samkvæmt frumvarpinu frá 2026 hefur tvíþætt hlutverk. Fyrir stjórnvöld er hann tæki til að takmarka og stýra eldi á frjóum laxi vegna erfðafræðilegrar áhættu. Fyrir rekstrarleyfishafa er hann að meginreglu nauðsynleg, skráð og takmörkuð framleiðsluheimild sem má að ákveðnum skilyrðum uppfylltum selja, leigja og tengja veði. Bæði sjónarmiðin eru lagalega réttmæt. Hvorugt sker þó eitt og sér úr um eignarréttarvernd. [1]

Innleiðing laxahluta myndi að jafnaði auka möguleika núverandi laxeldisfyrirtækja til að nýta heimildir sínar lagalega og fjárhagslega. Hlutfallsleg staða þeirra héldist, auðveldara yrði að færa réttindin milli aðila og þau gætu fengið meira vægi við fjármögnun og verðmat fyrirtækja. Ávinningurinn réðist þó meðal annars af fjölda aðila í viðkomandi landshluta sem uppfylla skilyrði til viðskipta. Einnig skipti máli hversu auðvelt væri að nýta heimildir eða flytja þær milli smitvarnasvæða. [1][2]

Að mati þessarar greiningar hefur orðalag 39. gr. um „engan eignarrétt“ því raunverulega þýðingu. Það verður þó ekki túlkað sem algert undanþáguákvæði frá 72. gr. stjórnarskrár eða 1. gr. 1. samningsviðauka Mannréttindasáttmála Evrópu. Löggjafinn getur ekki ákveðið endanlega með almennum lögum hversu langt stjórnarskrárvernd nær. Dómstólar eiga lokaorðið ef á reynir. Verndin myndi þó ekki tryggja að laxahlutakerfið héldist óbreytt um ókomna tíð. [4][6][11][13][15]

Ef löggjafinn hygðist síðar leggja laxahluti niður væri lögfræðilega varfærnasta leiðin að byggja breytinguna á skýrum almannahagsmunum og gögnum. Hér er ekki tekin pólitísk afstaða til slíkrar breytingar. Setja þyrfti almenn viðmið sem tryggðu jafnræði, veita raunhæfan aðlögunartíma og taka afstöðu til gildandi veða og samninga. Einnig þyrfti að meta sérstaklega hvort einhver hópur bæri sérstaka og óhóflega byrði. Þetta ræður miklu um hvort breytingin teldist lögmæt almenn reglusetning eða gæti leitt til bótaskyldu. [4][5][6][10][13][14]

Niðurstaðan um bótaskyldu er því háð aðstæðum. Ríkið gæti orðið bótaskylt ef laxahlutir yrðu síðar afnumdir, sérstaklega ef fjárhagslegu gildi réttindanna væri eytt með skyndilegum og þungbærum hætti eftir að kerfið hefði skapað traust, viðskipti og fjárfestingar. [4][6][11][13][14]

Heimildaskrá

[1] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi, 157. löggjafarþing 2025–2026, þskj. 898, 529. mál. Einkum 39.–42. og 109. gr., almennar athugasemdir kafli 4 og ákvæði til bráðabirgða III. Opna heimild

[2] Alþingi. Nefndarálit meiri hluta atvinnuveganefndar um frumvarp til laga um lagareldi, þskj. 1350, 529. mál, 12. júní 2026. Opna heimild

[3] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar, þskj. 1351, 529. mál, 12. júní 2026. Opna heimild

[4] Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, einkum 65., 72. og 75. gr. Opna heimild

[5] Stjórnsýslulög nr. 37/1993, einkum 10.–12. gr. Opna heimild

[6] Lög nr. 62/1994 um mannréttindasáttmála Evrópu; 1. gr. 1. samningsviðauka um friðhelgi eignarréttar. Opna heimild

[7] Lög nr. 71/2008 um fiskeldi, einkum 17. gr. um framsal, leigu og veðsetningu rekstrarleyfis og 18. gr. um skaðabætur. Opna heimild

[8] Lög nr. 116/2006 um stjórn fiskveiða, einkum 1. gr. um að úthlutun veiðiheimilda myndi ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði. Opna heimild

[9] Víðir Smári Petersen. Álitsgerð til matvælaráðuneytisins um stjórnskipuleg álitaefni frumvarps um lagareldi, 3. mars 2024. Birt sem erindi við 930. mál á 154. löggjafarþingi. Opna heimild

[10] Víðir Smári Petersen og Kári Hólmar Ragnarsson. Minnisblað til atvinnuveganefndar um tímabindingu rekstrarleyfa, 10. júní 2024. Opna heimild

[11] ADVEL lögmenn. Samantekt um lögfræðileg álitaefni vegna frumvarpsdraga um lagareldi í máli S-253/2023, einkum úthlutun smitvarnasvæða og laxahluta. Minnisblaðið er á bls. 8–16 í PDF-fylgiskjali erindis LV nr. 157-2604, mótteknu 4. maí 2026. Opna heimild

[12] MAGNA lögmenn. Álit til Náttúruverndarfélagsins Laxinn lifir um stjórnskipulega vernd veiðiréttar, 10. apríl 2026; birt með umsögn við 529. mál. Opna heimild

[13] Mannréttindadómstóll Evrópu. Tre Traktörer Aktiebolag gegn Svíþjóð, dómur 7. júlí 1989, mál nr. 10873/84. Opna heimild

[14] Mannréttindadómstóll Evrópu. Fredin gegn Svíþjóð (nr. 1), dómur 18. febrúar 1991, mál nr. 12033/86, einkum 54.–56. og 63. mgr. Opna heimild

[15] Alþingi. Greinargerð með þingmannafrumvarpi um veiðistjórn grásleppu, þskj. 159, 153. mál á 157. löggjafarþingi, kafli um samræmi við stjórnarskrá. Þar er rakin dómaframkvæmd, m.a. dómur Hæstaréttar 6. apríl 2000 í máli nr. 12/2000. Tengillinn vísar á greinargerðina, ekki dóminn sjálfan. Opna heimild

[16] Samkeppnislög nr. 44/2005, einkum 10., 11. og 17. gr. Opna heimild

[17] Matvælaráðuneytið. Kynning til atvinnuveganefndar um laxahlut og sveigjanleika í nýtingu leyfa, erindi 154-2246, 26. apríl 2024. Opna heimild

[18] Alþingi. Ferill 529. máls á 157. löggjafarþingi; frumvarpið afgreitt úr atvinnuveganefnd en ferill sýnir ekki 2. eða 3. umræðu eða samþykkt sem lög. Opna heimild

Viðauki 13. Lögfræðileg greining á tvíþættu burðarþolshámarki, hlaupandi tólf mánaða meðaltali og tengslum við rekstrarleyfi og forsendubrest

Um eðli skjalsins: Þetta er lögfræðileg greinargerð sem byggist á frumvarpstexta, greinargerð, nefndaráliti, breytingartillögu og gildandi réttarheimildum. Samkvæmt ferilssíðu Alþingis hafði 529. mál ekki verið endanlega samþykkt 24. október 2026. Greiningin fjallar því um tillögur að reglum en ekki gildandi lög. [1–3, 11]

Við lestur þarf að greina þrjár stærðir: hámarkslífmassa svæðisins, leyfilegan lífmassa rekstraraðila og raunverulegan lífmassa fisksins. Nýtingarhlutfall fæst með samanburði raunverulegrar nýtingar við viðeigandi heimild. Niðurstaðan fer því bæði eftir tímabilinu sem er mælt og því hvaða heimild er lögð til grundvallar.

1. Samantekt og meginniðurstöður

Frumvarpið gerir ráð fyrir tveimur viðmiðum í burðarþolsmati: hámarki lífmassa á hverjum tíma og hámarki lífmassa samkvæmt hlaupandi tólf mánaða meðaltali. Rekstrarleyfishafi velur að meginreglu hvort viðmiðið hann notar fyrir tiltekna eldiskynslóð. Matvælastofnun getur þó ákveðið að allir rekstrarleyfishafar innan sama vatnshlots eða afmarkaðs hafsvæðis noti sama viðmið. Samkvæmt frumvarpinu eiga hámarkslífmassi og leyfilegur lífmassi ekki að vera fastar tölur í rekstrarleyfinu sjálfu heldur koma fram í opinberri skrá Matvælastofnunar. [1]

Meginniðurstaðan er að kerfið geti verið framkvæmanlegt bæði stjórnsýslulega og lögfræðilega. Til þess þurfi þó mun skýrari reglur en frumvarpstextinn einn veitir um útreikninga, gögn, val og breytingar á viðmiði og afleiðingar frávika. Annars má búast við álitamálum um lagastoð, rannsóknarskyldu, jafnræði, meðalhóf, andmælarétt og rökstuðning. Einnig geta komið upp álitamál um tengsl kerfisins við umhverfismat og lög um stjórn vatnamála. [4–9]

Greina þarf tvíþætt viðmið burðarþolsmats frá mögulegri tvöföldun lífmassa vegna búnaðar. Tvíþætt viðmið vísar hér til hámarks á hverjum tíma og hámarks samkvæmt tólf mánaða meðaltali. Frumvarpið veitir ekki sjálfkrafa heimild til tvöföldunar lífmassa með lokuðum eða hálflokuðum búnaði. Í greinargerðinni er aðeins tekið dæmi: ef staðfest væri að nýr búnaður minnkaði umhverfisáhrif um helming mætti ætla að tvöfaldur lífmassi héldi álagi á vistkerfið innan sambærilegra marka. Þetta er skýringardæmi sem byggist á vísindalegri forsendu en ekki sjálfstæður lögbundinn réttur til tvöföldunar. [1]

Veigamikið álitaefni fyrir réttaröryggi er að mati þessarar greiningar að sama nýtingarhlutfall getur mælt ólíka nýtingu eftir því hvort miðað er við hámark á hverjum tíma eða tólf mánaða meðaltal. Í greinargerð við 56. gr. er bent á að 20% viðmið geti náðst á mjög skömmum tíma þegar miðað er við hámark á hverjum tíma. Þegar miðað er við hlaupandi meðaltal er nýting hins vegar reiknuð yfir tólf mánaða tímabil. Það krefst ekki endilega samfelldrar framleiðslu allt tímabilið. Sama prósentutala tryggir því ekki sambærilegan mælikvarða á nýtingu. Þetta á við um bæði 20% og 35% viðmiðin. [1]

Meiri hluti atvinnuveganefndar lagði 12. júní 2026 til að hámarkslífmassi miðaðist við vatnshlot eða annað afmarkað hafsvæði. Ekki yrði ákveðið sjálfstætt hámark fyrir hvert smitvarnasvæði. Einnig var lagt til að heimila tilfærslu leyfilegs lífmassa milli smitvarnasvæða innan marka umhverfismats. Í 20% reglu 56. gr. yrði jafnframt miðað við „leyfilegan lífmassa“ í stað „hámarkslífmassa“. Það dregur úr einu ósamræmi en leysir ekki vandann við að bera saman nýtingu sem er mæld yfir ólík tímabil. [2–3]

2. Hvernig kerfið er byggt upp

2.1 5. gr. – tvær framsetningar burðarþols

Samkvæmt 5. gr. skal burðarþolsmat segja til um hámarkslífmassa fisks sem má ala í sjókvíum í vatnshloti eða öðru afmörkuðu hafsvæði. Matið skal sett fram með tvennum hætti: (a) sem hámark

lífmassa á hverjum tíma og (b) sem hámark lífmassa samkvæmt hlaupandi tólf mánaða meðaltali. Rekstrarleyfishafi tilkynnir Matvælastofnun hvort viðmiðið hann hyggst nota fyrir tiltekna eldiskynslóð. Stofnunin getur þó ákveðið að allir rekstrarleyfishafar á sama svæði noti sama viðmið. Ef burðarþolsmat lækkar skal Matvælastofnun aðlaga skrá sína og veita hæfilegan aðlögunarfrest, þó ekki lengri en 24 mánuði. [1, 3.–5. mgr. 5. gr.]

Hafrannsóknastofnun skal einnig setja fram burðarþolsmat fyrir hefðbundnar sjókvíar annars vegar og lokaðan eða hálflokaðan eldisbúnað hins vegar. Í greinargerðinni er gengið út frá því að staðfest minnkun lífræns álags með slíkum búnaði geti skapað svigrúm fyrir meiri lífmassa. Við lagasetninguna skiptir mestu að aukningin byggist á mælanlegum áhrifum búnaðarins en ekki eingöngu heiti tækninnar eða tegund búnaðar. [1]

2.2 31. gr. – magnheimildir utan rekstrarleyfis

Í 31. gr. er lagt til að í rekstrarleyfinu sjálfu komi hvorki fram hámarkslífmassi smitvarnasvæðis né leyfilegur lífmassi hverju sinni. Þessar tölur eiga aðeins að koma fram í skrá Matvælastofnunar samkvæmt 5. gr. Aðgreining rekstrarleyfis og heimilda um magn er mikil breyting frá því sem almennt hefur tíðkast við leyfisveitingar samkvæmt lögum nr. 71/2008 og reglugerð nr. 540/2020. [1, 4–5]

Ákvörðun um að skrá, hækka, lækka eða færa leyfilegan lífmassa getur því haft veruleg áhrif á atvinnuréttindi án þess að rekstrarleyfinu sjálfu sé breytt. Við mat á því hvort breyting í skránni sé stjórnvaldsákvörðun þarf að horfa til efnis hennar en ekki þess að hún sé kölluð skráningarbreyting. Ef um stjórnvaldsákvörðun er að ræða gilda reglur stjórnsýslulaga um málsmeðferð. [4, 6]

2.3 56. gr. – forsendubrestur og nýtingarskylda

Samkvæmt tillögu að 56. gr. þarf rekstrarleyfishafi að nýta að minnsta kosti einu sinni 20% af viðmiði greinarinnar innan fimm ára frá fyrstu útgáfu rekstrarleyfis. Annars skal fella leyfið úr gildi, með heimild til allt að tólf mánaða undanþágu ef málefnaleg sjónarmið búa að baki töfinni. Eftir upphafstímabilið á leyfið einnig að falla niður ef starfsemi stöðvast í þrjú ár eða meðaltal mestu árlegrar nýtingar leyfilegs lífmassa er undir 35% á sex ára tímabili samkvæmt skýringum við greinina. Áður en leyfi er afturkallað skal veita skriflega viðvörun og hæfilegan frest til úrbóta. [1]

Meiri hluti atvinnuveganefndar leggur til að fyrri tilvísun 56. gr. til „hámarkslífmassa“ verði breytt í „leyfilegan lífmassa“. Breytingin skiptir máli. Hámarkslífmassi lýsir líffræðilegum efri mörkum vatnshlots en leyfilegur lífmassi þeirri heimild sem tiltekinn rekstraraðili hefur til ráðstöfunar. [2–3]

3. Tvíþætt viðmið og möguleg aukning lífmassa vegna búnaðar

Tvö viðmið burðarþolsmats, hámark á hverjum tíma og hámark samkvæmt tólf mánaða meðaltali, fela ekki í sér sjálfkrafa tvöföldun lífmassa. Frumvarpið krefst sérstaks burðarþolsmats fyrir opnar sjókvíar annars vegar og lokaðan eða hálflokaðan búnað hins vegar. Í greinargerðinni er tekið einfalt dæmi: ef staðfest væri að búnaður minnkaði áhrif sjókvíaeldis um helming gæti verið unnt að tvöfalda lífmassa án meiri áhrifa á vistkerfið en við opnar kvíar. [1]

Réttaráhrif matsins ráðast því af vísindalegri staðfestingu og mælikvörðum Hafrannsóknastofnunar. Ef veita á aukna heimild vegna tæknilegrar mótvægisaðgerðar þurfa reglur að svara að minnsta kosti eftirfarandi spurningum:

- Hvaða lágmarksgögn þarf til að staðfesta að búnaður dragi úr lífrænu álagi og hver ber sönnunarbyrðina?
- Er árangur metinn við eðlilegan rekstur, verstu rekstraraðstæður eða meðaltal yfir ákveðið tímabil?
- Hvað gerist ef búnaður bilar, er tekinn úr notkun eða nær ekki þeim árangri sem matið byggðist á?
- Á aukin heimild til lífmassa að falla sjálfkrafa og tímabundið niður við bilun eða þarf sérstaka stjórnvaldsákvörðun?

- Hvernig er farið með blandaðan rekstur þar sem hluti kvía er opinn og hluti lokaður eða hálflokaður?
- Hversu oft þarf að endurvotta eða endurmeta búnaðinn og raunveruleg umhverfisáhrif hans?

Án skýrra reglna er hætta á að rekstraraðilar sem nota formlega sambærilegan búnað fái ólíka meðferð. Einnig gæti aukin heimild haldist þótt forsendan um minni umhverfisáhrif væri brostin. Slík framkvæmd reynir bæði á jafnræðisreglu 11. gr. stjórnsýslulaga og rannsóknarreglu 10. gr. sömu laga. [6]

4. Hlaupandi tólf mánaða meðaltal – lögfræðileg og mælitæknileg álitaefni

4.1 Meðaltal er ekki sjálfkrafa augnablikshámark

Hlaupandi meðaltal jafnar út tímabundnar sveiflur. Rekstraraðili getur því haft meiri lífmassa en meðaltalsviðmiðið á tilteknum tíma ef minni lífmassi á öðrum tímum heldur tólf mánaða meðaltalinu innan marka. Meðaltalið eitt segir því ekki til um hversu hár lífmassinn má verða tímabundið. Til þess þarf sérstaka reglu um hámark á hverjum tíma.

Ef meðaltalsleiðin á að koma í stað hámarks á hverjum tíma þurfa lög eða reglugerð að skýra hvort lífmassi megi fara tímabundið yfir meðaltalsviðmiðið og þá hversu mikið. Ef bæði mörkin eiga að gilda samtímis þarf það að koma skýrt fram. [1]

4.2 Hvað þarf að skilgreina í reiknireglum?

Við framkvæmd kerfisins nægir ekki að mæla aðeins fyrir um „hlaupandi tólf mánaða meðaltal“. Til að hægt sé að kanna hvort reglunum sé fylgt, bera rekstraraðila saman og beita viðurlögum þarf að ákveða að minnsta kosti eftirfarandi í almennum reglum sem eru birtar fyrirfram:

- Hvort reiknað sé daglegt meðaltal vegið eftir tíma, meðaltal daglegra gilda, mánaðarmeðaltal eða meðaltal tiltekinna mælipunkta.
- Hvernig reiknað er fyrstu tólf mánuðina eftir útsetningu eldiskynslóðar og hvort gögn um fyrri kynslóð eru tekin með.
- Hvernig skörun eldiskynslóða, slátrun, flutningar milli eldissvæða og skylduhvíld hafa áhrif á útreikninginn.
- Hvenær dauður fiskur er dreginn frá lífmassa og hvernig síðari leiðréttingar á affallatölum hafa áhrif á fyrri útreikninga.
- Hvernig tekið er tillit til meðalþyngdar, óvissu í talningum, mælivillu og ónákvæmni í fóður- og vaxtarlíkönum.
- Hvaða tímaskráning gildir við útsetningu, flutning og slátrun og hvort miðað er við dagslok, vikulok eða gildi í rauntíma.
- Hvernig leiðréttingar á gögnum eru skráðar, hvaða útgáfa gagnanna er bindandi og hvort endurreikna megi fyrri tímabil við mat á brotum.

Þetta eru ekki aðeins tæknileg atriði. Reglurnar geta ráðið því hvort rekstrarleyfishafi telst hafa farið yfir heimilað magn, hvort hann uppfylli 20% eða 35% nýtingarviðmið 56. gr. og hvort fella megi leyfið niður. Þar sem afleiðingarnar geta verið mjög íþyngjandi þarf að gera ríkar kröfur um skýrleika og að unnt sé að sannreyna niðurstöðuna. [6]

5. Möguleg ágreiningstilvik við framkvæmd kerfisins

Hér eru lýst dæmigerðum tilvikum sem gætu leitt til ágreinings. Dæmin eru ekki spá um að ágreiningur muni rísa heldur sýna hvar reyna getur á lagareglur og sönnun.

Tilvik	Hvað getur gerst?	Helsta lagalega álitaefni
1. Tveir aðilar velja ólík viðmið	Annar notar hámark á hverjum tíma en hinn tólf mánaða meðaltal innan sama vatnshlots. Erfiðara verður að bera saman heildarálag og nýtingu.	Jafnræði, málefnaleg sjónarmið og vald Matvælastofnunar til að samræma viðmið. [1, 6]
2. Mikill lífmassi í skamman tíma	Lífmassi fer tímabundið verulega yfir meðaltalsviðmiðið en tólf mánaða meðaltal helst innan marka.	Skýr reikniregla, umhverfisáhrif tímabundins hámarksálags, vatnsvernd og umhverfismat. [8–9]
3. Bilun í hálflokuðum búnaði	Aukin lífmassaheimild byggist á minni losun en búnaðurinn nær tímabundið ekki tilætluðum árangri.	Forsendur aukinnar heimildar bresta. Reynir á rannsóknarskyldu, reglur um viðbrögð og meðalhóf. [1, 6]
4. Burðarþol lækkar á miðju eldistímabili	Nýtt mat lækkar heimild þegar mikill fiskur er þegar í sjó.	Hæfilegur aðlögunarfrestur, að hámarki 24 mánuðir samkvæmt 5. gr., dýravelferð, geta til slátrunar, réttmætir hagsmunir og umhverfisvernd. [1, 5. mgr. 5. gr.; 8–9]
5. Skrá breytist en leyfi ekki	Leyfilegur lífmassi er lækkaður í opinberri skrá án breytingar á texta 16 ára rekstrarleyfis.	Hvort breytingin sé stjórnvaldsákvörðun og hvaða reglur gildi um andmælarétt, rökstuðning og kæru. [1, 6]
6. 20% viðmið næst í skamman tíma	Þegar miðað er við hámark á hverjum tíma næst 20% viðmið í mjög stuttan tíma. Meðaltalsleiðin reiknar hins vegar nýtingu yfir tólf mánuði; framleiðsla þarf ekki að vera samfelld allt tímabilið.	Hvort nýtingin sé sambærileg og jafnræðis gætt við afturköllun leyfa. [1, 6–7]
7. Skylduhvíld lækkar nýtingu	Smitvarnir eða fyrirskipuð hvíld lækka meðaltal nýtingar yfir sex ár.	Málefnalegar skýringar, meðalhóf og tengsl lítillar nýtingar við opinberar skyldur. [1, 6]
8. Tilfærsla milli smitvarnasvæða	Leyfilegur lífmassi er færður til svæðis þar sem miðað var við minna magn í fyrra umhverfismati.	Meta þarf hvort tilfærslan rúmist innan fyrra umhverfismats eða krefjist nýrrar málsmeðferðar. [2–3, 8]
9. Gögn eru leiðrétt síðar	Talningar eða gögn um afföll eru leiðrétt eftir að Matvælastofnun hefur metið hlaupandi meðaltal.	Sönnun, lagastoð, traust á opinberri skrá og bann við ófyrirsjáanlegum afturvirkum áhrifum íþyngjandi ákvarðana. [6]
10. Viðmið samræmd á miðju eldistímabili	Matvælastofnun ákveður að allir á svæðinu noti sama hámark eftir að rekstur hefur verið skipulagður út frá öðru viðmiði.	Lagastoð, tímasetning ákvörðunar, réttmætir hagsmunir, andmælaréttur og aðlögun. [1, 6]

6. Stjórnsýsluréttarleg álitaefni

6.1 Lögmætisregla og skýrleiki heimilda

Því íþyngjandi sem afleiðing ákvörðunar er, þeim mun ríkari krafa er gerð um fyrirsjáanleg skilyrði og fullnægjandi lagaheimild. Afturköllun rekstrarleyfis samkvæmt 56. gr. er mjög íþyngjandi. Ef hún ræðst af útreikningi hlaupandi meðaltals þarf að vera ljóst áður en rekstur hefst hvernig meðaltalið er reiknað og hvaða gögn ráða niðurstöðunni. Í reglugerð má útfæra tæknileg atriði. Meginatriði sem ráða því hvort leyfi heldur gildi sínu þurfa þó trausta stoð í lögum og skýrum stjórnvaldsfyrirmælum. [1, 6]

6.2 Jafnræðisregla
Samkvæmt 11. gr. stjórnsýslulaga skulu stjórnvöld gæta samræmis og jafnræðis við úrlausn mála. Í 65. gr. stjórnarskrár er jafnrétti fyrir lögum verndað. [6–7] Tvö ólík burðarþolsviðmið geta verið málefnaleg ef þau taka mið af ólíkum rekstrar- og umhverfisaðstæðum. Vandinn verður ef sömu 20% og 35% viðmiðin eru talin mæla jafngilda nýtingu þótt annað byggist á hæsta gildi á tilteknum tíma en hitt á tólf mánaða meðaltali. Stjórnvöld þurfa þá annaðhvort að samræma samanburðinn eða rökstyðja hvers vegna ólíkar mælingar teljast sambærilegar í viðkomandi máli.

6.3 Rannsóknarregla og sönnun
Samkvæmt 10. gr. stjórnsýslulaga skal stjórnvald sjá til þess að mál sé nægilega upplýst áður en ákvörðun er tekin. [6] Lífmassi í sjókví er að einhverju leyti reiknaður eða áætlaður, meðal annars út frá fjölda fiska, meðalþyngd, afföllum og slátrun. Ágreiningur um mælivillu eða leiðrétt gögn getur því orðið ágreiningur um staðreyndirnar sem stjórnvaldsákvörðun byggist á. Áður en leyfi er afturkallað eða annarri íþyngjandi ráðstöfun beitt þurfa að liggja fyrir rekjanleg gögn, skýr aðferð við leiðréttingar og mat á óvissu.

6.4 Andmælaréttur, rökstuðningur og birting
Samkvæmt 13. gr. stjórnsýslulaga skal aðili eiga kost á að tjá sig um efni máls áður en ákvörðun er tekin, nema afstaða hans og rök liggi fyrir í gögnum málsins eða slíkt sé augljóslega óþarft. Í 21. og 22. gr. er fjallað um rökstuðning og efni hans. [6] Þegar Matvælastofnun hyggst lækka leyfilegan lífmassa í skrá, samræma mælikvarða milli aðila eða hefja mál um afturköllun ætti málsmeðferðin að vera skýr. Fram þarf að koma hvenær ákvörðun er tekin, hvaða gögn hún byggist á, hvenær hún tekur gildi og hvernig unnt er að kæra hana eða óska endurskoðunar.

6.5 Meðalhóf
Samkvæmt 12. gr. stjórnsýslulaga skal stjórnvald velja vægasta úrræði sem nær lögmætu markmiði og ekki ganga lengra en nauðsynlegt er. [6] Frumvarpið tekur að hluta mið af þessu með kröfu um skriflega viðvörun og frest til úrbóta áður en leyfi er fellt niður samkvæmt 56. gr. Við mat á úrbótum þarf þó að greina á milli vanrækslu leyfishafa og lítillar nýtingar af öðrum ástæðum. Þar geta meðal annars ráðið opinberar smitvarnaráðstafanir, umhverfiskröfur, dýravelferð, óviðráðanleg atvik eða lækkun burðarþols.

7. Atvinnufrelsi, eignarréttur og réttmætir hagsmunir

Í 75. gr. stjórnarskrár er heimilað að takmarka atvinnufrelsi með lögum þegar almannahagsmunir krefjast þess. Í 72. gr. er eignarréttur verndaður og sett skilyrði fyrir eignarnámi. [7] Reglur um líffræðileg mörk sjókvíaeldis, vöktun og afturköllun ónýttra leyfa þjóna almannahagsmunum sem frumvarpið tengir meðal annars við vernd vistkerfa, dýravelferð og ábyrga nýtingu takmarkaðra auðlinda. [1]

Það þýðir hvorki að sérhver lækkun lífmassaheimildar sé eignarnám sem krefjist bóta né að réttindi leyfishafa njóti engrar stjórnarskrárverndar. Mat samkvæmt 72. og 75. gr. færi eftir aðstæðum. Þar skiptu meðal annars máli eðli réttindanna, fyrirvarar í lögum, fyrirsjáanleiki breytingarinnar, gildistími leyfis og frestur til aðlögunar. Einnig þyrfti að meta hvort breytingin byggðist á almennum reglum um umhverfi og öryggi eða fæli í sér sérstaka sviptingu verðmætra réttinda. Frumvarpið leitast við að draga úr væntingum um óbreytt magn með því að halda hámarkslífmassa og leyfilegum lífmassa utan rekstrarleyfisins. Einnig er tekið fram að leyfi geti breyst samkvæmt lögum og reglum hverju sinni. [1, 7]

Þetta eykur vægi réttlátrar málsmeðferðar þegar skránni er breytt. Því meira svigrúm sem stjórnvöld hafa til að breyta magni án formlegrar leyfisbreytingar, þeim mun mikilvægara er að lagaleg staða skrárinnar sé skýr og breytingar rekjanlegar. Fjórða grein frumvarpsins vísar ákvörðunum um skráningarskyldu og veitingu, breytingu og afturköllun rekstrarleyfa til Úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Aðrar ákvarðanir Matvælastofnunar sæta kæru til ráðherra nema annað sé ákveðið í lögum. Skýra þarf hvar ákvarðanir um lífmassaskrá falla innan þessarar skiptingar. [1, 4. gr.]

8. Tengsl við umhverfismat og stjórn vatnamála

8.1 Burðarþol sem áætlun

Í frumvarpinu er sérstaklega tekið fram að burðarþolsmat og endurskoðun þess teljist áætlun í skilningi laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Við endurskoðun heimilar 5. gr. þó að umhverfismati sé sleppt að fengnu jákvæðu áliti Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar, ef hámarkslífmassi eykst ekki og forsendur matsins eru í veigamiklum atriðum óbreyttar. [1, 6.–7. mgr. 5. gr.; 8] Þetta tengist fyrri úrlausnum, meðal annars úrskurði Úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála nr. 119/2020. Þar var fjallað um tengsl burðarþolsmats og áhættumats við umhverfismat áætlana. [10]

Ef sérstakt burðarþolsmat fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað leiðir til verulega aukins eldis þarf að tryggja að aukningin hafi farið í gegnum þá málsmeðferð við umhverfismat sem lög krefjast. Sama á við um tilfærslu leyfilegs lífmassa milli smitvarnasvæða samkvæmt breytingartillögu meiri hlutans. Í nefndarálitinu er skýrt tekið fram að tilfærslan verði að rúmast innan þeirra marka og forsendna sem þegar hafa verið metnar. [2–3, 8]

8.2 Vatnsvernd setur sjálfstæð mörk

Lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála krefjast umhverfismarkmiða fyrir vatnshlot og að ástand vatns rýrni ekki, með þeim undantekningum sem lögin heimila. Opinberar áætlanir og leyfisveitingar þurfa að taka mið af vatnaáætlun og viðeigandi markmiðum um vatnsvernd. [9] Það að tólf mánaða meðaltal sé innan reiknaðra marka réttlætir því ekki eitt og sér rekstur sem veldur óheimilli rýrnun á ástandi vatnshlots.

Þetta skiptir sérstaklega máli ef meðaltalsregla leyfir mun meira álag í skamman tíma en hefðbundið hámark á hverjum tíma. Vísindalega matið þarf þá að svara því hvort vistkerfið þoli tímabundið hámarksálag af þessu tagi. Ekki nægir að kanna hvort ársmeðaltal lífræns álags sé ásættanlegt.

9. Áhrif breytingartillögu atvinnuveganefndar

Meiri hluti atvinnuveganefndar telur í nefndaráliti sínu að hámarkslífmassi á tveimur stigum, annars vegar fyrir smitvarnasvæði og hins vegar fyrir vatnshlot, geti takmarkað sveigjanlega nýtingu. Því er lagt til að hámarkslífmassi verði ákveðinn fyrir vatnshlot eða annað afmarkað hafsvæði. Leyfilegan lífmassa megi færa milli smitvarnasvæða með samþykki Matvælastofnunar. Samanlögð notkun megi þó ekki fara yfir hámark vatnshlots og tilfærslan verði að rúmast innan umhverfismats. [2–3]

Breytingin hefur tvíþætt lagaleg áhrif. Líffræðileg efri mörk verða skýrari fyrir stærra vistfræðilegt svæði og rekstraraðilar geta fengið meiri sveigjanleika. Um leið verða ákvarðanir Matvælastofnunar um leyfilegan lífmassa hvers smitvarnasvæðis og tilfærslu hans mikilvægari. Setja þarf hlutlæg viðmið um forgang, samkeppni rekstraraðila, mörk umhverfismats og jafnræði.

Einnig er lagt til að 20% nýtingarskylda 56. gr. miðist við leyfilegan lífmassa. Það er rökréttara en að miða við allt líffræðilegt hámark vatnshlots þegar rekstraraðili hefur aðeins hluta þess til ráðstöfunar. Eftir stendur þó spurningin um hvernig bera eigi saman nýtingu aðila sem nota ólíka mælikvarða yfir tíma. [3]

10. Atriði sem ætti að skýra í lögum eða reglugerð

Að mati þessarar greiningar ætti að setja skýrar reglur um eftirfarandi atriði til að draga úr ágreiningi og tryggja fyrirsjáanlega framkvæmd. Hér eru lagðar til úrbætur á reglum en ekki lýst gildandi rétti:

1. **Reikniformúla.** Skilgreina nákvæmlega hvernig hlaupandi tólf mánaða meðaltal er reiknað. Æskilegt er að gildið sé vegið eftir tíma, með skýrri tímaskráningu og föstum reglum um upphaf tímabils.
2. **Hámark á hverjum tíma.** Ákveða hvort sérstakt hámark skuli einnig gilda þegar meðaltalsleiðin er notuð. Ef svo er þarf að ákveða hlutfall eða reiknireglu fyrirfram.

3. **Gögn og áreiðanleiki mælinga.** Skilgreina hvaða gögn skuli nota, hvernig mælt sé, hvaða skekkja sé viðurkennd og hvernig leiðréttingar og nýjar útgáfur gagna séu skráðar. Einnig þarf að tryggja Matvælastofnun aðgang vegna eftirlits.
4. **Val og breyting á viðmiði.** Ákveða hvenær rekstrarleyfishafi velur viðmið, hvort það verði óbreytt fyrir alla eldiskynslóðina og hvað gerist ef Matvælastofnun ákveður að samræma viðmið eftir að kynslóðin er komin í sjó.
5. **Ákvörðun Matvælastofnunar um samræmingu.** Birta hlutlæg viðmið um hvenær allir aðilar innan sama vatnshlots skuli nota sama viðmið og tryggja andmælarétt og rökstuðning.
6. **Aukin heimild vegna búnaðar.** Krefjast óháðrar staðfestingar á afköstum lokaðs eða hálflokaðs búnaðar, reglulegrar endurvottunar og fyrirfram ákveðinna viðbragða við bilun eða lakari árangri.
7. **Mæling á nýtingu samkvæmt 56. gr.** Meta hvort 20% og 35% viðmiðin eigi að byggjast á stöðluðum „lífmassadögum“ eða öðru sameiginlegu viðmiði. Markmiðið er að ólíkar mæliaðferðir leiði ekki til ósambærilegra niðurstaðna.
8. **Skrá Matvælastofnunar.** Setja reglur um form, gildistökudag, birtingu, varðveislu eldri útgáfa og réttaráhrif ákvarðana sem breyta leyfilegum lífmassa. Skýra þarf hvort og hvernig megi kæra þær.
9. **Mörk umhverfismats.** Tengja breytingar á magni og tilfærslur milli smitvarnasvæða skýrt við fyrri ákvarðanir um matsskyldu, matsskýrslur og leyfisskilyrði.
10. **Aðlögun og sérstök atvik.** Skilgreina hvernig skylduhvíld, aðgerðir vegna sjúkdóma, dýravelferð, náttúruhamfarir og fyrirmæli stjórnvalda hafa áhrif á mat á nýtingu samkvæmt 56. gr.

11. Niðurstaða

Breytingin felst ekki aðeins í því að bjóða rekstraraðilum tvær stærðfræðilegar leiðir til að reikna sama hámark. Kerfið breytir einnig því yfir hvaða tímabil magn er mælt og hvað telst heimilt magn. Tölur um magn færast að verulegu leyti úr rekstrarleyfi í opinbera skrá. Nýtingarhlutföll tengjast jafnframt mögulegri afturköllun rekstrarleyfis. Þessir þættir hafa bein áhrif hver á annan. [1]

Hlaupandi tólf mánaða meðaltal getur verið málefnalegt stjórntæki til að taka mið af líffræðilegum framleiðsluferlum og álagi til lengri tíma. Án nákvæmrar reiknireglu getur þó orðið óvissa um hversu hár lífmassinn má verða tímabundið. Þá er einnig erfitt að bera nýtinguna saman við nýtingu aðila sem notar hámark á hverjum tíma. Ef ólíkar mæliaðferðir ráða síðan mati á 20% og 35% nýtingarskyldu geta þær leitt til ólíkrar réttarstöðu aðila. [1, 6]

Til að tryggja réttaröryggi þarf því að taka skýra afstöðu í lögum eða stjórnvaldsfyrirmælum til reikniaðferðar, hámarks á hverjum tíma, gagna og skekkjumarka. Einnig þarf að skýra aukna heimild vegna búnaðar, samræmingu milli aðila og málsmeðferð við breytingar á opinberri skrá. Framkvæmdin verður ávallt að samræmast umhverfismati og markmiðum laga um stjórn vatnamála. [6, 8–10]

Tvöföldun lífmassa gæti samkvæmt skýringardæmi frumvarpsins orðið afleiðing sérstaks vísindalegs mats á því að búnaður dragi úr umhverfisáhrifum. Hún er annað atriði en tvíþætt viðmið um hámark á hverjum tíma og tólf mánaða meðaltal. Það er ekki sjálfstæð almenn aukning réttinda. Þessi greinarmunur þarf að vera skýr í lagatexta, reglugerð og framkvæmd stjórnvalda. [1]

12. Heimildaskrá

[1] Alþingi, 157. löggjafarþing 2025–2026, þskj. 898, 529. mál: Frumvarp til laga um lagareldi, einkum 5., 31. og 56. gr. og athugasemdir við þær. https://www.althingi.is/altext/pdf/157/s/0898.pdf
[2] Alþingi, þskj. 1350, 529. mál: Nefndarálit meiri hluta atvinnuveganefndar, einkum um hámarkslífmassa, lífmassa smitvarnasvæða og umhverfismat. https://www.althingi.is/altext/157/s/1350.html

[3] Alþingi, þskj. 1351, 529. mál: Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar, einkum 2., 4., 5. og 16. tölul. https://www.althingi.is/altext/157/s/1351.html
[4] Lög nr. 71/2008 um fiskeldi, með síðari breytingum (Lagasafn 1. september 2026, útgáfa 157c; gildandi réttarstaða meðan nýtt frumvarp hefur ekki orðið að lögum). https://www.althingi.is/lagas/157c/2008071.html
[5] Reglugerð nr. 540/2020 um fiskeldi, með síðari breytingum. https://www.reglugerd.is/reglugerdir/eftir-raduneytum/matvaelaraduneyti/nr/21995
[6] Stjórnsýslulög nr. 37/1993, einkum 10.–13. og 21.–22. gr. https://www.althingi.is/altext/lagasofn/nuna/1993037.html
[7] Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, einkum 65., 72. og 75. gr. https://www.althingi.is/altext/lagasofn/nuna/1944033.html
[8] Lög nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. https://www.althingi.is/altext/lagasofn/nuna/2021111.html
[9] Lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, einkum um umhverfismarkmið, bann við rýrnun og samræmi opinberra áætlana og leyfa. https://www.althingi.is/altext/lagasofn/nuna/2011036.html
[10] Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála, úrskurður nr. 119/2020, Sjókvíaeldi Reyðarfirði, 14. desember 2021. https://uua.is/urleits/119-2020-sjokviaeldi-reydarfirdi/
[11] Alþingi, ferill 529. máls á 157. löggjafarþingi. Staða máls athuguð 24. október 2026. https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalalistar-eftir-thingum/ferill/157/529/

Viðauki 14. Lögfræðileg greining á staðbundinni bannheimild

Helstu niðurstöður

- Ákvæði 8. gr. frumvarpsins frá 2026 byggist að verulegu leyti á gildandi 6. gr. laga nr. 71/2008. Heimild til staðbundins banns er því þegar fyrir hendi. Helstu nýmælin eru að bann eða takmörkun verði ákveðin með reglugerð, ákvæðið taki sérstaklega til sjókvíaeldis og heimilt verði að gera undantekningar fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað og tímabundnar rannsóknir. [1], [4]
- Munurinn frá frumvarpinu 2024 er hins vegar grundvallaratriði. Þar var lagt til að tiltekin friðunarsvæði yrðu talin upp í lögum. Í greinargerðinni var sérstaklega rökstutt að slík friðun ætti að fá þinglega meðferð, meðal annars vegna 75. gr. stjórnarskrár. Sú leið er ekki farin í frumvarpinu 2026. [6], [7]
- Meginálitaefnið við 8. gr. er því hvort lagatextinn afmarki svigrúm ráðherra nægilega skýrt. Bann getur skert atvinnuréttindi og eldi á bannsvæði getur varðað stjórnvaldssekt. Því reynir á kröfur um lagastoð, skilyrði 75. gr. stjórnarskrár um takmarkanir á atvinnufrelsi, jafnræði og meðalhóf. [1], [7]–[9]
- Gildandi 18. gr. laga nr. 71/2008 veitir sérstakan bótarétt ef rekstrarleyfishafi verður umfram aðra fyrir tjóni vegna banns eða takmörkunar samkvæmt 6. gr. Samsvarandi sérregla er ekki í frumvarpinu 2026. Samkvæmt greinargerðinni myndi mögulegur bótaréttur þess í stað ráðast af almennum reglum skaðabótaréttar. Að mati þessarar greiningar getur þetta aukið óvissu um bætur, sérstaklega ef bann nær til starfsemi sem þegar byggist á leyfum og fjárfestingu. [1], [4], [9]
- Skýra þarf sérstaklega hvað verður um auglýsingu nr. 460/2004 við lagaskiptin. Frumvarpið telur ekki núverandi friðunarsvæði upp í lögum. Textinn einn gefur ekki öruggt svar um hvort auglýsingin héldi óbreyttu gildi eftir setningu nýrra laga. Ekki er hægt að staðfesta út frá frumvarpstextanum einum að hún félli sjálfkrafa úr gildi eða héldi sjálfkrafa gildi. Þessi óvissa getur valdið ágreiningi um áframhaldandi vernd svæðanna. [1], [5], [6]
- Reglugerð ráðherra samkvæmt 8. gr. er almenn stjórnvaldsfyrirmæli. Reglur stjórnsýslulaga gilda því ekki um setningu hennar með sama hætti og um ákvarðanir gagnvart einstökum aðilum. Ákvarðanir um leyfi eða viðurlög gagnvart tilteknum rekstraraðila lúta hins vegar viðeigandi reglum um rannsókn, jafnræði, meðalhóf, andmælarétt og rökstuðning eftir atvikum. Þennan greinarmun þarf að hafa í huga við mat á réttaröryggi. [1], [8]

1. Afmörkun, réttarheimildir og staða á Alþingi

Greiningin tekur eingöngu til staðbundinnar bannheimildar 8. gr. frumvarpsins og samanburðar við tillöguna frá 2024 um lögfest friðunarsvæði. Fjallað er um efnisleg viðmið, málsmeðferð, vernd tiltekinna svæða, áhrif á gildandi leyfi og mögulegan bótarétt. Einnig er skoðað hvaða ágreiningur gæti komið upp ef kerfið yrði innleitt. [1], [4]–[10]

Samkvæmt opinberri ferilssíðu 529. máls var stjórnarfrumvarpinu dreift 16. mars 2026 og fyrsta umræða fór fram 23. mars. Málinu var vísað til atvinnuveganefndar sem afgreiddi málið 11. júní; nefndaráliti og breytingartillögu var dreift 12. júní. Ferillinn eins og hann lá fyrir 24. október 2026 sýnir ekki að frumvarpið hafi verið samþykkt sem lög. [2]

Greiningin styðst einkum við frumvarpstexta og greinargerð [1] og nefndarálit [3]. Til samanburðar er litið til laga nr. 71/2008 [4], auglýsingar nr. 460/2004 [5] og tillögunnar um lögfest friðunarsvæði í frumvarpinu 2024 [6]. Einnig er byggt á 65., 69., 72. og 75. gr. stjórnarskrár [7],

stjórnsýslulögum nr. 37/1993 [8], áliti umboðsmanns Alþingis um kröfur til lagaheimilda og atvinnuréttinda [9] og lögum um skipulag haf- og strandsvæða [10].

2. Samanburður við gildandi rétt og frumvarpið 2024

Orðalagið „staðbundin bannheimild í stað lögfestra friðunarsvæða“ er aðeins nákvæmt í samanburði við frumvarpið 2024. Gildandi réttur árið 2026 byggist þegar á almennri heimild til staðbundins banns í 6. gr. laga nr. 71/2008 og friðun tiltekinna svæða samkvæmt auglýsingu nr. 460/2004. Frumvarpið 2024 hefði fært friðunina inn í lagatextann og bætt Eyjafirði og Öxarfirði við. Frumvarpið 2026 heldur þess í stað sveigjanlegri heimild til reglugerðarsetningar. [4]–[6]

Atriði	Gildandi réttur 24. október 2026	Frumvarp 2024	Frumvarp 2026
Grunnheimild	6. gr. laga nr. 71/2008: ráðherra getur takmarkað eða bannað fiskeldi á sérlega viðkvæmum svæðum.	Í 7. gr. hefðu friðunarsvæði verið talin upp í lögum.	Samkvæmt 8. gr. má ráðherra með reglugerð takmarka eða banna sjókvíaeldi eða tilteknar aðferðir.
Friðun tiltekinna svæða	Auglýsing nr. 460/2004 bannar eldi laxfiska í sjókvíum á tilgreindum svæðum.	Efni auglýsingarinnar hefði að meginstefnu verið lögfest og Eyjafirði og Öxarfirði bætt við.	Svæði eru ekki talin upp með sambærilegum og tæmandi hætti í lagatextanum.
Breyting á vernd	Getur ráðist af beitingu 6. gr. og stöðu auglýsingar nr. 460/2004.	Fjölgun eða fækkun friðunarsvæða hefði krafist lagabreytingar. Ráðherra hefði þó mátt skýra mörk þeirra nánar í reglugerð með vísan til hnita eða nákvæmari kennileita.	Bann eða takmörkun yrði útfærð í reglugerð samkvæmt 8. gr.
Bætur	Samkvæmt 18. gr. á leyfishafi rétt á bótum úr ríkissjóði ef hann verður umfram aðra fyrir tjóni vegna banns eða takmörkunar samkvæmt 6. gr.	Frumvarpið fór aðra leið og meta þarf bótarétt út frá ákvæðum þess.	Sérstaka bótaákvæðið var fellt brott. Greinargerðin vísar til almennra reglna skaðabótaréttar.
Undanþága vegna búnaðar	Engin sambærileg skýr undanþága og í 8. gr. frumvarpsins.	Friðunarákvæðið hafði eigin afmörkun.	Að fenginni umsögn Hafrannsóknastofnunar má ráðherra heimila lokaðan eða hálflokaðan búnað og tímabundnar rannsóknir þrátt fyrir bann.

Í greinargerð frumvarpsins 2024 var sérstaklega rökstutt að friðun hafsvæða væri svo veigamikið inngrip að lögfesting tryggði þinglega og lýðræðislega meðferð. Bann við sjókvíaeldi varðaði atvinnu- og athafnafrelsi samkvæmt 75. gr. stjórnarskrár. Þetta er afstaða höfunda frumvarpsins 2024 en ekki sjálfstæð og bindandi niðurstaða um stjórnskipulegt gildi þeirrar leiðar sem valin er 2026. [6], [7]

Meiri hluti atvinnuveganefndar fór aðra leið árið 2026. Hann taldi ekki rétt að lögfesta bann við eldi í tilteknum fjörðum áður en umræða og vinna við strandsvæðisskipulag hefðu farið fram á viðkomandi svæði. Í nefndarálitinu eru Eyjafjörður, Öxarfjörður og Seyðisfjörður nefndir sem dæmi um svæði sem lagt hafði verið til að friða. Þetta er pólitískt og stefnumótandi mat meiri hlutans.

Lagalega skiptir það einkum máli vegna þess að það skýrir meðvitaða ákvörðun um að telja ekki tiltekin svæði upp í lögum. [3]

3. Lögfræðileg greining á staðbundnu banni samkvæmt 8. gr.

3.1 Efni valdheimildarinnar

Samkvæmt 1. mgr. 8. gr. má ráðherra takmarka eða banna sjókvíaeldi eða tilteknar eldisaðferðir í einstökum fjörðum, flóum eða svæðum sem teljast sérlega viðkvæm. Það skal gert með reglugerð og að fenginni umsögn Fiskistofu, Matvælastofnunar, Hafrannsóknastofnunar og viðkomandi sveitarstjórnar. Við matið skal meðal annars horfa til verndar villtra nytjastofna, fisksjúkdóma og annarra neikvæðra áhrifa á vistkerfi. Einnig skal líta til staðsetningar og stærðar eldisstöðva, fjarlægðar frá veiðiám, veiðiverðmætis, gönguleiða lax og silungs, strauma og annarrar nýtingar hafsvæða. [1]

Upptalningin afmarkar að nokkru leyti mat ráðherra og styrkir lagastoðina miðað við opna heimild án viðmiða. Ekki er þó að fullu skilgreint hvað felst í hugtökum á borð við „sérlega viðkvæm“ og „neikvæð vistfræðileg áhrif“ eða hversu mikið hver þáttur vegur. Lögmæti tiltekinnar reglugerðar mun því líklega einnig ráðast af gögnum og forsendum hennar og því hvernig ráðherra rökstyður tengsl bannsins við lögbundin viðmið. [1], [9]

3.2 Lagaáskilnaður og 75. gr. stjórnarskrár

Samkvæmt 75. gr. stjórnarskrár er öllum frjálst að stunda þá atvinnu sem þeir kjósa. Takmarka má frelsið með lögum ef almannahagsmunir krefjast þess. Umboðsmaður Alþingis hefur lagt til grundvallar að löggjafinn megi ekki veita framkvæmdarvaldinu óheft vald til að ákveða slíkar takmarkanir. Lög þurfi að afmarka meginreglur, takmörk og umfang inngripsins nægilega skýrt. [7], [9]

Í 8. gr. eru bæði markmið og matsþættir. Heimildin er því ekki óafmörkuð. Álitaefnið er hvort viðmiðin séu nægilega skýr fyrir þá tegund og það umfang banns sem verður ákveðið í reynd. Því víðtækara sem bannið er, þeim mun ríkari rök þarf almennt fyrir lagastoð þess, nauðsyn og meðalhófi. Ekki er hægt að svara þessu fyrirfram með einni niðurstöðu fyrir öll svæði. [9]

3.3 Ólíkar reglur um reglugerðir og ákvarðanir í einstökum málum

Stjórnsýslulög nr. 37/1993 gilda um ákvarðanir stjórnvalda um rétt eða skyldu manna. Þau taka þó sérstaklega fram að þau gildi ekki um samningu reglugerða eða annarra almennra stjórnvaldsfyrirmæla. [8] Reglugerð um bann samkvæmt 8. gr. er því almennt ekki ákvörðun í einstöku máli sem virkjar 10.–13. gr. stjórnsýslulaga með sama hætti og ákvörðun um leyfi eða fyrirmæli til tiltekins rekstraraðila.

Frumvarpið krefst þó sérstakrar málsmeðferðar: áður en reglugerðin er sett skal afla umsagna fjögurra tilgreindra aðila. Reglugerðarsetning er einnig bundin af lögmætisreglu, jafnræði, meðalhófi og kröfu um málefnalega stjórnsýslu þótt einstakar málsmeðferðarreglur stjórnsýslulaga eigi ekki beinlínis við. Í nefndaráliti meiri hlutans er jafnframt lögð áhersla á víðtækt samráð við hagsmunaaðila. Sú ábending skapar þó ekki ein og sér lögbundinn andmælarétt nema hún verði tekin upp í endanleg lög eða aðrar reglur krefjist slíks réttar. [3], [8]

3.4 Jafnræði og samanburður milli fjarða

Í 65. gr. stjórnarskrár og jafnræðisreglu stjórnsýsluréttar eru sett mörk við ólíkri meðferð sambærilegra aðstæðna. [7], [8] Ef tveir firðir eru sambærilegir samkvæmt viðmiðum 8. gr. en eldi aðeins bannað eða verulega takmarkað í öðrum þeirra þarf að geta rökstutt muninn. Hann þarf að byggjast á málefnalegum þáttum, gögnum eða ólíkri áhættu. Einnig þarf að túlka hugtakið „sérlega viðkvæmt“ með samræmdum hætti milli svæða.

Jafnræði krefst þó ekki sömu niðurstöðu fyrir öll hafsvæði. Ólík stærð villtra laxfiskastofna, straumar, veiðiár, veiðiverðmæti, sjúkdómaáhætta eða önnur nýting geta réttlætt ólíka niðurstöðu. Hún þarf þá að byggjast á málefnalegum gögnum og samræmdri aðferð. [1], [8]

3.5 Eignarréttur, atvinnuréttindi og bætur

Gildandi 18. gr. laga nr. 71/2008 veitir sérstakan bótarétt þegar rekstrarleyfishafi eða skráningarskyldur aðili verður „umfram aðra“ fyrir tjóni vegna banns eða takmörkunar samkvæmt 6. gr. Tjónið skal þá bætt úr ríkissjóði samkvæmt almennum reglum. [4] Við undirbúning frumvarpsins 2026 var sérstakt bótaákvæði vegna 8. gr. fellt brott. Samkvæmt greinargerðinni myndi mögulegur bótaréttur ráðast af almennum reglum skaðabótaréttar. [1]

Þetta útilokar ekki bótarétt. Hins vegar hverfur sérreglan sem nú auðveldar að greina lagagrundvöll bótakröfu. Umboðsmaður Alþingis hefur bent á að starfsemi sem þegar er hafin á grundvelli opinbers leyfis og fjárfestingar geti skapað fjárhagslega hagsmuni sem njóta eftir atvikum verndar 72. gr. stjórnarskrár. Þá geti þurft að gera ríkar kröfur um skýra lagaheimild og meðalhóf. Jafnframt er viðurkennt að almennar og venjuhelgaðar takmarkanir á eignarrétti geti verið án bóta. [7], [9]

Ekki er því hægt að fullyrða fyrirfram að ný reglugerð um bann samkvæmt 8. gr. leiði til bótaskyldu ríkisins. Matið réðist meðal annars af því hvort starfsemin væri þegar leyfð og hafin og hversu sérstaklega tjónið legðist á tiltekinn aðila. Einnig skiptu máli eðli og gildistími leyfis, umfang fjárfestingar, frestur til aðlögunar og möguleikar á öðrum rekstri. Þá þyrfti að meta hvort inngripið væri almenn takmörkun eða hefði einkenni eignarnáms eða óvenjulegrar skerðingar sem beindist sérstaklega að tilteknum aðila. [7], [9]

3.6 Undanþágur fyrir lokaðan og hálflokaðan búnað og rannsóknir

Samkvæmt 3. mgr. 8. gr. má ráðherra, þrátt fyrir bann eða takmörkun, heimila sjókvíaeldi með lokuðum eða hálflokuðum búnaði. Það skal gert með reglugerð og að fenginni umsögn Hafrannsóknastofnunar. Í greinargerðinni er þetta tengt möguleikum nýrrar tækni til að draga verulega úr umhverfisáhrifum, einkum stroki og erfðablöndun. Með sama hætti má heimila tímabundnar rannsóknir samkvæmt 11. gr. Sú grein tekur bæði til rannsókna Hafrannsóknastofnunar, sjálfrar eða í samvinnu við aðra, og rannsókna einkaaðila að fenginni ráðgjöf stofnunarinnar. Í báðum tilvikum þarf leyfi ráðherra. [1]

Hér geta vaknað spurningar um jafnræði og tæknilegar skilgreiningar. Í 15. og 29. tölul. 3. gr. eru skilgreiningar á hálflokuðum og lokuðum eldisbúnaði. Álitaefnið er hvaða tæknigögn og mælingar staðfesti að búnaður uppfylli þær og skilyrði reglugerðar. Hvaða áhrif á vistkerfi standa eftir og er réttlætanlegt að gera undantekningu á svæði sem annars telst „sérlega viðkvæmt“? Ákvæðið veitir ráðherra heimild en rekstraraðili á ekki sjálfkrafa rétt á undanþágu þótt hann noti tiltekna tækni. Afgreiðslan þarf þó að byggjast á lögmætum og samræmdum forsendum. [1], [8]

3.7 Samband við strandsvæðisskipulag

Samkvæmt lögum nr. 88/2018 á nýting og vernd haf- og strandsvæða að samræmast stefnu og strandsvæðisskipulagi þar sem það er fyrir hendi. Skipulagið tekur meðal annars til eldis og verndarsvæða. Við gerð þess er gert ráð fyrir samráði við sveitarfélög, almenning og hagsmunaaðila. [10, 7.–12. gr.]

Bannheimild 8. gr. og strandsvæðisskipulag eru því aðskilin en samtengd stjórntæki. Þótt skipulag geri ráð fyrir eldi á svæði tryggir það ekki rétt til rekstrar ef síðar tekur gildi lögmætt bann samkvæmt 8. gr. Á sama hátt tryggir það ekki rekstrarleyfi að ekkert bann sé í gildi. Árekstrar milli ákvarðana eða breyting á röð þeirra geta þó valdið ágreiningi um fyrirsjáanleika, fjárfestingu og væntingar umsækjenda eða leyfishafa. [1, 3. mgr. 27. gr. og 4. mgr. 31. gr.], [9], [10, 8. og 10. gr.]

3.8 Lagaskipti og staða auglýsingar nr. 460/2004

Óvissa sem þarf að skýra sérstaklega

Samkvæmt 127. gr. frumvarpsins falla lög nr. 71/2008 að meginstefnu úr gildi við gildistöku nýju laganna, en tiltekin sjóðsákvæði gilda áfram tímabundið. Jafnframt er þar afmörkuð undanþága vegna afgreiðslu tiltekinna eldri umsókna. Frumvarpið telur þó ekki núverandi friðunarsvæði upp í lagatextanum. Auglýsing nr. 460/2004 byggist á eldri lögum og er vísað til hennar í gildandi framkvæmd. [1], [4]–[6]

Frumvarpstextinn einn staðfestir hvorki að auglýsing nr. 460/2004 falli sjálfkrafa úr gildi við lagaskiptin né að hún haldi sjálfkrafa óbreyttu gildi. Samkvæmt 127. gr. halda eldri lög gildi að því marki sem nauðsynlegt er til að afgreiða umsóknir sem bárust Matvælastofnun fyrir 1. júlí 2025 og eru óafgreiddar við gildistöku. Það ákvæði eitt staðfestir ekki almennt áframhaldandi gildi auglýsingarinnar. Að öðru leyti þarf að meta stöðuna út frá endanlegum ákvæðum um lagaskipti, útgáfu nýrrar reglugerðar og almennum reglum um gildi stjórnvaldsfyrirmæla þegar lögin sem þau byggjast á breytast. [1, 127. gr.]

Ef eldri auglýsingin yrði talin falla úr gildi áður en ný reglugerð samkvæmt 8. gr. væri sett gæti tímabundið myndast bil í vernd svæðanna. Ef hún héldi hins vegar gildi gæti þurft að skýra samspil hennar við nýja 8. gr., undanþágur vegna búnaðar og breytt gildissvið. Lagalega er því öruggast á þessu stigi að lýsa stöðunni sem óvissu um lagaskipti sem þarf að leysa í endanlegum lögum eða framkvæmd. Ekki er rétt að ganga út frá niðurstöðu sem frumvarpið kveður ekki skýrt á um.

4. Möguleg ágreiningstilvik við framkvæmd staðbundins banns

Mögulegt tilvik	Lögfræðilegt álitaefni	Atriði sem ráða úrlausn
Ráðherra bannar opið sjókvíaeldi í firði þar sem gilt rekstrarleyfi er þegar nýtt.	Hvort 8. gr. taki til starfsemi sem er þegar hafin. Áhrif á 72. og 75. gr., frestur til aðlögunar og mögulegur bótaréttur samkvæmt almennum reglum.	Orðalag og gildistaka reglugerðar, eðli leyfis, fjárfesting, áhættugögn, meðalhóf og hvort vægari úrræði nái markmiðinu.
Eldi er bannað í einum firði en heimilt í sambærilegum nágrannafirði.	Jafnræði og samræmi í túlkun „sérlega viðkvæmt“.	Sambærileg líffræðileg gögn, straumar, veiðiár, stofnar, sjúkdómar og önnur nýting. Skráð rök fyrir ólíkum aðstæðum.
Ráðherra heimilar hálflokaðan búnað innan bannsvæðis.	Hvort tæknin uppfylli markmið undanþágunnar og jafnræðis sé gætt gagnvart öðrum rekstraraðilum.	Skilgreiningar, vottun og tæknigögn, umsögn Hafrannsóknastofnunar og samræmd meðferð sambærilegra lausna.
Rannsóknarleyfi er endurnýjað ítrekað á friðuðu svæði.	Hvort tímabundin rannsókn sé í reynd orðin varanleg atvinnustarfsemi og falli því utan heimildar til undanþágu.	Tilgangur, umfang, tímalengd, lífmassi, rannsóknaráætlun og skýr tenging við 11. gr. frumvarpsins.
Ný reglugerð þrengir bannsvæði eða afnemur bann.	Hvort viðmið 8. gr. og málefnaleg gögn styðji breytinguna. Jafnræði og verndarstig.	Ný gögn, breytt áhætta eða tækni, lögbundnar umsagnir og rök fyrir breyttri niðurstöðu.
Mörk bannsvæðis eru óljós í reglugerð.	Réttaröryggi og fyrirsjáanleiki, sérstaklega þar sem eldi á bannsvæði getur varðað stjórnvaldssekt.	Nákvæm kort og hnit, skýr mörk, birting, gildistaka og samræmi við leyfi og staðsetningu stöðva.
Strandsvæðisskipulag gerir ráð fyrir eldi en reglugerð samkvæmt 8. gr. bannar það.	Samspil tveggja lagaheimilda, væntingar og fjárfesting.	Forgangur laga og reglugerðar, tímaröð ákvarðana, endurskoðun skipulags, leyfisstaða og meðalhóf.
Auglýsing nr. 460/2004 og ný reglugerð samkvæmt 8. gr. skarast eða stangast á.	Lagaskipti og lagastoð eldri fyrirmæla.	Endanleg ákvæði um gildistöku, birting nýrra fyrirmæla, skýrt afnám eða staðfesting eldri auglýsingar og almenn lögskýring.

5. Stjórnskipuleg og stjórnsýsluréttarleg álitaefni

5.1 Skýr lagaheimild og framsal mats til reglugerðar

Í 8. gr. er ráðherra falið að afmarka bannsvæði og takmarkanir á sjókvíaeldi með reglugerð. Álitaefnið er hversu ítarlega löggjafinn þarf sjálfur að ákveða takmarkanir á atvinnuréttindum og hversu mikið mat má fela ráðherra. Upptalning matsþátta í 8. gr. þarf að afmarka þetta svigrúm nægilega skýrt. [1], [7], [9]

Umboðsmaður Alþingis hefur lagt áherslu á að lög sem skerða atvinnufrelsi verði að mæla skýrt fyrir um meginreglur, takmörk og umfang skerðingarinnar. Framkvæmdarvaldið megi ekki fá óheft vald til ákvörðunar. [9] Þetta þýðir ekki að reglugerðarheimild 8. gr. sé ólögmæt. Álitaefnið er hvort endanleg lög og reglugerð haldist innan nægilega skýrra lögbundinna marka í hverju tilviki.

5.2 Meðalhóf

Fyrst reynir á meðalhóf þegar reglugerð um bann er mótuð. Meta þarf hvort algert bann á svæði sé nauðsynlegt eða hvort takmarka megi tilteknar aðferðir, nota lokaðan búnað eða setja önnur lögmæt skilyrði sem ná sama verndarmarkmiði. Við ákvarðanir í einstökum málum vegna bannsins þarf síðan að meta umfang inngripsins og hvort vægara úrræði dugi. Stjórnsýslulög kveða sérstaklega á um meðalhóf við íþyngjandi ákvarðanir í einstökum málum. [1], [8]

Við mat á meðalhófi er kannað hvort bann eða takmörkun gangi lengra en nauðsynlegt er miðað við verndarmarkmið og gögn um svæðið. Einnig skiptir máli hvernig tekið er tillit til starfsemi sem þegar byggist á gildandi leyfum. [1], [8], [9]

5.3 Jafnræði og fyrirsjáanleiki

Kerfi sem byggist á staðbundnu mati og breytilegri áhættu þarf ekki að leiða til sömu niðurstöðu alls staðar. Sambærileg viðmið verða þó að gilda um sambærilegar aðstæður. Skráð matsviðmið, nákvæm afmörkun svæða og samræmd málsmeðferð skipta því máli fyrir jafnræði og réttaröryggi. [1], [7], [8]

5.4 Réttaráhrif gildandi leyfa

Rekstrarleyfi tryggir ekki að lög og reglur haldist óbreytt út gildistíma þess. Löggjafinn getur breytt almennum reglum og stjórnvöld geta haft heimildir til inngripa vegna umhverfisverndar, dýraheilbrigðis eða annarra almannahagsmuna. Gildandi leyfi og fjárfesting geta þó styrkt þá fjárhagslegu hagsmuni sem metnir eru samkvæmt 72. og 75. gr. stjórnarskrár, eins og umboðsmaður hefur rakið. [9]

Sama bann getur því haft ólíkar lagalegar afleiðingar eftir aðstæðum. Það getur annars vegar lokað fyrir framtíðarumsókn sem enginn hefur fjárfest á grundvelli. Hins vegar getur það stöðvað starfsemi sem þegar er rekin með gildu leyfi og sérhæfðum eignum.

5.5 Viðurlög auka kröfur um nákvæmni

Samkvæmt 122. gr. frumvarpsins má leggja stjórnvaldssekt á vegna eldis á bannsvæði samkvæmt 8. gr. [1] Þegar reglugerð skilgreinir háttsemi sem getur leitt til sektar þurfa mörk svæðis, gildissvið bannsins og gildistaka að vera skýr og birt með fullnægjandi hætti. Eftir eðli viðurlaganna getur einnig reynt á 69. gr. stjórnarskrár um lagaheimild fyrir refsingu, ásamt almennum kröfum um fyrirsjáanleika. [7]

Hér er ekki tekin afstaða til þess hvort tiltekin stjórnvaldssekt samkvæmt framtíðarlögum teldist „refsing“ í skilningi stjórnarskrár eða mannréttindareglna. Það þarf að meta sérstaklega út frá eðli, tilgangi og þyngd úrræðisins. Þessi óvissa dregur þó ekki úr þörfinni fyrir skýr viðmið.

6. Hvernig ágreiningur gæti þróast í framkvæmd

6.1 Bann sett eftir útgáfu leyfis

Ráðherra setur reglugerð um bann á tilteknu svæði eftir að rekstrarleyfi hefur verið gefið út. Rekstraraðili krefst þess að fá að halda eldi áfram til loka eldiskynslóðar eða leyfistíma og gerir til vara kröfu um bætur. Ríkið vísar til umhverfisverndar og lagastoðar í 8. gr. Þá reynir einkum á hvort bannið nái til gildandi leyfis, hvort nægileg aðlögun sé veitt og hvort bannið sé nauðsynlegt. Einnig

skiptir máli hvort skerðingin leggist sérstaklega og með óvenjulegum hætti á aðilann. Sérregla 18. gr. gildandi laga væri ekki lengur fyrir hendi ef frumvarpið yrði að lögum óbreytt. [1], [4], [9]

6.2 Svæði opnað fyrir hálflokaðan búnað
Almennt bann er í gildi en ráðherra heimilar hálflokaðan búnað. Tveir rekstraraðilar nota ólíkan búnað og aðeins annar fær heimild. Ágreiningur gæti snúist um hvort munurinn á búnaðinum sé raunverulegur og málefnalegur, hvaða umsögn Hafrannsóknastofnunar lá fyrir og hvort sambærileg mál hafi fengið sambærilega meðferð. [1], [8]

6.3 Sekt byggist á óljósum mörkum bannsvæðis
Rekstraraðili telur kví utan bannsvæðis en eftirlitsaðili miðar við annað kort eða önnur hnit. Þar sem stjórnvaldssekt samkvæmt 122. gr. tengist beint banni samkvæmt 8. gr. skiptir nákvæm birting landfræðilegra marka reglugerðarinnar úrslitum. Óljós mörk geta bæði valdið vafa um lögmæti sektar og erfiðleikum við sönnun. [1]

7. Atriði sem þurfa að liggja skýrt fyrir í endanlegu kerfi

Eftirfarandi atriði ráða miklu um fyrirsjáanleika og úrlausn ágreinings ef kerfið verður innleitt. Þau eru sett fram sem lögfræðileg lykilatriði en ekki pólitísk afstaða til þess hvort samþykkja eigi frumvarpið:

- Lagaskipti og friðunarsvæði: hvort og hvernig auglýsing nr. 460/2004 heldur gildi, fellur úr gildi eða víkur fyrir nýrri reglugerð.
- Nákvæm afmörkun svæða: kort, hnit, mörk fjarða og flóa og hvaða starfsemi telst vera „á bannsvæði“.
- Viðmið 8. gr.: hvernig hugtakið „sérlega viðkvæmt“ er túlkað og hvernig ólíkir matsþættir eru vegnir saman.
- Staða gildandi leyfa: hvenær nýtt bann tekur til þeirra, hvaða aðlögun er veitt og hvernig farið er með starfsemi sem þegar er hafin.
- Bótaréttur: hvernig almennum reglum skaðabótaréttar verði beitt eftir brottfall sérreglu 18. gr. og hvaða reglur um lagaskipti gildi fyrir eldri leyfi.
- Undanþágur vegna búnaðar: mælanlegar kröfur til lokaðs eða hálflokaðs búnaðar og samræmd málsmeðferð þegar heimild er veitt.
- Málsmeðferð: lögbundnar umsagnir áður en reglugerð er sett, skráð mat á verndarþörf og viðeigandi reglur um rannsókn, andmælarétt og rökstuðning við ákvarðanir í einstökum málum vegna bannsins.
- Réttarúrræði: skýr greinarmunur á úrlausn um lögmæti reglugerðar um bann, kærum vegna ákvarðana í einstökum málum og málskoti vegna stjórnvaldssekta.

8. Niðurstaða

Frumvarpið 2026 velur sveigjanlegra stjórntæki en frumvarpið 2024. Ráðherra fær heimild til að ákveða staðbundið bann eða takmörkun með reglugerð á grundvelli tilgreindra matsþátta. Hluti ákvörðunar um hvaða svæði njóta verndar færist þannig frá föstum lista í lögum, sem lagt var til árið 2024, til framkvæmdarvaldsins. Gildandi réttur hefur þó þegar sambærilega heimild til staðbundins banns. Meginmunurinn er því á frumvörpunum tveimur, en ekki einfaldlega breyting úr friðun í enga friðun. [1], [4], [6]

Fjögur atriði eru sérstaklega líkleg til að valda lögfræðilegum ágreiningi ef kerfið verður innleitt: (1) lagaskipti og áframhaldandi friðun samkvæmt auglýsingu nr. 460/2004; (2) hversu mikið mat má fela ráðherra í reglugerð og hvort viðmið séu nægilega skýr samkvæmt 75. gr. stjórnarskrár; (3) áhrif nýs banns á gildandi leyfi, fjárfestingu og mögulegar bótakröfur; og (4) jafnræði og meðalhóf við val á svæðum, aðferðum og undanþágum. [7]–[10]

Ekki er því hægt að fullyrða á þessu stigi hvort fyrirhugað kerfi standist lögfræðilega skoðun í heild. Gildi einstakra reglugerða um bann og íþyngjandi ákvarðana mun ráðast af endanlegum lagatexta, reglugerðum, ákvæðum um lagaskipti og gögnum. Jafnframt þarf að meta hvort stjórnvöld geti sýnt fram á að hvert inngrip sé lögmætt, málefnalegt og samræmt og að meðalhófs sé gætt.

Heimildir

[1] Alþingi. Þingskjal 898, 529. mál, 157. löggjafarþing 2025–2026. Frumvarp til laga um lagareldi (með greinargerð). Vefslóð

[2] Alþingi. Ferill 529. máls – Lagareldi, 157. löggjafarþing. Vefslóð

[3] Alþingi. Þingskjal 1350, 529. mál. Nefndarálit meiri hluta atvinnuveganefndar um frumvarp til laga um lagareldi. Vefslóð

[4] Lög nr. 71/2008 um fiskeldi, einkum 6. og 18. gr., gildandi lagasafn 1. september 2026. Vefslóð

[5] Auglýsing nr. 460/2004 um friðunarsvæði þar sem eldi laxfiska í sjókvíum er óheimilt. Efni og staða auglýsingarinnar eru jafnframt rakin í opinberum þinggögnum, sbr. [6]. Frumbirting: https://island.is/stjornartidindi/nr/56cf9526-fb04-481d-ba79-d457a0a713b3

[6] Alþingi. Þingskjal 1376, 930. mál, 154. löggjafarþing 2023–2024. Frumvarp til laga um lagareldi, einkum 7. gr. og skýringar um lögfestingu friðunarsvæða. Vefslóð

[7] Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, einkum 65., 69., 72. og 75. gr. Vefslóð

[8] Stjórnsýslulög nr. 37/1993, einkum 1., 10.–13., 21.–22. og 26. gr. Vefslóð

[9] Umboðsmaður Alþingis. Álit 5. janúar 2024 í máli nr. 12291/2023 (Hvalur hf.), einkum IV. kafli – um lagaáskilnað 72. og 75. gr. stjórnarskrárinnar, atvinnuréttindi, reglugerðarheimildir og meðalhóf. Vefslóð

[10] Lög nr. 88/2018 um skipulag haf- og strandsvæða, einkum 1. og 7.–12. gr. Vefslóð

Viðauki 15. Lögfræðileg greining á viðmiðum, eftirliti og viðbrögðum vegna laxalúsar

1. Meginniðurstaða og afmörkun

Greiningin miðast við frumvarpið eins og það var lagt fram árið 2026 og greinanúmer í þeirri gerð. Eldri drög og frumvarpið 2024 eru notuð til samanburðar. Frumvarpið hafði ekki verið samþykkt sem lög samkvæmt ferilssíðu þess 24. október 2026. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar, þskj. 1351, var lögð fram 12. júní. Í 14. tölul. hennar er lagt til að „helst“ í 1. málsl. 1. mgr. 53. gr. verði „er“. Greining á orðalagi upphaflega textans þarf að lesast með þeim fyrirvara. [14] Greint er á milli efnis frumvarpsins, almennra réttarreglna, lögfræðilegrar túlkunar og tillagna að breytingum. Hugtakið „lús“ í frumvarpinu nær bæði til laxalúsar og fiskilúsar samkvæmt 30. tölul. 3. gr. [1–4]

Lúsaákvæði frumvarpsins veita stjórnvöldum mikilvægar heimildir til eftirlits. Árangurinn ræðst þó að miklu leyti af reglugerðum, samþykktum viðbragðsáætlunum og framkvæmd Matvælastofnunar. Helsti veikleikinn er að mati þessarar greiningar að ekki er nægilega skýrt hvernig mælt lúsasmit eigi að leiða til aðgerða og hversu langur tími megi líða þar til þær skila árangri. Þetta getur valdið ágreiningi um hvenær bannað sé að halda eldinu áfram og hvenær megi eða beri að fjarlægja fisk. [1, 51.–53. gr.]

Í 51.–53. gr. er ekki tilgreindur ákveðinn hámarksfjöldi lúsa. Samkvæmt 3. mgr. 53. gr. ber ráðherra hins vegar að ákveða viðmiðunarmörkin í reglugerð. Bindandi mörk geta því gilt þótt tölurnar séu ekki í frumvarpinu sjálfu. Álitaefnið er hversu víðtækt vald Alþingi má fela ráðherra til að ákveða mörkin, hvernig þau verði útfærð og hvaða lagalegu afleiðingar þau hafi. [1; 5, 69., 72. og 75. gr.]

Dæmin hér á eftir eru tilbúin og sýna hvaða lagalegu álitamál gætu komið upp við framkvæmd ákvæðanna. Þau lýsa ekki staðfestum brotum fyrirtækja og eru ekki spá um þróun lúsasmits.

2. Lagalegur grunnur og gildandi viðmið

Samkvæmt lögmætisreglunni þurfa fyrirmæli sem leggja skyldur eða takmarkanir á rekstraraðila að eiga stoð í lögum. Það skiptir sérstaklega máli þegar banna á eldi, fyrirskipa förgun eða beita fjárhagslegum viðurlögum. Þá reynir einnig á vernd eignarréttar og atvinnufrelsis og kröfur um skýr viðurlagaákvæði. Reglugerð má útfæra tæknileg atriði innan lagaheimildar. Hún ætti hins vegar ekki að skapa sjálfstæða heimild til aðgerða sem Alþingi hefur ekki heimilað. Hér skipta máli 60., 69., 70., 72. og 75. gr. stjórnarskrár. Hvort greiða þurfi bætur vegna takmörkunar ræðst af eðli hennar og aðstæðum. Fjárhagslegt tap eitt og sér sýnir ekki fram á bótaskyldu. [5]

Stjórnsýslulög nr. 37/1993 gilda þegar stjórnvald ákveður réttindi eða skyldur einstakra aðila. Einkum skipta máli 9.–13. gr. um skjót vinnubrögð, rannsókn máls, jafnræði, meðalhóf og rétt til að tjá sig áður en ákvörðun er tekin. Í 20.–22. gr. er fjallað um tilkynningu ákvörðunar og rökstuðning. Samkvæmt 1. gr. gilda þessar reglur ekki með sama hætti um gerð reglugerða. Greina þarf því á milli almennra reglna um verndarstig og ákvörðunar um að stöðva eldi í tiltekinni kví. [6]

Í 1. gr. frumvarpsins er lögð áhersla á vernd villtra nytjastofna, vistkerfisnálgun og varúðarnálgun. Við ákvarðanir sem hafa áhrif á náttúruna þurfa stjórnvöld einnig að líta til 7.–11. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013. Þar er meðal annars fjallað um vísindalega þekkingu, varúð og heildarálag á náttúruna. Varúð getur stutt snemmbærar aðgerðir þegar rökstudd hætta er fyrir hendi. Hún veitir þó ekki ein og sér heimild til förgunar eða sekta. [1, 1. gr.; 7]

Lög nr. 55/2013 um velferð dýra gilda samhliða sérreglum um lús. Einkum skipta máli 14. gr. um vernd gegn sjúkdómum og sníkjudýrum, 16. gr. um meðhöndlun, 18. gr. um flutning og 21. gr. um aflífun. Áður en ákveðið er að reyna enn eina meðferð þarf því að meta hvort fiskurinn þoli hana. Einnig þarf að tryggja velferð hans við flutning, slátrun og förgun. [8]

Töluleg viðmið eru þegar í regluverkinu. Í birtum texta 49. gr. reglugerðar nr. 540/2020 eru viðbragðsáætlanir tengdar meðalfjölda kynþroska kvenlúsa innan svæðis og viðmiðum um 0,5, 1, 1,5 og 2 lýs á fisk. Þegar meðaltalið fer yfir 0,5 á að virkja áætlunina og Matvælastofnun að meta ráðstafanirnar. Einnig skal tilkynna þegar meðaltalið fer yfir 1, 1,5 og 2, og Matvælastofnun skal þá meta hvort annarra aðgerða sé þörf. Stofnunin skal leita umsagnar Hafrannsóknastofnunar áður en ákvörðun um aðgerðir er tekin. Þetta þýðir ekki að eldi sé sjálfkrafa bannað í hverri kví þar sem lúsafjöldi fer yfir 0,5 á fisk. Þessi greinarmunur þarf að vera skýr í nýja kerfinu. [9, 49. gr.]

3. Hvernig stjórntækin hafa breyst

Í drögunum frá desember 2023 og frumvarpinu 2024 var fjallað um lús í 56.–60. gr. Þar var gert ráð fyrir sérstöku punktakerfi sem tengdist breytingum á leyfilegum lífmassa. Í drögunum 2025 og frumvarpinu eins og það var lagt fram 2026 eru lúsaákvæðin í 51.–53. gr. Sérstaka lúsapunktakerfið er þar ekki lengur til staðar. [2–4; 1]

Frumvarpið 2024 skyldaði ráðherra til að setja reglugerð um hámarksfjölda lyfjameðferða. Í textanum 2026 er það aðeins heimild. Árið 2024 var einnig sérstök heimild til að fyrirskipa slátrun fisks yfir ákveðinni þyngd án þess að meðferð hefði fyrst verið reynd. Sú regla er ekki í 53. gr. frumvarpsins 2026. Þar er þess í stað meðal annars heimild til förgunar ef velferð fisks er óviðunandi eða heilbrigði hans leyfir ekki meðhöndlun. Heimildir til að grípa snemma inn vegna smitálags eru því aðrar og að sumu leyti óskýrari. [3, 56. og 60. gr.; 1, 51. og 53. gr.]

Drögin 2025 og frumvarpið 2026 styrkja jafnframt forvarnir. Þar er bannað að setja út fisk án samþykktrar áætlunar og krafist aðgangs að búnaði í íslenskri lögsögu til meðhöndlunar eða fjarlægingar lúsa án lyfja á þeim árstíma þegar sjávarhiti er til þess fallinn að lús geti fjölgað sér. Árið 2026 bætist við þriggja virkra daga frestur fyrir Matvælastofnun til að taka afstöðu til fyrirhugaðra aðgerða. Kerfið færist þannig frá fyrirfram ákveðnum breytingum á leyfilegum lífmassa vegna lúsaálags yfir í áætlanir, meðferð, mat stjórnvalda og fjarlægingu fisks. [4, 51.–53. gr.; 1, 51.–53. gr.]

4. Reglugerðarheimildir og val á verndarstigi

4.1 Heimild til að setja mörk en óskýr viðbrögð

Í 53. gr. er skýr heimild til að ákveða viðmiðunarmörk í reglugerð. Það eitt að tölurnar séu ekki í lögunum nægir því ekki til að telja heimildina augljóslega ógilda. Eðlilegt getur verið að setja tæknileg viðmið sem þurfa að breytast í reglugerð. Frumvarpið segir þó lítið um hvaða tegundir og þroskastig lúsa skuli telja, hvort nota eigi meðaltal, hversu lengi smit megi vera yfir mörkum og hvenær fjarlægja skuli fisk. Þetta ræður því hvenær eldisbann og viðurlög eiga við. [1, 53. og 122. gr.; 5]

Í lögunum mætti skýra að vernda eigi bæði eldisfisk og villta laxfiska og að viðmið skuli byggjast á opinberri vísindaráðgjöf. Einnig mætti skýra heimild til ólíkra reglna eftir árstímum og svæðum. Tölur og mæliaðferðir yrðu síðan ákveðnar í reglugerð. Þannig yrðu kröfurnar fyrirsjáanlegri og Alþingi hefði skýrari áhrif á verndarstigið sem ráðherra útfærir. [1, 1. og 53. gr.; 7]

4.2 Samræma þarf skyldur og heimildir

Samkvæmt 51. gr. má ráðherra setja reglur um hámarksfjölda lyfjameðferða og sérstakar aðgerðir vegna rannsóknaniðurstaðna Hafrannsóknastofnunar. Þetta er þó ekki afdráttarlaus skylda. Ráðherra gæti því sett lúsamörk samkvæmt 53. gr. án bindandi reglna um endurteknar meðferðir eða snemmbær viðbrögð við smitálagi frá öðrum svæðum. Að mati þessarar greiningar er veikleikinn að þessir þættir viðbragðanna eru ekki nægilega samræmdir. [1, 51. og 53. gr.]

Við gildistöku nýja kerfisins þarf að kanna hvort eldri reglugerðir hafi áfram næga lagastoð og samræmist nýju lögunum. Tryggja þarf að nauðsynlegar nýjar reglur taki gildi á réttum tíma. Hvorki er hægt að ganga út frá því að öll eldri mörk falli sjálfkrafa niður né að þau gildi óbreytt áfram. Ef eldisbann vísar til marka sem hafa ekki verið ákveðin eða eru óljós verður erfiðara að gefa skýr

fyrirmæli og beita sektum. Sérstakt ákvæði um lagaskipti gæti komið í veg fyrir þann vanda. [1, 53. og 127. gr.; 9; 10]

5. Talningar, gögn og opinbert eftirlit

5.1 Sannprófa þarf innra eftirlit með óháðum hætti

Samkvæmt 51. gr. ber rekstrarleyfishafi meginábyrgð á talningum. Matvælastofnun má krefjast talninga, fylgjast með þeim án fyrirvara og telja sjálf eða með aðstoð faggilts aðila. Ekki er þó krafist óháðrar talningar fyrir hverja ákvörðun. Ef beita á þvingunarúrræði vegna eins umdeilds úrtaks þarf sérstaklega að kanna hvort það sýni nægilega skýrt að farið hafi verið yfir viðmiðunarmörk. [1, 51. gr.; 6, 10. gr.]

Reglur þurfa að tryggja að hver talning sé rekjanleg til fiska sem voru skoðaðir, kvíar og talningardags. Flokka þarf lús með samræmdum hætti og skrá stærð úrtaks og breytingar á aðferðum. Birta þarf fyrirfram reglur um viðbrögð við óvissu og hvenær telja skuli aftur, sérstaklega ef niðurstaða er nálægt mörkum. Annars gæti sambærileg óvissa leitt til eldisbanns hjá einum aðila en áframhaldandi eldis hjá öðrum. Matvælastofnun ber áfram ábyrgð á lagalegri niðurstöðu málsins þótt faggiltur aðili annist talninguna. [1, 51. gr.; 6, 10. og 11. gr.]

5.2 Tilkynningarfrestur er ekki viðbragðsfrestur

Samkvæmt 52. gr. á að senda talninganiðurstöður innan þriggja daga. Þar er ekki talað um virka daga eins og í 51. gr. Hvorki er settur skýr frestur til opinberrar birtingar né sérstaklega krafist tafarlausrar tilkynningar um yfirvofandi alvarlegt smit. Almennar skyldur geta krafist skjótra viðbragða en frestir í ferlinu eru ekki nægilega samræmdir. Skýr greinarmunur þarf að vera á reglulegum skýrsluskilum og tilkynningu um bráða hættu. [1, 51.–52. gr.]

Samkvæmt 52. gr. ber að birta upplýsingarnar opinberlega. Lesa þarf ákvæðið með 110.–111. gr. um gagnakerfi og birtingu upplýsinga. Samkvæmt 4. mgr. 111. gr. ber ráðherra að ákveða birtingarfresti í reglugerð. Lagt er til að ákveða skýran birtingarfrest og birta bæði upphaflegar og leiðréttar tölur með dagsetningum. Um aðgang almennings að gögnum gilda einnig upplýsingalög nr. 140/2012, þar á meðal reglur um umhverfisupplýsingar. Rekstraraðili getur því ekki komist undan sérstakri birtingarskyldu með því einu að kalla lúsatölur viðskiptaleyndarmál. [1, 52. og 110.–111. gr.; 11]

5.3 Undanþágur geta veikt vöktun

Samkvæmt 5. mgr. 51. gr. má ráðherra kveða á um það í reglugerð að undanþiggja megi einstök smitvarnasvæði vöktun eða skyldu til að hafa tiltækan búnað. Ákvæðið veitir ekki eitt og sér beina heimild til undanþágu án reglugerðar. Skilyrðin varða velferð fiska og að lúsasmit hafi ekki greinst á ákveðnu tímabili. Orðið „og“ bendir til þess að bæði skilyrðin þurfi að vera uppfyllt. Þetta er því ekki almenn heimild til undanþágu vegna kostnaðar. Reglugerð þarf þó að skýra hvernig staðfesta eigi að smit hafi ekki greinst, hversu lengi undanþágan gildi og hvenær vöktun skuli hefjast aftur. [1, 51. gr.]

Vandi getur skapast ef lítið smit er skráð vegna fárra talninga og það síðan notað til að réttlæta enn minni vöktun. Lagt er til að undanþága verði háð annars konar vöktun og sjálfvirkri endurskoðun ef aðstæður breytast á nágrannasvæðum. Undanþága frá einni talningaraðferð má ekki hindra mat á smitáhættu. [1, 51. gr.; 7, 8.–10. gr.]

6. Þriggja virkra daga frestur og faglegt mat

Samkvæmt 2. mgr. 51. gr. ber Matvælastofnun að taka afstöðu til fyrirhugaðra aðgerða innan þriggja virkra daga og getur synjað þeim innan þess frests. Í greinargerðinni er vísað til þarfar fyrir skjótari afgreiðslu. Lagatextinn segir þó ekki skýrt að ekkert svar jafngildi samþykki. Greinargerðin miðar upphaf frestsins við móttöku erindis. Ekki er þó skýrt hvaða áhrif ófullnægjandi gögn eða beiðni um viðbótargögn hafi á frestinn. Rekstraraðili getur því ekki örugglega gengið út frá því að hefja megi hvaða aðgerð sem er þótt fresturinn sé liðinn án svars. [1, 51. gr. og athugasemdir við hana, bls. 109–110]

Rekstraraðili gæti talið að Matvælastofnun mætti ekki lengur synja aðgerð eftir að fresturinn rennur út. Stofnunin gæti hins vegar talið sér skylt að taka enn afstöðu, sérstaklega ef aðgerðin er hættuleg eða gögn vantar. Slík réttaráhrif þess að svar berst ekki ættu ekki að ráðast af reglugerð einni án nægrar lagastoðar. Skýra þarf í lögunum hvaða gögn fylgi erindi, hvernig brýn mál séu afgreidd og hvað gerist ef fresturinn er ekki virtur. [1; 5; 6, 9. gr.]

Samkvæmt 51. gr. má leita umsagnar fisksjúkdómanefndar og Hafrannsóknastofnunar en það er ekki alltaf skylda. Gildandi 10. gr. laga nr. 60/2006 áskilur hins vegar samráð við fisksjúkdómanefnd og, vegna ráðstafana í sjókvíaeldi, Hafrannsóknastofnun. Í b-lið 1. tölul. 128. gr. frumvarpsins er lagt til að sníkjudýr falli út úr þeirri grein. Breytingin getur flýtt afgreiðslu. [10; 1, 128. gr.] Ákveða þarf þó fyrirfram hvenær kalla skuli eftir óháðu áliti, til dæmis vegna nýrrar meðferðar, endurtekinna árangurslausra meðferða eða áhættu fyrir nágrannasvæði. Rökstuðningur þjónustudýralæknis skiptir máli en Matvælastofnun þarf einnig að meta málið sjálfstætt. Það eitt að dýralæknir starfi fyrir fyrirtæki sýnir þó ekki fram á vanhæfi eða óáreiðanleika. [1, 51. gr.; 6, 3. og 10. gr.]

7. Hvenær má stöðva eldi og fjarlægja fisk

7.1 Skilyrði um meðferð geta tafið aðgerðir

Fyrsti málsliður 53. gr. bannar áframhaldandi eldi ef lúsafjöldi helst yfir mörkum þrátt fyrir tilraunir til lyfjameðferðar og meðferðar með búnaði. Þetta getur valdið ágreiningi um hvort reyna þurfi báðar leiðir, hversu margar tilraunir þurfi og hversu lengi smit megi vera yfir mörkum. Ákvæðið setur ekki eitt og sér skýran lokafrest til árangurs. Breytingartillaga nefndarinnar leggur til að „helst yfir“ verði „er yfir“, en breytir ekki skilyrðinu um tilraunir til meðferðar. [1, 53. gr.; 14, 14. tölul.]

Rekstraraðili gæti vísað til fyrirhugaðrar meðferðar og talið að halda mætti eldinu áfram. Matvælastofnun gæti hins vegar talið þegar sýnt að meðferð skilaði ekki árangri. Þá gæti orðið ágreiningur um bið eftir næstu meðferð þótt báðir aðilar viðurkenndu að lúsafjöldi væri hár. Skýra þarf hvenær meðferð telst árangurslaus og setja lokafrest til að koma smiti niður fyrir mörk. [1, 51. og 53. gr.]

7.2 Skýra þarf fyrirmæli um að fjarlægja fisk

Fyrsti málsliður 53. gr. bannar eldi við ákveðnar aðstæður. Í þeim næsta má Matvælastofnun fara fram á að fiskur verði fjarlægður. Síðan er henni sérstaklega heimilað að skylda rekstraraðila til förgunar vegna velferðar fisks. Ólíkt orðalag getur valdið óvissu um hvort fyrirmælin séu bindandi, hvenær eigi að framkvæma þau og hvað gerist ef þeim er ekki fylgt. [1, 53. gr.]

Út frá tilgangi ákvæðisins er eðlilegt að skilja heimild til fjarlægingar sem leið til að framfylgja eldisbanninu. Réttaröryggi væri þó betur tryggt með skýru ákvæði um að Matvælastofnun skuli ákveða bindandi frest og aðferð við fjarlægingu þegar skilyrðin eru uppfyllt. Ákvörðunin þarf að tilgreina kvíar og fisk sem hún tekur til. Almenn samskipti við rekstraraðila eru ekki nægilega öruggur grundvöllur fyrir síðari dagsektum. [1, 53. og 119. gr.; 6, 20. gr.]

7.3 Vernd eldisfisks og villtra stofna getur kallað á ólík viðbrögð

Sérstaka förgunarheimildin á við ef velferð fisks er óviðunandi vegna lúsaáverka eða heilbrigði hans leyfir ekki meðhöndlun. Því þarf ekki alltaf að bíða þar til báðar tegundir meðferðar hafa verið reyndar. Óljósara er hvernig bregðast megi við ef eldisfiskurinn er í viðunandi ástandi en smitálag á villta fiska telst óásættanlegt. Til slíks inngrips þarf skýra lagaheimild og sýna verður að skilyrði hennar séu uppfyllt. Markmið laganna eitt og sér nægir ekki. [1, 1., 51. og 53. gr.; 8]

Samkvæmt 2. mgr. 53. gr. þarf rekstraraðili að leggja fram tillögu að förgunaraðferð og fá hana samþykkta áður en fiskur er fjarlægður. Ákvæðið er ekki jafn skýrt um slátrun til manneldis og 54. gr., sem nefnir bæði slátrun og förgun. Í athugasemdum við 53. gr. er þó gert ráð fyrir báðum leiðum. Við mat á mögulegri slátrun þarf einnig að taka tillit til útskolunartíma lyfja samkvæmt 19. gr. reglugerðar nr. 300/2018; ekki má slátra úr lyfjameðhöndlaðri eldiseiningu fyrr en hann er liðinn. [15] Samræma þarf lagatextann, ákveða ferli fyrir brýn mál og skýra hvort flytja megi lifandi

smitaðan fisk á annað svæði. Annars gæti fjarlæging úr einni kví flutt smitvandann annað. [1, 53.–54. gr. og athugasemdir við 53. gr.]

8. Heildarálag, samhæfing og aðgangur að búnaði

Meðalfjöldi lúsa á fisk segir ekki til um heildarfjölda æxlunarfærra lúsa á tengdum eldissvæðum. Til dæmis gefa meðaltal 0,4 lúsa á fisk og 1.000.000 fiskar áætlaðan heildarfjölda 400.000 lúsa af því þroskastigi sem talið er. Tvöfalt fleiri fiskar þýða tvöfalt fleiri lýs þótt meðaltalið sé óbreytt. Þetta er aðeins reiknidæmi en ekki mat á lirfuframleiðslu eða raunverulegri smithættu. Dæmið skýrir þó hvers vegna stjórnvöld þurfa að meta fleiri þætti en meðaltal lúsa á fisk. [7, 10. gr.; 1, 51.–53. gr.]

Ákvæði 13.–14. gr. um smitvarnasvæði, aðskilnað eldiskynslóða og hvíld svæða geta auðveldað samhæfingu. Samkvæmt 127. gr. mega þó fleiri leyfishafar starfa áfram á sama smitvarnasvæði að ákveðnum skilyrðum uppfylltum, meðal annars um sameiginlegar smitvarnir og lúsavöktun. Ekki er því hægt að ganga út frá því að einn aðili stjórni öllum aðgerðum á svæðinu frá upphafi. Skýra þarf ábyrgð hvers aðila, sameiginlega áætlun og hver ákveði viðbrögð ef aðilar eru ósammála. [1, 13.–14. og 127. gr.]

Búnaðarskyldan í 4. mgr. 51. gr. á við á þeim árstíma þegar sjávarhiti er til þess fallinn að lús geti fjölgað sér. Að mati þessarar greiningar er gagnlegt að krefjast aðgangs að búnaði í íslenskri lögsögu. Hún segir þó ekki hversu miklum fiski búnaðurinn geti sinnt, hversu lengi megi bíða eða hver hafi forgang ef mörg svæði þurfa samtímis meðferð. Fleiri rekstraraðilar gætu byggt á aðgangi að sama skipi. Áður en áætlun er samþykkt ætti því að sýna fram á að búnaðurinn verði tiltækur í tæka tíð og að önnur leið sé fær ef það bregst. Búnaðarskortur fellir ekki sjálfkrafa niður eldisbann eða skyldur um velferð fisks. Stjórnvöld þurfa einnig að meta hvort slátrun eða förgun sé framkvæmanleg í stað þess að fyrirskipa óframkvæmanlega aðgerð. [1, 51. og 53. gr.; 8]

9. Framfylgd, viðurlög og verkaskipting stofnana

Samkvæmt 119. gr. má leggja á dagsektir ef fyrirmælum er ekki fylgt innan tiltekins frests. Í 122. gr. eru stjórnvaldssektir meðal annars tengdar brotum gegn eldisbanni 53. gr. Þar er þó ekki sérstaklega talið upp hvert brot gegn skyldum um talningar, skýrsluskil eða búnað samkvæmt 51.–52. gr. Ekki er því hægt að ganga út frá því að sama sektarheimild nái til allra slíkra brota. Þá mælir c-liður 125. gr. sérstaklega fyrir um refsingu stjórnarmanna og framkvæmdastjóra ef sjókvíaeldisstöð skilar ekki lögboðnum skýrslum eða eftirlitsmönnum eru vísvitandi veittar rangar upplýsingar, að uppfylltum skilyrðum greinarinnar. Fyrirmæli, dagsektir, stjórnvaldssektir og afturköllun leyfis hafa ólíkan tilgang og skilyrði. [1, 57. og 119.–125. gr.]

Áður en sekt er lögð á vegna brots gegn 53. gr. þarf að vera skýrt hvaða lúsamörk gilda, hvernig er talið og hvenær áframhaldandi eldi verður óheimilt. Ágreiningur gæti risið ef rekstraraðili hefur fylgt samþykktri áætlun en Matvælastofnun telur síðar að hann hafi átt að fjarlægja fisk fyrr. Málið gæti farið fyrir dómstóla. Samþykkt áætlun gerir brot gegn skýru banni ekki lögmætt. Óskýr fyrirmæli geta þó veikt grundvöll viðurlaga sem hafa einkenni refsingar. [1, 53. og 122. gr.; 5, 69. og 70. gr.; 12, 6. og 7. gr. sáttmálans]

Í 120. gr. er heimild til úrbóta á kostnað rekstraraðila, meðal annars vegna sjúkdómahættu. Ekki er jafn skýrt hvort Matvælastofnun geti sjálf látið fjarlægja lúsasmitaðan fisk samkvæmt 53. gr. og krafið rekstraraðilann um kostnaðinn. Færa má rök fyrir þeirri túlkun. Vegna kostnaðarins og inngrips í eignarrétt annars er þó óheppilegt að byggja eingöngu á víðri túlkun. Lagt er til skýrt ákvæði um heimildina, tilkynningu, framkvæmd, kostnað og viðbrögð í neyð. [1, 120. gr.; 5, 72. gr.]

Í 126. gr. eru settar takmarkanir á að Umhverfis- og orkustofnun beiti þvingunar- og refsiúrræðum samhliða Matvælastofnun vegna sömu atvika. Þar er einnig kveðið á um úrræði Umhverfis- og orkustofnunar vegna leyfisskilyrða sem hún hefur eftirlit með. Greina þarf á milli lúsaálags, velferðar fisks og mögulegra áhrifa lyfjalosunar. Reglurnar mega ekki verða til þess að stofnanirnar

bíði hvor eftir annarri. Í samstarfsferli þarf að skýra hver taki ákvörðun, hvaða lagaheimild sé notuð og hvernig tryggt sé að nauðsynleg viðbrögð falli ekki milli stofnana. [1, 37. og 126. gr.]

10. Dæmi um ágreining við framkvæmd

10.1 Meðferð skilar ekki árangri og ný tilraun er fyrirhuguð

Lúsafjöldi helst yfir mörkum eftir lyfjameðferð. Rekstraraðili vill prófa meðferð með búnaði en veður og bið eftir skipi tefja hana. Matvælastofnun þarf að meta hvort skilyrði 53. gr. séu uppfyllt eða hvort beita þurfi annarri heimild. Við kæru gæti reynt á hvort orðið „og“ krefjist þess að báðar tegundir meðferðar hafi verið reyndar og hvort rekstraraðilinn hafi fengið nægan tíma til að ná árangri. Til að draga úr ágreiningi þarf að skilgreina árangurslausa meðferð, setja stuttan en raunhæfan lokafrest og tryggja sérstaka heimild til neyðaraðgerða. [1, 51. og 53. gr.]

10.2 Fiskur þolir ekki meðferð þótt lúsafjöldi sé ekki yfir mörkum

Dýralæknir telur veikburða fisk ekki þola frekari meðhöndlun og velferð hans óviðunandi vegna lúsaáverka. Þá reynir á hvort sérstaka förgunarheimildin gildi þótt lúsafjöldi sé ekki yfir venjulegum mörkum. Samkvæmt textanum tengist heimildin velferð og heilbrigði fisks en ekki aðeins lúsafjölda. Matvælastofnun þarf að skrá sérfræðimatið, kanna hvort vægari leiðir séu færar og tryggja lögmæta aflífun. [1, 53. gr.; 8, 14., 16. og 21. gr.]

10.3 Erindi berst fyrir helgi en svar kemur eftir frest

Rekstraraðili sendir meðferðaráætlun á föstudegi. Á þriðjudegi óskar stofnunin eftir frekari gögnum og synjar síðar meðferðinni. Ágreiningur gæti orðið um upphaf og lok þriggja virkra daga frestsins, nauðsynleg gögn og afleiðingar þess að svar berst ekki. Af 51. gr. verður ekki ráðið með vissu að ekkert svar jafngildi samþykki. Til að draga úr hættu á tjóni þarf skýra móttökustaðfestingu, samskiptaleið vegna brýnna mála og ákvæði um hvað gerist ef fresturinn er ekki virtur. [1, 51. gr.; 6, 8.–9. gr.]

10.4 Búnaður er bókaður en annar aðili hefur forgang

Tvö fyrirtæki hafa samið um sama meðferðarskip og lús fjölgar á báðum svæðum. Fyrirtækið sem bíður telur samninginn nægja til að uppfylla skyldu um aðgang að búnaði. Matvælastofnun þarf að meta hvort aðgerðirnar séu framkvæmanlegar og hver beri ábyrgð. Samþykki stofnunin óraunhæfa áætlun getur eftirlitið sætt gagnrýni. Það leysir þó rekstrarleyfishafann ekki sjálfkrafa undan skyldum sínum. Kröfur um hámarksbið og aðra færa leið ættu að liggja fyrir áður en útsetning fisks er leyfð. [1, 51. og 53. gr.]

10.5 Lúsafjöldi er undir mörkum en villtum fiski er talin hætta búin

Talningar í kvíum eru undir almennum mörkum en rannsóknir benda til verulegrar áhættu á svæðinu. Það eitt að meðaltalið sé undir mörkum eða fiskurinn ósærður leysir ekki vanda vegna heildarálags. Stjórnvöld þurfa að kanna heimild til sérstakra aðgerða samkvæmt 51. gr. og hvort sett hafi verið reglugerð sem gerir kleift að beita henni. Ekki er öruggt að fyrirskipa megi förgun eingöngu á grundvelli varúðar. Skýr regla um fyrirbyggjandi aðgerðir á svæðum myndi styrkja vernd og gera kröfur fyrirsjáanlegri. [1, 1. og 51.–53. gr.; 7]

10.6 Óháð talning sýnir meiri lús en talning fyrirtækisins

Talning Matvælastofnunar sýnir lúsafjölda yfir mörkum en talning fyrirtækisins undir þeim. Fyrir sektarákvörðun þarf að kanna hvort úrtök og flokkun lúsa séu sambærileg og hvort skilyrði eldisbanns hafi verið uppfyllt. Meðan ágreiningurinn er rannsakaður gæti verið raunhæft að auka vöktun tímabundið. Það má þó ekki útiloka nauðsynlegar neyðaraðgerðir. Málið myndi reyna bæði á sönnun og skýrleika reglugerðarinnar. [1, 51., 53. og 122. gr.; 6, 10. gr.]

10.7 Rekstraraðili fylgir ekki fyrirmælum um að fjarlægja fisk

Matvælastofnun ákveður frest til að fjarlægja fisk. Fyrirtækið telur slátrun óframkvæmanlega og kærir. Greina þarf á milli fyrirmæla um fjarlægingu og dagsekta sem kunna síðar að verða lagðar á. Samkvæmt 119. gr. frestar kæra þvingaðri innheimtu dagsektanna. Það veitir þó ekki sjálfkrafa

heimild til áframhaldandi eldis. Ef hættan er bráð þurfa skýrar heimildir til framkvæmdar að vera fyrir hendi og stjórnvöld að geta brugðist við í reynd. [1, 53., 119.–120. gr.; 6, 29. gr.]

11. Kærur, dómsmál og hugsanleg bótaábyrgð

Rekstraraðili getur haft lögvarða hagsmuni af því að fá synjun meðferðar, fyrirmæli um fjarlægingu fisks eða viðurlög felld úr gildi. Hann gæti meðal annars byggt á skorti á lagaheimild, röngum mælingum, ófullnægjandi málsmeðferð eða ólíkri meðferð sambærilegra mála. Réttur til að bera mál undir dómstóla styðst meðal annars við 60. og 70. gr. stjórnarskrár. Ekki er hægt að segja fyrirfram að hann myndi vinna málið. Það réðist af ákvörðuninni, gögnunum og þeim annmörkum sem tækist að sýna fram á. [5; 6; 1]

Kæruleið og áhrif kæru ráðast af því hvaða ákvörðun er tekin, eins og fram kemur í eftirfarandi yfirliti.

Ákvörðun	Kæruleið	Áhrif kæru
Dagsektir	Um kæruleið gilda sérreglur 119. gr. frumvarpsins.	Um frestun þvingaðrar innheimtu gilda sérreglur sömu greinar.
Stjórnvaldssekt	Ekki kæranleg til æðra stjórnvalds. Bera má ákvörðunina undir dómstóla innan þriggja mánaða frá tilkynningu hennar, sbr. 122. gr.	Kanna þarf sérstaklega hvort málshöfðun fresti framkvæmd ákvörðunar.
Synjun meðferðar eða fyrirmæli um fjarlægingu fisks samkvæmt 51. eða 53. gr.	Að meginstefnu kæranleg til ráðherra samkvæmt 2. mgr. 4. gr. Um kæruna gilda stjórnsýslulög.	Kæra frestar almennt ekki framkvæmd ákvörðunar. Meta þarf sérstaklega hvort heimilt sé að fresta henni.
Ákvörðun um skráningarskyldu eða veitingu, breytingu eða afturköllun rekstrarleyfis	Kæranleg til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála.	Kanna þarf í hverju máli hvort kæra fresti framkvæmd ákvörðunar eða hvort óska þurfi sérstaklega eftir frestun.

Frestun á þvingaðri innheimtu dagsekta frestar ekki sjálfkrafa fyrirmælum um fjarlægingu fisks. Aðgreina þarf ákvörðunina um dagsektir frá þeim fyrirmælum sem dagsektunum er ætlað að knýja fram. [1, 4., 51., 53., 119. og 122. gr.; 6, 26. og 29. gr.; 13, 1. og 4. gr.]

Veiðiréttarhafar og aðrir sem óttast tjón geta óskað aðgerða stjórnvalda og aðgangs að gögnum. Kæruréttur þeirra ræðst meðal annars af því hvort bindandi ákvörðun liggi fyrir og hvort þeir teljist aðilar máls eða hafi sérstakan kærurétt. Ábending ein og sér veitir ekki sjálfkrafa aðild að eftirlitsmáli. Til að tryggja aðhald er æskilegt að skýra meðferð erinda um yfirvofandi smitáhættu og veita rökstutt svar eftir því sem réttur viðkomandi krefst. [6, 26. gr.; 11; 13]

Í 118. gr. frumvarpsins er sérstök regla um bætur vegna tjóns í veiðivatni, einnig af annarri starfsemi en stroki. Tjónið þarf að sanna. Veiðiréttarhafi þyrfti því að sýna fram á bæði tjón og tengsl þess við starfsemina. Ákvæðið gerir hvorki orsakatengslin sjálfgefin né alla rekstraraðila sjálfkrafa sameiginlega bótaskylda. Vöktunargögn, staðsetning kvía, tímasetning smits og aðrar mögulegar tjónsorsakir myndu skipta máli. [1, 118. gr.]

Bótakrafa á ríkið vegna þess að stjórnvöld bregðast seint eða ólöglega við væri sérstakt álitaefni. Meta þyrfti hvort þau hefðu sýnt gáleysi eða aðra saknæma háttsemi, hvaða eftirlitsskyldur þau bæru, hvort tjón hefði orðið og hvort það tengdist viðbrögðunum. Hvorki ógilding fyrirmæla né lúsasmit eitt og sér sannar bótaskyldu. Hér er ekki vísað til staðfests dóms um slíka kröfu vegna þessa frumvarps. Mat á bótaábyrgð þyrfti því að byggjast á tilteknu máli og frekari leit að dómafordæmum.

12. Breytingar sem myndu styrkja framkvæmdina

Lögfesta ætti skýrar meginreglur um lúsamörk: hvað eigi að vernda, á hvaða sérfræðiráðgjöf mörkin byggist og hvernig bregðast skuli við breyttum aðstæðum. Töluleg mörk og mæliaðferðir geta áfram verið í reglugerð. Ákveða þarf frest til að ná árangri og skýra að fyrirhuguð ný meðferð heimili ekki sjálfkrafa áframhaldandi eldi yfir mörkum. [1, 51.–53. gr.; 7]

Skýra ætti heimild til snemmbærrar fjarlægingar fisks þegar rökstudd og alvarleg smitáhætta er fyrir hendi, einnig ef frekari meðferð er óraunhæf eða skaðleg. Skýra þarf skilyrði aðgerðarinnar, hvernig málið verði rannsakað, rétt aðila til að tjá sig og hvernig framkvæmd og endurskoðun fari fram í neyð. Þannig mætti koma í veg fyrir að stjórnvöld þurfi að bíða eftir sýnilegum skaða á fiski eða byggja aðgerðir á víðri túlkun óljósra skilyrða. [1, 53. gr.; 8]

Setja ætti lágmarkskröfur um óháða sannprófun talninga, tafarlausar hættutilkynningar og frest til opinberrar birtingar. Undanþágur ættu að vera tímabundnar og fela í sér annars konar vöktun. Áætlanir rekstraraðila þurfa að sýna fram á raunhæfan aðgang að búnaði og möguleika á slátrun eða förgun. Einnig þarf að skýra hver ákveði sameiginleg viðbrögð á tengdum svæðum þegar aðilar eru ósammála. [1, 13.–14., 51.–53. og 127. gr.]

Samræma þarf fyrirmæli um fjarlægingu fisks, dagsektir, aðgerðir stjórnvalda á kostnað rekstraraðila og kæruleiðir. Í greinargerð ætti að skýra hvernig fyrirhuguð viðbrögð verndi villta stofna og eldisfisk og hvernig árangur verði mældur. Annars gæti ágreiningur um heimildir og skilyrði tafið nauðsynleg viðbrögð við lúsasmiti. [1, 53., 119.–122. og 126. gr.]

Heimildaskrá

[1] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 157. löggjafarþing 2025–2026, þskj. 898, 529. mál. Einkum 1., 4., 13.–14., 51.–53., 57., 110.–111., 118.–128. gr.; athugasemdir við 51.–53. gr., bls. 109–110. https://www.althingi.is/altext/pdf/157/s/0898.pdf

[2] Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Í vinnslu 6. desember 2023. Einkum X. kafli, 56.–60. gr., bls. 21–23. https://samradapi.island.is/api/Documents/2da59d69-5694-ee11-9bbf-c0684a7ceece

[3] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 154. löggjafarþing 2023–2024, þskj. 1376, 930. mál. Einkum 56.–60. gr., bls. 21–23. https://www.althingi.is/altext/pdf/154/s/1376.pdf

[4] Drög að frumvarpi til laga um lagareldi, birt í samráðsgátt 22. desember 2025, mál nr. 252/2025. Þingskjals- og málsnúmer eru auðkennd x í skjalinu. Einkum 51.–53. gr., bls. 21–22. https://samradapi.island.is/api/Documents/9737fc98-2edf-f011-9bd3-005056bcce7e

[5] Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944. Einkum 60., 69., 70., 72. og 75. gr. https://www.althingi.is/lagas/nuna/1944033.html

[6] Stjórnsýslulög nr. 37/1993. Einkum 1., 3., 8.–13., 20.–22., 26. og 29. gr. https://www.althingi.is/lagas/nuna/1993037.html

[7] Lög um náttúruvernd nr. 60/2013. Einkum 7.–11. gr. https://www.althingi.is/lagas/nuna/2013060.html

[8] Lög um velferð dýra nr. 55/2013. Einkum 14., 16., 18. og 21. gr. https://www.althingi.is/lagas/nuna/2013055.html

[9] Reglugerð nr. 540/2020 um fiskeldi. Einkum birt ákvæði 49. gr. um viðbragðsáætlun og lúsaþrep; sjá einnig viðauka VI. Vefbirting sýnir breytingasögu, m.a. nr. 1062/2021, 367/2024, 504/2025 og 1152/2025. 49. gr. var breytt með reglugerð nr. 1062/2021 og talningarreglum í viðauka VI með nr. 367/2024. Breytingar nr. 504/2025 og 1152/2025 varða staðlakröfur og breytingar rekstrarleyfa en breyta ekki 49. gr. Sjá jafnframt reglugerð nr. 300/2018 í [15]. https://www.reglugerd.is/reglugerdir/eftir-raduneytum/matvaelaraduneyti/nr/21995

[10] Lög um varnir gegn fisksjúkdómum nr. 60/2006. Einkum 4., 10. og 11. gr. Lesist ásamt tillögu að breytingu í 128. gr. heimildar [1]. https://www.althingi.is/lagas/nuna/2006060.html

[11] Upplýsingalög nr. 140/2012, með síðari breytingum. Einkum 5. gr. og ákvæði um umhverfisupplýsingar. https://www.althingi.is/lagas/nuna/2012140.html

[12] Lög um mannréttindasáttmála Evrópu nr. 62/1994. Einkum 6. og 7. gr. sáttmálans um réttláta málsmeðferð og lögmætan grundvöll refsingar. Hvort einstök stjórnvaldsviðurlög teljast refsikennd krefst sjálfstæðs mats. https://www.althingi.is/lagas/nuna/1994062.html

[13] Lög um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála nr. 130/2011. Einkum 1. og 4. gr. https://www.althingi.is/lagas/nuna/2011130.html

[14] Alþingi. Þingskjal 1351, 529. mál, 157. löggjafarþing 2025–2026, 14. tölul. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar, dreift 12. júní 2026. https://www.althingi.is/altext/157/s/1351.html Ferill máls, skoðaður 24. október 2026: https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalalistar-eftir-thingum/ferill/157/529/

[15] Reglugerð nr. 300/2018 um velferð lagardýra, varnir gegn sjúkdómum og heilbrigðiseftirlit með eldisstöðvum, með síðari breytingum, einkum 17. og 19. gr. https://files.reglugerd.is/pdf/0300-2018/current

Viðauki 16. Umsagnir, fyrirspurnir og þingsályktunartillögur um sjókvíaeldi

Umsagnir um fiskeldi og lagareldi

Lagafrumvörp, reglugerðardrög, skýrslur og stefnudrög um fiskeldi hafa verið kynnt á vef Stjórnarráðsins, í Samráðsgátt stjórnvalda og á vef Alþingis (tafla 1.1). Aðgreina þarf umsagnir í Samráðsgátt frá innsendum erindum og umsögnum til Alþingis. Um frumvarpsdrögin frá desember 2023 eru skráðar 306 umsagnir í Samráðsgátt en um drögin frá desember 2025 eru skráðar 923. Um frumvarpið á Alþingi 2024 eru skráð 72 erindi og umsagnir og um frumvarpið 2026 eru skráð 78.

Tafla 1.1 Umsagnarferli um fiskeldi og lagareldi

Tímasetning		Til umsagnar	Umsagnir og erindi
2018	Jan.	Drög að breytingu á ýmsum lagaákvæðum sem tengjast fiskeldi — kynnt á vef Stjórnarráðsins 30. janúar 2018 [heimild]	30
2018	Apríl	Frumvarp um breytingu á ýmsum lagaákvæðum sem tengjast fiskeldi — 457. mál á 148. þingi [heimild]	41
2018	Okt.	Frumvarp um fiskeldi — rekstrarleyfi til bráðabirgða — 189. mál á 149. þingi [heimild]	1
2018	Des.	Drög að frumvarpi um gjald vegna nýtingar eldissvæða í sjó [heimild]	18
2018	Des.	Drög að frumvarpi til laga um breytingu á ýmsum lagaákvæðum sem tengjast fiskeldi [heimild]	31
2019	Mars	Frumvarp um fiskeldi — áhættumat erfðablöndunar, úthlutun eldissvæða o.fl. — 647. mál á 149. þingi [heimild]	48
2019	Mars	Frumvarp um töku gjalds vegna fiskeldis í sjó og fiskeldissjóð — 710. mál á 149. þingi [heimild]	19
2019	Sep.	Drög að reglugerð um samráðsnefnd um fiskeldi [heimild]	5
2019	Des.	Drög að reglugerð um fiskeldi [heimild]	39
2019	Des.	Drög að reglugerð um fiskeldissjóð [heimild]	3
2019	Des.	Drög að reglugerð um útboð eldissvæða [heimild]	7
2020	Maí	Drög að reglugerð um breytingu á reglugerð nr. 300/2018 um velferð lagardýra, varnir gegn sjúkdómum og heilbrigðiseftirlit með eldisstöðvum [heimild]	7
2020	Sept.	Frumvarp til laga um breytingu á lögum um fiskeldi (útboð lífmassa) [heimild]	3
2020	Nóv.	Frumvarp um fiskeldi — vannýttur lífmassi í fiskeldi — 265. mál á 151. þingi [heimild]	12
2021	Feb.	Frumvarp um fiskeldi, matvæli og landbúnað — einföldun regluverks — 549. mál á 151. þingi [heimild]	5
2021	Júní	Frumvarp um töku gjalds vegna fiskeldis í sjó og fiskeldissjóð — 826. mál á 151. þingi [heimild]	0
2021	Sep.	Drög að reglugerð um skráningarskylda aðila í fiskeldi [heimild]	1

Tafla 1.1 Umsagnarferli um fiskeldi og lagareldi

Tímasetning		Til umsagnar	Umsagnir og erindi
2021	Des.	Drög að breytingu á lögum um fiskeldi, lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir og lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana [heimild]	3
2022	Feb.	Áherslur og verklag við stefnumótun á sviði matvæla [heimild]	24
2022	Sep.	Breyting á ýmsum lögum vegna fjárlaga 2023 [heimild]	Ekki sérgreint
2023	Feb.	Skýrsla Boston Consulting Group um stöðu og framtíð lagareldis á Íslandi [heimild]	22
2023	Júní	Skýrsla starfshóps um strok úr sjókvíaeldi [heimild]	6
2023	Okt.	Uppbygging og umgjörð lagareldis - Stefna til ársins 2040 [heimild]	86
2023	Okt.	Áform um lagasetningu - Frumvarp til laga um lagareldi [heimild]	10
2023	Nóv.	Drög að reglugerð um breytingu á reglugerð nr. 540/2020 um fiskeldi [heimild]	5
2023	Des.	Drög að frumvarpi til laga um lagareldi — Samráðsgátt S-253/2023 [heimild]	306
2024	Mars	Frumvarp til laga um lagareldi — 930. mál á 154. þingi [heimild]	72
2024	Okt.	Frumvarp um friðun Seyðisfjarðar fyrir sjókvíaeldi — 303. mál á 155. þingi [heimild]	0
2025	Mars	Tillaga að breytingu á reglugerð nr. 540/2020 um fiskeldi (staðlar) [heimild]	0
2025	Des.	Áform um lagasetningu — frumvarp til laga um lagareldi — Samráðsgátt S-235/2025; birt 1. desember [heimild]	15
2025–2026	Des.–jan.	Drög að frumvarpi til laga um lagareldi — Samráðsgátt S-252/2025; 22. desember 2025–26. janúar 2026 [heimild]	923
2026	Mars–júní	Frumvarp til laga um lagareldi — 529. mál á 157. þingi; lagt fram 16. mars, umsagnabeiðnir 24. mars og afgreiðsla úr nefnd 11. júní og dreifing nefndarálits 12. júní [heimild]	78

Fyrirspurnir

Tafla 1.2 sýnir valdar fyrirspurnir um sjókvíaeldi, umhverfisáhrif, rekstrarleyfi og gjaldtöku frá 2016 til 2026. B-númer auðkenna óundirbúnar fyrirspurnir og eru aðgreind frá númeruðum A-málum. Viðbótarsvar við sömu fyrirspurn telst ekki nýtt mál.

Tafla 1.2 Valdar fyrirspurnir á Alþingi um fiskeldi

Þing og tímabil	Mál nr.	Heiti máls
2016-2017	337	Verðmæti veiða í ám og vötnum [heimild]
2016-2017	338	Laxeldi í sjókvíum [heimild]
2016-2017	340	Sjókvíaeldi og vernd villtra laxfiska [heimild]

Tafla 1.2 Valdar fyrirspurnir á Alþingi um fiskeldi

Þing og tímabil	Mál nr.	Heiti máls
2016-2017	341	Laxastofnar o.fl. [heimild]
2016–2017	B183	Stefnumörkun í fiskeldi — óundirbúin fyrirspurn, 09.02.2017 [heimild]
2017-2018	650	Fiskeldisfyrirtæki [heimild]
2018-2019	258	Áhættumat Hafrannsóknastofnunar á erfðablöndun í laxeldi [heimild]
2018-2019	704	Laxa- og fiskilús [heimild]
2018-2019	744	Sjókvíaeldi [heimild]
2018-2019	745	Rekstrarleyfi í fiskeldi [heimild]
2018–2019	897	Hreinleiki laxastofns [heimild]
2018-2019	904	Hreinsun fjarða [heimild]
2018–2019	B80	Laxeldi í sjókvíum — óundirbúin fyrirspurn, 09.10.2018 [heimild]
2018–2019	B911	Frumvarp um laxeldi — óundirbúin fyrirspurn, 27.05.2019 [heimild]
2019–2020	738	Burðarþolsmat fjarða og hafsvæða fyrir fiskeldi [heimild]
2019–2020	B769	Rekstrarleyfi í fiskeldi — óundirbúin fyrirspurn, 04.05.2020 [heimild]
2020-2021	68	Innflutningur á laxafóðri [heimild]
2020-2021	69	Laxa- og fiskilús [heimild]
2020-2021	253	Birting laga um fiskeldi í Stjórnartíðindum [heimild]
2020-2021	303	Birting laga í Stjórnartíðindum [heimild]
2020-2021	513	Gjöld fyrir rekstrar- og starfsleyfi fiskeldisstöðva [heimild]
2021–2022	297	Gjaldtaka í sjókvíaeldi og skipting tekna til sveitarfélaga [heimild]
2021–2022	731	Strandsvæðisskipulag og burðarþolsmat á Vestfjörðum og Austfjörðum [heimild]
2022-2023	158	Laxeldi — svar á þskj. 403 og viðbótarsvar á þskj. 478 [heimild]
2022-2023	1128	Gjöld vegna fiskeldis [heimild]
2022–2023	B566	Skýrsla ríkisendurskoðanda um fiskeldi á Íslandi — óundirbúin fyrirspurn, 06.02.2023 [heimild]
2022–2023	B748	Fiskeldi í Seyðisfirði — óundirbúin fyrirspurn, 20.03.2023 [heimild]
2022–2023	B811	Stefnumótun í fiskeldi — óundirbúin fyrirspurn, 17.04.2023 [heimild]
2023–2024	197	Störf við stóriðju og sjókvíaeldi [heimild]
2023–2024	198	Skatttekjur sveitar-félaga vegna stóriðju og sjókvíaeldis [heimild]
2023-2024	202	Eldislaxar sem sleppa [heimild]
2023–2024	B850	Byggingarleyfi vegna lagareldis — óundirbúin fyrirspurn, 15.04.2024 [heimild]

Tafla 1.2 Valdar fyrirspurnir á Alþingi um fiskeldi

Þing og tímabil	Mál nr.	Heiti máls
2023–2024	B891	Rekstrarleyfi til fiskeldisfyrirtækja — óundirbúin fyrirspurn, 22.04.2024 [heimild]
2023–2024	B915	Ótímabundið rekstrarleyfi til sjókvíaeldis — óundirbúin fyrirspurn, 29.04.2024 [heimild]
2023–2024	B1067	Sektarfjárhæðir í lagareldi — óundirbúin fyrirspurn, 10.06.2024 [heimild]
2025–2026	B808	Gjaldtaka í lagareldi og staða þess — óundirbúin fyrirspurn, 08.06.2026 [heimild]
2025–2026	B828	Gjaldtaka í fiskeldi — óundirbúin fyrirspurn, 11.06.2026 [heimild]
2026–2027	139	Endurskoðun áhættumats erfðablöndunar [heimild]
2026–2027	189	Viðbrögð við ábendingum Ríkisendurskoðunar um sjókvíaeldi [heimild]
2026–2027	B42	Gjaldtaka í lagareldi — óundirbúin fyrirspurn, 21.09.2026 [heimild]

Þingsályktunartillögur

Tafla 1.3 sýnir 16 þingsályktunartillögur á 151.–157. löggjafarþingi sem tengjast sjókvíaeldi. Endurfluttar tillögur teljast sérstök þingmál á hverju þingi en endurflutningur einn og sér felur ekki í sér nýja stefnumótun. Fimm færslur fjalla um eignarhald, fjórar um endurskoðun regluverks, fjórar um sjálfstæðar fiskeldisrannsóknir, tvær um bann við fiskeldi í opnum sjókvíum og ein um burðarþolsmat.

Tafla 1.3 Þingsályktunartillögur sem tengjast sjókvíaeldi

Þing og tímabil	Mál nr.	Þingsályktunartillaga	Erindi á þinginu
2020–2021	640	Endurskoðun á laga- og reglugerðaumhverfi sjókvíaeldis [heimild]	9
2021–2022	21	Mat á burðarþoli Jökulfjarða og Eyjafjarðar og birting burðarþols fyrir Mjóafjörð [heimild]	0
2021–2022	93	Endurskoðun á laga- og reglugerðaumhverfi sjókvíaeldis (endurflutt) [heimild]	11
2021–2022	390	Sjálfstæðar fiskeldisrannsóknir á vegum Háskólaseturs Vestfjarða [heimild]	0
2021–2022	419	Eignarhald í laxeldi [heimild]	4
2022–2023	9	Endurskoðun á laga- og reglugerðaumhverfi sjókvíaeldis (endurflutt) [heimild]	6
2022–2023	64	Sjálfstæðar fiskeldisrannsóknir á vegum Háskólaseturs Vestfjarða (endurflutt) [heimild]	1
2022–2023	122	Eignarhald í laxeldi (endurflutt) [heimild]	2
2023–2024	5	Bann við fiskeldi í opnum sjókvíum [heimild]	6
2023–2024	92	Endurskoðun á laga- og reglugerðaumhverfi sjókvíaeldis (endurflutt) [heimild]	0

Tafla 1.3 Þingsályktunartillögur sem tengjast sjókvíaeldi			
Þing og tímabil	**Mál nr.**	**Þingsályktunartillaga**	**Erindi á þinginu**
2023–2024	175	Sjálfstæðar fiskeldisrannsóknir á vegum Háskólaseturs Vestfjarða (endurflutt) [heimild]	0
2023–2024	223	Eignarhald í laxeldi (endurflutt) [heimild]	0
2024	179	Sjálfstæðar fiskeldisrannsóknir á vegum Háskólaseturs Vestfjarða (endurflutt) [heimild]	0
2024	193	Bann við fiskeldi í opnum sjókvíum (endurflutt) [heimild]	0
2025	320	Eignarhald erlendra aðila á fyrirtækjum í lagareldi [heimild]	0
2025–2026	76	Eignarhald erlendra aðila á fyrirtækjum í lagareldi (endurflutt) [heimild]	0

Skýrslur og beiðnir um skýrslur

Eftirfarandi mál eru aðgreind frá fyrirspurnum og umsagnarferlum til að forðast tvítalningu og ranga flokkun.

Tafla 1.4 Skýrslur, álit og beiðnir um skýrslur		
Þing og tímabil	**Mál nr.**	**Heiti og tegund máls**
2019–2020	967	Aðferðarfræði, áhættumat og greiningar á fiskeldisburðarþoli á vegum Hafrannsóknastofnunar — skýrsla ráðherra, þskj. 2029, 25. ágúst 2020 [heimild]
2022–2023	1053	Skýrsla Ríkisendurskoðunar um sjókvíaeldi, lagaframkvæmd, stjórnsýslu og eftirlit — álit nefndar, þskj. 1701 og 1863, maí 2023 [heimild]
2023–2024	755	Gjaldtaka í sjókvíaeldi — beiðni um skýrslu, þskj. 1136, 4. mars 2024; skýrsla ráðherra, þskj. 2251, 6. september 2024 [heimild]

Heimildir og fyrirvarar

Heimildatenglar í töflum vísa á feril hvers þingmáls eða viðkomandi samráðsmál. Viðbætur við töflur 1.2 og 1.3 byggjast á málalistum og ferilssíðum Alþingis á 146.–158. þingi. Fjöldi erinda í töflum 1.1 og 1.3 var borinn saman við skráningu á ferilssíðum Alþingis. Umsagnatölur Samráðsgáttar voru staðfestar í viðkomandi málaskrám. Fjöldi erinda og umsagna jafngildir ekki fjölda sjálfstæðra umsagnaraðila; sami aðili getur sent fleiri en eitt erindi. Númer löggjafarþings er mikilvægt þar sem sama málanúmer getur komið fyrir á mörgum þingum. Talningar miðast við yfirferð 24. október 2026 og geta breyst ef ný gögn eru skráð. Talan 0 merkir að engin erindi eða umsagnir eru skráð í viðkomandi opinberu skrá við yfirferð.

Viðauki 17. Norsk fiskeldislög sem fyrirmynd að úrbótum á lagareldisfrumvarpinu 2026

Tákn og heiti: § merkir lagagrein og §§ fleiri en eina grein. Norsk heiti laga og reglugerða eru höfð óþýdd svo auðvelt sé að finna frumtextann. Tillögur um íslenska útfærslu eru merktar sérstaklega og ber að aðgreina frá lýsingu á norskum reglum.

1. Meginniðurstöður

Norsk fiskeldislöggjöf gefur skýrar fyrirmyndir að því hvernig tengja má framleiðsluheimildir við umhverfisskilyrði, ábyrgð rekstraraðila og ákvarðanir stjórnvalda. Gagnlegast er að skoða lögin samhliða reglum um lífmassa, botnvöktun, lús, búnað og viðbrögð við stroki. Reglurnar sýna hvernig útfæra má almenna skyldu sem mælanlega kröfu sem stjórnvöld geta framfylgt. [4–16, 18]

Íslenska frumvarpið hefur þegar ítarleg ákvæði um flest þessara atriða. Það sem helst þarf að skýra er hvenær skylt er að grípa til aðgerða, hver ákveður þær, hvaða gögn þurfa að liggja fyrir og hver greiðir kostnaðinn. Samanburðurinn styður því markvissar breytingar á tilteknum greinum fremur en að norska leyfiskerfið verði tekið upp í heild. [1–3]

Eftirfarandi breytingar ættu að hafa forgang

• Tengja niðurstöður umhverfisvöktunar við ákvarðanir um umfang og framhald eldis. Í reglunum þarf að koma fram hvenær óviðunandi umhverfisástand kallar á að dregið sé úr lífmassa, eldissvæði hvílt eða útsetningu nýrra seiða frestað. Þessar kröfur þurfa einnig að gilda þegar tólf mánaða meðaltal lífmassa er innan leyfilegra marka. [1, 5. gr.; 8–9]

• Skýra skyldu til að bregðast við lús og heimildir til að draga úr lífmassa. Nauðsynlegar aðgerðir mega ekki bíða eftir meðferð sem er óforsvaranleg eða fyrirsjáanlega árangurslaus. [1, 51.–53. gr.; 12–14]

• Lögfesta að framsal, leiga og veðsetning hindri ekki lögmæta skerðingu eða afturköllun heimilda. Skýra jafnframt hvað veðið nær yfir og hvernig réttur veðhafa verður varinn gagnvart öðrum. [1, 39.–41. og 109. gr.; 4, 17]

• Leggja beinar skyldur á framleiðendur búnaðar og þjónustuaðila til að tilkynna um hættulega galla og bæta úr þeim. Ábyrgð þeirra komi til viðbótar ábyrgð rekstrarleyfishafa. [1, 108. gr.; 4, 6, 16]

• Tryggja fé til nauðsynlegra aðgerða vegna strokufisks þegar uppruni hans er óþekktur. Samræma skyldu til hreinsunar, tryggingar og heimildir stjórnvalda til að framkvæma aðgerðir á kostnað rekstraraðila. [1, 38., 45.–46., 116. og 120. gr.; 4, 18]

• Birta gögn og niðurstöður eftirlits þannig að hægt sé að fylgja máli frá mælingu til úrbóta. Skýra verkaskiptingu stofnana og heimildir til að leggja á sektir. [1, 110.–112. og 119.–126. gr.; 19–20]

Norska kerfið sýnir ekki að vandinn sé leystur. Í áhættuskýrslu Havforskningsinstituttet frá 2026 eru slæm velferð eldisfisks og áhrif laxalúsar á villta fiska enn talin meðal stærstu hindrana sjálfbærrar þróunar. Lærdómurinn fyrir Ísland er að setja skýrar reglur sem hægt er að framfylgja og fylgjast með árangri þeirra. Norsk talnamörk eða viðmið um framleiðsluvöxt henta ekki sjálfkrafa hér. [21]

2. Heimildir og afmörkun

Samanburðurinn við íslenskan rétt byggist á frumvarpi um lagareldi á þingskjali 898, 529. máli á 157. löggjafarþingi. Frumvarpið var lagt fram 16. mars 2026 og greinanúmer vísa til þess texta. Einnig eru yfirfarin nefndarálit á þingskjali 1350 og breytingartillaga á þingskjali 1351 frá 12. júní

2026. Sérstaklega er tekið fram þegar breytingartillaga nefndarinnar breytir atriði sem fjallað er um. [1–3] Þegar vísað er til nefndar er átt við atvinnuveganefnd.

Samanburðurinn við norskan rétt byggist á Akvakulturloven, lögum nr. 79 frá 17. júní 2005. Þau eru rammalög. Nánari skyldur koma einnig fram í reglugerðum um rekstur, framleiðslusvæði, lús og tæknilegt öryggi. Að auki gilda reglur um matvæli, dýraheilbrigði, dýravelferð og mengun. Fiskeldislögin ein gefa því ekki fulla mynd af þeim kröfum sem gilda um rekstur fiskeldis í Noregi. [4–16]

Aðgangur að lagatexta: Við þessa yfirferð var Akvakulturloven lesin beint í Lovdata. Þar er nýjasta skráð breyting LOV-2025-06-20-109, sem tók gildi 1. janúar 2026. Einnig voru lúsareglugerðin, NYTEK23 og reglugerðin um sameiginlega ábyrgð vegna strokufisks lesnar í Lovdata og bornar saman við opinberar leiðbeiningar um framkvæmd. Lögskýringargögn eru notuð til skýringar, en ekki sem staðgengill gildandi lagatexta. [4–7, 12, 16, 18]

Áherslan er á sjókvíaeldi á laxi og almenn ákvæði sem geta nýst við endurbætur á frumvarpinu. Hér er ekki gerð heildarúttekt á norskum sköttum, einstökum leyfum eða dómaframkvæmd. Greint er á milli réttarreglna, lögfræðilegs mats og breytingartillagna. Tillögur að orðalagi í 13. kafla eru íslensk vinnudrög, ekki þýðingar á norskum ákvæðum. Heimildir voru yfirfarnar 24. október 2026.

3. Helstu fyrirmyndir og tengsl við frumvarpið

Viðfangsefni	Norsk fyrirmynd	Íslenskar greinar og úrbætur
Umhverfi og lífmassi	Skylda til umhverfisverndar, heimildir til að breyta leyfum og hámark lífmassa á hverjum tíma, bæði fyrir einstakar eldisstaðsetningar og á fyrirtækisstigi. [4, 7–8]	5.–6., 31.–32. og 57. gr. Skýra ákvarðanir, mörk og heimildir til bráðra aðgerða.
Botnvöktun	Óháðar rannsóknir og úrbótaáætlun við mjög slæmt ástand. [9]	5., 27., 33. og 37. gr. Láta niðurstöður vöktunar ráða því hvaða álag er heimilt áfram.
Lús og villtir stofnar	Mörk fyrir eldisstöð og sérstakt mat á svæðisbundnum áhrifum. [10–13]	51.–53. gr. Skýra skyldu til aðgerða og vernd villtra fiska.
Áætlanir um rekstur	Áætlun fyrir tvö almanaksár. Samþykkt nær til tiltekinna atriða um flutning og hvíld. [15]	12.–16. og 36. gr. Samræma rekstur á svæðum sem tengjast.
Búnaður og birgjar	Skrifleg gögn um öryggi og bein skylda til að tilkynna um hættulega galla. [16]	35., 43., 108. og 117. gr. Leggja skyldur beint á framleiðendur og þjónustuaðila.
Viðskipti og veð	Sérstök þinglýsing og fyrirvari um valdheimildir stjórnvalda. [4, 17]	39.–41. og 109. gr. Skýra hvað má veðsetja og hvaða áhrif skerðing hefur á veðið.
Strok og greiðslur	Skylduaðild að afmörkuðu kerfi til að fjarlægja strokufisk. [4, 18]	45.–46. og 116. gr. Tryggja að fjármögnun tefji ekki aðgerðir.
Gögn og viðurlög	Sameiginleg gagnaskil og aðgreind úrræði við brotum. [19–20]	110.–112. og 119.–126. gr. Tryggja að ákvarðanir séu rekjanlegar og ábyrgð skýr.

Greina þarf á milli norsks framleiðslusvæðis, norskrar eldisstaðsetningar og íslensks smitvarnasvæðis. Þetta eru ólíkar einingar. Einnig þarf að greina á milli laxahlutar, laxamagns og leyfilegs lífmassa. Laxahlutur er hlutdeild, en laxamagn ræðst af þeirri hlutdeild og heildarlaxamagni. Leyfilegur lífmassi ræðst af burðarþolskerfinu. Til að reglur um viðskipti og

umhverfismörk virki þarf að vera ljóst hvaða réttindi og einingar þær taka til. [1, 3., 5.–6. og 39.–40. gr.; 4, 8, 10]

4. Réttindi leyfishafa og staða veðhafa

Viðskipti takmarka ekki heimildir stjórnvalda
Samkvæmt §§ 18–20 norsku laganna má framselja og veðsetja fiskeldisleyfi. Veð öðlast réttarvernd með þinglýsingu á skráarblaði leyfisins. Samkvæmt 4. mgr. § 20 hefur norska ríkið þó veðrétt framar öðrum veðböndum vegna nánar tilgreindra krafna um dagsektir, framkvæmdarkostnað, upptöku ávinnings og stjórnvaldssektir. Lögin taka jafnframt fram að framsal og veðsetning hafi ekki áhrif á beitingu lögbundinna úrræða stjórnvalda. Viðskipti með réttindin breyta því ekki þeirri kröfu að nýting þeirra sé háð umhverfisskilyrðum og ákvörðunum stjórnvalda. [4–6]

Norska skráin er tvískipt. Brønnøysundregistrene annast þinglýsingar veða og yfirfærslu leyfa. Fiskeridirektoratet annast stjórnsýsluhlutann, meðal annars upplýsingar um úthlutun, tegund leyfis og staðsetningu. Þessi verkaskipting greinir á milli skráningar stjórnvaldsákvörðunar og skráningar sem veitir samningsbundnum réttindum réttarvernd gagnvart öðrum. [17]

Í 39. gr. frumvarpsins segir þegar að úthlutun og skráning laxahlutar myndi hvorki eignarrétt né óafturkallanlegt forræði. Samkvæmt 40. og 109. gr. er framsal, leiga og veðsetning háð samþykki Matvælastofnunar. Frumvarpið heimilar að veðsetning sé skráð í laxahlutaskrá en kemur ekki á sambærilegu heildstæðu þinglýsingarkerfi og gildir í Noregi. Samþykki stofnunarinnar og réttarvernd veðs eru tvö ólík atriði. Af þessu verður þó ekki ályktað að almennar veðreglur geti aldrei veitt veðinu réttarvernd. [1, 39.–40. og 109. gr. og athugasemdir við 109. gr.]

Tillaga: Lögfesta skýran fyrirvara um að viðskipti, veðsetning og fullnusta veðréttar hindri ekki lögmætar breytingar á framleiðsluheimildum. Skýra jafnframt hvort veðið taki til rekstrarleyfis, laxahlutar eða beggja. Ekki verði gert ráð fyrir að breytilegt laxamagn sé sjálfstætt og varanlegt verðmæti. Samræma þarf reglur um skráningu, forgang veða og áhrif innköllunar samkvæmt 41. gr. við fresti til fullnustu samkvæmt 109. gr. Fyrirvari um heimildir stjórnvalda sker þó ekki einn úr um hvort tiltekin skerðing sé bótaskyld. Það þarf að meta sérstaklega, meðal annars samkvæmt 72. gr. stjórnarskrár. [1, 4, 17, 23]

Leiga og endurnýjun þurfa sjálfstætt mat
Norska § 19 bannar almennt leigu leyfa en heimilar undanþágur í sérstökum tilvikum. Í NOU 2023:23 eru rædd rök fyrir rýmri heimildum til leigu. Úttektin breytir þó ekki lögunum. Ekki er mælt með að taka norska bannið sjálfkrafa upp á Íslandi. Fremur ætti að skýra hver beri ábyrgð á rekstrinum, hvernig leiga sé skráð og hvernig komið verði í veg fyrir að söfnun ónýttra réttinda torveldi aðgang annarra. [4, § 19; 22]

Í 34. gr. frumvarpsins er þegar gert ráð fyrir að leyfisskilyrði og frammistaða verði endurmetin við endurnýjun. Viðmiðið um fjögur brot í 3. mgr. veitir því ekki rétt til að halda leyfi eftir þrjú brot. Viðmiðið er þó of gróft ef alvarleiki brota, endurtekning þeirra og árangur úrbóta fá ekki nægilegt vægi. Samkvæmt norsku § 9 geta alvarleg eða ítrekuð brot ein og sér verið ástæða til breytingar eða afturköllunar leyfis. [1, 34. gr.; 4, § 9]

Breytingartillaga nefndarinnar frá júní gerir ráð fyrir að umsókn um endurnýjun berist að minnsta kosti sex árum áður en leyfi rennur út. Ákvörðun eigi að liggja fyrir eigi síðar en fjórum árum fyrir lok leyfis. Þetta eykur fyrirsjáanleika. Skýra ætti að ákvörðunin festi ekki umhverfiskröfur næstu ára og hindri ekki lögmætar breytingar vegna nýrra upplýsinga. Jafnframt þarf að afmarka endurmat við upphaf nýs leyfistímabils svo fyrri ákvörðun missi ekki gildi sitt í reynd. [2, 7. tölul.; 24]

5. Úthlutun og aðgangur nýrra aðila

Norska § 7 heimilar að settar séu reglur um fjölda og dreifingu leyfa, val umsækjenda og greiðslu fyrir úthlutun. Einnig má takmarka þann hluta framleiðslugetunnar sem eitt fyrirtæki getur stjórnað. Ákvæðið er fyrirmynd að því hvernig löggjafinn getur afmarkað þessi úrræði. Það segir þó ekki eitt og sér hvaða töluleg mörk um samþjöppun gilda í framkvæmd eða hvaða mörk ætti að velja á Íslandi. [4–5]

Íslenska frumvarpið greinir á milli svæðis, rekstrarleyfis og laxahlutar. Samkvæmt 25. gr. er smitvarnasvæði boðið út. Samkvæmt 41. gr. geta aðeins þeir sem fengið hafa úthlutað smitvarnasvæði til sjókvíaeldis boðið í innkallaðan laxahlut. Samkvæmt 42. gr. geta aðeins þeir sem hafa fengið smitvarnasvæði í viðkomandi landshluta eða hafsvæði boðið í laxahlut vegna nýrra svæða eða aukins burðarþols. Nýr aðili getur því þurft að skuldbinda sig vegna svæðis áður en ljóst er hvort hann fær þá framleiðsluheimild sem fyrirhugað eldi á frjóum laxi krefst. Innköllun laxahlutar veitir ekki sjálfkrafa aðgang að eldisstaðsetningu. [1]

Tillaga: Heimila samræmt útboð svæðis og laxahlutar eða skilyrta úthlutun. Fyrirfram verði skýrt hvað gerist ef nauðsynlegt rekstrarleyfi fæst ekki. Einnig þarf að skýra hvenær greiða á, innan hvaða frests hefja þarf nýtingu og hvort framsal sé heimilt meðan skilyrði eru óuppfyllt. Útboð veitir ekki eitt og sér rekstrarleyfi og má ekki ganga fram hjá skipulagi, umhverfismati eða heilbrigðiskröfum. [1, 25.–31. og 39.–42. gr.; 4, §§ 6–8]

Birta ætti vægi matsþátta og lágmarksskilyrði samkvæmt 25. gr. áður en tilboð eru gerð. Ný fyrirtæki þurfa að geta byggt á reynslu hæfs starfsfólks. Einnig þarf að ákveða fyrirfram hvernig brugðist verði við ef aðeins eitt gilt tilboð berst eða tilboð koma frá tengdum aðilum. Eitt tilboð er ekki sjálfkrafa ástæða til ógildingar en kallar á mat á samkeppni og verðmyndun. [1, 25. gr.; 23–24]

Breytingartillaga nefndarinnar skýrir hlutfallslega heimild núverandi rekstrarleyfishafa til að sækja um aukinn lífmassa samkvæmt 33. gr. Hún gerir einnig ráð fyrir að ónýtt svigrúm milli hámarkslífmassa og leyfilegs lífmassa verði boðið núverandi leyfishöfum á svæðinu. Þetta getur bætt nýtingu þeirrar aðstöðu sem þegar er til staðar en veitir nýjum aðilum ekki sjálfstæða leið inn á markaðinn. Meta ætti yfirráð samstæðna yfir svæðum og laxahlutum saman, þar á meðal leigu og óbeina stjórn. [2, 6. og 25. tölul.]

Skýra þarf reglur um nýtingu og framsal laxahlutar. Nefndin leggur til að við innköllun vegna ónýtingar verði miðað við 90% nýtingu í stað fullrar nýtingar. Jafnframt leggur hún til að Matvælastofnun kanni hvort kaupandi eða leigutaki laxahlutar hafi nægar lífmassaheimildir til að geta nýtt hann. Að mínu mati ætti síðarnefnda reglan að standa í 40. gr., með ákvæðum um framsal og leigu. Við þetta mat þarf að reikna hvaða laxamagni, mældu í tonnum, viðkomandi laxahlutur svarar og bera það saman við leyfilegan lífmassa á þeim svæðum þar sem á að nýta hann. Skýra þarf hvernig tekið er tillit til þeirra heimilda sem viðtakandinn hefur þegar. [1, 39.–41. gr.; 2, 9. tölul.; 3]

6. Lífmassi og umhverfisástand

Hámarkslífmassi hverju sinni og álag á eldisstað
Í norska kerfinu táknar MTB hámark þess lífmassa lifandi fisks sem má vera í sjó á hverjum tíma. Mörk gilda bæði fyrir fyrirtækið í heild og einstakar eldisstaðsetningar. Mánaðarleg upplýsingaskil taka til einstakra kvía. Ónýtt svigrúm hjá fyrirtækinu í heild leysir það því ekki undan lífmassamörkum á tilteknum stað. [8]

Í 5. gr. íslenska frumvarpsins er burðarþol skilgreint með tvennum hætti: sem hámark hverju sinni og sem hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Rekstrarleyfishafi velur almennt viðmið fyrir hverja kynslóð en Matvælastofnun getur ákveðið sameiginlegt viðmið. Breytingartillaga nefndarinnar bætir við heimild til tilfærslu leyfilegs lífmassa. Hún setur einnig það skilyrði að nýttur lífmassi verði

ekki meiri en hámark vatnshlots eða annars afmarkaðs hafsvæðis. Tillagan skýrir þó ekki ein og sér hvernig leggja eigi saman lífmassa sem er metinn eftir ólíkum tímaviðmiðum. [1, 5. gr.; 2, 2. tölul.]

Tillaga: Setja þarf samræmdar reglur um hvernig lífmassi rekstraraðila sem nýta sama burðarþol er reiknaður og lagður saman. Sé notað hlaupandi tólf mánaða meðaltal þarf einnig að ákveða hámark lífmassa sem ekki má fara yfir á neinum tíma. Markmiðið er að takmarka tímabundið álag sem getur verið mikið þótt ársmeðaltalið sé lágt. Hámarkið þarf að byggjast á faglegri ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar um aðstæður á viðkomandi svæði. Jafnframt þarf að uppfylla skýrar kröfur um umhverfisástand á eldisstað. Hér er ekki lagt til tiltekið tölulegt hámark; það þarf að ákvarða á vísindalegum grundvelli. [1, 5. gr.; 8–9]

Mælingar þurfa að leiða til úrbóta

Samkvæmt §§ 10–11 norsku laganna skal hefja, reka og ljúka eldi með umhverfislega forsvaranlegum hætti. Krefjast má rannsókna á áhrifasvæði eldisins við upphaf starfsemi, meðan á rekstri stendur og við lok hans. Rannsóknarskyldan tekur því ekki aðeins til sjávarbotns beint undir kvíunum. [4, 6]

Í framkvæmd mæla svonefndar B-rannsóknir lífræn áhrif á botn undir og nærri eldisstöð. C-rannsóknir ná lengra út frá stöðinni og meta útbreiðslu áhrifanna. Hæfur og óháður aðili skal annast B-rannsóknir en faggiltur aðili C-rannsóknir. Sýni B-rannsókn mjög slæmt ástand þarf að gera úrbótaáætlun og ráðast í aðgerðir. Tíðni vöktunar eykst með álagi. Í gildandi opinberum leiðbeiningum er vísað til §§ 40 a, 40 b og 40 f rekstrarreglugerðarinnar. Ekki ætti því að styðjast eingöngu við eldra greinanúmer. [9]

Rannsóknaraðferð þarf að henta botngerðinni. Norskar leiðbeiningar viðurkenna að hefðbundin sýnataka á mjúkum botni geti verið ófullnægjandi á hörðum eða blönduðum botni. Þetta er hagnýt ábending fyrir leyfisveitingar á Íslandi. Þótt ekki takist að ná nothæfu sýni sannar það ekki að umhverfisástand sé gott. [9]

Í 5. gr. íslenska frumvarpsins er þegar greint á milli svæðisbundinnar vöktunar Hafrannsóknastofnunar og eftirlits innan eldissvæða. Úrbótin felst í því að tengja gögnin betur við leyfilegan lífmassa, hvíld og næstu útsetningu. Birta þarf viðmið um úrbætur og ákveða hver staðfestir árangur þeirra. Einnig þarf að skýra hvenær auka má álag á ný. Vöktun þarf að halda áfram eftir lok starfsemi ef áhrif hennar vara enn. [1, 5., 27., 32.–33. og 37. gr.; 4, 9]

Verndaraðgerð getur verið nauðsynleg án brots

Samkvæmt 9. gr. norsku fiskeldislaganna má breyta leyfi eða afturkalla það þegar slíkt er nauðsynlegt til að vernda umhverfið. Alvarleg eða ítrekuð brot eru önnur, sjálfstæð ástæða fyrir slíkri ákvörðun. Ákvæðið heimilar jafnframt að draga úr framleiðsluheimildum eða takmarka nýtingu þeirra á afmörkuðum svæðum með reglugerð. Stjórnvöld geta því þurft að takmarka eldi vegna umhverfisáhrifa þótt rekstraraðili hafi fylgt öllum gildandi reglum. Þau þurfa að rökstyðja nauðsyn aðgerðarinnar og meta hvort vægari ráðstafanir geti náð sama árangri. Nýjar upplýsingar um hættu leiða því ekki sjálfkrafa til skerðingar, en geta gefið tilefni til hennar. [4, 7]

Íslenska frumvarpið heimilar þegar breytingar í 31.–32. gr., aðlögun að nýju mati í 5.–6. gr. og afturköllun í 57. gr. Skýra þarf hvernig ákvæðin vinna saman. Hámarksfrestur til aðlögunar samkvæmt 5. gr. er 24 mánuðir og 6. gr. heimilar að ljúka eldi kynslóða sem eru í sjó. Sérstakt ákvæði ætti að heimila aðgerðir áður en þeir frestir líða ef það er nauðsynlegt til að afstýra yfirvofandi verulegu tjóni. Skýra þarf hver tekur ákvörðun, hvaða faglega mati hún byggist á, hvernig samráði er háttað og hvernig hún er endurskoðuð. Einnig þarf að tilgreina kæruleið. [1, 4.–6., 31.–32., 57. og 126. gr.; 24]

7. Lús og vernd villtra laxfiska

Bindandi mörk fyrir eldisstöðina
Norsk lúsamörk eru ákveðin í reglugerð nr. 1140/2012. Almenna reglan er að færri en 0,5 fullorðnar kvenlýs séu að meðaltali á hverjum fiski í eldisstöð. Á vorin og snemmsumars skal meðaltalið vera lægra en 0,2: vikur 16–21 í Nord-Trøndelag og þar fyrir sunnan, en vikur 21–26 í Nordland, Troms og Finnmark. Mattilsynet getur heimilað hærri mörk fyrir klakfisk síðasta hálfa árið sem hann er í sjó. Samkvæmt § 8 skal grípa til aðgerða til að halda lús undir mörkunum, meðal annars slátrunar ef þörf krefur. Þetta er viðvarandi skylda rekstraraðila. Stjórnvöld þurfa því ekki að bíða eftir ítrekuðum frávikum til að bregðast við. [12]

Almennt skal telja lús vikulega þegar sjávarhiti er að minnsta kosti 4 °C og á fjórtán daga fresti þegar hitinn er lægri. Á tímabilinu þegar lægri lúsamörk gilda skal telja vikulega á að minnsta kosti 20 fiskum úr hverri kví. Mattilsynet lýsir einnig hvernig tekið er tillit til óvissu þegar lúsatölur eru lágar. Greina þarf á milli lögbundinna marka og þeirrar aðferðar sem stjórnvöld nota til að meta hvort talning sanni að farið hafi verið yfir þau. [12–13]

Í 51. gr. íslenska frumvarpsins er þegar krafist samþykktrar forvarna- og viðbragðsáætlunar. Matvælastofnun getur jafnframt sjálf talið lús. Samkvæmt 52. gr. skal skila upplýsingum innan þriggja daga og birta þær. Vöktunarákvæði er því til staðar. Álitamálið snýr að því að í 2. mgr. 51. gr. segir að rekstraraðili geti gripið til aðgerða. Bann samkvæmt 53. gr. tengist hins vegar því að bæði lyfjameðhöndlun og meðhöndlun með búnaði hafi verið reyndar. [1]

Orðalagið getur valdið ágreiningi um hvenær skylda til að draga úr lífmassa tekur gildi. Í 53. gr. er þó þegar heimild til förgunar ef velferð er óviðunandi eða heilbrigði fisks leyfir ekki meðferð. Því væri of víðtækt að segja að frumvarpið útilokaði alltaf aðgerðir áður en meðferð hefur verið reynd. Breytingartillaga nefndarinnar breytir orðinu „helst“ í „er“. Sú breyting skýrir þó ekki ein og sér skyldu til aðgerða, fresti eða tengsl við varnir gegn smiti í villtum fiskum. [1, 51.–53. gr.; 2, 14. tölul.]

Tillaga: Lögfesta beina skyldu til að virða lúsamörk og bregðast tímanlega við fyrirsjáanlegri hættu á að farið verði yfir þau. Skýra hvenær Matvælastofnun skal fyrirskipa aðgerðir og hversu stuttan frest hún má veita. Ekki verði krafist meðferðar sem dýralæknir metur óforsvaranlega eða fyrirsjáanlega árangurslausa. Niðurstöður vöktunar hafi áhrif bæði á lífmassa í yfirstandandi eldi og skilyrði fyrir næstu útsetningu. Viðurlagaákvæði 122. gr. verði samræmt nýju skyldunni. [1, 16., 51.–53. og 122. gr.; 12–14]

Sérstakt mat þarf á svæðisbundnu álagi
Norska umferðarljósakerfið skiptir ströndinni í 13 framleiðslusvæði. Mat á áhrifum laxalúsar á villtan lax ræður lit hvers svæðis. Liturinn ræður síðan hvort framleiðslugeta má aukast, helst óbreytt eða þarf að minnka. Kerfið kemur til viðbótar lúsamörkum einstakra stöðva. Fyrirtæki getur því þurft að laga reksturinn að ástandi svæðisins án þess að það byggist á broti fyrirtækisins sjálfs. Reglurnar heimila einnig afmarkaðar undanþágur fyrir rekstur sem veldur sérstaklega litlum áhrifum vegna lúsasmits. [4, § 9; 7, 10]

Reglugerð um breytingar á framleiðsluheimildum í norsku laxeldi árið 2026 hefur verið birt, samkvæmt tilkynningu ráðuneytisins frá 10. september. Þar er gert ráð fyrir 6% aukningu framleiðslugetu á þremur grænum framleiðslusvæðum og skerðingu á einu rauðu svæði. Rekstraraðilar sem uppfylla sérstök skilyrði um lítið lúsasmit geta þó fengið undanþágu frá skerðingu eða heimild til aukningar óháð lit svæðisins. Við útreikning á þeim hluta framleiðsluheimilda sem getur notið undanþágu er dauðfiskur og annað tap fisks ekki lengur talið með í reiknigrunninum. Þetta varðar undanþáguútreikninginn, ekki almenna skilgreiningu á hámarkslífmassa. Þessi breyting var ákveðin árið 2023 en kemur til framkvæmda við úthlutunina 2026. Samkvæmt ráðuneytinu er markmiðið að hvetja rekstraraðila til að draga úr afföllum og bæta velferð fisks. [11]

Lærdómurinn fyrir Ísland er að mat á sameiginlegu smitálagi þarf að geta haft áhrif á leyfilegan rekstur. Hér er ekki lagt til að norska litakerfið eða 6% hlutfallið verði tekið upp óbreytt. Kerfið metur ekki sjálfkrafa burðarþol íslensks fjarðar. Einnig þarf að meta vernd sjóbirtings og sjóbleikju sérstaklega. Norska áhættuskýrslan sýnir að staða þeirra getur verið önnur og verri en staða gönguseiða lax. [1, 5.–8. gr.; 10–11, 21]

8. Rekstraráætlanir og velferð við meðferð

Norskar rekstraráætlanir gefa yfirsýn yfir fyrirhugaða útsetningu, flutning og hvíld. Nýleg breyting skiptir hér máli. Fyrir rekstur frá 2027 tekur Mattilsynet við móttöku og samþykkt áætlana. Samþykktin nær þá aðeins til flutnings fisks og hvíldar. Áætlanirnar taka áfram til tveggja almanaksára. Samkvæmt leiðbeiningum Mattilsynet, yfirförnum 23. september 2026, er fyrra árið metið til samþykktar en það síðara notað við skipulagningu eftirlits. Ekki væri því rétt að lýsa þessu sem óskilyrtri samþykkt alls rekstrar í tvö ár. [15]

Íslenska frumvarpið hefur þegar reglur um einn rekstraraðila, kynslóðir, hvíld, útsetningu og viðbragðsáætlanir. Gagnleg viðbót væri samræmd rekstraráætlun sem sýnir hvernig þessum skyldum verður sinnt. Hún ætti að tengjast skráðum lífmassa, áætlaðri slátrun og getu til að bregðast við lús eða sjúkdómum. Samræma þarf áætlanir svæða sem tengjast vegna strauma, smitleiða eða sameiginlegrar þjónustu. Samþykkt áætlunar þarf að takmarkast við þau atriði sem krefjast stjórnvaldsákvörðunar. Önnur gögn geta nýst við eftirlit. [1, 12.–16., 36. og 51. gr.; 15]

Norskar leiðbeiningar um aflúsun gera grein fyrir ábyrgð rekstraraðila, dýraheilbrigðisstarfsfólks og birgja. Lögð er áhersla á að meta hvort fiskurinn þoli meðferð og undirbúa aðgerðina. Einnig þarf að fylgjast með velferð fisks meðan á meðferð stendur og skrá niðurstöður. Þótt aðferð fjarlægi lús er hún ekki sjálfkrafa forsvaranleg fyrir fiskinn. [14]

Tillaga: Krefjast skjalfests dýralæknismats fyrir meðferð og ákveða fyrirfram hvenær stöðva skuli hana. Skrá skal afföll og árangur meðferðar. Samþykkt viðbragðsáætlun þarf að sýna að raunverulegur aðgangur sé að búnaði, skipum, slátrun og förgun. Kanna þarf hvort sami þjónustuaðili eða búnaður hafi verið lofaður mörgum rekstraraðilum sem gætu þurft aðstoð á sama tíma. Samningur einn sannar ekki að hægt sé að framkvæma aðgerð innan nauðsynlegs frests. [1, 36., 49. og 51. gr.; 14–15]

9. Búnaður og sjálfstæðar skyldur birgja

Samkvæmt § 12 Akvakulturloven bera framleiðendur og þjónustuaðilar sjálfstæða skyldu til að haga starfsemi sinni með umhverfislega forsvaranlegum hætti. NYTEK23, reglugerð nr. 1484/2022, útfærir ábyrgð á búnaði og vörnum gegn stroki. Í §§ 5–8 eru reglur um ábyrgð, hæfni og öryggi við hönnun, notkun og viðhald. Einnig er krafist skriflegra gagna sem sýna að kröfur séu uppfylltar. Nota má aðrar lausnir en tiltekinn staðal ef sýnt er fram á að þær uppfylli kröfurnar og veiti sambærilegt eða betra öryggi gegn stroki. [4, 6, 16]

Sérstaklega gagnleg er § 44. Framleiðandi eða birgir sem veit eða má vita um galla sem getur leitt til stroks skal bregðast við. Hann skal tilkynna um gallann bæði til eftirlitsstofnunar og þeirra sem hafa tekið við vörunni eða þjónustunni. Leyfishafi hefur samsvarandi skyldu gagnvart stjórnvöldum og birgi. Þannig geta upplýsingar um galla í einni stöð leitt til aðgerða hjá öðrum sem nota sams konar búnað. [16, § 44]

Í 108. gr. íslenska frumvarpsins ber rekstrarleyfishafi þegar víðtæka ábyrgð á verktökum. Hann þarf jafnframt skriflega staðfestingu á að þeir uppfylli kröfur. Þrátt fyrir það þarf að vera hægt að beina fyrirmælum til birgjans sjálfs. Rekstraraðili hefur ekki endilega upplýsingar um hönnunargalla sem framleiðandi hefur uppgötvað annars staðar. [1, 108. gr.; 16]

Tillaga: Bæta við 108. gr. sjálfstæðri skyldu birgja og þjónustuaðila. Hún nái til hæfni, gagna um eigin verk, tilkynninga um hættu og nauðsynlegra úrbóta. Matvælastofnun fái aðgang að viðeigandi gögnum og heimild til að stöðva afhendingu eða notkun hættulegs búnaðar. Afmarka þarf skyldur hvers aðila út frá verksviði hans og samræma 119. og 122. gr. Ábyrgð birgja dragi ekki úr ábyrgð rekstrarleyfishafa. [1, 4, 6, 16]

Sannprófa þarf öryggi lokaðs búnaðar
Í 8. og 39. gr. frumvarpsins eru heimildir til undanþága vegna lokaðs eða hálflokaðs búnaðar. Norska krafan um skjalfest öryggi styður að matið byggist á eiginleikum búnaðar og raunverulegum árangri. Heiti búnaðarins eitt sýnir ekki að hætta á stroki, lús eða mengun sé hverfandi. Einnig þarf að sannprófa rekstur, viðhald og viðbrögð við bilunum. [1, 8., 35., 39. og 117. gr.; 16]

Við undanþágu frá kröfu um laxahlut ætti að meta þá áhættu sem eftir stendur út frá öllu fyrirhuguðu eldinu. Minni áhætta á hvert tonn getur farið saman við aukna heildaráhættu ef framleiðsla eykst mikið. Því þarf að skrá undanþeginn lífmassa og meta hann með annarri starfsemi. Undanþága vegna minni strokhættu ætti ekki sjálfkrafa að fella niður kröfur um burðarþol, lús eða velferð. Ef veita á undanþágu frá staðbundnu banni samkvæmt 8. gr. þarf að birta faglegt mat sem skýrir hvers vegna hún samræmist verndarmarkmiðinu. [1, 5.–8. og 39. gr.; 4, §§ 9–15]

10. Strok og greiðsla nauðsynlegs kostnaðar

Sameiginlegt kerfi með afmörkuðu hlutverki
Samkvæmt § 13 a norsku laganna er skylt að eiga aðild að samtökum sem fjármagna tilteknar aðgerðir til að fjarlægja strokulífverur. Ákvæðið nær meðal annars til tilvika þar sem ábyrgur aðili er óþekktur. Það heimilar einnig endurkröfu þegar rekja má uppruna fisksins. Lögin kveða jafnframt á um sameiginlega ábyrgð þátttakenda sem er nánar afmörkuð í reglugerð. [4, 6]

OURO annast framkvæmd samkvæmt reglugerð nr. 89/2015. Verkefnið er að skipuleggja og framkvæma aðgerðir gegn óásættanlegu hlutfalli strokufisks í ám og greiða kostnaðinn. Þátttökuskyldan tekur til leyfa fyrir lax, urriða og regnbogasilung. Greiðslur eru háðar undanþágum og afslætti samkvæmt § 5 reglugerðarinnar. Kerfið greiðir einnig tiltekinn kostnað Fiskeridirektoratet við aðgerðir í sjó og ám þegar ekki tekst að rekja uppruna fisks með meiri líkum en minni, sbr. § 3. Kerfið er ekki almenn trygging fyrir öllu umhverfistjóni eða öllum kröfum veiðiréttarhafa. Ef ætlunin er að koma á slíkri bótaábyrgð þarf að lögfesta hana sérstaklega. [18, §§ 2–6]

Íslenska frumvarpið hefur þegar reglur um strokvarnir, tilkynningar, viðbrögð og kostnað í 43.–46. gr. Samkvæmt 7. gr. ber Hafrannsóknastofnun kostnað af tiltekinni vöktun í ám. Samkvæmt 46. gr. greiðir ríkissjóður tiltekinn kostnað við sýnatöku þegar uppruni fisks finnst ekki. Opinber fjármögnun er því þegar fyrir hendi að þessu leyti. Spurningin er hvort hún tryggi að allar nauðsynlegar aðgerðir geti farið fram á réttum tíma. [1]

Tillaga: Tryggja að leit að strokufiski og fjarlæging hans geti hafist þótt ekki sé enn vitað úr hvaða stöð hann kom. Sameiginlegur sjóður gæti greitt nauðsynlegan kostnað fyrst og síðan krafið ábyrgðaraðila um endurgreiðslu. Ef sjóðurinn á einnig að standa undir kostnaði vegna greiðsluþrots þarf að taka það skýrt fram og meta kostnaðinn. Endurkrafa tryggir ekki að fé fáist til baka frá gjaldþrota fyrirtæki. Sameiginleg fjármögnun þarf því að geta staðið undir kostnaði sem ekki innheimtist. [1, 45.–46. gr.; 4, 18]

Löggjafinn þarf að ákveða hverjir greiða og af hvaða gjaldstofni. Einnig þarf að ákveða fjárhæð gjaldsins eða afmarkaða reiknireglu, hvernig ráðstafa má fénu, hver tekur ákvarðanir og hvernig má kæra þær. Skýra þarf tengsl sjóðsins við rannsóknir Hafrannsóknastofnunar, kostnaðarábyrgð einstakra aðila og vátryggingar. Hér er ekki lagt til gjald á atvinnugreinina sem ráðherra gæti

ákveðið síðar án skýrra efnislegra marka. Uppfylla þarf íslenskar kröfur um lagaheimild fyrir gjaldtöku. [23, 40. og 77. gr.]

Hreinsun og trygging verða að fylgjast að
Norska § 13 leggur skyldu til hreinsunar á rekstraraðila þegar framleiðslu er hætt að öllu leyti eða að hluta. Hún heimilar einnig reglur um fjárhagslegar tryggingar. Ákvæðið eitt sýnir þó ekki að sama skyldutrygging gildi um allar tegundir eldis í Noregi. Í 116. gr. íslenska frumvarpsins er þegar krafist ábyrgðartryggingar vegna meðal annars búnaðar, hreinsunar og ráðstafana vegna sjúkdómahættu. Tryggingin gildir í tvö ár eftir lok leyfis. [1, 116. gr.; 4–5]

Í 38. gr. er skylda til að fjarlægja búnað tengd kröfu Matvælastofnunar. Æskilegra væri að skyldan tæki gildi þegar notkun lýkur og rekstraraðili legði þá fram áætlun um frágang. Tímabundin undanþága þyrfti að byggjast á raunhæfum áformum um endurnotkun og viðunandi umhverfisástandi. Trygging vegna ólokinnar hreinsunar ætti ekki að falla niður eingöngu vegna þess að tvö ár eru liðin. [1, 38. og 116. gr.; 4, § 13]

Einnig þarf að leiðrétta tilvísun 120. gr. til lífmassa „samkvæmt rekstrarleyfi“. Í 31. gr. er gert ráð fyrir að leyfilegur lífmassi sé skráður annars staðar. Rétt væri að vísa til ákvarðana og skráa samkvæmt 5., 6. og 39. gr. Einnig þarf skýra heimild til að framkvæma nauðsynleg fyrirmæli, meðal annars samkvæmt 53. gr., og krefjast greiðslu kostnaðar. Ekki má gera ráð fyrir að vátrygging greiði sjálfkrafa allan kostnað sem rekstraraðila ber að greiða. Meta þarf skilmála og vátryggingarfjárhæðir og, eftir atvikum, nota bankábyrgð til viðbótar. [1, 31., 53., 116. og 120. gr.]

11. Opinber gögn sem sýna eftirfylgni

Fiskeridirektoratet tilkynnti í febrúar 2026 um samræmd skil á niðurstöðum umhverfisrannsókna. Skýrslur um botn, strauma, eiginleika vatns og önnur áhrif eru aðgengilegar viðeigandi stjórnvöldum og birtar í opinberri kortaþjónustu. Þannig má tengja hverja rannsókn við tiltekna eldisstaðsetningu og aðrar upplýsingar um reksturinn. [19]

Íslenska frumvarpið kveður þegar á um miðlægt gagnakerfi í 110. gr. Í 50., 52. og 111. gr. er mælt fyrir um birtingu upplýsinga um meðal annars lús, strok, sjúkdóma og afföll. Í 112. gr. er heimild til að birta tilteknar ákvarðanir. Ný almenn yfirlýsing um gagnsæi er því ekki það sem helst vantar. Skýra þarf hvaða gögn eigi að tengja saman, hvenær þau eigi að birtast og hvernig sýna eigi hvort fyrirmælum hafi verið fylgt. [1]

Tillaga: Nota sameiginleg auðkenni fyrir stöðvar, kvíar og kynslóðir. Tengja skráðan og raunverulegan lífmassa við mælingar, meðferðir, niðurstöður eftirlits og ákvarðanir. Birta dagsetningar, mæliaðferðir, leiðréttingar og stöðu mála. Árleg samantekt ætti að sýna hve oft var krafist úrbóta, hvenær þeim lauk og hverjar niðurstöður kæra voru. Greina verður á milli gruns og staðfests brots og virða lögbundna vernd upplýsinga. [1, 110.–112. gr.; 19, 24]

Setja mætti almennan sjö daga hámarksfrest til að birta fullnægjandi gögn og skemmri frest þegar hætta er brýn. Þetta er tillaga að íslenskri útfærslu en ekki staðfest almenn sjö daga regla í Noregi. Reglur þurfa einnig að tryggja sýnilega eftirfylgni þegar gagnaskil eru ófullnægjandi. Ófullnægjandi skil mega ekki verða ástæða til að fresta birtingu ótímabundið.

12. Viðurlög og samræming stjórnvalda

Ólík úrræði hafa ólíkan tilgang
Norsk löggjöf greinir á milli fyrirmæla um úrbætur, dagsekta, framkvæmdar á kostnað ábyrgðaraðila, upptöku ávinnings og stjórnvaldssekta. Samkvæmt opinberum leiðbeiningum er upptaka nettóávinnings í framkvæmd takmörkuð við brot á lífmassamörkum og hámarksfjölda fiska í framleiðslueiningu. Lagaheimild § 29 a er hins vegar almennt orðuð um ávinning af brotum gegn lögunum eða reglum settum samkvæmt þeim. Greina þarf þá heimild frá þrengri útfærslu í

reglugerð og framkvæmd; upptaka er auk þess óheimil að því marki sem hún væri augljóslega ósanngjörn. [4, §§ 27–31 a; 20]

Íslenska frumvarpið heimilar þegar dagsektir, kostnaðarkröfur og stjórnvaldssektir. Í 122. gr. má leggja á hærri sekt en almenna hámarksfjárhæð ef aðili hefur hagnast á broti. Áður en sérstök upptaka ávinnings er lögð til þarf því að meta hverju hún bætir við. Skilgreina þarf nettóávinning, sönnunarkröfur og frádrátt og koma í veg fyrir að sami ávinningur sé talinn með tvisvar með ósamræmdum hætti. Norskar reglur um viðbótarábyrgð móðurfélaga réttlæta heldur ekki sjálfkrafa almenna ábyrgð íslenskra samstæðna. [1, 119.–125. gr.; 4, 6, 20]

Skýra þarf saknæmi og sektarheimildir
Norsk framkvæmd sýnir einnig að ekki má leggja refsikennd viðurlög og almenna kostnaðarábyrgð að jöfnu. Opinberar leiðbeiningar lýsa ábyrgð fyrirtækja samkvæmt § 30 sem að hluta hlutlægri. Þær leggja þó áherslu á meðalhóf og undanþágur vegna óhappatilvika og óviðráðanlegra atvika. Hér er ekki lagt til að þessi sérregla verði tekin óbreytt upp í íslenskum rétti. [20, 25]

Tillaga: Skýra í 122. gr. hvaða háttsemi varðar sekt og hvaða skilyrði um sök gilda. Nýjar skyldur vegna lúsar eða birgja þurfa að eiga sér samsvarandi skýra stoð í sektarákvæðinu. Sátt samkvæmt 123. gr. má ekki verða sjálfstæð leið til að sekta fyrir háttsemi sem fellur utan 122. gr. Um dagsektir samkvæmt 119. gr. ætti að taka fram að þær falli ekki til að því marki sem ómögulegt er að fara að fyrirmælum af ástæðum sem aðili ber ekki ábyrgð á. [1; 4, § 28; 23, 69. gr.; 25]

Samræming má ekki tefja nauðsynlegar aðgerðir
Norska § 31 a gerir ráð fyrir samræmdum viðbrögðum þegar fleiri stjórnvöld koma að sama broti. Orðalag 126. gr. íslenska frumvarpsins gengur lengra. Umhverfis- og orkustofnun má ekki beita tilteknum úrræðum vegna sömu atvika og „kynnu að varða“ úrræðum Matvælastofnunar. Samkvæmt 2. mgr. á stofnunin jafnframt að framfylgja þeim leyfisskilyrðum sem hún hefur eftirlit með. Skýra þarf hvernig þessar tvær reglur fara saman. [1, 126. gr.; 4, 6]

Tillaga: Varðveita valdsvið beggja stofnana en krefjast tafarlausrar upplýsingamiðlunar og samráðs um fyrirmæli. Samræming má ekki tefja brýnar aðgerðir til verndar umhverfi eða velferð. Sérstaklega þarf að gæta banns við endurtekinni refsimeðferð þegar refsikennd viðurlög koma til skoðunar. Ekki nægir að kalla úrræði þvingun eða stjórnsýslu til að leysa úr því álitaefni. Meta þarf raunverulegt efni úrræðisins og réttaráhrif þess. [24–25]

13. Tillögur að orðalagi í frumvarpinu

Eftirfarandi átta tillögur eru vinnudrög að breytingum á tilteknum greinum. Þær sýna hvernig meginniðurstöður greiningarinnar gætu verið útfærðar í lagatexta. Tilgreindir frestir og verkaskipting íslenskra stjórnvalda eru tillögur. Við endanlegan frágang þarf að samræma málsgreinanúmer, reglugerðarheimildir, kæruleiðir, sektarákvæði og gildistöku. Lagatextinn er aðgreindur frá skýringum á ávinningi og öðrum breytingum sem þurfa að fylgja.

Tillaga A um viðskipti og valdheimildir stjórnvalda

Viðbót við 109. gr. með samræmdri tilvísun í 40. gr.

> Framsal, leiga, veðsetning eða fullnusta veðréttar í rekstrarleyfi eða laxahlut veitir viðtakanda ekki rýmri rétt en leiðir af lögum þessum, stjórnvaldsfyrirmælum og ákvörðunum sem gilda um réttindin. Ráðstöfunin takmarkar ekki heimildir stjórnvalda til að breyta leyfi, takmarka nýtingu þess, afturkalla leyfi eða innkalla laxahlut með lögmætum hætti. Samþykki veðhafa er ekki skilyrði fyrir slíkri stjórnvaldsákvörðun. Þessi fyrirvari skal koma fram við skráningu réttindanna.

Ávinningur: Viðtakandi og lánveitandi sjá að breyta má réttindunum samkvæmt lögum. Norska fyrirmyndin er §§ 19–20. Ákvæðið kveður ekki sjálfstætt á um réttarvernd eða forgang veða og

útilokar ekki mat á bótaskyldu. Jafnframt þarf að samræma reglur um afdrif laxahlutar samkvæmt 41. gr. við fresti til fullnustu samkvæmt 109. gr. [1, 4, 17, 23]

Tillaga B um mælingu og skráningu lífmassa

Endurskoðun 3. og 4. mgr. 5. gr.

Matvælastofnun skal, að fenginni ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar, ákveða sameiginlegt tímaviðmið og reikniaðferð við nýtingu burðarþols innan sama vatnshlots eða annars afmarkaðs hafsvæðis. Ólík tímaviðmið skulu aðeins vera heimil ef Hafrannsóknastofnun hefur staðfest hvernig leggja skuli álagið saman þannig að samanlögð nýting fari ekki yfir burðarþol.

Sé miðað við hlaupandi tólf mánaða meðaltal skal jafnframt ákveða hámark lífmassa hverju sinni á grundvelli ráðgjafar Hafrannsóknastofnunar. Notkun meðaltals leysir rekstrarleyfishafa ekki undan bindandi kröfum um staðbundið umhverfisástand. Ákvarðanir um leyfilegan lífmassa, tímaviðmið, reikniaðferð og breytingar skulu vera rökstuddar og færðar í skrá samkvæmt þessari grein.

Ávinningur: Skýrt verður hvernig leggja á saman álag frá mörgum rekstraraðilum og hvaða mörkum stjórnvöld eiga að framfylgja. Norsku lífmassamörkin og botnvöktunin eru fyrirmyndir. Breyta þarf valrétti rekstrarleyfishafa í 3. mgr. til samræmis og halda skilyrðum breytingartillögu nefndarinnar um tilfærslu lífmassa. Í 4. gr. þarf að tilgreina hvernig kæra megi ákvarðanir um lífmassa og samræma 1. tölul. 1. mgr. 122. gr. við breytingarnar. [1–2, 8–9]

Tillaga C um bráðaaðgerðir til verndar umhverfi

Ný 57. gr. a ásamt viðbót við 4. gr.

Matvælastofnun er heimilt að ákveða tímabundið bann við útsetningu, lækkun lífmassa eða önnur nauðsynleg rekstrarskilyrði þegar fagleg gögn sýna yfirvofandi hættu á verulegu tjóni á villtum fiskstofnum eða vistkerfi og vægari ráðstafanir nægja ekki. Ekki er skilyrði fyrir ákvörðun að rekstrarleyfishafi hafi brotið gegn lögum eða leyfisskilyrðum.

Áður en ákvörðun er tekin skal afla ráðgjafar Hafrannsóknastofnunar og hafa samráð við Umhverfis- og orkustofnun um þau atriði sem falla undir verkefni hennar. Veita skal rekstrarleyfishafa kost á að tjá sig, nema tafarlaus ákvörðun sé nauðsynleg til að afstýra tjóni. Þá skal gefa honum kost á að koma að athugasemdum án tafar og endurskoða ákvörðunina þegar þær hafa borist.

Ákvörðun skal vera rökstudd, afmörkuð við tiltekin svæði og gilda í allt að þrjá mánuði í senn. Hún skal endurskoðuð eigi síðar en mánuði eftir að hún er tekin og fyrr ef nýjar upplýsingar gefa tilefni til. Framlenging krefst nýs mats. Aðlögun samkvæmt 5. og 6. gr. hindrar ekki ráðstafanir samkvæmt þessari grein að því marki sem þær eru nauðsynlegar til að afstýra yfirvofandi tjóni.

Ákvarðanir samkvæmt 57. gr. a sæta kæru til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála samkvæmt 4. gr.

Ávinningur: Heimildin greinir á milli bráðra verndaraðgerða, refsinga og venjulegrar aðlögunar að nýju mati. Fyrirmyndin er norska § 9 en skilyrði, frestir og verkaskipting íslenskra stjórnvalda eru útfærð hér. Samræma þarf greinina við 32., 120. og 126. gr., einkum um framkvæmd fyrirmæla og kostnað. Hún kemur ekki í stað venjulegra reglna um varanlega skerðingu framleiðslu. [1, 4, 7, 23–24]

Tillaga D um skyldu til að bregðast við lús

Breyting á upphafi 2. mgr. 51. gr. og 1. mgr. 53. gr.

Rekstrarleyfishafi skal haga forvörnum og starfsemi þannig að bindandi lúsamörk séu virt. Sé fyrirsjáanlegt að farið verði yfir mörkin eða hafi það þegar gerst skal hann án tafar gera ráðstafanir samkvæmt samþykktri viðbragðsáætlun. Jafnframt skal hann tilkynna Matvælastofnun um stöðuna og fyrirhugaðar aðgerðir. Þegar tafir geta aukið hættu á verulegu tjóni skal Matvælastofnun taka afstöðu til aðgerða án tafar.

Nægi fyrirhugaðar eða framkvæmdar ráðstafanir ekki til að uppfylla bindandi lúsamörk eða afstýra verulegri hættu fyrir villta fiskstofna eða velferð eldisfisks skal Matvælastofnun ákveða nauðsynlegar aðgerðir og frest til framkvæmdar þeirra. Aðgerðir geta meðal annars falist í lækkun lífmassa með slátrun eða förgun og banni við frekari útsetningu. Ekki skal krefjast þess að bæði lyfjameðferð og meðhöndlun með búnaði séu reyndar áður en til þessara aðgerða kemur. Meðferð sem samkvæmt rökstuddu dýralæknismati er óforsvaranleg eða fyrirsjáanlega árangurslaus skal ekki framkvæmd.

Viðbót við reglugerðarákvæði 53. gr.

Í reglugerð skal tilgreina hvaða lúsategund og þroskastig mörkin ná til, talningareiningu, árstíðabundin viðmið, lágmarksúrtak og tíðni talninga. Einnig skal tilgreina hvernig taka skuli tillit til mælióvissu, hvernig sannprófa skuli niðurstöður og hvaða frestir gildi til viðbragða. Þar skal jafnframt kveða á um mat á áhrifum endurtekinna frávika á næstu útsetningu og skilyrði endurmats eftir úrbætur.

Ávinningur: Skylda til aðgerða verður skýrari. Óforsvaranleg meðferð verður ekki skilyrði fyrir nauðsynlegri lækkun lífmassa. Norska fyrirmyndin er einkum § 8 lúsareglugerðarinnar og opinberar leiðbeiningar um velferð. Samræma þarf ákvæðið við reglur um samþykkt meðferðar og förgunar. Við 52. gr. þarf að bæta skyldu til tafarlausrar tilkynningar þegar farið er yfir lúsamörk. Einnig þarf að endurorða 16. tölul. 1. mgr. 122. gr. með skýrri tilvísun til nýju skyldnanna. [1–2, 12–14]

Tillaga E um birgja og þjónustuaðila

Þrjár nýjar málsgreinar á eftir 2. mgr. 108. gr.

Framleiðendur og birgjar eldisbúnaðar, verktakar og aðrir þjónustuaðilar skulu tryggja að vörur og þjónusta sem þeir afhenda uppfylli þær kröfur laga þessara og reglugerða sem gilda um verkefni þeirra. Þeir skulu hafa nauðsynlega faglega hæfni og varðveita gögn sem sýna fram á að kröfurnar séu uppfylltar.

Hafi aðili skv. 3. mgr. vitneskju eða mátt hafa vitneskju um galla eða frávik í eigin vöru eða þjónustu sem getur leitt til stroks eða verulegs tjóns á umhverfi, heilbrigði eða velferð fiska skal hann án tafar tilkynna það Matvælastofnun og viðkomandi viðskiptavinum. Hann skal jafnframt gera viðeigandi ráðstafanir innan eigin verksviðs til að stöðva hættulega notkun og bæta úr gallanum.

Matvælastofnun er heimilt að krefjast nauðsynlegra gagna og framkvæma eftirlit hjá aðilum skv. 3. mgr. Stofnunin getur gefið þeim fyrirmæli um úrbætur og stöðvun afhendingar eða notkunar tiltekinnar vöru eða þjónustu meðan alvarleg hætta varir. Umfang og tímalengd fyrirmæla skulu ekki vera meiri en nauðsyn krefur. Skyldur þessara aðila leysa rekstrarleyfishafa ekki undan skyldum hans.

Ávinningur: Stjórnvöld geta brugðist við hættu sem á sameiginlega orsök hjá birgja og komið upplýsingum til annarra notenda búnaðarins. NYTEK23 §§ 5 og 44 eru bein fyrirmynd. Útvíkkun til annarrar umhverfis- og velferðarhættu er tillaga. Í 119. gr. þarf að tryggja að beita megi dagsektum

vegna fyrirmæla samkvæmt 108. gr. Í 122. gr. þarf að tilgreina brot á tilkynningarskyldu og fyrirmælum sérstaklega. Reglugerðarheimild ein nægir ekki sem stoð fyrir sekt. [1, 4, 6, 16, 23]

Tillaga F um aðgerðir þegar uppruni strokufisks er óþekktur

Viðbót við 45. gr. og samræming við 7. og 46. gr.

Heimildir til aðgerða samkvæmt þessari grein gilda einnig þegar fiskur af eldisuppruna hefur fundist í á eða vatni eða rökstuddur grunur er um slíkan fisk þar, þótt ekki liggi fyrir frá hvaða rekstraraðila hann er kominn. Ekki skal fresta nauðsynlegum aðgerðum eingöngu vegna þess að uppruni fisks eða greiðsluskylda hefur ekki verið ákvörðuð.

Sé ábyrgur rekstraraðili óþekktur greiðist kostnaður við nauðsynlegar aðgerðir til bráðabirgða úr ríkissjóði. Verði síðar sýnt fram á að fiskurinn sé frá tilteknum rekstrarleyfishafa skal Matvælastofnun ákveða endurgreiðslu að því marki sem greiðsluskylda hans leiðir af þessari grein. Ákvörðunin skal byggjast á gögnum um uppruna fisksins, tengsl aðgerðanna við viðkomandi strok og sundurliðuðum nauðsynlegum kostnaði.

Ávinningur: Aðgerðir þurfa ekki að bíða eftir greiningu á uppruna fisksins. Norska § 13 a og OURO sýna tilgang sameiginlegrar fjármögnunar. Tillagan tryggir bráðabirgðagreiðslu en stofnar hvorki nýjan sjóð né leggur gjald á atvinnugreinina. Fjárveiting þarf að fylgja. Tillaga um varanlegan sjóð þarf að afmarka gjaldtöku og þann kostnað sem ekki innheimtist. Samræma þarf framkvæmdina við vöktun Hafrannsóknastofnunar og kostnaðarreglur 46. gr. [1, 4, 18, 23]

Tillaga G um hreinsun og samfellda tryggingu

Endurskoðun 38. gr. og viðbót við 116. gr.

Þegar notkun búnaðar vegna sjókvíaeldis lýkur skal rekstrarleyfishafi, án sérstakra fyrirmæla, fjarlægja búnaðinn og ganga frá eldissvæðinu og aðliggjandi svæði sem starfsemin hefur raskað. Hann skal án tafar tilkynna Matvælastofnun um lok notkunar og leggja fram áætlun um frágang og hvenær honum verði lokið. Matvælastofnun skal samþykkja áætlunina og ákveða hæfilegan framkvæmdarfrest að fenginni umsögn Umhverfis- og orkustofnunar um þá þætti sem falla undir verkefni hennar.

Trygging vegna hreinsunar skal haldast í gildi í að minnsta kosti tvö ár frá lokum rekstrarleyfis og þar til Matvælastofnun hefur staðfest að þeim skyldum sem tryggingin tekur til hafi verið fullnægt. Þegar forsendur tryggingar breytast skal stofnunin taka rökstudda ákvörðun um fjárhæð hennar, lækkun eða niðurfellingu.

Ávinningur: Skylda til hreinsunar tekur gildi við lok notkunar og trygging fellur ekki sjálfkrafa niður meðan verki er ólokið. Fyrirmyndin er norska § 13. Jafnframt þarf að þrengja undanþágu 38. gr. þannig að hún nái aðeins til tímabundinnar og öruggrar endurnotkunar. Samræma þarf heimildir til greiðslu kostnaðar í 120. gr. og meta þörf á viðbótartryggingu vegna kostnaðar sem gildandi vátrygging tekur ekki til. Fjárhæð tryggingar verður að byggjast á raunverulegu kostnaðarmati. [1, 4–5, 23–24]

Tillaga H um birtingu gagna og eftirfylgni

Viðbót við 111. og 112. gr.

Lögbundnar upplýsingar um lús, afföll, strok og niðurstöður umhverfisvöktunar skulu birtar eigi síðar en sjö dögum eftir móttöku þeirra. Séu gögn ófullnægjandi skal birta tiltækar upplýsingar með skýrum fyrirvara og óska eftir úrbótum. Við alvarlega hættu skal birta viðvörun án tafar. Nota skal samræmd auðkenni eldisstaðsetninga og tímabila og birta gögn á tölvulesanlegu formi. Leiðréttingar skulu vera rekjanlegar. Við birtingu skal gæta lögbundinnar verndar persónuupplýsinga og annarra trúnaðarupplýsinga.

Matvælastofnun skal árlega birta yfirlit um ákvarðanir samkvæmt 112. gr., framvindu úrbóta og niðurstöður kæru- og dómsmála eftir því sem þær liggja fyrir. Greina skal skýrt á milli mála sem eru til rannsóknar og mála sem er lokið.

Ávinningur: Almenningur og stjórnvöld geta tengt mælingar við viðbrögð og séð hvort úrbótum er lokið. Samræmd upplýsingaskil í Noregi og opinberar umhverfisskýrslur eru fyrirmynd. Sjö daga fresturinn er tillaga. Í 110.–111. gr. þarf jafnframt að tryggja að ábyrgð á móttöku og birtingu umhverfisgagna sé í samræmi við lögbundna verkaskiptingu stofnana. [1, 19, 24]

14. Forgangsröðun og samræming fyrir afgreiðslu

Áður en lögin verða samþykkt ætti að skýra skyldu til að bregðast við lús, heimildir til bráðra umhverfisverndaraðgerða, áhrif veðsetningar á heimildir stjórnvalda og beinar skyldur birgja. Einnig þarf að leiðrétta ósamræmi milli skráningar lífmassa og 120. gr. og gera skilyrði um saknæmi og heimildir til sekta ótvíræð. Þetta eru efnislegar ákvarðanir sem ætti ekki að láta ráðast eingöngu af reglugerð síðar. [1, 23–25]

Verkefni	Greinar sem þarf að samræma	Það sem þarf að liggja fyrir
Lífmassi og umhverfi	4.–6., 31.–33., 57. gr. a og 120. gr.	Sameiginleg reikniaðferð, skráðar ákvarðanir, kæruleið og heimild til að framkvæma fyrirmæli.
Lús og velferð	16., 36., 51.–53. og 122. gr.	Mörk, mæliaðferð, frestir til viðbragða, geta til aðgerða og skýr lagaheimild fyrir sektum.
Réttindi og aðgangur	25., 33.–34., 39.–42. og 109. gr.	Samræmd úthlutun, afdrif veða og skýrir frestir til nýtingar og fullnustu.
Birgjar og búnaður	35., 43., 108., 117., 119. og 122. gr.	Hæfni, gögn, tilkynningar, eftirlit og viðurlög vegna eigin brota.
Strok og frágangur	7., 38., 45.–46., 116. og 120. gr.	Tiltækt fé, kostnaðarmat, tryggingarskilmálar og skýr mörk endurkröfu.
Eftirlit og gildistaka	110.–112., 122.–127. gr. og bráðabirgðaákvæði	Verkaskipting, birting gagna og hæfileg aðlögun að nýjum skyldum.

Fyrir gildistöku þurfa reglugerðir, mæliaðferðir og gagnakerfi að vera tilbúin. Meta þarf kostnað af breytingunum og veita hæfilegan aðlögunarfrest vegna trygginga og búnaðar. Nýjar heimildir til sekta mega ekki gilda aftur í tímann. Aðlögun má þó ekki hindra bráð viðbrögð við yfirvofandi hættu. [23–25]

Heildstætt þinglýsingarkerfi, gjald á atvinnugreinina, nýtt úrræði til upptöku ávinnings og almenn ábyrgð móðurfélaga krefjast sérstakrar útfærslu á réttaráhrifum. Breytingar á skyldu til aðgerða, gæðum gagna, ábyrgð og greiðslu kostnaðar geta staðið sjálfstætt meðan unnið er að þessum verkefnum.

15. Heimildaskrá

[1] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. Þingskjal 898, 529. mál, 157. löggjafarþing 2025–2026. Lagt fram 16. mars 2026. Lagatexti og greinargerð lesin í opinberu PDF-skjali Alþingis. Grunntexti greinanúmera í samanburðinum. Frumvarp 898

[2] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar. Þingskjal 1351, 529. mál, 12. júní 2026. Einkum 2., 6.–10., 14. og 25. tölul. Tillaga, ekki hér meðhöndluð sem samþykkt lög. Breytingartillaga 1351

[3] Alþingi. Nefndarálit meiri hluta atvinnuveganefndar, þingskjal 1350, 12. júní 2026, og ferill 529. máls. Notað til að staðfesta samhengi, auðkenni og tengd þinggögn. Nefndarálit 1350 · Ferill máls

[4] Lov om akvakultur, LOV-2005-06-17-79 (Akvakulturloven). Gildandi heildartexti lesinn beint í Lovdata 24. október 2026; þar er síðasta skráð breyting LOV-2025-06-20-109, í gildi frá 1. janúar 2026. Einkum §§ 4–20 og 27–31 a. Óopinber endurbirting Lov Norge er ekki lögð til grundvallar þessari yfirferð. Lovdata

[5] Fiskeri- og kystdepartementet. Ot.prp. nr. 61 (2004–2005), Om lov om akvakultur, 7. kafli. Upphaflegur tillögutexti og lagaskipan; söguleg frumheimild sem staðfestir ekki ein og sér síðari orðalagsbreytingar. Ot.prp. nr. 61

[6] Fiskeri- og kystdepartementet. Prop. 103 L (2012–2013), Endringer i akvakulturloven, 11. kafli. Einkum um birgja, umhverfisvöktun, sameiginlega ábyrgð, upptöku ávinnings og samræmingu. Lögskýringargögn borin saman við lagatexta. Prop. 103 L

[7] Nærings- og fiskeridepartementet. Prop. 95 L (2018–2019), Endringer i akvakulturloven, 9. kafli. Breyting á § 9 um svæðisbundna aðlögun umfangs og nýtingar leyfa vegna umhverfis. Prop. 95 L

[8] Fiskeridirektoratet. Biomasse. Opinber lýsing MTB á fyrirtækis- og staðsetningarstigi og mánaðarlegra gagnaskila. Vísar til Akvakulturdriftsforskriften, FOR-2008-06-17-822, meðal annars § 44. Lífmassi og skýrsluskil

[9] Fiskeridirektoratet. Miljøovervåkning. Opinber leiðsögn um B- og C-rannsóknir, óhæði, faggildingu, aðlögun að botngerð og úrbætur. Vísar meðal annars til §§ 40 a, 40 b og 40 f Akvakulturdriftsforskriften. Leiðsögnin er aðgreind frá reglugerðarákvæðunum. Umhverfisvöktun

[10] Fiskeridirektoratet. Hva er trafikklyssystemet? Opinber lýsing framleiðslusvæða og tengsla áhrifamats lúsar við framleiðslugetu. Lagagrunnur meðal annars Produksjonsområdeforskriften, FOR-2017-01-16-61. Umferðarljósakerfið · Reglugerðin

[11] Nærings- og fiskeridepartementet. Forskriften som regulerer produksjonskapasitet i lakseoppdrett er kunngjort, 10. september 2026. Einnig framkvæmdarsíða Fiskeridirektoratet um kapasitetsjustering 2026. Staðfesta birta reglugerð FOR-2026-08-20-1764; ekki einungis samráðstillögu frá júní. Tilkynning ráðuneytis · Framkvæmd 2026

[12] Forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg, FOR-2012-12-05-1140, einkum §§ 6, 8–10 og viðauki 1. Reglugerð lesin beint í Lovdata og borin saman við opinbera leiðsögn Mattilsynet um talningar, lúsamörk og aflúsun. Lúsareglugerð · Reglutexti í leiðsögn · Lúsamörk og ábyrgð

[13] Mattilsynet. Lågare lakselusgrense om våren: teljing og handheving. Um úrtak, mælióvissu og eftirfylgni á viðkvæmum tímabilum. Framkvæmdarleiðsögn, ekki breyting á lagalegum mörkum. Vortalningar og framkvæmd

[14] Mattilsynet. Veileder for dyreholder ved avlusingsoperasjoner på fisk. Um velferð, ábyrgð og undirbúning, framkvæmd og eftirfylgni meðferðar. Leiðsögn byggð á meðal annars dýravelferðar- og fiskeldisreglum. Velferð við aflúsun

[15] Fiskeridirektoratet. Driftsplan for akvakulturanlegg i sjø og tilkynning um nýtt kerfi, 20. ágúst 2026. Mattilsynet. Vurdering av driftsplan, faglega yfirfarið 23. september 2026. Greina sérstaklega áætlanir fyrir 2027–2028, hlutverk stofnana og samþykkt fyrra árs. Breyttar reglur · Nýtt kerfi 2027 · Mat á áætlun

[16] NYTEK23, FOR-2022-08-22-1484. Reglugerð lesin beint í Lovdata ásamt Veileder til NYTEK23 frá Fiskeridirektoratet. Einkum §§ 5–8, 36–44. Reglutexti um ábyrgð, skjalfestingu og tilkynningarskyldu aðgreindur frá skýringum. NYTEK23 á Lovdata · Lesinn texti og leiðsögn

[17] Brønnøysundregistrene. Tinglysing i Akvakulturregisteret, uppfært 20. maí 2025. Opinber lýsing tvískiptrar skrár og ábyrgðar á þinglýsingum og stjórnsýsluupplýsingum. Akvakulturregisteret

[18] Forskrift om fellesansvar for utfisking mv. av rømt oppdrettsfisk, FOR-2015-02-05-89, einkum §§ 2–6, sbr. § 13 a Akvakulturloven. Gildandi reglugerðartexti lesinn í Lovdata; síðasta skráð breyting FOR-2023-02-

28-270. OURO annast kerfið. Ábyrgðin er bundin aðgerðum og kostnaði sem reglugerðin tekur til, ekki bótum fyrir allt tjón. Reglugerðin um sameiginlega ábyrgð

[19] Fiskeridirektoratet. Ny rapporteringsløsning for miljøundersøkelser for akvakulturanlegg i sjø, 4. febrúar 2026. Um samræmd skil, aðgang stofnana og opinbera kortaþjónustu. Skil og birting rannsókna

[20] Fiskeridirektoratet. Reaksjoner og sanksjoner ved regelbrudd. Um afmörkun upptöku nettóávinnings, stjórnvaldssektir og meðalhóf. Eldri fjárhæðardæmi á síðunni eru ekki notuð sem gildandi norsk sektarmörk. Úrræði við brotum

[21] Havforskningsinstituttet. Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2026. Rapport fra havforskningen 2026-10. Einkum samantekt um velferð og lúsáhrif á villta laxfiska. Vísindalegt áhættumat, ekki ákvörðun um framleiðslugetu. Áhættuskýrsla 2026

[22] Nærings- og fiskeridepartementet. NOU 2023:23, Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping. Einkum 13. kafli um viðskipti og leigu, birtur í vefhluta ch=7. Tillögur úttektarnefndar, ekki gildandi lög einar og sér. NOU 2023:23

[23] Alþingi. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944. Einkum 40. og 77. gr. um skattlagningu, 65. gr. um jafnræði, 69. gr. um refsingar, 72. gr. um eignarrétt og 75. gr. um atvinnufrelsi. Stjórnarskráin

[24] Alþingi. Stjórnsýslulög nr. 37/1993. Einkum 10.–13., 20.–22. og 26.–29. gr. um rannsókn, jafnræði, meðalhóf, andmælarétt, rökstuðning og kæru. Stjórnsýslulög

[25] Alþingi. Lög nr. 62/1994 um mannréttindasáttmála Evrópu. Einkum 6. og 7. gr. sáttmálans og 4. gr. sjöunda viðauka. Notað um málsmeðferð, refsiheimildir og bann við endurtekinni refsimeðferð; hér er ekki gerð sjálfstæð dómaúttekt. Mannréttindasáttmáli Evrópu

Viðauki 18. Færeysk fiskeldislöggjöf og úrbætur á lagareldisfrumvarpinu 2026

Tákn og heiti: § merkir lagagrein, §§ fleiri greinar og „stk.“ málsgrein í færeyska textanum. „Løgtingslóg“ merkir lög samþykkt af Løgtinginu og „kunngerð“ reglugerð. Erlend greinanúmer vísa því ekki til greina íslenska frumvarpsins.

1. Meginniðurstöður

Færeysk fiskeldislöggjöf gefur gagnlegar fyrirmyndir til að bæta íslenska lagareldisfrumvarpið. Einkum má skýra hvernig leyfisréttindi, árangur í rekstri og viðbrögð stjórnvalda tengjast. Gagnlegustu fyrirmyndirnar eru takmörkuð réttindi samkvæmt leyfi, samræmdar rekstraráætlanir, óháðari lúsatalningar, skýrir viðbragðsfrestir við endurteknum frávikum, birtingarskylda og sameiginleg fjármögnun aðgerða vegna strokufisks. Þetta mat byggist á samanburði ákvæðanna. [1–5]

Íslenska frumvarpið hefur þegar að geyma ýmsar sambærilegar reglur. Þar er meðal annars kveðið á um einn rekstraraðila á smitvarnasvæði, kynslóðaskiptingu og hvíld, heimild til útsetningar, birtingu upplýsinga um lús og afföll, afturköllun vegna ónýtingar, kostnaðarábyrgð vegna stroks og vátryggingu. Úrbæturnar felast því að verulegu leyti í að skýra og samræma þessar reglur og bæta við ákvæðum þar sem þeirra er þörf. [1, 13.–18., 45.–53., 56. og 109.–116. gr.]

Að mati þessarar greiningar eru eftirfarandi breytingar brýnastar:

- Lögfesta skýra skyldu til að bregðast við lúsasmiti. Tryggja sjálfstæða sannprófun talninga, skýra viðbragðsfresti og heimild til að takmarka næstu útsetningu ef vandamálin endurtaka sig. [4–5]
- Setja frest til að birta gögn um lús, afföll, meðferðir og ákvarðanir stjórnvalda. Tryggja áframhaldandi aðgang almennings að gögnunum svo bera megi saman svæði og kynslóðir. [1, 50., 52. og 111. gr.; 4, § 28]
- Krefjast samþykktrar rekstraráætlunar fyrir tvær eldiskynslóðir. Samræma áætlanir milli smitvarnasvæða þegar smitleiðir eða vatnaskipti tengja svæðin. [4, § 22]
- Tryggja faglegt mat og samráð við afmörkun smitvarnasvæða, einnig á aðlögunartímanum. Fella ætti brott bráðabirgðaheimild til svæðaskiptingar án aðkomu Hafrannsóknastofnunar og Matvælastofnunar. [1, bráðabirgðaákvæði I; 2, § 6 a]
- Skýra að framsal og veðsetning hindri ekki lögmætar breytingar á heimildum eða afturköllun þeirra. Meta samþjöppun réttinda og tryggja að ónýtt leyfi og laxahlutir geti opnað nýjum aðilum leið inn á markaðinn. [1, 25., 39.–41., 56. og 109. gr.; 2–3]
- Tryggja fjármögnun nauðsynlegra aðgerða vegna strokufisks þótt uppruni hans sé óþekktur eða ábyrgur rekstraraðili geti ekki greitt. [1, 45.–46. gr.; 2, § 10 a]

Ekki er mælt með að taka færeysk talnamörk óbreytt upp. Lúsamörk, þéttleiki, hvíldartími og nýtingarhlutföll þurfa að byggjast á faglegu mati á íslenskum aðstæðum. Takmarkanir á erlendum yfirráðum og kröfur um vinnslu á tilteknum stað þarf einnig að meta sérstaklega með tilliti til íslenskrar stjórnskipunar og EES-skuldbindinga. [2, §§ 6 c og 7 a; 4–5; 10–12]

2. Heimildir og afmörkun

Samanburðurinn byggist á frumvarpi til laga um lagareldi, þingskjali 898, 529. máli á 157. löggjafarþingi, sem lagt var fram 16. mars 2026. Greinanúmer í skjalinu vísa til þess texta. Einnig voru yfirfarin nefndarálit á þingskjali 1350 og breytingartillaga á þingskjali 1351, birt 12. júní 2026. Sérstaklega er tekið fram þegar fjallað er um þær tillögur. Þeim er ekki lýst sem samþykktum lögum. [1, 8–9, 13]

Færeyski samanburðurinn byggist á lögum nr. 83 frá 25. maí 2009 um aling av fiski v.m. Notaður er samsteyptur texti Lógasavnsins, þar sem síðasta tilgreinda breytingin er nr. 70 frá 22. maí 2023. Einnig eru skoðaðar samsteyptar reglugerðir um leyfisúthlutun, sjúkdómavarnir og rekstur, lús og

útboð. Rekstrarreglugerðin byggist jafnframt á lögum um dýrasjúkdóma og dýravelferð. Leiðbeiningar Umhvørvisstovunnar um botnvöktun eru notaðar til að lýsa framkvæmd eftirlitsins. [2–7]

Áherslan er á sjókvíaeldi og almenn ákvæði sem geta nýst við endurbætur á íslenska frumvarpinu. Hér eru bornir saman lagatextar og framkvæmd stjórnsýslu. Skjalið er ekki heildarúttekt á skattkerfi, einstökum eldisleyfum eða dómaframkvæmd. Greint er á milli staðfestra réttarreglna, lögfræðilegs mats og eigin tillagna.

3. Yfirlit yfir helstu fyrirmyndir

Viðfangsefni	Færeysk regla	Íslensk ákvæði og tillögur að úrbótum
Leyfisréttindi	Takmörkuð réttindi og leyfi til mest 12 ára. Framlenging er háð skilyrðum. [2, §§ 2 a og 5]	31., 34., 39. og 109. gr. Skýra samspil leyfistíma, laxahlutar og veðréttar.
Ónýting	Heimild til afturköllunar vegna lítillar nýtingar á tveggja ára tímabili. Hvíldartímabil teljast ekki með. [3, § 15]	41. og 56. gr. Samræma tímabil, undanþágur og áhrif framsals.
Samþjöppun	Bann við því að einn aðili ráði yfir 50% eða meira af viðkomandi laxeldisleyfum. Nánari reglur og undantekningar gilda. [2, § 7]	25., 40.–41. og 109. gr. Meta raunveruleg yfirráð og svæðisbundna samþjöppun.
Rekstraráætlun	Samþykkt áætlun fyrir tvö framleiðslutímabil og samræming innan og milli fjarða. [4, § 22]	12.–16., 33. og 36. gr. Tengja áætlun við útsetningu og leyfilegan lífmassa.
Lús	Talningar að minnsta kosti á 14 daga fresti. Talningaraðili er tilgreindur og mælt fyrir um viðbrögð við endurteknum frávikum. [5, §§ 3–10]	51.–53. gr. Skýra skyldur, fresti, sannprófun og áhrif á næstu útsetningu.
Gagnabirting	Skylda til að birta tiltekin gögn innan sjö daga og hafa þau aðgengileg í minnst fimm ár. [4, § 28]	50., 52. og 110.–112. gr. Tryggja tímanlega birtingu og samanburðarhæfar upplýsingar.
Strok og kostnaður	Sameiginleg kostnaðarábyrgð vegna aðgerða í ám. Kostnaður getur fallið á tiltekið fyrirtæki þegar uppruni fisks er þekktur. [2, § 10 a]	7., 45.–46. og 116. gr. Tryggja greiðslu þegar uppruni er óþekktur.
Botnvöktun	Botnvöktun nærri stöð, á jaðarsvæði og fjær henni, tengd leyfisskilyrðum. [7]	5., 27., 32.–33. og 37. gr. Láta niðurstöður mælinga hafa áhrif á ákvörðun um áframhaldandi álag.

4. Takmörkuð réttindi og skilyrt endurnýjun

Réttarstaða leyfishafa og lánveitenda

Samkvæmt § 2 a færeysku laganna eru réttindi til fiskeldis takmörkuð. Þau byggjast á leyfinu og ráðast af efni þess og gildandi lögum á hverjum tíma. Leyfið er landfræðilega afmarkað samkvæmt § 5. Framsal og veðsetning eru heimil samkvæmt §§ 14–15, en takmarka ekki heimildir stjórnvalda til að grípa til aðgerða, meðal annars afturköllunar. Leiga leyfis er almennt óheimil, en undanþága getur komið til greina af sérstökum ástæðum. [2]

Í frumvarpinu kemur þegar fram að úthlutun smitvarnasvæðis og laxahlutar myndi ekki eignarrétt eða óafturkallanlegt forræði. Rekstrarleyfi geta einnig tekið breytingum samkvæmt lögum og reglum. Jafnframt heimilar frumvarpið sölu, leigu og veðsetningu og gerir ráð fyrir að samþykki veðhafa geti þurft við ráðstöfun laxahlutar. Því þarf að skýra hvaða áhrif skerðing, innköllun eða lok

leyfis hafa á þessi fjárhagslegu réttindi. Almenn yfirlýsing um að eignarréttur myndist ekki svarar ekki öllum þessum spurningum. [1, 25., 31., 39.–41. og 109. gr.]

Tillaga: Bæta við 109. gr. skýru ákvæði um að framsal, leiga eða veðsetning veiti ekki rýmri rétt en upphaflega heimildin og hindri ekki lögmæta breytingu eða niðurfellingu hennar. Þessi takmörkun verði skráð með réttindunum. Skýra þarf hvað verður um laxahlut þegar síðasta rekstrarleyfi fellur niður, hvernig það tengist innköllun samkvæmt 41. gr. og hver staða veðhafa er. Þannig verða forsendur lánveitinga og viðskipta skýrari. [1–2]

Slíkt ákvæði þýðir ekki að sérhver skerðing sé sjálfkrafa bótalaus. Í hverju tilviki þarf að meta lagaheimild, eðli réttindanna, meðalhóf og málsmeðferð, meðal annars með hliðsjón af 72. og 75. gr. stjórnarskrár. Hér er því ekki fullyrt að almennt lagaákvæði geti fyrirfram útilokað bótaskyldu eða ráðið niðurstöðu dómstóla. [10–11]

Leyfistími og endurmat á rekstrinum
Færeyskt eldisleyfi gildir í mest tólf ár. Framlenging er möguleg ef leyfisskilyrði eru uppfyllt, skipulags- og verndarsjónarmið leyfa hana og viðeigandi yfirvöld samþykkja. Sérstök samþykkt eldisstöðvar samkvæmt rekstrarreglugerðinni gildir hins vegar í mest fimm ár. Eldisleyfið og samþykkt eldisstöðvar eru því tvær ólíkar stjórnvaldsákvarðanir. [2, § 5; 3, § 11; 4, § 11]

Í 31. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir sextán ára sjókvíaeldisleyfi. Samkvæmt 34. gr. þarf þegar að endurmeta leyfisskilyrði og frammistöðu rekstraraðila. Í 3. mgr. 34. gr. er sérstök heimild til að synja endurnýjun vegna endurtekinna brota, að uppfylltum skilyrðum um viðvaranir og úrbætur. Skýra ætti að fjögurra brota viðmiðið takmarki ekki almennt endurmat leyfisskilyrða og rekstrarhæfis. Færeyska fyrirkomulagið styður reglubundið endurmat á rekstrinum. Það sýnir þó ekki fram á að tólf ár séu hagkvæmasti leyfistíminn á Íslandi. [1, 31. og 34. gr.; 2–4]

Breytingartillagan frá júní gerir ráð fyrir að umsókn um endurnýjun berist að minnsta kosti sex árum áður en leyfi rennur út og niðurstaða liggi fyrir eigi síðar en fjórum árum fyrir lok þess. Það eykur fyrirsjáanleika. Jafnframt ætti að setja skýran fyrirvara um nýjar upplýsingar og breyttar umhverfis- eða heilbrigðisforsendur eftir ákvörðunina. [8, 7. tölul.]

5. Nýting réttinda og aðgangur nýrra aðila

Samkvæmt § 15 í færeysku úthlutunarreglugerðinni má afturkalla leyfi ef nýting hefur ekki farið yfir þriðjung fyrirhugaðrar framleiðslu innan tveggja ára. Sama á við ef nýting fer síðar ekki yfir það hlutfall á tveggja ára tímabili. Hvíld milli framleiðslutímabila og skyldubundin hvíld vegna sjúkdóma teljast ekki með. Heimilt er að veita nánar afmarkaðar undanþágur. Framsal til nýs leyfishafa lætur frestina ekki byrja að nýju. Afturköllunin er háð mati samkvæmt reglunni og gerist ekki sjálfkrafa. [3, § 15]

Í 56. gr. íslenska frumvarpsins er miðað við að nýting nái 20% að minnsta kosti einu sinni á fyrstu fimm árunum. Eftir það er miðað við þriggja ára stöðvun eða að mesta nýting leyfilegs lífmassa sé að meðaltali undir 35% á sex árum. Í 41. gr. er sérstök regla um innköllun ónýtts laxahlutar, með öðrum frestum og undanþágum. Færeyska viðmiðið um þriðjung fyrirhugaðrar framleiðslu byggist á öðrum mælikvarða en nýting hámarks- eða leyfilegs lífmassa í íslenska textanum. Því er ekki hægt að segja að annað kerfið sé tilteknu hlutfalli strangara án þess að samræma útreikningana. [1, 41. og 56. gr.; 3]

Tillaga: Samræma skilgreiningu á nýtingu, tímabil og áhrif framsals í 41. og 56. gr. Taka sérstaklega tillit til lögboðinnar hvíldar, stjórnsýslutafa og rökstuddra aðgerða í þágu umhverfis eða dýravelferðar. Reglurnar eiga að koma í veg fyrir að ónýttar heimildir loki markaðnum fyrir öðrum. Þær eiga jafnframt að tryggja að rekstraraðilar þurfi ekki að setja fisk of snemma út til að halda réttindum sínum. Færeyska reglan um að framsal láti fresti ekki byrja að nýju er skýr fyrirmynd. [1–3]

Innköllun laxahlutar tryggir ekki ein og sér aðgang nýrra aðila að markaðnum. Samkvæmt 41. gr. geta aðeins aðilar sem þegar hafa fengið úthlutað smitvarnasvæði til sjókvíaeldis boðið í óráðstafaðan laxahlut. Við innköllun ætti því einnig að kanna hvort bjóða þurfi út aðgang að svæði og laxahlut saman og tryggja að hægt sé að sækja um nauðsynlegt leyfi. Þetta er tillaga að íslenskri útfærslu. Hér er ekki verið að lýsa sambærilegu færeysku laxahlutakerfi. [1, 25., 39.–41. gr.; 2–3]

Breytingartillagan frá júní gerir ráð fyrir 90% nýtingarviðmiði í 41. gr. og mati á því hvort viðtakandi hafi nægilegan leyfilegan lífmassa. Einnig er lagt til að ónýtt svigrúm milli hámarkslífmassa og leyfilegs lífmassa verði boðið núverandi rekstrarleyfishöfum á svæðinu. Þannig má nýta núverandi aðstöðu betur, en það opnar ekki nýjum aðilum sjálfstæða leið inn á markaðinn. Sérstakt samkeppnismat ætti að fylgja þessari útfærslu. [8, 9. og 25. tölul.]

6. Samþjöppun og svæðisbundin yfirráð

Færeysku lögin banna einum aðila að ráða beint eða óbeint yfir 50% eða meira af viðkomandi laxeldisleyfum. Tengd fyrirtæki eru talin saman samkvæmt nánari reglum. Atkvæðisréttur sem nemur 20% eða meira skiptir þar máli við mat á verulegum áhrifum. Ráðherra getur veitt tímabundna undanþágu í sérstökum tilvikum. Samkvæmt gildistökuákvæði breytingarlaganna frá 2018 miðast eigendamörkin við leyfi sem aflað er eftir gildistöku þeirra. Því verður ekki litið svo á að bannið hafi frá upphafi gilt með sama hætti um öll eldri réttindi. [2, § 7 og breytingatilvísun við lög nr. 50/2018]

Tillaga: Íslenska frumvarpið ætti að krefjast upplýsinga um hverjir ráða í raun yfir réttindunum og hvaða aðilar eru tengdir. Einnig ætti að meta samþjöppun sérstaklega við úthlutun og framsal. Meta þarf bæði hlutdeild í laxahlut og leyfilegum lífmassa og stöðu aðila í einstökum landshlutum. Mörk sem gilda aðeins fyrir landið í heild geta leyft mikla samþjöppun á einu svæði. Í þeim greinum frumvarpsins sem voru yfirfarnar er ekki sambærilegt tölulegt eigendamark. Almenn samkeppnislög geta þó áfram átt við. [1, 25., 40.–41. og 109. gr.; 2–3]

Færeysku lögin takmarka annars vegar atkvæðisrétt aðila sem ekki eru heimahörandi í Færeyjum og hins vegar samþjöppun laxeldisleyfa hjá sama aðila. Fyrri reglan bannar almennt að aðili sem ekki er heimahörandi í Færeyjum ráði yfir 20% eða meira af atkvæðisrétti fyrirtækis með slík leyfi; sérreglur gilda þó um eldri eignarhluti og undanþágur, sbr. 7.–8. mgr. § 7 a. Síðari reglan bannar yfirráð yfir 50% eða meira af leyfunum. Einnig er sérstök vinnsluskylda fyrir lax frá eldisstöðvum í Suðuroy. Áður en slíkar reglur eru teknar upp hér þarf að meta þær sérstaklega með tilliti til jafnræðis, atvinnufrelsis, staðfesturéttar og fjármagnsfrelsis samkvæmt EES-samningnum. Fyrirvarar Íslands um fiskveiðar og fiskvinnslu heimila ekki sjálfkrafa nýjar takmarkanir á fiskeldi. [2, §§ 6 c og 7 a; 10, 65., 72. og 75. gr.; 12, 31. og 40. gr. og fylgiskjöl III–IV]

7. Smitvarnasvæði og rekstraráætlanir

Færeyskir eldisfirðir eru afmarkaðir með reglugerð. Við afmörkun er tekið tillit til sjúkdómavarna, umhverfis og annarrar nýtingar. Hagsmunaaðilar skulu fá að tjá sig áður en afmörkun er ákveðin eða henni breytt. Á skilgreindum laxeldisfirði er aðeins heimilt eitt leyfi til viðkomandi sjóeldis á laxi og silungi. Samræma þarf rekstraráætlanir innan fjarðar. Yfirvöld geta einnig krafist samræmingar milli fjarða vegna fjarlægðar, vatnafars eða rekstrartengsla. [2, § 6 a; 3, § 5; 4, § 22]

Í 12.–16. gr. íslenska frumvarpsins er þegar gert ráð fyrir sambærilegu fyrirkomulagi: smitvarnasvæðum, einum rekstraraðila, einni kynslóð og hvíld. Í 8. mgr. 127. gr. er þó undanþága fyrir tvo eða fleiri rekstrarleyfishafa sem hafa gild leyfi við gildistöku laganna, að uppfylltum skilyrðum um samræmdan rekstur og smitvarnir. Gagnleg viðbót úr færeyska kerfinu er samþykkt rekstraráætlun fyrir tvö framleiðslutímabil. Með henni eru hámarksþéttleiki, hámarkslífmassi og samræming rekstrar metin fyrirfram. Þótt eitt fyrirtæki hafi yfirráð á svæði þarf áfram að meta smitleiðir milli þess og nærliggjandi svæða. [1, 12.–16. gr. og 8. mgr. 127. gr.; 4, § 22]

Samkvæmt færeysku rekstrarreglugerðinni skal útsetning á fiskeldisstöð á sjó almennt fara fram innan fjögurra mánaða. Hvíld skal almennt vara í minnst tvo mánuði eftir að stöðin hefur verið tæmd og net tekin upp. Jafnframt þarf að líða minnst einn mánuður frá samþykkt hreinsunar og sótthreinsunar. Nánari samræmingarreglur og undanþágur gilda. Í íslenska frumvarpinu miðast skilgreining kynslóðar hins vegar við útsetningar innan tólf mánaða. Því er ástæða til að meta hvort stytta eigi útsetningartímabilið. Við samanburðinn þarf þó að hafa í huga að færeysk stöð og íslenskt smitvarnasvæði eru ekki sjálfkrafa sambærilegar einingar. [1, 18. tölul. 3. gr. og 14.–16. gr.; 4, §§ 59 og 63–65]

Sérstakur annmarki: Bráðabirgðaákvæði I heimilar ráðherra til 1. júlí 2031 að ákveða skiptingu hafsvæða án aðkomu eða umsagna Hafrannsóknastofnunar eða Matvælastofnunar. Undanþágan veikir tengsl svæðaskiptingar við faglegt mat. Að mati þessarar greiningar ætti að fella hana brott. Sömu lágmarkskröfur um faglegt mat, rökstuðning og samráð ættu að gilda á aðlögunartímanum og síðar. Færeyska fyrirkomulagið um afmörkun svæða og samráð styður þá leið. [1; 2, § 6 a]

8. Lús og áhrif rekstrarárangurs á framleiðsluheimildir

Bindandi reglur um talningar og viðbrögð
Færeyska lúsareglugerðin nr. 75/2016 krefst lúsatalninga að minnsta kosti á fjórtán daga fresti. Telja skal í öllum kvíum. Skrá og tilkynna skal niðurstöður eigi síðar en daginn eftir talningu. Samkvæmt § 10 skal P/F Fiskaaling annast skyldutalningar samkvæmt § 3, en aðrir mega annast aðrar talningar. Fyrirtækið heitir nú P/F Firum og hefur Fiskaaling sem aukanafn. [5, §§ 3 og 10; 14]

Viðmiðið er 1,0 fullorðin kvenlús á fisk. Frá árinu 2022 gildir lægra viðmið, 0,5 kvenlús á fisk, frá 1. maí til 31. júlí ár hvert. Samkvæmt § 4 er miðað við vegið meðaltal á eldissvæðinu. Almenna viðmiðið er því ekki sjálfstætt hámark fyrir hverja kví. Skylt er að grípa til aðgerða, þar á meðal slátrunar, til að halda fjölda lúsa undir mörkunum. Talnamörkin eru í reglugerðinni, ekki í sjálfum fiskeldislögunum. [5, § 4]

Samkvæmt § 7 skal fyrirskipa slátrun innan ellefu vikna ef þrjár talningar í röð eða fjórar talningar samtals á sama útsetningartímabili sýna lúsafjölda yfir mörkum. Undantekning gildir við tiltekin skilyrði fyrir fisk undir fjórum kg. Við fiskflutning samkvæmt 3. tölul. 4. mgr. § 59 rekstrarreglugerðarinnar skulu fyrri talningar yfir mörkum fylgja fiskinum við mat á slátrunarskyldu. Undanþága fyrir kvíar með fisk undir 4 kg að meðaltali í lifandi þyngd getur mest gilt þar til fiskurinn nær 4 kg. Ellefu vikna fresturinn veitir ekki almenna heimild til að halda áfram óbreyttum rekstri yfir lúsamörkum. Skyldan til að bregðast við samkvæmt § 4 gildir áfram. [5, §§ 4 og 7]

Hvað þarf að bæta í íslenska frumvarpinu
Í 51. gr. er kveðið á um ábyrgð rekstraraðila og heimild Matvælastofnunar til eigin talninga. Orðið „getur“ í ákvæðinu um aðgerðir rekstraraðila skýrir þó ekki nægilega hvenær honum ber skylda til að bregðast við viðmiðunarmörkum. Í 53. gr. er bann við áframhaldandi eldi tengt því að bæði lyfjameðferð og meðferð með búnaði hafi verið reyndar. Greinin heimilar þó einnig förgun óháð þeim meðferðartilraunum ef velferð fiska er óviðunandi vegna lúsasára eða heilbrigði þeirra leyfir ekki meðferð. Skýra ætti að ekki þurfi að reyna meðferð sem er óforsvaranleg, fyrirsjáanlega árangurslaus eða tefur nauðsynlega vernd villts fisks. [1, 51.–53. gr.; 5, §§ 4–7]

Breytingartillagan frá júní skiptir orðinu „helst“ í 53. gr. út fyrir „er“. Sú breyting skýrir ekki ein og sér frest til aðgerða, viðmið um endurtekin frávik eða hvernig saga lúsasmits eigi að hafa áhrif á næstu útsetningu. [8, 14. tölul.]

Samkvæmt § 8 færeysku lúsareglugerðarinnar má synja um fjölgun seiða eða fækka þeim við næstu útsetningu vegna endurtekinna talninga yfir mörkum, tíðra meðferða eða ófullnægjandi árangurs. Einnig er tekið tillit til rekstrarfyrirkomulags og getu til meðferðar og slátrunar. Ákvæðið felur því ekki í sér sjálfvirka skerðingu um tiltekið prósentuhlutfall. [5, § 8 og fylgiskjal 1]

Tillaga: Lögfesta skýra heimild og skyldu til að meta sögu lúsasmits áður en næsta útsetning er samþykkt. Í reglugerð verði samræmd viðmið um sannprófun og tímasetningar og um hvernig endurheimta megi heimild eftir úrbætur. Einnig verði hægt að samræma meðferð og hvíld á fleiri en einu smitvarnasvæði. Íþyngjandi ákvarðanir verði rökstuddar, kæranlegar og byggðar á gögnum og meðalhófi. Íslensk lúsamörk og árstíðabundin viðmið verði byggð á mati á villtum stofnum og aðstæðum hér á landi. [4–5; 11]

9. Opinber gögn og sannprófanlegt eftirlit

Færeyska rekstrarreglugerðin krefst stafrænnar rekstrardagbókar og vikulegra gagnaskila. Samkvæmt § 28 skal meðal annars birta fjölda fiska, breytingar á útsetningu, upplýsingar um sjúkdóma- og lúsameðferðir, tegund og magn lyfja og niðurstöður talninga á fullorðnum kvenlúsum. Einnig skal birta samantektir um ákvarðanir um slátrun eða minni útsetningu. Birta skal gögnin innan sjö daga frá því að stofnunin hefur fengið þau og hafa þau aðgengileg í minnst fimm ár. [4, §§ 25–28]

Í íslenska frumvarpinu er þegar skylda til að birta upplýsingar um afföll samkvæmt 50. gr. og lús samkvæmt 52. gr. Í 111. gr. eru bæði heimildir og skyldur til birtingar og kveðið á um að tímamörk skuli ákveðin í reglugerð. Frumvarpið hefur því að geyma birtingarskyldu. Álitaefnið er hvort nægilega skýrt sé hvaða upplýsingar skuli birta, hversu fljótt og hve lengi þær eigi að vera aðgengilegar. [1, 50., 52. og 110.–112. gr.]

Tillaga: Setja sjö daga almennan hámarksfrest til birtingar frá móttöku gildra gagna. Við alvarlegt strok, sjúkdóm eða afföll verði viðvörun birt fyrr. Gögn beri auðkenni svæðis, kvía og kynslóðar eftir því sem við á. Þau verði tengd við dagsetningu, mæliaðferð, meðferð og afgreiðslu stjórnvalda. Helstu gögn verði varðveitt og aðgengileg í minnst tíu ár vegna langs leyfistíma. Tíu ára tímabilið er tillaga þessarar greiningar. Færeyska lágmarkið er fimm ár. [1, 4]

Skýra þarf hver beri ábyrgð á óháðri sannprófun og hvernig hún fari fram. Setja þarf hæfiskröfur til talningaraðila, tryggja aðgang að frumgögnum og mæla fyrir um úrtakseftirlit og meðferð misræmis. Ekki þarf að fela einu nafngreindu fyrirtæki verkefnið eins og í færeyska textanum. Hér mætti fela viðurkenndum, óháðum aðilum talningar undir eftirliti Matvælastofnunar. Afmarka þarf sérstaklega hvaða persónuupplýsingar og trúnaðarupplýsingar njóta lögverndar, án þess að það komi í veg fyrir birtingu kjarnaupplýsinga um umhverfi og velferð. [1, 37. og 107.–112. gr.; 5, § 10]

10. Velferð fiska og raunhæfur viðbúnaður

Færeyska rekstrarreglugerðin krefst þess almennt að þéttleiki fiska sé forsvaranlegur. Hún setur einnig tiltekin hámörk fyrir eldi á sjó: 15 kg/m^3 við meðalþyngd undir 2 kg, 20 kg/m^3 við 2–3 kg og 25 kg/m^3 yfir 3 kg. Lokaðar einingar á sjó eru undanþegnar tölusettu mörkunum, en þurfa áfram að uppfylla almennar kröfur um vatnsgæði og velferð. Reglugerðin afmarkar einnig hvernig rúmmál er reiknað. [4, § 61]

Samkvæmt 18. gr. íslenska frumvarpsins skal ráðherra setja reglur um hámarksþéttleika og útreikning hans. Gagnleg fyrirmynd væri að krefjast jafnframt mælinga á aðstæðum og heimila lægri þéttleika á einstökum stöðvum þegar velferð fiska krefst þess. Ekki er lagt til að færeysku mörkin, 15, 20 og 25 kg/m^3, verði tekin upp hér án sjálfstæðs mats. Sama á við um undanþágur fyrir lokaðan búnað. [1, 18. og 24. gr.; 4, §§ 32–33 og 61]

Reglugerðin krefst viðbragðsáætlunar vegna meðal annars þörungavaxtar, mengunar, sjúkdóma, fjöldadauða og hraðrar slátrunar eða förgunar. Einnig er gerð mælanleg krafa um viðbúnað: Dagleg geta til að meðhöndla og farga dauðfiski skal nema að minnsta kosti 1% af mesta fyrirhugaða lífmassa. Undanþága byggist meðal annars á því að eigin geta nemi 0,1% og að samið hafi verið við viðurkenndan aðila um tafarlausa viðbótaraðstoð. [4, §§ 16 og 24]

Tillaga: Við samþykki áætlunar samkvæmt 36. og 51. gr. verði krafist gagna um tiltæka getu til flutnings, meðferðar, slátrunar og förgunar. Kanna þarf hvort sami búnaður sé lofaður fleiri fyrirtækjum sem gætu þurft á honum að halda samtímis. Sannprófa þarf viðbúnaðarsamninga og skrá æfingar. Kröfur um viðbúnaðargetu verði byggðar á íslenskri áhættugreiningu, fjarlægðum og aðgengi. Færeysku hlutföllin verði ekki tekin upp sjálfkrafa. [1, 36., 49. og 51. gr.; 4]

11. Burðarþol og staðbundin umhverfisáhrif

Færeyska leyfiskerfið krefst tilskilinna umhverfisleyfa. Leiðbeiningar Umhvørvisstovunnar nr. 21/2023 lýsa botnvöktun nærri eldisstöð, á jaðarsvæði og fjær stöðinni. Þær fjalla einnig um grunnrannsóknir áður en svæði er tekið í notkun, stækkað eða fært. Tíðni rannsókna getur breyst eftir niðurstöðum. Umhverfislög og leyfisskilyrði eru lagagrunnur eftirlitsins, en leiðbeiningarnar lýsa mæliaðferðunum. [2, § 6; 7, bls. 4–12, 16–17 og 24–26]

Í 5. gr. íslenska frumvarpsins er burðarþol sett fram bæði sem hámark hverju sinni og sem hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Rekstrarleyfishafi velur almennt annað þessara viðmiða fyrir hverja kynslóð. Færeyska fyrirkomulagið staðfestir ekki sjálfstætt vísindalegar forsendur þessarar íslensku útfærslu. Að mati þessarar greiningar þarf að tryggja að notkun meðaltals víki aldrei til hliðar bindandi kröfum um staðbundið ástand sjávarbotns, vatnsgæði eða velferð. [1, 5. gr.; 4, § 61; 7]

Tillaga: Ákvarðanir um leyfilegan lífmassa og næstu útsetningu verði tengdar samþykktri vöktunaráætlun. Ákveða þarf fyrirfram hvernig brugðist verði við versnandi ástandi. Birta þarf viðmið og mæliaðferðir áður en íþyngjandi úrræðum er beitt, en tryggja jafnframt heimild til bráðaaðgerða við hættu. Skýra þarf hver ákveði að draga úr leyfilegum lífmassa, hvernig Umhverfis- og orkustofnun og Matvælastofnun samræmi ákvörðunina og hvernig leyfishafi geti fengið hana endurskoðaða eftir úrbætur. [1, 5., 27., 32.–33. og 37. gr.; 11]

Í þeim færeysku reglum sem voru yfirfarnar er ekki sambærilegt kerfi framseljanlegs laxahlutar, byggt á heildarlaxamagni fyrir landið, og lagt er til í VII. kafla frumvarpsins. Ekki er því hægt að nota reglurnar til að staðfesta íslensku réttindaskipanina eða tengsl hennar við áhættumat erfðablöndunar. [1, 6.–9. og 39.–42. gr.; 2–5]

12. Strok og fjármögnun aðgerða

Ákvæði § 10 a í færeysku lögunum heimilar viðbragðsáætlun um endurheimt strokufisks í ám. Landsdjóralæknirinn getur samið við Havbúnaðarfelagið um áætlun, með samþykki ráðherra. Ef sú leið er ekki farin skal ráðherra setja reglur um viðbragðsáætlun. Laxeldisfyrirtæki á sjó bera sameiginlega kostnað af aðgerðum samkvæmt áætluninni. Ef rekja má fiskinn til ákveðins fyrirtækis er heimilt að leggja kostnaðinn á það. Ákvæðið fjallar um kostnað við tilteknar aðgerðir. Það felur ekki í sér almenna og ótakmarkaða bótaskyldu fyrirtækja vegna alls tjóns annarra. [2, § 10 a]

Íslenska frumvarpið hefur þegar að geyma ítarlegar reglur um viðbrögð, aðgang að ám, kostnað rekstraraðila og greiningu á uppruna fisks. Samkvæmt 46. gr. á ríkissjóður að bera tiltekinn sýnatökukostnað þegar fiskur er afhentur utan aðgerða samkvæmt 45. gr. og ekki tekst að rekja hann til leyfishafa. Færeyska fyrirkomulagið gefur einkum fyrirmynd að því hvernig fjármagna megi aðgerðir þegar ekki er strax vitað hver ber ábyrgð. [1, 7. og 44.–47. gr.; 2]

Tillaga: Setja skýra lagaheimild til að tryggja varanlega fjármögnun aðgerða vegna strokufisks. Stjórnvöld ákveði hvaða aðgerðir eru nauðsynlegar. Innheimta kostnaðar og endurkröfur mega ekki tefja þær. Áður en sameiginlegt gjald er lögfest þarf að skilgreina hverjir greiða, gjaldstofn, fjárhæð eða lögbundna reiknireglu og til hvers nota megi féð. Greina þarf á milli slíks gjalds og endurgreiðslu sannanlegs kostnaðar vegna tiltekins stroks. Almenn gjaldtökuheimild án þessarar afmörkunar nægir ekki. [2, § 10 a; 10, 40. og 77. gr.]

Frumvarpið krefst þegar ábyrgðartryggingar sem tekur meðal annars til fjarlægingar búnaðar, hreinsunar og nauðsynlegra aðgerða vegna sjúkdómahættu. Færeyska heimildin til að krefjast tryggingar vegna hreinsunar felur því ekki í sér sjálfstætt nýmæli fyrir Ísland. Fremur þarf að kanna hvort vátryggingarfjárhæð og skilmálar nægi, hvaða undanþágur gildi og hvort greiðslugeta og samfelld vernd séu tryggð þegar rekstur stöðvast eða leyfishafi verður gjaldþrota. [1, 38. og 116. gr.; 2, § 10]

13. Tillögur að orðalagi í frumvarpinu

Eftirfarandi eru eigin vinnudrög að breytingum og viðbótum, byggð á samanburðinum. Þau eru ekki þýðingar á færeyskum ákvæðum. Heimildatilvísanir sýna hvaðan fyrirmyndin kemur og hvernig hún tengist frumvarpinu. Við endanlegan frágang þarf að samræma greinanúmer, kæruheimildir og viðurlagaákvæði.

Tillaga A um framsal og veðsetningu

Viðbót við 109. gr.
„Framsal, leiga eða veðsetning rekstrarleyfis eða laxahlutar veitir viðtakanda ekki rýmri rétt en leiðir af lögum þessum, stjórnvaldsfyrirmælum og viðkomandi stjórnvaldsákvörðun. Slík ráðstöfun takmarkar ekki heimildir stjórnvalda til að breyta, skerða, innkalla eða afturkalla heimild með lögmætum hætti. Samþykki veðhafa er ekki skilyrði slíkrar stjórnvaldsákvörðunar. Þessi takmörkun skal koma fram við skráningu réttindanna.“

Rök: Ákvæðið á að tryggja að sala, leiga eða veðsetning réttinda hindri ekki lögmætar ákvarðanir stjórnvalda um eftirlit, takmörkun eldis eða afturköllun leyfis. Það ákveður þó ekki hvort slík ákvörðun veiti rétt til bóta; það þarf að meta sérstaklega. [1, 39.–41. og 109. gr.; 2, §§ 14–15; 10]

Tillaga B um samþykktar rekstraráætlanir

Ný málsgrein við 16. gr.
„Útsetning fisks er háð samþykktri rekstraráætlun fyrir tvær eldiskynslóðir. Í áætluninni skal tilgreina útsetningartímabil, fjölda fiska, áætlaðan hámarkslífmassa og þéttleika, slátrun, hvíld og viðbúnað. Matvælastofnun skal krefjast þess að áætlanir milli smitvarnasvæða séu samræmdar þegar vatnafar, smitleiðir eða rekstrartengsl gera það nauðsynlegt. Samþykki áætlunar heimilar ekki að farið sé yfir önnur lögbundin mörk eða mörk samkvæmt leyfi og skráningu.“

Rök: Ákvæðið tengir langtímaréttindi við framkvæmanlegan og samræmdan rekstur. Það bætist við þær heilbrigðis- og tilkynningarkröfur sem þegar eru í 16. gr. [1; 4, § 22]

Tillaga C um afmörkun smitvarnasvæða

Breyting á 12. gr. og brottfall undanþágu í bráðabirgðaákvæði I.
„Afmörkun og breyting smitvarnasvæða skal byggjast á skriflegu mati Matvælastofnunar og Hafrannsóknastofnunar á smitleiðum, vatnafari og umhverfisforsendum. Áður en reglugerð er sett skal birta tillögu og forsendur hennar og veita viðkomandi sveitarfélögum, rekstraraðilum og öðrum hagsmunaaðilum hæfilegan frest til athugasemda. Víki ráðherra frá faglegri ráðgjöf skal hann rökstyðja það sérstaklega og birta rökstuðninginn með reglugerðinni.“

Rök: Ákvæðið tryggir sömu lágmarkskröfur um faglegt mat við upphaf kerfisins og síðar. Undanþágan frá aðkomu eða umsögnum fagstofnana til 2031 falli brott. [1, 12. gr. og bráðabirgðaákvæði I; 2, § 6 a]

Tillaga D um viðbrögð við lús

Endurskoðun 51. og 53. gr.
„Rekstrarleyfishafi skal án tafar grípa til aðgerða þegar lúsasmit nær viðmiðunarmörkum eða rökstudd hætta er á óviðunandi áhrifum á eldisfisk eða villta fiskstofna. Ekki er skylt að reyna

meðferð sem samkvæmt rökstuddu dýralæknismati er óforsvaranleg eða fyrirsjáanlega árangurslaus. Þegar fyrirhugaðar aðgerðir nægja ekki skal Matvælastofnun ákveða nauðsynlegar ráðstafanir og frest til að framkvæma þær, þar á meðal slátrun, förgun eða takmörkun útsetningar.“

„Ráðherra skal, að fenginni ráðgjöf Matvælastofnunar og Hafrannsóknastofnunar, setja reglugerð um viðmiðunarmörk, árstíðabundna vernd, talningaraðferðir, sjálfstæða sannprófun, viðbragðsfresti og áhrif endurtekinna frávika á næstu útsetningu. Reglugerðin skal einnig kveða á um skilyrði endurmats eftir úrbætur og samræmingu aðgerða milli smitvarnasvæða.“

Rök: Ákvæðið skýrir aðgerðaskylduna og hvernig hún tengist síðari útsetningu. Töluleg viðmið verði rökstudd með tilliti til íslenskra aðstæðna. Ekki er lagt til að færeyski ellefu vikna fresturinn verði tekinn upp óbreyttur. [1, 51.–53. gr.; 5, §§ 4–8]

Tillaga E um skil og birtingu upplýsinga

Breyting á 52. gr. og viðbót við 111. gr.
„Niðurstöðum lúsatalninga skal skila til Matvælastofnunar eigi síðar en daginn eftir talningu. Matvælastofnun skal birta lögbundnar upplýsingar um lús, afföll, strok og sjúkdóma- og lúsameðferðir eigi síðar en sjö dögum eftir móttöku þeirra. Við alvarlega hættu skal birta viðvörun án tafar. Birta skal samantektir um ákvarðanir um slátrun, förgun og takmörkun útsetningar ásamt helstu forsendum þeirra.“

„Upplýsingarnar skulu vera aðgengilegar almenningi í að minnsta kosti tíu ár. Nota skal samræmd auðkenni svæða og tímabila og birta upplýsingarnar á tölvulesanlegu formi. Leiðréttingar skulu vera rekjanlegar. Við birtingu skal gæta lögbundinnar verndar persónuupplýsinga og annarra upplýsinga sem njóta trúnaðar.“

Rök: Ákvæðið flýtir skilum á niðurstöðum lúsatalninga til Matvælastofnunar og setur skýra fresti til opinberrar birtingar. Það tryggir einnig að eldri gögn séu aðgengileg svo hægt sé að bera saman tímabil og fylgjast með viðbrögðum og árangri úrbóta. [1; 4, §§ 26–28; 5, § 3]

Tillaga F um nýtingu réttinda

Samræmd viðbót við 41. og 56. gr.
„Framsal eða leiga heimildar, eigendaskipti rekstraraðila eða önnur breyting á yfirráðum lætur ekki tímabil sem lagt er til grundvallar mati á nýtingu byrja að nýju. Við matið skal taka sérstaklega tillit til tímabila lögboðinnar hvíldar og skerðingar sem stjórnvöld hafa ákveðið vegna umhverfis eða dýraheilbrigðis. Óheimilt er að telja slík tímabil til vanrækslu á nýtingu. Undanþágur frá nýtingarkröfu skulu vera tímabundnar, rökstuddar og skráðar opinberlega.“

Rök: Ákvæðið dregur úr möguleikum á að láta fresti byrja að nýju og samræmir hvata til nýtingar við skyldur um umhverfi og velferð. Við endanlegan frágang þarf að skýra hvernig tímabil eru dregin frá við útreikning. [1, 41. og 56. gr.; 3, § 15]

Tillaga G um reglulega skýrslugjöf til Alþingis

Ný grein meðal sameiginlegra ákvæða.
„Ráðherra skal á fjögurra ára fresti leggja fyrir Alþingi skýrslu um framkvæmd laga þessara. Í skýrslunni skal fjalla um umhverfisástand, dýravelferð, lús og sjúkdóma, strok, nýtingu leyfa og laxahluta, samþjöppun yfirráða, aðgang nýrra aðila og tekjur og kostnað hins opinbera. Skýrslunni skulu fylgja samanburðarhæf gögn og mat á því hvort breyta þurfi lögunum eða framkvæmd þeirra.“

Rök: Samkvæmt § 6 a færeysku laganna skal skýrsla um stöðu og fyrirhugaða þróun greinarinnar lögð fyrir Løgtingið á fjögurra ára fresti, fyrir 1. nóvember. Íslenska bráðabirgðaákvæðið um endurskoðun eigi síðar en 1. júní 2030 er gagnlegt, en kemur ekki í stað reglubundins eftirlits Alþingis. [1, bráðabirgðaákvæði V; 2, § 6 a, stk. 9]

14. Forgangsröðun við afgreiðslu frumvarpsins

Fyrir samþykkt laganna: Skýra réttarstöðuna við framsal og veðsetningu. Fella brott undanþágu frá faglegu mati á smitvarnasvæðum, styrkja skyldu til aðgerða vegna lúsar, setja lágmarkskröfur um birtingu gagna og samræma nýtingarreglur. Einnig þarf að marka stefnu um samþjöppun og fjármögnun aðgerða þegar uppruni strokufisks er óþekktur. Þessar efnislegu ákvarðanir ætti ekki allar að fela ráðherra við síðari reglugerðarsetningu. [1–5]

Fyrir gildistöku rekstrarákvæða: Ljúka reglugerðum um talningar, viðbragðsfresti, rekstraráætlanir, viðbúnað og staðbundin umhverfisviðmið. Birta viðmið og kostnaðarmat og tryggja að stjórnvöld og rekstraraðilar geti framfylgt reglunum. Gildi færeysku fyrirmyndarinnar felst einkum í því að mælingar leiða til skýrra skyldna og ákvarðana. Einstök talnamörk ein og sér tryggja ekki að kerfið virki. [3–5, 7]

15. Heimildir

[1] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. Þingskjal 898, 529. mál, 157. löggjafarþing 2025–2026. Frumvarp og greinargerð. Grunntexti samanburðar. Opna heimild

[2] Lógasavnið. Løgtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m. Samsteyptur texti, síðasta tilgreinda breyting lög nr. 70 frá 22. maí 2023. Einkum §§ 1–8, 10–12, 14–18 a og 21–24 og gildistökuákvæði breytingarlaga nr. 50/2018. Opna heimild

[3] Lógasavnið. Kunngerð nr. 82 frá 14. juni 2019 um tillutan av aliloyvum. Samsteyptur texti, síðasta tilgreinda breyting reglugerð nr. 31 frá 19. mars 2025. Einkum §§ 5–7 og 10–15. Opna heimild

[4] Lógasavnið. Kunngerð nr. 80 frá 14. juni 2019 um stovnan og sjúkufyribyrgjandi rakstur av alibrúkum. Samsteyptur texti, síðasta tilgreinda breyting reglugerð nr. 126 frá 23. júlí 2025. Einkum §§ 9, 11, 16, 22–28, 32–33, 59 og 61–66. Opna heimild

[5] Lógasavnið. Kunngerð nr. 75 frá 28. juni 2016 um yvirvøku og tálming av lúsum á alifiski. Samsteyptur texti, síðasta tilgreinda breyting reglugerð nr. 124 frá 27. nóvember 2023. Einkum §§ 3–11 og fylgiskjal 1. Opna heimild

[6] Lógasavnið. Kunngerð nr. 81 frá 14. juni 2019 um útbjóðing av aliloyvum. Með breytingu nr. 32 frá 19. mars 2025. §§ 1–4 um svæði, opinbera auglýsingu og skilmála. Opna heimild

[7] Umhvørvisstovan. Vegleiðing 21/2023 Umhvørviseftirlit við alivirksemi á sjónum. Útgáfa 1.01, nóvember 2023 samkvæmt forsíðu; síðufætur bera enn merkinguna útgáfa 1, október 2023. Einkum bls. 4–12, 16–17 og 24–26. Framkvæmdarleiðbeiningar um botnvöktun og tengsl hennar við umhverfisleyfi. Opna heimild

[8] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar við frumvarp til laga um lagareldi. Þingskjal 1351, 529. mál, 157. löggjafarþing. Útbýtt 12. júní 2026. Einkum 7., 9., 14., 22. og 25. tölul. Opna heimild

[9] Alþingi. Nefndarálit meiri hluta atvinnuveganefndar um frumvarp til laga um lagareldi. Þingskjal 1350, 529. mál, 157. löggjafarþing, uppprentaður texti. Útbýtt 12. júní 2026. Opna heimild

[10] Alþingi. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944. Einkum 40., 65., 72., 75. og 77. gr. Opna heimild

[11] Alþingi. Stjórnsýslulög nr. 37/1993. Einkum 10.–13., 20.–22. og 26.–29. gr. um rannsókn, jafnræði, meðalhóf, andmælarétt, rökstuðning og kæru. Opna heimild

[12] Alþingi. Lög nr. 2/1993 um Evrópska efnahagssvæðið og meginmál EES-samningsins. Einkum 31. og 40. gr. samningsins og fylgiskjöl III–IV við lögin. Opna heimild

[13] Alþingi. Ferill 529. máls á 157. löggjafarþingi. Notaður til að sannreyna auðkenni frumvarps, útbýtingardaga og tengd þingskjöl. Opna heimild

[14] Firum. Søga, kaflinn Frá Fiskaaling til Firum. Um nafnabreytingu um áramótin 2023–2024 og breytingu samþykkta 20. mars 2024: P/F Firum, með aukanafninu Fiskaaling. Opna heimild

Viðauki 19. Hagsmunaaðilar

1. Hagsmunaaðilar laxeldis

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi
Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) sinna hagsmunagæslu fyrir laxeldi. Áður var hún í höndum Landsambands fiskeldisstöðva, sem fjallað er um í skýrslunni „Landsamband fiskeldisstöðva og stefnumótun í fiskeldi“. [1] SFS hafa tekið saman helstu upplýsingar um fiskeldi í sjó og birt þær á einum stað, fiskeldi.sfs.is. [2] Á vef samtakanna má finna fréttir um jákvæð áhrif laxeldis í sjókvíum og svör við gagnrýni á greinina. [3] SFS vísa einnig á YouTube-rás samtakanna. [5] Á fiskeldisvefnum er meðal annars fjallað um laxalús, afföll, burðarþol og samfélagsleg áhrif fiskeldis. [2] Samtökin hafa verið mjög virk í að senda inn umsagnir um málefni greinarinnar.

Hringborð hafs og eldis
Hringborð hafs og eldis (IAOF – Icelandic Aquaculture and Ocean Forum) eru félagasamtök á sviði lagareldis sem leggja áherslu á uppbyggingu greinarinnar, alþjóðlegt samstarf og miðlun þekkingar. Starfið tekur bæði til eldis í sjó og landeldis. Í aðildarlista samtakanna eru meðal annars Arctic Fish, Arnarlax og Kaldvík, auk landeldis-, þjónustu- og annarra tengdra fyrirtækja. [6]

Sveitarfélög
Sveitarfélög á svæðum þar sem laxeldi í sjókvíum er stundað og félög tengd þeim hafa verið ötul við að draga fram jákvæð samfélagsáhrif eldisins. Á vegum Vestfjarðastofu var gerður samfélagssáttmáli um fiskeldi á Vestfjörðum, dagsettur 15. júlí 2021. Tilgangur sáttmálans er að standa sameiginlega að hagsmunagæslu í fiskeldi og tengdum atvinnugreinum á Vestfjörðum. Markmiðið er að efla atvinnulíf og mannlíf með heildarhagsmuni Vestfjarða að leiðarljósi. [8] Vestfjarðastofa hefur einnig látið gera nokkrar kannanir á viðhorfum íbúa á Vestfjörðum til sjókvíaeldis á laxi og áhrifa þess, meðal annars árin 2020 og 2022. [9] Fjórðungssamband Vestfirðinga og Vestfjarðastofa fengu KPMG til að greina áhrif fiskeldis á Vestfjörðum. Skýrslan kom út í febrúar 2021 og var unnin í samvinnu við Vestfjarðastofu. [10] Vestfjarðastofa hefur einnig staðið að útgáfu upplýsingabæklingsins „Staðreyndir um fiskeldi á Vestfjörðum“. [11]

Samtök sjávarútvegssveitarfélaga hafa einnig látið að sér kveða í málefnum fiskeldis. Þau hafa gefið út stefnu um fiskeldi sem er að finna á vef samtakanna. [12] Jafnframt hafa samtökin verið virk í að senda inn umsagnir um fiskeldi. [13]

Aðrir hópar
Á Facebook er hópurinn „Segjum JÁ við laxeldi í sjó“. [14] Sjókvíaeldisfyrirtæki taka þátt í hagsmunagæslu vegna lagareldisfrumvarpa. Til dæmis mættu fulltrúar Arctic Fish, Háafells og Arnarlax á fund atvinnuveganefndar 4. maí 2026 vegna frumvarpsins um lagareldi. [40]

2. Hagsmunaaðilar laxveiðiáa

Landssamband veiðifélaga
Hlutverk Landssambands veiðifélaga (LV) er að gæta sameiginlegra hagsmuna veiðifélaga á Íslandi. [15] Samtökin hafa gert fjölmargar athugasemdir við sjókvíaeldi á laxi og beitt sér gegn uppbyggingu þess til verndar villtum laxastofnum. LV fékk fyrirtækið Arev til að greina og rýna áhættumat erfðablöndunar. Í rýninni komu fram fjölmargar athugasemdir. [16] [17] Samtökin tóku meðal annars þátt í afhendingu undirskrifta gegn opnu sjókvíaeldi til Alþingis og matvælaráðherra í maí 2024. [23] Í kjölfar stroksins í Patreksfirði árið 2023 safnaði LV upplýsingum um veidda eldislaxa og birti tengil á gagnvirkt kort sem Ólafur Ragnar Garðarsson vann úr þeim upplýsingum. [18] LV hefur verið afar virkt í að senda inn umsagnir og athugasemdir um málefni sjókvíaeldis á laxi sem lið í hagsmunagæslu samtakanna (sjá viðauka).

Sveitarfélög
Húnaþing vestra er dæmi um sveitarfélag á laxveiðisvæði sem hefur gert athugasemdir við lagareldisfrumvarpið. Byggðarráð ítrekaði 30. mars 2026 umsögn sína frá 26. janúar sama ár og lagðist meðal annars gegn frekari aukningu opins sjókvíaeldis á frjóum laxi. Ráðið óskaði eftir tímasettri áætlun um færslu eldis yfir í lokuð kerfi og notkun ófrjórra fiska. Hér liggur ekki fyrir staðfestur samanburður á virkni sveitarfélaga á laxveiði- og eldissvæðum eða sameiginlegri afstöðu allra sveitarfélaga á laxveiðisvæðum. [42]

Aðrir hópar
Veiðifélög og stangaveiðifélög hafa verið virk í hagsmunagæslu, meðal annars með umsögnum um lagareldisfrumvörp og þátttöku í fundum með atvinnuveganefnd. Þar má nefna Stangaveiðifélag Reykjavíkur, Veiðifélag Miðfirðinga og Veiðifélag Víðidalsár. Fulltrúar þessara þriggja félaga mættu á fund atvinnuveganefndar 28. maí 2026 vegna lagareldisfrumvarpsins. [41]

3. Náttúruverndar- og önnur hagsmunasamtök

Fjölmörg umhverfis- og hagsmunasamtök hafa mótmælt sjókvíaeldi á laxi á undanförnum árum.

Eftirfarandi samtök og hópar stóðu að sameiginlegri áskorun til forseta Alþingis 2. október 2025 vegna fyrirhugaðrar endurskoðunar laga um lagareldi. Þar var skorað á Alþingi að fella brott ákvæði um burðarþolsmat. Þessi heimild staðfestir aðild að áskoruninni, en ekki að allir hafi sent umsögn um frumvarpið 2026: Íslenski náttúruverndarsjóðurinn (IWF), Náttúrugrið, Landvernd, Verndarsjóður villtra laxastofna (NASF), Aldin – samtök eldri aðgerðarsinna gegn loftslagsvá, Náttúruverndarsamtök Austurlands (NAUST), Fokk laxeldi í sjókvíum (F.L.Í.S.), Ocean Missions, Laxinn lifir, Ægis, Ungir umhverfissinnar, Náttúruverndarsamtök Íslands, VÁ – félag um vernd fjarðar, Vakandi, Samtök um náttúruvernd á Norðurlandi (SUNN) og Sustainable Ocean Alliance (SOA) Iceland. [20]

Hér á eftir eru valin dæmi um félög sem hafa tekið þátt í umræðu og aðgerðum gegn laxeldi í opnum sjókvíum. Yfirlitið er ekki tæmandi og felur ekki í sér röðun félaganna eftir áhrifum eða sýnileika.

Íslenski náttúruverndarsjóðurinn
Íslenski náttúruverndarsjóðurinn (Icelandic Wildlife Fund) hefur rekið öfluga hagsmunabaráttu gegn sjókvíaeldi á laxi og verið áberandi í umræðunni. Sjóðurinn leggur megináherslu á náttúruvernd og umhverfismál, meðal annars vernd villtra íslenskra laxastofna, sjóbleikju, sjóbirtings og annarra ferskvatnsfiska í ám og vötnum Íslands. [19] Hann hefur fjallað ítarlega um neikvæð áhrif laxeldis í sjókvíum. Fréttayfirlit er að finna á vef sjóðsins [21] og Facebook-síðu hans. [22] Hann hefur einnig komið að undirskriftasöfnunum og hvatt til þátttöku í mótmælum gegn laxeldi í sjókvíum. [20–24] Hann fékk jafnframt Hagfræðistofnun til að taka saman skýrslu um hagræn áhrif laxeldis í sjókvíum hér við land. [25]

Verndarsjóður villtra laxastofna (NASF)
Meginmarkmið NASF er að vernda villta laxastofna í Norður-Atlantshafi. Mikilvægur þáttur í starfinu hefur verið gerð samninga við veiðimenn um að draga úr eða hætta úthafsveiðum gegn fjárhagslegum bótum. Starfið tekur einnig til verndar búsvæða og baráttu gegn opnu sjókvíaeldi. [26] Á vef sjóðsins [27] og Facebook-síðu hans [28] má finna fréttir um neikvæð áhrif sjókvíaeldis á lax og tengdar upplýsingar. NASF hefur jafnframt beitt sér gegn sjókvíaeldi á laxi með undirskriftasöfnunum og mótmælum. [29] [30] [31] NASF tengir jafnframt á herferðar- og upplýsingavefinn „Let's Undo This". [32] Þar birtast upplýsingar um sjókvíaeldi á laxi og gagnrýni á það. Á vefnum er hvatt til undirskrifta og skilaboða til þingmanna.

VÁ – félag um vernd fjarðar
Tilgangur VÁ – félags um vernd fjarðar er að koma í veg fyrir fiskeldi í opnum sjókvíum í Seyðisfirði. Félagið hefur unnið ötullega að hagsmunagæslu í því skyni. Það miðlar gagnrýni sinni og

upplýsingum meðal annars á vef sínum [33] og Facebook-síðu. [34] Nánar er fjallað um VÁ í skýrslu um Kaldvík. [44]

Samtök um náttúruvernd á Norðurlandi (SUNN)
Markmið SUNN samkvæmt félagslögum eru vernd náttúrulegs umhverfis á láði og legi, lífríkis og sjálfbær nýting náttúruauðlinda. [43] Eitt af verkefnum samtakanna er að vinna gegn sjókvíaeldi á laxi í Eyjafirði. SUNN standa að undirskriftasöfnun gegn laxeldi í sjókvíum í firðinum. [35]

Náttúrugrið
Náttúrugrið eru náttúruverndarsamtök sem veita stjórnvöldum, stofnunum og framkvæmdaaðilum aðhald með opinberri umræðu, athugasemdum, mótmælum og leyfiskærum eftir því sem við á. [36] Samtökin hafa meðal annars kært mál sem tengjast sjókvíaeldi til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Með úrskurði 4. september 2025 í máli nr. 53/2025, Strok eldislaxa, var felld úr gildi ákvörðun Umhverfis- og orkustofnunar frá 13. mars 2025 um að grípa ekki til aðgerða á grundvelli laga nr. 55/2012 um umhverfisábyrgð vegna stroks eldislaxa úr sjókvíum í Patreksfirði í ágúst 2023. Niðurstaðan byggðist á verulegum annmörkum á rannsókn máls og málshraða; nefndin taldi stofnunina hafa átt að taka tímanlega og skýra afstöðu til þess hvort yfirvofandi umhverfistjón væri fyrir hendi. [37]

Á Facebook er síðan „Segjum NEI við laxeldi í sjó“. [39] Markmiðið er að stofna þrýstihóp gegn laxeldi í sjó.

Heimildaskrá

[1] Skýrsla um Landsamband fiskeldisstöðva og stefnumótun í fiskeldi.
https://sjavarutvegur.is/wp-content/uploads/2022/10/Landsamband-fiskeldisstodva.pdf
[2] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi — fiskeldi.
https://www.sfs.is/fiskeldi
[3] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi — fréttir.
https://www.sfs.is/frettir
[4] Facebook-síðan Fiskeldi.
https://www.facebook.com/fiskeldi
[5] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi — YouTube-rás sem tengt er á frá vef SFS.
https://www.youtube.com/channel/UCmaBU-cCiN7Z-bFf6FLhtgQ/videos
[6] Hringborð hafs og eldis (IAOF) — About: hlutverk og aðildarfyrirtæki. https://www.iaof.is/about
[7] DV Eyjan — frétt um ráðningu til Hringborðs hafs og eldis.
https://www.dv.is/eyjan/2025/11/18/vigdis-osk-radin-til-hringbords-hafs-og-eldis/
[8] Vestfjarðastofa — samfélagssáttmáli um fiskeldi.
https://www.vestfirdir.is/static/research/files/1718789832-210715-samfelagssattmali-um-fiskeldi-med-undirskriftum.pdf
[9] Vestfjarðastofa — kannanir.
https://www.vestfirdir.is/is/skjol-og-utgefid-efni/index/kannanir
[10] KPMG. Greining á áhrifum fiskeldis á Vestfjörðum. Unnin fyrir Fjórðungssamband Vestfirðinga og Vestfjarðastofu, febrúar 2021. https://www.vestfirdir.is/static/research/files/210301-greining-a-ahrifum-fiskeldis-a-vestfjordum.pdf
[11] Vestfjarðastofa — skýrslur.
https://www.vestfirdir.is/is/skjol-og-utgefid-efni/index/skyrslur
[12] Samtök sjávarútvegssveitarfélaga — stefna í fiskeldi.
https://sjavarutvegssveitarfelog.is/frodleikur/stefna-samtaka-sjavarutvegssveitarfelaga-i-fiskeldi/
[13] Samtök sjávarútvegssveitarfélaga — umsagnir um frumvörp.
https://sjavarutvegssveitarfelog.is/umsagnir-um-frumvorp/
[14] Facebook-hópurinn Segjum JÁ við laxeldi í sjó.
https://www.facebook.com/groups/649692449043828
[15] Landssamband veiðifélaga — vefur.
https://angling.is/
[16] Landssamband veiðifélaga — skýrsla um áhættumat erfðablöndunar.
https://angling.is/skyrsla-um-ahaettumat-erfdablondunar/

[17] Landssamband veiðifélaga — greiningar Arev á áhættumati erfðablöndunar.
https://angling.is/greiningar-arev-a-ahaettumati-erfdablondunar/
[18] Landssamband veiðifélaga — kort yfir strokulaxa.
https://angling.is/strokulaxar-kort/
[19] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn — Um okkur: markmið og starfsemi. https://iwf.is/um-okkur/
[20] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn. Sömu lög fyrir alla atvinnustarfsemi: Áskorun til forseta Alþingis, 2. október 2025. Listi aðstandenda áskorunarinnar. https://iwf.is/somu-log-fyrir-alla-atvinnustarfsemi-askorun-til-forseta-althingis/
[21] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn — fréttir.
https://iwf.is/frettir/
[22] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn — Facebook-síða.
https://www.facebook.com/icelandicwildlifefund
[23] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn — afhending undirskriftasöfnunar gegn fiskeldi í opnum sjókvíum.
https://iwf.is/undirskriftasofnun-gegn-fiskeldi-i-opnum-sjokvium-afhent-althingi-og-matvaelaradherra/
[24] Íslenski náttúruverndarsjóðurinn — undirskriftasöfnun gegn frumvarpi um lagareldi.
https://iwf.is/undirskriftasofnun-gegn-frumvarpi-rikisstjornarinnar-um-lagareldi/
[25] Hagfræðistofnun Háskóla Íslands. Áhrif laxeldis í opnum sjókvíum á byggð og efnahagslíf. Skýrsla nr. C23:03, nóvember 2023; unnin samkvæmt samningi við Íslenska náttúruverndarsjóðinn frá mars 2022. https://iwf.is/wp-content/uploads/2024/02/Skyrsla-um-sjokvieldi-lok-03112023.pdf
[26] NASF — Um NASF: saga, verndarsamningar og núverandi starfsemi. https://nasf.is/um-okkur/
[27] Verndarsjóður villtra laxastofna NASF — fréttir.
https://nasf.is/frettir/
[28] Verndarsjóður villtra laxastofna NASF — Facebook-síða.
https://www.facebook.com/northatlanticsalmonfund
[29] NASF — Alþingi fær 140 þúsund undirskriftir.
https://nasf.is/althingi-faer-140-thusund-undirskriftir/
[30] NASF — áskorun til stjórnvalda um að hafna laxeldi í opnum sjókvíum.
https://nasf.is/hofnum-laxeldi-i-opnum-sjokvium-a-islandi-askorun-til-stjornvalda/
[31] Bæjarins besta — frétt um 46 þúsund undirskriftir gegn opnu sjókvíaeldi.
https://bb.is/2024/05/nasf-46-000-undirskriftir-gegn-opnu-sjokviaeldi/
[32] Let's Undo This — upplýsingasíða um sjókvíaeldi.
https://www.letsundothis.com/
[33] VÁ — vefur félagsins.
https://www.va-felag.is/
[34] VÁ — Facebook-síða sem vísað er til í frumskjali.
https://www.facebook.com/seydisfjordur.is
[35] SUNN — Verndum Eyjafjörð fyrir sjókvíaeldi.
https://sunn.is/verndum-eyjafjord-fyrir-sjokviaeldi-%f0%9f%92%9a/
[36] Náttúrugrið — vefur.
https://natturugrid.is/
[37] Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála. Úrskurður 4. september 2025 í máli nr. 53/2025, Strok eldislaxa. https://uua.is/urleits/53-2025-strok-eldislaxa/
[38] RÚV — frétt um úrskurð vegna ákvörðunar Umhverfis- og orkustofnunar.
https://www.ruv.is/frettir/innlent/2025-09-06-urskurdarnefnd-slaer-a-fingur-umhverfis-og-orkustofnunar-452805
[39] Facebook-síðan Segjum NEI við laxeldi í sjó.
https://www.facebook.com/neivideldi
[40] Alþingi. Fundargerð 51. fundar atvinnuveganefndar, 4. maí 2026, um 529. mál, lagareldi.
https://www.althingi.is/thingnefndir/fastanefndir/atvinnuveganefnd/fundargerdir/?faerslunr=13984
[41] Alþingi. Fundargerð 57. fundar atvinnuveganefndar, 28. maí 2026, um 529. mál, lagareldi.
https://www.althingi.is/thingnefndir/fastanefndir/atvinnuveganefnd/fundargerdir/?faerslunr=14036
[42] Húnaþing vestra. Fundargerð 1274. fundar byggðarráðs, 30. mars 2026, 6. liður: Lagareldi, 529. mál.
https://www.hunathing.is/is/stjornsysla/stjornir-og-rad/fundargerdir/byggdarrad/253
[43] SUNN. Félagslög Samtaka um náttúruvernd á Norðurlandi, einkum 1.–4. gr. https://sunn.is/um-felagid/felagslog-sunn-samtaka-um-natturuvernd-a-nordurlandi/
[44] Valdimar Ingi Gunnarsson 2026. Kaldvík – Leiðin til fjárhagslegs ávinnings. Viðauki við bókina Lög um fiskeldi – „Þetta hefur eftirmála". 67 bls + 121 bls viðaukar: https://sjavarutvegur.is/wp-content/uploads/2026/09/Kaldvik-Leidin-til-fjarhagslegs-avinnings.pdf

Viðauki 20. Stefnuatriði rakin í gegnum fjórar frumvarpsútgáfur

Frá stefnu stjórnvalda 2023 til frumvarps 2026 – samanburður í báðar áttir

Skýringar við töfluna: FULLT/AÐ MESTU merkir að tillagan endurspegli markmið stefnunnar að mestu. **AÐ HLUTA** merkir að útfærslan sé breytt eða nái aðeins til hluta markmiðsins. **EKKI** merkir að atriðið sé ekki í viðkomandi texta. **UTAN FRUMVARPS** merkir að framkvæmdin geti einkum ráðist af fjárveitingum eða öðrum aðgerðum. Flokkunin er mat skýrslunnar á textunum, ekki mat á árangri framkvæmdar. Atriði sem vantar í frumvarp þarf ekki að hafa verið yfirgefið.

STEFNUMÓTUN 2023 Fylgiskjal 1	DRÖG 6. DES. 2023 Fylgiskjal 2	FRUMVARP 2024 þskj. 1376 · 930. mál Fylgiskjal 3	DRÖG DES. 2025 Fylgiskjal 4	FRUMVARP 2026 þskj. 898 · 529. mál Fylgiskjal 5
1. Burðarþol og vísindalegur grunnur Að. 1, 9, 10 og 14: burðarþol og áhættumat verði formleg vísindaráðgjöf; skýr mörk og endurskoðun.	**FULLT/AÐ MESTU** 5.–6. gr.: ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar, regluleg endurskoðun og hámark á frjóum laxi.	**FULLT/AÐ MESTU** 5.–6. gr.: sama meginkerfi; ráðgjöf og endurskoðun lögfest.	**FULLT/AÐ MESTU** 5.–6. gr.: burðarþol og tvö framleiðsluhámörk, augnabliks- og 12 mánaða meðaltal.	**FULLT/AÐ MESTU** 5.–6. gr.: vísindalegur grunnur og tvö framleiðsluhámörk haldast.
2. Áhættumat í fjölda fiska Að. 1: erfðablöndunaráhætta metin og ráðgjöf sett fram sem hámarksfjöldi fiska.	**FULLT/AÐ MESTU** 6. gr.: áhættumat miðað við heildarfjölda frjórra eldislaxa.	**EKKI** 6. gr.: mælieiningu breytt úr fjölda frjórra laxa í lífmassa.	**EKKI** 6. gr.: lífmassi áfram mælikvarði, eins og í frumvarpinu 2024.	**EKKI** 6. gr.: lífmassi, ekki fjöldi fiska. Nákvæm tillaga stefnunnar nær því ekki fram.
3. Friðunarsvæði lögfest Að. 2: núverandi friðunarsvæði verði skilgreind í lögum og sjókvíaeldi laxa bannað þar.	**FULLT/AÐ MESTU** 7. gr.: friðunarsvæði talin upp í lögum og sjókvíaeldi laxa bannað.	**FULLT/AÐ MESTU** 7. gr.: sama lögbundna upptalning og bann.	**AÐ HLUTA** 8. gr.: upptalning felld brott; ráðherra fær heimild til staðbundins banns á viðkvæmum svæðum.	**AÐ HLUTA** 8. gr.: aðeins heimild til staðbundins banns, með undantekningum. Lögfesting tiltekinna friðunarsvæða féll út.
4. Vöktun villtra stofna og alþjóðasamstarf Að. 3–5: 17 árvakar fyrir 2028, nýtingaráætlanir fyrir allar laxveiðiár og endurinnganga í NASCO.	**EKKI** Vöktun og endurheimt strokufisks, en engin bindandi tala um árvaka, nýtingaráætlanir eða NASCO.	**EKKI** Sama: markmiðin þrjú eru ekki lögfest.	**AÐ HLUTA** 7. gr.: kerfisbundin vöktunaráætlun, árleg birting, erfðarannsóknir og fjarlæging eldisfisks.	**AÐ HLUTA** 7. gr.: vöktun styrkt, en 17 árvakar, áætlanir fyrir allar ár og NASCO eru ekki í frumvarpinu.
5. Hvati vegna stroks Að. 6–7: fjárhagslegir hvatar/lækkun framleiðsluheimilda vegna strokutilvika og útfærsla starfshóps.	**FULLT/AÐ MESTU** 48.–50. gr.: laxahlutur skertur við þekkt og óþekkt strok.	**AÐ HLUTA** 48.–50. gr.: framleiðsluskerðingu breytt í háar fjársektir á hvern fisk.	**EKKI** 43.–48. gr.: tilkynning, viðbrögð, endurheimt og kostnaðarábyrgð, en enginn frammistöðuhvati.	**EKKI** 43.–48. gr.: viðbragðs- og ábyrgðarkerfi; sérstakur hvati eða skerðing framleiðsluréttar nær ekki fram.
6. Hvati vegna affalla Að. 16: stefnt að afföllum undir 10%; heimildir aukist eða skerðist eftir affallahlutfalli.	**FULLT/AÐ MESTU** 54.–55. gr.: heimilt lífmagn breytist um allt að ±3% við mörkin ≤10%, 10–20% og ≥20%.	**FULLT/AÐ MESTU** 54.–55. gr.: sama framleiðslutengda hvatakerfi.	**AÐ HLUTA** 58.–61. gr.: framleiðsluhvati víkur fyrir umhverfisgjaldi með affallaþætti.	**AÐ HLUTA** 58.–61. gr.: affallagjald; 10% dregin frá gjaldstofni og aðlögun 2027–2029. Hvorki aukning né skerðing heimilda.
7. Laxalús: hvati, ROMS og villtir fiskar Að. 15 og 20–22: smitdreifingarlíkan, stigakerfi/hvatar, lyfjaónæmisrannsóknir og áhrifavöktun á villta laxfiska.	**FULLT/AÐ MESTU** 56.–60. gr.: samþykktar áætlanir, búnaður og stigakerfi sem breytir heimiluðu lífmagni um allt að ±5%.	**FULLT/AÐ MESTU** 56.–60. gr.: sama hvata- og varnarumgjörð.	**AÐ HLUTA** 51.–53. gr.: forvarnar- og viðbragðsáætlanir, talningar, búnaður og meðferð; stigakerfi fellt brott.	**AÐ HLUTA** 51.–53. gr.: varnir haldast, en hvati, lögbundið ROMS og skýr áhrifavöktun á villta stofna ná ekki fram.
8. Einn rekstraraðili á smitvarnasvæði Að. 23 og 26: Vestfirðir endurskipulagðir þannig að einn aðili sé í hverjum firði/svæði; svæði afmörkuð vísindalega.	**FULLT/AÐ MESTU** 12. gr.: einn rekstraraðili á hverju smitvarnasvæði.	**FULLT/AÐ MESTU** 12. gr.: meginreglan óbreytt.	**AÐ HLUTA** 13. gr.: sama meginregla, en eldri rekstur fleiri aðila varinn; vatnshloti má skipta í fleiri svæði.	**AÐ HLUTA** 12.–13. gr.: meginreglan helst, en undantekningar gera niðurstöðuna ekki jafngilda „einum á hvern fjörð“.
9. Endurskipulagning og afturköllun leyfa 2028 Að. 24–25: ekki gefa út ný ósamrýmanleg leyfi og fella eldri ósamrýmanleg leyfi úr gildi í síðasta lagi 2028.	**FULLT/AÐ MESTU** Bráðabirgðaákvæði I: fleiri aðilar aðeins til 1. júlí 2028; ósamrýmanleg leyfi þá felld úr gildi.	**FULLT/AÐ MESTU** Sama lokadagsetning og skylda til niðurfellingar leyfa.	**EKKI** 127. gr.: Fleiri rekstraraðilar mega halda áfram og endurnýja leyfi; engin lokadagsetning.	**EKKI 127. gr.:** Skylda til endurskipulagningar og niðurfellingar 2028 er horfin; eldri leyfi geta verið endurnýjuð.
10. Kynslóðaskipti, hvíld og smitvarnir Að. 17–19: samræmd skilyrði, ein kynslóð á svæði, hvíld og styrktar sjúkdómavarnir.	**FULLT/AÐ MESTU** 11.–22. gr.: kynslóðaskipti, hvíld, flutnings- og sótthreinsikröfur.	**FULLT/AÐ MESTU** 11.–22. gr.: kerfið helst.	**FULLT/AÐ MESTU** 12.–23. gr.: sambærileg smitvarnakerfi og heimildir.	**FULLT/AÐ MESTU** 12.–23. gr.: meginatriðin lögfest.
11. Miðlæg gögn og leyfisgátt Að. 12 og 31: opin mælaborð og ein rafræn gagna- og leyfisgátt með stöðu umsókna.	**AÐ HLUTA** 121.–123. gr.: miðlægt gagnakerfi, gagnaskil, aðgangur stofnana og opinber tölfræði.	**AÐ HLUTA** 121.–123. gr.: sama grunnkerfi; stöðugátt umsækjenda ekki skýr.	**AÐ HLUTA** 110.–112. gr.: miðlægt kerfi og birting upplýsinga; ekki skýr heildarlausn fyrir leyfisstöðu.	**AÐ HLUTA** 110.–112. gr.: gagnakerfi og opinber birting ná að mestu fram, en ekki skýrt mælaborð/stöðugátt í þeirri mynd sem lýst er.
12. Eftirlit og þvingunarúrræði Að. 29–32: aðgangur að búnaði rekstraraðila, samvinna stofnana og öflugri úrræði, þ.m.t. afturköllun.	**FULLT/AÐ MESTU** Víðtækar eftirlitsheimildir, aðgangur, úrbætur, dagsektir, stjórnvaldssektir og afturköllun.	**FULLT/AÐ MESTU** Sambærileg úrræði og aðgangsheimildir.	**FULLT/AÐ MESTU** Eftirlitsaðgangur og stigvaxandi þvingunarúrræði haldast.	**FULLT/AÐ MESTU** Eftirlits- og þvingunarkerfið er að mestu lögfest, þ.m.t. úrbætur, sektir og leyfissvipting.
13. Mönnun og rannsóknargeta Að. 9, 11 og 27: nákvæm fjölgun stöðugilda hjá Hafrannsóknastofnun og MAST.	**UTAN FRUMVARPS** Engar bindandi tölur um stöðugildi í frumvarpstexta.	**UTAN FRUMVARPS** Engar bindandi tölur um stöðugildi.	**UTAN FRUMVARPS** Engar bindandi tölur um stöðugildi.	**UTAN FRUMVARPS** Markmiðin birtast ekki í frumvarpinu; þau krefjast einkum fjárveitinga og framkvæmdar.
14. Umhverfissjóður: 80/20 Að. 13 og 34: 80% tekna sjóðsins til Hafrannsóknastofnunar og 20% í samkeppnissjóð.	**FULLT/AÐ MESTU** 66.–72. gr.; 72. gr. lögfestir 80/20 skiptinguna.	**FULLT/AÐ MESTU** 66.–72. gr.: sama skipting.	**EKKI** Sjóðslíkanið lagt af; umhverfisgjald rennur í ríkissjóð til tiltekinna verkefna.	**EKKI** 127. gr.: eignir Umhverfissjóðs færast í ríkissjóð. 80/20 skiptingin nær ekki fram.

Stefnumótun stjórnvalda og frumvörp um lagareldi

STEFNUMÓTUN 2023 Fylgiskjal 1	DRÖG 6. DES. 2023 Fylgiskjal 2	FRUMVARP 2024 þskj. 1376 · 930. mál Fylgiskjal 3	DRÖG DES. 2025 Fylgiskjal 4	FRUMVARP 2026 þskj. 898 · 529. mál Fylgiskjal 5
15. Framleiðslugjald og grænir hvatar Að. 33 og 35: gjald verði næmara fyrir afurðaverði og efnahagslegir hvatar styðji umhverfisvænar lausnir.	**FULLT/AÐ MESTU** 76. gr.: verðtengt þrepakerfi og afslættir fyrir lokaðan/hálflokaðan búnað og umhverfistækni.	**FULLT/AÐ MESTU** 76. gr.: verð og áætlaður kostnaður ráða þrepum; tækniafslættir.	**FULLT/AÐ MESTU** 62.–68. gr.: verð-/kostnaðarþrep og afslættir tengdir búnaði, aðferðum og velferð.	**FULLT/AÐ MESTU** 62.–65. gr.: 20% af reiknistofni greinarinnar og verulegir afslættir fyrir tiltekna tækni og ófrjóan fisk.
16. Fyrirsjáanlegar tekjur sveitarfélaga Að. 36: sjálfvirkt, fyrirsjáanlegt framlag til sveitarfélaga þar sem sjókvíaeldi er stundað.	**AÐ HLUTA** 81. gr.: árleg úthlutun án umsóknar; ráðstöfunarfé ræðst af fjárlögum.	**AÐ HLUTA** 81. gr.: sama meginkerfi; ráðstöfunarfé ræðst af fjárlögum.	**AÐ HLUTA** 68. gr.: árlegt samfélagsframlag; heildarfjárhæð ræðst af fjárlögum.	**AÐ HLUTA** 69. gr.: árlegt samfélagsframlag; heildarfjárhæð þess ræðst af fjárlögum.
17. Fisksjúkdómanefnd og lyfjaónæmi Að. 18–20: tillögur starfshóps, endurskoðun nefndar og klínískar rannsóknir á ónæmi laxalúsar gegn lyfjum.	**AÐ HLUTA** Sjúkdómavarnir og nefndarhlutverk endurskoðuð, en engin bindandi rannsóknarskylda um lyfjaónæmi.	**AÐ HLUTA** Sama að meginstefnu.	**AÐ HLUTA** Nefndar- og sjúkdómavarnaákvæði, en rannsóknaráætlun ekki lögfest.	**AÐ HLUTA** Hlutverk/samsetning nefndar endurskoðuð; sérstök klínísk rannsóknarskylda nær ekki fram.
18. Menntun, þjónustuflotinn og loftslag Að. 37–45: menntaráð, námsleiðir/sjóður, skráning þjónustubáta, orkuskipti og aðgerðir vegna loftslagsáhrifa.	**UTAN FRUMVARPS** Þessi framkvæmdar- og menntunarmarkmið eru ekki sett í lagatextann.	**UTAN FRUMVARPS** Ekki lögfest í frumvarpinu.	**UTAN FRUMVARPS** Ekki lögfest í frumvarpinu.	**UTAN FRUMVARPS** Tillögurnar ná ekki fram í frumvarpinu; þær geta þó verið framkvæmdar með öðrum stjórntækjum.

Viðauki 21. Nýmæli og nýjar lagalegar útfærslur

Taflan sýnir atriði sem stefnan frá 2023 lagði ekki sérstaklega til eða útfærði ekki með sama lagalega hætti. Hér merkir „nýmæli“ breytingu miðað við samanburðarskjölin. Hugtakið merkir ekki sjálfkrafa að sambærileg regla hafi aldrei verið í gildandi lögum.

Lestur merkja: NÝTT = kemur fyrst inn | **HELDUR SÉR** = efnislega áfram | **BREYTT** = útfærslu eða viðmiði breytt | **EKKI** = ekki í þeirri útgáfu.

EKKI SÉRSTÖK TILLAGA Í STEFNU 2023 / ný lagaleg útfærsla	DRÖG 6. DES. 2023 Fylgiskjal 2	FRUMVARP 2024 þskj. 1376 · 930. mál Fylgiskjal 3	DRÖG DES. 2025 Fylgiskjal 4	FRUMVARP 2026 þskj. 898 · 529. mál Fylgiskjal 5
A. Laxahlutur sem sérstakt réttindakerfi Ekki sett fram í stefnunni: hlutfallsbundinn laxahlutur sem ræður heimild hvers rekstraraðila til eldis á frjóum laxi.	**NÝTT** 38.–41. gr.: laxahlutur skráður sem hlutdeild í heildarlaxafjölda; aukning vegna nýrra svæða verður boðin út.	**BREYTT** 38.–41. gr.: kerfið miðast nú við heildarlaxamagn/lífmassa í stað fjölda fiska.	**HELDUR SÉR** 39.–42. gr.: laxahlutur og opinber skrá haldast; möguleg undanþága fyrir lokaðan/hálflokaðan búnað.	**HELDUR SÉR** 39.–42. gr.: kerfið verður einn af meginásum frumvarpsins og er aðskilið frá rekstrarleyfinu.
B. Framsal, leiga og veðtenging laxahlutar Ekki tillaga í stefnunni: viðskipti með laxahlut milli rekstrarleyfishafa og tenging hans við veðsett rekstrarleyfi.	**NÝTT** 39. gr.: framsal og leiga leyfð; leiga mest tvær kynslóðir; samþykki veðhafa ef leyfi og laxahlutur eru veðsett.	**HELDUR SÉR** 39. gr.: sama kerfi, auk banns við flutningi laxamagns milli landshluta.	**HELDUR SÉR** 40. gr.: framsal, leiga og veðtenging haldast; ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar við flutning.	**HELDUR SÉR** 40. gr.: skriflegt samþykki Matvælastofnunar; kaup- eða leiguverð skal gefið upp.
C. Innköllun og útboð laxahlutar Ekki sett fram sem sérstök aðgerð: ónýttur laxahlutur innkallaður án endurgjalds og boðinn út.	**NÝTT** 40. gr.: innköllun eftir samfellda tveggja ára vannýtingu; þriggja ára frestur fyrir hlut keyptan í útboði.	**BREYTT** 40. gr.: miðað við fulla nýtingu a.m.k. einu sinni á þriggja ára tímabili; fjögur ár eftir útboð.	**HELDUR SÉR** 41. gr.: þriggja/fjögurra ára kerfið helst.	**BREYTT** 41. gr.: bætt við undanþágu vegna dýravelferðar eða umhverfissjónarmiða, í allt að þrjú ár til viðbótar.
D. Lífmassi og laxahlutur utan rekstrarleyfis Ekki lagt til: að framleiðsluheimildir standi í breytilegum stjórnsýsluskrám en ekki sem tölur í rekstrarleyfi.	**NÝTT** 5., 30. og 38. gr.: hámarkslífmassi, leyfilegur lífmassi og laxahlutur skráð utan leyfis.	**HELDUR SÉR** 5., 30. og 38. gr.: sama tvískipting leyfis og skráa.	**HELDUR SÉR** 5., 31. og 39. gr.: skráarkerfið helst með 16 ára leyfi.	**HELDUR SÉR** 5., 31. og 39. gr.: magnheimildir geta breyst án þess að tölur séu ritaðar í sjálft rekstrarleyfið.
E. Tvö framleiðsluhámörk burðarþols Ekki tillaga í stefnunni: val milli hámarks lífmassa á hverjum tíma og hlaupandi tólf mánaða meðaltals.	**EKKI** 5. gr.: eitt hámark lífmassa samkvæmt burðarþolsmati.	**EKKI** 5. gr.: eitt hámark áfram.	**NÝTT** 5. gr.: bæði augnablikshámark og tólf mánaða meðaltal; rekstraraðili tilkynnir hvaða viðmið hann notar.	**HELDUR SÉR** 5. gr.: val milli tveggja tímaviðmiða helst; Matvælastofnun getur samræmt val innan vatnshlots.
F. Úthlutun aukins burðarþols til starfandi aðila Ekki skýr aðgerð í stefnunni: starfandi leyfishafar sæki um hækkun þegar burðarþol eykst og rekstrarsaga vegi þungt.	**NÝTT** 32. gr.: starfandi aðilar geta sótt um hækkun; litið sérstaklega til rekstrar- og eldissögu.	**HELDUR SÉR** 32. gr.: sama fyrirkomulag.	**BREYTT** 33. gr.: ákvæðið látið ná einnig til fyrirliggjandi umframlífmassa.	**BREYTT** 33. og 127. gr.: umsókn við hækkun burðarþols; sérstök heimild vegna fyrirliggjandi umframlífmassa á svæðum með einum rekstraraðila í 127. gr.
G. Útboð smitvarnasvæða með fjölþættum viðmiðum Útboð voru rædd í stefnunni en ekki sett fram sem sjálfstæð aðgerð með þessu stigskipta mati á tilboðum.	**NÝTT** 24. gr.: verð, reynsla, fjárhagslegur styrkur, nýtingarsaga og umhverfissjónarmið; heimilt að víkja frá hæsta boði.	**HELDUR SÉR** 24. gr.: sama fjölþætta útboðskerfi.	**BREYTT** 25. gr.: dýravelferð bætist skýrar við mat tilboða.	**HELDUR SÉR** 25. gr.: hagstæðasta tilboð getur verið annað en hæsta fjárboð; úthlutun myndar ekki eignarrétt.
H. Lágmark 30% eiginfjárhlutfall Ekki í stefnunni: tölusett fjárhagslegt hæfisskilyrði fyrir umsækjanda um rekstrarleyfi.	**NÝTT** 27. gr.: fjárfestingaráætlun og a.m.k. 30% eiginfjárhlutfall að teknu tilliti til fyrirhugaðra búnaðarfjárfestinga.	**HELDUR SÉR** 27. gr.: 30% lágmarkið helst.	**HELDUR SÉR** 28. gr.: eiginfjárhlutfall skal vera a.m.k. 30% að teknu tilliti til fyrirhugaðra búnaðarfjárfestinga.	**HELDUR SÉR** 28. gr.: 30% lágmarkið helst.
I. Ótímabundin leyfi verða 16 ára leyfi Stefnan leggur ekki til nákvæman 16 ára gildistíma eða synjun endurnýjunar eftir tiltekinn brotaferil.	**NÝTT** 33. gr.: rekstrarleyfi ótímabundið meðan skilyrði eru uppfyllt.	**HELDUR SÉR** 33. gr.: ótímabundin leyfi áfram.	**BREYTT** 31. og 34. gr.: leyfi til 16 ára; endurnýjun háð skilyrðum og mati á frammistöðu/alvarlegum brotum.	**BREYTT** 31. og 34. gr.: 16 ár; heimilt að synja endurnýjun.
J. Sameinað rekstrarleyfi og bindandi umhverfisumsögn Stefnan kallar eftir einföldun og samræmingu en tilgreinir ekki að sérstakt starfsleyfi verði fellt inn í rekstrarleyfið.	**AÐ HLUTA** 25.–29. gr.: aðskilin rekstrar- og starfsleyfi, en umsóknir afgreiddar og tillögur auglýstar samhliða.	**AÐ HLUTA** 25.–29. gr.: tvö leyfi áfram.	**NÝTT** 27. og 31. gr.: bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar kemur í stað sérstaks starfsleyfis og verður hluti rekstrarleyfis.	**HELDUR SÉR** 27. og 31. gr.: samþætt leyfisfyrirkomulag helst.
K. 24 mánaða framleiðsluáætlun til samþykktar Ekki sérstök tillaga: árleg, bindandi framleiðsluáætlun til tveggja ára með útsetningu, svæðum og slátrun.	**NÝTT** 36. gr.: áætlun til 24 mánaða send Matvælastofnun fyrir 1. mars ár hvert.	**HELDUR SÉR** 36. gr.: áætlunin helst; skýrslugjöf verður mánaðarleg í stað vikulegrar.	**HELDUR SÉR** 37. gr.: sama 24 mánaða samþykkisfyrirkomulag.	**HELDUR SÉR** 37. gr.: ákvæðið óbreytt að meginefni.
L. Rauntímaeftirlit og myndgreiningarbúnaður Ekki sett fram með þessum hætti: beinn aðgangur stjórnvalda að myndavélum og krafa um sjálfvirkan greiningarbúnað.	**NÝTT** 36. gr.: Matvælastofnun getur krafist rauntímaaðgangs að myndavélum og eftirlitskerfum.	**HELDUR SÉR** 36. gr.: rauntímaaðgangur helst.	**BREYTT** 37. gr.: bætt við heimild til að krefjast myndgreiningarbúnaðar til vöktunar á velferð og fjölda fiska.	**HELDUR SÉR** 37. gr.: bæði rauntímaaðgangur og myndgreiningarheimild haldast.
M. Bindandi mörk vegna kynþroska lax Kynþroski frjós eldislax er ekki sérstakur aðgerðaliður í stefnunni.	**NÝTT** 61.–63. gr.: 1% almennt viðmið; fjarlæging yfir 5% og yfir 3% júní–nóvember; sérstök forvarnaáætlun.	**HELDUR SÉR** 61.–63. gr.: sama kerfi og sérstakt eftirlit við slátrun.	**BREYTT** 54.–55. gr.: 5% desember–maí og 3% júní–nóvember.	**HELDUR SÉR** 54.–55. gr.: árstíðabundin mörk og skylda til fjarlægingar haldast; sérstakar aðgerðir ef hlutfall er talið yfir 1%.
N. Tölusett innköllun rekstrarleyfis vegna vannýtingar Ekki tölusett í stefnunni: sjálfstæð nýtingarmörk sem leiða til afturköllunar rekstrarleyfis.	**NÝTT** 64. gr.: 30% innan fimm ára; stöðvun í tvö ár eða undir 50% að meðaltali í fimm ár.	**BREYTT** 64. gr.: 20% innan fimm ára; stöðvun í þrjú ár eða undir 35% að meðaltali í sex ár.	**HELDUR SÉR** 56. gr.: 20%/þrjú ár/35% á sex árum; miðað einnig við tólf mánaða meðaltal.	**HELDUR SÉR** 56. gr.: sama meginkerfi; úthlutun svæðis fellur niður án bóta eða endurgreiðslu.

Stefnumótun stjórnvalda og frumvörp um lagareldi

EKKI SÉRSTÖK TILLAGA Í STEFNU 2023 / ný lagaleg útfærsla	DRÖG 6. DES. 2023 Fylgiskjal 2	FRUMVARP 2024 þskj. 1376 · 930. mál Fylgiskjal 3	DRÖG DES. 2025 Fylgiskjal 4	FRUMVARP 2026 þskj. 898 · 529. mál Fylgiskjal 5
O. Affallagjald reiknað á hvern fisk Stefnan leggur til framleiðsluhvata vegna affalla, ekki sérstakt krónugjald á reiknaðan fjöldamun fiska.	**EKKI** 54.–55. gr.: afföll leiða til ±3% breytingar á leyfilegum lífmassa, ekki gjalds.	**EKKI** 54.–55. gr.: sama framleiðslutengda kerfi.	**NÝTT** 58. gr.: umhverfisgjald með affallaþætti, en fjárhæðir og frádráttarhlutfall óútfyllt í drögunum.	**BREYTT** 58. gr.: sérstakt affallagjald, 100 kr. á fisk eftir 10% frádrátt; verðtryggt.

Viðauki 22. Afdrif lagareldisfrumvarpsins á vorþingi 2026

Heimildarýni og rökstutt mat á því hvers vegna frumvarpið varð ekki að lögum

1. Niðurstaða

Sterkasta skýringin er að ekki tókst að ná pólitísku samkomulagi um afgreiðslu frumvarpsins fyrir þinglok. Verulegur ágreiningur var um gjaldtöku og rekstrarskilyrði, auk umhverfisverndar og réttarstöðu hagsmunaaðila. Meiri hluti atvinnuveganefndar lagði til breytingar á frumvarpinu, en samkomulagið innan nefndarinnar dugði ekki til að málið yrði tekið til annarrar umræðu. Þetta mat byggist á þingferlinum og opinberum frásögnum. Það er ekki staðfest lýsing á því sem gerðist á lokuðum samningafundum. [1, 3, 5, 8, 12]

Ágreiningur um gjaldtöku og rekstrarkjör virðist hafa vegið þyngst í tilraunum til að ná samkomulagi um málið við þinglok. Rökin fyrir því mati eru rakin í 6. kafla. [2–5, 8–11, 14–17]

Matið byggist á umsögnum fyrirtækja og Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) sem lágu fyrir á þeim tíma, ásamt frásögnum þingmanna af þinglokum. Ríkisstjórninni og þingmeirihlutanum tókst ekki að tryggja afgreiðslu málsins og bera pólitíska ábyrgð á þeirri niðurstöðu. [2–5, 8–11, 14–17]

Gögnin skera þó ekki úr um hvort stjórnarflokkarnir hafi verið ósammála um frumvarpið eins og það lá fyrir eftir nefndarmeðferð eða hvort stjórnarandstaðan hafi ein komið í veg fyrir afgreiðslu þess. [2–5, 8–11, 14–17]

Engin ein frásögn málsaðila nægir til að skýra afdrif frumvarpsins. Í opinberu gögnunum sem hér voru skoðuð er ekki að finna sjálfstæða staðfestingu á því að Samfylkingin hafi stöðvað tilteknar breytingar við þinglok, að fiskeldisfyrirtækin hafi ráðið úrslitum eða að gagnrýni vegna náttúruverndar hafi ein komið í veg fyrir afgreiðslu. [14–21]

2. Afmörkun og vægi heimilda

Greiningin tekur til 529. máls á 157. löggjafarþingi 2025–2026 og fjallar um afdrif frumvarpsins vorið 2026. Samkvæmt þingferlinum var frumvarpið ekki fellt við atkvæðagreiðslu. Meðferð þess lauk án þess að önnur og þriðja umræða færu fram. [1]

Þingmálaskrá, fundargerðir og þingskjöl eru traustustu heimildirnar um formlega meðferð málsins. Umsagnir sem lágu fyrir við þinglok sýna um hvað var deilt. Greinar og viðtöl sýna hvernig málsaðilar skýra niðurstöðuna, en staðfesta ekki ein og sér að skýringar þeirra séu réttar. Endurteknar fullyrðingar úr sama pólitíska hópi jafngilda ekki óháðri staðfestingu. Hér er metið hvers vegna frumvarpið varð ekki að lögum. Það mat er aðgreint frá því hvort einstök ákvæði þess hefðu verið æskileg eða lögmæt.

3. Staðfestur þingferill

Dagsetning	Atburður og þýðing
22. desember 2025	Atvinnuvegaráðuneytið kynnti frumvarpsdrög í samráðsgátt. Undirbúningur og samráð hófust því áður en málið kom til Alþingis. [7]
16. og 23. mars 2026	Frumvarpinu var útbýtt 16. mars. Fyrsta umræða fór fram 23. mars og málið gekk þá til atvinnuveganefndar. [1]
Mars til júní	Málið er skráð á 14 fundum atvinnuveganefndar. Á málasíðunni eru 78 innsend erindi og umsagnir. Sú tala segir ekki til um fjölda sjálfstæðra umsagnaraðila. [1]

Dagsetning	Atburður og þýðing
11. júní	Nefndin samþykkti að afgreiða málið. Þrír viðstaddir fulltrúar stjórnarandstöðunnar sátu hjá og boðuðu sérálit. Sex nefndarmenn stóðu að áliti meiri hlutans og breytingartillögu. [2]
12. júní	Meiri hlutaáliti á þingskjali 1350 og breytingartillögu á þingskjali 1351 var útbýtt. [1, 3, 4]
16. júní	Sigmar Guðmundsson, þingflokksformaður Viðreisnar, sagði að ekki hefði tekist að ná saman um lagareldið á þinginu. [5]
19. júní	Vorþingi lauk, viku síðar en starfsáætlun hafði gert ráð fyrir. Önnur umræða um lagareldisfrumvarpið hafði ekki farið fram. [1, 6]

Tímaröðin sýnir að málið var afgreitt úr nefnd en kom ekki til annarrar umræðu í þingsal. Merkingin „2. umræða“ á breytingartillögunni segir til um hvenær hún átti að koma til afgreiðslu. Hún staðfestir ekki að sú umræða hafi farið fram. Nefndarskjölunum var útbýtt á upphaflega áætluðum lokadegi vorþings, en þingstörf héldu áfram í viku. Tíminn til að ljúka málinu var því knappur, en það eitt skýrir ekki niðurstöðuna. [1, 4, 6]

4. Ólíkar skýringar málsaðila

Stjórnarandstaða og hagsmunagæsla fyrirtækja
Arna Lára Jónsdóttir sagði 23. júní að ekki hefði náðst samkomulag milli stjórnmálaflokkanna og að reynt hefði verið fram á síðasta dag. Hún taldi SFS klofið og hluta stjórnarandstöðunnar hafa gengið erinda hagsmunaafla. Eydís Ásbjörnsdóttir, framsögumaður málsins, skrifaði 25. júní að nokkrir stjórnarandstöðuþingmenn hefðu stöðvað frumvarpið fyrir hönd fiskeldisfyrirtækja. Hún lýsti jafnframt þrýstingi frá andstæðum hagsmunahópum. [14, 15]

Frásagnirnar hafa vægi vegna þess að þingmennirnir tóku þátt í meðferð málsins og lýstu atburðunum skömmu eftir þinglok. Þær styðja þá skýringu að erfitt hafi reynst að ná samkomulagi. Hér liggja þó ekki fyrir fundargerðir samninganna, nákvæmar upplýsingar um skilyrði fyrir samkomulagi eða gögn sem sýna hvaða fyrirtæki stóðu að einstökum kröfum. Orðalag um viðskiptapólitík og sérhagsmuni lýsir mati höfundanna og verður ekki tekið upp sem staðfest niðurstaða þessarar greiningar. [14, 15]

Í frétt 25. júní er einnig rakin fullyrðing Örnu Láru um að löng umræða stjórnarandstöðunnar um samgönguáætlun hafi hindrað afgreiðslu málsins. Þótt lagareldisfrumvarpið hafi aldrei komið til annarrar umræðu útilokar það ekki að tafir við önnur þingmál hafi haft áhrif á dagskrá þingsins eða samningaviðræður. Hins vegar fór ekki fram málþóf við aðra umræðu um lagareldisfrumvarpið sjálft, enda hófst hún aldrei. [1, 16]

Ósætti innan ríkisstjórnarinnar
Ólafur Adolfsson, þingflokksformaður Sjálfstæðisflokksins, sagði 25. júní að hann hefði tekið þátt í samningaviðræðum við þinglok. Að hans sögn stóð Samfylkingin gegn breytingum sem samstaða hefði annars verið um og Viðreisn hefði ekki náð að tryggja þeim stuðning innan ríkisstjórnarinnar. Í grein 29. júní lagði hann áherslu á að ríkisstjórnin hefði ekki komið málinu á dagskrá annarrar umræðu og bæri ábyrgð á niðurstöðunni. [16, 17]

Fullyrðingin um ósætti innan ríkisstjórnarinnar er frásögn þátttakanda í viðræðunum, sem jafnframt er pólitískur andstæðingur hennar. Sameiginlegt álit meiri hluta nefndarinnar sýnir að samstaða hafði náðst um þá breytingartillögu sem var birt. Það útilokar ekki að síðar hafi komið upp ágreiningur um

frekari tilslakanir. Opinberu gögnin nægja því hvorki til að staðfesta fullyrðingu Ólafs um Samfylkinguna né til að útiloka að slíkur ágreiningur hafi komið upp við þinglok. [2–4, 16]

Skýring ráðherra um andstöðu fyrirtækjanna
Hanna Katrín Friðriksson atvinnuvegaráðherra sagði á Alþingi 21. september að andstaða hefði komið fram seint og lagði ábyrgð á stöðvun málsins á fyrirtækin. Í frétt Morgunblaðsins 26. september kom fram að hún teldi samstöðu um afgreiðslu forsendu þess að frumvarpið yrði lagt fram að nýju. Í frétt RÚV frá 13. október lýsti hún mótstöðu bæði þeirra sem gerðu kröfur um umhverfisvernd og dýravelferð og fyrirtækjanna. [21, 23, 25]

Staðfest er að fyrirtæki gerðu verulegar kröfur um breytingar. Gagnrýnin var þó ekki ný við þinglok. Hún kemur skýrt fram í umsögnum SFS, Arctic Fish og SalMar frá apríl og í grein framkvæmdastjóra SFS 9. júní. Gögnin styðja því ekki að almenn óánægja innan greinarinnar hafi fyrst komið í ljós rétt fyrir þinglok. Þau skera hins vegar ekki úr um hvort afstaða fyrirtækjanna til síðustu málamiðlunar hafi breyst seint. [8–11, 21]

Gagnrýni á undirbúning og efni frumvarpsins
Þrír stjórnendur Kaldvíkur mótmæltu 29. júní því að fyrirtækin hefðu komið í veg fyrir afgreiðslu. Þeir töldu ágreininginn snúast um undirbúning og óleyst álitaefni, meðal annars laxahluti, leyfi, gjaldtöku og affallagjald. Að þeirra mati hefði verið óábyrgt að afgreiða svo umfangsmikið mál með lítilli umræðu síðustu daga þingsins. [18]

Jóhann Helgi Stefánsson, framkvæmdastjóri Landssambands veiðifélaga, taldi hins vegar í greinum 27. júní og 18. september að grundvallargallar á vernd villtra laxastofna og réttarstöðu veiðiréttarhafa skýrðu afdrif frumvarpsins. Bæði stjórnendur Kaldvíkur og Jóhann Helgi töldu því efni þess ófullnægjandi, en vildu að verulegu leyti ólíkar breytingar. Þótt þeir væru sammála um að frumvarpið þyrfti að bæta voru þeir ekki sammála um hvernig ætti að gera það. [18–20]

Bergþór Ólason lagði í umræðu á Alþingi 21. september áherslu á umfang málsins, að frumvarpið hefði verið lagt fram um miðjan mars og að umræða í þingsal hefði verið takmörkuð. Hann spurði hvort skilja mætti gjaldtöku frá öðrum þáttum frumvarpsins. Þetta styður þá skýringu að erfitt hafi verið að afgreiða mörg ólík deiluefni í einu frumvarpi. Það sannar þó ekki að frumvarpið hefði verið samþykkt ef því hefði verið skipt upp. [22]

5. Um hvað var deilt

Gjaldtaka og fyrirsjáanleiki rekstrar
SFS studdi meginmarkmið frumvarpsins en taldi gjaldtökuna íþyngjandi, heimildir til íhlutunar og viðurlaga of víðtækar og óvissu ríkja um lykilreglur. Samtökin töldu þó ekki þurfa að byrja frá grunni. Markvissar breytingar gætu bætt frumvarpið. Arctic Fish kallaði sérstaklega eftir afnámi eða verulegri lækkun framleiðslugjalds. SalMar gagnrýndi bæði framleiðslugjald og affallagjald. Hér er lýst kröfum hagsmunaaðila, en ekki tekin afstaða til réttmætis skattlagningarinnar. [8, bls. 1–3; 9, bls. 1; 10, bls. 1–2]

Meiri hluti nefndarinnar lagði til breytingar sem komu til móts við rekstraraðila. Meðal þeirra voru lengri fyrirvari við endurnýjun sjókvíaeldisleyfa, 25 ára gildistími fyrstu leyfa í landeldi og almennt frestuð gildistaka til 1. janúar 2027. Kaflinn um framleiðslugjald átti þó að taka gildi 1. september 2026. Til ársloka 2030 átti gjaldið að nema grunnframleiðslugjaldi: 25 kr. á hvert kílógramm landaðs og slægðs frjós lax með haus, með breytingum samkvæmt vísitölu neysluverðs og viðeigandi ívilnunum; gjald af öðrum laxfiskum átti að vera helmingur þess. [26, 64.–65. gr.; 4, 25. tölul.] Því væri rangt að segja að ekkert hefði verið gert til að koma til móts við rekstraraðila. Ekki er hins vegar staðfest hvaða

frekari breytingar voru gerðar að skilyrði fyrir samkomulagi við þinglok. [3, kaflar um endurnýjun, rekstrarleyfi og gildistöku; 4, 7., 22., 24. og 25. tölul.]

Umhverfisvernd og réttindi veiðiréttarhafa
Landssamband veiðifélaga hafnaði frumvarpinu í þeirri mynd sem það lá fyrir og taldi þurfa grundvallarbreytingar. Sambandið lagði meðal annars áherslu á bindandi vísindaleg viðmið, víðtækara burðarþolsmat, friðunarsvæði og réttarstöðu landeigenda. Það vildi einnig þrengja laxahlutakerfið eða fella það brott. Þessi gagnrýni lá fyrir löngu áður en samningaviðræður hófust við þinglok. [12, bls. 1–2]

Hafrannsóknastofnun benti sérstaklega á að ekki væri búið að útfæra burðarþolsmat sem miðaðist við hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Hún ítrekaði jafnframt að umhverfisálag væri víðtækara en líffrænt álag. Ágreiningurinn var því ekki eingöngu pólitískur eða fjárhagslegur. Fagleg útfærsluatriði voru einnig óleyst eða umdeild. Umsögn stofnunarinnar staðfestir þó ekki að þessi atriði hafi ráðið afdrifum málsins við þinglok. [13, bls. 1]

Ólík reynsla af samráði
SFS lýsti undirbúningi og samráði við hagsmunaaðila sem vönduðu, þrátt fyrir andstöðu við mikilvæg efnisatriði. Landssamband veiðifélaga taldi hins vegar samráð við sig mjög takmarkað. Nefndargögn sýna að fjölbreyttur hópur aðila kom fyrir nefndina. Það staðfestir að samráð átti sér stað, en sýnir ekki að allir hafi haft sambærileg áhrif á mótun frumvarpsins. Frásagnirnar geta því átt við ólíka hópa og ólík stig undirbúningsins. [3, inngangur; 8, bls. 2–3; 12, bls. 1]

6. Rökstutt mat á því hvað réð úrslitum

Ekki náðist samkomulag um afgreiðslu
Sú skýring að ekki hafi tekist að ná málamiðlun hefur sterkastan stuðning í gögnunum. Sigmar Guðmundsson lýsti vandanum við að ná samkomulagi þegar 16. júní. Arna Lára, Eydís og Ólafur deildu síðar um hver hefði valdið honum, en frásagnir þeirra benda allar til þess að ekki hafi náðst samkomulag sem gerði afgreiðslu mögulega. Frásagnirnar og þingferillinn benda því sterklega til að pólitískur ágreiningur við þinglok hafi komið í veg fyrir að málið færi áfram. [1, 5, 14–16]

Samkomulag innan nefndar jafngildir ekki samkomulagi um afgreiðslu við þinglok. Meiri hlutinn gat verið sammála um tiltekna útgáfu frumvarpsins en samt hafnað viðbótarbreytingum sem aðrir töldu nauðsynlegar. Hlutar andstæðra frásagna geta því samrýmst. Stjórnarandstaðan kann að hafa krafist meiri breytinga en meiri hlutinn vildi samþykkja. Þetta er möguleg skýring á misræminu milli frásagnanna. Ekki er hægt að staðfesta nákvæma atburðarás án gagna úr viðræðunum. [2–4, 14–16]

Gjaldtaka og rekstrarkjör líklega stærsta ágreiningsefnið við þinglok
Líklegast er að ágreiningur um gjaldtöku og rekstrarkjör hafi komið í veg fyrir samkomulag við þinglok. Kröfur fyrirtækjanna um breytingar á þessum atriðum koma skýrt fram í gögnum frá þeim tíma. Frásagnir stjórnarþingmanna tengja jafnframt andstöðuna við þinglok við fyrirtækin og þingmenn sem studdu kröfur þeirra. Þessi niðurstaða er þó háð verulegri óvissu. Nákvæm samningstilboð liggja ekki fyrir og umsagnir frá apríl sýna ekki sjálfkrafa endanlega afstöðu til breytinganna sem lagðar voru til í júní. [8–11, 14, 15, 21]

Gagnrýni vegna umhverfisverndar var víðtæk og laut að efni frumvarpsins. Hún sýnir hvers vegna erfitt var að ná almennri sátt um það. Heimildirnar sýna hins vegar síður bein tengsl milli tiltekinnar kröfu náttúruverndaraðila og þess að samkomulag náðist ekki við þinglok. Umhverfisgagnrýnin er mikilvægur þáttur í ágreiningnum, en ekki er hægt að staðfesta að hún hafi ráðið úrslitum. Sama varúð á við um þá fullyrðingu að frumvarpið hafi einfaldlega fallið vegna þess að það var „gallað“. Mat á göllum frumvarpsins nægir ekki til að skýra hvers vegna Alþingi lauk ekki afgreiðslu þess. [12, 13, 19, 20]

Knappur tími og forgangsröðun við þinglok
Síðustu breytingartillögurnar voru birtar þegar lítill tími var eftir til frekari meðferðar. Óleystur ágreiningur varð því einnig spurning um hvaða mál fengju forgang fyrir þinglok. Líklegra er að þetta samspil skýri niðurstöðuna en að tíminn hafi einfaldlega runnið út. Mat mitt er að ríkisstjórninni hafi ekki tekist að tryggja þá sátt, samningsniðurstöðu eða forgang sem þurfti til að málið yrði afgreitt. Af því verður þó ekki ályktað að öruggur þingmeirihluti hefði stutt hvaða endanlega útgáfu frumvarpsins sem er. [1, 5, 6, 17, 22]

Umræðan um haustið styður þá skýringu að vandinn hafi ekki eingöngu verið tímabundinn skortur á plássi á dagskrá Alþingis. Ráðuneytið sagði 28. september að málið væri ekki á þingmálaskrá vegna forgangsröðunar annarra mála og að ákvörðun um að leggja það fram að nýju lægi ekki fyrir. Þetta bendir til að enn hafi verið óljóst hvernig tryggja mætti afgreiðslu þess. Það staðfestir þó ekki hvað kom í veg fyrir afgreiðslu í júní. [24]

7. Hvað verður ekki staðfest

Ekki er hægt að staðfesta hvaða breytingar voru síðast lagðar fram í lokuðum viðræðum við þinglok, hver setti endanleg skilyrði eða hvort tiltekinn stjórnarflokkur hafnaði samningi sem aðrir höfðu þegar samþykkt. Ekki liggur heldur fyrir sjálfstæð staðfesting á því hvernig meintur klofningur innan SFS birtist í afstöðu einstakra fyrirtækja. Því er ekki hægt að fullyrða að eitt fyrirtæki, einn þingmaður eða einn flokkur hafi ráðið úrslitum um afdrif frumvarpsins. [14–18, 21]

Til að komast nær niðurstöðu þyrfti einkum dagsett lokatilboð og breytingatexta, skrifleg samskipti þeirra sem sömdu um þinglok og frásagnir viðsemjenda sem fjalla um sömu fundi og tilboð. Þar til slík gögn liggja fyrir er líklegasta skýringin sú að frumvarpið dagaði uppi vegna þess að ekki náðist pólitískt samkomulag um afgreiðslu heildarlöggjafar sem enn var umdeild. Gjaldtaka og rekstrarkjör voru líklega stærsta ágreiningsefnið við þinglok. Fyrirliggjandi opinber gögn nægja þó ekki til að staðfesta að fullu ábyrgð og áhrif einstakra aðila.

Heimildaskrá

[1] Alþingi. *Lagareldi — ferill 529. máls á 157. löggjafarþingi 2025–2026.* Þingferill, dagsetningar og skrá yfir nefndarfundi. Opna heimild

[2] Alþingi. *64. fundur atvinnuveganefndar.* 11. júní 2026. Fundargerð, dagskrárliður 2. Opna heimild

[3] Meiri hluti atvinnuveganefndar. *Nefndarálit um lagareldi.* Þskj. 1350, 529. mál. Dags. 11. júní, útbýtt 12. júní 2026. Opna heimild

[4] Meiri hluti atvinnuveganefndar. *Breytingartillaga við frumvarp til laga um lagareldi.* Þskj. 1351, 529. mál. Útbýtt 12. júní 2026. Opna heimild

[5] Sunna Sæmundsdóttir. *Alþingi á lokasprettinum: Þingstörfin gjörólík milli ára.* Vísir, 16. júní 2026. Frétt með viðtali við Sigmar Guðmundsson. Opna heimild

[6] Þórunn Sveinbjarnardóttir forseti Alþingis. *Frestun á fundum Alþingis.* Ræða á 131. fundi, 157. löggjafarþingi, 19. júní 2026 kl. 16:06. Opna heimild

[7] Atvinnuvegaráðuneytið. *Drög að frumvarpi til nýrra heildarlaga um lagareldi birt í samráðsgátt.* Stjórnarráðið, 22. desember 2025. Opna heimild

[8] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. *Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi.* 14. apríl 2026, erindi 157-2355. Einkum bls. 1–5 og 33–34 í PDF. Opna heimild

[9] Arctic Fish ehf. *Athugasemdir frá Arctic Fish ehf. við frumvarp til laga um fiskeldi (mál nr. 529).* Skráð hjá Alþingi 10. apríl 2026 undir Arctic Sea Farm, erindi 157-2260. Einkum bls. 1. Opna heimild

[10] SalMar ASA. *Athugasemdir við frumvarp um lagareldi.* 17. apríl 2026, erindi 157-2507. Íslensk þýðing, einkum bls. 1–2. Opna heimild

[11] Heiðrún Lind Marteinsdóttir. *Uppskrift að lakari samkeppnishæfni fiskeldis.* Vísir, 9. júní 2026. Aðsend grein framkvæmdastjóra SFS. Opna heimild

[12] Landssamband veiðifélaga. *Umsögn Landssambands veiðifélaga um frumvarp til laga um lagareldi, 529. mál.* 10. apríl 2026, erindi 157-2307. Einkum bls. 1–2. Opna heimild

[13] Hafrannsóknastofnun. *Umsögn um mál nr. 529 um lagareldi.* 10. apríl 2026, erindi 157-2255. Einkum bls. 1. Opna heimild

[14] Bæjarins besta. *Lagareldi: ekki samstaða meðal stjórnmálaflokkanna.* 23. júní 2026. Frétt með svörum Örnu Láru Jónsdóttur. Opna heimild

[15] Eydís Ásbjörnsdóttir. *Valdatafl og viðskiptapólitík í lagareldi.* Bæjarins besta, 25. júní 2026. Aðsend grein framsögumanns málsins. Opna heimild

[16] Bæjarins besta. *Ólafur Adolfsson: strandaði ekki á stjórnarandstöðunni.* 25. júní 2026. Frétt sem birtir andmæli Ólafs við frásögn Örnu Láru. Opna heimild

[17] Ólafur Adolfsson. *Lagareldið strandaði á ríkisstjórninni.* Bæjarins besta, 29. júní 2026. Aðsend grein þingflokksformanns Sjálfstæðisflokksins. Opna heimild

[18] Elís Hlynur Grétarsson, Ólöf Helga Jónsdóttir og Jón Kristinn Sverrisson. *Vertu velkomin, Eydís!* Vísir, 29. júní 2026. Aðsend grein stjórnenda Kaldvíkur. Opna heimild

[19] Jóhann Helgi Stefánsson. *Valdatafl eða nauðsynlegt stopp á gölluðu frumvarpi?* Vísir, 27. júní 2026. Aðsend grein framkvæmdastjóra Landssambands veiðifélaga. Opna heimild

[20] Jóhann Helgi Stefánsson. *Af hverju dagaði lagareldisfrumvarpið uppi? Ráðherrann og staðreyndirnar eru ekki alveg sammála.* Vísir, 18. september 2026. Aðsend grein framkvæmdastjóra Landssambands veiðifélaga. Opna heimild

[21] Hanna Katrín Friðriksson atvinnuvegaráðherra. *Gjaldtaka í lagareldi.* Alþingi, 9. fundur 158. löggjafarþings, 21. september 2026 kl. 13:56. Ræða ráðherra. Opna heimild

[22] Bergþór Ólason. *Gjaldtaka í lagareldi.* Alþingi, 9. fundur 158. löggjafarþings, 21. september 2026 kl. 13:58. Ræða þingmanns. Opna heimild

[23] Morgunblaðið. *Litlar líkur á nýju lagareldisfrumvarpi.* 26. september 2026. Opinber fréttasamantekt úr viðtali í Lagarlífi; ekki byggt á áskriftarhluta viðtalsins. Opna heimild

[24] Birgir Olgeirsson. *Ekki ákveðið hvort lagareldisfrumvarpið verði endurflutt.* Vísir, 28. september 2026. Frétt með skriflegum svörum atvinnuvegaráðuneytisins. Opna heimild

[25] RÚV. *Hvergi af baki dottin þrátt fyrir mikla mótstöðu við frumvarp um laxeldi.* 13. október 2026. Frétt með ummælum atvinnuvegaráðherra; heildartexti yfirfarinn. Opna heimild

[26] Atvinnuvegaráðherra. Frumvarp til laga um lagareldi. Þskj. 898, 529. mál á 157. löggjafarþingi, útbýtt 16. mars 2026. Einkum 64.–65. gr. Opna heimild

Viðauki 23. Laxahlutir og fjárhagsleg áhrif þeirra

Tilurð hugmyndarinnar og ávinningur núverandi rekstrarleyfishafa

1. Helstu niðurstöður

Innleiðing laxahluta getur aukið verðmæti réttinda núverandi rekstrarleyfishafa með því að gera heimildir til eldis á frjóum laxi sveigjanlegri og auðvelda viðskipti með þær. Upphafleg úthlutun til þeirra byggist á fyrirliggjandi leyfum, án sérstaks kaupverðs fyrir umbreytinguna. Nýr aðili gæti, að uppfylltum skilyrðum, keypt eða leigt hlutdeild af leyfishafa eða keypt óráðstafaðan laxahlut í útboði MAST. Undanþágur vegna eldisbúnaðar geta þó takmarkað þörfina fyrir laxahlut. [15, 39.–42. gr.]

Þetta snýst um úthlutun réttinda og skiptingu verðmæta. Þó er ekki rétt að telja allt verðmæti núverandi leyfa vera nýjan ávinning af laxahlutakerfinu. [2, 15, 16]

Sú forsenda að laxahlutakerfið hafi fyrst komið fram í frumvarpsdrögunum er að meginstefnu rétt. Sérstakt kerfi laxahluta er ekki sett fram í stefnumótunarskjalinu frá október 2023 en kemur skýrt fram í frumvarpsdrögunum frá 6. desember sama ár. Hugmyndin um sveigjanlegri nýtingu leyfilegs lífmassa var þó þegar til umfjöllunar hjá BCG og í stefnumótuninni. Í desember bættist við lagaleg útfærsla á hlutfallslegri hlutdeild, skráningu, framsali, leigu og innköllun. [1] [2] [3]

Skýrasta opinbera vísbendingin um hver kynnti hugmyndina er frásögn Jóns Kaldal. Samkvæmt henni útskýrði Kolbeinn Árnason laxahlutinn á samráðsfundi og vísaði til fiskveiðistjórnarkerfisins sem fyrirmyndar. Opinber gögn staðfesta mikilvægt hlutverk Kolbeins í stefnumótunarvinnunni, en frásögnin staðfestir ekki ein og sér hver mótaði kerfið fyrst. Matvælaráðuneytið lagði desemberdrögin fram undir stjórn Svandísar Svavarsdóttur. Fyrirliggjandi gögn nægja ekki til að staðfesta einn upphafsmann hugmyndarinnar. [5] [6] [7]

Hugmyndafræðin sameinar opinberar takmarkanir vegna umhverfisáhættu, markaðsviðskipti með takmarkaðar eldisheimildir og vernd stöðu starfandi fyrirtækja. Íslenska fiskveiðistjórnarkerfið er skýr fyrirmynd og norska lífmassakerfið veitir hliðstæðu um sveigjanleika í rekstri. Breytingin felur jafnframt í sér ákvörðun um hver fær að ráðstafa takmörkuðum eldisheimildum og njóta fjárhagslegs ávinnings af þeim. [2] [9] [10] [29]

Ávinningur einstaks fyrirtækis getur orðið verulegur ef breytingin eykur nettósjóðstreymi þess til lengri tíma. Fyrirliggjandi gögn nægja þó ekki til að meta heildarverðmæti hugsanlegrar „gjafar“ til greinarinnar. Í skýrslunni er því sýnt bókfært leyfisvirði þriggja stórra samstæðna ásamt næmnireikningum þar sem allar forsendur eru tilgreindar. Greint er á milli bókfærðs virðis, markaðsvirðis og viðbótarvirðis vegna lagabreytingar. [18] [19] [20]

2. Afmörkun og lykilhugtök

Rannsóknin rekur tilurð kerfisins árið 2023 og þróun þess árið 2024. Síðan er metinn mögulegur ávinningur af útfærslu frumvarpsins frá mars 2026 og þær takmarkanir sem henni fylgja, með hliðsjón af breytingartillögum meiri hluta atvinnuveganefndar frá júní. Samkvæmt yfirförnum upplýsingum um þingferil 529. máls á 157. þingi hefur frumvarpið ekki verið samþykkt sem lög. Því er ekki litið á ákvæði þess sem réttindi sem þegar hafi verið veitt eða hagnað sem þegar hafi verið innleystur. Gildandi fiskeldislög eru viðmið við mat á viðbótaráhrifum. [15] [16] [25] [26] [27]

Mest vægi er lagt á frumheimildir, svo sem stefnumótunarskjöl, útgáfur frumvarpa, lög, opinber kynningargögn, umsagnir og ársreikninga. Frásagnir þátttakenda og umfjöllun fjölmiðla eru notaðar til

að rekja ferlið og sérstaklega auðkenndar sem slíkar. Þar sem gögnin sýna aðeins tengsl eða benda til skýringar er niðurstaðan sett fram sem ályktun. Tölulegar sviðsmyndir í kafla 9 eru útreikningar skýrslunnar út frá tilgreindum forsendum. Þær eru hvorki spár um afkomu fyrirtækja né mat á markaðsverði.

Laxahlutur er hlutfallsleg hlutdeild rekstrarleyfishafa í heildarlaxamagni. Í frumvarpinu frá 2026 er laxamagn heimild til að hafa tiltekinn lífmassa frjós lax í sjó hverju sinni. Laxahlutur er því hvorki tiltekið tonnamagn né árlegt sláturmagn. Til dæmis samsvarar 10% hlutdeild í 100.000 tonna heildarmagni 10.000 tonna heimild. Breytist heildarmagnið eða skiptihlutfallið sem á við getur tonnafjöldinn breyst. [15] (3. og 39.–42. gr.)

Leyfishafi þarf að uppfylla tvö aðskilin skilyrði. Annars vegar þarf hann að hafa aðgang að smitvarnasvæði og heimild til að nýta leyfilegan lífmassa þess. Hins vegar þarf hann að hafa næga heimild til eldis á frjóum laxi. Laxahlutur einn veitir ekki sjálfkrafa aðgang að svæði eða búnaði og heimilar ekki eldi umfram staðbundið burðarþol. Gera þarf sérstaklega grein fyrir ófrjóum laxi og eldi í búnaði sem veitir undanþágu frá kröfu um laxahlut eða lækkar hana. [15]

3. Hvenær kom laxahluturinn inn

Tími	Gögn og breytingar	Þýðing
Janúar og febrúar 2023	Úttekt Ríkisendurskoðunar og skýrsla BCG. [3] [4]	Gagnrýni á úthlutun og stjórnsýslu og samanburður á nýtingu leyfa.
4. október 2023	Stefna til ársins 2040 kynnt. [1] [6]	Sveigjanleiki og endurskipulagning leyfa til umræðu en ekkert útfært laxahlutakerfi.
6. desember 2023	Drög að lögum um lagareldi, mál S-253/2023. [2] [5]	Laxahlutir í sjálfstæðum lagakafla sem hlutdeild í heildarfjölda frjórra laxa.
12. janúar 2024	Umsögn SFS um desemberdrögin. [11]	Andstaða við skerðingu laxahlutar og lífmassa sem viðurlög.
3. mars 2024	Álit Víðis Smára Petersen. [10]	Lögfræðilegt mat á þegar mótuðu kerfi og líking við aflahlutdeild.
27. mars 2024	Frumvarp á Alþingi, þskj. 1376, 930. mál. [14] [28]	Lífmassi í stað fiskafjölda og fésektir vegna stroks í stað skerðingar laxahluta.
22. desember 2025 til júní 2026	Ný drög, þskj. 898 og nefndarbreytingar. [15] [25] [26] [31]	Kerfið heldur áfram með breyttum skilyrðum, m.a. um leyfistíma og nýtingu.

3.1 Hugmyndin um sveigjanleika kom á undan lagakerfinu

Í stefnumótunarskjalinu er rætt um að heimila tilfærslu leyfilegs lífmassa milli svæða eða fjarða og vísað til BCG. Þar kemur einnig fram að ekki sé stefnt að því að afturkalla eldri leyfi eingöngu til að bjóða þau út. Bæði sveigjanlegri nýting og vernd stöðu núverandi leyfishafa voru því þegar til umræðu á opinberum vettvangi. Fullyrðingin „ekkert af þessu var í stefnumótuninni“ væri því of víðtæk. [1] (bls. 38–39)

BCG lýsti muninum á íslenska og norska leyfiskerfinu, meðal annars möguleikum á að nýta samanlagt lífmassaþak á fleiri stöðum. Skýrslan setti einnig fram fræðilegt dæmi um tilfærslu eldis sem gæti aukið leyfilegt magn frjós lax innan áhættumats. Þessi umfjöllun er skýr efnahagslegur undanfari laxahlutakerfisins. Hún staðfestir þó ekki að höfundar skýrslunnar hafi mótað nákvæma lagalega útfærslu þess. [3] (einkum bls. 93–94 og 145–150)

Frá kynningu stefnunnar 4. október til birtingar draganna 6. desember liðu 63 dagar. Stutt var því á milli birtingar þessara gagna. Það segir þó ekkert um hvenær vinna við laxahlutakerfið hófst innan ráðuneytisins. Birting kerfisins í samráðsgátt staðfestir heldur ekki að áður hafi farið fram sjálfstætt og gagnsætt mat á úthlutun verðmæta samkvæmt því. [1] [2] [5]

3.2 Umhverfisskilyrði breyttust samhliða

Desemberdrög frumvarps um lagareldi 2023 gerðu ráð fyrir varanlegum skerðingum laxahluta sem viðurlögum vegna stroks. Samkvæmt 48. gr. átti hver strokinn frjór lax sem fyndist í á að leiða til skerðingar sem næmi hlutdeild 500 fiska í heildarlaxafjölda ef áin væri í áhættumati erfðablöndunar, en 100 fiska ef hún væri utan þess. Undanskildir voru laxar sem rekstrarleyfishafi veiddi með viðbragðsaðgerðum og laxar sem veiddust við vöktun í fiskiteljara. Í 49. gr. var kveðið á um sérstaka skerðingu vegna óþekkts stroks. Kerfið átti þannig að auðvelda ráðstöfun heimilda en jafnframt gera verðmæti þeirra háð því að umhverfisskilyrði væru uppfyllt. [2]

Í frumvarpinu sem lagt var fram á Alþingi 2024 hafði verið horfið frá þessari skerðingu laxahluta vegna stroks og lagt til sektakerfi í staðinn. Það þýðir ekki að allir möguleikar á skerðingu leyfa hafi horfið. Fjárhagslega skiptir breytingin þó máli, því varanlegt tap framtíðartekna er annars eðlis en afmörkuð sekt. Hvort nýju viðurlögin séu vægari í einstöku tilviki ræðst af sektarfjárhæðinni, líkum á viðurlögum og virði þess hlutar sem annars hefði tapast. [10] (bls. 29–30) [14]

4. Hverjir komu með hugmyndina

4.1 Það sem hægt er að staðfesta

Matvælaráðuneytið birti drögin og Svandís Svavarsdóttir kynnti þau sem matvælaráðherra. Opinbera tilkynningin frá 6. desember 2023 rekur undirbúning heildarendurskoðunarinnar til ársbyrjunar 2022. Þetta staðfestir ábyrgð ráðuneytisins og ráðherra á framlagningu kerfisins. Það staðfestir þó ekki að ráðherra hafi sjálf mótað tæknilega útfærslu þess. [5]

Kolbeinn Árnason gegndi lykilhlutverki við kynningu stefnumótunarinnar. Í opinberri dagskrá kynningarfundarins 4. október 2023 var honum, sem skrifstofustjóra matvæla, falið að fara yfir markmið og aðgerðir. Opinber kynning á starfsferli hans frá 2020 staðfestir einnig reynslu hans af fiskveiðistjórnun og fyrra starf sem framkvæmdastjóri SFS. Starfsferillinn skýrir tengsl hans við viðfangsefnið en sannar hvorki að hann hafi átt hugmyndina né beitt óeðlilegum áhrifum. [6] [8]

Jón Kaldal, talsmaður Íslenska náttúruverndarsjóðsins, skrifaði 10. júní 2026 að hann hefði setið samráðsfundi með ráðuneytinu. Kolbeinn hefði á einum fyrstu fundanna útskýrt laxahlutinn og vísað til fiskveiðistjórnarkerfisins sem fyrirmyndar. Þetta er frásögn nafngreinds þátttakanda. Hún var þó skrifuð síðar af aðila með skýra afstöðu í málinu. Henni fylgja hvorki fundargerð né samtímagögn sem staðfesta samtalið. [7]

Heimildirnar styðja því þá varfærnu niðurstöðu að Kolbeinn hafi kynnt hugmyndina að kerfinu í samráði og gegnt opinberu hlutverki í stefnumótuninni. Þær nægja ekki til að fullyrða að hann hafi fundið upp laxahlutakerfið. Sama á við um þá fullyrðingu að SFS hafi samið upphafleg ákvæði desemberdraganna.

4.2 Samtímagögn sýna hver fyrirmyndin var

Óháð frásögn Jóns Kaldal eru til opinber samtímagögn um skyldleika kerfanna. Greinargerð desemberdraganna ber sjálf saman svigrúm ráðherra við ákvörðun heildarlaxafjölda og framkvæmd fiskveiðistjórnunar. Víðir Smári Petersen lýsti síðan í mars 2024 heildarlaxamagni sem hliðstæðu heildarafla og laxahlut sem hliðstæðu aflahlutdeildar. Í kynningu ráðuneytisins fyrir atvinnuveganefnd

26. apríl 2024 er samanburður við fiskveiðistjórnarkerfið nefndur sérstaklega undir álitaefnum. [2] (bls. 62) [9] (glæra 17) [10] (bls. 28)

Þessar heimildir styðja þá niðurstöðu að fiskveiðistjórnarkerfið hafi verið hugmyndaleg fyrirmynd. Þær hafa meira sönnunargildi um það en pólitísk notkun orðsins „kvóti“ ein og sér. Hins vegar leiða þær ekki í ljós hver samdi textann fyrst. Óskað var eftir áliti Víðis 15. febrúar 2024, eftir birtingu desemberdraganna. Því er ekki rétt að telja hann upphafsmann kerfisins á grundvelli álitsgerðarinnar. [10] (bls. 1)

4.3 SFS hafði áhrif á síðari útfærslu

Í upphaflegri umsögn SFS frá 12. janúar 2024 kemur skýrt fram andstaða við stjórnsýsluviðurlög sem skerða laxahlut eða lífmassa. Samtökin vísuðu meðal annars til eignarréttar, atvinnufrelsis og meðalhófs. Í umsögn til Alþingis í maí sama ár studdu þau hins vegar sérstaklega aukinn sveigjanleika framleiðsluheimilda með innleiðingu laxahluta. Stuðningur við framseljanlegt kerfi fór því saman við andstöðu við tilteknar kvaðir þess. [11] (bls. 12–13) [13] (bls. 2)

Heimildin greindi frá því 3. maí 2024 að gagnrýni SFS hefði leitt til lykilbreytinga á frumvarpinu. Frásögnin styður að tengsl hafi verið milli umsagnar samtakanna og breytinga á viðurlögum vegna stroks. Frumvarpstextarnir og opinber samantekt umsagna staðfesta efnisbreytinguna og afstöðu SFS. Gögnin sýna áhrif á síðari útfærslu kerfisins en sanna ekki að samtökin hafi komið með upphaflegu hugmyndina áður en hún birtist í desember. [12] [14] (bls. 86)

Ekki er hægt að rekja allar breytingar til eins hagsmunaaðila. Lögfræðilegt mat, athugasemdir annarra umsagnaraðila og ákvörðun ráðuneytisins voru einnig hluti af ferlinu. Beinni gögn þyrfti til að fullyrða að tiltekinn lögmaður, ráðgjafi eða fyrirtæki hefði samið upphaflega kaflann um laxahluti. Slík gögn gætu verið eldri drög með höfundaupplýsingum eða tölvupóstur með tillögunni.

Aðili	Það sem heimildir styðja	Það sem er óstaðfest
Matvælaráðuneytið og Svandís Svavarsdóttir	Lögðu kerfið fram í desember 2023. [5]	Hver skrifaði fyrstu útfærsluna.
Kolbeinn Árnason	Opinbert kynningarhlutverk; nafngreindur kynningaraðili í frásögn þátttakanda. [6] [7]	Að hann hafi einn átt hugmyndina eða mótað kerfið.
BCG og höfundar skýrslunnar	Greindu hagkvæmni sveigjanlegri nýtingar leyfa. [3]	Að þeir hafi hannað laxahlutakerfið.
SFS	Studdi sveigjanleika og beitti sér gegn skerðingarviðurlögum. [11] [13]	Að samtökin hafi lagt fram upphaflegan lagatexta.
Víðir Smári Petersen	Mat lagalegt gildi kerfisins eftir birtingu þess. [10]	Að álitsgerðin leiði í ljós hver mótaði kerfið fyrst.

5. Hugmyndafræðin að baki kerfinu

5.1 Opinberar takmarkanir og viðskipti með heimildir

Grunnhugsunin er að hið opinbera takmarki heildarumfang eldis vegna umhverfisáhættu, en rekstraraðilar geti ráðstafað hlutdeild sinni innan þess ramma. Rökin um hagkvæmni eru að heimild geti flust þangað sem nýting hennar skapar mest verðmæti, að uppfylltum skilyrðum. Rétthafi getur nýtt heimildina sjálfur, leigt hana eða selt. Þetta er efnahagsleg túlkun á 39.–42. gr. frumvarpsins en felur ekki í sér þá lagalegu fullyrðingu að fyrirtæki eignist hafsvæði eða villta laxastofna. [15]

Kerfið líkist framseljanlegum veiðiheimildum. Mikilvægur munur er þó sá að fyrirtækið framleiðir eldisfiskinn sjálft. Þau takmörkuðu gæði sem ríkið úthlutar felast í aðgangi að starfsemi innan umhverfis- og svæðistakmarkana. Verðmæti laxahlutar felst því að stórum hluta í aðgangi að takmörkuðum framleiðslumöguleikum. [15] [17]

Norska kerfið greinir á milli lífmassaheimilda á fyrirtækjastigi og á einstökum eldissvæðum. Sú aðgreining sýnir hvernig fleiri svæði geta nýst innan sömu heildarheimildar og auðveldað samhæfingu framleiðslu. Íslenska útfærslan bætir við sérstökum reglum um erfðablöndun og hlutfallslega laxahluti. Hún er því ekki einföld afritun norska kerfisins. [29]

5.2 Upphafleg úthlutun er sjálfstæð pólitísk ákvörðun

Þótt framsal geti aukið hagkvæmni leiðir ekki sjálfkrafa af því að fyrstu hlutdeildinni skuli úthlutað til starfandi leyfishafa án sérstaks endurgjalds. Aðgreina má ákvörðun um hverjir fái að eiga viðskipti frá ákvörðun um verðlagningu upphaflegra réttinda. Í íslensku tillögunni er staða núverandi leyfishafa lögð til grundvallar. Slík úthlutun á grundvelli eldri réttinda er oft kölluð grandfathering í alþjóðlegri umræðu. Ályktun skýrslunnar er að þessi ákvörðun ráði miklu um hver njóti verðmætaaukningarinnar, fremur en heitið laxahlutur. [2] [15]

Rökin fyrir þessari leið eru að tryggja samfellu í rekstri, vernda fyrirliggjandi fjárfestingar og auka fyrirsjáanleika. Mótrökin eru að fáir núverandi aðilar haldi aðgangi að takmörkuðum gæðum og geti selt nýjum aðilum aðgang að þeim. Endurúthlutun allra réttinda með uppboði væri þó hvorki kostnaðarlaus né sjálfkrafa heimil að lögum. Taka þyrfti mið af gildandi leyfum, aðlögun og mögulegri réttarvernd. [1] [10] [16]

Norska fjármálaráðuneytið greinir auðlindarentu í fiskeldi meðal annars sem afleiðingu af takmörkuðu framboði hentugra svæða og opinberum umhverfistakmörkunum. Sú greining sýnir hvers vegna takmarkað framleiðsluleyfi getur haft hátt virði umfram búnaðinn sem notaður er. Hún sannar hvorki tiltekna rentu á Íslandi né að norskt verð á leyfum sé yfirfæranlegt hingað. [30]

5.3 Umhverfisstjórnun og svigrúm ráðherra

Í greinargerð desemberdraganna var beinlínis rætt um að ráðherra gæti ákveðið meiri heildarlaxafjölda en ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar segði til um, til að styðja framleiðslu og samfélög. Hann gæti einnig ákveðið lægri fjölda vegna umhverfisáhrifa. Þetta skýrir hugmyndafræðina að baki ákvæðinu. Vísindaráðgjöf átti að vera hluti af pólitísku mati á hagsmunum og tillagan því ekki eingöngu að fela í sér reiknireglu. [2] (bls. 62)

Hafrannsóknastofnun benti árið 2026 á að ráðgjöfin yrði ekki lengur bindandi, heldur tæki ráðherra ákvörðun á grundvelli hennar. Stofnunin minnti einnig á að minnka gæti þurft heimilað magn ef forsendur um villta stofna og strok versnuðu. Mat á fjárhagslegum ávinningi má því hvorki gera ráð fyrir sívaxandi heildarmagni né því að hlutdeild tryggi óbreytt tonnamagn. [24]

Lýsa má kerfinu sem markaðsmiðaðri auðlindastjórnun þar sem staða núverandi réttindahafa er sterk. Heitið „nýfrjálshyggja“ eitt og sér lýsir þó ekki öllum þáttum þess. Innköllun, opinbert leyfisvald, svæðisbann og umhverfisskilyrði eru einnig hluti af kerfinu.

6. Hvað breytist fyrir leyfishafann

Atriði	Staða fyrir innleiðingu laxahluta	Möguleg viðbót og takmörkun
Framsal og leiga	17. gr. fiskeldislaga heimilar slíkt með skriflegu samþykki MAST. [16]	Aðgreind hlutdeild getur flust milli leyfishafa án þess að allur reksturinn fylgi. Samþykkis er krafist. [15]
Veðsetning	Leyfi má þegar veðsetja með samþykki. [16]	Skýrari reglur um ráðstöfun laxahlutar með leyfi geta haft áhrif á veðhæfi. Veðsetning er þó þegar heimil. [15]
Staðsetning nýtingar	Heimildir eru bundnar við skilyrði og staðsetningu leyfa. [16]	Meiri sveigjanleiki milli smitvarnasvæða, takmarkaður af skiptihlutföllum og banni við flutningi milli landshluta. [15]
Fyrsta úthlutun	Fyrirliggjandi heimild til eldis. [16]	Heimild til eldis á frjóum laxi, mæld í lífmassa, breytt í hlutfallslegan rétt án sérstaks kaupverðs fyrir umbreytinguna. [15]
Leyfistími	Rekstrarleyfi almennt til 16 ára. [16]	2024: ótímabundin leyfi að uppfylltum skilyrðum. 2026: leyfi til 16 ára með mati á endurnýjun. [14] [15]
Ónýttar heimildir	Heimildir til niðurfellingar og skerðingar eru þegar til staðar. [16]	Sérstök, að hluta strangari nýtingarskylda laxahlutar. Leiga getur talist nýting. [15]
Ný svæði	Ákvæði um útboð eru þegar í lögum. [16]	Viðbót vegna nýrra svæða á að fara í óráðstafaðan hlut til útboðs en ekki renna sjálfkrafa til núverandi leyfishafa. [15]

Ekki má yfirfæra lýsingu á frumvarpinu frá 2024 óbreytta á útgáfuna frá 2026. Þar munar sérstaklega um að í eldra frumvarpinu voru lögð til ótímabundin rekstrarleyfi, en í því síðara leyfi til 16 ára með heimild til endurnýjunar. Hlutfallsleg hlutdeild án sérstaks lokadags, en með skilyrðum um nýtingu og innköllun, getur ásamt tímabundnu rekstrarleyfi skapað verðmætar væntingar. Þau veita þó ekki óskilyrtan rétt til rekstrar um alla framtíð. [14] (33. gr.) [15] (27., 34. og 39.–41. gr.)

Í frumvarpinu frá mars 2026 var miðað við fulla nýtingu að minnsta kosti einu sinni á þremur árum, með nánar tilgreindum frestum og undanþágum. Í júní lagði meiri hluti atvinnuveganefndar til að viðmiðið yrði 90%. Jafnframt yrði metið hvort viðtakandi framselds eða leigðs laxahlutar hefði nægan leyfilegan lífmassa til að nýta hann. Þetta hefur áhrif á verðmat réttindanna og takmarkar möguleika á að safna þeim án skilyrða og leigja þau ótímabundið. Hér er fjallað um breytingartillögurnar sem tillögur. [15] (41. gr.) [25] [26]

7. Fjárhagslegur ávinningur núverandi leyfishafa

7.1 Verðmæt upphafsstaða án nýs kaupverðs

Við umbreytinguna miðast fyrsti laxahlutur leyfishafa við lífmassa frjós lax í gildandi rekstrarleyfi hans sem hlutfall af heildarlífmassa samkvæmt áhættumati. Í skýringum frumvarpsins frá 2026 er tekið dæmi um 30.000 tonn af 106.500 tonnum, eða um 28%. Upphafleg hlutdeild byggist því á eldri leyfum en ekki opnu útboði sem allir áhugasamir geta tekið þátt í. [15] (bráðabirgðaákvæði III og bls. 131)

Ávinningurinn felst í að halda aðgangsréttindunum og fá nýja möguleika til að ráðstafa þeim án sérstakrar greiðslu fyrir umbreytinguna. Það þýðir þó ekki að reksturinn sé gjaldfrjáls. Framleiðslugjöld, eftirlitskostnaður og önnur opinber gjöld eru aðskilin frá greiðslu fyrir réttindin. Greiðslur til fyrri einkaeigenda fyrir leyfi eða hlutafé eru einnig raunverulegur kostnaður kaupenda. Þær eru þó ekki greiðslur til ríkisins fyrir upphaflega úthlutun. [15] [18]

Ríkisendurskoðun hafði þegar árið 2023 bent á að verðmætum í formi svæða og lífmassa hefði verið úthlutað til lengri tíma án endurgjalds. Hluti áhrifanna á skiptingu verðmæta er því eldri en hugmyndin um laxahluti. Innleiðing kerfisins getur styrkt eða aukið verðmæti þessarar stöðu en skapar þau ekki öll frá grunni. [4] (bls. 11)

7.2 Betri nýting getur aukið rekstrarhagnað

Lífmassi í eldi nær hámarki á mismunandi tímum eftir eldisferlum. Sé hvert svæði bundið við eigin heimild getur hluti heimildar staðið ónýttur á einum stað á sama tíma og heimild skortir annars staðar. Heimild til tilfærslu getur dregið úr slíkri vannýtingu, bætt skipulag útsetningar og slátrunar og dreift föstum kostnaði á fleiri seld kíló. Ráðuneytið lýsti þessu sem meginmarkmiði laxahlutakerfisins. [9]

Af þessu má draga þá efnahagslegu ályktun að aðilar með fleiri hentug svæði, ólíka framleiðsluferla og nægt fjármagn geti haft mesta möguleika á betri nýtingu. Stærð fyrirtækis ræður þessu þó ekki ein og sér. Smærri leyfishafi getur einnig hagnast á leigu eða sölu til aðila sem getur nýtt heimildina betur. Svæðisbundið burðarþol, smitvarnir, seiðaframboð og sjóhiti geta þó takmarkað framleiðslu þótt laxahlutur sé til staðar. [15]

Samanburður BCG á nýtingu leyfa á Íslandi og í Noregi mælir ekki hversu mikið tiltekið íslenskt frumvarp gæti aukið hagnað. Munur á líffræðilegum aðstæðum, þróun rekstrar, seiðastærð og innviðum getur skýrt hluta af muninum á nýtingu. Ekki er því verjandi að margfalda allan leyfilegan lífmassa á Íslandi með norskri nýtingu og telja mismuninn öruggan ávinning af laxahlutum. [3]

7.3 Leigutekjur og söluhagnaður

Aðgreind og framseljanleg hlutdeild gerir rétthafa kleift að fá greitt fyrir nýtingarmöguleika án þess að selja allt fyrirtækið eða öll mannvirki þess. Leiga getur skilað tekjum meðan rétturinn helst hjá leigusala. Með sölu má hins vegar fá greitt strax fyrir vænt framtíðarvirði. Þetta getur einkum gagnast þeim sem hefur heimild sem annar rekstraraðili getur nýtt betur. [15] (40. gr.)

Söluandvirðið er þó ekki allt nýr hagnaður, því seljandinn lætur framtíðarréttindi af hendi. Leigu fylgir einnig fórnarkostnaður ef leigusalinn hefði getað nýtt réttinn sjálfur. Hreinn ávinningur er greiðslan að frádregnu því virði sem tapast, viðskiptakostnaði, sköttum og öðrum áhrifum. Leigugreiðsla milli tveggja íslenskra rekstraraðila er jafnframt tilfærsla verðmæta innan greinarinnar. Samfélagslegur ávinningur krefst betri nýtingar eða annars raunverulegs ávinnings.

Í frumvarpinu frá 2026 er leiga takmörkuð við tvær samfelldar kynslóðir með hvíldartíma. Að því loknu ber leigusala að selja hlutinn eða nýta hann sjálfur. Óheimilt er að flytja laxamagn milli landshluta og MAST þarf að samþykkja viðskiptin. Markaður með laxahluti yrði því takmarkaður og aðstæður ólíkar eftir svæðum. SFS benti sérstaklega á stöðuna á Austfjörðum, þar sem einn rekstraraðili starfaði og möguleikar á viðskiptum við aðra innan svæðisins væru því takmarkaðir. [15] [22]

7.4 Vöxtur heildarmagns og breytingar á áhættu

Hlutfallslegur réttur getur fært leyfishafa aukið magn ef viðmiðunarheildin vex án þess að aukningunni sé sérstaklega úthlutað til annarra. Þetta er verðmætur vaxtarmöguleiki. Hið gagnstæða gildir ef heildin minnkar. Einnig getur flutningur milli svæða breytt heimiluðu laxamagni með skiptihlutföllum sem taka mið af erfðablöndunaráhættu. [15] (6. og 40. gr.)

Tvær takmarkanir skipta máli við fjárhagslegt mat. Í fyrsta lagi er aukning vegna nýrra smitvarnasvæða aðgreind frá almennri aukningu. Hana á að færa í óráðstafaðan hlut til útboðs. Í öðru lagi getur gildandi laga- og leyfisumhverfi einnig veitt svigrúm til breytinga á heimildum. Viðbótarávinninginn verður því að meta með samanburði við líklega þróun án laxahlutakerfisins. Ekki má ganga út frá því að núverandi réttindi hefðu annars aldrei getað breyst. [15] (42. gr.) [16]

7.5 Fjármögnun og væntingar um varanleika

Verðmætari réttindi og skýrari skráning á heimildum til ráðstöfunar þeirra geta aukið veðhæfi, auðveldað fjármögnun eða bætt lánskjör. Samkvæmt 17. gr. gildandi fiskeldislaga má þó þegar veðsetja rekstrarleyfi með samþykki MAST. Frumvarpið skapar því ekki þá heimild í fyrsta sinn. Kaldvík hefur þegar tilgreint leyfi meðal veðsettra eigna í endurskoðuðum ársreikningi. [16] [18] (bls. 44)

Ávinningur af fjármögnun þarf að birtast í lægri vaxtakostnaði, auknu svigrúmi til hagkvæmra fjárfestinga eða minni fjármögnunaráhættu. Hærra lán er ekki hagnaður, því það þarf að endurgreiða. Hugsanleg hækkun hlutabréfaverðs er heldur ekki sjálfstæð viðbót við núvirði þess sjóðstreymis sem hækkunin endurspeglar.

Í frumvarpinu er tekið fram að úthlutun og skráning laxahluta myndi hvorki eignarrétt né óafturkallanlegt forræði. Slíkt ákvæði útilokar ekki sjálfkrafa alla vernd atvinnuréttinda eða réttmætra væntinga. Í áliti ADVEL fyrir Landssamband veiðifélaga er lögð áhersla á þennan greinarmun og möguleg bótaáhrif við kerfisbreytingu. Álit Víðis Smára Petersen bendir hins vegar til þess að málefnaleg innköllun á grundvelli skýrra skilyrða geti staðist. Þetta eru lögfræðileg sjónarmið, ekki dómur um framtíðarbótaskyldu. [10] [15] [23]

8. Hverjir njóta ávinnings og hvað sýna ársreikningar

Upphaflegur ávinningur rennur til þeirra sem hafa viðeigandi rekstrarleyfi þegar umbreytingin fer fram. Á samstæðustigi geta áhrifin á verðmæti síðan skilað sér til hluthafa og lánardrottna eftir eignarhaldi og fjármögnun. Stórir leyfishafar, þar á meðal Arnarlax, Arctic Sea Farm og Kaldvík, eiga því verulegra hagsmuna að gæta. Aðrir leyfishafar geta einnig átt rétt á úthlutun. Hér er ekki sett fram tæmandi úthlutunarskrá MAST, enda þyrfti hún að miðast við gildandi leyfi á úthlutunardegi. [15] [32]

Taflan hér á eftir sýnir bókfært virði leyfa í ársreikningum þriggja samstæðna við árslok 2025. Hún sýnir stærðargráðu réttinda sem þegar hafa verið eignfærð en ekki viðbótarvirði sem laxahlutakerfið gæti skapað.

Samstæða	Bókfært virði leyfisliða í milljónum evra x1.000	Heimild
Kaldvík AS	175.696	Ársreikningur 2025, bls. 19 og 37. [18]
Arctic Fish Holding AS	6.650	Ársreikningur 2025, skýring 6, bls. 70; bæði ferskvatns- og sjóeldisleyfi. [19]
Icelandic Salmon AS og Arnarlax	1.659	Ársreikningur 2025, skýring 3.3, bls. 78. [20]
Samtals fyrir þessa þrjá liði	184.005	Samlagning í skýrslunni, ekki heildarmat á leyfisvirði greinarinnar.

Munurinn á bókfærðu leyfisvirði félaganna er ekki áreiðanlegur mælikvarði á mun á markaðsvirði leyfanna. Þar skipta fyrri kaup og reikningsskilaaðferðir máli. Kaldvík greinir til dæmis á milli leyfa sem fengin eru frá stjórnvöldum og leyfa sem félagið eignast við fyrirtækjakaup. Hjá Icelandic Salmon eru

leyfi færð á kostnaðarverði. Leyfisliður Arctic Fish inniheldur samkvæmt skýringu 6 bæði ferskvatns- og sjóeldisleyfi og er því ekki afmarkað mat á leyfum til sjókvíaeldis á frjóum laxi. Viðskiptavild er ekki talin með í leyfisvirðinu sem hér er sýnt. [18] [19] [20]

Kaldvík tilgreinir leyfi að bókfærðu virði 175,696 milljónir evra meðal eigna sem veðsettar eru til tryggingar skuldum. Félagið lýsir jafnframt væntingum stjórnenda um endurnýjun leyfa. Þetta eru upplýsingar um núverandi fjármögnun og reikningsskilamat félagsins. [18]

Icelandic Salmon tilgreinir 23.700 tonna hámarkslífmassa í yfirliti fyrir árið 2025. Stjórnarskýrsla Arctic Fish tilgreinir 27.000 tonna laxeldisheimildir. Kaldvík hafði 43.800 tonna heildarheimildir við árslok 2025, þar af 9.300 tonn fyrir ófrjóan lax. Heimildir fyrir frjóan lax voru því 34.500 tonn. [18] [19] [20]

Samkvæmt tilkynningu Kaldvíkur frá 11. september 2026 höfðu heildarheimildir aukist í 53.800 tonn eftir leyfisveitingu í Seyðisfirði, þar af 41.000 tonn fyrir frjóan lax. Því má ekki kynna árslokatölur 2025 sem tæmandi yfirlit yfir núverandi heimildir til grundvallar úthlutun. [21]

Ekki er rétt að umreikna bókfært leyfisvirði að fjárhæð 184,005 milljónir evra í íslenskar krónur og kalla niðurstöðuna fjárhagslegan ávinning af laxahlutum. Virðið er þegar fært í reikningsskil fyrir innleiðingu kerfisins. Það er hvorki mat á markaðsvirði eða lágmarksvirði leyfa né heildaryfirlit um öll leyfi greinarinnar.

9. Hversu mikill gæti viðbótarávinningurinn orðið

9.1 Samanburður við þróun án lagabreytingar

Viðbótarvirði = virði rekstrar og réttinda með breytingu – virði þeirra án breytingar – kostnaður við aðlögun.

Matið þarf að byggjast á samanburði tveggja raunhæfra framtíðarsviðsmynda. Grunnsviðsmyndin tekur mið af núverandi leyfum, fyrirliggjandi veðsetningum og væntingum um endurnýjun. Í sviðsmyndinni með breytingunni eru aðeins metin áhrif sem rekja má til laxahlutakerfisins eða skýrt afmarkaðra breytinga sem því fylgja. Ný gjöld, aukin nýtingarskylda, fjárfestingaþörf og minni heimildir vegna umhverfisskilyrða geta dregið úr ávinningnum.

Í yfirförnum gögnum er ekki að finna fullnægjandi opinbert mat sem einangrar viðbótarvirðið fyrir hvern leyfishafa. Þar liggur heldur ekki fyrir viðskiptaverð á íslenskum laxahlutum samkvæmt kerfi sem hefur ekki verið innleitt. Því er ekki hægt að staðfesta eina heildarfjárhæð. Næstu töflur sýna hvernig verðmæti geta myndast og hversu háð niðurstaðan er forsendunum.

9.2 Dæmi um aukna nýtingu

Allar forsendur töflunnar eru valdar til útreiknings og fela ekki í sér spá. Framlegð merkir hér viðbótartekjur að frádregnum breytilegum kostnaði. Viðbótarfjárfestingar, fjármagnskostnaður, skattar og annar fastur kostnaður hafa ekki verið dregin frá.

Aukin árleg slátrun	100 kr. framlegð á kg	200 kr. framlegð á kg	300 kr. framlegð á kg
1.000 tonn	100 m.kr.	200 m.kr.	300 m.kr.
2.500 tonn	250 m.kr.	500 m.kr.	750 m.kr.
5.000 tonn	500 m.kr.	1.000 m.kr.	1.500 m.kr.

Reiknireglan er: aukin slátrun í tonnum × 1.000 × viðbótarframlegð á kíló. Miðað er við raunverulega aukningu slátrunar. Ekki er gert ráð fyrir að hvert tonn í leyfi skili sjálfkrafa einu tonni í árlegri

framleiðslu. Jákvæð framlegð er heldur ekki tryggð. Til dæmis sýnir ársreikningur Icelandic Salmon neikvæða rekstrarafkomu á kíló árið 2025. [20]

Ef slátrun ykist um 2.500 tonn og framlegð yrði 200 krónur á kíló næmi viðbótarframlegðin 500 m.kr. á ári. Færu 200 m.kr. árlega í viðbótarfjárfestingar, skattgreiðslur, breytingu rekstrarfjármuna og annan viðbótarkostnað stæðu eftir 300 m.kr. í nettósjóðstreymi. Þetta er eingöngu reiknidæmi. Fjárhæðin 200 m.kr. er ekki kostnaðarmat fyrir tiltekið fyrirtæki.

9.3 Núvirði viðbótarsjóðstreymis

Núvirði er verðmæti framtíðargreiðslna metið á einum viðmiðunartíma. Ávöxtunarkrafa er hlutfallið sem notað er við þann útreikning. Því hærri sem hún er, þeim mun lægra verður núvirði sama framtíðarsjóðstreymis.

Taflan sýnir núvirði jafns árlegs nettósjóðstreymis í tíu ár, miðað við greiðslu í lok hvers árs. Hvorki er reiknað með vexti né lokavirði. Fjárhæðir eru í milljörðum króna á föstu verðlagi og ávöxtunarkrafan er raunávöxtunarkrafa. Vaxtaforsendur eru valdar til að sýna næmi niðurstöðunnar fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu.

Árlegt viðbótarsjóðstreymi	8% ávöxtunarkrafa	10% ávöxtunarkrafa	12% ávöxtunarkrafa
100 m.kr.	0,67	0,61	0,57
300 m.kr.	2,01	1,84	1,70
500 m.kr.	3,36	3,07	2,83

Við 300 m.kr. árlegt viðbótarsjóðstreymi og 10% ávöxtunarkröfu er núvirðið um 1,84 ma.kr. Krefjist breytingin einnig 500 m.kr. upphafsfjárfestingar verður viðbótarvirðið um 1,34 ma.kr. Sú fjárfesting er þá umfram það sem þegar hefur verið dregið frá við útreikning árlegs sjóðstreymis. Reikniregla núvirðis er árlegt sjóðstreymi × [1 − (1 + ávöxtunarkrafa)$^{-10}$] / ávöxtunarkrafa.

Dæmið sýnir að varanlegur rekstrarávinningur getur haft núvirði sem nemur milljörðum króna. Það staðfestir þó ekki að tiltekið fyrirtæki fái slíkan ávinning. Hann getur orðið lítill eða neikvæður ef framleiðsla eykst ekki, leigukostnaður vegur upp ávinninginn eða innköllun og nýjar kvaðir vega þyngra en ávinningurinn.

Ekki má leggja saman núvirði aukinnar eigin framleiðslu, söluverð sama laxahlutar, framtíðarleigutekjur af honum og hækkun hlutabréfaverðs vegna þessara þátta. Að miklu leyti er um að ræða ólíkar birtingarmyndir sömu tekjumöguleika. Við matið þarf einnig að samræma verðlag og ávöxtunarkröfu. Tölurnar hér eru næmnidæmi á föstu verðlagi.

10. Hvað getur takmarkað ávinninginn

Nýtingarskylda getur orðið fjárhagslega íþyngjandi, sérstaklega ef lífmassi á mörgum svæðum nær ekki hámarki á sama tíma. SFS fjallar ítarlega um þessa gagnrýni í umsögn sinni frá 2026. Umsögnin sýnir hvaða áhættu samtökin telja felast í kerfinu. Útreikningar þeirra á mögulegri innköllun eru þó ekki lagðir hér til grundvallar sem staðfest spá. Verðmat laxahluta þarf að taka mið af þessari áhættu jafnt sem mögulegum ávinningi af auknum sveigjanleika. [22]

Markaðsverð getur einnig lækkað ef eftirspurn eftir laxahlutum minnkar. Það gæti til dæmis gerst vegna tækni sem krefst minni laxahlutar, notkunar ófrjós lax, lægri framlegðar eða takmarkaðs aðgangs að eldissvæðum. Tiltekin tæknibreyting getur því aukið framleiðslumöguleika fyrirtækis en jafnframt

lækkað einingarverð laxahluta. Þetta eru efnahagslegar sviðsmyndir sem byggjast á því að heimildirnar eru aðgreindar frá öðrum skilyrðum framleiðslu. [15]

Aukinn hagnaður eldisfyrirtækis eða hærra verð eldisréttinda þýðir ekki sjálfkrafa að verðmæti fyrir þjóðarbúið aukist að sama skapi. Meiri framleiðsla og betri nýting geta skapað störf, aukið útflutningstekjur og skilað meiri skatttekjum. Við mat á þjóðhagslegum ávinningi þarf þó einnig að reikna með kostnaði sem getur fallið á samfélagið, svo sem vegna eftirlits, mögulegs umhverfistjóns og skerðingar á annarri nýtingu viðkomandi svæðis.

Einnig þarf að greina á milli sölu réttinda og nýrrar verðmætasköpunar. Þegar eldisréttindi eru seld milli innlendra aðila fær seljandinn greiðslu sem kaupandinn lætur af hendi. Sú greiðsla ein og sér er ekki ný verðmætasköpun fyrir þjóðarbúið. Viðbótarverðmæti geta hins vegar orðið til ef réttindin eru nýtt með hagkvæmari hætti, að teknu tilliti til kostnaðar og umhverfisáhrifa.

Verðmat réttindanna og mat á þjóðhagslegum ávinningi þurfa því frá upphafi að byggjast á þeirri framleiðslu sem rúmast innan vísindalega metinna umhverfismarka. Annars er hætta á að ávinningurinn sé ofmetinn. [24]

11. Heildarmat

Sterkustu rökin fyrir fjárhagslegum ávinningi núverandi leyfishafa byggjast á þremur þáttum: eldri leyfi ráða upphaflegri hlutdeild, nýting réttindanna verður sveigjanlegri og viðskipti með þau verða heimil innan afmarkaðs hóps. Ef þetta eykur sjóðstreymi eða dregur úr áhættu hækkar verðmæti eigna leyfishafans. Nýr aðili sem þarf að kaupa sér aðgang getur þá þurft að greiða starfandi leyfishafa fyrir hluta þess ávinnings.

Heimildir styðja þó ekki að leyfi, sem áður hafi verið verðlaus eða óveðhæf, verði fyrst að eignum við innleiðingu laxahluta. Gögnin sýna hið gagnstæða. Þau styðja heldur ekki eina fasta heildarfjárhæð sem lýsi nýjum hagnaði greinarinnar. Meta þarf hversu mikið viðbótarvirði verður til, hver nýtur þess og hvaða endurgjald eða kvaðir fylgja.

Við rannsókn á tilurð kerfisins þarf að greina á milli ábyrgðar ráðherra, stjórnunar undirbúnings, hugmyndalegra fyrirmynda og þess hver átti upphaflegu hugmyndina. Matvælaráðuneytið lagði kerfið fram árið 2023. BCG og stefnumótunin lögðu grunn að umræðu um sveigjanleika. Í frásögn þátttakanda er Kolbeinn Árnason nefndur sem sá sem kynnti hugmyndina um laxahluti. SFS studdi aukinn sveigjanleika og beitti sér fyrir breytingum á kvöðum. Án frekari frumgagna verður ekki staðfest hver var upphafsmaður kerfisins.

Kjarni hugmyndafræðinnar er að framseljanleg réttindi geti aukið hagkvæmni einkarekstrar innan opinberra takmarkana. Ágreiningurinn um skiptingu verðmæta snýst um að nýjar ráðstöfunarheimildir byggist að mestu á stöðu núverandi leyfishafa. Til að réttlæta þá leið þarf sjálfstæð rök um sanngirni, endurgjald, aðgang nýrra aðila og vernd almannahagsmuna. Hagkvæmni framsals ein og sér svarar ekki þeim spurningum.

12. Gögn sem gætu skýrt uppruna kerfisins og verðmæti þess

Eftirfarandi gögn gætu haft mest sönnunargildi við frekari rannsókn. Upptalningin er rannsóknaráætlun og felur ekki í sér að gögnin hafi þegar fundist eða að efni þeirra sé þekkt.

- Fyrsta dagsetta útgáfa af kaflanum um laxahluti, með skjalalýsigögnum, breytingasögu og upplýsingum um þá sem sömdu eða yfirfóru textann.

- Fundargerðir, glærur og minnisblöð frá ráðuneytisfundum um laxahluti árið 2023, sérstaklega fyrir birtingu stefnunnar í október og draganna í desember.
- Erindi og tillögur frá BCG, SFS, einstökum eldisfyrirtækjum og utanaðkomandi lögmönnum þar sem hlutfallslegur, framseljanlegur eldisréttur var fyrst lagður til.
- Gögn um ákvörðunina að nota eldri leyfi sem grunn að upphaflegri úthlutun og um valið milli varanlegrar skerðingar og sekta vegna stroks.
- Samræmd skrá MAST yfir gildandi leyfi til eldis á frjóum laxi, ónýttar heimildir, veð og takmarkanir á viðmiðunardegi, ásamt reglum um útfærslu skiptihlutfalla.
- Framleiðsluáætlanir fyrir hvert fyrirtæki, með og án breytingarinnar, mat á fjárfestingaþörf og viðbótargjöldum og óháð mat á leigu- og söluverði réttinda.

13. Heimildir

[1] Matvælaráðuneytið. Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040. Október 2023. Einkum bls. 36–39 og aðgerðaáætlun. Opna heimild

[2] Matvælaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi, 6. desember 2023, samráðsmál S-253/2023. Einkum 6., 38.–41. og 48.–49. gr.; greinargerð bls. 61–63 og 97–100. Opna heimild

[3] Boston Consulting Group. Staða og framtíð lagareldis á Íslandi. Febrúar 2023. Höfundar taldir á bls. 3, m.a. Björn Björnsson, David Perez, Sverre Martinsen og Mads Peter Langhorn. Notað er aðgengilegt afrit skýrslunnar. Opna heimild

[4] Ríkisendurskoðun. Sjókvíaeldi – Lagaframkvæmd, stjórnsýsla og eftirlit. Skýrsla til Alþingis, janúar 2023, birt 6. febrúar 2023. Einkum bls. 11–12. Opna heimild

[5] Stjórnarráðið. Nýtt frumvarp um lagareldi kynnt í samráðsgátt. 6. desember 2023. Opinber tilkynning um framlagningu og undirbúning. Opna heimild

[6] Stjórnarráðið. Streymt frá kynningarfundi um stefnumótun í lagareldi. 3. október 2023; dagskrá fundar 4. október. Opna heimild

[7] Jón Kaldal. Gjafakvótakerfið sem ráðherra Viðreisnar vill ekki kannast við. Vísir, 10. júní 2026. Aðsend grein og frásögn þátttakanda; ekki opinber fundargerð. Opna heimild

[8] Stjórnarráðið. Ráðherra skipar í embætti þriggja skrifstofustjóra í atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu. 16. október 2020. Starfsferill Kolbeins Árnasonar. Opna heimild

[9] Matvælaráðuneytið. Kynning fyrir atvinnuveganefnd 26. apríl 2024. Erindi 154-2246, skráð 6. maí. Einkum glæra 17 um laxahlut og sveigjanleika. Opna heimild

[10] Víðir Smári Petersen. Álit á tilteknum ákvæðum frumvarps til laga um lagareldi. 3. mars 2024, að beiðni ráðuneytisins 15. febrúar. Erindi 154-2230. Einkum bls. 1 og 28–30. Opna heimild

[11] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Umsögn um drög að frumvarpi til laga um lagareldi. 12. janúar 2024. Einkum bls. 12–13. Frumgagn í samráðsgátt. Opna heimild

[12] Ingi Freyr Vilhjálmsson. Gagnrýni SFS leiddi til lykilbreytinga á laxeldisfrumvarpinu. Heimildin, 3. maí 2024. Stuðst við opinn inngang fréttar; lokaður hluti ekki notaður sem sjálfstæð sönnun. Opna heimild

[13] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Erindi 154-2531, skráð 17. maí 2024. Einkum bls. 2 og 13. Opna heimild

[14] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 154. þing, þskj. 1376, 930. mál, útbýtt 27. mars 2024. Einkum 33. og 38.–41. gr., stroksákvæði og samantekt umsagna á bls. 86. Opna heimild

[15] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 157. þing, þskj. 898, 529. mál, 16. mars 2026. Einkum 3., 6., 27., 34., 39.–42. og 109. gr., bráðabirgðaákvæði III og greinargerð bls. 131. Opna heimild

[16] Alþingi. Lög um fiskeldi nr. 71/2008, gildandi samsteyptur texti við yfirferð. Einkum 6. gr. a–b, 10., 15., 17. og 18. gr. Opna heimild

[17] Alþingi. Lög um stjórn fiskveiða nr. 116/2006, samsteyptur texti. Til samanburðar við hlutdeildar- og framsalskerfi. Opna heimild

[18] Kaldvík AS. Annual Report 2025, birt 19. júní 2026. Einkum bls. 19, 35, 37 og 44. Fjárhæðir ársreiknings í þúsundum evra eru hér sýndar í milljónum evra. Opna heimild

[19] Arctic Fish Holding AS. Annual Report 2025. Einkum bls. 14, 43 og skýring 6 á bls. 70. Opna heimild

[20] Icelandic Salmon AS. Consolidated Annual Report 2025, birt 27. mars 2026. Einkum bls. 3, 5 og 77–78, skýringar 3.2–3.3. Opna heimild

[21] Kaldvík AS. Granted licences for 10,000 tonnes MAB in Seyðisfjörður. Kauphallartilkynning, 11. september 2026. Greinir sérstaklega frjóan og ófrjóan lax. Opna heimild

[22] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi, þskj. 898. 14. apríl 2026, erindi 157-2355. Einkum bls. 36–41 um nýtingarskyldu. Með fylgiskjölum. Opna heimild

[23] ADVEL lögmenn fyrir Landssamband veiðifélaga. Samantekt um lögfræðileg álitaefni í tengslum við frumvarp til laga um lagareldi. Endurbirt í erindi 157-2604, PDF-blaðsíður 8–15. Minnisblaðið vísar til S-253/2023 en er merkt 10. janúar 2023; dagsetningin er innbyrðis ósamræmanleg og ekki notuð til að tímasetja uppruna hugmyndarinnar. Opna heimild

[24] Hafrannsóknastofnun. Umsögn um 529. mál, lagareldi. 10. apríl 2026, erindi 157-2255. Einkum bls. 2–3 um áhættumat og ráðgjöf. Opna heimild

[25] Alþingi. Nefndarálit meiri hluta atvinnuveganefndar um lagareldi. 157. þing, þskj. 1350, júní 2026. Opna heimild

[26] Alþingi. Breytingartillaga meiri hluta atvinnuveganefndar við frumvarp til laga um lagareldi. 157. þing, þskj. 1351, júní 2026. Einkum 9. tölulið. Opna heimild

[27] Alþingi. Ferill 529. máls á 157. löggjafarþingi. Yfirfarið um stöðu frumvarps og útgefin þingskjöl. Opna heimild

[28] Alþingi. Ferill 930. máls á 154. löggjafarþingi. Dagsetning framlagningar og þingmeðferð 2024. Opna heimild

[29] Fiskeridirektoratet. Tildelingsprosessen for akvakulturtillatelser. Opinber lýsing á norskum leyfum og mörkum á fyrirtækja- og staðarstigi. Opna heimild

[30] Norska fjármálaráðuneytið. Prop. 78 LS (2022–2023), Grunnrenteskatt på havbruk, kafli 2. Einkum 2.1–2.2 um leyfiskerfi og uppsprettu auðlindarentu. Opna heimild

[31] Stjórnarráðið. Drög að frumvarpi til nýrra heildarlaga um lagareldi birt í samráðsgátt. 22. desember 2025. Opna heimild

[32] Matvælastofnun. Mælaborð fiskeldis – Rekstrarleyfi og eftirlitsskýrslur. Opinber skrá og inngangur að einstökum leyfum. Opna heimild

Viðauki 24. Tvíþætt burðarþolshámark í sjókvíaeldi

Tilurð tillögunnar og fjárhagsleg áhrif á fyrirtæki með eldi í þremur fjörðum

Samantekt

Tvíþætt burðarþolshámark felur hér í sér val milli hámarkslífmassa á hverjum tíma og hámarks sem miðast við hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Af þeim stefnumótunargögnum og frumvarpstextum sem hér eru bornir saman birtist þetta valákvæði fyrst í frumvarpsdrögunum frá 22. desember 2025. Það er hvorki í stefnumótuninni frá október 2023 né í 5. gr. frumvarpsdraganna frá desember 2023 eða frumvarpsins frá mars 2024. [1–4]

Hugmyndin um að miða við meðallífmassa er eldri. Í úttekt Ríkisendurskoðunar frá janúar 2023 er haft eftir Hafrannsóknastofnun að færa megi rök fyrir því að miða við meðallífmassa eða fjölda fiska. Arctic Fish lagði einnig til meðallífmassa í nóvember 2023. Sú tillaga skilgreinir þó ekki skýrt sama kerfi með hlaupandi tólf mánaða meðaltali og vali fyrir hverja kynslóð og síðar birtist í drögunum 2025. [5; 19, bls. 2]

Reiknidæmið miðast við ónafngreint fyrirtæki með 10.000 tonna leyfisgrunn í hverjum þriggja fjarða, samtals 30.000 tonn. Gert er ráð fyrir að hver fjörður sé sjálfstætt burðarþolssvæði og smitvarnasvæði. Heildartölur fyrirtækisins eru sýndar til samanburðar en veita ekki heimild til að jafna álag milli fjarðanna.

Niðurstaða reiknidæmis	Eldri leið	Meðaltalsleið
Bindandi viðmið í hverjum firði	10.000 t á hverjum tíma	8.000 t í 12 mánaða meðaltali
Hæsti lífmassi í einum firði	10.000 t	12.875 t
Hæsta 12 mánaða meðaltal í einum firði	6.214 t	8.000 t
Hæsti samanlagði lífmassi fyrirtækis	12.673 t	16.316 t
Stækkun sama lífmassaferils	Viðmið	28,7%
Ársframleiðsla samkvæmt viðbótarforsendum	10.000 t	12.875 t

Allar tölur reiknidæmisins byggjast á gefnum forsendum. Meðaltalshámarkið 8.000 tonn er valin sviðsmynd en ekki niðurstaða burðarþolsmats. Reiknuð ársframleiðsla stækkaða ferilsins gerir sérstaklega ráð fyrir fleiri útsettum fiskum, óbreyttum vexti hvers fisks og engum afföllum. Hún er því ekki spá um raunverulegan rekstur.

Fjárhagslegur ávinningur ræðst af framlegð, fjárfestingu og því fé sem bindst í fiski. Næmnigreining fjárhagsdæmisins sýnir að rekstrarframlegð getur verið jákvæð þótt núvirðið sé neikvætt þegar fjárfesting og veltufé eru tekin með í reikninginn. Valákvæðið eitt nægir því ekki til að staðfesta ávinning núverandi leyfishafa í krónum.

1. Tímalína og efnisleg breyting

Áfangi	Staðfest niðurstaða	Tilvísun
Október 2023	Stefnan leggur áherslu á rannsóknir, vöktun og endurskoðun burðarþols. Hún útfærir ekki þetta val milli hámarka.	[1], bls. 23–24

Áfangi	Staðfest niðurstaða	Tilvísun
6. desember 2023	5. gr. byggist á burðarþolsmati vatnshlots eða afmarkaðs hafsvæðis og skrá lífmassa. Ekkert val um hlaupandi tólf mánaða meðaltal.	[2], bls. 4
27. mars 2024	5. gr. heldur sömu meginleið. Þar er ekki heimild til að velja hlaupandi tólf mánaða meðaltal.	[3], bls. 4–5
22. desember 2025	3. mgr. 5. gr. innleiðir tvær framsetningar og val fyrir tiltekna kynslóð. Matvælastofnun getur samræmt viðmið innan svæðis.	[4], bls. 4
2026 til samanburðar	Tillagan helst í 5. gr. þskj. 898. Í umsögn 10. apríl 2026 telur Hafrannsóknastofnun að útfærslu mats samkvæmt meðaltalsleiðinni sé enn ólokið.	[7–8]

Hvað breyttist

Breytingin frá 2025 snýr að því yfir hvaða tímabil lífmassi er metinn. Eldri leiðin takmarkar lífmassann á hverjum tíma en nýja leiðin takmarkar hlaupandi tólf mánaða meðaltal hans. Lægra meðaltalshámark getur því heimilað hærri lífmassa tímabundið. Rekstraraðili velur leið fyrir tiltekna kynslóð, en Matvælastofnun getur samræmt viðmið innan sama vatnshlots eða afmarkaða hafsvæðis. Í greinargerðinni er gert ráð fyrir lægra meðaltalshámarki en eldra hámarki, án þess að fast lækkunarhlutfall sé tilgreint. [4]

Fyrsta staðfesta birting ákvæðisins

Í þeim gögnum sem hér eru borin saman er 22. desember 2025 elsti staðfesti birtingardagur þessarar útfærslu valákvæðisins. Það útilokar ekki að eldri óbirt tillaga sé til. Birtingartilkynning ráðuneytisins staðfestir dagsetninguna og að Hanna Katrín Friðriksson atvinnuvegaráðherra hafi lagt drögin fram. [4, 6]

2. Landfræðilegur grunnur og bindandi mörk

Fjörður er landfræðilegt heiti. Vatnshlot er afmörkuð eining vatns í stjórnsýslu vatnamála. Smitvarnasvæði er afmarkað svæði sem þjónar vörnum gegn sjúkdómum og sníkjudýrum. Mörk þessara svæða þurfa ekki að falla saman. Samkvæmt drögunum frá 2023 getur smitvarnasvæði náð yfir fleiri en eitt vatnshlot og vatnshloti má skipta í fleiri smitvarnasvæði. [2, 3. og 11. gr.]

Samkvæmt 5. gr. draganna frá 2025 tekur burðarþolsmat til vatnshlots eða annars afmarkaðs hafsvæðis. Skráning leyfilegs lífmassa á smitvarnasvæðum þarf að samræmast því mati. Þótt sama fyrirtæki reki eldi á fleiri en einu burðarþolssvæði sameinast svæðin ekki sjálfkrafa. [4, 5. gr.]

Hugtak	Hlutverk í þessari greiningu
Fjörður 1, 2 og 3	Gefin forsenda: þrír aðskildir firðir, hver með sjálfstætt burðarþolsviðmið. Engin raunveruleg örnefni eða kortamörk eru gefin.
Vatnshlot eða afmarkað hafsvæði	Í líkaninu fellur hvert bindandi burðarþolssvæði saman við einn fjörð. Það er gefin reikniforsenda en ekki staðfest kortlagning.
Smitvarnasvæði	Í dæminu er eitt slíkt svæði í hverjum firði, með eina kynslóð. Það þarf að staðfesta í raunverulegum rekstri.
Fyrirtækið í heild	30.000 t er samanlagður eldri leyfisgrunnur. Heildarlífmassi og meðaltal fyrirtækisins eru aðeins notuð til samanburðar á rekstri.

Hvert svæði er metið sjálfstætt
Lífmassi í hverjum firði, $B_1(t)$, $B_2(t)$ og $B_3(t)$, er borinn sérstaklega saman við viðeigandi mörk. Samkvæmt eldri leiðinni þarf $B_i(t) \leq 10.000$ tonn að gilda á hverjum tíma. Samkvæmt meðaltalsleiðinni þarf $A_i(t) \leq H_i$ að gilda í öllum mánuðum, þar sem $A_i(t)$ er reiknað tólf mánaða meðaltal og H_i leyfilegt meðaltalshámark. Í grunnsviðsmyndinni er $H_i = 8.000$ tonn í hverjum firði. Hvíld eða lítið álag í einum firði veitir ekki heimild til að fara yfir viðmið annars fjarðar.

3. Uppruni hugmyndar og staðfest afstaða aðila

Janúar 2023: Í úttekt Ríkisendurskoðunar er haft eftir Hafrannsóknastofnun að færa megi rök fyrir því að miða við meðallífmassa eða fjölda fiska. Umræðan tengist meðal annars árstíðabundinni fóðrun og takmörkunum hámarkslífmassa sem mælikvarða. Vísað er til Færeyja í því samhengi, en sú tilvísun staðfestir ekki að þar hafi verið sams konar valkerfi. [5, bls. 81–82]

Febrúar 2023: BCG vann greiningu á stöðu og framtíð lagareldis fyrir matvælaráðuneytið. Sú vinna var hluti af almennum undirbúningi stefnumótunar og veitir hagrænan bakgrunn að umræðu um nýtingu heimilda og sveigjanleika. Aðkoma BCG að undirbúningnum staðfestir þó ekki að fyrirtækið hafi samið valákvæðið um hlaupandi tólf mánaða meðaltal. [9, 18]

4. nóvember 2023: Arctic Fish lagði til að burðarþol og leyfilegur lífmassi í leyfum miðuðust við meðallífmassa. Félagið tók dæmi um 800 tonn hálft árið og 1.200 tonn hinn helminginn, sem gefur 1.000 tonna meðaltal yfir jafnlanga hluta ársins: (800 + 1.200) / 2 = 1.000 tonn. Rökin voru betri nýting sumarsvaxtar og minni slátrun þegar verð væri lágt. Félagið lagði jafnframt til að heimilt yrði að nýta leyfilegan lífmassa á fleiri en einni staðsetningu. Þetta staðfestir dagsetta fyrirtækjatillögu um meðallífmassa. Hún útfærir hins vegar ekki skýrt val fyrir hverja kynslóð eða hlaupandi tólf mánaða glugga. Almenn sjónarmið Hafró höfðu komið fram fyrr. [19, bls. 2]

Desember 2025: Atvinnuvegaráðuneytið lagði fram drögin undir ábyrgð Hönnu Katrínar Friðrikssonar atvinnuvegaráðherra. Ráðuneytið ber því staðfesta ábyrgð á framlagningu þeirra. Yfirfarin gögn sýna þó ekki hvaða einstöku tillögur eða samskipti leiddu til endanlegs orðalags valákvæðisins. Ekki er því hægt að staðfesta höfund þess út frá þessum gögnum. [4, 6]

Janúar og apríl 2026: Hafró kallaði eftir frekari útfærslu og rýni og benti á áhættu vegna tímabundinna lífmassatoppa. Í apríl sagði stofnunin að vænta mætti lægra meðaltalshámarks en eldra hámarks. Þetta sýnir faglega aðkomu Hafró en felur ekki í sér samþykki fyrir því að óbreytt eldri tonnamörk gildi sem nýtt meðaltalshámark. [8, 13]

Apríl 2026: SFS studdu meginhugmynd valkostsins en óskuðu eftir skýrari útfærslu. Arnarlax kallaði einnig eftir skýrleika um áhrif á rekstur. Þessi gögn staðfesta ekki að samtökin eða Arnarlax hafi samið ákvæðið áður en það var birt. Matvælastofnun er ætlað hlutverk við framkvæmd kerfisins. Í þeim heimildum sem fundust er ekki sýnt fram á að stofnunin hafi fyrst lagt breytinguna til. [10–11]

4. Erlendar hliðstæður og röksemdir

Norsk nefnd á vegum ráðuneytis, undir forystu Atle Guttormsen, kannaði breytingar á kerfi hámarksleyfilegs lífmassa (MTB) á árunum 2012–2013. Í henni sátu meðal annars fulltrúar FHL, NSL og Nordlaks. Nefndin skoðaði tillögu Bremnes Seashore um markaðsaðlagað lífmassaþak og afbrigði sem byggðist á hlaupandi tólf mánaða meðaltali. Hún mælti með meðaltalsleiðinni en lagði áherslu á að framleiðslugeta réðist af því hvar mörkin væru sett. [14, bls. 5–7 og 20–25]

Staðbundin lífmassamörk áttu áfram að gilda sem algild mörk; nefndin tók þau ekki til endurskoðunar. Norska meðaltalstillagan laut því að lífmassaheimildum á leyfisstigi. Íslenska tillagan breytir hins vegar tímaviðmiði burðarþolsmats vatnshlots eða annars afmarkaðs hafsvæðis. Hliðstæðan felst í notkun

hlaupandi meðaltals, en munurinn liggur í því hvað er takmarkað: lífmassi samkvæmt leyfi annars vegar og lífmassi innan burðarþols hafsvæðis hins vegar.

Gögnin staðfesta ekki að norska tillagan hafi haft bein áhrif á íslenska lagatextann. [14, bls. 5–7 og 20–25]

Kontali Analyse og SINTEF unnu áhrifamat fyrir norska ráðuneytið 2013. Þar voru áhrif mismunandi rekstraraðlögunar á sláturmynstur, vöxt og framleiðslu borin saman. Sviðsmyndirnar sýndu að ekki er einfalt fast samband milli aukins lífmassasvigrúms og framleiðslu. Norsku framleiðslutölurnar eru ekki yfirfærðar á Ísland í þessari skýrslu. [15]

Í norsku samráðsminnisblaði frá 2021 er lýst skiptum skoðunum innan greinarinnar um eldri tillögur og áhyggjum af umhverfisáhrifum. Þar segir að árið 2016 hafi verið innleitt tilraunakerfi með breytilegum mánaðarlegum lífmassaþökum gegn greiðslu. Sex aðilar tóku þátt með 21 leyfi og kerfið gilti til desember 2019. Sú útfærsla var frábrugðin kerfi sem miðaði eingöngu við tólf mánaða meðaltal. Hagsmunasamtökin Sjømat Norge lýstu einnig áherslu á sveigjanleika við tímasetningu slátrunar. [16–17]

5. Forsendur mánaðarlíkans með endurteknum lotum

Forsenda	Staða og útfærsla
Rekstrarskipulag	Gefnar forsendur: þrír firðir, 10.000 t hámark í hverjum firði og ein kynslóð í hverjum firði í senn. Hver lota er 24 mánuðir í eldi og 12 í hvíld. Útsetningum er hliðrað um 12 mánuði milli fjarða.
Landfræðileg skipting	Viðbótarforsenda: hver fjörður er sjálfstætt burðarþolssvæði og smitvarnasvæði. Engir aðrir leyfishafar eru á svæðunum.
Vaxtarferill	Gefið reiknilíkan sem byggist ekki á raungögnum: 2 milljónir fiska í hverri útsetningu, 0,25 kg í byrjun og 5 kg fyrir slátrun. Þyngd hvers fisks eykst samkvæmt annars stigs vaxtarferli.
Afföll og flutningar	Engin afföll og enginn flutningur fiska milli svæða í grunnlíkaninu. Þetta er einföldun til að einangra áhrif tímaviðmiðsins.
Mánaðargildi	36 jafnlöng tímabil með föstum lífmassa innan hvers tímabils. Vaxtarbreytingar verða á tímabilamótum og slátrað er í lok 24. tímabils.
Nýtt hámark	H = r × 10.000 t. Í aðalsviðsmynd er r = 80%. Prófuð hlutföll eru gefnar forsendur en ekki niðurstöður ráðgjafar Hafró.
Raunveruleg gögn	Lagatextar, umsagnir og stefnumótun eru heimildagrunnur. Engin raunveruleg framleiðslu- eða kostnaðargögn fyrirtækis eru notuð í reiknidæminu.

Formúlur og tímamörk
Formúlurnar hér á eftir lýsa mánaðarlegum vexti, endurtekningu eldislotunnar og tólf mánaða meðaltali. Lesandi sem vill fyrst sjá niðurstöðuna getur farið beint í töfluna í 6. kafla og myndirnar í köflum 7–9. Í táknmálinu merkir „max“ hæsta gildi, „Σ“ summu og „mod 36“ að lotan byrji aftur eftir 36 tímabil.
Mánuður innan lotu er táknaður með a = 1, …, 36. Fyrir a = 1, …, 24 er grunnlífmassinn b(a) = 500 + 9.500 × ((a − 1) / 23)² tonn. Fyrir a = 25, …, 36 er b(a) = 0. Gert er ráð fyrir að sama lota endurtaki sig bæði fyrir og eftir samanburðartímabilið. Fyrir mánuð t er $B_i(t) = b(1 + ((t - 1 - d_i) \bmod 36))$, þar sem $d_1 = 0$, $d_2 = 12$ og $d_3 = 24$.

$A_i(t) = [B_i(t) + B_i(t-1) + \ldots + B_i(t-11)] / 12$. Fyrir fyrirtækið í heild er $T(t) = \Sigma B_i(t)$ og $A_T(t) = \Sigma A_i(t)$, þar sem lagt er saman yfir firðina þrjá. Hvert meðaltal byggist á tólf mánaðargildum, einnig í upphafi samanburðartímabilsins. Fyrri hvíldarmánuðir eru notaðir fyrir Fjörð 1, en Fjörður 3 er þegar á síðara eldisári þegar samanburðurinn hefst. Til einföldunar eru mánuðir jafnlöng tímabil með föstum lífmassa.

Við raunverulega framkvæmd þarf að skilgreina dagavægi, sláturdagsetningar og eftirlit með mörkum milli mælipunkta. Líkanið eitt staðfestir ekki að raunverulegur rekstur standist leyfisskilyrði.

6. Útreikningur svigrúms og samanburður

Grunnferillinn nær 10.000 t lífmassa í mánuði 24. Hæsta tólf mánaða meðaltalið nær yfir mánuði 13–24 og er 6.213,768 t. Meðaltal allrar 36 mánaða lotunnar er hins vegar 2.490,338 t í hverjum firði. Það meðaltal er ekki bindandi viðmið og má því ekki nota til að reikna heimilaða stækkun ferilsins.

Stærðarstuðull eldri leiðar er k_E = 10.000 / max(b) = 1. Stærðarstuðull meðaltalsleiðar er k_M = H / max(A) ≈ 8.000 / 6.213,768 = 1,287463557. Öll mánaðarleg lífmassagildi eru margfölduð með þessum stuðli. Lögun ferilsins og allar tímasetningar haldast óbreytt. Í framleiðsludæminu er aukningin útfærð með fleiri útsettum fiskum en óbreyttum vexti hvers fisks. Hæsti lífmassi verður þá 12.874,636 t. Útreikningarnir nota ónámunduð gildi þótt formúlur og töflur sýni námundaðar tölur.

Stærð í tonnum	Eldri leið	Meðaltalsleið
Eldra hámark í F1, F2 og F3, hvert um sig	10.000	10.000 til samanburðar
Nýtt meðaltalshámark í hverjum firði	Ekki notað	8.000
Hæsti lífmassi F1 / F2 / F3	10.000 / 10.000 / 10.000	12.875 / 12.875 / 12.875
Hæsta 12 mánaða meðaltal F1 / F2 / F3	6.214 / 6.214 / 6.214	8.000 / 8.000 / 8.000
Summa sjálfstæðra svæðismarka[1]	30.000 samtals	24.000 samtals
Hæsti samtímalífmassi fyrirtækis	12.673	16.316
Hæsta samanlagða 12 mánaða meðaltal	7.471	9.619
Meðallífmassi fyrirtækis yfir 36 mánuði	7.471	9.619

Mörkin gilda fyrir hvern fjörð sérstaklega. Samtölur fyrirtækisins eru ekki sameiginleg leyfismörk. Tölur eru námundaðar til birtingar en útreikningar byggjast á ónámunduðum gildum. [1] Samtala svæðismarka er ekki sameiginlegur kvóti sem má nýta óháð mörkum hvers fjarðar.

Skýring á heildartölum fyrirtækisins

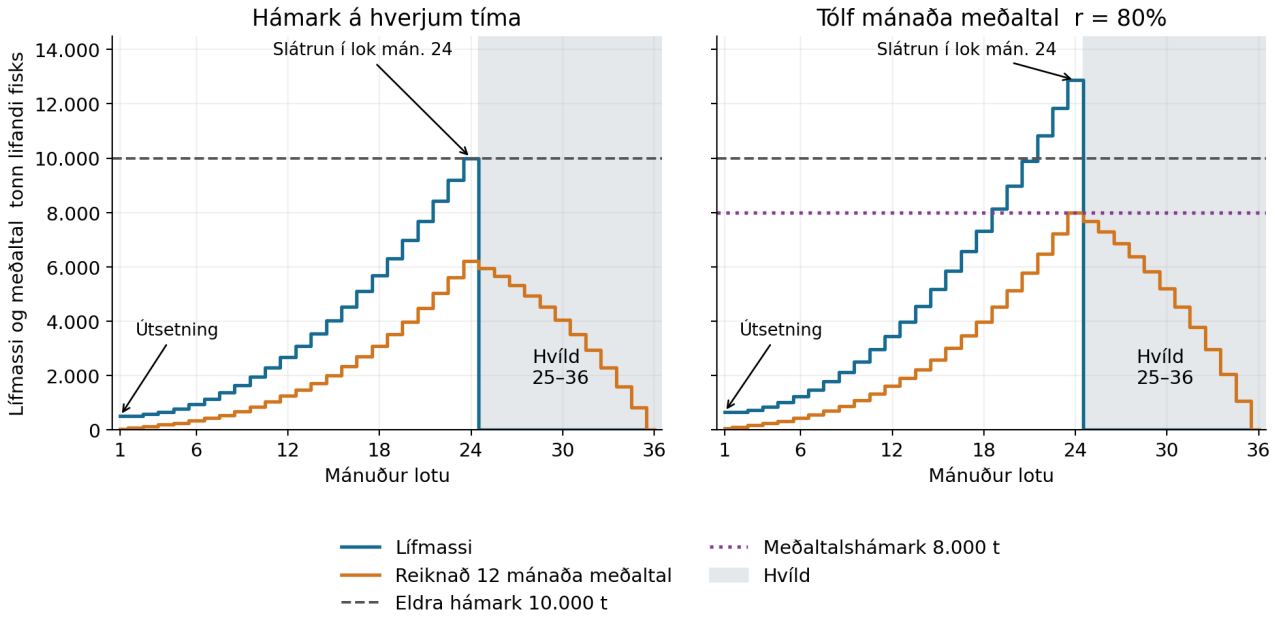
Tveir firðir eru alltaf í eldi og einn í hvíld. Samanlagður lífmassi er hæstur þegar eldri kynslóðin er rétt fyrir slátrun og sú yngri er 12 mánaða. Hámarkið er því 12.672,968 t, eða um 12.673 t, samkvæmt eldri leiðinni. Hlaupandi tólf mánaða meðaltal fyrirtækisins er stöðugt vegna þess að samanlagður lífmassaferill þess endurtekur sig á tólf mánaða fresti. Samanlagt meðaltal fyrirtækisins kemur ekki í stað sjálfstæðra marka hvers fjarðar.

Ef ranglega væri miðað við sameiginlegt 24.000 t meðaltalshámark fyrirtækisins fengist stærðarstuðull um 3,21 í stað 1,287. Sú aðferð gæti hulið brot á mörkum einstakra svæða. Hún er því ekki notuð til að meta heimilað svigrúm í þessu reiknidæmi.

Samkvæmt eldri leiðinni eru sett út 500 t af fiski í upphafi mánaðar 1. Öllum fiskinum er slátrað í lok mánaðar 24, þegar lífmassinn hefur náð hámarki. Fjörðurinn er síðan í hvíld mánuði 25–36. Í stækkaða ferli meðaltalsleiðarinnar eru fjöldi fiska og útsettur lífmassi margfölduð með 1,28746. Útsettur lífmassi er því um 643,732 t, ekki 500 t, en vöxtur hvers fisks og sláturdagur haldast óbreytt.

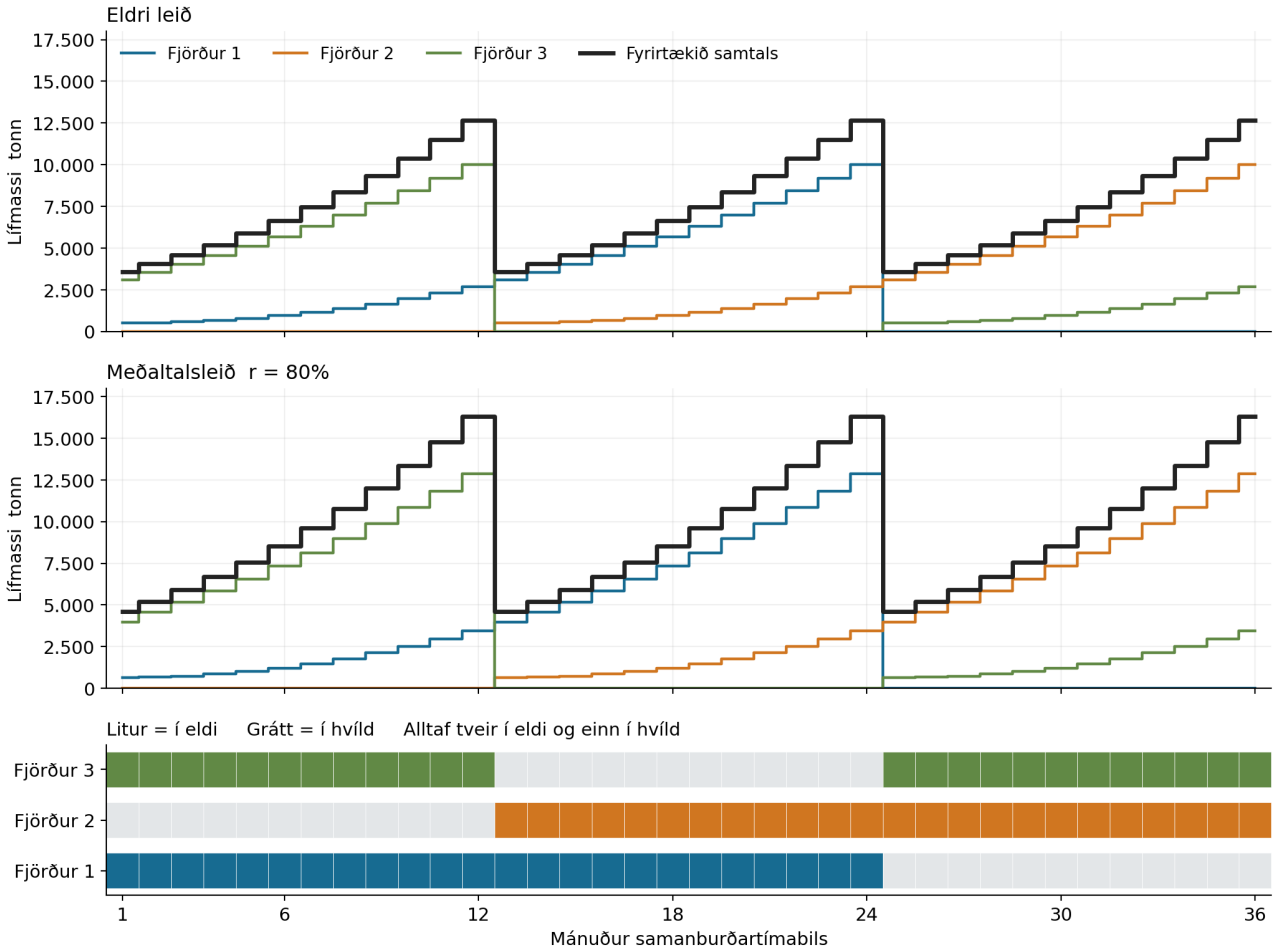
Bæði lífmassinn og reiknaða meðaltalið ná hámarki í mánuði 24 í þessu líkani. Með öðrum vaxtarferli eða annarri dreifingu slátrunar gætu þau náð hámarki á ólíkum tímum. Þess vegna þarf að prófa öll hlaupandi tólf mánaða tímabil. Hvíld eftir slátrun lækkar ekki afturvirkt það meðaltal sem þegar hefur náðst.

7. Einn fjörður yfir heila lotu

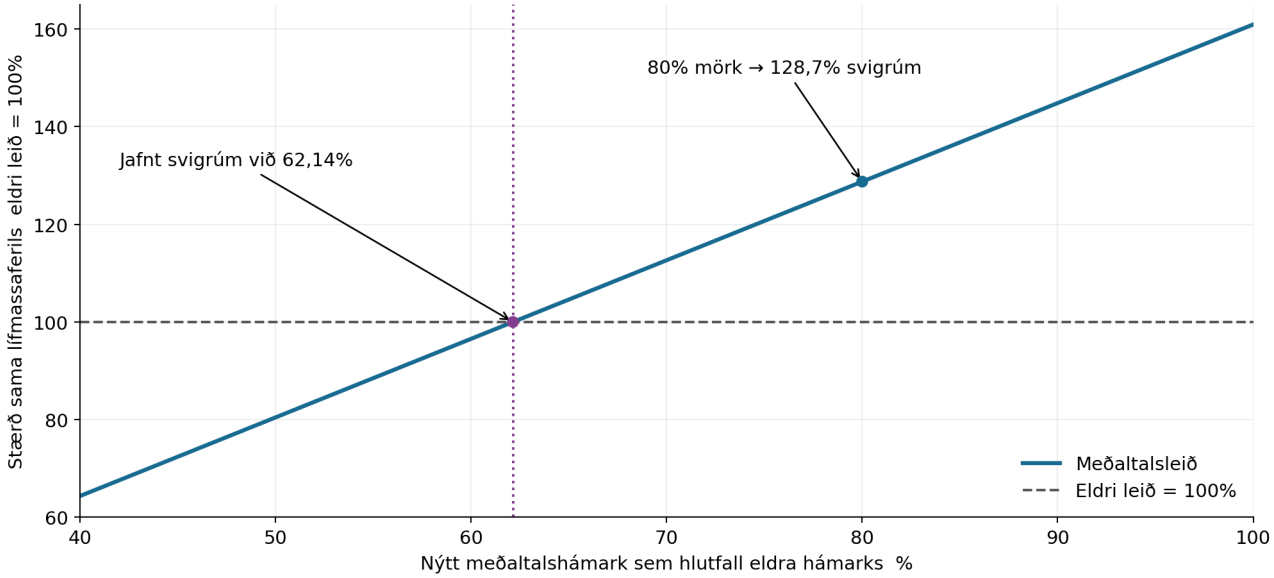
Mynd 1. Myndin byggist á gefnum reikniforsendum en ekki raunverulegum eldisgögnum. Báðar leiðir miðast við sömu 36 mánaða lotu og sömu ása. Bláa línan sýnir lífmassa og sú appelsínugula reiknað hlaupandi tólf mánaða meðaltal. Brotastrikalínan við 10.000 t sýnir eldra hámarkið. Punktalínan við 8.000 t hægra megin sýnir leyfilegt meðaltalshámark í sviðsmyndinni, en ekki reiknað meðaltal. Eldra hámarkið er þar aðeins sýnt til samanburðar.

8. Þrír firðir og rekstur fyrirtækisins

Mynd 2. Myndin byggist á gefnum reikniforsendum. Eldislotum fjarðanna er hliðrað um tólf mánuði og sjálfstæð mörk gilda í hverjum firði. Efsta myndritið sýnir eldri leiðina og miðmyndritið meðaltalsleiðina með 8.000 t viðmiði á fjörð. Neðst er sýnt hvenær hver fjörður er í eldi eða hvíld. Svarta línan sýnir samanlagðan lífmassa fyrirtækisins á hverjum tíma og er ekki leyfisviðmið. Slátrun fer fram í lok mánaða 12, 24 og 36 í F3, F1 og F2. Nýjar útsetningar hefjast í byrjun mánaða 1, 13 og 25 í F1, F2 og F3.

9. Næmnigreining og val á leið

Mynd 3. Myndin miðast við gefinn vaxtarferil og óbreyttar tímasetningar. Hlutfallið r er nýja meðaltalshámarkið deilt með eldra hámarkinu. Línan sýnir hversu mikið má stækka eða þarf að minnka sama lífmassaferil. Hún sýnir ekki hagnað eða fyrirtækjavirði. Leiðirnar gefa jafnt svigrúm þegar r = 62,1377%.

Meðaltalshámark sem % eldra hámarks	H á fjörð í t	Stærðarstuðull	Hæsti lífmassi á fjörð í t	Breyting á svigrúmi
40,00	4.000	0,644	6.437	-35,6%
50,00	5.000	0,805	8.047	-19,5%
60,00	6.000	0,966	9.656	-3,4%
62,14	6.214	1,000	10.000	0,0%
70,00	7.000	1,127	11.265	12,7%
80,00	8.000	1,287	12.875	28,7%
90,00	9.000	1,448	14.484	44,8%
100,00	10.000	1,609	16.093	60,9%

Meðaltalsleiðin gefur meira lífmassasvigrúm þegar r > 62,1377%. Við þetta hlutfall gefa leiðirnar jafnt svigrúm, en við lægra hlutfall gefur eldri leiðin meira svigrúm. Ef valið væri óskert væri því eldri leiðin valin fyrir þennan feril neðan jafnvægispunktsins. Fjárhagsleg hagkvæmni getur þó breyst við annað hlutfall þegar kostnaður, áhætta og fjárbinding eru tekin með í reikninginn.

Jafnvægispunkturinn ræðst af lögun vaxtarferilsins. Til samanburðar gefur línulegur ferill frá 500 t í 10.000 t á sömu 24 mánuðum hæsta tólf mánaða meðaltalið 7.728,261 t. Jafnvægispunkturinn er þá 77,2826% og meðaltalshámark sem er 80% af eldra hámarki gefur aðeins 3,52% aukið svigrúm. Þetta er sérstök næmnigreining á lögun ferilsins og breytir ekki forsendum aðalreiknidæmisins.

10. Lífmassasvigrúm og ársframleiðsla

Lífmassi segir til um magn lifandi fisks í sjó á tilteknum tíma. Framleiðsla segir hins vegar til um magn fisks sem fer til slátrunar á tímabili. Breytt tímaviðmið skapar ekki eitt og sér fleiri fiska. Ef útsettur fjöldi, vöxtur hvers fisks, afföll og slátrun haldast óbreytt er ársframleiðslan sú sama samkvæmt báðum leiðum.

Skilyrt framleiðsludæmi með fleiri fiskum
Við útreikning framleiðslu stækkaða ferilsins er sérstaklega gert ráð fyrir að útsettur fjöldi aukist úr 2.000.000 í um 2.574.927 fiska á kynslóð. Vöxtur hvers fisks og sláturþyngdin 5 kg haldast óbreytt. Engin afföll eru í grunnlíkaninu. Útreikningurinn sýnir því samband útsetts magns, vaxtar og slátrunar samkvæmt gefnum forsendum. Hann staðfestir ekki að aukningin sé líffræðilega eða lagalega framkvæmanleg.

Flæði í tonnum lifandi fisks	Eldri leið	Stækkaður ferill
Útsett í eina kynslóð	500	644
Nettóvöxtur fram að slátrun	9.500	12.231
Slátrun einnar kynslóðar	10.000	12.875
Slátrun hvers fjarðar á 36 mánuðum	10.000	12.875
Slátrun fyrirtækis á 36 mánuðum	30.000	38.624
Meðalársframleiðsla fyrirtækis	10.000	12.875
Viðbót á ári	0	2.875

Ársframleiðslan er reiknuð sem (3 kynslóðir × sláturmagn á kynslóð) / 3 ár. Útsetningar fylgja sömu þriggja ára hringrás. Framleiðsluaukningin byggist því á þeirri sérstöku forsendu að fleiri fiskar séu settir út, en lifun og vöxtur haldist óbreytt. Hún byggist ekki á almennri reglu um að lífmassasvigrúm og ársframleiðsla aukist jafnmikið.

Önnur skilyrði sem geta takmarkað aukningu
Heimildir til eldis á frjóum laxi, leyfisskilyrði, umhverfismat og tiltæk aðstaða geta takmarkað reksturinn meira en burðarþolsviðmiðið. Því þarf að staðfesta raunverulegt svigrúm hvers rekstraraðila áður en framleiðsluaukning er færð í fjárhagsáætlun. Reiknidæmið lýsir ekki tilteknu raunverulegu félagi og 30.000 t leyfisgrunnurinn er gefin forsenda. [7, einkum 5.–6., 31. og 39.–41. gr.]

Ekki er reiknað með frekari aðlögun rekstrar, svo sem lengri eldistíma, breyttri dreifingu slátrunar, stærri seiðum eða styttri hvíld. Hver slík breyting krefst nýs lífmassaferils og þess að öll hlaupandi tólf mánaða meðaltöl séu reiknuð að nýju.

11. Fjárhagsdæmi um aukna framleiðslu

Allar fjárhagsforsendur í köflum 11–12 eru gefnar til skýringar og miðast við fast verðlag. Þær eru hvorki verðtilboð né lýsing á gildandi gjaldskrá, skattalegri niðurstöðu eða verðmæti tiltekins fyrirtækis. Magntölurnar koma úr kafla 10. Tekjur og kostnaður eru reiknuð á kg lifandi fisks til að halda einingum samræmdum. Í raunverulegu mati þarf að umreikna slægða vigt og aðrar afurðir með staðfestum nýtingarhlutföllum. Frádráttur vegna áhættu er gefin fjárhagsforsenda en ekki niðurstaða líkans um afföll.

Forsenda	Gefið gildi
Viðbótarmagn á ári	2.875 t
Tekjur af viðbótarmagni	1.100 kr./kg lifandi fisks
Breytilegur kostnaður	870 kr./kg fyrir seiði, fóður, þjónustu, slátrun og flutning
Gjöld í reiknidæmi	30 kr./kg lifandi fisks. Þetta er gefið heildarviðmið en ekki lögbundið gjaldhlutfall.
Framlegð fyrir fastan kostnað og áhættu	200 kr./kg = 1.100 − 870 − 30
Viðbót við fastan kostnað / frádráttur vegna áhættu	50 m.kr./ári / 30 kr. á hvert viðbótarkg
Upphafsfjárfesting og afskriftir	300 m.kr.; 60 m.kr./ári í fimm ár
Viðhaldsfjárfesting	30 m.kr./ári. Til einföldunar er fjárhæðin dregin frá sjóðstreymi án viðbótarafskrifta eða skattalegra áhrifa innan tímabilsins.
Fé sem bindst í fiski	700 kr./kg viðbótarlífmassa í sjó. Sama viðmið er notað fyrir alla aldurshópa til einföldunar.
Skatthlutfall og ávöxtunarkrafa	20% af jákvæðum rekstrarhagnaði fyrir fjármagnsliði og skatta, EBIT; 10% ávöxtunarkrafa á sjóðstreymi fyrir fjármögnun
Tímabil og lokagildi	5 ár frá því að aukinn rekstur er kominn í jafnvægi; veltufé losnar í lok árs 5; ekkert lokavirði er reiknað fyrir búnað

Ónámunduð viðbótarframleiðsla er 2.874,635569 tonn á ári. Við söluverðið 1.100 kr./kg verður viðbótarsalan um 3.162,1 m.kr. á ári:

2.874,635569 t × 1.000 kg/t × 1.100 kr./kg ≈ 3.162,1 m.kr.

Reikniliður	Fjárhæð, m.kr. á ári
Viðbótarsala	3.162,1
Framlegð eftir breytilegan kostnað og gjöld	574,9
− Gefinn áhættufrádráttur	86,2
− Viðbótarföst rekstrarútgjöld	50,0
EBITDA eftir gefinn áhættufrádrátt	438,7
− Afskriftir	60,0
EBIT eftir gefinn áhættufrádrátt	378,7

EBITDA er hér rekstrarhagnaður fyrir afskriftir, fjármagnsliði og skatta, en EBIT er rekstrarhagnaður eftir afskriftir og fyrir fjármagnsliði og skatta. Báðar stærðir eru hér reiknaðar eftir gefinn áhættufrádrátt, sem er reikniforsenda en ekki staðfestur rekstrarkostnaður. Fjárhæðir í töflunni eru námundaðar.

Meðallífmassi fyrirtækisins eykst um 2.147,644399 t, eða um 2.148 t. Samkvæmt gefnu viðmiði um fjárbindingu verður viðbótarþörf fyrir veltufé að meðaltali 2.147,644399 t × 1.000 kg/t × 700 kr./kg ≈ 1.503,4 m.kr. Hæsta sambærilega fjárbindingin er 2.550,1 m.kr. Fjármögnunarþörfin getur því orðið mun meiri en ársmeðaltalið gefur til kynna.

Þetta er einfalt viðmið um fjárbindingu í lifandi fiski en ekki full fjárhagsáætlun. Viðskiptakröfur, fóðurbirgðir og viðskiptaskuldir eru ekki reiknaðar með. Kostnaður á kg fisks er auk þess breytilegur

eftir aldri, þótt hér sé notað fast viðmið. Til að meta lánsfjárþörf og verðmæti raunverulegs rekstrar þarf mánaðarlegt sjóðstreymi með tímasettum inn- og útgreiðslum.

12. Sjóðstreymi og áhrif á verðmæti og fjármögnun

Liður í m.kr.	Ár 0	Ár 1–4 árlega	Ár 5
EBIT eftir áhættufrádrátt	—	378,7	378,7
Reiknaður skattur	—	-75,7	-75,7
Afskriftir lagðar aftur við	—	60,0	60,0
Viðhaldsfjárfesting	—	−30,0	−30,0
Upphafsfjárfesting	−300,0	—	—
Fjárbinding í veltufé og losun þess	-1.503,4	—	1.503,4
Nettósjóðstreymi fyrir fjármögnun	-1.803,4	333,0	1.836,3

Með ónámunduðum grunngildum fæst núvirðið sem hér segir, í m.kr.: −300 − 1.503,351080 + Σ frá ári 1 til 5 (332,950437 / 1,10^ár) + 1.503,351080 / $1{,}10^5$ ≈ 392,3. Ársstreymið er EBIT eftir gefinn áhættufrádrátt að frádregnum reiknuðum skatti, að viðbættum afskriftum og að frádreginni viðhaldsfjárfestingu. Núvirðið er niðurstaða þessa afmarkaða fimm ára reiknidæmis. Það er hvorki heildarverðmæti fyrirtækisins né markaðsverð leyfanna.

Áhrif framlegðar á reiknað núvirði

Framlegð kr./kg[1]	EBIT eftir áhættufrádrátt m.kr.	Árlegt sjóðstreymi[2]	Núvirði m.kr.
100	91,2	103,0	-479,5
200	378,7	333,0	392,3
300	666,2	562,9	1.264,0

[1] Framlegð eftir breytilegan kostnað og gjöld, en fyrir 30 kr./kg frádrátt vegna áhættu og viðbót við fastan kostnað.
[2] Sjóðstreymi fyrir losun veltufjár á ári 5. Ekki er reiknað skattalegt virði taps. Sömu fjárfestingar- og veltufjárforsendur gilda í öllum tilvikum. Niðurstöður eru reiknaðar með ónámunduðum magntölum.

Vaxtakostnaður og tvítalning

Ef 70% af viðbótarþörf fyrir veltufé að meðaltali væru fjármögnuð með láni á gefnum 8% vöxtum yrði vaxtakostnaðurinn 84,2 m.kr. á ári. Við hæstu birgðastöðu væri 70% lánsfjármögnun um 1.785,1 m.kr., áður en tekið er tillit til fjárfestingar og annarra rekstrarliða. Vaxtadæmið sýnir áhrif á lausafé. Vextir eru ekki einnig dregnir frá sjóðstreymi í núvirðisreikningnum, þar sem fjármagnskostnaður er þegar innifalinn í ávöxtunarkröfunni.

Innleiðing tekur tíma. Sjóðstreymistaflan miðast við að aukinn rekstur sé kominn í jafnvægi eftir uppbyggingu og sýnir ekki tekjur og útgjöld á undirbúnings- og vaxtarskeiðinu. Við verðmat frá ákvörðunardegi þarf að tímasetja útsetningar, útgjöld og fyrstu viðbótarslátrun. Jafnframt er hér gert ráð fyrir að allt viðbótarveltufé losni í lok árs 5, án viðbótarkostnaðar, en ekkert lokavirði sé á búnaði eða áframhaldandi rekstri. Þetta eru einfaldandi forsendur, ekki útreiknuð áætlun um lok eldis. Breytt tímasetning, lokakostnaður eða aðrar forsendur um lokavirði geta breytt núvirðinu verulega.

Heimildaskrá

[1] Matvælaráðuneytið. Uppbygging og umgjörð lagareldis — Stefna til ársins 2040. Október 2023. Einkum bls. 23–24. Opna heimild

[2] Matvælaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Merkt Í vinnslu 6. desember 2023. Einkum 3., 5. og 11.–13. gr. Afrit í fundagátt Múlaþings. Opna heimild

[3] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 154. þing, þskj. 1376, 930. mál. Útbýtt 27. mars 2024. Einkum 5. gr. Opna heimild

[4] Atvinnuvegaráðuneytið. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Birt 22. desember 2025, S-252/2025. Einkum 5. gr. og greinargerð við hana, bls. 82–83. Afrit í fundagátt Ísafjarðarbæjar. Opna heimild

[5] Ríkisendurskoðun. Sjókvíaeldi — Lagaframkvæmd, stjórnsýsla og eftirlit. Janúar 2023. Einkum bls. 81–82, sjónarmið Hafrannsóknastofnunar. Opna heimild

[6] Atvinnuvegaráðuneytið. Drög að frumvarpi til nýrra heildarlaga um lagareldi birt í samráðsgátt. 22. desember 2025. Birtingartilkynning. Opna heimild

[7] Alþingi. Frumvarp til laga um lagareldi. 157. þing, þskj. 898, 529. mál. 2026. Einkum 5.–6., 31., 39.–41. og 63.–66. gr. Opna heimild

[8] Hafrannsóknastofnun. Umsögn um 529. mál. 10. apríl 2026. Kafli um burðarþolsmat, bls. 1. Opna heimild

[9] Hanna Katrín Friðriksson atvinnuvegaráðherra. Framsöguræða um lagareldi. Alþingi 23. mars 2026. Aðdragandi og rök fyrir tvíþættri framsetningu. Opna heimild

[10] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. 14. apríl 2026, erindi 157-2355. Fylgiskjal 1, liðir 36–40, innri bls. 7–8, PDF bls. 61–62. Opna heimild

[11] Arnarlax. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. 15. apríl 2026, erindi 157-2435. Bls. 2–3. Opna heimild

[12] Bæjarins besta. Ný atvinnustefna aukið fiskeldi skili 200 milljörðum króna á ári. 9. september 2025. Afleidd heimild um umsögn Arnarlax við atvinnustefnu; frumumsögn ekki staðfest hér. Opna heimild

[13] Hafrannsóknastofnun. Umsögn um frumvarpsdrög um lagareldi S-252/2025. 28. janúar 2026. Bls. 3–4, valákvæði og þörf fyrir útfærslu. Opna heimild

[14] Starfshópur Fiskeri- og kystdepartementet. Videreutvikling av MTB-systemet. Skjal dagsett 4. desember 2012. Einkum bls. 5–7 og 20–25. Opna heimild

[15] Kontali Analyse og SINTEF Fiskeri og havbruk. Produksjonsreguleringer i havbruk — Tilleggsutredning — Rullerende gjennomsnittlig MTB. Ágúst 2013; innri síður dagsettar 3. september 2013. Einkum bls. 17–26. Unnið fyrir Fiskeri- og kystdepartementet. Opna heimild

[16] Nærings- og fiskeridepartementet. Høringsnotatet — Prøveordning for rullerende maksimal tillatt biomasse (RMTB). 2021. Einkum kafli 3.3, bls. 4–5, um fyrri tillögur og tilraunakerfi. Opna heimild

[17] Sjømat Norge. Ønsker en mer fleksibel MTB. 2. febrúar 2016. Markmið um sveigjanleika og afstaða samtakanna. Opna heimild

[18] Boston Consulting Group fyrir matvælaráðuneytið. Staða og framtíð lagareldis á Íslandi. Febrúar 2023. Almennur bakgrunnur stefnumótunar. Afrit skýrslunnar á lagareldi.is. Opna heimild

[19] Arctic Fish ehf. Stefnumótun í lagareldi — Athugasemdir Arctic Fish ehf. Minnisblað til matvælaráðuneytisins, 4. nóvember 2023. Einkum bls. 2, tillaga um meðallífmassa og dæmið 800/1.200 tonn. Opna heimild

Viðauki 25. Friðunarsvæði og laxeldi

Stutt samantekt

Meginbreytingin er staðfest. Í drögunum frá desember 2023 var lagt til að sjö nafngreind svæði yrðu friðuð með lögum fyrir eldi laxfiska í sjókvíum. Sömu svæði voru talin upp í þingfrumvarpinu 2024. Upptalninguna er ekki að finna í desemberdrögunum 2025. Þar er þess í stað lagt til að ráðherra geti sett staðbundið bann með reglugerð og heimilað undanþágur vegna eldis í lokuðum eða hálflokuðum búnaði.

Breytingin snýr að fyrirhugaðri löggjöf. Þótt upptalningin sé felld úr drögunum fellur eldri friðun samkvæmt stjórnvaldsfyrirmælum ekki sjálfkrafa úr gildi. Hins vegar er hætt við að lögfesta núverandi friðunarsvæði og bæta Eyjafirði og Öxarfirði við þau. Greina þarf á milli þess að halda grunnbanni við hefðbundnu eldi óbreyttu og þess að heimila undanþágu fyrir eldi með tilteknum búnaði.

Undanþágan nær lengra en til rannsókna. Fyrri málsliður 3. mgr. 8. gr. draganna 2025 heimilar ráðherra að leyfa almennt sjókvíaeldi í lokuðum eða hálflokuðum búnaði þrátt fyrir staðbundið bann. Síðari málsliðurinn fjallar sérstaklega um tímabundnar rannsóknir. Hvorki undanþágan frá banninu né sérstaka heimildin um skertan laxahlut er takmörkuð við ófrjóan fisk. Önnur skilyrði um skipulag, mat og leyfi gilda eftir því sem við á.

Forsaga stefnunnar er rekjanleg en ekki er staðfest hver samdi breytinguna. Hvatar til að taka upp nýja tækni voru ræddir á Alþingi 2019 og í stefnumótun 2023. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) færðu árið 2024 rök gegn fyrirhugaðri lögfestingu og vísuðu til möguleika lokaðs og hálflokaðs búnaðar. Ráðuneytið tengir hvatana í drögunum 2025 við stjórnarsáttmálann 2024. Heimildirnar sýna afstöðu og tillögur, en staðfesta ekki hver samdi eða réð orðalagi undanþágunnar.

Rekstraraðilar sem geta nýtt ný svæði eða auknar eldisheimildir með viðurkenndum búnaði gætu helst hagnast. Ávinningurinn ræðst af reglugerðum, umhverfismati, úthlutun, fjármögnun og því hvort tæknin skilar tilætluðum árangri. Lægri gjaldhlutföll fyrir lokaðan og hálflokaðan búnað voru þegar í drögunum 2023. Þau verða því ekki öll talin nýr ávinningur af breytingunum 2025. Gögnin nægja ekki til að fullyrða hvaða einstaka fyrirtæki myndi hagnast mest.

1. Afmörkun og aðferð

Skýrslan fjallar um hvaða friðunarákvæði breyttust, hvernig breytingarnar urðu til og hverjir gætu hagnast á þeim. Bornir eru saman lagatextar draganna sem birtust 6. desember 2023 og 22. desember 2025, ásamt þingfrumvarpinu frá 27. mars 2024. [1] [2] [3] [16] [19]

Viðaukinn fjallar fyrst og fremst um breytinguna frá tillögunum 2023–2024 til draganna 2025. Um lagalega greiningu á staðbundnu banni í frumvarpinu 2026 er fjallað sérstaklega í viðauka 14. Þessi afmörkun skiptir máli þegar ákvæði, greinanúmer og gjaldhlutföll eru borin saman.

Útgáfa	Auðkenni og notkun í samanburði
2023	Drög dagsett 6. desember 2023, mál S–253/2023. 124 bls. Upphafspunktur samanburðar. [1]
2024	Þingskjal 1376, 930. mál, 154. löggjafarþing. 136 bls. Millistig þar sem sama upptalning friðunarsvæða er varðveitt. [2]

Útgáfa	Auðkenni og notkun í samanburði
2025	Drög birt 22. desember 2025, mál S–252/2025. 120 bls. Eintak úr opinberum fundargögnum Múlaþings, merkt 157. löggjafarþing en án þingskjalsnúmers. [3]

Heimildagrunnur og takmarkanir
Leitað var á vef Stjórnarráðsins, í samráðsgátt og skjalasafni hennar, þinggögnum og umsögnum við 930. mál 2024. Einnig voru skoðaðar fundargerðir sveitarfélaga, stefnumótunarskýrslur og opinber erindi hagsmunasamtaka. Leitin beindist sérstaklega að friðunarsvæðum, staðbundnu banni, lokuðum og hálflokuðum búnaði, laxahlut og rannsóknarleyfum. Umsagnir við þingmálið 2024 voru einnig yfirfarnar í sameinuðu textasafni.

Umsagnir frá janúar 2026 fjalla um drögin frá desember 2025 og eru notaðar til að lýsa viðbrögðum við þeim. Ræða ráðherra í mars 2026 skýrir stefnu hennar eftir birtingu draganna, en staðfestir ekki hvernig ákvarðanir voru teknar innan ráðuneytisins árið 2025.

2. Samanburður ákvæðanna

Í stað þess að telja friðunarsvæði upp í lögum er í drögunum 2025 lagt til að ráðherra ákveði staðbundin bönn og undanþágur fyrir tiltekinn búnað með reglugerð. Greinanúmerin hafa einnig breyst. Árið 2025 fjallar 7. gr. um vöktun í ám, en ákvæðið um svæðisbundið bann er í 8. gr. [1] [2] [3]

Ákvæði	Drög 2023 og frumvarp 2024	Drög 2025
Lögfest friðun	7. gr.: Bann við eldi laxfiska í sjókvíum á sjö tilgreindum svæðum.	Upptalningin og sérstaka greinin um friðunarsvæði falla brott.
Vald ráðherra	2. mgr. 7. gr.: Heimild til að afmarka svæðin nánar með hnitum eða nákvæmari kennileitum. Engin almenn heimild til að opna þau.	1.–2. mgr. 8. gr.: Ráðherra getur sett staðbundin bönn eða takmarkanir með reglugerð að fengnum umsögnum og samkvæmt matsviðmiðum.
Lokaður og hálflokaður búnaður	Engin sérstök undanþága frá friðun svæðanna vegna þessa búnaðar. Tillögur um lokaðan búnað eru nefndar í greinargerð 2023 en ekki teknar upp í lagatextann.	1. málsl. 3. mgr. 8. gr.: Ráðherra getur með reglugerð heimilað slíkt sjókvíaeldi þrátt fyrir staðbundið bann, eftir umsögn Hafró.
Rannsóknir á bönnuðu svæði	10. gr.: Rannsóknarheimild fyrir Hafró, eina eða í samstarfi við aðra. Engin samsvarandi skýr undanþága frá 7. gr.	2. málsl. 3. mgr. 8. gr. og 11. gr.: Sérstök heimild til tímabundinna rannsókna. Heimildir einkaaðila eru rýmkaðar.
Laxahlutur	Kerfi laxahlutar og mótvægisaðgerða, en engin samsvarandi sérstök heimild um skertan eða engan laxahlut vegna lokaðs búnaðar.	3. mgr. 39. gr.: Heimild til að lækka eða fella niður kröfu um laxahlut fyrir frjóan lax ef búnaður dregur verulega úr hættu á stroki.
Hvatar í gjaldtöku	76. gr.: Gjald fyrir lokaðan búnað er 25% af viðmiðunargjaldi og fyrir hálflokaðan búnað 40%. Fyrsta kynslóð sem alin er með tilgreindum aðferðum er undanþegin.	63. gr.: Sömu hlutföll, 25% og 40%, og fyrsta kynslóð áfram undanþegin. Bera þarf gjaldgrunn og aðra þætti kerfisins saman sérstaklega.

Staðfest niðurstaða: Hætt er við að festa mörk friðunarsvæða í lögum. Ráðherra er þess í stað ætlað að ákveða staðbundnar takmarkanir og sérstakar undanþágur. Þetta veitir meira svigrúm en tillögurnar 2023–2024. Almenna bannheimildin á þó fyrirmynd í 6. gr. laga nr. 71/2008. [1, skýringar við 7. gr.] [3, skýringar við 8. gr.] [5]

3. Hvaða svæði féllu úr upptalningunni

Árið 2023 var lagt til að lögfesta friðun svæðanna sem talin voru upp í auglýsingu nr. 460/2004 og bæta tveimur svæðum við. Upptalningin var efnislega óbreytt í 7. gr. frumvarpsins 2024. Enginn af töluliðunum sjö er í drögunum 2025. [1, 7. gr. og bls. 89] [2, 7. gr.] [3, 8. gr.]

Svæði	Mörk í drögunum 2023	Friðun samkvæmt auglýsingunni 2004
Faxaflói	Garðskagi að Malarrifi á Snæfellsnesi	Fyrirliggjandi friðun
Breiðafjörður	Hellissandur að Látrabjargi	Fyrirliggjandi friðun
Húnaflói og Skagafjörður	Geirólfsgnúpur að Siglunesi	Fyrirliggjandi friðun
Eyjafjörður	Siglunes að Bjarnarfjalli	Fyrirhuguð viðbót
Skjálfandi	Bjarnarfjall að Tjörnesstá	Fyrirliggjandi friðun
Öxarfjörður	Tjörnesstá að Rauðanúpi	Fyrirhuguð viðbót
Norðausturland	Hraunhafnartangi að Fonti á Langanesi og þaðan að Glettinganesi	Fyrirliggjandi friðun

Taflan tekur til svæðanna innan við línurnar sem þar eru tilgreindar og kemur ekki í stað hnitsettrar afmörkunar. Upplýsingar um friðun samkvæmt auglýsingunni byggjast hér á greinargerð frumvarpsdraganna. Auglýsing nr. 460/2004 tekur samkvæmt 1. gr. til laxfiska af eldisstofni í sjókvíum. [21] Þar er greint á milli núverandi svæða og fjarðanna tveggja sem átti að bæta við. [1, bls. 89]

Munurinn á eldri friðunarsvæðum og fyrirhuguðum viðbótum
Á eldri friðunarsvæðunum er hætt við að styrkja réttargrundvöll friðunar með því að færa ákvæðin úr stjórnvaldsfyrirmælum í lög. Í Eyjafirði og Öxarfirði er jafnframt hætt við fyrirhugaða útvíkkun friðunar. [1] [3]

Drögin 2025 opna þó ekki sjálfkrafa alla þessa firði fyrir eldi. Þau fela í sér tillögu að lagaheimild en hvorki úthlutun svæða né útgáfu rekstrarleyfa. Ráðherra lýsti því síðar yfir að ekki væri lagt til að breyta núverandi friðun gagnvart opnu sjókvíaeldi. Hins vegar væri ekki lagt til að lögfesta friðun Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. [17]

Friðun nær til fleiri tegunda en frjós lax
Bannið í 7. gr. 2023–2024 tók til laxfiska, meðal annars lax, bleikju, urriða og regnbogasilungs. Verndin beindist ekki eingöngu að erfðablöndun frjós Atlantshafslax, enda nefnir greinargerðin einnig sjúkdóma og sníkjudýr. Notkun ófrjós fisks veitir því ekki sjálfkrafa undanþágu frá slíku svæðisbundnu banni. [1, 3. og 7. gr.; bls. 89]

4. Tvær heimildir til eldis á svæðum þar sem bann gildir

Almennt eldi í lokuðum eða hálflokuðum búnaði
Fyrri málsliður 3. mgr. 8. gr. draganna 2025 heimilar ráðherra að leyfa sjókvíaeldi í lokuðum eða hálflokuðum búnaði með reglugerð þrátt fyrir bann samkvæmt 1. mgr. Áður þarf að afla umsagnar Hafrannsóknastofnunar. Ekki er tekið fram að umsögnin verði að vera jákvæð eða að stofnunin hafi

samþykkisvald. Ráðherra þarf þó eftir sem áður að sinna rannsóknarskyldu sinni og fylgja öðrum reglum stjórnsýsluréttar. [3, bls. 6]

Heimildin er hvorki bundin við tímabundnar tilraunir né ófrjóan lax. Samkvæmt greinargerðinni er tilgangurinn að gera sjókvíaeldi mögulegt á áður lokuðum svæðum með búnaði sem dregur verulega úr umhverfisáhrifum, einkum stroki frjós lax. Útfæra þarf tæknikröfurnar nánar, enda eru í 8. gr. engin töluleg viðmið um líkur á stroki eða umfang losunar. [3, bls. 60 og 85]

Til almenns reksturs þarf meðal annars burðarþolsmat, úthlutun viðeigandi smitvarnasvæðis og rekstrarleyfi Matvælastofnunar. Samkvæmt 27. gr. verður almennt rekstrarleyfi ekki gefið út nema strandsvæðisskipulag liggi fyrir. Þótt heimilt sé að sækja um leyfi sem samræmist ekki gildandi skipulagi má MAST ekki auglýsa tillögu að rekstrarleyfi fyrr en nauðsynlegar breytingar hafa verið gerðar á skipulaginu. Samkvæmt 27. gr. þarf niðurstöðu Skipulagsstofnunar um matsskyldu eða álit um umhverfismat, auk bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar um mengunarvarnir. Nýtt svæði er að meginreglu boðið út samkvæmt 25. gr. Undanþága samkvæmt 8. gr. afnemur ekki sjálfkrafa takmarkanir sem leiða af skipulagi eða öðrum lögum. [3]

Tímabundnar rannsóknir
Síðari málsliður 3. mgr. 8. gr. heimilar sérstaklega tímabundnar rannsóknir samkvæmt 11. gr. þrátt fyrir bannið. Ráðherra getur veitt einkaaðilum rannsóknarleyfi að fenginni ráðgjöf Hafró. Í eldri tillögunum var rannsóknarheimildin bundin við Hafró sjálfa eða samstarf við stofnunina. [1, 10. gr.] [3, 11. gr.]

Við veitingu rannsóknarleyfis má veita undanþágu frá kröfum um burðarþolsmat og áhættumat erfðablöndunar. Undanþágan nær ekki almennt til umhverfismats. Umsækjandi þarf áfram afstöðu Skipulagsstofnunar og leyfið skal samræmast strandsvæðisskipulagi ef það liggur fyrir. Einnig þarf að gæta varúðar gagnvart starfsemi sem er fyrir á svæðinu. [3, 11. gr.]

Skilgreiningar og umhverfisáhrif búnaðarins
Í 3. gr. draganna 2025 er lokaður búnaður skilgreindur sem búnaður með lokuðu rými, stýrðum sjó- eða vatnsskiptum og möguleika á að fjarlægja úrgang. Hálflokaður búnaður er opinn ofan sjávarmáls og hefur ógegndræpa girðingu utan um nótapoka. Úrgangi er safnað saman og sjó dælt inn fyrir girðinguna. Eldi í báðum tegundum búnaðar telst sjókvíaeldi. Heiti búnaðarins og skilgreining hans sanna ekki ein og sér að strok, smit eða losun sé útilokuð. [3, 3. gr.] [7, bls. 2 og 9]

5. Tilurð og rök stjórnvalda

Forsaga hvata til tæknibreytinga
2019: Meiri hluti atvinnuveganefndar studdi lægri gjöld vegna lokaðs búnaðar og taldi fiskeldi vera í hraðri þróun. Nefndarálitið sýnir að hugmyndin um fjárhagslega hvata til tæknibreytinga er eldri en drögin 2025. Það staðfestir hins vegar ekki að nefndin hafi lagt til að friðunarsvæði yrðu almennt opnuð fyrir eldi. [8]

2022–2023: NASF óskaði bæði eftir hvötum til nýrrar tækni og lögfestingu friðunarsvæða, með Eyjafirði og Öxarfirði sem viðbótum. BCG-skýrslan frá febrúar 2023 lagði til að skoðað yrði hvatakerfi fyrir lokaðar og hálflokaðar kvíar. Í stefnumótun matvælaráðuneytisins frá október sama ár var jafnframt skýrt lagt til að lögfesta friðunina. Stuðningur við nýja tækni jafngilti því ekki sjálfkrafa stuðningi við að heimila notkun hennar á friðuðum svæðum. [4, bls. 22, 29 og 80] [9, bls. 2] [10, bls. 143]

Röksemdafærslan 2023 og 2024
Svandís Svavarsdóttir kynnti drögin í desember 2023. Lögfesting friðunar var þar rökstudd með mikilvægi þinglegs og lýðræðislegs aðhalds. Breytingar á svæðalistanum ættu að fara fyrir Alþingi. Einnig var talið rétt að takmarkanir á atvinnufrelsi væru ákveðnar með lögum, með vísan til 75. gr. stjórnarskrárinnar. Rök fyrir lögfestingunni sneru því bæði að náttúruvernd og því hvernig ákvarðanir um friðun væru teknar. [1, bls. 89] [19]

Sama fyrirkomulag var í þingfrumvarpinu 2024. Bjarkey Gunnarsdóttir mælti fyrir því 23. apríl og rakti hvernig stefnumótun, úttekt Ríkisendurskoðunar, BCG-skýrslan og vinna starfshópa hefðu lagt grunn að undirbúningnum. Hún nefndi einnig strokatburði og umhverfisslys. Í greinargerð frumvarpsins voru raktar skiptar skoðanir sveitarfélaga um viðbótarfriðunina. [2, kafli 3.1.3] [20]

Röksemdafærslan 2025
Í stjórnarsáttmála Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins frá 2024 er lögð áhersla á hvata til eldis á ófrjóum laxi og í lokuðum kvíum til að draga úr áhrifum á lífríki. Þar er ekki sérstaklega mælt fyrir um að hætta við lögfestingu friðunarsvæða. Greinargerðin 2025 tengir hvatana beint við sáttmálann. Hún nefnir aðgang að svæðum þar sem bann gildir, rannsóknarleyfi, skertan laxahlut, styttri hvíld og lægri gjöld. [3, kafli 3.1.4] [13]

Efnahagsrökin koma skýrt fram í skýringum við 39. gr. Þar er gert ráð fyrir að auknar framleiðsluheimildir geti hvatt til fjárfestingar í dýrari búnaði. Þannig er ætlunin að tengja auknar heimildir við minni umhverfisáhrif. Í mars 2026 lagði Hanna Katrín Friðriksson einnig áherslu á að nærsamfélög og strandsvæðisskipulag réðu framtíðarnýtingu Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. Þetta er skjalfest skýring ráðherra sem kom fram eftir birtingu draganna. [3, bls. 95] [17]

6. Aðkoma og afstaða stjórnvalda og hagaðila

Ráðuneyti og ráðherrar
Í inngangi draganna 2025 kemur fram að þau hafi verið samin í atvinnuvegaráðuneytinu. Þau voru birt í ráðherratíð Hönnu Katrínar Friðriksson. Þar liggur því stjórnsýsluleg og pólitísk ábyrgð á tillögunni. Hvorki er nafngreint hver samdi 3. mgr. 8. gr. né tekið fram frá hvaða hagaðila orðalagið kom. [3, bls. 53 og 76] [16]

Áform um lagasetningu voru dagsett 27. nóvember og birt 1. desember 2025. Frestur til athugasemda var til 15. desember. Í samráðskafla draganna er greint frá samtölum við helstu hagaðila og stofnanir fyrir birtingu þeirra. Þar er þó ekkert tiltekið erindi eða fundur tengdur breytingunni á friðunarákvæðunum. [3, bls. 76] [14]

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi
Í umsögn SFS frá 16. maí 2024 er fyrirhuguð lögfesting talin ótímabær án sértæks vistfræðilegs mats. Samtökin telja að tækniframfarir, meðal annars lokaður og hálflokaður búnaður og notkun ófrjós fisks, geti síðar gert svæði nýtanleg sem nú teljast óhentug. Þau leggja áherslu á strandsvæðisskipulag og samráð ríkis, heimamanna og hagaðila. Umsögnin staðfestir því að SFS hafi beitt sér fyrir sveigjanlegri nálgun áður en drögin 2025 birtust. [6, bls. 19–21]

Mat á tengslunum: Rök SFS og síðari tillögur stjórnvalda falla saman að þessu leyti. Það sýnir efnislegan samhljóm og hagsmunagæslu en staðfestir hvorki orsakasamband né hver samdi ákvæðið. Ekki fundust gögn sem sýna að SFS hafi ráðið niðurstöðu ráðherra. [3] [6]

Fyrirtæki og sveitarfélög
Hábrún lagði árið 2023 meðal annars til að heimila eldi regnbogasilungs á friðunarsvæðum og endurskoða svæðatakmarkanir á vísindalegum grunni. Fyrirtækið kallaði einnig eftir hvötum til þróunar. Þetta staðfestir að það óskaði eftir rýmri heimildum en sannar ekki að það hafi samið undanþáguna fyrir lokaðan eða hálflokaðan búnað. [11, bls. 1–2 og 4]

Sveitarfélög höfðu ólíka afstöðu. Byggðarráð Húnaþings vestra fagnaði lögfestingu friðunarsvæða 13. maí 2024 og vildi ganga lengra í vernd. Samtök sjávarútvegssveitarfélaga lögðu í erindi frá desember 2025 áherslu á aðkomu að vinnunni og hagsmuni sveitarfélaga. Almenn ósk um samráð staðfestir þó ekki stuðning við tiltekna undanþágu á friðunarsvæðum. [12, 10. liður] [15]

Verndarhagsmunir og vísindaráðgjöf
NASF studdi lögfestingu og útvíkkun friðunar þegar árið 2022. Landssamband veiðifélaga krafðist lögfestingar í janúar 2026 og hafnaði eldi í lokuðum og hálflokuðum búnaði á friðunarsvæðum. Hafró lagðist í umsögn sinni gegn prófunum á slíkum búnaði á áður lokuðum svæðum. [7, bls. 9] [9] [18]

7. Stefnumótun og ágreiningur

Ólík stjórntæki til verndar svæðum
Rökstutt mat: Munurinn felst fyrst og fremst í því hvernig vernd svæða er útfærð. Tillögurnar 2023–2024 leggja áherslu á varanlegri svæðavernd og þinglega meðferð breytinga. Í drögunum 2025 er gerður meiri greinarmunur á eldisaðferðum og framkvæmdarvaldinu falið að útfæra skilyrði og undanþágur. Það getur auðveldað tæknibreytingar, en gerir verndina um leið háðari reglugerðum, matsviðmiðum og framkvæmd. [1] [3]

Ágreiningnum verður ekki lýst sem einfaldri skiptingu milli stuðnings við vöxt og stuðnings við náttúruvernd. Í stefnumótuninni 2023 fóru saman markmið um verðmætasköpun, nýja tækni og lögfesta friðun. Ágreiningurinn snýst fremur um hvort friðun tiltekinna svæða eigi að vera föst forsenda eða geta breyst eftir mati á tækni og staðháttum. [4] [6]

Tækniframfarir sem forsenda aukins vaxtar
Staðfest stefnumið: Í greinargerðinni 2025 er gert ráð fyrir að heimild til aukinnar framleiðslu geti hjálpað fyrirtækjum að standa undir kostnaði við nýjan eldisbúnað. Hugsunin er að tekjur af meiri framleiðslu geti vegið upp aukinn kostnað við tæknina. [3, bls. 83 og 95]

Rökstutt mat: Ef nýr búnaður dregur úr umhverfisáhrifum á hvert framleitt tonn má nýta þann ávinning með tvennum hætti. Annars vegar má halda framleiðslumagninu óbreyttu og draga þannig úr heildaráhrifum eldisins. Hins vegar má heimila meiri framleiðslu og nýta þannig hluta umhverfisávinningsins til aukins eldis. Minni áhrif á hvert tonn tryggja því ekki ein og sér að heildaráhrifin minnki; það ræðst einnig af því hversu mikið framleiðslan eykst. Stjórnvöld velja þessa leið með þeim viðmiðum sem þau setja og þeim leyfum sem þau veita.

Fyrirvarar í sérfræðiáliti
Hafrannsóknastofnun benti í janúar 2026 á takmarkaða reynslu af þessum búnaði og að honum fylgdu áfram umhverfisáhrif. Stofnunin vildi ekki að prófanir færu fram á áður lokuðum svæðum og áréttaði að þeim hefði verið lokað af gildum ástæðum. Þetta er fyrirvari frá stofnuninni sem ætlað er að veita ráðgjöf um undanþáguna. Umsögnin sannar ekki að allur lokaður búnaður sé óöruggur, en hún sýnir að opnun svæðanna byggist ekki á óumdeildri vísindalegri niðurstöðu. [7, bls. 2 og 9]

Rökstutt mat: Minni líkur á stroki, minni losun á botn og betri smitvarnir eru aðskilin viðfangsefni. Búnaður getur haft meiri áhrif á einn þátt en annan. Sérstaka undanþágan frá kröfu um laxahlut

samkvæmt 39. gr. snýr að stroki. Hún leysir ekki ein og sér úr álitaefnum um burðarþol, smitáhættu eða áhrif á aðra nýtingu hafsvæða. [3, 5., 8., 26. og 39. gr.]

Staðbundin ákvörðunartaka og lýðræðislegt aðhald
Ráðherra hefur lagt áherslu á aðkomu nærsamfélaga og strandsvæðisskipulag. Samkvæmt lagatextanum er það þó ráðherra sem tekur lokaákvörðun um reglugerð. Í 3. mgr. 8. gr. er aðeins sérstaklega nefnd umsögn Hafró. Í 1. mgr. er einnig kveðið á um umsagnir Fiskistofu, Matvælastofnunar og sveitarstjórnar. Önnur samráðsferli geta komið til síðar, en orðalag ákvæðisins veitir sveitarfélagi ekki sérstakt neitunarvald gagnvart undanþágunni. [3] [17]

8. Hverjir gætu helst hagnast

Taflan sýnir **rökstutt mat á mögulegum ávinningi**. Hún er hvorki hagnaðarspá né yfirlit yfir aðila sem réðu breytingunum. Að geta sótt um heimild, fengið leyfi og rekið arðbæra starfsemi eru aðskilin atriði. [3]

Hópur	Hvernig ávinningur gæti skapast	Helstu skilyrði
Rekstraraðilar með fjárhagslegt bolmagn og viðurkenndan búnað	Aðgangur að nýjum svæðum og meira eldi miðað við laxahlut. Mögulega styttri hvíld og lægri gjöld.	Viðeigandi reglugerðir, ráðgjöf, úthlutun og leyfi. Búnaður þarf að skila tilætluðum árangri og reksturinn að vera arðbær.
Nýir aðilar og þróunarfyrirtæki	Aðgangur með rannsóknarleyfum eða tækni sem gerir kleift að ala fisk með minni laxahlut.	Fjármögnun og rannsóknaráætlun sem uppfyllir kröfur. Síðar þarf almenn rekstrarleyfi; rannsóknarleyfi tryggir ekki framtíðarrekstur.
Framleiðendur búnaðar og þjónustuaðilar	Meiri eftirspurn eftir kerfum, viðhaldi, dælingu, vöktun og úrgangsmeðhöndlun.	Að lausnir uppfylli íslensk skilyrði og viðskiptavinir fjárfesti.
Sveitarfélög og staðbundið atvinnulíf	Störf, hafnarumsvif, þjónustukaup og skatttekjur ef uppbygging verður að veruleika.	Tekjur og annar ávinningur þurfa að vega upp innviðakostnað og áhrif á aðrar atvinnugreinar. Ráðstöfun opinberra tekna skiptir einnig máli.
Almenningur og náttúruvernd	Minni áhrif ef nýr búnaður kemur í stað eldis sem hefur meiri áhrif og skilar tilætluðum árangri.	Heildaráhrif verði minni þrátt fyrir mögulega framleiðsluaukningu og opnun nýrra svæða.

Beinn fjárhagslegur ávinningur er líklegastur hjá rekstraraðilum sem geta nýtt bæði rýmri aðgang að svæðum og lægri kröfu um laxahlut. Reynsla, fjármagn og innviðir geta veitt starfandi fyrirtækjum forskot. Í 25. gr. eru reynsla og fjárhagslegur styrkur meðal viðmiða við mat á tilboðum. Ákvæðið tryggir þó ekki tilteknum fyrirtækjum eða núverandi leyfishöfum ný svæði. [3, 25. gr.]

Fleiri möguleikar til eldis geta einnig aukið samkeppni og dregið úr því verðmæti eldri réttinda sem stafar af takmörkuðu framboði þeirra. Því er ekki sjálfgefið að allir núverandi rekstraraðilar eða handhafar laxahlutar hagnist jafnmikið.

9. Skilyrði fyrir ávinningi og óstaðfest atriði

Aðgreina þarf nýjan ávinning og eldri hvata
Gjaldhlutfallið 25% fyrir lokaðan búnað jafngildir 75% lækkun frá viðmiðunargjaldinu. Hlutfallið 40% fyrir hálflokaðan búnað jafngildir 60% lækkun. Þessi hlutföll voru þegar í 76. gr. draganna 2023 og frumvarpsins 2024. Viðbótarávinningurinn af breytingunum 2025 tengist því fremur aðgangi að nýjum svæðum og sérstakri heimild um skertan eða engan laxahlut. Fjárhæð ávinningsins ræðst einnig af gjaldgrunni og framleiðslu. [1] [2] [3]

Gjaldtaka samkvæmt frumvarpsdrögunum 2025
Samkvæmt 63. gr. frumvarpsdraganna 2025 leggjast afslættir vegna mismunandi eldisaðferða ekki allir saman. Þegar fleiri en ein aðferð á við gildir lægsta gjaldhlutfallið. Gjald af regnbogasilungi og ófrjóum laxi er hins vegar helmingur gjaldsins samkvæmt greininni. Sú helmingslækkun bætist sérstaklega við lækkun vegna eldisaðferða samkvæmt 5.–9. mgr. [3, 63. gr.]

Í reiknidæmi samkvæmt drögunum 2025 verður gjaldið því 12,5% af óskertu viðmiðunargjaldi þegar 25% gjaldhlutfall vegna lokaðs búnaðar er lækkað um helming vegna ófrjós lax: 25% × 50% = 12,5%, að uppfylltum skilyrðum. Til að reikna raunverulegt gjald þarf að þekkja fisktegund, eldisaðferð, kynslóð og gjaldstofn. [3, 63.–64. gr.]

Ekki má yfirfæra 12,5% dæmið sjálfkrafa á frumvarpið 2026. Þar breyttist samspil afslátta, eins og nánar er rakið í umfjöllun meginmálsins um gjaldtöku.

Auknar heimildir leiða ekki sjálfkrafa til meiri framleiðslu
Í greinargerð við 39. gr. er tekið dæmi um að heimila mætti eldi á tvöföldu magni frjós lax í lokuðum búnaði miðað við opnar kvíar. Þetta er dæmi um mögulega útfærslu í reglugerð, en ekki fast hlutfall sem lagatextinn veitir. Burðarþol, svæði, rekstrarleyfi og fjármögnun geta áfram takmarkað nýtinguna. Hámarkslífmassi í sjó á hverjum tíma er heldur ekki sama stærð og árleg slátrun. [3, 39. gr. og bls. 95]

Hreinn ávinningur myndast aðeins ef auknar tekjur og sparnaður vega þyngra en kostnaður við búnað, orku, úrgangsmeðhöndlun, útboð og eftirlit, að teknu tilliti til rekstraráhættu. Á friðuðu svæði þarf einnig sjálfstætt mat á áhrifum á villta stofna og aðra nýtingu. Hvatar til fjárfestingar sýna því ekki einir og sér að þjóðhagslegur ávinningur sé jákvæður eða að náttúruverndarhagsmunir séu tryggðir.

Atriði sem ekki er hægt að staðfesta
Ekki er hægt að staðfesta hver lagði fyrst fram orðalag 3. mgr. 8. gr. innan ráðuneytisins eða hvaða ábending réð því að upptalning friðunarsvæða var felld brott. Í samráðskafla draganna 2025 er almennt greint frá samtölum við hagaðila og stofnanir, en ekki rakinn breytingaferill einstakra ákvæða. [3, bls. 76]

Til að staðfesta þennan þátt tilurðarinnar þyrfti dagsettar vinnuútgáfur, erindi og fundargerðir um 8. og 39. gr. Til að meta hagnað einstakra fyrirtækja þyrfti jafnframt upplýsingar um umsóknir, staðsetningar, tækni, fjárfestingaráætlanir og endanleg viðmið í reglugerðum.

Heildarniðurstaða: Heimildirnar staðfesta ekki höfundarhlutverk tiltekinna hagsmunaaðila við mótun ákvæðanna eða leynilega aðkomu þeirra. Þær staðfesta heldur ekki tryggðan fjárhagslegan ávinning tiltekinna aðila. Nánar er fjallað um þessi álitaefni í 8. og 9. kafla.

Heimildaskrá

[1] Matvælaráðuneytið. 6. desember 2023. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Mál S–253/2023. Einkum 3., 7., 10. og 76. gr.; kafli 3.1.3 og skýringar við 7. gr., bls. 89. Frumtexti úr samráðsgátt. Opna heimild
[2] Alþingi og matvælaráðuneytið. 27. mars 2024. Frumvarp til laga um lagareldi. 154. löggjafarþing, þskj. 1376, 930. mál. Einkum 7., 10. og 76. gr.; kafli 3.1.3 og skýringar við 7. gr. Opna heimild
[3] Atvinnuvegaráðuneytið. birt 22. desember 2025. Drög að frumvarpi til laga um lagareldi. Mál S–252/2025. 120 bls. Eintak varðveitt í opinberum fundargögnum Múlaþings. Einkum 3., 5., 8., 11., 14., 25.–27., 39. og 63. gr.; bls. 53, 59–60, 76, 83, 85 og 95. Opna heimild
[4] Matvælaráðuneytið. október 2023. Uppbygging og umgjörð lagareldis – Stefna til ársins 2040. Stefnumótunarskjal lagt í samráð. Einkum bls. 22, 29 og 80 um lögfestingu friðunarsvæða. Opna heimild
[5] Alþingi. lög nr. 71/2008. Lög um fiskeldi. 6. gr. um staðbundnar takmarkanir og 18. gr. um bætur eru forsaga 8. gr. draganna 2025. Vefútgáfa lagasafns getur tekið síðari breytingum; samsvörun ákvæðanna er jafnframt rakin í greinargerð [3]. Opna heimild
[6] Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi. 16. maí 2024. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Þskj. 1376, 930. mál. V. kafli, bls. 19–21: friðun, tækniframfarir, strandsvæðisskipulag, Eyjafjörður og Öxarfjörður. Erindi 154–2531. Opna heimild
[7] Hafrannsóknastofnun. 28. janúar 2026. Umsögn um frumvarp til laga um lagareldi. Viðbrögð við drögum 2025. Einkum bls. 2, 4–7 og 9 um búnað, staðbundin bönn, rannsóknir og varúð á lokuðum svæðum. Opna heimild
[8] Meiri hluti atvinnuveganefndar Alþingis. 2019. Nefndarálit um frumvarp um breytingu á ýmsum lagaákvæðum sem tengjast fiskeldi. 149. löggjafarþing, þskj. 1573, 647. mál. Einkum kaflarnir Sjókvíaeldi í lokuðum kerfum og Endurskoðun laganna. Opna heimild
[9] NASF á Íslandi. 22. mars 2022. Umsögn um Áherslur og verklag við stefnumótun á sviði matvæla. Mál 49/2022. Bls. 2: hvatar til nýrrar tækni, lögfest friðun og viðbót Eyjafjarðar og Öxarfjarðar. Opna heimild
[10] Boston Consulting Group fyrir matvælaráðuneytið. febrúar 2023. Staða og framtíð lagareldis á Íslandi. Einkum bls. 143 um tillögu að hvatakerfi fyrir lokaðar og hálflokaðar kvíar. Vaxtarsviðsmyndir skýrslunnar eru ekki sjálfstætt verðmat á breytingum 2025. Opna heimild
[11] Hábrún. 1. nóvember 2023. Umsögn um stefnumótun í lagareldi. Bls. 1–2 um friðun og regnbogasilung; bls. 4 um hvata og þróun. Umsögn í samráðsgátt. Opna heimild
[12] Byggðarráð Húnaþings vestra. 13. maí 2024. Fundargerð 1213. fundar. 10. dagskrárliður, mál 2405009: umsögn um frumvarp til laga um lagareldi, 930. mál. Opna heimild
[13] Ríkisstjórn Íslands. 2024. Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Samfylkingar Viðreisnar og Flokks fólksins. Áherslur um lagareldi, ófrjóan lax og lokaðar kvíar. Vefur Stjórnarráðsins. Opna heimild
[14] Atvinnuvegaráðuneytið. 27. nóvember 2025. Áform um lagasetningu um lagareldi. Birt 1. desember 2025, mál S–235/2025. Gagn um bakgrunn, markmið, undirbúning og samráð; eintak hjá Sambandi íslenskra sveitarfélaga. Opna heimild
[15] Samtök sjávarútvegssveitarfélaga. 12. desember 2025. Erindi vegna áforma um lagasetningu um lagareldi. Með eldri umsögnum frá 24. október 2023 og 2. janúar 2024. Aðkoma sveitarfélaga og hagsmunir þeirra í undirbúningi löggjafar. Opna heimild
[16] Atvinnuvegaráðuneytið. 22. desember 2025. Drög að frumvarpi til nýrra heildarlaga um lagareldi birt í samráðsgátt. Opinber tilkynning um birtingu desemberdraganna og áherslur þeirra. Opna heimild
[17] Hanna Katrín Friðriksson atvinnuvegaráðherra. 23. mars 2026. Framsöguræða um lagareldi. 157. löggjafarþing, 87. fundur, kl. 16:11. Skýring eftir birtingu draganna um friðun fjarða, nærsamfélög og strandsvæðisskipulag. Opna heimild
[18] Landssamband veiðifélaga. fundur 16. janúar 2026. Nýtt frumvarp um lagareldi – Ályktun fundar Landssambands veiðifélaga. Afstaða til lögfestingar friðunar, lokaðs og hálflokaðs búnaðar og undanþága frá laxahlut. Opna heimild
[19] Matvælaráðuneytið. 6. desember 2023. Nýtt frumvarp um lagareldi kynnt í samráðsgátt. Opinber tilkynning um drög Svandísar Svavarsdóttur. Opna heimild
[20] Bjarkey Gunnarsdóttir matvælaráðherra. 23. apríl 2024. Framsöguræða um lagareldi. 154. löggjafarþing, 101. fundur, kl. 14:16. Forsaga, starfshópar, samráð og stefnumið frumvarpsins 2024. Opna heimild
[21] Landbúnaðarráðuneytið. Auglýsing nr. 460/2004 um friðunarsvæði, þar sem eldi laxfiska (fam. salmonidae) í sjókvíum er óheimilt. 27. maí 2004. Einkum 1. gr. Opna heimild